

„slaet
op den trommele”Waarnemend Hoofdredacteur:
Drs H. A. KORTHALS, Voorschoten

Uitgeverij: De Persgroep, Rotterdam. Voorlopig adres van Redactie: VAN BEUNINGENSTRAAT 3, ROTTERDAM. Gironummer 245103 t. n. v. de penningm. van de stichting „Slaet op den Trommele” te Utrecht. Adres van Administratie: NIEUWE GRACHT 38, UTRECHT, Telefoon 19298 — Abonnementen f 1.30 per kwartaal, f 5.20 per jaar — Losse nummers f 0.14

VERGISSINGEN

Vergissen is menselijk. Dit wordt vaak als excuus aangevoerd. Een geldig excuus zou het steeds zijn, als alle menselijks nobel en goed was. Maar het menselijks is dat niet. En daarom is een vergissing niet altijd makkelijk excuseren.

Vergissingen komen ook in het politieke leven voor, ja, zelfs (!) het parlement is er niet altijd vrij van. Daar horen soms vergissingen te horen, door de leden als vergissing erkend: zij staan niet in de Handelingen te staan omdat zij onmiddellijk hun correctie maken. Maar wie ze gehoord heeft weet ze niet makkelijk, vooral omdat de vergissing voort kan komen uit de verstellingen en verlangens van het Parlement. Wie daar aan denkt stelt zich niet zo gauw vergeten hoe minister Jonkman de heer Götzen aandeed als „mijn ambtenaar” in plaats van als „mijn ambtgenoot”. En niet onder indruk zal het hebben gemaakt, enige dagen later, het socialisme Kamerlid Donker bij de vergissing van het initiatiefontwerp tot wijziging van de Enquêtewet sprak over „het dossier van de strafzaak-„brandy”, bedoelende de strafzaak-Geer.

Het is jammer dat het stenografische verslag in de Handelingen wat deze vergissingen betreft niet werkelijkheidsgetrouw is. Het zou trouwens overigens niet onaardig zijn de verzoeken (of voorleespartijen) van de Staten-Generaal op grammofoonplaten vast te leggen. De Handelingen gedrukt proza, een hier en daar bijgeschaafde weergeving van het oorspronkelijke er is gezegd. Van de toon waarop het vuur waarmee iets is gezegd wordt in de Handelingen niets; evenwel doen zij iets blijken van vergissingen.

* * *

De vergissingen die niet in de Handelingen komen zijn in zoverre onbegrijpelijk, dat ze geen directe gevolgen hebben. Ernstiger zijn de vergissingen die wel in de Handelingen en op denzelfden zelf ook wel in het Staatsblad terecht komen. We denken hierbij aan de ongelukkige amendement-Burger van de Noodperswet, dat onteigening van drukpersen e.d. mogelijk moest worden, zulks bij wijze van extra-erfveringsmaatregel en ook om anderen te beschikken over die persen te doen worden. Hoezeer wat dit laatste betreft de maatregelen gewenst waren en zijn, de amendement-Burger was ondoordacht en dus heel makkelijk een vergissing

zijn. Niettemin kwam zij in het Staatsblad. Maar zij is nog niet toegepast en men is al heel lang bezig met het in elkaar zetten van een wetsontwerp, dat een betere regeling moet behelzen. Wat mr. Burger c.s. in een vloek en een zucht meende te kunnen doen, kost het departement van onderwijs, k. en w. maanden en maanden. Als die wel erg lange tijd van voorbereiding nu maar niet tot nog meer vergissingen aanleiding geeft.

* * *

Een vergissing is ongetwijfeld ook de wijziging van de Enquêtewet, hierboven terloops reeds genoemd; althans een deel van die wijziging. Het initiatiefontwerp, afkomstig van de commissie

parlementaire enquête 1940—1945, had ten doel de Enquêtewet van 1850 te moderniseren. De meerderheid van die commissie heeft van deze gelegenheid ook gebruik willen maken om vast te leggen, dat oud-ministers mogen worden verhoord over beraadslagingen in de ministerraad. Dit is, althans voorlopig, gelukt: de Tweede Kamer heeft zich in meerderheid verklaard vóór dit binnendringen in de vertrouwelijke sfeer van de ministerraad, waarin elke minister vrijuit moet kunnen spreken, waarin elke minister tastend en zoekend, zijn aanvankelijk oordeel toetsend aan dat van elk zijner ambtgenoten, tenslotte zijn standpunt moet bepalen. Volkomen genegeerd wordt, dat politiek gezien alleen dit laatste standpunt van belang is en dat een minister als zodanig alleen voor dat tenslotte ingenomen standpunt verantwoordelijk is. Al het andere is persoonlijke en men-

selijke overweging, welke slechts het geweten van de mens die minister is aangaat. En zoiets heeft niets met ministeriële verantwoordelijkheid te maken. Zoiets behoort dus ook te blijven buiten de parlementaire enquête naar het regeringsbeleid in de parlementloze periode. Hier wordt een bijzondere soort vrijheid aangetast.

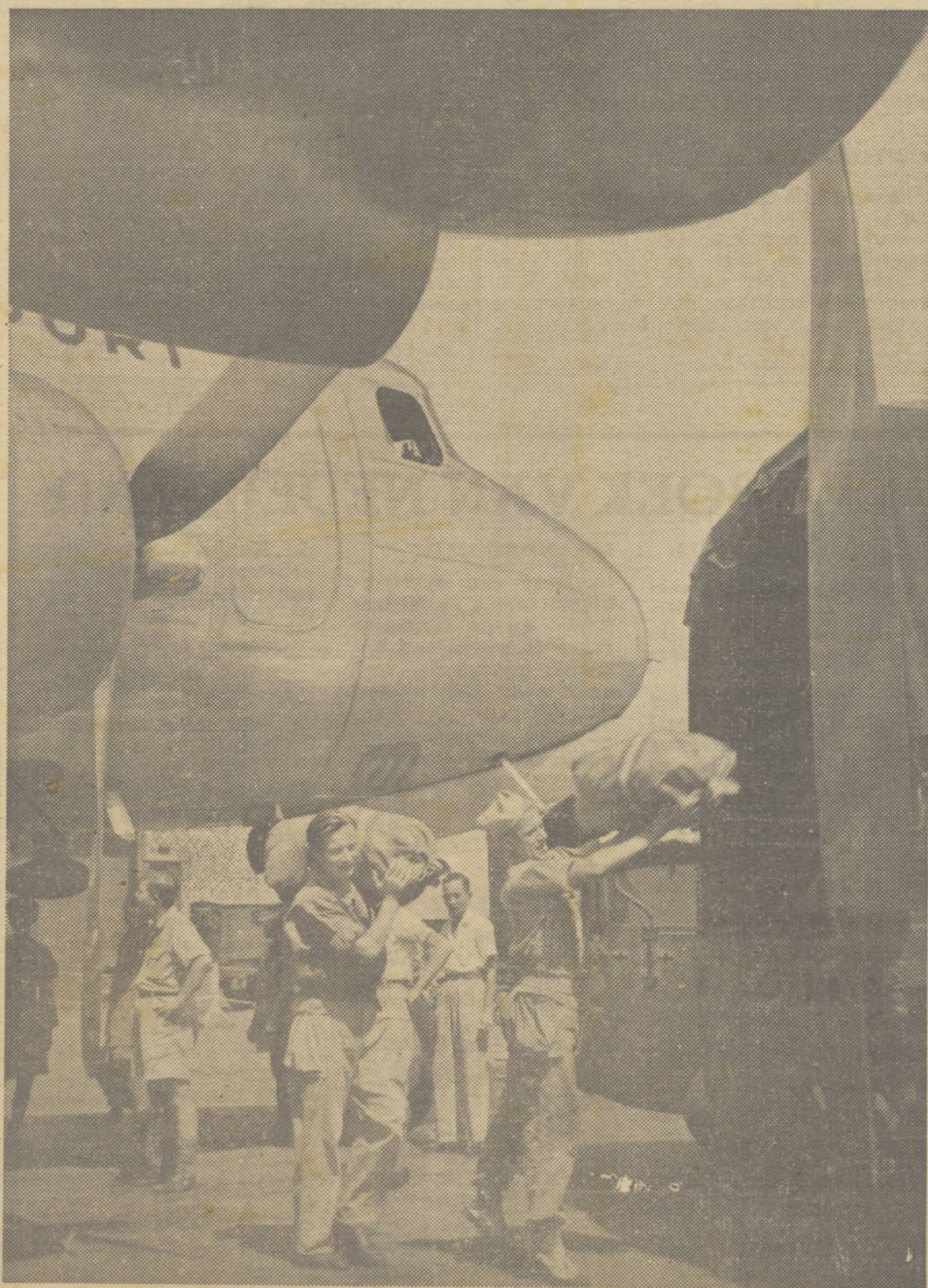
* * *

De meerderheid, die dit alles wel binnen het terrein van de parlementaire enquête wilde brengen, de meerderheid die haar stem gaf aan deze vergissing, bestond uit: 26 socialisten, 5 communisten, 2 c.h. en 3 kath., samen 36 stemmen. De 29 tegenstemmers waren 10 kath., 10 a.r., 2 c.h., 5 P.v.d.V. en 2 s.g. De katholieke voorstemmers kunnen in deze gevoelig als afwijkingen worden beschouwd. Jammer dat er van deze fractie zo veel afwezig waren: aan het begin der vergadering waren er twintig, bij de stemming nog slechts dertien, van wie drie een afwijkende mening hadden. En dat terwijl er een onderwerp aan de orde was, waarbij men kon spreken van een dubbeltje op zijn kant. Zoiets is ook al eens voorgekomen in de Eerste Kamer, toen de hierboven reeds genoemde Noodperswet aan de orde was. Dat ontwerp is toen in het Staatsblad gekomen dank zij het absentisme onder de katholieken. Het is te hopen, dat de katholieke senatoren actiever zullen zijn wanneer de wijziging van de Enquêtewet aan de andere kant van het Binnenhof komt. Bovendien kan de regering het geval nog tegenhouden: de (kath.) minister van binnenlandse zaken heeft in de Tweede Kamer al te kennen gegeven, dat hij weinig voelt voor het denkbeeld, dat thans in het ontwerp is vervat.

* * *

Mr. Donker heeft getracht dat denkbeeld, hetwelk o.a. door ons Kamerlid Korthals, behorende tot de minderheid in de Enquêtecommissie, heftig is bestreden, met verwijzing naar precedents te verdedigen: het is meer dan eens gebeurd, dat oud-ministers vertelden wat er in de ministerraad besproken was. Zeker, maar dat gebeurde steeds vrijwillig; zij werden er nooit toe verplicht, hetgeen thans wel het geval zal zijn. Bijzonder onsympathiek is ook de terugwerkende kracht van het ontwerp: de „Londense” ministers komen plotseling in een heel andere positie dan toen zij nog in functie waren.

Een nare vergissing.

Er heerste op het vliegveld van Batavia de laatste dagen extra-drukke vanwege de overstelpende hoeveelheden nieuwjaarsbrieven uit Holland.

MARKOS' FUNCTIE

Meer gerucht dan zij verdiende, is gemaakt over de vorming van een „regering” door generaal Markos, de leider van de Griekse rebellen.

Dit feit duidt slechts aan, dat een verzoening tussen de huidige Griekse regering, ja tussen elke niet-communistische regering, en de rebellen onmogelijk is. Tot dusver waren er nog altijd naïevelingen te vinden, die meenden, dat, als de Griekse regering maar democratisch genoeg was en maar genoeg haar goede wil toonde, de rebellen dan wel de wapens zouden neerleggen en met hun tegenstanders aan de groene tafel zouden gaan zitten. Maar na de oprichting van de Kominform moet men wel heel naïef zijn geweest, als men zo iets nog geloofde. En nu vinden de rebellen er ook helemaal geen doekjes meer om. Ze komen er rond voor uit, dat ze communisten en niets anders zijn. Een feit, dat allang bekend was, vindt zijn bevestiging.

Erkenning van een feit

Die bevestiging zal niemand iets wijs kunnen maken. Haar propagandistisch effect zal schier nihil zijn. Daarvoor is de mensheid na haar ervaringen met de fascistische dictatoren en hun marionetten en na haar grote na-oorlogse desillusie te sceptisch voor geworden. De sensatie van de vorige week geeft slechts aan Ruslands satellieten (en aan Rusland zelf) de mogelijkheid om officieel en openlijker de Griekse rebellen te steunen, nu zij zich tot een regering gevormd hebben. Maar in zoverre is het ook de natuurlijke ontwikkeling van een langdurig proces. Iedereen wist, dat de rebellen er niet zouden zijn, als ze niet door Griekenlands noorderburen bewapend en geravitailleerd werden. Het enige verschil is nu, dat die afhankelijkheid erkend wordt.

Zware wapens

Dat is al dadelijk te zien aan de nieuwe strijdmethode van de rebellen. Sinds kort hebben zij zware wapens in de strijd geworpen. Waar halen ze die vandaan anders dan uit Zuidslavië of Bulgarije? Tot dusver hadden ze alleen maar geweren, machinegeweren en mortieren. En hiervan kon altijd beweerd worden, dat ze uit voorraden uit de bezettingstijd kwamen: wapens, die geallieerde vliegers hadden „gedropt” of die capitulerende Italianen of terugtrekkende Duitsers hadden achtergelaten. Bij de eerste kunnen geen zware wapens zijn geweest. Bij de tweede wel. Maar als dat zo is, waarom deze eerst thans gebruikt? De burgeroorlog is al een jaar aan de gang. De conclusie kan slechts luiden, dat die wapens van over de grens komen en dat — in overeenstemming met de oprichting van de Kominform, in overeenstemming met de verandering van tactiek van het internationale communisme — ook hier Rusland en zijn satellieten er geen noodzaak meer in zien de zaken anders voor te stellen dan zij zijn.

Verstoring van evenwicht

Dit kan aanleiding geven tot een verstoring van het evenwicht, waarin de toestand van Griekenland zich de laatste maanden scheen te bevinden. Want nu wordt de kracht der rebellen sterker en schijnt het ook zeker, dat zij hulp zullen krijgen van internationale brigades. Doorgaans goed ingelichte bronnen spreken tenminste al van Anna Pauker- en Groza-brigades uit Roemenië en Petöfi-brigades uit Hongarije, om niet te spreken van de mannen, die de aangrenzende landen moeten leveren. Maar deze verstoring van het evenwicht zal onvermijdelijk weer een verstoring van de tegenpartij uitlokken in de vorm van grotere Amerikaanse steun aan de wettige regering. Eeuwig kan dit spel echter niet duren, want de ruimte in Griekenland is slechts beperkt en kan door een werkelijk sterkere rebellenmacht overstroemd zijn, voordat de langzamer werkende democratie van Amerika deze via grotere hulp aan het Griekse leger heeft tegengehouden. Tenzij natuurlijk Amerika eens en voor al verklaart, dat het een verder opdringen van de Griekse rebellen als een „casus belli” zal beschouwen. Dit zou tot gevolg kunnen hebben, dat de satellieten van Rusland de wenk kregen om hun interventie in Griekenland op te schorten. In zoverre de vorming van Markos' regering deze ontwikkeling verhaast heeft, is zij belangrijk.

Behalve oorlog

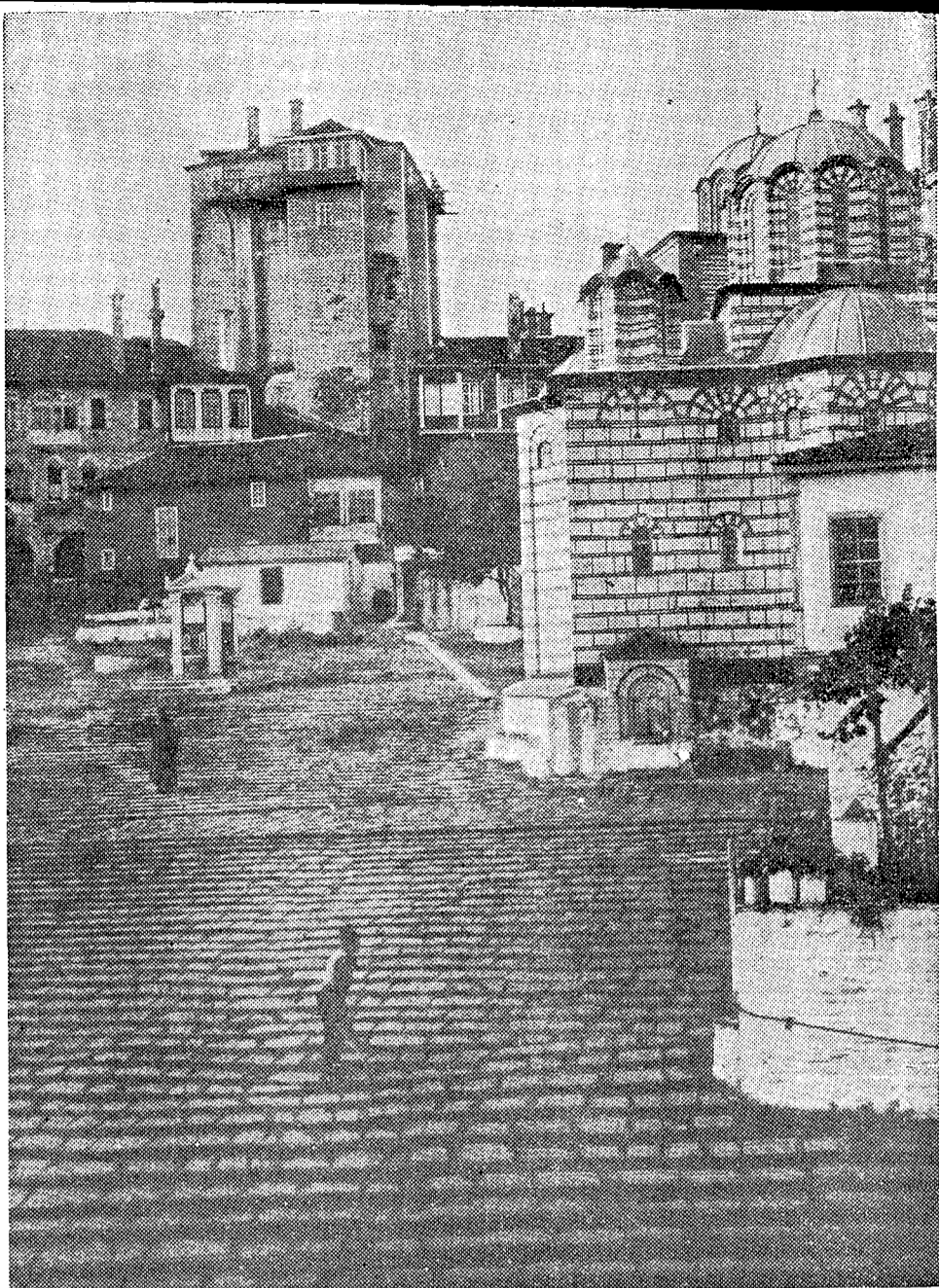
Want behalve voor oorlog met Amerika deinst Rusland hier voor geen enkel middel terug. Ook deinst het er niet voor terug elk middel behalve oorlog te gebruiken om zijn doeleinden te bereiken. De toestand in Griekenland vervult reeds een functie in Ruslands politieke schaakspel, waaraan de andere landen nog niet toe zijn. Hoezeer ook de recente toestanden in Frankrijk en Italië een voorproefje mochten schijnen te zijn van de huidige toestand in Frankrijk, hun directe functie was toch een geheel andere. Daar was het Rusland en de door Rusland geleide communisten niet om de macht te doen. Neen! het was al van te voren reeds zonneklaar, dat de methodes, in Frankrijk gebruikt, de communisten verder van de macht zouden brengen dan ze ooit sinds de oorlog geweest waren. Daar was het hun en Ruslands doel om de voorwaarden van eigenhulp, die de Europese landen moeten vervullen om de financiële steun van het plan-Marshall deelachtig te worden, te niet te doen, dus de industriële productie door sabotages te kortwieken, zodat die steun in een bodemloos vat komt te vallen en Amerika om die reden Europa aan zijn lot, d.w.z. Rusland, overlaat. Dit is de functie, die West-Europa's communisten ten koste van hun politiek succes moeten vervullen.

Doel: de macht

Die van Griekenlands communisten is een wezenlijk andere. Hier is het doel wél de macht. En deze wordt hier nagestreefd op een directere manier dan waarmee zij elders, behalve in Rusland zelf, ooit door de communisten is verworven: niet langs legale wegen, niet door dreiging met geweld, doch door geweld. Het doel moet wel zeer belangrijk zijn voor Rusland, wil het die gevaarlijke en daarom niet geijkte prijs betalen. Is West-Europa van niet-onmiddellijk strategische betekenis voor Rusland en kan deze mogendheid daarom zich daar nog indirecte methodes veroorloven, Griekenland is wel van direct strategische betekenis en vandaar de directste methode, aldaar toegepast. Griekenland is het enige gebied met Europees Turkije (de Dardanellen!), dat ontbreekt aan Ruslands machtsfeer in Oost-Europa. Niet machtsbegeerte drijft Rusland tot deze poging tot inpalming, die het thans onderneemt, doch behoefte aan veiligheid, angst, dat dit kleine terrein in het Zuiden van de Balkan basis wordt van acties gericht tegen het gebied, dat het als eerste verdedigings gordel van de Sowjet-Unie beschouwt. Een essentieel deflusieve actie dus.

Geen illusoire angst

Die angst is zeker niet illusoir, want elke Griekse regering heeft thans reden te over om een krachtige niet-Balkanmogendheid zo sterk mogelijk in Griekenland te interesseren. Vroeger kon Griekenland volstaan met de onderlinge verdeeldheid van zijn Noorderburen.

Gezicht op het oud-Byzantijns klooster Siron op de berg Athos

Deze was een waarborg voor zijn noordgrens. Zowel Zuidslavië als Bulgarije hebben steeds gestreefd naar het bezit van Grieks Macedonië en vooral van de havenstad Saloniki, maar zolang beide naar hetzelfde doel streefden en vooral zolang Zuidslavië zelf in het bezit was van een stuk Macedonië, dat Bulgarije als het zijne opeiste, dus zolang dit twistpunt de verhouding tussen beide Slavische landen vergalde (hetgeen feitelijk steeds van 1913 tot 1945 het geval was), was Griekenland veilig. Maar zodra hadden niet na de laatste oorlog beide landen, beide onder communistisch bestuur, besloten om hun geschilpunten op te lossen langs de weg van het overleg, ja van federalisatie (hiermee een weg betredende, die de beide volken steeds gewild, doch de regimes — vooral het Bulgaarse — steeds geblokkeerd

hadden), of Griekenland was in gevaar. En de vorm, waarin dat gevaar zich ging uiten, liet niet lang op zich wachten: de Griekse communisten begonnen, gesteund door hun Slavische geloofsgenoten, die in eigen land aan het bewind waren, onhandelbaar te worden.

Spiraalbeweging

Naarmate dit gevaar groter werd, was de Griekse regering genoodzaakt meer steun bij Engeland en Amerika te zoeken. En naarmate deze landen die meerdere steun gaven (hetgeen zij deden, omdat Griekenland een sleutelstelling in het Naburige Oosten is, die zij niet in Russische handen dulden), dus naarmate deze mogendheden hun belangen vaster in Griekenland nestelden, zag Rusland de veiligheid van zijn westelijke mark, die zijn Oost-Europese satellieten vormen, dus zijn eigen veiligheid, meer bedreigd. Aldus is een spiraalbeweging ontstaan, waarin de vorming van de rebellenregering een schakel vormt en die slechts voorlopig gestopt kan worden hetzij door de totale overwinning van een van beide Griekse partijen (waarin echter de beschermer van de overwonene — dus of Rusland of Amerika — nooit zal berusten, hetgeen dus een nieuwe spiraalbeweging, b.v. in Turkije, aan de gang zet) hetzij door een categorische verklaring van Amerika, dat oorlog onvermijdelijk is, indien niet....

„Voorlichting”

De redactie van de Radionieuwsdienst ligt nogal eens overhoop met het Nederlandse staatsrecht. Dit leidt tot vreemde vergissingen. Zo werd na het jongste Indische Kamerdebat omgeroepen, dat mr. Vonk hoofdelijke stemming had gevraagd over artikel 1 van... Linggadjadi. De radioheren hadden het goed geschoten dat de heer Vonk bezwaren tegen dat artikel heeft, maar zij hadden blijkbaar niet begrepen, dat er iets anders aan de orde was, n.l. art. 1 van hoofdstuk XIII der Rijksbegroting voor 1948. Dit artikel behelst de begrotingspost: salaris van de minister van overzeese gebiedsdelen.

Linggadjadi is — de Radionieuwsdienst mag dit toch wel weten — nooit artikelsgewijs in stemming geweest, noch als overeenkomst, noch als beginselprogramma.

Aangezien de Radionieuwsdienst — anders dan de meeste dagbladen — niet bereid is om een dergelijke vergissing recht te zetten, hebben wij gemeend de nodige opheldering maar in onze kolommen te moeten geven.

DAGBOEK VAN NEDERLAND

DONDERDAG 18/12

— Minister Drees vertrekt naar Indië. Minister Mansholt zal zijn werkzaamheden waarnemen.

— Dr. G. A. W. ter Pelkwijk gaat 1 April heen als burgemeester van Utrecht.

VRIJDAG 19/12

— Aan mr. G. van Baren is met ingang van 1 Januari eervol ontslag verleend als burgemeester van Delft.

— Er is een wetsontwerp ingediend, waarin belangrijke wijzigingen van de Dienstplichtwet worden voorgesteld.

ZATERDAG 20/12

— Prinses Juliana onthult het monument voor gevallen te Vught.

— Mr. J. C. A. M. van de Mortel, oud-lid van de Eerste Kamer, oud-burgemeester van Tilburg, is overleden.

MAANDAG 22/12

— Door een overeenkomst tussen de Nederlandse en de Zwitserse regering wordt een beperkt toeristisch verkeer naar Zwitserland mogelijk.

— Het gemeenschappelijk tarief van invoerrechten voor Nederland en de Belgisch-Luxemburgse unie treedt 1 Januari in werking.

DINSDAG 23/12

— Er wordt een bepaling van de minister van oorlog bekend gemaakt betreffende groot verlof van de dienstplichtigen der lichte 1945.

WOENSDAG 24/12

— De Koningin geeft zich naar Soestdijk, waar zij de Kerstdagen zal doorbrengen.

— Er is een uitvoerend orgaan benoemd van het nationale comité voor het jubileum van

de Koningin. Het gecritiseerde landelijke initiatiefcomité is van de baan.

DONDERDAG 25/12

— Bij Ijmuiden is een Noors vrachtschip op een mijn gelopen. Er zijn 26 slachtoffers.

— Pater Borromaeus de Greeve, de bekende kanselredenaar, is overleden.

VRIJDAG 26/12

— Op het congres van de C.P.N. wordt aangekondigd, dat de partij zich zal aansluiten bij de Cominform.

ZATERDAG 27/12

— Er is een wetsontwerp ingediend tot wijziging van de Pensioenwet 1922, waarin onderscheidene verbeteringen voor gepensioneerden worden voorgesteld.

MAANDAG 29/12

— Prof. dr. H. Th. Obbink, de oud-hofprediker, is overleden.

VRJ!

WEEKBLAD VAN

De Partij van de Vrijheid

„slaet
op den trommele”

Waarnemend Hoofdredacteur:
Drs H. A. KORTHALS, Voorschoten

Voorlopig adres van Redactie: VAN BEUNINGENSTRAAT 3, ROTTERDAM. Gironummer 245103 t. n. v. de penningm. van de stichting „Slaet op den Trommele” te Utrecht
Adres van Administratie: NIEUWE GRACHT 38, UTRECHT. Telefoon 19298 — Abonnementen f 1.30 per kwartaal, f 5.20 per jaar — Losse nummers f 0.14

THORBECKE

1798 — 14 JANUARI — 1948

Dit jaar is een jaar van herdenkingen. Driehonderd jaar geleden: de vrede van Munster. Honderd jaar geleden: 1848, het jaar van ommekeer in heel Europa, het jaar waarin veel wat al enige tijd broeide tot uitbarsting kwam en nieuwe vormen schiep. Wat wij ook zullen vieren dit jaar is het regeringsjubileum van onze Koningin, die vijftig jaar aan het hoofd van ons Koninkrijk zal hebben gestaan.

En als wij nagaan op welke data er iets te herdenken is, stuiten wij al heel gauw op de 14de Januari: 14 Januari 1798, honderdvijftig jaar geleden, zag in Zwolle Johan Rudolf Thorbecke het levenslicht.

Deze naam zal dit jaar nog vaak worden gehoord, want ook bij andere herdenkingen en wel die van 1848, komt hij te pas; zonder Thorbecke kan men zich in Nederland 1848 niet denken.

***

Thorbecke, voor de Nederlandse politiek en voor het Nederlandse staatsbestel van een niet te schatten betekenis, deze Thorbecke had aanvankelijk een carrière gevolgd welke in het geheel niet in politieke richting wees. Ook wees zij niet in de richting van de rechtsgeleerdheid. Zijn faculteit immers was die der letteren en wijsbegeerte. Hij was classicus en historicus. In Amsterdam en Leiden heeft hij gestudeerd, en met in het oog valend succes. Na zijn promotie in 1820

krijgt hij twee maal een beurs voor een studiereis naar Duitsland. Na twee jaar wordt hij daar, te Giessen, privaatsdocent in de wijsbegeerte der geschiedenis. Weer twee jaar later is hij privaatsdocent in Göttingen. Dan, in 1825, komt hij binnen de grenzen van het toenmalige Koninkrijk terug, en wel als hoogleraar te Gent. Daar doceert hij diplomatie, staatkundige geschiedenis, staathuishoudkunde en statistiek. Hier nadert hij dus het beeld van de staatsrechtsgeleerde, dat men voor ogen heeft als er over professor Thorbecke wordt gesproken. In deze periode schrijft hij een aantal historische, ook rechtshistorische, geschriften. Dit alles schijnt slechts voorbereiding. Het lot moet hem naar Leiden brengen, waar hij zijn grote wetenschappelijke werk voortzet en uitbreidt. Het lot: dit was de Belgische opstand. In October 1830 wijkt Thorbecke uit. Hij verlaat de Zuidelijke Nederlanden en komt in Leiden. Een half jaar later wordt hij daar benoemd tot — aanvankelijk tijdelijk — hoogleraar, toegevoegd aan de juridische faculteit. De senaat van de Leidse hogeschool gaf hem het ere-doctoraat in de rechten: zo kreeg Nederland zijn mr. Thorbecke (zoals hij zich zelf sindsdien noemde). Maar Leiden had zijn professor Thorbecke.

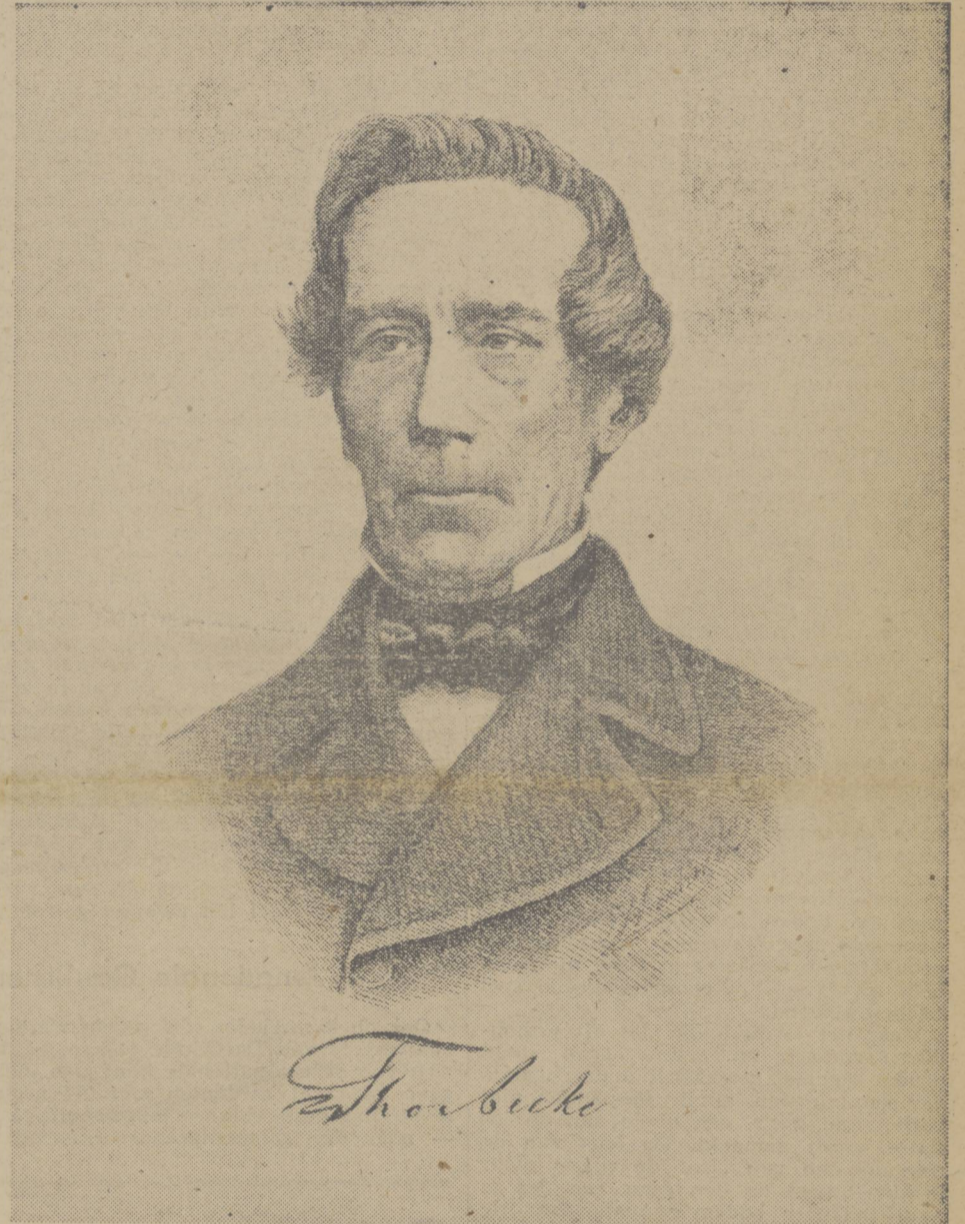
***

Nog was hij niet de man die ons staatsbestel bouwde. Staatkundige geschiedenis doceert hij. Maar hoe! Hij onderneemt het colleges te gaan geven over de organisatie van het Britse rijk. Hij geeft colleges over de staats- en rechtsgeschiedenis der Nederlanden in de periode 1555—1795.

Waarom slechts tot 1795? Er was sinds dat jaar toch veel veranderd. Er was een Koninkrijk der Nederlanden geschapen, een Koninkrijk met een grondwet, de grondwet van 1815. Maar wat was die grondwet eigenlijk? En wat deed men er mee? De praktijk van dit staatsstuk was gebrekkig, de kennis — laat staan de studie — ervan eveneens.

Dit terrein nu is door Thorbecke opengebroken. In het najaar van 1836 begint hij zijn colleges over de grondwet. Studie welke tot nadenken stemt. Studie welke na drie jaar leidt tot een boekwerk de „Aanteekening op de Grondwet”, en nog een jaar later tot de „Proeve van herziening der Grondwet”. Daden van Thorbecke, die is geworden de hervormer van onze staat.

Aanvankelijk zijn het nog maar matige hervormingen, welke hij wenst. Maar het zijn hervormingen die de vrijheid inluiden. Thorbecke meent, dat „de eerste proef der vrijheid” met mate moet worden genomen. Maar het is velen toch te erg. Er wordt over gepraat en zo komen de denkbeelden van Thorbecke buiten de academische sfeer. Zo komen zijn denkbeelden, en

hijzelf onvermijdelijk ook, in de sfeer van de praktische politiek. De grondwetsherziening van 1840, een juist in die tijd geen bewondering afdwingend product, eist een Dubbele Kamer: hierin wordt Thorbecke door de Staten van Holland gekozen. Twee maanden slechts duurt dit Kamerlidmaatschap, maanden waarin hij zich weert en oppositie voert; maar in de minderheid blijft.

***

Zo kwam de hervormer Thorbecke in de praktische politiek. Na de sluiting van de zitting der Dubbele Kamer zit hij niet stil. Hij publiceert — de „Aanteekening” verschijnt in tweede druk en blijkt wat radicaler geworden — hij werkt, houdt contacten aan en... geeft college.

In 1844 wordt hij, bij een tussentijdse verkiezing, met een kleine meerderheid in de Tweede Kamer gekozen. Een Kamerlidmaatschap van een jaar, het jaar waarin het voorstel van de „Negen mannen” ter tafel komt, voorstel tot wijziging van de Grondwet. Maar de Kamer wenst Thorbecke's hervormingen tot vrijheid niet en weigert het voorstel te behandelen. En de provinciale staten — toen kiescolleges voor de Kamer — wensen Thorbecke niet: in 1845 wordt hij niet herkozen. Thorbecke zet zijn hervormingsstrijd voort. En toen in Maart 1848 de regering eindelijk met 27 ont-

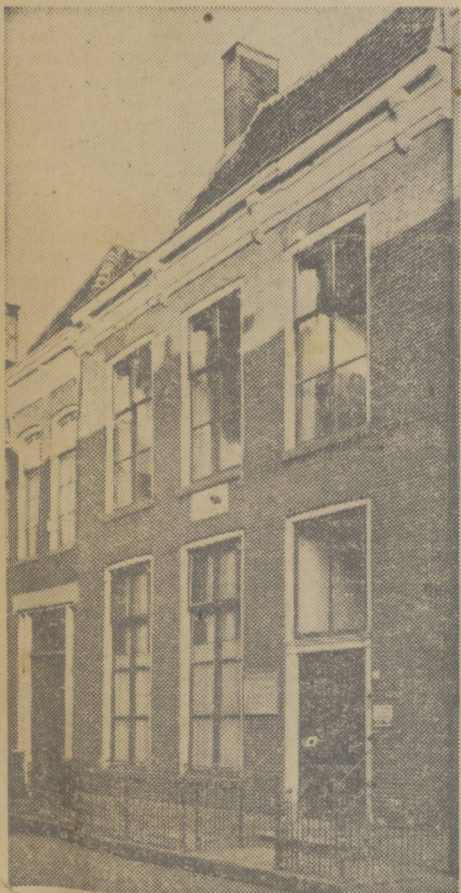
werpen tot grondwetsherziening voor de dag kwam, vond men die ontwerpen in brede kring onvoldoende. Maar dit is het jaar '48: het buitenland is woelig, de Koning geeft te kennen dat Hij verder wil gaan dan de 27 voorstellen.

Verder gaan. Maar hoe? Na veel moeite komt het zover dat de Koning een herzieningscommissie benoemt, een commissie van vijf, onder wie Thorbecke, die als voorzitter wordt aangewezen. Na ruim drie weken biedt de commissie de Koning een ontwerp aan. Wie naast elkaar legt Thorbecke's „Proeve” van 1840, het voorstel der „Negen” van 1844 en het ontwerp van 1848, ziet de overeenstemming.

Wat het volk wilde, in heel Europa, had in Thorbecke's constructieve brein vaste vorm gekregen, product van jaren studie en een niet te buigen wil tot hervorming tot vrijheid.

Rechtstreekse vertegenwoordiging, de Koning onschendbaar en de ministers verantwoordelijk, ziehier de grondslagen van ons staatsbestel, in '48 gelegd en in de loop der tijden eer versterkt dan verzwakt. Meer zullen wij er thans niet over zeggen. Daar krijgen wij dit jaar nog wel de gelegenheid toe. Laat ons thans alleen vaststellen, dat Thorbecke's grootse visie die grondslagen voor onze staat vorm heeft gegeven.

(Zie voor vervolg pag. 2.)

het geboortehuis van Thorbecke te Zwolle.

nt
me
sch
zie

Offers van de bourgeoisie gevraagd

Velen — Fransen zowel als buitenlanders — hebben vóór en na de Franse gemeenteraadsverkiezingen, die in October plaats vonden, te vroeg op De Gaulle's paard gewed. Zij namen bij voorbaat zijn onvermijdelijkheid aan, gesteld als zij dachten te zijn tegenover het alternatief: communisme of Gaullisme. Hiermee onderschatten zij de kracht van die groeperingen, die noch iets van het linkse noch iets van het rechtse extremisme (zoals dit zich thans in Frankrijk voordoet) wilden weten. En de uitslag van de October-verkiezingen vestigde de indruk, dat deze onderschatting toch wel een juiste schatting was.

De na de verkiezingen komende krachtproef, waaraan het georganiseerde communisme de regering, bestaande uit leden van die onderschatte middengroepen, blootstelde, werd door haar doorstaan zonder dat zij een beroep behoefde te doen op de krachten van het Gaullisme, dat zich als enige redder van Frankrijk uit de klauwen van het communisme had aangeprezen. De papieren van de „troisième force” (zo noemde zich de middengroepen) stegen weer en velen waren geneigd hun oordeel, dat een veroordeling was geweest, van de derde kracht te herzien.

De ware krachtproef

Maar de ware krachtproef moest nog komen. Het breken van een revolutionaire beweging, zoals de communistische troebelen van November waren geweest, is één ding; het wegnemen van de oorzaken, die deze troebelen hadden mogelijk gemaakt een tweede. En voor deze taak nu stond de regering-Schuman, toen zij als overwinnares uit het strijdperk der stakingen was getreden. Deze immers hadden de inflatie-ziekte, waaraan Frankrijk lijdt, nog verergerd. De stakingen hadden tot gevolg, dat er nog minder producten op de markt kwamen dan gewoonlijk, zodat de producten, die dan nog wel verkrijgbaar waren, weer in prijs stegen.

Degenen, die altijd het meest van inflaties te lijden hebben, zijn de gesalarieerde klassen en de loontrekkers. De stakingen, die Frankrijk in het laatste jaar heeft gekend, hebben dan ook een zeer reële ondergrond, waaraan het feit dat zij door de communisten voor politieke doeleinden geëxploiteerd werden, niets afdoet. Ja, men moet er zelfs eerder eerbied voor hebben, dat bij de laatste stakingen de arbeiders en „white-collar workers” ondanks de bijna ondraaglijke financiële moeilijkheden, waaronder zij gebukt gaan, zich in grote meerderheid niet voor het communistische spel hebben geleend.

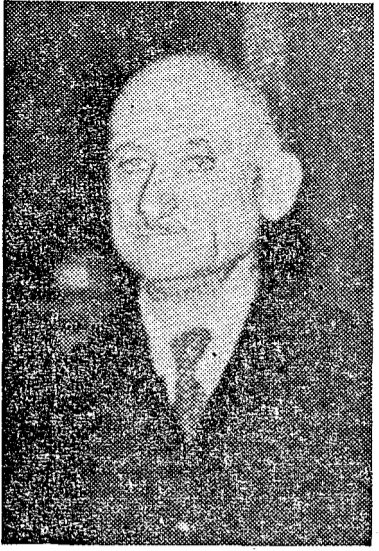
Maar het is duidelijk, dat dit uithoudingsvermogen en geduld geen stand houden tegen de gemakkelijke propaganda der communisten, als de toestanden niet verbeteren, d.w.z. een einde aan de inflatie wordt gemaakt. De leus van de communisten van „laat de rijken maar betalen” moet op den duur een des te vruchtbaarder bodem vinden, daar de inflatie inderdaad het verschil tussen rijk en arm steeds groter en ostentatiever maakt.

De koe bij de horens

De regering heeft dit gevaar onderkend en de koe bij de horens gevat. Onmiddellijk na de staking heeft zij haar minister van financiën, René Mayer, een wet laten maken, die het gevaar van inflatie drastisch moest bestrijden. Mayer zag hier alleen kans toe, indien hij de koopkracht van de bezittende klassen — de middenstand, de boerenstand en de vrije beroepen — ernstig kon besnoeien. Dan immers zou de vraag naar de schaarse producten sterk verminderen en deze zouden dan tot een prijspeil kunnen dalen, dat voor de arbeiders en gesalarieerden bereikbaar zou zijn. Middel tot dit doel was een flinke extra-heffing op de inkomens.

Deze maatregel van de regering, hoe nodig hij ook was, was er niet minder moedig om. Immers stevast hebben de regeringen van Frankrijk sedert 1789 geveigerd om de boerenstand en de middenstand aan te pakken. Vooral de boerenstand was een heilig huisje, want de stemmen van het platteland zijn — vooral voor de burgerlijke partijen, die voor het grootste deel van de laatste anderhalve eeuw aan het bewind zijn geweest — van vitale waarde. Maar na deze oorlog was het in groeiende mate duidelijk geworden, dat er iets op gevonden moest worden om de boeren hun producten te laten afgeven. Deze hielden zij immers van de legale markt, omdat geld voor hen zijn aantrekkingskracht had verloren. En agrarische producten vormen juist het eerste vereiste voor Frankrijk, wil het zijn industriële productie en de werkkraft van zijn arbeiders op het peil krijgen, dat nodig is voor het land om er weer bovenop te komen.

Deze regering besloot dus het gehate middel van schatting eindelijk toe te pas-

Robert Schuman.

sen. Door dit te doen, sloot zij de ogen voor de gevolgen, die deze maatregel voor haar, d.w.z. voor de middenpartijen, die de regering uitmaken, bij de volgende verkiezingen zou kunnen hebben. De reactie van de thans getroffen klassen op deze maatregel kan nooit gunstig zijn voor hen. Met recht kan dus deze regering beweren, dat zij geen partijen-, nog minder een klasse-regering, is, doch een regering, die vóór alles het heil van het land voor ogen heeft. Een directer gevaar liep de regering in de volksvertegenwoordiging zelf. Zij is voor een solide meerderheid afhankelijk van de conservatieve en Gaullistische stemmen en weldra bleek, dat zij van die kant allerminst op sympathie voor haar voorstel zou kunnen rekenen. Inderdaad heeft de Nationale Vergadering het wetsontwerp van minister Mayer op zodanige wijze verzwakt, dat hij zich gedwongen zag het terug te nemen, liever dan het zo verwaterd de wereld in te sturen.

Een maatregel, die tot doel had het land van de inflatie te redden, werd op die manier van zijn kracht beroofd door volksvertegenwoordigers, die al te zeer keken naar de gunst hunner kiezers. De schuld van dit échec van de regering lag bij de rechterzijde, want van de uiterste linkerzijde kon men niet anders dan obstructie verwachten. De rechterzijde liet partijbelang vóór landsbelang gaan, omdat zij benauwd was voor de wrok van haar kiezers, die nu eenmaal behoren tot de klassen, die door minister Mayers maatregel het zwaarst getroffen werden.

A-nationale Gaullisten

Ook de kamerleden, die geacht werden aanhangers van De Gaulle te zijn, lieten zich van deze a-nationale kant zien, hetgeen zij rechtvaardigden met het argument, dat deze volksvertegenwoordiging — naar de gemeenteraadsverkiezingen

Gebrek aan moed of werkelijkheidszin?

Toen het eindelijk eens tijd werd althans een embryo van een afdeling te scheppen, ben ik er in mijn eentje op uitgetogen om wat leden te winnen voor de Partij en daarbij ben ik tot merkwaardige ontdekkingen gekomen. Ter ophefdering moge dienen, dat ons dorp overwegend dogmatisch christelijk is en dat de diverse richtingen, zoals in zovele plaatsen, streng gescheiden zijn. Zo is bij nieuwe bewoners de eerste vraag: Hoe heet-ie, de tweede: van welke kerk is-ie? Ieder kerklid heeft zo'n eigen geloofsgenoten-leveranciers en zo zien wij de typische constructie, dat een zakenman z'n kinderen naar de christelijke school stuurt om ze daarna op de openbare U.L.O. te doen om toch maar naar beide kanten gedekt te zijn.

Toen ik bij mijn huisarts kwam — een alom bekend vrijzinnig-denkend man — deelde hij mij mede, dat ik op financiële steun bij verkiezingscampagnes b.v. kon rekenen, maar neen, lid wilde hij niet worden. Bij de notaris van hetzelfde laken een pak: wel geldelijk bijdragen, maar lid worden, neen. Bij de directeur van een coöperatief bedrijf — steun jawel, maar bij zijn benoeming had hij toegezegd (moeten beloven) geen lid van een politieke partij te worden. Een zijner employés had ik al half bekeerd („ik zal er nog eens over denken”), doch toen hij het besluit van zijn directeur vernam, was hij inwendig al besloten — hij „denkt” dan ook nog steeds. Bij de burgemeester, die openlijk belijdt, dat hij vrijzinnig georiënteerd is, ben ik maar niet eens geweest, want die verklaarde bij zijn installatie reeds geen partijlid te zijn. Een aanne-mer, die al jarenlang zeer behoorlijk

is ook de mening van De Gaulle, maar hoe zij zelf staat tegenover het gedrag van hen, die zich zijn aanhangers noemen, staat te bezien. Het zou niet onwaarschijnlijk zijn, dat hij, een integere en streng principiële figuur als geen ander, er in stilte anders over denkt, maar dat hij, nu hij zich eenmaal in de politiek begeven heeft, uit tactische redenen daarover zwijgt. Deze veronderstelling wint aan kracht, als men bedenkt dat Reynaud, die gedoodverfd wordt als minister van financiën in een toekomstig kabinet-De Gaulle, voor het wetsontwerp gestemd heeft. Als deze suppositie juist is, dan wordt de overtuiging van hen bevestigd, dat De Gaulle's beweging de innerlijke samenhang en discipline mist, die nodig zijn om van haar de partij van Frankrijks materiële en morele herstel te maken.

Na dit voor de Franse bourgeoisie weinig eervolle vertoon kwam de regering binnen twee dagen met een nieuw voorstel, dat nauwelijks verschilde van het eerste, maar aan welks vijf clausules zij deze keer telkens de vertrouwenskweste verbond. Nu werd de kamer voor de keuze gesteld het anti-inflatieontwerp, wezenlijk onveranderd, aan te nemen of de regering naar huis te sturen. Aangezien er in de huidige volksvertegenwoordiging geen andere regering gevormd kan worden, moest de keus wel op het eerste alternatief vallen.

In groter verband

Hoe zal nu de practijk van deze maatregel zijn? In de eerste plaats dient bedacht te worden, dat het Franse volk nooit erg stipt is geweest op het stuk van belastingbetalen. Het is dan ook de vraag, of de regering de 125 milliard, die zij nodig heeft, bijeen zal kunnen brengen. Ook kan deze maatregel niet op zichzelf staan. Hij moet zijn complement vinden in Amerikaanse hulp, waarvan Frankrijk het „fussettijds” gedeelte net binnen heeft. De regering is van plan deze hulp grotendeels te besteden aan invoer van levensmiddelen om op die manier de prijzen van alle levensmiddelen (óók die van eigen bodem) naar beneden te drukken, zodat de aantrekkingskracht van de zwarte markt op de boeren slinken zal.

Maar het is ook nodig, dat deze beide anti-inflationnaire maatregelen in het kader genomen worden van een veelomvattend economisch plan. Anders zullen zij slechts tijdelijk verlichting kunnen brengen of uitstel van executie. Maar genomen als onderdeel van een groter geheel, dat blijvende, zij het later bloeiende, vruchten dragen zal, zullen zij eerder kans maken om in het licht van deze vruchten door de klassen, die thans door de maatregelen getroffen worden, vergeten of althans achteraf op de koop toe genomen te worden. Reynaud, die, zoals gezegd, voor de maatregelen stemde, waarschuwde er voor, dat de ervaring van het verleden niet veel goeds voorspelde voor gedwongen leningen of massale taxatie. De derde gedwongen lening van de grote Franse revolutie had zulk een storm ontketend, dat er een gunstige atmosfeer voor Bonaparte's staatsgreep werd geschapen en de zware belastingverhoging na de revolutie van

leeft en, zo hij zelf beweert, „niets te doen heeft”, was de contributie te hoog (10 c. per week!).

U zult dergelijke gevallen ongetwijfeld uit eigen ervaring kennen en denkelijk weten aan te vullen. Maar — en dat is het ergste van deze symptomatische weigeringen — is het niet in-droevig, dat vrijzinnigen niet voor hun overtuiging uit durven komen? Wanneer alle doorzichtige smoetsjes worden weggewerkt, is de naakte waarheid deze: Men mag niet weten of er althans op welke wijze ook aan herinnerd of op attent gemaakt worden, dat men lid is van de Partij van de Vrijheid. Dit „gewetensbezwaar” is zelfs zo sterk, dat het niet wijkt voor de logica: ten eerste weet iedereen al, dat men vrijzinnig is, zeer zeker bij zulke notabele personen, als ik vermeldde, ten tweede wordt het lidmaatschap zeker niet van de daken verkondigd, mijn uitdrukkelijke verzeke- ring, dat niemand dan het bestuur de namen behoefde te weten en dat men zelfs niet op vergaderingen behoefde te komen, was zelfs onvoldoende. Wilde men niet „gebonden” zijn? Hôe dan? Stemmen op de Partij, verzekeerde men mij, deed men toch wel, zelfs op vergaderingen was men aanwezig, geld er voor geven deed men eveneens, ja, men was zelfs abonné van „Vrij” — maar lid worden: Neen!

Is het niet diep betreurenswaardig, dat na vijf jaren oorlog en bezetting, waarin oud en jong, rijk en arm, hoog en laag pal stond voor het ideaal: vrijheid nog geen vrijheid bestaanbaar is, om zijn gezindheid openlijk te belijden? Want universitair-opgeleide belangrijke-ambten-bekledende mensen moeten toch een behoorlijk gegrond motief voor een dergelijke houding hebben en het is mij onmogelijk een andere grond te bedenken, dan vrees voor verlies van „klandizie”, om het eens rauw uit te drukken.

Maar heeft u, lezer, wel eens gehoord

(Vervolg van pag. 1.)
Zeker, het heeft nog twintig jaar moeten duren, voor men die vorm van '48 naar behoren wist te hanteren. Kamerontbinding in plaats van aftreden van het kabinet was de vergissing gedurende die eerste twintig jaar gemaakt.

Thorbecke heeft zelf nog mogen beleven, heeft er zelfs het zijne in niet geringe mate toe bijgedragen, o.m. door een interpellatie in Maart 1868, dat men in dit opzicht de juiste practijk ging volgen, een practijk welke ook nog van onze dagen is.

Een levensschets hebben wij hier niet willen geven; alleen hebben wij enige punten aangeduid uit de tijd van Thorbecke's groei van geleerde tot groot staatsman, tot hervormer en bouwer van onze staat, tot de man die ons de grondslagen van onze politieke vrijheid heeft gegeven, die door veel miskenning heen is blijven strijden voor een staatsinrichting de menswaardig en in bouw zodanig organiseerd, dat een gezonde groei wordt gewaarborgd.

Thorbecke was een groot man, in de wetenschap en in de politiek, als professor, als kamerlid, als minister.

Wij, als twintigste-eeuwse leden van de P.v.d.V., wij zijn bezield door dezelfde idealen als hij voor ogen had. De „liberale”, de politiek-vrijzinnige groep in ons volk, heeft nog menige zeer verdienstelijke man voortgebracht, sieraden van parlement en regering. Maar Thorbecke stak boven allen uit, zo zeer dat wij slechts met schroom durven zeggen dat wij in hem onze grote voorganger zien. Velen, van uiteenlopende politieke richtingen, nemen tegenwoordig Thorbecke's naam heel makkelijk in de mond. Zij doen dan, alsof het vanzelf spreekt dat zij hem als voorbeeld stellen. Dit bewijst zijn grootheid. Maar laat men niet lichtvaardig zijn: wie een groot man als voorbeeld stelt legt zichzelf zware verplichtingen op. Hier past voor ieder van welke richting ook, voorzichtigte terughoudendheid. Ook ons; maar daarnaast past ons evenzeer de bereidheid, het vuur, om op de bres te staan voor de vrijheid die hij ons volk in vormen goot en aldus voor verwezenlijking vatbaar maakte.

1848 had evenzeer de weg gebaad voor Lodewijk Napoleon. Niemand, die bij de herinnering aan deze feiten niet een vergelijkende trek met de aspirant-Caesar van deze tijd....

van een katholiek of anti-revolutionnaire of christelijk-historisch kiezer, die er niet voor uit durft te komen bij welke partij hij is aangesloten? Waarom is men daar in onze kringen dan wel bang voor? Iedere patiënt van mijn dokter weet, dat hij vrijzinnig van opvattingen is en er zal heus geen patiënt weglopen, als hij dat soms later verneemt. En dan... moet dáárvoor de openlijke opinie-erkenning wijken? Een notaris met zijn vast ambtsgebied heeft het nog makkelijker: in vele plaatsen althans, staat hij alleen. Van mindere achting voor zijn persoon behoeft men niet bang te zijn, die hangt werkelijk niet van een politieke richting af. Zou zelfs de integriteit van de man niet winnen door een ruiterske stelling-inneming?

Het funeste van de gehele zaak is, niet alleen, dat op deze wijze de Partij bloed-arm blijft (bij de verkiezingen hadden wij in ons dorp honderden stemmen en er zijn nu 15 leden!), maar alle morele steun ontbreekt hun, die proberen er wat van te maken. Wat is niet het openlijk-erkende lidmaatschap van notabele personen in een niet te grote gemeente een rugsteun voor de propagandist, wat geeft niet hun naam, hun aanwezigheid op vergaderingen een invloed aan de genomen besluiten, zo wat personen als zaken betreft, wat kunnen zij niet zelf bereiken, door bij gelegenheid van hun overtuiging te getuigen. Het woord lachheid is mij te grof, maar gebrek aan zedelijke moed mag hun toch wel verweten worden.

En er rest m.i. dan ook nog maar één conclusie: het „laissez faire, laissez aller” is nog lang niet overal verdwenen in onze rijen en een stevig bindend element ontbreekt ons vrijzinnig-georiënteerder: nog maar al te zeer — zo ge wilt: een strijd-leuze, maar men warm voor lopen en waardoor men zich zedelijk gedwongen voelt, schouder aan schouder te staan. Misschien: Op tegen het communisme? SERV.

Zelfs prof. Schermerhorn gleed uit

Onder het opschrift: „Kameraden, het is goed geweest...!” wijdt Het Vrije Volk een enthousiast hoofdartikel, over twee kolommen gezet, aan de massademonstratie die door de Partij van de Arbeid te Amsterdam in het R.A.I.-gebouw op Maandag 29 December werd gehouden.

Voorop gesteld dient te worden, dat het enthousiasme van het socialistische dagblad begrijpelijk is, aangezien deze grote demonstratie werd bezocht door naar schatting twaalf- tot vijftien duizend personen. Blijkens eerder voor de zender van de V.A.R.A. afgelegde verklaringen gold het hier voor de afdeling Amsterdam van de Partij van de Arbeid een krachtproef en men was er dan ook voor dien nog niet geheel gerust op, of men er in zou slagen het gehele R.A.I.-gebouw gevuld te krijgen. Men is hierin evenwel toch geslaagd, al gebiedt de objectiviteit op te merken, dat het hier geen zuiver Amsterdamse socialistische demonstratie gold, aangezien Het Vrije Volk zelf elders als volgt schrijft:

„Het waren niet alleen Amsterdammers, die optrokken naar deze laatste grote bijeenkomst in het Oude Jaar. Er waren ook honderden partijgenoten uit de provincie, die met autobussen en vrachtwagens de tocht naar de hoofdstad hadden gemaakt”.

Hoe dan ook, het enthousiasme in Het Vrije Volk is verklaarbaar. Wij willen er hier per se niets af en toe doen en wij zouden over deze gebeurtenis niet verder hebben geschreven, indien het bewuste hoofdartikel weer niet eens duidelijk verried op welk een weinig verheffende wijze de „democratisch-socialistische” leidsmannen hun volgelingen een hart onder de riem menen te moeten steken.

In het bewuste hoofdartikel staat o.m. het volgende vermeld:

„Het was meer dan een politieke bijeenkomst. Voor het eerst na een lange periode van ingespannen arbeid kwam prof. Schermerhorn voor het forum van een massale openbare bijeenkomst van de Partij van de Arbeid. Zijn partij.

Wij weten uit de vele persoonlijke gesprekken met hem, hoe innig verknocht Schermerhorn zich met de Partij gevoelt. Hoe hij in de lange maanden, toen hij in Indonesië en in Den Haag veelal binnenskamers zwoegde om Nederland te redden voor Indonesië en Indonesië voor Nederland, hoe hij toen gehunkerd heeft naar het persoonlijke contact met de brede massa zijner partijgenoten. En anderzijds, de tienduizenden leden van de Partij hebben tegelijkertijd instinctief de behoefte gevoeld om hun Schermerhorn onduidelijk te laten blijken, dat zij een beschuttende wal om hem heen willen vormen tegen de verguizing, de laster en de achterklap van smeerkanussen „met en zonder snor”.

Ziehier een typisch staaltje van „democratisch-socialistische” demagogie, niet bedreven in een redevoering, met wild enthousiasme à l'improviste uitgesproken, doch in een hoofdartikel, welbewust en weloverwogen achter het bureau in het redactievertrek neergeschreven.

Geen pleidooi voor de „smeerknussen”

Het feit, dat wij hierbij een en ander aan de kaak stellen, wil niet zeggen, dat wij dit doen om „smeerknussen met of zonder snor” te verdedigen. Wij achten de heren, op wie het blad doelt, daartoe heus wel zelf in staat. De gebezigde „democratisch-socialistische” uitdrukkingen zijn overigens te grof en onbeschaamd om er verder serieus op in te gaan. Doch wel menen wij in dit verband te moeten opmerken, dat de „democratisch-socialistische” leiders, die dergelijke taal bezigen, blijk geven van het feit, dat zij gespeend zijn van elk gevoel van innerlijke beschaving en verantwoordelijkheid.

Uit den treure heeft men de arbeiders voorgehouden, dat de „kapitalisten” er op uit waren, het beschavingspeil van de werkende massa op een zo laag mogelijk peil te houden en het sprookje werd maar al te graag geloofd.

Nog steeds is het sommige democratisch-socialistische leiders niet duidelijk, dat een waar democraat, of hij arbeider dan wel „kapitalist” is, er naar behoort te streven, het volk op een waardige wijze voor te lichten en dat hij — op grond van zijn democratische beginselen en ongeacht zijn politieke inzichten — er voor moet vechten het beschavingspeil van de massa op een hoger niveau te brengen.

Neen, deze elementaire waarheid vermogen sommige democratisch-socialistische schrijvers en sprekers nog niet in te zien.

de „kapitalisten” en doen zelf niet anders dan dit beschavingspeil naar beneden drukken op een allererbarmelijkst peil.

In ons blad werd hierover reeds eerder geschreven. *) Het aantal voorbeelden is in dit verband legio en men zal er niet veel verder mee komen van deze betreurenswaardige verschijnselen via ons blad slechts kennis te nemen; aangezien het nog niet in voldoende mate in die kringen verschijnt, die met betrekking tot deze kwestie hoog nodig moeten worden wakker geschud.

Daarom zal het nodig zijn, onze stem in de komende openbare politieke vergaderingen te verheffen en de arbeiders er op te wijzen, op welk een onwaardige wijze zij door sommigen van hun leiders worden voorgelicht. Het zal nodig zijn, met luider stem te verkondigen, dat de arbeiders zullen moeten leren zelfstandig te denken. Het zal nodig zijn, hen erop te wijzen, dat zij op een dergelijke manier welbewust en met opzet worden bestempeld tot individuen waartegen men niet in een behoorlijke en beschaafde taal wenst te spreken. Het zal nodig zijn, te zeggen, dat het hun eigen leiders zijn, die hun het stempel van een bepaald minderwaardigheidscomplex op het voorhoofd drukken.

Er is op dit gebied nog enorm veel werk te verrichten. Men zegge in dit verband niet te snel, dat wij geen invloed op de arbeiders zouden hebben. De samenstelling van vele onzer afdelingen vormt een sprekend bewijs van het tegendeel.

Wij, die de synthese zoeken tussen kapital en arbeid in Nederland, zullen de werknemers op een hoger peil kunnen en moeten brengen. De kansen hiertoe zijn aanwezig, omdat hun socialistische overtuiging veelal is een vlucht in een vermeende bescherming. Wij zullen hun duidelijk moeten maken, dat het vluchten in de socialistische schuilkamer geen daad is, die tot zelfstandigheid voert. Wij zullen hen er op moeten wijzen, dat een socialistische propaganda, als door ons geciteerd, verderfelijk en beledigend is.

Prof. Schermerhorn, ook Gij?

In verband met het bovenstaande hebben wij eveneens met grote verbazing via onze radio kennis genomen van het laatste deel van de rede van prof. Schermerhorn.

Ongetwijfeld, prof. Schermerhorn is een man van een uiterst fijne beschaving en een dergelijk jargon als door Het Vrije Volk vaak wordt gebruikt, zal dan ook wel nimmer over zijn lippen komen.

Even hebben wij ons over zijn rede verheugd n.l. toen hij letterlijk uitriep: „De totale bureaucratie wordt een ramp”.

Immers, deze woorden waren ook ons uit het hart gegrepen.

Daarna vervolgde prof. Schermerhorn echter ongeveer als volgt:

„Bij de a.s. verkiezingen zal er wel de nodige politieke zwendel mee bedreven worden, wat is makkelijker dan de socialist en de schuld van te geven. Ik ben er even hard op tegen als de bedrijfsweekbladen maar heel de papierwinkel wordt gemaakt door mensen die van socialisme niets moeten hebben. Voorzitter van Rechtsherstel is de a.r. prof. Gerbrandy, van de financiële adviescommissie van minister Lieftinck mr. Oud, die o.m. vanwege deze z.g. geleide economie uit de P. v. d. A. ging”.

Kunst in industrie en ambacht

Van 17 Juni tot 15 Juli 1948 zal te 's-Gravenhage in de Houtrusthallen een tentoonstelling en demonstratie betreffende kunst in industrie en ambacht worden gehouden. Het bestuur van de stichting, die deze tentoonstelling denkt op te zetten, is daarbij van de gedachte uitgegaan, dat het wenselijk is de producten van het Nederlandse bedrijfsleven op een hoger plan te brengen. Het is dus niet alleen een demonstratie van het kunstambacht maar van de toepassing van de kunst in de industrie en het ambacht.

Samenwerking is gezocht met de leidende kunstenaarsorganisaties en met medewerking van deze organisaties is een technische adviescommissie gevormd, welke tot taak heeft het bestuur voor te lichten over de kunstwaarde der in te zenden voorwerpen.

Het bestuur heeft de vaste overtuiging, dat de technische vaardigheid van de beoefenaars van de nijverheid over het algemeen uitstekend is en dat men slechts een stimulans behoeft om producten te maken die op internationaal peil staan en die ongetwijfeld kunnen bijdragen tot het binnen brengen van deviezen.

De Nederlandse kunstenaars zijn voldoende canabel om het Nederlandse be-

verbaasd, dat prof. Schermerhorn de arbeiders dergelijke verwrongen argumenten als steekhoudend heeft durven voorleggen.

Immers, wat hebben genoemde instanties rechtstreeks met de beoefenissen van ons bedrijfsleven te maken? En al ware dit wel het geval, is dan b.v. een voorzitter van een adviescommissie verantwoordelijk voor de beslissingen door deze commissie genomen? En al ware ook dit zo, is dan een socialistisch minister zo onbekwaam en zulk een zwakkeling, dat hij deze adviezen zonder meer overneemt?

Prof. Schermerhorn weet waarschijnlijk toch zelf ook wel beter en wij krijgen sterk de indruk, dat hij tijdens zijn redevoering - waarschijnlijk onbewust - slachtoffer van het demagogie-duiveltje is geworden.

Hoe dit ook zij, dit zijn geen argumenten die verantwoord zijn en die getuigenis afleggen van de wil de arbeiders eerlijk voor te lichten. Prof. Schermerhorn maakte het evenwel nog erger, toen hij als volgt voortging:

„Er zit in de bureaucratie niets socialistisch. Wij willen een maatschappelijke structuur met geleidingen en eigen verantwoordelijkheid voor alle organen. Ik durf wedden, dat van de hoofdamtbenaren, die de bureaucratie maken, er misschien één op de tien socialist is”.

Wij krijgen sterk de indruk, dat prof. Schermerhorn deze weddenschap zou verliezen. Doch geheel afgezien hiervan, is het positief misleidend de bureaucratie af te schuiven op de ambtenaren en niet op de minister, aan wie deze ambtenaren rekening en verantwoording schuldig zijn.

Indien het juist is wat prof. Schermerhorn zegt, dan zou hieruit zonneklaar blijken, dat de ministers van dit Roomsrode kabinet niet voor hun taak berekend zijn. Immers, de minister die tegen zijn wil in het beleid van zijn departement uitsluitend laat voorschrijven door zijn hoofdamtbenaren, schiet in zijn taak schromelijk tekort en dient zo spoedig mogelijk te verdwijnen.

De redenering van prof. Schermerhorn is dan ook allerminst een aanbeveling voor de capaciteiten van de zittende ministers en hij heeft zijn partijgenoten die achter de regeringstafel zetelen met deze verklaring allerminst een dienst bewezen.

Overigens is zijn redenering ook positief onjuist, aangezien er zeer vele gevallen van bureaucratie zijn uitgewerkt, die rechtstreeks voor de rekening van de minister komen. En nogmaals, zo niet, dan heeft een minister tot taak zich tegen een dergelijke bureaucratische maatregel te verzetten.

Men kan het stellig betreuren, dat een wetenschappelijk gevormd man als prof. Schermerhorn zich van dergelijke argumenten bedient, die bij het publiek maar al te graag gehoor vinden, vooral als zij komen uit de mond van iemand, die algemeen als een autoriteit wordt erkend.

Onze taak in de toekomst

Het zal ook in dit verband onze taak zijn, in de komende politieke bijeenkomsten de waarheid te onthullen. De democratisch-socialistische propaganda neemt soms bedenkelijke vormen aan.

Hiertegen zal de strijd energiek moeten worden aangeboden. Nog is het niet te laat. Nog kan de waarheid de onjuistheden achterhalen. Onze schrijvers en sprekers wacht in dit opzicht ongetwijfeld een zeer belangrijke taak.

G. STEMPHER.

*) Men zie o.m. onder de rubriek Verspreide Commentaar van 17 October en 19 December.

Wij hebben onlangs in de N.R.C. enige cijfers aangetroffen over de dronkenschap te Rotterdam, die, naar het blad laconiek vaststelde, weer „op vooroorlogs peil” is gekomen. Het aantal beschonken lieden, dat ter ontzuivering werd opgesloten, had eind November van het afgelopen jaar de 1700 reeds overschreden, het cijfer van de jaren '38, '39 en '40 zo ongeveer. In de oorlogsjaren was er uiteraard niet veel kans om après boire te geraken en vooral in 1945 was het met de voorraden slecht gesteld, hetgeen nochtans 125 personen niet belette, zich wegens verregaande staat te laten opbrengen. Opmerkelijk is intussen het verschil in de cijfers van voor de eerste wereldoorlog en later. In de periode van 1902 tot 1914 schommelde het gemiddelde aantal gevallen per jaar tussen de drie- en vijfduizend! Wij mogen dus vaststellen, dat het overmatige gebruik aanzienlijk geringer is geworden en wij wensen ons daarover, wars als wij zijn van alle overmatigheid, te verheugen. De gedachtegang dergenen, die het daarheen willen leiden, dat nooit meer iemand een slok te veel neemt, kunnen wij nu eenmaal niet tot de onze maken, omdat hij al te ver af staat van de realiteit.

Het is altijd plezierig om anderen deelgenoot te maken van pas verworven wijsheid en zo gaan wij thans met geestdrift van voorlichting dienen over het begrip driehoekje. Het is trouwens met een paar woorden verteld. Een driehoekje is, aldus de officiële, althans officieuze kenschets, een zwembroek van minimale afmetingen. Men vraagt zich misschien af, hoe wij ertoe komen, dit geval juist nu aan de orde te stellen en dan antwoorden wij dat het een verslag was over een vergadering van het strandchap Zandvoort, dat ons ertoe animeerde. Dit reeds een jaar geleden ingestelde publiekrechtelijke lichaam heeft zich namelijk in zijn jongste vergadering in hoofdzaak bezighouden met de voortdurend toenemende neiging der badgasten om zich aan hun medemensen te vertonen zoals zij van hun moeder kwamen en de heren achtten blijkbaar de tijd rijp om daar wat aan, resp. tegen te gaan doen. Wij kunnen ons trouwens levendig voorstellen, hoezeer hun in de dagen der zonnwende bij de gedachte—alléén aan al dat bloots de rillingen over de (bedekte) ruggen liepen, en bovendien is het nu eenmaal zo, dat men niet voor niets een strandchap vormt. Wel-aan dan: bij deze gelegenheid kwam natuurlijk ook (vanzelf) het driehoekje ter tafel, en de maatregelen, welke te zijnen aanzien werden getroffen, waren verre van gering. Besloten werd immers, het driehoekje, althans het dragen daarvan ten aanschouwen van de menigte, kort en goed te verbieden (zoals met wel meer driehoekjes is gebeurd). Het wordt nu misschien eerlang wel wat voor de musea van oudheden. Als pendant van het harnas bijvoorbeeld.

Nadat wij onlangs hadden vernomen, dat de Utrechtse tram- en busconducteurs les in vreemde talen zullen krijgen, lazen wij, dat Rome nog een stapje verder zal gaan en dat de taxichauffeurs aldaar eerlang ook zullen worden onderwezen in kunstgeschiedenis, algemene geschiedenis en archeologie. Zo gaan wij in Europa ten minste de goede kant uit. Hoe lang geleden is het alweer, dat wij op hechte gronden een pleidooi voerden voor sjoelbaklessen aan staatslieden (in verband met de verschuivingen immers) en bloem-schik-onderrecht aan bankdirecteuren. Het zij toegegeven, dat wij zóver nog niet zijn, maar de berichten uit de hoofdsteden van Utrecht en Italië wijzen toch wel op een zekere ontwikkeling der gedachten in deze geest en dat vervult ons met vreugde en hoop.

Wat doen we voor onze BEGAAFDEN?

II. *)

Wanneer wij over begaafden spreken, bedoelen wij bijna altijd de intellectueel begaafde kinderen. Dit is geen wonder; in de school komt meestal die aanleg bij de beoordeling van het kind het eerst naar voren. Onze rapporten zijn er op ingesteld en feitelijk is het gehele onderwijs intellectueel. Het aantal scholen, waar men rekening houdt, of om het ruimer te zeggen: waar men rekening zou willen houden met kunstzinnige leerlingen, is in Nederland uiterst gering. Ons zijn genoeg scholen bekend, waar voor zingen en tekenen maar een cijfer gegeven wordt op goed geluk, althans niet zo, dat gezegd kan worden, dat de kunstzinnigheid der betrokken leerlingen gewaardeerd is door ter zake deskundigen. Voor de berekening van het rapportcijfer voor een vak als rekenen kunnen we de onderwijzer wel capabel achten, voor de vaststelling van het cijfer tekenen of zingen zouden we daar niet zo zeker van willen zijn. Natuurlijk schuilen er onder de leerkrachten kunstzinnig aangelegden, aan wie de bepaling van het cijfer voor tekenen en zingen stellig kan worden toevertrouwd, doch in het algemeen mogen we o.i. wel aannemen, dat de beoordeling voor deze onderdelen van het onderwijs minder gefundeerd is dan bij andere vakken.

Niettemin is meermalen gebleken, dat de school ook de begaafde leerlingen op dit terrein wel wist te onderkennen, maar er weinig of niets voor kon doen. Dergelijke begaafde kinderen moeten gedurende de schooljaren maar hun weg zoeken en het zijn dan vaak de mensen buiten de school, die dikwijls, na toevallige kennismaking, deze kinderen hebben voortgeholpen. Zo kennen wij uit onze eigen schoolpraktijk gevallen van begaafde kinderen op muzikaal terrein, die door enkele van onze grote pianisten nu verder onderwezen worden. De school kon hier niets doen. Wij zijn zo gewend aan het feit, dat de school alleen maar zorg draagt voor de intellectuele vorming harer leerlingen, dat we ons weinig zorgen maken over de vraag, of de taak van het onderwijs ook reiken moet tot de begaafden op ander terrein.

Waarom alleen intellectuele vorming?

In iedere grote school — en niet zelden ook op kleine scholen — treft men deze begaafde leerlingen aan. Men kan de mening huldigen, dat de vorming der kinderen op dit gebied behoort tot de taak der ouders. Dat zij maar moeten zorgen voor de verdere studie in de richting van de een of andere tak der kunst. De school is onderwijsinstituut en kweekt geen kunstenaars. Natuurlijk schuilt in deze opvatting een grote kern van waarheid, maar... er valt ook iets tegen in te brengen: Waarom moet de school zich uitsluitend bepalen tot de intellectuele vorming? Waarom zou zij zich niet kunnen bemoeien met de kunstzinnige leerlingen? Voor de lagere school mag dit probleem minder van betekenis zijn — al valt zulks nog te betwijfelen — voor het voortgezet onderwijs wordt de zaak o.i. anders. Wij menen, dat deze school wel terdege de esthetische vorming harer leerlingen ter harte moet nemen. Maar dan al weer niet zo, dat men zich richt op de middelmaat of daar beneden!

We juichen het toe, dat ook op de middelbare school zang- en muziekonderwijs gegeven zal worden, doch we vragen ons af, of hier het zelfde zal gebeuren als reeds jaar en dag geschiedt op het terrein van de andere onderwijsvakken, n.l. de onvoldoende behartiging van de vorming der waarlijk begaafde kinderen.

We hopen op dit probleem terug te komen bij de behandeling van het onderwerp: onderwijs en kunst.

De z.g. begaafden-scholen

Men heeft ons gevraagd, hoe wij denken over z.g. begaafden-scholen. Er heeft in het verleden een stroming bestaan, die, naar analogie van het Duitse voorbeeld, een oplossing voor het onderhavige probleem meende te kunnen vinden in de oprichting van scholen voor de meer begaafde leerlingen. Wij zijn van mening, dat dit niet de oplossing brengen zou. We zouden het verkeerd vinden de begaafde leerlingen af te zonderen van de middelmatig begaafden. Dat men de zwakzinnigen bijeengebracht heeft in de scholen voor B.L.O. verdiende toejuicing, al blijkt het in de praktijk dikwijls heel moeilijk de ouders te overtuigen, dat hun kinderen thuis behoren op dergelijke scholen, waar ze onderwijs ontvangen overeenkomstig hun geschiktheid. De oprichting van scholen voor de begaafden zou tot grote moeilijkheden leiden! Wie zou hier de rem aanleggen? Want het staat wel vast, dat een ieder zo enigszins mogelijk zijn kind naar een dergelijke school zou willen sturen. Welke normen zouden moeten gelden?

We hebben tegenwoordig in de grote steden z.g. opleidingsscholen, maar ieder ingewijde weet, dat dit in de praktijk maar al te dikwijls neerkomt op standen-scholen.

Men heeft getracht dit euvel te voor-

komen door na het vierde leerjaar de splitsing tot stand te brengen in scholen voor gewoon lager onderwijs en scholen met een verzwaard leerplan. Bijna overal is dit toch weer uitgelopen op grote moeilijkheden.

Een oplossing

Een oplossing, welke in onze school nu sinds jaren beproefd wordt, is deze: na het vijfde leerjaar kunnen de leerlingen naar de zesde klasse A of de zesde klasse B. In 6A is het leerplan iets lichter; deze leerlingen gaan aan het einde van de cursus naar de Ulo of naar 6B.

De leerlingen van 6B, de z.g. opleidingsklasse, mogen aan het einde van de cursus toelatingsexamen doen voor de middelbare school of de school voor V.H.O. In feite is er dus een 6- en een 7-jarige opleiding voor het M.O. en het V.H.O.

Men zal ons toevoegen, dat we hier dus toch een splitsing tot stand gebracht hebben, zij het dat we die dan tot het einde van het vijfde leerjaar hebben uitgesteld. Inderdaad, maar er is een opmerkelijk verschil.

De 6B klasse bevat inderdaad de meer begaafde leerlingen, doch de leerlingen van 6A en van 6B hebben veel uren gelijke leerstof.

Zingen, handwerken, lezen, lichamelijke oefening, geschiedt herhaaldelijk met de leerlingen van beide klassen gezamenlijk. De beide klassen verzorgen iedere maand een schoolmiddag, waarop gereciteerd en gemusiceerd wordt in één klasse-verband onder leiding van een der twee leerkrachten. Blijkt, dat na enige maanden een leerling van 6A zich zodanig ontwikkelt, dat hij het onderwijs in 6B kan volgen, dan volgt overplaatsing. Omgekeerd kan een leerling uit 6B terug naar 6A. Door nauwe samenwerking tussen school en huis is dit meermalen zonder enige wrijving tot stand gekomen.

We geven toe, dat ook deze oplossing nog niet ideaal is, maar zij is een stap in de goede richting. Er komt nog bij, dat we door de inrichting van de lesrooster en het onderwijs de mogelijkheid geopend hebben om begaafde leerlingen de grootst mogelijke kans te geven zich volgens hun aanleg te ontplooien. De namiddagschooltijden zijn n.l. geheel gericht op individueel onderwijs, terwijl door de instelling van de vrije lesrooster

op een van de namiddagen de leerkrachten in de gelegenheid zijn hun onderwijs zo in te richten, dat iedere week reciteren, musiceren, wandelen in de natuur, bezoek aan musea, enz. plaats kan vinden. Hierbij is dan tevens inbegrepen het film- en projectieonderwijs.

We hebben geconstateerd, dat op deze wijze in de klassikale school voor de begaafden nog heel wat gedaan kan worden. Voor de begaafden op alle terrein dan. En dat is een belangrijke winst!

En wat doen wij voor de begaafden in de andere leerjaren?

We zochten de oplossing in soortgelijke richting: des middags meer individueel gericht onderwijs; maandelijks een schoolmiddag en wekelijks een vrije roostermiddag. Verder reiken ook onze mogelijkheden niet en ook wij moeten beknennen, dat slechts ten dele de begaafde leerlingen ontvangen waarop zij recht hebben. We mogen ons echter niet blind staren op een ideale oplossing, welke wellicht nooit bereikt wordt. Het beste mag niet de vijand van het betere zijn. Wij geloven, dat binnen het kader van de huidige schoolorganisatie nog voldoende mogelijkheden liggen om meer voor de begaafden te doen dan in vele gevallen geschiedt.

Er wordt vaak geklaagd over de overbelasting van het leerprogramma der scholen en mogelijk hier en daar terecht, maar laten we niet vergeten, dat deze klachten ongetwijfeld verminderen zouden, indien een massa ouders hun kinderen, die niet tot de begaafde leerlingen behoren, naar een school wilden sturen, waar ze werkelijk thuis horen.

Onze ervaring is, dat de begaafde leerlingen tegenwoordig heus niet zo veel harder moeten werken dan de begaafden vroeger.

De selectie der leerlingen voor de middelbare school heeft tot nog toe niet voldaan en zij vindt nu plaats in de loop der jaren met alle gevolgen van dien.

Daarbij komt dan nog — maar dat is een hoofdstuk apart — dat onder de veranderde maatschappelijke, economische en persoonlijke toestanden de huishoudelijke opvoeding zeer geleden heeft.

De school schiet tekort, maar m.i. het meest ten aanzien van de begaafde leerlingen, het minst t.o.v. de grote brede massa der middelmatigen; naar wie zij zich in de loop der jaren steeds meer richtte en waardoor zij tegelijkertijd in een steeds moeilijker parket is geraakt.

J. VAN MOURIK.

*) I in ons blad van verleden week.

Vorming van een liberale internationale

De Noorse verzetsbeweging heeft haar innerlijke drijfveren duidelijk verkend en dat gaf vorm aan haar verlangen om ook na de oorlog uiting en gestalte te geven aan de gedachte, welke volgens haar van bepalend belang is bij de voorkoming van alles wat op een herhaling van het nazi-regiem zou kunnen lijken. Zij, deze Noorse verzetsbeweging, is een strijdster gebleven voor een grote mate van persoonlijke vrijheid in het maatschappelijk herstel maar onder dit beding, dat die vrijheid alleen kan bestaan en duidelijk van losbandigheid te onderscheiden is wanneer de mens zich gebonden weet aan zijn plichten en ethische normen erkent. Zo is de gedachte tot de oprichting van een Liberale Internationale in Noorwegen geboren en nadat men contact had gekregen met gelijkdenkende groepen in het buitenland, kon in Oxford een congres worden gehouden van negentien landen. Nederland was daar niet bij. Het contact met Nederland was niet zo gemakkelijk te leggen, omdat deze Liberale Internationale a priori alle contact verwerpt met nationale groeperingen, die tegen vrijheid of althans bewonderaars van enigerlei vorm van totalitair bewind zijn. Doch ook omdat de Liberale Internationale, welker taak meer intellectueel, didactisch en sociologisch dan politiek is, zich niet onledig wil houden met politiek in de zin van partij-politiek, kon de bestaande Partij van de Vrijheid dit gezochte contact niet bieden. Maar het is tenslotte toch door enkele elkaar bekende personen gelegd, en er heeft zich ook in Nederland een kring gevormd van mensen, die de liberale gedachte, als een filosofische beschouwing voor de achtergrond — waarom niet de basis? — van maatschappelijke en staatsvormen willen verdiepen en verbreiden.

Zo heeft zich uit deze Nederlandse groep een comité van aanbeveling gevormd, waarin figuren van alle gezindten en politieke overtuiging zitting hebben en is er ook een voorlopig bestuur samengesteld. De voorzitter van dit bestuur, mr. W. P. Kessler, heeft over de oprichting van een Nederlandse sectie van de Liberale Internationale een persconferentie gehouden, waarin hij bovenstaande toelichting gaf en verklaarde, dat men de aanduiding „Liberale" niet schuwt. Politieke fouten van of critiek op „de liberalen", hebben, zo betoogde hij, in wezen niets afgedaan aan de waarde van een

liberaal beginsel in de betekenis van een diepere levensbeschouwing, die de persoonlijke vrijheid voorop stelt. En dit woord heeft, zo opgevat, figuren, die kerkelijk of politiek niet tot wat men gebruikelijk de „liberale kringen" noemt, dan ook niet afschrikt om deel te nemen aan de vorming van een Nederlandse groep.

De Nederlandse groep van de Liberale Internationale — hoofdzetel te Londen — treedt dus niet op politiek-actief terrein, zij zal geen partij steunen of concurrentie aandoen, zij zal alleen trachten het liberale levensbeginsel bij landgenoten ingang te doen vinden ter voortdurende verdediging van de opvattingen der Liberale Internationale over persoonlijke en economische vrijheid. Haar doel is — gelijk ook in de oprichtingsacte van de door de negentien landen in April 1947 te Oxford gevormde Liberale Internationale staat — de algemene aanvaarding van de liberale gedachte te bevorderen en de vorming van een vrije maatschappij, gegrondvest op vrijheid en persoonlijke verantwoordelijkheid tot middel te strekken tot samenwerking tussen mannen en vrouwen, uit alle landen der wereld, die met deze opvatting instemmen.

Het voorlopig bestuur richt zich thans tot het Nederlandse volk met een oproep om toe te treden als lid of donateur van de Nederlandse Groep van de Liberale Internationale. De vereniging heeft een rekening bij de Associatie-cassa, Heeren-gracht 179 te Amsterdam en haar secretariaat is gevestigd aan de Gabriel Metsustraat 9, eveneens in de hoofdstad.

Liberaal manifest.

Te Oxford is in April 1947 op het stichtingscongres een liberaal manifest opgesteld en aanvaard, waarin de vertegenwoordigers der negentien landen hun overtuiging neerleggen in de volgende verklaring:

I.

1. De mens is in de allereerste plaats een wezen begiftigd met het vermogen tot zelfstandig denken en handelen, en met de bekwaamheid tot het onderscheiden van goed en kwaad.

2. Eerbied voor de individuele mens en het familieleven is de ware grondslag van de maatschappij.

STALEN MEUBELEN „GISO"-LAMPEN

3. De staat is slechts het werktuig van de maatschappij; hij mag geen macht tot zich trekken, welke in strijd is met de fundamentele rechten van de burgers, en met de essentiële voorwaarden voor een verantwoordelijk en scheppend leven, n.l.:

Persoonlijke vrijheid, gewaarborgd door onafhankelijkheid van wetgeving en rechtspraak.

Vrijheid van godsdienst en gewetensvrijheid.

Vrijheid van meningsuiting en vrijheid van drukpers.

Vrijheid om zich in verenigingen aan te sluiten, of niet.

Vrije keuze van arbeid en beroep.

De mogelijkheid tot een volledige en gedifferentieerde opvoeding, in overeenstemming met de aanleg en ongeacht afkomst of financiële middelen.

Het recht op persoonlijk eigendom en het recht iets voor eigen rekening te ondernemen.

Vrije keuze voor de consument en de gelegenheid het volle profijt te kunnen trekken van de productiviteit van de bodem en van menselijke nijverheid.

WaARBORGEN tegen de onberekenbare gevolgen van ziekte, werkloosheid, invaliditeit en ouderdom.

Gelijkgerechtigdheid van man en vrouw.

4. Deze rechten en voorwaarden kunnen slechts verzekerd worden in de „Rechtsstaat". De rechtsstaat is onafscheidelijk van politieke vrijheid en is gegrond op de bewuste, vrije en wel overwogen toestemming van de meerderheid, tot uitdrukking gebracht door een vrije en geheime stemming, met behoorlijke eerbied voor de vrijheden en meningen der minderheden.

II.

1. De onderdrukking der economische vrijheid leidt noodzakelijkerwijs tot het verdwijnen der politieke vrijheid. Wij verzetten ons tegen zulk een onderdrukking; hetzij veroorzaakt door nationalisatie, hetzij door overheidscontrole, hetzij door privé monopolies, cartels of trusts.

Staats-eigendom wordt door ons slechts aanvaard voor die ondernemingen, welke buiten het bestek vallen van de privé ondernemer of in welke de concurrentie niet langer haar taak vervult.

2. De welvaart van de gemeenschap moet op de voorgrond staan en moet bevrijd zijn tegen het machtsmisbruik van groepsbelangen.

3. Een voortdurende verbetering van de arbeidsvoorwaarden en de behuizing en levensomstandigheden der arbeiders is essentieel. De rechten, plichten en belangen van arbeid en kapitaal vullen elkaar aan; georganiseerd overleg en samenwerking tussen werkgever en werknemer is vitaal voor de welvaart van de industrie.

III.

Dienstbaarheid is de noodzakelijke keerzijde van vrijheid, en ieder recht houdt een overeenkomstige verplichting in. Vrije instellingen kunnen slechts doeltreffend werken, als iedere burger door drongen is van zijn zedelijke verplichtingen tegenover zijn medemens en een actief aandeel neemt in de aangelegenheden van de gemeenschap.

IV.

De oorlog kan slechts afgeschaft worden en de wereldvrede en de economische welvaart slechts hersteld worden, indien alle volkeren de volgende voorwaarden vervullen:

a. Oprechte medewerking aan een wereldorganisatie van alle volkeren, groot en klein, welke voor allen dezelfde wetten en regels toepast, met de macht de volstreekte nakoming van alle internationale verplichtingen, welke vrijwillig werden aangegaan, af te dwingen.

b. Eerbiediging van het recht van ieder volk tot het genieten van de wezenlijke menselijke vrijheden.

c. Eerbiediging van taal, geloof, wetten en gewoonten van nationale minderheden.

d. Vrije uitwisseling van gedachten, nieuws, goederen en diensten tussen de volkeren, evenals vrij reizen in en tussen alle landen; onbelemmerd door censuur, tariefmuren of deviezenregelingen.

e. De in ontwikkeling achtergebleven gedeelten van de wereld, met medewerking van de bewoners, in hun ware belang en in het belang van de wereld in het algemeen, tot ontwikkeling te brengen.

* * *

Nog kan worden gemeld, dat het wereldbestuur van de Liberale Internationale op 5 Februari te Amsterdam bijeen zal komen voor zijn zitting. In Mei van dit jaar volgt dan een algemeen congres in Italië.

De vertrouwelijkheid in de ministerraad

Het betoog van de heer Korthals over deze kwestie

Vorige week schreven wij reeds over de ongelukkige wijziging in de Enquête-wet, door een meerderheid in de Tweede Kamer goedgekeurd. Ons bezwaar gold het streven de vertrouwelijkheid van de beraadslagingen in de ministerraad te doen. Dit is een zaak van het hoogste belang. Daarom laten wij hier de volledige rede, door de heer Korthals over deze aangelegenheid in de Tweede Kamer gehouden, De heer Korthals dan in praktijk volgt:

De gedachtenwisseling over het thans aan de orde zijnde initiatiefvoorstel heeft zich reeds in de schriftelijke voorbereiding toegespijst op de voorgestelde wijziging van artikel 20 en hetgeen daarmede samenhangt. Ik wil mij daartoe aan ook in hoofdzaak bepalen. Te meer wil ik dat doen, omdat ik mij als mede-ontdekkelaar van het initiatiefvoorstel uiteraard akkoord kan verklaren met de andere onderdelen van het voorstel.

Reeds de stukken hebben geleerd, dat er in de enquêtecommissie geen eenstemmigheid bestond. Zo overwegend waren de bezwaren, die door de minderheid werden gevoeld, dat zij zich verplicht achtte, in de Memorie van Toelichting reeds van haar afwijkend inzicht te doen blijken. Het is gebleken, dat haar gevoelens in de Kamer werden gedeeld en zo kan ik thans mededelen, dat de bezwaren, welke ik als deel dier minderheid nu naar voren zal brengen, door de leden van mijn fractie geheel worden onderschreven.

De wet van 5 Augustus 1850, de Enquêtewet, zegt in het eerste lid van artikel 20:

„De gevoelens, door de leden van collegiën bij de behandeling van zaken ter vergadering geuit, en de deswege plaats gehad hebbende beraadslagingen mogen nimmer een onderwerp van verhoor of ondervraging uitmaken.”

In de Memorie van Antwoord van de enquêtecommissie begint deze haar beschouwingen over dit punt met vast te stellen, dat deze bepaling bij de behandeling van de wet in 1850 generlei aandacht heeft getrokken en dat zij zelfs nauwelijks is toegelicht.

Naar mijn mening behoeft zulks geen verbazing te wekken. Die weinige aandacht is naar mijn oordeel slechts te verklaren uit de vanzelfsprekendheid van dat artikel. Voor hem, die aan de mensen rechten en vrijheden toekent, is het naar mijn gevoel een logische consequentie, dat het recht om in bepaalde kring zijn mening frank en vrij te zeggen zonder dat dit naar buiten gedragen wordt en zonder dat dit op een bepaald ogenblik tot een onderwerp van onderzoek wordt, ook wordt erkend.

Hoe dit zij, artikel 20 der wet spreekt met nadruk uit, dat beraadslagingen in collegiën nimmer een onderwerp van verhoor of ondervraging uitmaken. En waar men indertijd nog in het geheel niet dacht aan enquêtes gelijk wij thans willen gaan houden, kan men veilig aannemen, dat met de collegiën, in het artikel genoemd, zeker niet de Raad van Ministers, maar allerlei andere, laat ik zeggen lagere collegiën zijn bedoeld. Waar men destijds zo stond op het erkennen van het recht, dat men daarover niet ondervraagd kon worden, daar zijn wij dus met het voorstel om nu zelfs gevoelens, in de Ministerraad geuit, en de deswege gehouden beraadslagingen in een enquête te betrekken wel bijzonder ver afgeweken.

Ik zie dit als een aantasting van de vrijheid van gedachten van de Ministerraad. Elk mens, alvorens tot een bepaald besluit te komen, zal met zich zelf te rade moeten gaan. Men zal vaak moeten worstelen met allerlei opkomende gedachten om daarin orde te brengen, om de besluitvorming logisch te gaan opbouwen. Men zal er dan zich zelf op betrappen, aanvankelijk schijnbaar acceptabele gedachten of redeneringen na enige tijd weer te hebben verworpen, als zijnde zeer verwerpelijk, om welke reden ook. Het uitbalanceren van gedachten mag niet worden gehinderd, moet in volledige vrijheid kunnen geschieden, wil men tot juiste oordeelvorming kunnen komen.

Moet men deze oordeelvorming ook niet ongestoord aan de Ministerraad laten? Komt men ook daarin niet na langdurige discussies, na afweging van wederzijdse standpunten, tot het uiteindelijke besluit? En waarom is het ons te doen? Toch om de besluiten, om de daden? En niet om een beoordeling van de diverse stadia, die er in de oordeelvorming zijn geweest? Ik acht een ingrijpen daarin onverantwoord. Onverantwoord, omdat men in de eerste plaats aan het recht van de kring komt om zich beschermd te weten tegen ingrijpen van buitenaf. Niet verantwoord, ook

omdat men de oordeelvorming ernstig belemmert. Men zou dus voortaan in de Ministerraad zijn gedachten niet meer de vrije loop kunnen laten. Men moet zich hoeden voor wat elk in beperkte kring doet; zo maar eens wat opperen om de gedachtenwisseling weer wat verder te brengen.

Het geheim van de raadvakamer wil ik ook voor de Ministerraad behouden zien. Ik vrees van een ontwikkeling in de zin als thans voorgesteld niet veel goeds. Op de gedachtenwisseling, op de meningsvorming en daarmede op de besluitvorming en dus op de daadkracht van een Kabinet wordt een domper gezet. En hoewel ik dan ook akkoord kan gaan met een ontsluiten van vele andere collegiën, als in het onderhavige voorstel van wet bedoeld, naar mijn gevoel eist het Staatsbelang, dat wij aan de vertrouwelijke sfeer van de Ministerraad niet tornen. Een Kabinet en de leden van een Kabinet behoren beoordeeld te worden naar de besluiten, die zijn genomen, en naar de daden, die zijn gesteld. En verder zal, wanneer daarover het Parlement het Kabinet dan wel één of meer van zijn leden ter verantwoording roept, ook nog een discussie mogelijk (en nodig) zijn over de directe motieven, die tot het besluit of de daad hebben geleid. Verder graven, dieper wroeten heeft geen zin, is een onbescheiden inbreuk, is een nadeel en tast het aanzien van het gezag aan.

Wanneer nu de meerderheid der commissie stelt, dat bij niet-aanvaarding van de wijziging zij „niet kan voldoen aan de haar door de Kamer zonder hoofdelijke stemming verstrekte opdracht”, dan moeten toch twee punten niet uit het oog worden verloren. In de eerste plaats moet er op worden gewezen, dat de gehele Kamer toch wist, dat de huidige bepalingen van de

Enquêtewet er zijn. En als de meerderheid der commissie nu de punten b, o en c noemt, dan zou ik willen opmerken, dat men deze punten toch zo moet oppassen, dat het onderzoek zich uitstrekt tot de daden, die ter zake zijn gesteld. En dat kan met de thans geldende bepaling zeer wel geschieden. Op blz. 3 van de Memorie van Antwoord spreekt de meerderheid der commissie van afweging van zeer zwaarwichtige belangen, t.w. enerzijds het belang van de vertrouwelijkheid van de besprekingen in de Ministerraad, anderzijds het belang, dat de enquête ook resultaat moet opleveren. Dit laatste zie ik geenszins in gevaar gebracht, wanneer de vertrouwelijkheid wordt geëerbiedigd. En hier kom ik tot de vergelijking, welke gemaakt is met het houden van een interpellatie.

De Kamer is onwetend en wil iets weten; een interpellatie kan uitkomst bieden. Nu zegt de meerderheid der commissie in de Memorie van Antwoord, dat ook hierbij het vragen van de individuele zienswijze van elk lid van het Kabinet mogelijk is.

Ik zou in de eerste plaats willen opmerken, dat men met het vragen van de individuele zienswijze van ieder lid van het Kabinet toch geheel iets anders doet dan wat de meerderheid der commissie wil. De commissie wil de gevoelens, door de leden van het Kabinet geuit, en de deswege gehouden beraadslagingen in het onderzoek betrekken. Dit is veel ruimer dan de zienswijze. De zienswijze is het resultaat van een oordeelvorming, waarbij allerlei gevoelens zijn geuit en breedvoerige beraadslagingen plaats gehad kunnen hebben. Dat is veel ruimer dus. En de meerderheid der commissie toont geenszins aan, dat ook dat bij een interpellatie ter sprake gebracht kan worden. Verwezen wordt naar artikel 97, lid 2, van de Grondwet. Daar is inderdaad geen sprake van vertrouwelijkheid van de besprekingen van de Ministerraad. De Ministers geven

Massa-mentaliteit

of VERANTWOORDELIJKHEID?

Mannen en vrouwen hebben geleden tot zij afstand doen van hun rechten als individu! In hun ellende en hulpeloosheid gaven zij zich over aan de massa, hetgeen regelrecht leidt tot autocratie... Daarin ligt het grote gevaar. De weg naar Caesarisme ligt open. Het verdwijnen van de stoere persoonlijkheid, onafhankelijk van geest en vol liefde voor de vrijheid, terwijl in de plaats daarvan komt een slaafse „gelijgeschakelde” massa-mentaliteit, is de grootste bedreiging van de mensheid van onze tijd...¹⁾

Hetgeen generaal Smuts hier zegt, geldt niet alleen met betrekking tot de politiek. Toen onlangs de bakkerijen staakten, verspreidden de Nederlandse verbruikers-coöperaties Haka een oproep: „De prijzen stijgen! Hebt U er rust bij?” En hierin betoogt men, dat er maar één oplossing is, aansluiten bij de coöperatie. „Dit doen reeds meer dan een miljoen Nederlanders... Daarmede hebben de gezinnen gemeenschappelijk eigen bakkerijen... eigen kruidenierswinkels. Niet om het gewin, maar om het gezin — en „aan het eind van het jaar beslissen U en andere leden, wat er gebeurt met het geld, dat in de bakkerijen en winkels is overgebleven: het overschot.” Daarvan worden gebouwd of uitgekeerd of ziekenhuizen dividend of nuttige fondsen gesticht... „Houdt het heft in eigen hand. Sluit U aan bij de machtige” gezinsorganisatie der coöperatie. U kunt terstond lid worden...”

Zeker; dit kunt u; u kunt terstond onderduiken in deze massa en uw persoonlijkheid verliezen. Maar wie let hierop? Wie wijst op dergelijke gevaren, waardoor „machtige” besturen of bestuurders aansturen op autocratie in hun gebied?

En staat er niet in het socialisatie-rapport in 1920 uitgebracht aan de S.D.A.P., dat de socialisatie slechts héél langzaam en héél geleidelijk kan worden verkregen? Wij krijgen slechts o zo kleine ziektekiemen binnen; maar ze voeren ons tot ongeneeslijke ziekten. Als wij dit bemerken, is het reeds te laat.

Zo hebben wij ook te laat bemerkt, dat de theoretisch zo fraaie evenredige vertegenwoordiging ons politieke leven door en door ongezond en lijdend heeft gemaakt, doordat wij in de plaats van gekozen „personen” werden overgesteld door de gekozen „massa”. De massa, die „de partij” vertegenwoordigde en had te stemmen zoals de partij het wilde, met volkomen terzijdestelling van persoonlijk inzicht. Bekend is, hoe een bepaald man als mr. Van den Berg met twee anderen

uit de Amsterdamse gemeenteraad werd verwijderd, omdat zij het hadden onderstaan naar eigen inzicht hunne stemmen te bepalen. Zo was de gekozen tot kuddedier gedemocratiseerd. Wie menen mocht, dat — gelijk vóór 1919 het geval was — een raadslid een vrije persoonlijkheid was, iemand verkozen omdat zijn karakter en kennis „zijn” kiezers vertrouwen inboezemden, ook met betrekking tot zijn gevoel van verantwoordelijkheid tegenover de gemeenschap, werd onmiddellijk van deze mening ontdaan toen de nieuwe vertegenwoordigers optraden. Van vrijheid en verantwoordelijkheid was niets meer te vinden; de persoonlijkheid was in de massa verzwolgen. Persoonlijke eigenschappen telden niet meer mede. En zo kon het o.a. gebeuren, dat in de Utrechtse gemeenteraad in een opengevallen plaats in de rechtskundige commissie een horlogemaker werd gekozen (en niet een beschikbaar jurist) omdat de gekozen behoorde tot de S.D.A.P. (en de ander niet).

Deze ziekte-verschijnselen, welke uit de ondergang van de vrije persoon in de massa zijn voortgekomen, mogen niet worden geduld door hen, die vrijheid en verantwoordelijkheid in hun program schrijven. Deze beide eisen zijn onverenigbaar met het tegenwoordige lijsten-stelsel. De kiezer zal als vrij man, die zich bewust is van zijn verantwoordelijkheid jegens de gemeenschap, zich een oordeel moeten kunnen vormen over de „persoonlijkheid” van de candidaat op wie hij zijn stem uitbrengt. Hij zal van deze iets moeten weten ten aanzien van diens levenshouding, karakter en bekwaamheid. Dit is van enorme waarde, niet alleen voor de band tussen kiezer en gekozen, maar bovenal voor de gemeenschap, welke nimmer leiding kan ontlend aan „kudde-dieren”, wel echter aan „personen”.

Willen wij ontkomen aan de „slaafse, gelijkgeschakelde massa-mentaliteit” van gekozenen en kiezers, dan zullen wij moeten beginnen met zo klein mogelijke stembedistricten, elk met eigen lijsten. Zulks om het belang, dat de gemeenschap heeft bij verantwoordelijkheid en vrijheid.

v. L.

¹⁾ Aanhaling uit de rede van Smuts opgenomen in Vrij nr. 186.

²⁾ Noem dit vooral niet „winst”!! De figuur verschilt niet van een naamloze vennootschap met aandelen zonder nominale waarde. Maar wat zou dat!

Heineken's Bier

Het meest getapt

aan de Kamers de verlangde inlichtingen, waarvan het verlenen niet strijdig geoordeeld kan worden met het belang van de Staat. Inderdaad, van vertrouwelijkheid der besprekingen in het Kabinet is geen spoor. Maar zegt dit iets? Naar mijn mening staat het er niet, omdat die vertrouwelijkheid vanzelf spreekt. De praktijk is ons in dezen — het is vanmiddag al aangetoond — toch volledig tot steun. Geen interpellatie heeft ons in het verleden in de vertrouwelijkheid van de besprekingen van de Ministerraad gebracht. Ik kan u verzekeren, dat ik na de oorlog menigmaal gaarne had geweten hoe het in de keuken van het Kabinet toeging. En toch zou ik het funest achten, indien dat alles aan de grote klok zou komen en hier onderwerp van beraadslaging en beoordeling zou gaan uitmaken.

Ten slotte wil ik nog opmerken, dat de terugwerkende kracht, die aan het voorstel inhaerent is, een reden te meer is om mij er tegen te verzetten. Uit mijn uiteenzettingen is gebleken, dat ik de beraadslagingen in de Ministerraad bij aanneming van het huidige ontwerp op een geheel andere basis gesteld zie. Daarmee is in Londen geen rekening gehouden kunnen worden en daarom wijs ik het voorstel ook af vanwege de daaraan verbonden terugwerkende kracht.

GEEN SERVIESGOED

De Persdienst van de Federatie van Nederlandse bedrijven schrijft:

Dezer dagen heeft prof. ir. W. Schermerhorn een rede gehouden, waarin hij o.a. het tekort aan serviesgoed hier te lande wilde verklaren uit de zucht naar vrijheid bij de ondernemers. Deze ondernemers zouden zich liever toeleggen op de vervaardiging van meer lucratieve producten. Van deskundige zijde wordt echter de aandacht gevestigd op het feit, dat in werkelijkheid deze zaak wat anders ligt.

Koppen en schotels, producten, waarvan in dit verband prof. Schermerhorns belangstelling speciaal uitging, worden in serie vervaardigd en wel langs machinale weg. Er zijn in ons land slechts enkele fabrieken die deze producten kunnen vervaardigen en niet in die mate om thans tegemoet te kunnen komen aan de zeer grote vraag, die op dit gebied bestaat. Zijn wij wel ingelicht, dan zijn er thans plannen in voorbereiding voor het hier te lande importeren van een Amerikaanse machine, die een buitengewoon grote capaciteit moet bezitten. Opgemerkt kan verder worden dat een zeer groot deel van de luxe producten op keramisch gebied wordt vervaardigd in kleine ateliers en pottenbakkerijen. Deze zijn op een dergelijke productie nu eenmaal ingesteld en beschikken niet over een outillage om seriewerk te vervaardigen. Natuurlijk is het mogelijk, hier ook het handwerksstelsel ten aanzien van het serviesgoed toe te passen. Elke pottenbakker kan koppen en schotels draaien. Doch vanzelfsprekend liggen de prijzen van deze handwerkartikelen vrij hoog. In ieder geval liggen zij boven de normen, die door het directoraat-generaal van de prijzen zijn vastgesteld. Daarom worden zij dan ook in de ateliers en pottenbakkerijen weinig of in het geheel niet geproduceerd. Vermelding verdient, dat ook vóór de oorlog de prijzen van dit handwerk natuurlijk veel hoger waren dan die, welke berekend werden voor op machinale wijze vervaardigd serviesgoed. Aangezien er thans allerwegen serviesgoed voor zwarte prijs te verkrijgen is, rijst de vraag, of men er niet beter aan zou doen, speciale normen vast te stellen voor het vervaardigen van serviesgoed op de basis van handwerk. Hoe dit zij, het is onjuist en onbillijk, om het ontbreken van serviesgoed te wijten aan de „zucht naar bandeloosheid en winst”, die de ondernemers zou bezielen.

ABONNEMENTSGELDEN

voor „Vrij!” kunnen worden overgeschreven op Giro No. 245103 ten name van de penningmeester van de Stichting Slaet op den Trommele, Utrecht.

Politieke vrijheid en persoonlijke vrijheid

In een van zijn „Reflections in a Mirror” (2e serie Macmillan 1946) merkt de bekende Engelse schrijver Charles Morgan op, dat de discussies over het vrijheidsbegrip aan vruchtbaarheid zouden winnen, wanneer strikt het onderscheid in het oog zou worden gehouden tussen wat wij politieke en economische vrijheid zouden moeten noemen enerzijds en de persoonlijke vrijheid, welke van geestelijke aard is, anderzijds. Hij stelt voor: de eerste „liberty” en de andere „freedom” te noemen.

Wij hebben in het Nederlands die keuze niet, maar we zullen toch goed doen om met Morgan ons op het onderscheid tussen die twee, door hetzelfde woord gedekte, begrippen goed te bezinnen.

Het woord Vrijheid heeft, overal waar de mens zich ontdekte als individu, uit de binding van de groep te voorschijn komende, een verlangen uitgedrukt, dat altijd diegenen bezielde heeft, die, 't zij als enkeling streefden naar eigen onafhankelijkheid, 't zij als groep getrokken werden naar wat zij „een betere wereld” noemden. Vrijheid is het altijd weer fascinerende symboolbegrip, dat niet alleen groepen en volken tot leuze gediend heeft bij het voeren van strijd met de wapenen of met de geest tegen personen of groepen in wie zij de belagers van die vrijheid zagen, het is ook de leuze geweest, waaronder de moderne dictatoren hun volgelingen met zich konden krijgen ter verwerving van hun macht en ter handhaving ervan in de strijd tegen diegenen, die juist in de uitoefening van die dictatoriale macht een bedreiging zagen, niet alleen van hun eigen vrijheid, maar van die van het mensdom in zijn geheel.

Op de, nauwelijks uit de traditionele adat-binding loskomende, Javaan blijkt de leuze „merdeka”, „vrijheid”, al haast even magisch te werken als op de West-Europeanen, die al enkele eeuwen met het vrijheidsbegrip heeft leren omgaan.

Is het wonder, dat dit woord door velen met wantrouwen wordt aangehoord, en door anderen, zonder eigen overtuiging, enkel op zijn „propagandistische waarde” in de mond wordt genomen?

En toch hebben we geen ander woord om dit verlangen uit te drukken dat, in geestelijke zin verstaan, de mens sedert hij zich van zijn persoonlijkheid bewust werd, eigen is. Maar ook alléén de mens.

Er is voor ons, die de vrijheid voorstaan, en het woord niet willen missen in de naamsaanduiding van de partij, waar wij toe behoren, alle reden om ons op de inhoud van het vrijheidsbegrip telkens weer te bezinnen. Want door het, wegens zijn veelvoudigheid verwarrende, gebruik van het woord, door de dwang, die in de oorlog ten bate der oorlogvoering ook op de individuen der vrijheidlievende volken moest worden toegepast, door de tendenzen, die we ook na de oorlog overal van kracht zien blijven ter regeling op vele gebieden des levens, dreigt bij velen, die in hun hart de vrijheid lief hebben, de juiste onderscheiding er van, ja zelfs het vertrouwen er in en ten slotte misschien het verlangen er naar, verloren te gaan. Hier ligt, volgens Morgan, het werkelijke gevaar:

„dat bij gebrek aan nadenken, bij gebrek aan leidend beginsel, de idee der vrijheid zelf verward wordt en ten slotte verdrongen wordt in 's mensen geest.

Er zijn al wat men enkel zou kunnen noemen „defaitisten van de vrijheid” — zij die, nu ze bemerken dat vroegere begripsomschrijvingen van de idee niet direct meer opgaan in de moderne levenssituatie, wanhopen aan de idee zelf.... We hebben te doen met het feit dat thans vele ionge mannen en vrouwen, die niets voelen voor tyrannen, toch de vrijheid, die elke tyrannie uitsluit, beschouwen als een conceptie van de negentiende eeuw en de tweede helft der achttiende, een conceptie, die wél doorgeleept is naar de twintigste eeuw, maar daar toch eigenlijk niet in huis hoort”.

Morgan dringt er dan op aan, om vooral de twee zijden van het begrip goed te onderscheiden:

„Dan zou blijken, dat het verlangen naar persoonlijke en geestelijke vrijheid ten grondslag ligt aan de wens naar politieke en maatschappelijke vrijheid. En dat een opvatting, die nu velerhand de voorrang heeft — namelijk dat, waar politieke vrijheid vermindert, de vrijheid zelf noodzakelijkerwijs onmogelijk wordt — zich zou doen kennen als het misverstand, dat ze in wezen is.

Persoonlijke en geestelijke vrijheid is niet een product van de politieke en economische vrijheid, maar de onmisbare voorwaarde en grondslag ervan, de drijfkracht om ze te verwerven of te herwinnen als ze verloren is.

De defaitisten van de vrijheid zijn daarom defaitisten, omdat ze kortzichtig het paard achter de wagen spannen. Waar ze zien, dat de autoritaire geestesgesteldheid in hun eigen vrije land de kop op-

steekt, waar zij zich zelf in de spanning van de oorlog tegen hun wil opgenomen zien in het knellend verband van het regiment of zich verstoken zien van de burgerrechten, waar ze aan gewoon zijn, waar ze zien dat onder dezelfde spanning verkiezingen en andere vormen van democratie zijn opgeschort, daar roepen ze uit, dat de vrijheid onherstelbaar verloren is. Zij geven het op, zij vervallen in een gedesillusioneerend cynisme; zij worden de prooi van diegenen, die, van links of rechts, de alternatieven van de vrijheid bepleiten.

Deze desillusie zou niet voor kunnen komen, als zij, die er thans het slachtoffer van zijn, konden leren inzien, dat de vrijheid nooit onherstelbaar verloren is, zolang het verlangen ernaar bestaat.

Vrijheid is noch democratie noch het bezit van bepaalde burgerrechten of afwezigheid van reglementering. Dat zijn vormen er van, de bloesems, die, als ze niet op de juiste manier worden gehanteerd of geplaatst, onkruid kunnen vormen, dat de vrijheid verstikt.

Haar wezen, haar zaad en haar wortel is het hartstochtelijk verlangen naar en beoefening van de persoonlijke en geestelijke vrijheid.”

En nu maakt de schrijver een tussentijdse bemerking, die, mij dunkt, in de huidige situatie in het bijzonder van pas is voor de van ouds zeevarende dus mobiele denkende volken, voor de Engelsman en ook voor de Nederlander.

Sprekende over de moeilijkheid om het moderne gemiddelde publiek duidelijk te maken wat het vrijheidsbegrip betekent, zegt hij:

„dat is onder meer dáárom zo moeilijk, omdat in vroegere eeuwen datgene wat perspectief gaf aan de vrijheidsidee, en mogelijk maakte, dat ze uitgedrukt kon worden in termen, die zelfs de eenvoudigste geest gemakkelijk kan bevatten, gelegen was in de steeds aanwezige mogelijkheid om de grenzen van de bekende wereld te verwijderen en te overschrijden. Deze mogelijkheid bestaat nu niet meer”.

„De mens heeft vroeger altijd, althans in zijn verbeelding, nieuw ontdekte landen kunnen zien als een wijkplaats en een haven, waar hij zou kunnen leven naar zijn eigen zin. „In Vrijheid leven”. Dat is de kreet, die steeds weer gehoord zal kunnen worden naarmate de beschaving intensiever wordt en de centralisatie van het ingrijpen door de overheid sterker, daardoor een bedreiging vormende van de vrije ontwikkeling van het individu.

Waar er nog tot in het recente verleden altijd „pas ontdekte” landen waren of, althans in Amerika, grenzen, die door

WAS HET EEN DROOM?

In de jaren 1910—1913 was ik uit hoofde van mijn betrekking verplicht, mij de nodige wettenkennis eigen te maken, t.w. de Grondwet en daaruit voortvloeiende wetten.

Tot de mij gestelde vragen bij het examen behoorden ook: „Wie is de wetgevende en bij wie berust de uitvoerende macht, hoeveel Eerste en Tweede Kamerleden zijn er, enz.” Voorts een opstel „Hoe komt een wet tot stand”.

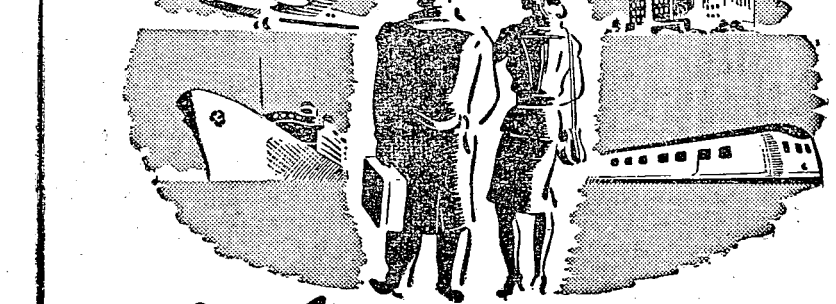
In mijn gedachten stelde ik mij de Staten-Generaal voor als een aantal eerbiedwaardige heren, wie de aanzienlijkheid van het gezicht straalde. Ik stelde mij voor, dat zij alle 100 of 50 keurig op de voor hen bestemde zetels waren gezeten en dat zij aandachtig zaten te luisteren naar de redevoeringen die hun medeleden hielden, zulks uit eerbied voor de betrokken ministers aldaar aanwezig en voor de spreker.

Dit was mijn voorstelling van zaken; want hoe konden de geachte afgevaardigden anders bij voorkomende verkiezingsredevoeringen zo precies alles aan de vergadering mededelen, om daarmede hun tegenstanders op nette manier de waarheid te zeggen? Nu de werkelijkheid: op Maandag 22 December j.l. naar het Binnenhof ter gelegenheid van de behandeling van de begroting van oorlog.

Als mij één ding is tegengevallen, was het wel deze Kamervergadering. Ik ben die middag met een illusie armer naar huis gegaan. Waar was nu al die plechtigheid welke ik mij had voorgesteld? Ik moest tot de ontdekking komen, dat het met de democratie nog niet in orde was. (In deze mening werd ik reeds de volgende dag gesteekt door een artikel in het Algemeen Handelsblad).

Toen ik te ongeveer 2 uur 50 minuten binnen kwam, hield juist de heer Tilanus zijn rede. Aangezien ik hardhorend ben, ging ik op de publieke tribune bij de luidspreker staan. Deze vreugde duurde echter maar kort, want de daar dienst hebbende veldwachter beduidde mij, dat ik daar niet mocht staan.

Dit was teleurstelling nummer één, want ik heb bijna niets kunnen verstaan. Ik heb de aanwezige leden geteld; het aantal bedroeg 14, waarvan één vrouwelijk lid; en van dat aantal liepen er op zijn minst zes heen en weer alsof men op een perron of de trein wachtte, die maar niet komt. Af en toe een gezellig praatje met elkaar en men liet de minister en de spreker voor

Onbezorgd op reis

- Uw route uitstippelen
- Uw passage boeken
- Uw reisbiljetten verzorgen
- Uw hotels reserveren
- Uw deviezen in Travelers Cheques

Dat doet de

AMERICAN EXPRESS

World Service

AMSTERDAM ROTTERDAM 'S-GRAVENHAGE ENSCHEDE
Warmoesstr. 197, Tel. 34900 Meent 129, Tel. 29700 Plaats 31, Tel. 183090 Markt 5, Tel. 4120
Hoofdgagen voor: NEW YORK CENTRAL RAILROAD

de huifkar van de trekker konden worden gepasseerd, daar bestaan die nu niet meer.

Wie „in volle Vrijheid” leven wil zal voor de vervulling van zijn wens andere wegen moeten zoeken dan die welke op de kaart kunnen worden aangewezen”.

Hier is, dunkt me, inderdaad de oorzaak aangewezen van een fundamentele wijziging in het uitzicht en daardoor in het levensgevoel van de mens der twintigste eeuw, die zich, voor het eerst in de geschiedenis der mensheid, geplaatst ziet op een planeet, die „vol” is, vol nu ook voor de heerse, die de Westerse mens, door het dynamische van zijn wezen, enkele eeuwen is geweest.

We zien hier aangeduid het motief van een nieuwe tragedie, de tragedie van een moeizame aanpassing, die met veel wrijving zal gepaard gaan voordat de geestshouding bereikt wordt, die bij de nieuwe situatie past.

Het is hier niet de plaats om de schrijver te volgen in zijn beschouwingen over de vorm van persoonlijke en geestelijke vrijheid, die nu vereist wordt.

Maar wél schijnt het mij de moeite waard, om te horen naar wat hij zegt over het diepere wezen van de politieke vrijheid, zoals wij die moeten zien en verdedigen.

„Op het vlak van politiek en maatschappij moet erop gewezen worden, dat vrijheid bestaat niet in het handhaven van een bepaalde regeringsvorm en zelf niet in het bestaan van bepaalde wetten, want die zijn, en behoren te zijn, veranderlijke producten van een steeds veranderende situatie.

Ze bestaat in de macht van de geregeerden om van geregeerden te wisselen zonder tot geweld hun toevlucht te nemen en in het bestaan van aan alle bekende wetten, die behoed worden door een onafhankelijk rechtsprekend lichaam in tegenstelling tot wetten die door willekeur worden gesteld....

Men moet zich ervan bewust zijn, dat onder de „vrije volkeren” zelf dikwijls strijd nodig is, om het gebied der vrijheid uit te breiden of te handhaven, een strijd, die geleverd moet worden tegen telkens nieuwe vijanden.

Het is de taak van degene, die de theorie der vrijheid in de moderne zin zal vertolken om aan te tonen, dat de wapens voor die strijd nog aanwezig zijn en tevens wie de nieuwe vijanden zijn.

Onder de gevaarlijkste daarvan is de halfslachtigheid van de politieke en maatschappelijke critiek.

Het gebied der vrijheid zal nooit worden uitgebreid, als de mensen, die zich op de grenzen ervan hebben neergezet, bureaucraten, de planners, de zich opdringende idealisten en de lieden van het gemakkelijke compromis, hun werk ongehinderd kunnen voortzetten in het geloof dat het feit van die nederzetting op zichzelf een daad van gerechtigheid is. Waarachtige vrijheid van drukpers is in de politieke sfeer, de eerste vrijheid die herwonnen moet worden.

Een land, dat vrij wil zijn moet weer leren om niet gechoqueerd te zijn door een Junius, een Gillray of een Loui (beroemde Engelse politieke satirici en caricaturisten).

Ook wij, die de vrijheid willen, kunnen ons dit voor gezegd houden.

E. H. STOFFEL.

VROUWENVERENIGINGEN

De contact-commissie van vrouwenverenigingen te Deventer (waarbij ook de vrouwen van onze partij-afdeling zijn aangesloten) maakt bekend, dat Maandagavond 9 Februari om 8 uur in de foyer van de Schouwburg een algemene propagandavond zal worden gehouden. Het programma voor die avond luidt als volgt:

1. Opening door de presidente mevrouw mr. A. C. Tjeenk Willink-Voogd.
2. Lezing van de heer N. F. Hartland directeur van sociale zaken te Arnhem, over het onderwerp: sociale gezinsverzorging.
- Na de pauze:
3. Mevrouw Georgette Hagedoorn en de heer Pierre Verdonck in hun repertoire van internationale chansons.
4. Sluiting door mevrouw mr. A. C. Tjeenk Willink-Voogd.

In d
het in
langs
dezer
Dit pl
het ze
dient.
In v
sen K
weinig
wacht
nemer
Decem
waarv
werde
chauff
voer z
komst
divers
den er
de E.V
Vervo
woord
het de
behand
die sp
bij het
Voo
gelijke
diger
de gel
baar
bije
gewor
dat er
weg d
houdi
mers,
bodem
niet al
Voorw

Nu
zal du
derom
ons w
op te
sche t
openb
propa
de re
een v
doch
hoog
ten v
mocht
ploeg
samer
Het
steeds
vaarli
zal h
zijn h
koerse
kiezin
plaats
nagel
toesta
Hoe
ander
uit er
grotin
cieel
dat d
van d
Jaa
Jaa
Jaa
Jaa
Hie
tijdsv
tien i
zegge
log d
Met
ten is
De o
f 110
millic
f 138
f 3.0
Dez
er bij
samer
gene
meen
ogenk
drie
Aang
veelh
zo kl
in st
gen a
Da
nood:
feit
-comb
Realis
voora
schoot
ten.
Da
zijn,
de to
moet
ger g
men
ten. I
doch
word

Een voorbeeld van samenwerking

In de kringen van de ondernemers bij het internationaal vervoer was onlangs een aardig plan gerijpt waaraan dezer dagen uitvoering werd gegeven.

In verband met het feit, dat men tussen Kerstmis en Nieuwjaar betrekkelijk weinig vervoer naar het buitenland verwachtte, kwam men in genoemde ondernemerskringen op de gedachte op 29 December een bijeenkomst te houden, waarvoor niet alleen de ondernemers werden uitgenodigd, doch eveneens de chauffeurs die bij dit internationale vervoer zijn betrokken.

Vooraf het feit, dat men op een dergelijke originele wijze een vertegenwoordiger van de werknemersorganisatie in de gelegenheid stelde zijn inzicht en kennis te maken, valt te prijzen. De bijeenkomst is dan ook een groot succes geworden en men heeft er mee bereikt, dat er weer een stap werd gedaan op de weg die leidt naar een betere verstandhouding tussen werkgevers en werknemers.

De erfenis onzer regering

Nu het wellicht niet meer zo heel lang zal duren dat het Nederlandse volk wederom naar de stembus gaat, lijkt het ons wenselijk er met een enkel woord op te wijzen, hoe ernstig de economische toestand is waarin ons land op het ogenblik verkeert.

Het schip van Staat bevindt zich nog steeds in een nauwe geul met diverse gevaarlijke en verraderlijke klippen en er zal heel wat stuurmanskunst voor nodig zijn hier zonder ongelukken doorheen te koersen.

Hoe bitter het nodig is, dat er een andere koers wordt gevaren, blijkt o.m. uit enkele cijfers omtrent onze Rijksbegrotingen die wij ontleenen aan het Financieel Dagblad.

Table with 3 columns: Year, Amount, and Unit. Rows for 1945, 1946, 1947 (budget), and 1948 (budget).

Hieruit blijkt, dat de tekorten in een tijdsverloop van vier jaar in totaal ruim tien miljard gulden bedroegen, dat wil zeggen, driemaal zoveel als vóór de oorlog de gehele staatsschuld bedroeg.

Met de circulatie van onze bankbiljetten is het eveneens zeer droevig gesteld. De omloop hiervan bedroeg n.l. in 1939 f 1100 miljoen; in Juli 1945: f 49.660 miljoen; einde 1945 na de geldsanering: f 1386 miljoen. December 1947: ruim f 3.000 miljoen.

Deze cijfers spreken voor zich zelf en er blijkt o.m. duidelijk uit, dat de geldsanering van minister Liefteck niet datgene heeft opgeleverd, wat men er algemeen van had verwacht.

Daarom zal een ander beheer dringend noodzakelijk zijn. Doch mocht dit een feit worden door een andere politieke combinatie, dan dient men zich wel te realiseren, dat men hiervan, wil het vooral een eerlijk beleid voeren, geen schoon klinkende beloften kan verwachten.

Daarom zal het voor onze partij zaak zijn, het volk te wijzen op de ernst van de toestand. Wij zullen de kiezers ervan moeten doordringen, dat het zo niet langer gaat. Schoon klinkende beloften zal men echter niet van ons mogen verwachten.

Zure druiven

Het valt niet te verwonderen, dat het besluit van mr. Oud om in samenwerking met de Partij van de Vrijheid een nieuwe politieke beweging te stichten, in de kringen der democratische socialistische nogal hoog wordt opgenomen.

Ten aanzien van de kwestie Oud komt Het Vrije Volk in genoemd artikel tot de volgende conclusie:

„Voor de Partij van de Arbeid is 1947 een belangrijk jaar geweest. In dat jaar hield zij haar eerste congres, waar het beginselprogramma werd vastgesteld en waar de eenheid der delen, waaruit zij is samengesteld, werd gedomineerd.

De eenvoudige waarheid is deze, dat noch de heer Oud, noch de Partij van de Vrijheid contact met elkaar hebben gezocht op grond van het feit, dat zij zich zwak zouden voelen of omdat zij geen kans zouden zien zelfstandig, dus gescheiden, naast elkaar op te trekken.

Op- en aanmerkingen

GELEIDE ECONOMIE EN EEN MISLEIDENDE ACTIE

Antwoord aan „Economische documentatie” Prinsenweg 111, Wassenaar

In „Vrij” van 28 November 1947 heb ik gemeend enkele opmerkingen te moeten maken over een brochure, waarin op m.i. onjuiste wijze gebruik werd gemaakt van een artikel van prof. Wilhelm Röpke.

In „Vrij” van 24 Dec. 1947 pogen de opstellers van die brochure mijn opmerkingen te weerleggen. Men somt daartoe verschillende van mijn punten van critiek eerst op, lang niet alle, maar vermijdt het over het algemeen om op die afzonderlijke punten in te gaan.

Eerst wil men de goede trouw bewijzen: „Wat Röpke schrijft is al erg genoeg, zodat het helemaal niet nodig zou kunnen zijn, dat zelfs de meest onbetrouwbare scribent zijn woorden zou moeten vervalsen.”

Dan probeert men de brochure te rechtvaardigen door een artikel uit „een onzer voornaamste weekbladen aan te halen, dat eenzelfde weergave van het origineel van Röpke zou bevatten. Ook dat gaat niet op, want na eerst in het algemeen een bepaalde toepassing van geleide economie gehekeld te hebben, preciseert het aangehaalde artikel wel degelijk en keert het zich uitdrukkelijk tegen de politiek van bedwongen inflatie, in overeenstemming met Röpke, maar in tegenstelling met de brochure, welke Röpke zich laat keren tegen geleide economie in het algemeen.

Ook haalt men de titel van het aangehaalde artikel erbij: „ziekten van West-Europa, dwangconomie en collectivisme” om de eigen ondertitel „Geleide economie een gruwelijker monster dan de oorlog” te rechtvaardigen.

Vervolgens poot men de vertaling van „repressed inflation” door „geleide economie” te rechtvaardigen. Een passage van Röpke luidt: „Repressed inflation — which is practically identical with socialism today.”

Goede democraten, gelijk de „democratische socialistische” zich zelve zo gaarne noemen, moesten het juist appreciëren — aangezien het uitreden van mr. Oud eenmaal een voldongen feit was — dat een politieke versnippering werd voorkomen.

De C.P.N. bang voor spionage

De Communistische Partij Nederland heeft te Amsterdam een congres gehouden waar haar leden het reeds van voren-bekende recept werd voorgedraaid. Van het plan Marshall deugde vanzelfsprekend niets. Niet het Westerse „kapitalisme”, doch het Oosterse „socialisme” kon natuurlijk alleen de redding brengen.

Waarom ook niet? De aanhangers slikken het wel.

Iets nieuws was evenwel de waarschuwing van de heer de Groot tegen de „slapheid en spionage in de geleiden der eigen partij”. Nieuw was ook, dat het partijbestuur van de C.P.N. machtsiging van het congres kreeg tot statutenwijziging, waardoor het mogelijk wordt „ontrouwe of hun taak niet juist uitvoerende leden te royeren.”

Ziedaar de „democratische” opvattingen van onze Nederlandse communisten. De felle aanval die werd aangekondigd tegen de Partij van de Arbeid is begrijpelijk. Onze communisten verliezen de laatste tijd danig terrein. Volgens een verklaring van de directeur van de Waarheid, op het congres afgelegd, loopt het aantal abonnés achteruit.

Inmiddels heeft de Partij van de Arbeid verklaard, de toegeworpen hand-schoenen reeds te hebben opgenomen. Over de uitslag van de strijd behoeven wij niet in twijfel te verkeren.

(Buiten verantwoordelijkheid van de redactie.)

which is practically identical with socialism today...” geïnterpreteerd moeten worden? Zou hij bedoeld hebben, dat de gehele uit de socialistische ideologie voortvloeiende economische politiek gelijk en gevormig is aan bedwongen inflatie?

Men vervolgt: „Dat wij de lezer hebben willen suggereren, dat Röpke vóór afschaffing is van alle geleide economie, is een suggestie, die de heer Van Dijk beter in de pen had kunnen houden. Deze is al te simplistisch”

Verder citeert men een passage uit mijn artikel, waarin ik pleit voor een harmonische samenwerking tussen particulier initiatief en enige economische leiding en waarin ik er bij de opstellers op aandrang liever opbouwende critiek te leveren. (Juist het gedeelte van Röpke's artikel, dat opbouwend critiqueert, nl. waar hij geldsanering aanbeveelt om de bedwongen inflatie op te ruimen, wordt in de brochure weggelaten.)

Waarschijnlijk om mij in dit punt nog enigszins tevreden te stellen, volgt dan nog een aanhaling uit de pers, inhoudende... een critiek op de verstikkende bureaucratie, zo fel en afbrekend, als ik het nog maar zelden gezien heb.

Ter vermijding van de indruk, dat ik een 100 pct. ordenaar en bureaucraat ben, moet ik vaststellen, dat er inderdaad zeer veel af te breken is en dat veel van die critiek gegrond is en... het sloperswerk moet toch ook verricht worden.

Aan het slot van de repliek volgen dan nog enkele opmerkingen, volkomen uit de lucht gegrepen, die ik psychologisch alleen kan verklaren als een afreageren van min-

over „repressed inflation”) niet heeft begrepen. Ware dit wel het geval, dan had hij, die blijkbaar zo gemakkelijk naar de pen grijpt, zijn krachten zeker ingezet tegen het machtige lichaam van een alles verstikkende bureaucratie.

Pardon, mijne heren, op grond waarvan matigt u zich het oordeel aan, dat ik „zijn noodkretten niet heb begrepen”? Misschien, omdat ik mij keer tegen een verkeerd begrip van die noodkretten?

Pardon, mijne heren, waaruit concludeert u, dat ik „zo gemakkelijk naar de pen grijp”? Misschien, omdat ik Uw „eenvoudige man” wil waarschuwen tegen onjuiste vertalingen of... „documentaties” als u wilt?

Tot slot nog de opmerking, dat economische documentatie een strikt objectieve instelling van de geest vereist.

S. VAN DIJK.

HET RUSSISCHE VRAAGSTUK EN HET WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Het is duidelijk dat een bezetting van West-Europa door Sowjet-divisies slechts kan worden voorkomen, zolang de leiders der Sowjet-Unie het besef hebben dat in een daaruit voortvloeiende wereldoorlog de Sowjet-Unie uiteindelijk het onderspit delft.

De Sowjet-Unie en haar satellieten beschikken tezamen over een geweldige „manpower”, welke op buitengewoon snelle wijze toeneemt. De achterstand in de zware industrie vergeleken bij de Ver. Staten tracht de Sowjet-Unie voor het einde der zestiger jaren dezer eeuw in te halen door een kolossale geconcentreerde krachtsinspanning met gelijktijdige verwaarlozing van de productie van consumptiegoederen.

Willen de Westerse volken derhalve op den duur op de Sowjet-Unie een overmacht behouden van zodanige preventieve kracht dat een bezetting van West-Europa redelijkerwijs kan worden voorkomen, dan kan het Westen deze slechts vinden in een duidelijke technisch-wetenschappelijke voor-sprong op de Sowjet-Unie.

Is het dan niet beschamend dat de Nederlandse Staat, als belanghebbende op leven en dood, aan het wetenschappelijk onderzoek, blijkens de begroting voor 1948, niet meer bijdraagt dan in totaal f 3.871.140 (verdelde over de begrotingen van economische zaken, marine, oorlog, onderwijs, overzeese gebiedsdelen, financiën en binnenlandse zaken)?

MR. M. HEINSIUS.

Partijnieuws

DE ALGEMENE VERGADERING OP 24 JANUARI

De algemene vergadering van de P.v.d.V., aan welke het besluit van het hoofdbestuur om met het comité tot voorbereiding van de oprichting van een „Democratische Volkspartij (comité-Oud) de „Volkspartij voor Vrijheid en Democratie” op te richten, ter beoor-deling zal worden voorgelegd, zal, gelijk bekend, op 24 Januari a.s. te Amsterdam worden gehouden.

Deze vergadering zal ook toegankelijk zijn voor de leden van het comité-Oud.

In een vergadering van de afd. Den Haag van het comité-Oud hebben de aanwezigen besloten allen op 24 Januari de algemene vergadering van de Partij van de Vrijheid te gaan bijwonen.

VER. VAN STATEN- EN RAADSLEDEN

De vereniging van Staten- en raadsleden der Partij van de Vrijheid houdt op Zaterdag 17 Januari des middags om half drie een bijeenkomst in Pulchri-Studio, Lange Voorhout te 's-Gravenhage.

Daar zal mr. D. Simons, oud-directeur van het Centraal bureau voor verificatie en financiële adviezen der vereniging van Nederlandse gemeenten, lid van de z.g. commissie-Oud, spreken over: „De financiële verhouding tussen Rijk, provincie en gemeente”.

Zij, die geen lid zijn van de Vereniging van Staten- en raadsleden en toch een introductie voor deze bijeenkomst wensen te ontvangen, kunnen deze aanvragen bij de voorzitter, de heer D. W. Dettmeijer, Schoutenstraat 49, Den Haag, of de secretaris, de heer J. Th. van der Voorde, Brediusweg 63, Bussum.

JONGERENORGANISATIE ROTTERDAM

De initiatiefnemers tot de oprichting ener jongerenorganisatie van de afdeling Rotterdam van de Partij van de Vrijheid nodigen hierbij alle jongere geestverwanten uit tot bijwoning ener vergadering op Donderdag 15 Januari 1948, te 20 uur, op het Partij-

en werkwijze der op te richten jongerenorganisatie, 3. Oprichting der jongerenorganisatie, 4. Benoemingen, 5. Rondvraag, 6. Sluiting.

Allen, die reeds hun instemming betuigen, wordt verzocht, de vergadering bij te wonen en geestverwanten mee te brengen. Om tot doelmatige besluiten te komen, gelieven allen de agendapunten goed te overdenken en zich — zo mogelijk — met suggesties tot ondergetekende te wenden.

E. NORDLOHNE, Ec. drs.
Rozenburglaan 82 a
Rotterdam-Oost.

AFDELING ROTTERDAM

De afdeling Rotterdam van de Partij van de Vrijheid houdt een ledenvergadering op Maandag 12 Januari te 20 uur in een bovenzaal van Caland-West, Nieuwe Binnenweg te

sonen, naar volgorde van voorkeur, die de vergadering der afdeling in aanmerking wenst te doen komen voor het lidmaatschap van de Tweede Kamer;

benoeming van afgevaardigden naar de vergadering van 24 Januari te Amsterdam. Een opwekking tot het bezoeken van deze buitengewoon belangrijke vergadering lijkt het bestuur niet noodzakelijk.

AFDELING BAARN

Op 18 December hield de Studiekring afdeling Baarn van de Partij van de Vrijheid zijn tweede bijeenkomst. In November was gesproken over „vrije of publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie”; dit keer werd van gedachten gewisseld over het onderwerp: De P. v. d. V. en de Indische politiek, ingeleid door prof. dr. E. H. s' Jacob.

Prof. s' Jacob wees er in zijn inleiding op,

tussen onze opvattingen en die der regering is niet noodzakelijk. In zover wijken onze inzichten dan ook wel af van de meer dogmatische van de A.R. of de C.H.U.

Sprekende over de politieke actie zei prof. s' Jacob dat deze actie half werk was geweest en dat zij grote verplichtingen ten aanzien van de bevolking van Java (o.a. voeding en kleding) en het onderhoud van onze troepen op onze schouders heeft geladen.

In de Veiligheidsraad speelde de heer van Kleffens remise, waarbij het veto van Frankrijk op een critiek oogenblik van veel betekenis was.

Zonder staatkundige speculaties te willen maken vraagt spreker zich af of na het mislukken der Londense conferentie de politieke horizon niet enigszins is opgehelderd. Immers, men zal zijn uiterste best doen het plan-Marshall doorgang te laten vinden, ter-

moeten worden, dat de Unie geen schijnvertoning of boerenbedrog wordt, doch een werkelijke band tussen Nederland en Indië zal betekenen. Spreker betoogde in dit verband, dat een dergelijke figuur geheel overeenstemming is met de staatkundige beginselen, welke wij voorstaan. Verder wees de inleider op het feit, dat de K.V. zeker niet ver van ons af staat, doch me zit daar door velerlei afspraken met de P. v. d. A. gebonden.

Na de pauze ontstond zich een interessante gedachtenwisseling en de vragenstellers werden naar tevredenheid door prof. s' Jacob beantwoord.

Had de inleider voor de pauze voornamelijk de politieke zijde van het Indisch vraagstuk in het licht gesteld, tijdens de gedachtenwisseling trad hij dieper in de economische aspecten van de te vormende Verenigde Staten van Indonesië.

J. C. M. VALKS, BURG. GROTHESTRAAT 47 a, SOESTDIJK, TEL. 2732 (K. 2955): **MAKELAAR EN TAXATEUR**
Taxaties door heel Nederland

N.V. BOELE'S
Scheepswerven
en
Machinefabriek
BOLNES
*
Nieuwbouw en reparatie

„Loodbranderij Vlaardingen” Gevestigd te SCHIEDAM
Oude Sluis 7 - Tel. 67.308
* Uitzending van vakbekwaam personeel door geheel Nederland.
Levering van elk gewenst Geheel loden Homogeen verlood Met plaatlood bekleed
APPARAAT

Verzorgt Uw verhuizingen over de gehele wereld.
Liftvans beschikbaar
Meubelopslagplaatsen
Gesloten borden
Centraal verwarmd
Gaarne zenden wij ons boekje met aanbevelingen van cliënten.
F.A. KOOYMAN
Nieuwe Haven 145
Tel. 68146 - Schiedam

MACHINEFABRIEK en SCHEEPSWERF
van
P. SMIT Jr. N.V.
ROTTERDAM

Laat dit blad lezen aan uw vrienden
maar laat het daar niet bij; maakt hen abonné.

betonartikelen

N.V. BETONDAK
fabriek van bouwmaterialen ARKEL
kantoor te GORINCHEM

DE ROTTERDAMSCHЕ DROOGDOK MIJ. N.V.

TEXTIEL

TRADE MARK
N.V. RIGTERSBLEEK
voorheen G. J. VAN HEK & ZONEN
ENSCHEDÉ
KATOENEN EN KUNSTZIJDEN WEEFSELS.

H. P. GELDERMAN & ZONEN N.V.
OLDENZAAL
Fabrikanten van
ruwe-, geverfde-, gebleekte- en bedrukte katoenen-, celvezel- en kunstzijden manufacturen

N.V. MACHINEFABRIEK
IJzer-, Staal- en Metaalgieterij
v.h. Bakker & Co.
RIDDERKERK

SMIT
SLIKKERVEER
DYNAMOS
MOTOREN

KLOOS
KINDERDIJK
BRUGGEN

J. en K. SMIT's
Scheepswerven
en
Machinefabrieken
KINDERDIJK

AUTOGENE- EN ELECTRICHE LASCHINRICHTING
LICHT CONSTRUCTIEWERK
L. v. d. BURGH & Co.
MATHENESSERDIJK 327 - TEL. 37107 - ROTTERDAM
REPARATIEWERKPL. VOOR HAARDEN EN KACHELS

De Afdeling Arnhem van de Partij van de Vrijheid zoekt in samenwerking met de Centrale Arnhem, iemand die de functie van gehonoreerd
SECRETARIS/PROPAGANDIST
zou willen aanvaarden.
Gegadigden gelieven te schrijven naar het secretariaat Roemer Visscherstraat 26, Arnhem.

N.V. Nederlandsche
Caoutchouc- en Gutta-Perchafabriek
v/h BAKKER & ZOON
RIDDERKERK
TECHNISCHE
RUBBERARTIKELEN

N.V. LIJM-EN GELATINEFABRIEK
„DELFT”
Fabrieksmerk: TWEE TORENS.
TEL. 106-363 **DELFT.**

VRJ!

„slaet
op den trommele”

Waarnemend Hoofdredacteur:
Drs H. A. KORTHALS, Voorschoten

Voorlopig adres van Redactie: VAN BEUNINGENSTRAAT 3, ROTTERDAM. Gironummer 245103 t. n. v. de penningm. van de stichting „Slaet op den Trommele” te Utrecht
Adres van Administratie: NIEUWE GRACHT 38, UTRECHT, Telefoon 19298 — Abonnementen f 1.30 per kwartaal, f 5.20 per jaar — Losse nummers f 0.14

OVER DE NAASTE TOEKOMST

Het Nederlandse volk schijnt vertrouwd te raken met de gedachte, dat het komende voorjaar of de komende voorzomer ons Kamerverkiezingen zal brengen. Misschien is dit voorbarig. Want die verkiezingen zullen z.g. tussentijdse verkiezingen zijn. Men verwacht dat tegen die tijd de Kamers zullen worden ontbonden nadat een voorgestelde grondwetswijziging in eerste lezing zal zijn aangenomen. Tot nu toe is evenwel zelfs geen ontwerp tot grondwetswijziging ingediend. Daar zit een staatscommissie nog aan te dokteren. Waarover hieronder meer.

* * *

Een nieuwe samenstelling van de Staten-Generaal is iets, waar in verscheidene kringen naar wordt verlangd. De tegenwoordige Staten-Generaal, zo wordt in die kringen geredeneerd, representeren het Nederlandse volk niet meer.

Dit is over het algemeen een gevaarlijke redenering, al kan zij onder bepaalde omstandigheden juist zijn. Tussen twee verkiezingen — normaal een periode van vier jaar — wijzigt zich het politieke beeld meestal. Het zou immers te dwaas zijn aan te nemen, dat de wijzigingen, welke een stembusuitslag in de volksvertegenwoordiging te zien geeft, een dag of een week vóór de verkiezingen tot stand komen. Zo iets gebeurt geleidelijk. Al mag men aannemen, dat in de laatste maanden voor men ter stembus gaat het proces onder invloed van verkiezingsacties een versnelling ondergaat.

Laat ons nu maar vaststellen, dat het een gelukkige toevalligheid zou zijn, als een grondwetsherziening de tegenwoordige situatie de helft korter zou doen duren.

* * *

Dat er een ongewijzigde Tweede Kamer uit de bus zal komen is niet waarschijnlijk. Verder zullen wij ons niet aan voorspellingen wagen.

Zou de nieuwe samenstelling zo zijn, dat zij geen rooms-rode meerderheid meer zou opleveren of dat deze meerderheid aanzienlijk verzwakt zou zijn, dan zal de verkiezingsuitslag stellig moeten leiden tot aftreden van het kabinet-Beel. Wij kunnen hierbij zelfs denken aan het feit, dat een grondwetswijziging in tweede lezing een meerderheid van twee derden nodig heeft. Hoe dit zij, enige wijziging, ook buiten de regionen der twee regeringspartijen, zal voor het kabinet een teken moeten zijn om af te treden. Het zal zich af moeten vragen, of bij zo'n uitslag wederom op de smalst mogelijke basis een regeringspolitiek zou worden opgetrokken. Daarbij zal het ook de overweging kunnen doen gelden, dat deze smalst mogelijke basis in ruime kring toch weinig bevrediging heeft gegeven. De stembusuitslag zal een ongezochte gelegenheid zijn om de fout van 1946 te herstellen en eindelijk in alle ernst te trachten een kabinet op zo breed mogelijke basis te vormen.

De omstandigheid dat de regeringscoalitie als het er op aankwam reeds enige malen de steun der communisten heeft moeten missen, zal daar mede aanleiding toe kunnen zijn.

Wel moet men bedenken, dat een kabinet uit een verkiezingsuitslag niet de conclusie behoeft te trekken dat het af moet treden, en zeker niet als het rekenkundig toch nog een meerderheid aanwezig weet. Maar politiek is nu eenmaal meer dan een reken-sommetje.

* * *

Er kunnen dus grote veranderingen komen als er inderdaad een grondwetswijziging in eerste lezing wordt aangenomen.

De socialisten voelen zich in de huidige coalitie betrekkelijk wel. Betrekkelijk. Zij voelen ook, dat zij

er na zoveel jaren oppositie aan hebben moeten wennen gouvernementeel te zijn. Een oppositiepartij heeft nu eenmaal naar buiten toe een zekere aantrekkingskracht. Als wij dit schrijven zijn wij allermest blind voor het feit, dat er socialisten zijn die zich er oprecht over verheugen, dat zij deelhebbende aan de regering of deel uitmakende van een regeringspartij, positief werk kunnen verrichten. Het is nu maar te hopen dat die verheugenis zal blijven als zich in een nieuwe situatie ook andere regeringspartners dan alleen de katholieken voordoen. Het is te hopen, dat zij zich niet op het standpunt zullen stellen, door de communisten tot nu toe ingenomen: geen samenwerking, of alleen samenwerking op grondslag van de gevaarlijke „volksfront”-gedachte. Gelukkig hebben de socialisten hier te lande

Radioredevoeringen van Mrs. Stikker en Oud

Mr. D. U. Stikker en mr. P. J. Oud zullen Dinsdag 27 Januari des avonds half 10 voor de microfoon van de A.V.R.O. (Hilversum II) spreken over de dan vermoedelijk opgerichte Volkspartij voor Vrijheid en Democratie.

laatstbedoelde gedachte voortdurend afgewezen. Het ziet er op het ogenblik niet naar uit, dat zij, wat dit betreft, anders zijn gaan denken; integendeel.

De socialisten vormen 20 à 30 pct. van het Nederlandse volk. Zij blijken te kunnen samenwerken met een groep die 30 à 35 pct. vormt. Tezamen 50 à 65 pct. vormende zullen beide groepen er begrip voor moeten hebben, dat uitbreiding van zo'n blok van samenwerking op zichzelf al gewenst is en bovendien een versterking tegenover „extremistische” gevaren zou zijn. M.a.w. de twee blijkbaar dicht bij elkaar staande groepen zullen beide aan een nationaal kabinet — of zo men wil: een kabinet op zeer brede basis — moeten kunnen meewerken

* * *

Maar laat ons verdere bespiegelingen staken. Wel willen wij op een punt wijzen, waar weinig nog aan is gedacht. Een Kamerontbinding schept de mogelijkheid van grote veranderingen in de samenstelling van de Tweede Kamer, welke rechtstreeks door de kiezers wordt gekozen. De Eerste Kamer behoeft evenwel weinig of niets te veranderen. Zij immers wordt gekozen door dezelfde provinciale staten, die haar in 1946 hebben gekozen. Dp zichzelf is dit niet vreemd. Het is wel vaker gebeurd, dat er aldus verschil in samenstelling tussen Eerste en Tweede Kamer ontstond. In hoeverre dit verschil tot moeilijkheden kan leiden is niet te voorspellen. Dat zal afhangen van de nieuwe samenstelling van de Tweede Kamer en van de basis van een eventueel nieuw kabinet. Aan voorspellingen hieromtrent wagen wij ons voorlopig niet.

* * *

De in voorbereiding zijnde grondwetswijziging heeft ten doel onze constitutie „open te hakken”, waarmee men obstakels voor een nieuwe opbouw van ons Koninkrijk uit de weg wil ruimen. Men heeft hierbij het oog op Nederlands-Indië, maar ook West-Indië heeft er belang bij. Suriname en Curaçao hebben na lang wachten een wijziging van hun staatsregelingen voorgesteld gekregen. Maar daar zijn zij, naar hoe langer hoe duidelijker wordt, slechts weinig tevreden mee. Geen wonder. De aangeboden wijzigingen gaan zo ver als de thans geldende Grondwet toelaat. Als nu bijna tegelijkertijd wordt gewerkt aan een grondwetswijziging, die ruimte voor veel verder gaan zal laten, is het te begrijpen, dat men zich in West-Indië — waar de stemming niet al te zonnig moet worden geschat — wat vreemd behandeld voelt.

(Zie voor vervolg pag. 4)

PRINSES MARGRIET

Drie aspecten van het

PLAN-MARSHALL

Het Europese herstelplan heeft, voordat het zijn uiteindelijke vorm zal hebben gekregen, drie kanten, die thans uitgewerkt worden: de Europese kant en twee Amerikaanse kanten, nl. het buiten- en het binnenlandse aspect.

Wat de Europese kant betreft, is het nu zeker, dat de zestien landen binnenkort weer bijeen zullen komen. Deze bijeenkomst zou waarschijnlijk niet plaats vinden, indien het niet duidelijk was geworden, dat men in Amerika algemeen vond, dat Europa te weinig deed, dat Europa van zijn kant niet genoeg liet blijken, dat het bereid was zijn steentje aan de verwezenlijking van het plan van eigen herstel bij te dragen. Dat steentje bestaat in Amerikaanse ogen uit een grotere samenwerking van de Europese staten onderling, een rationele coördinatie van eigen nationale economieën als voorwaarde voor de aanvullende hulp van buitenaf. En nu vonden vele Amerikanen, misschien zelfs leden van de regering, dat Europa tot dusver weinig aan de verwezenlijking van die voorwaarde had gedaan. Enigszins gelijk moet hun gegeven worden: na de grote inspanning van de zestien landen van Juli tot September van het vorige jaar scheen het, alsof zij waren gaan zitten om rustig af te wachten, wat het praktische resultaat van het papieren resultaat van hun besprekingen in Parijs, nl. het naar Washington opgestuurde rapport van de zestien landen, zou worden. Enkele moreel verplichte pogingen tot samenwerking werden wel ondernomen, zoals de conferentie te Brussel ter bestudering van de mogelijkheid ener West-Europese unie en de Frans-Italiaanse besprekingen over dergelijke unie tussen beide landen, maar in hoofdzaak concentreerden zich toch de energieën van de verscheidene landen op herstel en „survival” van eigen economie. De autoriteiten, gepolst over de wenselijkheid van een voortgezet gezamenlijk contact, antwoordden meestal, dat dit weinig effect zou hebben, zolang niet bekend zou zijn, of en in welke vorm en omvang het plan-Marshall tot stand zou komen.

Psychologisch element

In theorie hadden deze autoriteiten ongetwijfeld grotendeels gelijk, want het werk, op dergelijke conferentie verricht, zou kans hebben op hypothesen te worden gebouwd. Deze houding was gerechtvaardigd, zolang het plan-Marshall in al zijn consequenties werd bekeken door de vele Amerikaanse regeringscommissies en departementen. Maar toen het eenmaal zijn door de regering verantwoordelijk geachte en aanvaardde vorm had gevonden en het in het begin van dit jaar in zijn laatste en beslissende stadium van voorbereiding was gekomen, werd het in groeiende mate duidelijk, dat een meer psychologisch dan praktisch element eiste, dat de Europese landen „weer iets van zich lieten horen. Het feit, dat de kandidaat-begunstigers er althans enig blijk van gaven het „meest onzelfzuchtige gebaar van de wereldgeschiedenis” op prijs te stellen en zich bereid toonden er iets voor over te hebben, zou alleen maar een goede invloed kunnen hebben op diegenen, die bezig waren om over die hulp te beslissen, terwijl een volkomen passieve houding bepaald een slechte indruk zou maken en daarmee de kansen op de hulp beslist zou verminderen.

Gelukkig hebben de regeringen, die in deze de grootste verantwoordelijkheid dragen, nl. die van Engeland en Frankrijk, dit nog tijdig ingezien en het is nu zeker, dat de zestien landen op hun uitnodiging spoedig weer bijeen zullen komen. (Ja, de Labour-partij, die anders zo verschrikkelijk benauwd is om het contact met Oost-Europa in stand te houden, heeft, kennelijk op inspiratie van de Engelse regering, de socialistische partijen van de Marshall-landen uitgenodigd een conferentie over het plan te houden — op gevaar af de betrekkingen met de socialistische partijen in de Oost-Europese landen, die het plan-Marshall niet mogen toejuichen, nog dubieuzer te maken dan zij al zijn.)

Practische taak

Wat zullen de zestien landen op die conferentie bespreken? Tot veel meer resultaten dan een bevestiging van de deze zomer genomen besluiten zullen zij moeilijk kunnen komen. In zoverre hadden de formalisten gelijk. Maar behalve het psychologische effect van dergelijke bijeenkomst is er in ieder geval één effect van grote praktische waarde, waartoe zij kunnen komen, en dat is de bepaling van samenstelling en functies van het lichaam, dat als vertegenwoordiger van de zestien landen voor de duur van het gehele plan zitting zal hebben. Het zou helaas te veel van de progressiviteit van de staten gevergd zijn te verwachten, dat zij dit lichaam met enige verordenen-

de of uitvoerende bevoegdheden zullen bekleeden — welke voortreffelijke indruk dit ook te Washington zou maken —, maar het zal in ieder geval nodig zijn om het althans met enig gezag namens de zestien te kunnen laten spreken. Het zou zelfs van het hoogste belang zijn, indien het zou voorkomen, dat er een „run” van alle zestien op het door het Congres eventueel beschikbare bedrag zou ontstaan. Als dat zou gebeuren, zou, nu de Amerikaanse regering het voorstel van senator Vandenberg heeft aanvaard om niet, door aan dit Congres de toekenning van een bedrag voor de komende vier jaren te vragen, de volgende Congressen te binden, de kans op verdere hulp na de toekenning voor het eerste jaar verkeken zijn. Hier ligt dus een belangrijke taak voor de straks komende conferentie van de zestien landen.

De beide Amerikaanse aspecten van het plan-Marshall staan natuurlijk in nauw verband met elkaar. Het internationaal-politieke belang en de internationaal-politieke consequenties van het plan zullen tot degenen, die er over te beslissen zullen hebben, minder spreken naarmate de terugslagen ervan op het Amerikaanse bestek duidelijker en groter worden.

Tweeledig doel

Het internationaal-politieke doel van het plan is niet alleen om West-Europa immuun te maken voor het communisme en zodoende aan Rusland een strategische stelling tegenover Amerika te onzeggen — hoewel dit aspect van het plan de grootste overdringkracht op het Congres uitte oefent (het is een raadsel, waarom Rusland het indertijd niet geaccepteerd heeft; het Congres zou er dan nooit een dollar aan gegeven hebben —, het wil ook, door West-Europa tot zijn vooroorlogse productiviteit en welvaart te herstellen, de aantrekkingskracht van dit gebied op Oost-Europa en wellicht Rusland, die nog gedurende lange jaren de industriële producten, welke West-Europa dan zal kunnen leveren, nodig zullen hebben, groter maken en zodoende misschien een periode van althans een vijftienvintig jaar (de tijd die Rusland minimaal nodig heeft om Amerika's macht met enige kans op succes te kunnen weerstaan) van stabiliteit en vrede scheppen.

Het feit, dat eigenlijk alleen besef (en dan nog overdreven besef) van het gevaar van het communisme het Amerikaanse volk kan brengen tot het aanvaarden van de internationaal-politieke consequenties van de reusachtige machtspositie van het eigen land, is bedenkelijk, want bewijst, dat het zich van de betekenis van die consequenties zelf niet bewust is en ze dus niet als zodanig aanvaardt. M.a.w. het Amerikaanse volk aanvaardt wel de verantwoordelijkheid, die zijn macht het op de schouderaars heeft gelegd, doch ziet niet, dat zij het gevolg is van deze macht, denkt daarentegen, dat zij het hinderlijke gevolg is van de noodzaak om zich tegen het communisme te weren. Aangezien de huidige angst voor het communisme tijdelijk kan zijn (en bij het Amerikaanse

„zijn”, is het niet onmogelijk, dat met de angst op een goede dag de aanvaarding van de consequenties verdwijnt.

Brits voorbeeld

Zou het Amerikaanse volk de consequenties van zijn machtspositie inzien, dan zou het deze even natuurlijk als het Britse volk dat deed, toen het Britse rijk in de tweede helft van de vorige eeuw aan het toppunt van zijn macht stond, aanvaardden. Driekwart eeuw geleden waren de consequenties van macht het zenden van expeditie-corpsen naar Egypte en vloten naar de Dardanellen of het annexeren van Zuid-Afrikaanse staatjes en het riskeren van een grote oorlog bij Fasjoda. Thans echter, nu de internationale moraal (al of niet als gevolg van de verschrikkingen van de moderne oorlog) toch iets veranderd is, nu de religies in de geseculariseerde vorm van ideologieën hun her-intrede in de arena hebben gedaan en nu het sociale element een factor van betekenis is geworden in de strijd tussen naties, hebben de middelen en methodes, waarmee grote naties de consequenties van hun macht aanvaardden, een verandering ondergaan. Het plan-Marshall is een bewijs, dat de Amerikaanse regering zich terdege bewust is van de consequenties van Amerika's macht.

Dat echter volk en Congres de prikkel van het communisme nodig hebben om tot aanvaarding van deze consequenties, die zij op zichzelf niet aanvaardden zouden, te komen, is boven uiteengezet. (Dat zij nooit de consequenties van hun macht hebben aanvaard, is zeker niet waar: getuige de Spaans-Amerikaanse oorlog, het Panama-kanaal en hun hele Caraïbische politiek; de recente vergroting van hun macht is echter te snel geschied om die mentaal te kunnen volgen en de consequenties van de z e macht geheel en zonder camouflage aanvaardden.) Of nu het volk en in het bijzonder het Congres zozeer door de prikkel van het communisme gestoken zijn, dat zij bereid zullen zijn zelfs de hoge prijs van het plan te betalen om van die prikkel verlost te worden, is de grote vraag.

Reusachtig offer

Want het plan-Marshall eist een reusachtig offer van het Amerikaanse volk. Het is reeds een bewijs van de ongelooflijke vooruitgang, die het het internationale denken van het Amerikaanse volk in de laatste jaren heeft gemaakt, dat de regering het plan aan het Congres zelfs heeft durven voorleggen. Zoals reeds in een eerder artikel in deze reeks werd betoogd, zal de verwezenlijking van het plan, doordat zij de vraag naar de zelf op de binnenlandse markt schaarse producten sterk zal vergroten, de inflatoire tendens, die het leven voor uitgeborede bevolkingsgroepen in Amerika reeds moeilijk maakt, nog doen toenemen. Aan de algemene behoefte aan belastingverlaging zal de regering onmogelijk gevolg kunnen geven, zolang een kwart van de begroting bestemd is voor hulp aan het buitenland en een ander kwart voor defensie. Natuurlijk worden deze ongunstige en onplezierige binnenlandse aspecten door de bestrijders van het plan-Marshall aangewezen als gevolgen van de buitenlandse politiek van steun aan Europa, welke de regering voert. En hier komt de binnenlandse kant van het plan-Marshall op de prop-

De vergadering van 24 Januari

De vergadering van de Partij van de Vrijheid, die Zaterdagochtend 24 Januari in Bellevue te Amsterdam wordt gehouden en welke agenda men op bladzijde 5 van dit nummer vindt, is uitsluitend toegankelijk voor leden van de Partij. De bedoeling is dat, wanneer deze vergadering de fusie met het comité-Oud heeft aanvaard, des middags tezelfder plaatse een openbare, dus voor ieder toegankelijke, vergadering zal volgen. Deze vergadering zal dan om 2 uur beginnen.

Een regering, die het herstel van Europa als essentieel deel van haar politiek in haar vaandel schrijft en bereid is aan dit doel een kleine 20 milliard dollar te besteden, maar aan de andere kant dit streven niet impopulair, ja absoluut onmogelijk wil maken door de verhoogde inflatie in eigen land te dulden, moet overgaan tot het nemen van min of meer rigoureuze anti-inflationaire maatregelen, zoals distributie van materialen en prijsbeheersing. Deze maatregelen, die onvermijdelijk een sterke staatsinmenging met zich brengen, zijn de Republikeinen en ook vele Democraten uit den boze.

Terugkeer tot de „New Deal”

President Truman heeft zich deze keer niet laten verleiden tot een politiek van verzoening ten aanzien van de Republikeinen. In zijn verslag over de „staat van de Unie” heeft hij een moedig program voor de Democratische partij ontvouwd, dat gekenmerkt kan worden als een terugkeer tot Roosevelts „New Deal” met zijn vele sociale en het ongebonden economische leven beperkende maatregelen. Aangezien het niet geheel onmogelijk is, dat de verkiezingen van dit jaar tot kernpunt de hoge prijzen zullen hebben, is deze zet van hem handig. De Republikeinen voelen zich op dit terrein onprettig, want het is voornamelijk aan hen te danken, dat een jaar na het einde van de oorlog de prijszending werd opgeheven, en om principiële redenen voelen zij niet voor een wederinvoering ervan. Aan de andere kant heeft Truman voor een goed deel ook hun troef van belastingverlaging uit de hand geslagen, door belastingverlaging voor de lage inkomens, doch belastingverhoging voor de hoge winsten voor te stellen.

Het is niet louter moed, dat Truman de openlijke vriendschap der Republikeinen deed troetsen. Behalve dat het plan-Marshall hem deze keus deed doen, noopte ook het feit, dat de oud-Democrate Henry Wallace aangekondigd had als hoofd van een derde partij een gooi naar het presidentschap te zullen doen, Truman tot het opnemen van de leuzen, die de „kleine man” graag hoort. Wallace die zelf niet de minste kans op het presidentschap van 1949 tot 1953 maakt, kan evenwel, indien hij er in slaagt een behoorlijk aantal stemmen, die anders op de Democratische kandidaat zouden worden uitgebracht, tot zich te trekken, de nederlaag van de Democratische partij veroorzaken. Om dit voorkomen en te zorgen, dat Wallace niet meer dan de stemmen van de communisten en van die isolationisten, die zelfs de Republikeinen niet vertrouwen, op zich krijgt, moet Truman dus de politiek gaan voeren, waarvan Wallace beweert, dat hij het monopolie bezit: de zogenaamde progressieve politiek van Roosevelt.

Verzeild

Het risico, dat hij daarmee de oppositie van de Republikeinen tegen het plan-Marshall zou versterken, was niet groot meer, sedert deze oppositie na Wallace's aankondiging toch al openlijker was geworden. (Immers de Republikeinen menen, dat zij, nu Wallace meedoet aan de race om het presidentschap, deze gemakkelijk zullen winnen en zich zelfs een kandidaat van de rechtervleugel, bv. senator Taft, die in een tweekamp Truman niet zou kunnen verslaan, kunnen veroorloven. En die rechtervleugel, die thans zo glorieft, vormt juist de oppositie tegen het plan.)

Zo is het plan-Marshall verzeild geraakt in de controversen van de binnenlandse politiek. Slechts een voorbeeldige samenwerking van de zestien landen van West-Europa en bij de Amerikanen een diep besef van de consequenties van de macht van hun land zullen het in de door de Amerikaanse regering voorgestelde vorm en omvang kunnen redden.

DAGBOEK VAN NEDERLAND

VRIJDAG 2/1

— Gemeld wordt, dat Rauter deze maand voor het bijzonder gerechtshof in Den Haag zal terecht staan.

— De terugkeer van de ministers uit Indië is enige dagen uitgesteld.

ZATERDAG 3/1

— In het rijksmuseum zal van het jaar een tentoonstelling worden gehouden van kunstschatten uit het Vaticaan, welke tot nu toe nooit buiten Rome zijn geweest.

MAANDAG 5/1

— Er worden thans bijzonderheden bekend gemaakt over de nieuwe leraarsalarissen.

DINSDAG 6/1

— De ministers Beel, Drees en Jonkman vertrekken uit Batavia naar Nederland.

WOENSDAG 7/1

— Bij hun terugkomst uit Indië tonen de ministers zich optimistisch over de gang van zaken.

DONDERDAG 8/1

— De voorgestelde toewijzingen volgens het plan-Marshall worden bekend gemaakt.

VRIJDAG 9/1

— De grote verkeersweg Moerdijk-Breda wordt officieel geopend.

ZATERDAG 10/1

— De heer H. Nijgh, oud-directeur van de Nieuwe Rotterdamse Courant, is overleden.

MAANDAG 12/1

— Op een Belgisch-Nederlandse dag te Rotterdam voert o.a. minister Spaak het woord.

DINSDAG 13/1

— Minister Beel legt in de Tweede Kamer een regeringsverklaring over Indië af. Er komt een college, bestaande uit de G.G. en de heren Neher en van Vredenburg.

— Het wetsontwerp, regerende de materiële oorlogsschade, wordt thans binnen enkele weken verwacht.

— Bij Kon. besluit is een ereteken ingesteld voor orde en vrede, waaraan gespen kunnen worden verbonden.

— Blijkens bericht uit Washington hebben de Amerikaanse deskundigen vertrouwen in de toekomst van Nederland.

WOENSDAG 14/1

— Dr. G. M. W. Huysmans vraagt op medisch advies ontheffing uit zijn ambt van minister van economische zaken.

De hoofdredacteur van De Vlam veroordeeld en verontwaardigd

Men zal zich herinneren hoe prof. Molenaar, een van onze Eerste Kamerleden, enige tijd geleden de minister van justitie vragen heeft gesteld over het toezien op overschrijding van de grenzen van het wettelijk geoorloofde door de pers. Aanleiding tot deze vragen was een weinig sympathieke plaat in het links-socialistische weekblad De Vlam, welke hij beledigend achtte voor de militairen in Ned.-Indië („Achter het masker van Pasoendan”). De minister van justitie heeft geantwoord, dat hij inderdaad scherp op een en ander zou doen toezien. En er volgde een strafvervolging tegen de hoofdredacteur van De Vlam, de heer T. Rot, welke eindigde met een veroordeling tot f 50 boete.

De juistheid van het vonnis willen wij in het midden laten. Wij weten trouwens ook niet of de heer Rot nog gebruik zal maken van de gelegenheid hoger beroep aan te tekenen. Doet hij dit, dan zou het niet passen, over dit rechterlijke oordeel in eerste aanleg thans reeds een oordeel onzerzijds te geven.

Het weekblad De Vlam zelf uit thans kritiek op het vonnis. Waar op zichzelf uiteraards niets vreemds in zit. Maar wat wij wel vreemd vinden is, dat het er allerlei dingen bijhaalt, die niets met de zaak zelf te maken hebben. En o.m. op grond van deze dingen noemt het weekblad de strafzaak tegen zijn hoofdredacteur „een beschamend proces”.

Laat ons vooropstellen, dat prof. Molenaar niet méér heeft gevraagd dan handhaving van de wetten, zulks in het algemeen belang en kennelijk ook mede, omdat het fatsoen in de journalistiek in het bijzonder in de na-oorlogse tijd wel wat te wensen overlaat. Men is weleens wat erg „wild” in zijn publicaties en gaat daarbij niet zelden over de schreef. Het beste middel hiertegen is, er voor te zorgen dat er zo snel mogelijk in de Nederlandse journalistiek het oude verantwoordelijkheidsgevoel en de oude degelijkheid terugkeren. Dit is beter en effectiever dan een strafvervolging.

De Vlam zoekt achter het streven van prof. Molenaar „reactionnaire, kolonialistische gevoelens”. Waarschijnlijk baseert het weekblad deze veronderstelling op een verschil in inzicht in de Indische kwestie. De Vlam staat zeer dicht bij de communistische opvatting, welke liefst een unitaristische Republiek Indonesia zou zien: het is bekend dat in onze kringen de voorkeur wordt gegeven aan een federatie, een mening welke naar men mag aannemen, door een meerderheid van hen, die over het Indische vraagstuk plegen na te denken, wordt gedeeld. Iets reactionnaires of kolonialistisch vermogen wij daar niet in te zien, tenzij men aan wil nemen, dat prof. Molenaar niet achter de vrijzinnige beginselen, neergelegd in het programma van zijn partij, staat. Dit te beweren zou een goedkope en een stellig niet bewezen beschuldiging zijn.

Een principiële kant van de zaak raakt De Vlam met zijn beschouwing over de caricatuur. Hoe ver mag een caricaturist gaan? Het is moeilijk daarvoor een algemene formule te geven. Zouden wij trachten zo'n formule op te stellen en er dan de geïncrimineerde plaat aan toetsen, dan zouden wij ons begeven in een beoordeling van de zaak zelf. En dat is, zoals wij reeds deden uitkomen, op het ogenblik niet onze bedoeling. Wij kunnen intussen wel de verzekering geven, dat noch prof. Molenaar, noch een onzer andere partijleden met verantwoordelijkheidsgevoel de vrijheid van drukpers, zoals deze in onze wetgeving is vastgelegd, zouden willen aantasten. Een strafrechtelijke veiligheidsklep zien wij als een noodzakelijke grens, zoals bijna elke vrijheid haar grenzen in de wetgeving vindt; in een werkelijke rechtsorde is zo iets onmisbaar.

Wat ons het meest heeft getroffen in de beschouwing van De Vlam over de veroordeling van zijn hoofdredacteur is het verband dat men legt tussen het voortreffelijke illegale verleden van de heer Rot en deze strafzaak:

„Staande voor het Deutsche Obergericht heeft Tom Rot zich wel niet kunnen realiseren, dat hij nog eens ooit — en dan nog wel in het bevrijde Nederland! — voor een rechtbank zou moeten verschijnen om verantwoording af te leggen over de rechtmatigheid van onze strijd tegen de onderdrukking van de vrije meningsuiting.”

De heer Rot is een man met idealen. Idealen welke voor een groot deel de onze niet zijn, maar welke wij respecteren. Als hij echter meent, dat illegaal werk en aanraking met de Duitse „justitie” iemand immuun zouden maken voor de Nederlandse justitie, dient hij zich toch eens nader te bezinnen op deze opvatting. Er zijn voorbeelden te over van het tegendeel; maar deze willen wij de heer Rot niet voorhouden, omdat zij afkomstig zijn van

de zelfkant van het maatschappelijke leven. Er zijn bovendien geen voorbeelden nodig om duidelijk te maken dat wie zich in de oorlogstijd kranig heeft gedragen nadien weleens uit kan glijden, d.w.z. een strafbaar feit kan plegen. Het lijkt ons voorts onjuist te beweren, dat de heer Rot voor de rechtbank verantwoording af moest leggen „over de rechtmatigheid van onze strijd tegen de onderdrukking van de vrije meningsuiting”. Hij had zich slechts te verantwoorden wegens het publiceren van een plaat (met bijbehorend artikel) welke beledigend voor het openbaar gezag werd geacht. Ziet men zijn positie voor de rechtbank zo — en er is geen reden om haar anders te zien — dan zal men geneigd zijn het hierboven geciteerde „snorkerij” te vinden.

Maar laat ons het proza van De Vlam verder volgen:

„De illegale redactie van De Vonk (de illegale voorganger van De Vlam) had zich een ander beeld gevormd van de huidige gang van zaken, welk beeld niet alleen in overeenstemming was met wat velen in de illegaliteit voor ogen hadden, maar dat ook overeenkwam met de denkbeelden van iemand als de later gefusilleerde jonge liberaal mr. Klaas Stempels; de oprichter van het illegale blad „Slaet op den Trommele”, dat thans in het partijblad van de Partij van de Vrijheid is opgenomen.”

De spatiëringen zijn van ons; het is net of zij een tegenstelling willen vormen tussen „velen in de illegaliteit” en de betreurende mede-oprichter van ons orgaan, dat als een voorzetting van Slaet op den Trommele moet worden beschouwd. Dit kan echter ook een stijlslordigheidje zijn.

Afgezien nu hiervan: ook wij hadden andere verwachtingen van de na-oorlogse tijd gehad. Maar zeer zeker hadden wij niet de verwachting gehad, dat het openbaar gezag zich zou moeten laten beledigen zonder daar iets tegen te kunnen doen. Wij herhalen voor de goede orde, dat wij geen oordeel willen uitspreken over de juistheid van de veroordeling van de heer Rot. Maar wij voegen er aan toe

EEN VREEMD GEVAL

„En Ehad maakte zich een zwaard.. en hij gordde dat onder zijne kleederen.”

Het loont de moeite om even de Bijbel op te slaan en in het derde hoofdstuk van het Richterenboek het verhaal te lezen van Ehad, die richter Israëls, die, nu enige duizenden jaren geleden, zich opmaakt om zijn volk uit de hand van de onderdrukker Eglon te redden. Hij maakt zich een zwaard, verbergt dat onder zijn lange kleren, gaat met een op te brengen schatting naar de vetzuchtige koning Eglon en doorsteekt deze, onder vier ogen, zo, „dat ook het hecht achter het lemme inging en het vet om het lemme toesloot, want hij trok het zwaard niet uit zijnen buik.” Dat geschiedt dan onder de zegen van Jahwe, die zijn volk door deze Ehad verlost.

Een vreemd, fantastisch verhaal, vol barbaarse pracht, uit de dagen, dat de weg tussen voornemen en daad nog heel kort was en de dipe woorden nog niet geklonken hadden: „Wie het zwaard neemt, zal door het zwaard vergaan.”

Een oom van mij placht in mijn kinderjaren mij voor te houden: „Jongen, niets is zo vreemd of het kan altijd ook nu nog wel gebeuren.”

In het jaar Onzes Heren 1948 is er een oud-ouderling, oud-voorzitter nog wel van zijn college, van een kleine christelijke gemeente in de hoofdstad van dit christelijke land, die zich Zondag opmaakte, tenminste zo kan het hebben geleken, om zijn tribut aan vroomheid te betalen in het kerkgebouw zijner gemeente. Maar — en zet nu, waarde lezer, niet al te grote ogen op — onder de statigheid van zijn Zondagse kleding had deze oud-ouderling verborgen niet het zwaard maar... een klewang, zegge een klewang. Die had hij gekregen van een bevriend zending, die van dergelijke dingsigheidjes natuurlijk genoeg had. En zo toog hij naar het Godshuis. Waarom? Waartoe? Er was tweedracht en groeiende verbittering in de gemeente ontstaan over bepaalde maatregelen. De hartstochten gingen hoog. Als bij het verslaan door Saul van de Filistijnen: „Het zwaard des eenen was tegen den anderen; daar was een zeer groot gedruisich” (in de Pers). Kerkgang werd onmogelijk gemaakt, panelen werden uitgezaagd (een afgezaagde geschiedenis al). En nu deze nieuwe figuur: De ouderling met de klewang!

verantwoording beledigende publicaties zou doen verschijnen, hem zouden hebben gezegd: doe wat je niet laten kunt, maar denk aan je strafrechtelijke verantwoordelijkheid; want ook na de oorlog zal er een strafrechter bestaan, zoals er vóór de oorlog een bestond.

De heer Rot is een heftige anti-militarist. De plaat in De Vlam stelde de Nederlandse militairen in Indonesië voor als „listig, bloeddorstig en onbetrouwbaar”, aldus het oordeel van de officier van justitie, mr. Kist.

Had de heer Rot verwacht dat iedereen na de oorlog anti-militarist zou zijn, dat hetzelfde anti-militarisme weer hoogtij zou vieren, welks invloed het vooroorlogse Nederland zo slecht voorbereid voor de tweede wereldoorlog plaatste? Had de heer Rot gedacht, dat deze wereldoorlog per se de laatste moest zijn, terwijl de tegenstelling en gevaren in de internationale politiek ook tijdens die oorlog reeds te voorspellen waren? Zeker, de Verenigde Naties werden voorbereid, maar het was duidelijk, dat ook deze volkenorganisatie niet zonder militaire macht denkbaar was, zoals een ordelijke stad zonder politie-agenten niet denkbaar is.

Wij kennen anti-militaristen, voor wie wij veel respect hebben. Maar niet omdat zij het militarisme „listig, bloeddorstig en onbetrouwbaar” noemen, doch omdat zij de eerlijke overtuiging hebben, dat de mens geen geweld tegen zijn medemens mag gebruiken. Een overtuiging welke in haar algemeenheid de onze niet is, maar welke wij in haar waarde willen laten.

Zo staat het er voor. Wij geven dit de heer Rot ter overdenking voordat hij verder gaat met verbanden te leggen welke, zacht gezegd, misplaatst zijn.

Steunt Uw blad

door het opgeven van een

NIEUWE ABONNE

Het adres daarvoor is:
ADMINISTRATIE VRIJ.
Nieuwe Gracht 38 te Utrecht.

Het liep, zoals meestal in ons natte landje, met een „relletje” af. Na de dienst werd de man ontdekt. Men had heel boze vermoedens en de politie bemoeide er zich mee. Er vloede niet veel bloed.

Maar wat bewoog de man tot deze allerzonderlingste daad? Lokte hem de glorie der klassieke tirannenmoorders, Ehad en Brutus? „Ook gij, mijn oudouderling?” Had hij tevoren door „kledwangwettende krijgszangen” en daarbij passende dans met zijn oud-zending zich in de vereiste paganistische stemming gebracht? Had hij teveel in het Oude Testament gelezen (en te weinig in het Nieuwe)? Liet hem het Lied van Mozes niet los met zijn: „Ik zal mijn pijlen dronken maken van bloed en mijn zwaard zal het vleesch eten?” Suktelde hij aan een te weinig geestelijke uitlegging van des Heilands woord: „Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard?” Vond hij de tempelreiniging van zijn Heer die niet verder ging dan „een gesel van touwtjes”, niet straf genoeg en wilde hij er nog een schepje op leggen?

Wij weten er niets van. Wij weten nu alleen maar, dat een ouderling ook maar een mens is en dat er niet zo heel veel toe nodig is om zelfs een vooraanstaand lid ener christelijke gemeenschap totaal overstag te doen gaan. (Zie onze levenswijze oom hierboven).

Maar met dat al: een vreemd geval.

W.

(Vervolg van de 4de kolom.)

gelegen laten liggen aan het stopsignaal der ambtenaren van de C.C.D. bij avond — de rode lantaarn — en waren doorgereden. De rechter gaf evenwel, blijkens bericht in De Tijd, de aangeklaagden groot gelijk. Als ik 's avonds in een auto zit, zo sprak hij, en er gaat iemand op de weg staan, die met een rood licht zwaait, denk ik er eenvoudig niet aan, te stoppen. Het is veel te riskant, want hoe gemakkelijk kan het niet gebeuren, dat iemand met kwade bedoelingen daar met kameraden klaar staat? En de heren werden, terwijl de ambtenaren met open monden stonden te luisteren, van rechtsvervolging ontslagen. Misschien zal een hoger rechtscollege het vonnis herzien; dat moeten wij afwachten. Maar er zit iets aardigs in de uitspraak.

Over alles en nog wat

Er zijn vele verhalen uit de cellenbarakken te Scheveningen ten tijde van de bezetting. Wij zullen een van de minst erge hier in een paar woorden vertellen. In een dier ruimten van 4 bij 2 trad op zekere middag een Oberscharführer, of hoe hij heten mocht, binnen, terwijl een wachtmester bij de geopende deur bleef staan met een revolver in zijn hand. Zonder enige inleiding begon die Ober-zus-özö op een vreselijke manier tegen de drie bewoners van de cel, die zich correct bij de kribbe hadden opgesteld, te keer te gaan. Hij schreeuwde als een bezetene en gaf tenslotte een van de drie een slag in het gelaat. De hemel zij dank deed die man niets terug. Als hij het wel had gedaan, zou ongetwijfeld de revolver, bovenbedoeld, in werking zijn gesteld. De deur ging weer dicht en het drietal was weer alleen, machteloos woedend en vernederd over zoveel onbillijks in deze wereld. Het was een discipel van Rauter, die even dit staaltje van onmenselijkheid was komen weggeven, omdat hij niets beters te doen had. Thans zit in een van die cellen, misschien in dezelfde, Rauter, in afwachting van zijn zaak, die binnenkort voor het bijzondere gerechtshof in Den Haag zal dienen. En nu hebben wij onlangs in de bladen een verhaal van het Algemeen Nederlands Persbureau mogen aantreffen, dat deze Rauter zich toch zo correct gedraagt, dat hij de strenge behandeling neemt als een man, dat niemand last van hem heeft, dat hij in het dagelijkse leven niet rookte of dronk, noch ook zich met vrouwen bemoeide, dat hij begrijpt, geofferd te moeten worden, maar dat hij alleen geen „Schwein” wil worden genoemd. Wij moeten zeggen, ons geen overbodiger relaas te herinneren dan dit. Wat interesseert ons Rauters doen en laten in de gevangenis? Welke bedoeling ligt aan dit proza ten grondslag? Moeten wij hem misschien tenslotte een sympathiek iemand gaan vinden, deze „duivel in de hel der illegaliteit”? Van wie is het initiatief tot deze reportage uitgegaan? Van de ambtenaren, die hem hebben verhoord? Het zijn vragen, waarop men wel eens een antwoord zou verlangan. In elk geval hebben wij kennis genomen van Rauters uitspraak, dat hij geen „Schwein” wil heten. Nu, wij zullen hem niet zo noemen, omdat wij niet van zulke woorden houden. Maar wel willen wij constateren, dat de tijd, waarin Rauters wil wet was, voorbij is. Het is maar, om de jedgeachte te bepalen.

Wanneer u verneemt, dat luitenant-generaal zo en zo bevorderd is tot luitenant-kolonel, dan zult u, de militaire rangen en derzelver volgorde natuurlijk kennend, geneigd zijn enige verbazing te tonen. Toch is dit heel wel mogelijk, omdat tegenwoordig vele officieren een „tijdelijk hogere rang” bekleden. Zo is generaal Kruls in werkelijkheid geen generaal, maar majoor, of liever gezegd overste, want hij is zo juist bevorderd, onder handhaving van de tijdelijke rang. Het is een eigenaardige figuur, maar het is met enige goede wil nog wel te vatten. Er zijn echter gevallen, die zich uitstekend lenen voor de hersengymnastiek. Als voorbeeld geven wij drie Koninklijke besluiten ten aanzien van twee majoors, die tijdelijk kolonel zijn. Het eerste dier besluiten bevordert hen tot luitenant-kolonel. Het tweede verleent hen op hun verzoek eervol ontslag wegens langdurige dienst. En bij het derde wordt aan deze zo even tot luitenant-kolonel benoemde majoors (tijdelijke kolonels) de titulaire rang van kolonel toegekend. Ziet hier een kwestie, waarvan het navertellen even tijd kost. De tien seconden van Mieke lijken ons hiervoor tamelijk krap.

Voor de politierechter te Zwolle hebben enige automobilisten terecht gestaan wegens overtreding van een ambtelijk bevel. Zij hadden zich niet

Dit zullen de onderwijzen moeten inzien: wanneer ons land niet in staat is in de nabije toekomst zijn economische positie belangrijk te verbeteren, dan zullen de uitgaven voor Onderwijs, K. en W. omlaag moeten. Men zal zwaar kunnen discussiëren over de vraag waar de bezuiniging dan moet beginnen, ten slotte zal de werkelijkheid ons voor het feit der versobering over de gehele linie plaatsen. Doch we behoeven de toestand niet zo somber in te zien. Ons volk heeft de wereld verbaasd door de wijze waarop het zichzelf reeds hielp om uit de ellende te komen, waarin de Duitsers het gestort hebben. En veler hoop is gericht op Amerika, op de tenuitvoerlegging van het plan-Marshall. Zo gezien is er dan ook al dadelijk het verband te leggen tussen dit plan en het onderwijs. Immers, wanneer we met de Amerikaanse hulp ons economisch er bovenop kunnen werken, dan betekent dit tevens een grotere mogelijkheid tot verzorging van het onderwijs. Toch zou ik dit vraagstuk gaarne van een andere zijde willen benaderen en wel naar aanleiding van het artikel „Quo Vadis” van de hand van mr. G. E. Kruseman (te vinden in „Maatschappijbelangen”). Gemakshalve laat ik hier een samenvatting met commentaar volgen van een redacteur van het Alg. Handelsblad.*)

Geen massa-productie

De oplossing zal niet kunnen worden gevonden door een zodanige verbreding der productiebasis, dat de Amerikaanse massa-productie zou kunnen worden overgenomen, waardoor via een kostprijsverlaging, Amerika en andere valuatierijke gebieden met „goedkope” Europese producten kunnen worden voorzien. Dat zou immers een, zoals met cijfers wordt aangevoerd, zo sterke daling van de Europese levensstandaard betekenen, dat het met slavenarbeid gelijk zou staan. Hoewel de schrijver zulks niet in aanmerking neemt, zou bovendien Amerika een dergelijke overstroming met Europese producten niet toestaan.

Als mogelijke oplossing noemt mr. Kruseman een zodanige industriële reorganisatie, dat West-Europa zich zou gaan toeleggen op de vervaardiging van die producten, welke aanvaardbaarheid niet afgedwongen moet worden ten koste van de eigen levensstandaard, doch die aanvaardbaar zijn uit hoofde van hun intrinsieke waarde, welke zij ontlenen aan de immateriële factoren: initiatief, vindingrijkheid en technisch-economische cultuur, die er in verdisconteerd zijn en die automatisch de arbeidsintensiviteit verhogen of wel het grondstoffenverbruik (relatief) verlagen. M.a.w. nieuw ontwikkelde producten, artikelen van een technisch of kwalitatief verbeterde makelij en al die andere, welke de Europese culturele traditie — welke Amerika mist — kunnen bieden.

Dus geen super-rationalistische massa-productie, maar differentiëring in vorm en uitvoering, verfijning, zowel cultureel als technisch, en alles wat uit levenskunst voortkomt en die stimuleert. Europa moet dus worden een veredelingsraai, niet in de geijkte betekenis van een omzetting van grondstoffen in eindproducten, maar in die zin, dat het uit de grondstoffen iets maakt, waartoe alleen deze oude wereld in staat is. * * *

Het verheugt mij, dat het bovenstaande bevestigd hetgeen ik reeds meermalen in Vrij! heb bepleit: de grootst mogelijke zorg aan het onderwijs. Want als ook Nederland de weg zal moeten inslaan, die men in Zwitserland reeds lange tijd gaat, n.l. de productie van kwaliteitsartikelen, welke technisch en esthetisch aan de hoogste eisen voldoen, dan zullen wij moeten zorgen voor een uitgebreide schare bekwaame ingenieurs, technici en geschoolde arbeiders(sters).

En het is op die gronden, dat ik overtuigd ben, dat het geld, besteed aan verbetering van het onderwijs en de vakopleiding, niet anders dan rendabel kan zijn. Ik herinner me, dat ik nu twee jaren geleden in Vrij! reeds heb opgemerkt, dat onze industriële de betekenis van dit alles wel terdege zien. Ik behoef slechts te verwijzen naar hetgeen op dit terrein reeds gedaan werd door de grote bedrijven met hun bedrijfsscholen. Ik zou ook kunnen verwijzen naar het leerlingenstelsel, dat gelukkig steeds meer belangstelling gaat ondervinden. Ik zou bovendien als mooi voorbeeld hier kunnen noemen het werk van de glasschool Leerdam—Gorinchem, waar jonge arbeiders een prachtige opleiding ontvangen, een opleiding, die straks leiden zal tot het beschikbaar zijn van een aantal bekwaame glasbewerkers. En hetgeen uit handen komt van deze vaklui trekt de bewondering tot ver over de grenzen, van hen, die kwaliteitsgoederen kunnen waarderen boven het massaproduct.

Wanneer ik verbetering van ons onderwijs bepleit, dan denk ik aan het intellectueel en het vakonderwijs. Voor de begaafde leerlingen, welke krachtens hun aanleg voorbestemd zijn voor het volgen van Middelbaar, V.H. onderwijs en straks het hoger onderwijs, moet alles gedaan worden. Ik wees daarop in mijn vorige bijdragen.

Maar er mag niet minder gedaan worden voor de opleiding van de leerlingen, wier aanleg gaat in de richting van het handwerk. Vandaar, dat ik steeds weer bepleit heb uitbreiding van het nijverheids- en landbouwonderwijs, waaronder natuurlijk ook gerekend het landbouw-, tuinbouw-, landbouwhuishoudonderwijs.

Onze onderwijspolitiek zal in de komende jaren in bijzondere mate gericht moeten zijn op de verzorging en uitbreiding van het onderwijs. Hierbij zullen we moeten nagaan, in hoeverre differentiatie noodzakelijk is. Het komt mij voor, dat nog meer dan voorheen aandacht geschonken moet worden aan de esthetische kant. Dit geldt vooral voor de gewone volksschool. Onze a.s. vakarbeiders (sters) zullen eerst dan in staat zijn deel te nemen aan de productie van cultureel verrijnde artikelen, als zij zelf cultureel op hoger plan zijn gekomen.

En hier ligt een arbeidsterrein voor allen, die doordrongen zijn van de betekenis van in die richting georiënteerd onderwijs voor het volk. Dat later geen verder intellectueel onderwijs zal volgen, maar deel zal nemen aan het productieproces van de kwaliteitsartikelen. Ik betreur het in sterke mate, dat in de volksschool zo dikwijls aan de esthetische kant van het onderwijs zo weinig aandacht geschonken wordt en men zich gaat richten naar de z.g. „opleidingscholen”. En dan te weten uit jarenlange ervaring, dat onder de gewone volks-

VAKBEWEGING

en „versnelde productie”

Een eenzijdige opvatting

Dezer dagen werd onze aandacht getrokken door een nogal grote tweekolomse kop in het Vrije Volk, die de volgende inhoud had:

„Wensen: N.V.V.: Prijsverlaging en versnelde productie”.

Bij lezing van het stukje dat hieronder volgde, bleek al spoedig dat deze kop als een valse vlag diende die de lading dekte. Het bericht begon n.l. als volgt:

„Prijsverlaging, looncorrecties en verbeterde, of liever gezegd, versnelde productie van utility-goederen, daarnaar blijft het N.V.V. met kracht streven. Dit verklaarde Ad. Vermeulen, verbondsbestuurder van het N.V.V., op de hoofdbestuurvergadering, die Donderdag in het N.V.-huis te Utrecht werd gehouden.”

Wij menen naar aanleiding van het bovenstaande allereerst te moeten opmerken, dat de kop van het bericht dus andere verwachtingen heeft gewekt dan het bericht zelf. Immers, er is een belangrijk verschil tussen „versnelde productie” (waarvan in de kop sprake was) en „versnelde productie van utility-goederen”. Bij de woorden „versnelde productie” denkt men aan productie in de algemene zin van het woord en wij moeten zeggen dat, toen wij bovenstaande kop lezen, wij niet alleen wat nieuwsgierig, doch ook bij voorbaat reeds enigszins verheugd waren. Zou dus ook eindelijk bij de vakbeweging de mening hebben postgevat dat onze productie nog veel hoger kan worden opgevoerd indien de vele onnodige overheidsbelemmeringen radicaal worden opgeheven?

Het bericht zelf zorgde echter voor de teleurstelling. Met de eis tot versnelde productie van z.g. utility-goederen berijdt het Nederlands Verbond van Vakverenigingen weer een echt socialistisch stokpaardje, dit ondanks het feit, dat het N.V.V. z.g. „los” staat van de Partij van de Arbeid. Het produceren van utility-goederen immers is ten dele een praktische verwezenlijking van de socialistische gedachte, n.l. een „doelmatige” productie voor de gemeenschap, waarbij alle z.g. „overbodige” verspilling wordt vermeden. Een zuiver „rationeel” productie dus.

Het klinkt alles heel „economisch” en „rationeel” en het principe van de productie van utility-goederen is dan ook wel aanvaardbaar, doch alleen in een tijd van schaarste-economie, waarin wij thans leven. Wij vrezen hierbij, dat de socialistische deze vorm van productie te veel zullen zien tegen de achtergrond

wijls heb ik bemerkt, dat arbeiderskinderen zin hebben voor schoonheid in vorm en kleur.

De school mag dit niet verwaarlozen. Zij schenke meer aandacht aan de vakken tekenen, handenarbeid, boetseren enz. en late de opvatting los, dat dit alleen maar iets is voor de scholen in de grote steden, erger: voor de scholen in de goede wijken der grote steden. Ik wil het niet omkeren, maar toch nog wel dit er van zeggen: Gezien uit oogpunt van ons volksbelang acht ik het primair, dat in de gewone volksscholen de grootst mogelijke aandacht wordt besteed aan de esthetische vorming van de leerlingen. Dit is geen luxe, maar landsbelang van de eerste orde.

En het zal velen duidelijk geworden zijn dat het zulks is, als zij beseft hebben van welke betekenis het voor ons volk is in de nabije toekomst over te gaan tot de productie van kwaliteitsartikelen.

Er bestaat in ruime kring belangstelling voor het probleem van de verzorging van het esthetische element in het M.O. en V.H.O.; ik juich deze belangstelling onvoorwaardelijk toe, maar ik wil er de aandacht op vestigen, dat een soortgelijke, zo niet sterkere belangstelling gewekt moet worden voor dit probleem ten aanzien van het onderwijs aan het volk. Een nadere motivering kan ik, na hetgeen hierboven reeds opgemerkt werd, achterwege laten.

Wij hebben het veel over onderwijsvernieuwing; prachtig! Maar als we bij de plannen op dit terrein verzuimen zouden aandacht te schenken aan hetgeen leiden kan tot ontwikkeling van de kunstzinnigheid bij het gewone volk, dan zullen we een ernstige fout maken!

Ik hoop dan ook, dat onze vertegenwoordigers(sters) in de Staten-Generaal, provinciale en gemeentebesturen, telkens als de gelegenheid zich voordoet, op de bres zullen staan voor die belangen.

J. VAN MOURIK.

*) Zaterdagnummer 3 Januari '48.

(Vervolg van pag. 1.)

Intussen schijnt er in de staatscommissie, die de grondwetwijziging moet voorbereiden, geen eensgezindheid te bestaan. Er zijn, zo mag men aannemen, twee stromingen. De ene wil radicaal alles opruimen wat ook maar even obstakel voor de staatsrechtelijke hervorming zou kunnen zijn, en we door elke bepaling betreffende het bestuur van het Rijk buiten Europa te schrappen. De andere meent, niet ten onrechte, dat onze constitutie, ook in deze tijd van hervormingen, zekere grenzen mag en moet blijven stellen. Wij vragen ons af, wat de radicale opruimers daar voor bezwaar tegen kunnen hebben. Wij nemen aan dat zij zich toch enig beeld zullen hebben gevormd van de hervormingen waaraan wordt gewerkt. Welnu, dan zullen zij een begrenzing van dat beeld toch wel in de Grondwet kunnen formuleren. Of zouden zij de hervormingen maar in het wilde weg hun gang willen laten gaan en achteraf, bij een nieuwe grondwetwijziging, het resultaat ervan in onze constitutie optekenen? Er zou dan hard kans zijn, lijkt ons, dat er inderdaad geen behoefte meer aan enige bepaling betreffende de overzeese gebiedsdelen zou bestaan, doordat deze delen dan wel voor het Koninkrijk verloren zouden zijn gegaan. Het curieuze is, dat er onder die radicale opruimers mensen zijn, die het economische leven juist aan zoveel mogelijk banden willen leggen.

Wat ons betreft, wij geven zowel voor de economische als voor de staatkundige sector de voorkeur aan zo weinig mogelijk banden (hetgeen heel iets anders is dan helemaal geen banden).

Het is te hopen, dat de grondwetcommissie de knoop nu eens doorhaakt en tot een aannemelijk advies komt. Dit zal hard nodig zijn, wil men nog vóór de vacantietijd verkiezingen houden. En dat is toch altijd nog de beste tijd voor zo'n gebeurtenis. Bovendien zou het wel rijkelijk laat worden als wij tot het najaar moesten wachten.

Geldsmijterij

Onder bovenstaand opschrift schrijft een lezer van de Nieuwe Courant:

Zondagavond hoorden de luisteraars door de radio, dat minister Mansholt in het publiek de waarschuwing had uitgesproken, dat Nederland op de rand van de afgrond staat, dat verlaging van de levensstandaard onafwendbaar is, omdat wij anders allemaal met elkaar regelrecht het slachtoffer worden van de inflatie.

Z.E. heeft ongetwijfeld ook bedoeld, dat er overal en altijd soberheid en grote zuinigheid moet worden betracht en dan is het toch wel zeer te betreuren, dat de Regering bij voortduring blijk geeft hare ogen te sluiten voor excessen op het gebied van uitgaven ten laste van de Staat, dat wil dus zeggen van de belastingbetalers. Voorbeelden hiervan liggen voor het grijpen, maar maatregelen blijven uit.

Eén treffend staaltje meen ik uw lezers niet te mogen onthouden.

Een gep. O.-I. ambtenaar, tegen beloning boven zijn pensioen werkzaam gesteld aan een Departement hier te lande, wordt in Mei 1947 op prachtige voorwaarden uitgezonden naar Batavia, omdat men hem daar blijkbaar als specialist dringend nodig heeft.

Vertrek per vliegtuig — uitrustingskosten voor Rijksoverheid, textiel, enz.! Mevrouw wil begrijpelijkerwijze haar man volgen en slaagt er na zeer veel pogingen in November j.l. passage 1e klasse te krijgen voor Rijksoverheid, uitrusting, textiel enz.! Aankomst in Indië half December 1947.

En thans de „clou”. Mijnheer en Mevrouw keren begin Januari 1948 naar patria terug. Passage 1e klasse reeds weder in hun bezit.

Kan het minister Mansholt verwonderen dat wij, welmenende vaderlanders, dergelijke krankzinnige geldsmijterij een gruwel vinden en dat wij belastingbetalers, waar dergelijke dingen mogelijk zijn, weinig overtuigd zijn, dat het de Regeerders inderdaad ernst is om ons voor inflatie te behoeden?

Men zou dan moeten ophouden met reizen op 's Lands kosten, eten op 's Lands kosten, autohouden op 's Lands kosten en... inderdaad beginnen met inkrimping van het aantal ambtenaren. Wie zijn ogen de kost geeft kan zien, dat dit laatste kan!

PARTIJ VAN DE VRIJHEID

Huishoudelijke buitengewone algemene

LEDENVERGADERING

te houden op

ZATERDAG 24 JANUARI 1948

aanvang 10 uur

te Amsterdam in het gebouw

„BELLEVUE”

(ingang Marnixstraat)

AGENDA

1. Opening door de voorzitter.
2. Verslag van de notulencommissie, benoemd in de algemene ledenvergadering van 27 September 1947.
3. Benoeming van de notulencommissie voor de notulen van de vergadering.
4. Behandeling van het voorstel van het hoofdbestuur de naam van de Partij te wijzigen, een nieuw programma van beginsel te aanvaarden en enkele reglementswijzigingen aan te brengen.

Het hoofdbestuur stelt voor het volgende besluit te nemen:

De algemene vergadering van de Partij van de Vrijheid, kennis genomen hebbende van het resultaat van het overleg, gevoerd tussen een delegatie uit haar hoofdbestuur en een delegatie uit het bestuur van het comité tot voorbereiding van de oprichting van een Democratische Volkspartij;

heeft met voldoening geconstateerd, dat dit overleg heeft geleid tot het gemeenschappelijk inzicht, dat samenwerking mogelijk is tussen de Partij van de Vrijheid en de leden van gemeld comité in een „Volkspartij voor Vrijheid en Democratie”, welke beginselen zijn neergelegd in een program van beginselen, gelijk dit door de bovengemelde delegaties in gemeenschappelijk overleg is vastgesteld;

verklaart zich bereid tot de vorming dezer partij mede te werken door in haar reglementen zodanige wijziging aan te brengen, dat de Partij van de Vrijheid wordt omgezet in de „Volkspartij voor Vrijheid en Democratie”, met het bovengemeld beginselprogram tot grondslag van haar staatkundig streven, een en ander gepaard gaande met een zodanige uitbreiding van het hoofdbestuur, dat daarin aan de leden van het meergemelde comité bij hun toetreding tot de Partij een behoorlijke vertegenwoordiging kan worden verschaft;

en neemt op bovenstaande overwegingen het navolgende besluit:

- I. Overall waar in de reglementen wordt gesproken van „Partij van de Vrijheid”, deze woorden te vervangen door „Volkspartij voor Vrijheid en Democratie”.
- II. Vast te stellen het beginselprogram, dat als bijlage bij dit besluit is gevoegd.

5. Sluiting.

III. In de plaats van de heren mr. K. P. van der Mandele, ondervoorzitter, en R. Zegering Hadders, lid van het dagelijks bestuur, die hun zetel in het dagelijks bestuur ter beschikking hebben gesteld, bij enkele candidaatsstelling te benoemen tot onder-voorzitter mr. P. J. Oud te Rotterdam en tot lid van het dagelijks bestuur een nader door het bestuur van het comité tot voorbereiding van de oprichting van een Democratische Volkspartij aan te wijzen persoon.

IV. In art. 30 sub b van het algemeen reglement der Partij het cijfer „14” te vervangen door „19” en in art. 31 tweede lid van dat reglement na het woord „verstande” te lezen: dat de eerste drie jaren vijf en het vierde jaar vier leden aftreden.

V. Bij enkele candidaatsstelling te benoemen tot leden van het hoofdbestuur, in de vijf plaatsen, waarmede het hoofdbestuur krachtens het sub IV bepaalde wordt uitgebreid, mr. K. P. van der Mandele te Rotterdam en vier door het comité-Oud nader aan te wijzen personen.

VI. Artikel 9, lid 3 van het reglement op de candidaatsstelling voor leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en van de procedure voor de candidaatsstelling voor de tussentijdse verkiezingen in 1948 te lezen:
De voorzitter en de ondervoorzitter van de Partij zijn van de bepalingen van dit artikel uitgezonderd.

VII. De afdelingen der Partij uit te nodigen, voor zoveel nodig door wijziging harer reglementen, zodanige maatregelen te nemen, dat de samenstelling der afdelingsbesturen komt te beantwoorden aan de gewijzigde structuur der Partij.

KREMLIN

CONSEQUENTIES VAN EEN SOCIALISME ZONDER VAST PRINCIPE

De Bruse premier Attlee heeft dezer dagen voor de radio een opmerkelijke rede gehouden, waarin hij de Sowjet-Unie ervan beschuldigde een politiek te voeren, welke andere landen van Europa „bedreigt met een nieuwe vorm van imperialisme, zowel ideologisch als economisch en strategisch”.

Attlee noemde het voorts een ironie, dat de absolutisten van thans, die de oppositie heviger onderdrukken dan de Koningen en Keizers uit het verleden, paraderen onder het masker van voorbeders van de democratie.

De Britse premier betoogde verder, dat het Britse volk met zijn Labour-regering de wereld een voorbeeld stelt. Groot-Brittannië, aldus betoogde hij, ligt, evenals overig West-Europa, zowel geografisch als uit een oogpunt van economische en politieke theorie, tussen het communisme der Sowjet-Unie en het kapitalisme der Verenigde Staten in.

„Onze taak is”, aldus riep Attlee uit, „een nieuw systeem uit te werken, waarbij de individuele vrijheid wordt gecombineerd met geleide economie en democratie met sociale rechtvaardigheid”.

Deze uitspraak van Attlee is zeer belangrijk, omdat zij nog eens duidelijk laat zien — voor zover wij dit tenminste niet reeds eerder wisten — op welke drogredenen het hedendaagse zo bij uitstek opportunistische socialisme rust.

Meer en meer blijkt, dit bleek ook wel zeer duidelijk op het vorig jaar te Antwerpen gehouden internationale socialistische congres, dat de leerstellingen waarop het tegenwoordige socialisme is gegrondvest, niet meer hecht zijn. Zij zijn niet meer, gelijk vroeger, een vaste basis, maar vormen als het ware balken die uitschuifbaar zijn, waarop men, al naar gelang de basisbreedte, het principiële gebouwtje doet verrijzen.

De tegenstellingen tussen de Russische en Amerikaanse politiek hebben de socialisten danig in de war gebracht en hebben hun doch zoeken naar een nieuwe plaats waar zij „onafhankelijk” zouden kunnen gaan staan. Léon Blum heeft het voorbeeld van Attlee in Frankrijk reeds gevolgd en propageert ook daar ijverig de gedachte van de „derde macht”.

Men schuwt zowel het Russische communisme als het Amerikaanse „kapitalisme”. Dit beweert men tenminste. Doch deze bewering is niet echt en allerminst fair.

Want, om het eens zeer duidelijk te zeggen, men hoopt, dat de op handen zijnde strijd door het zo zeer verguisde Amerikaanse „kapitalisme” zal worden gewonnen. Dit hopen niet alleen de Engelse, de Franse, doch ook de Nederlandse socialisten. Dit hopen ook de Nederlandse socialistische ministers, die nog wel zo veel zin voor realiteit hebben om in te zien, dat hun politiek staat of valt met deze „kapitalistische” redding.

Het is vandaar, dat wij niet aarzelen het gewring en gedrang van de grote socialistische voormannen als Attlee en Blum als onjuist en weinig oprecht te betitelen.

Het socialisme kan bij deze geweldige tegenstrijdigheid der internationale belangen geen werkelijk onafhankelijke positie innemen. En als zijn aanhangers het tegendeel beweren, dan is dit slechts een kwestie van show, tactiek, opportunisme of hoe men dit verder noemen wil.

Er is in deze voor de socialisten geen middenweg en het zou o.i. raadzaam zijn dit de Nederlandse arbeiders eens duidelijk te zeggen.

Het zou raadzaam zijn, de arbeiders eens rustig te wijzen op deze kronkelpolitiek, die uit prestige-overwegingen geen partij durft te kiezen, bang een deel van de aanhang aan de „kapitalisten” te verliezen. Het zou raadzaam zijn de arbeiders te zeggen, dat noodzakelijkerwijze — hoe ongaarne wellicht ook voor niet arbeiders — partij moet worden gekozen.

Toverformule van Attlee

Attlee en Blum geven er evenwel de voorkeur aan noch de vis, noch de graat te prefereren. De Britse premier verkondigt met luider stem zijn nieuwe toverformule:

„Onze taak is het, een nieuw systeem uit te werken, waarbij de individuele vrijheid wordt gecombineerd met geleide economie en democratie met sociale rechtvaardigheid”.

Zij klinkt schoon deze toverformule maar tevens hol omdat zij weer op een drogreden is gebaseerd. Maar zij klinkt schoon in de oren van de arbeiders-massa's die tientallen jaren achtereen met schoonsklinkende frases op de politieke been worden gehouden. Zij klinkt schoon deze toverformule en niet alleen in Engeland. Men kan haar ook in Nederland horen.

Maar daarom ligt hier voor ons weer

een taak. De belangrijke taak deze holle frase te ontzenuwen. Want individuele vrijheid en geleide economie kunnen nimmer samengaan!

Wij weten nu reeds al te goed wat het begrip „geleide economie” inhoudt. Wij weten maar al te goed, dat de soort geleide economie die wij in ons land kennen, volgens de socialisten, of liever de „democratisch-socialisten” nog steeds een zeer zwak aftreksel is van hetgeen men in het socialistische kamp eigenlijk zou willen.

Niettemin durft men het met luider stem te verkondigen, dat de individuele vrijheid kan worden gecombineerd met geleide economie, die elke ware individuele vrijheid smoort en verstikt.

Doch een leuze hoe krom en scheef ook, is snel met de nodige pathos uitgesproken. Zij echter, die de individuele vrijheid werkelijk lief hebben, zullen nimmer moeten aflaten hen te waarschuwen voor wie deze misleidende leuzen zijn bedoeld.

En hier ligt voor ons weer een belangrijke taak bij de verkiezingen, waar er zonder aarzelen en met grote vasthoudendheid op zal moeten worden waargenomen het socialisme op het ogenblik staat, en in welke hoek het tenslotte zijn aanhangers dringt.

Een gevaarlijke hoek

Die hoek waarin men zijn aanhangers dringt is een zeer gevaarlijke. Hoe gevaarlijk deze wel is, moge o.m. blijken uit hetgeen zich op het ogenblik in Engeland afspeelt.

Wij troffen hiertrent dezer dagen een uitstekende beschouwing aan van de Londense correspondent van het Algemeen Handelsblad, die o.m. het volgende schrijft:

In zijn reeds vermelde radio-rede van Zaterdagavond heeft de Britse premier Attlee nieuw reliëf gegeven aan de recente waarschuwing tegen communistische invloed in de Labourparty, die gepubliceerd is door de secretaris van de partij, Morgan Phillips. In het bijzonder was die waarschuwing gericht tot het Verbond van Vakverenigingen (T.U.C.) waar de communisten hun gering aantal leden een buiten alle verhouding staande invloed trachten te geven door communisten te plaatsen op sleutelposities. Ten tijde van de publicatie van deze waarschuwing viel het al op, dat zij geschiedde zonder dat de Labourparty zich tevoren had verzekerd van de steun van de T.U.C. Een gelijktijdige uitspraak van de T.U.C. zou immers een enorme ver-

Om het behoud van de Democratie

I.

Brazilië heeft, zo kon men dezer dagen in de kranten lezen, de communistische partij en wat daar aan vast zat verboden. Een bericht, zoals men het in de loop der jaren ook van sommige andere landen heeft kunnen lezen. Brazilië is maar een voorbeeldje. Zwitserland heeft zijn verbod van een communistische partij nog niet zo lang geleden ongedaan gemaakt: een bericht zoals we het tegenwoordig maar weinig zien.

Het verbieden van een bepaalde partij is een kwestie waar veel voor en veel tegen te zeggen is. Men kan dit wel voorop stellen: een partij, die in een democratisch geachte staat wordt verboden, zou, zelf aan het bewind zijnde, elke andere partij verbieden. Voorbeelden daarvan ziet men in Rusland en in de door Rusland beheerste Oost-Europese staten.

Moet dit een reden zijn om een communistische partij te verbieden? Ziedaar een kernvraag, die algemener gesteld luidt:

Is het noodzakelijk of gewenst een ondemocratische partij, d.w.z. een partij, welke streven het vermoorden van de democratische vrijheid betekent, te verbieden?

Men kan zich van deze vraag makkelijk afmaken door te antwoorden: in een waarlijk democratische staat met een van de democratische geest doortrokken volk bestaat aan zo'n verbod geen behoefte. Een ondemocratische partij zal in zo'n staat immers nooit een meerderheid kunnen krijgen. Haar aanhang zal hoofdzakelijk slechts kunnen bestaan uit een betrekkelijk kleine groep eerlijke, maar verblinde idealisten, ontevreden en avonturiers. Zo'n antwoord getuigt niet — gelijk

Nu zal de T.U.C. zich over het beroep „beraden”, d.w.z. de kat uit de boom kijken, door eerst af te wachten hoe de reactie in de verschillende onderafdelingen der vakverenigingen zal uitvallen. Het is duidelijk, dat de T.U.C. de linkervleugel van zijn eigen organisatie niet hard durft aanpakken.

Deze schroom voor de linkervleugel is verleden week al tot uiting gekomen door de weigering van het hoofdbestuur een loonstop te aanvaarden. De regering heeft al enige tijd lang onmiskenbaar aangedrongen op een plafond voor stijging van loonen, die wedijveren met stijgende prijzen. Na de weigering van de T.U.C. om een loonstop te aanvaarden, heeft minister Cripps opnieuw op het gevaar van stijgende lonen gewezen.

Steds luider worden nu de stemmen, die aandringen op een herziening van de verhouding tussen de Labourregering en het Verbond van Vakverenigingen. Op deze plaats is reeds herhaaldelijk gewezen op het verschijnsel, dat de Britse arbeiders hun eigen socialistische regering dwars zitten en dat de regering haar eigen aanhangers niet durft aanpakken. Men krijgt nu duidelijk de ongezoneerde staat van zaken gedemonstreerd, dat de regering niet kan rekenen op medewerking van het bestuur van de T.U.C. en dat het bestuur van de T.U.C. op zijn beurt weer bang is voor de reactie onder de vakverenigingsleden.

In de Observer van deze week wordt de reeds vaak opgeworpen stelling herhaald, dat het antagonisme tussen werknemer en werkgever in het socialistische Engeland moest worden verbannen, en de arbeiders doordrongen moeten worden van hun sociale taak als deelgenoten in een nationale onderneming. Het antwoord hierop is nog altijd, dat het jaren zal duren voordat de massa, die zo lang gevoed is met het slagwoord „klassenstrijd” voldoende sociaal besef heeft verworven om daarop een beroep te kunnen doen met kans van slagen.

Tot zover de Londense correspondent van het Algemeen Handelsblad.

Het beeld dat hij schetst, is geenszins nieuw.

Tragiek van het socialisme

Helaas demonstreert het opnieuw de tragiek van het hedendaagse socialisme dat zijn aanhangers — waarlijk wij nemen aan zonder dat men het zelf wij — in het voorportaal van het Kremlin dringt.

Men predikt ontevredenheid, te straffe gebondenheid, klassenstrijd en andere soortgelijke begrippen die de geestesgesteldheid rijp maken voor de communistische gedachte.

Gelijk de weinig democratisch Duitse socialisten hun aanhangers geestelijk rijp maakten voor het nationaal-socialisme, zien wij hier en elders verschijnselen in de socialistische propaganda, die ideologische gezien rechtstreeks tot het communisme voeren.

wel eens wordt gezegd — van slapheid, maar van zelfvertrouwen. Is dit zelfvertrouwen niet misplaatst, dan verkeert zo'n democratisch volk, dat geen behoefte aan een verbod van ondemocratische partijen heeft, in een prachtige positie. Men mag aannemen, dat bijv. Engeland, dat noch een communistische, noch een nationaal-socialistische partij verbiedt, als voorbeeld van zo'n democratisch volk met zelfvertrouwen kan worden beschouwd.

Hoe staan wij in Nederland nu tegenover een verbod van ondemocratische partijen?

Stelt men deze vraag, dan moet ook worden beantwoord de vraag, welke ondemocratische partijen er in Nederland bestaan, of hebben bestaan.

Vóór de oorlog kon men in de eerste plaats de N.S.B. als ondemocratische partij beschouwen. Toch is het niet in de eerste plaats hieraan toe te schrijven dat thans de aanhangers van die partij voor bijzondere gerechtshoven of tribunaal worden gesleept. Deze gerechtelijke vervolging vindt vooral haar grond in het heulen met de vijand, waarvan de meeste N.S.B.-ers kunnen worden beschuldigd. Men moet voor het vraagstuk, dat wij thans aan de orde hebben gesteld, stellig onderscheid maken tussen het hebben van een bepaalde algemene politieke overtuiging en het plegen van landverraad en het verlenen van hulp aan de vijand.

Als er op het ogenblik een partij werd opgericht met een programma, gelijkkluidend aan het programma van de N.S.B. — landverraad stond natuurlijk niet met zoveel woorden in dat programma vermeld —, wat zouden wij daarmee dan moeten doen? Ons antwoord zullen wij later geven. Het vraagstuk is door de tweede wereldoorlog vertroebeld. En voor velen is hetzelfde vraagstuk wat het communisme betreft vertroebeld door gedachten aan een derde wereldoorlog.

Hoe men ook over de kansen op een derde wereldoorlog denkt, men zal er goed aan doen, wel maatregelen in onze

Prof. mr. C. W. de Vries schrijft ons:

Het concept-program van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, opgenomen in Vrij van 19 Dec. 1947, geeft mij aanleiding tot een vraag over de redactie van art. 11 aangaande het lager onderwijs. In dit artikel wordt de wens uitgesproken een bepaling der Grondwet te handhaven. De woorden van het derde lid luiden ook: „Zij (de partij) verlangt volstrekt de handhaving der grondwettelijke financiële gelijkstelling van openbare en zondere lagere school.” Hiermede zal de stemming worden betuigd, maar is het niet noodzakelijk het complement van deze bepaling, óók in onze Grondwet ne geschreven, uitdrukkelijk te handhaven? De grondwet zegt: In elke gemeente worden 2436 van overheidswege voldoende openbare algemene vormend lager onderwijs gegeven in een genoegzaam aantal scholen. Dit voorschrift is het plechtanker van openbare lager onderwijs. Het geeft de gedachte weer van bijna honderd jaar geleden deze „liberale” gedachte verouderd is. Gaarne had ik in art. 19 erkend de vrijheid-scheppende kracht van de Staat die óók bestaat. Wij zijn zo in verlegen tegen de dwingende vrijheidbeperringen van de Staat, dat wij de vrijheid-scheppende van de Staat bijna vergeten. In 1874 sprak hierover Buys in zijn Doctrina-rede. De gedachte kan niet verouderd zijn. In art. 19 is gelegenheid deze taak van de Staat te erkennen, door aan art. 19 de woorden toe te voegen: de wetgever heeft hier taak de vrijheid in de maatschappij te veroveren.

De geesten worden gekneed en rijpt — tot dat het wellicht te laat is.

Deze ontwikkeling is wel zeer te betreuren, omdat — het zij herhaald — aannemen dat een en ander niet opzettelijk gebeurt.

Beter ware het voor de socialisten rechts te houden en liever het gevaar lopen met één been op het „kapitalistische” trottoir te verzeilen, dan beide benen op de communistische vlucht te heuvel, waar men niet meer zo snel komt als men er eenmaal is aangeland.

Het moge de lezer inmiddels duidelijk zijn geworden, dat het hier om zeer belangrijke dingen gaat.

Het gaat hier om een ontwikkeling, nog kan worden tegengegaan, ook langrijk, indien men niet te laat ingrijpt. Doch men zij zich bewust van het groter gevaar.

Onze beweging heeft in deze een belangrijke taak te vervullen, die naar behoren kan worden vervuld, indien men als één man voor het behoud van de individuele vrijheid opkomt. Want het gaat om de individuele vrijheid, zij binnen en de zekere gebondenheid. Doet alle een gebondenheid, die deze vrijheid verstikt, doch beschermt. Moge het bevel van het voorportaal van het Kremlin en ieder wakker schudden.

G. STEMPHER

wetgeving te wensen tegen landverraad door politieke groepen. Maar deze maatregelen mag men niet vereenzelvigen met een verbod van een politieke partij, grond op haar ondemocratische aard.

Laat ons dus trachten het probleem zo min mogelijk vertroebeld te zien. Het is moeilijk, maar we zullen ons even terzake moeten maken van bestaande en bestaande partijen en van al het geprofferde over kansen op een nieuwe oorlog. Wie onvoldoende trachten het geval zuiver theoretisch te bezien, waarna wij met de aldus verkregen resultaten naar de praktijk zullen kunnen kijken.

Wij moeten dan de zuiver theoretische vraag handhaven: moet een democratische staat een ondemocratische partij, d.i. een partij, die dictatuur gericht partij, verbieden anderszins onmogelijk maken?

In 1936 heeft de sociaal-democratische hoogleraar in het staatsrecht aan de universiteit van Amsterdam, prof. mr. G. van den Bergh, bij de aanvaarding van zijn ambt een rede over dit onderwerp gehouden: „De democratische staat en de niet-democratische partijen” (uitgegeven door de N.V. De Arbeiderspers te Amsterdam). Voor hem was het probleem niet door een wereldoorlog vertroebeld. Hij behoorde en behoort tot een partij, welke zichzelf als volbloed democratisch beschouwt. Hij zouden niet willen bewijzen, dat de aanhangers van die partij had democratische karakter niet volkomen goeder rouw voor ogen hadden. Wij zouden, als wij dat wel beweerden, de volgende S.D.A.P.-ers en de tegenwoordige leden van de P.v.d.A. grof onrecht doen. Wel echter zijn zij van mening, dat het leer tot een dictatoriaal leidt. Het is intussen een vraagstuk apart, hetwelk het oordeel over het betoog van prof. Van den Bergh alleen maar wat ingewikkeld maakt.

In een volgend artikel zullen wij uiteenzetten, hoe prof. Van den Bergh het probleem der ondemocratische partijen zet en tot welke conclusies hij komt.

anttekeningen bij het plan-Marshall

De berichten omtrent de definitieve inhoud van het plan-Marshall, zoals die via de dagbladders berekenen, zijn niet geheel duidelijk. De cijfers, die zijn worden genoemd, zijn nog niet eens met elkaar in overeenstemming. Wij men echter de laatste berichten van Associated Press geloven, dan zou Nederland in totaal voor een waarde van 2436 miljoen dollar krijgen, hetgeen meer zou zijn dan aanvankelijk werd verwacht. Volgens dezelfde bron zou ten minste zestig procent hiervan worden kwijtgescholden. Hoe dit alles echter ook zij, wij hebben de stellige indruk, dat men in Amerika een zeker begrip heeft voor de netende economische positie, waarin ons land zich bevindt. En dit is wel de hoofdzaak.

Welke gevolgen een en ander voor ons land zou hebben — een scheepsbouwnatie bij uitstek — springt in het oog. Weliswaar zal Amerika zijn surplus-schepen voor het buitenland (Liberty-schepen) ter beschikking stellen, doch deze schepen zijn voor onze nationale scheepvaart te enen male ontoereikend. Met dit al is het niet onmogelijk, dat de Europese concurrentieverhoudingen op scheepvaartgebied hier mede een rol spelen. Ook op deze kwestie willen wij hier niet te diep ingaan. Het ging er slechts om enkele facetten van het plan-Marshall te belichten mede met het doel de lezer te vragen bij het beoordelen van het plan, de nodige nuchterheid te bewaren en zich niet over te geven aan een niet te verdedigen optimisme, dat maar al te snel tot verslapping en nalatigheid kan voeren. Hiermede willen wij echter geenszins aan het plan afbreuk doen. Integendeel! Dit plan zal onze redding zijn. Doch wij zullen nog vele gevaarlijke klippen moeten omzeilen en het roer stevig in eigen handen moeten houden opdat, als de Amerikaanse loods van boord gaat, wij zelf de juiste koers zullen kunnen bepalen.

Spanje in het oog van „De Linie“

„De Linie“ van 24 December 1947 geeft als opvallend hoofdartikel op de voorpagina een bijdrage van Louis Paulussen S. J. over „Spanje“, met de veelzeggende ondertitel: „Geestelijke orde meer waard dan opgeblazen democratie“. De schrijver heeft in Spanje het monster-congres te Barcelona bezocht, waaraan delegaties deelnamen uit 26 landen, waarop „gedurende 10 dagen van gebed, overwegingen en beraadslaging, de grote strategische lijnen voor het wereldoffensief der Maria-congregaties zijn vastgesteld“. Behalve een beschrijving van dit congres geeft schrijver ook commentaar op het Spanje, zoals hij het tijdens dit congres heeft leren kennen. Dit commentaar verdient de aandacht van de lezers van ons blad. Wij geven het woord aan pater Paulussen:

„Sterk valt ons op de afwezigheid van de onze landen typerende drang naar onafhankelijkheid van kerkelijke bemoeienis, twijfelzucht en critiek. Eerbied voor de Priester, ongekunstelde vroomheid, warme liefde voor Maria vindt men daar onder de studenten evengoed als bij de oude moedertjes. In dat opzicht heeft Spanje een oergezond en zuiver geestelijk klimaat: de atmosfeer is er nog diep christelijk. Het liberalisme en communisme mogen veel geesten hebben vergiftigd, dit venijn is niet dodelijk, de sensus catholicus van het nog gaaf gebleven gemeod werkt sinds de jongste burgeroorlog, vooral onder de jongeren, fel en spontaan corrigerend. Zolang de orde en rust in het land blijven gehandhaafd, krijgt deze katholieke beweging een kans om Spanje door die moeilijke sociale crisis heen te helpen“.

Liberalisme en communisme worden door pater Paulussen op één hoop gesmeten en beide gedoodverfd als venijn. Hij schijnt vergeten te zijn, dat de Paus de vriendschap van Amerika, het bolwerk van het liberalisme, niet versmaadt in de strijd tegen het communisme *)

Nog merkwaardiger achten wij de volgende zinsmede uit zijn reisindrukken: „Het Wereldcongres der Maria-Congregaties te Barcelona heeft overduidelijk bewezen, dat een grotere belangstelling voor katholiek Spanje hard nodig is. Daar leven op dit ogenblik uitermate kostbare krachten van diep geloof, élan en wilskracht, die het worstelend Europa met beide handen moest aangrijpen en inschakelen in de beslissende strijd tegen de antichristelijke machten. Maar ook heeft Spanje onze hulp en onze steun nodig, niet vanwege de internationale agitatie — deze is te onzinnig om veel indruk te maken — veel meer omdat Spanje van onze rijke ervaring, vooral op sociaal gebied, moet leren.“

Ieder land heeft zijn fouten, elk volk zijn gebreken, zijn achterstand. Ook Spanje. De grote zonde van Spanje schijnt te zijn het consequent katholicisme, de vastberaden strijd tegen de vernietigers van orde, vrede en Godsdienst. Wie eenmaal in Spanje is geweest vindt het belachelijk om Spanje op dit punt te gaan verdedigen. In zijn houding tegenover het moderne heidendom is Spanje zonder de minste twijfel het meest normale land van Europa!

Daar immers leeft nog een riddelijke opvatting omtrent de onbaatzuchtige strijd voor de rechten van God, rechten, welke onze allesvervlakkende valse democratie in haar opgeblazen ijver voor

Het gaat met de door de Engelse staat gecontroleerde British Overseas Airways Corporation niet al te best. Deze grote Engelse luchtvaartmaatschappij heeft n.l. in het op 31 Maart 1947 geëindigde boekjaar een verlies geleden van 8,076,844 Pond Sterling. De British European Airways leed in dezelfde periode een verlies van ruim twee miljoen Pond Sterling.

Het kan in dit verband tot verheugenis stemmen, dat de Engelse luchtvaartautoriteiten de opmerking hebben gemaakt, dat de Britse luchtvaartmaatschappijen veel zouden kunnen leren van onze K.L.M., die zowel in Engeland als in Amerika een voortreffelijke reputatie heeft weten te verwerven, wegens de efficiënte en economische wijze waarop onze luchtvaartmaatschappij sedert het einde van de oorlog haar bedrijf uitoefent.

Sommige autoriteiten hebben dan ook voorgesteld, de methodes van de K.L.M. te gaan bestuderen, al heeft men er zeker oog voor, dat de omstandigheden waaronder de Nederlandse en de Engelse luchtvaartmaatschappijen haar bedrijf exploiteren, nogal uiteenlopen.

Hoe dit alles ook zij, wij kunnen met recht trots zijn op onze K.L.M. en het is te hopen, dat zij haar voorsprong op volkomen oirbare wijze op haar buitenlandse concurrenten behaald, nog geruime tijd zal behouden.

ir. Plate

De Rotterdammers zullen ongetwijfeld kennis hebben genomen van de originele rede die ir. Plate, lid van de Partij van de Arbeid, dezer dagen in een vergadering van de Rotterdamse gemeenteraad heeft uitgesproken.

De door de heer Plate ontwikkelde visie lijkt ons dermate belangrijk, dat het goed is er ook in wijdere kring bekendheid aan te geven.

Blijkens de dagbladverslagen zeide spr., dat de moeilijkheden van het ogenblik z.i. voor een deel te wijten zijn aan de vele regelingen, die moeten worden getroffen, indien men niet in een chaos wil terecht komen.

„Willen wij die regelingen niet te perfect maken en maken wij daardoor geen fouten?“ aldus riep de heer Plate ongeveer uit.

Terwijl hij herinnerde aan de debatten bij de begroting over de spanningen tussen lonen en prijzen, zeide hij, dat de regering gespeculeerd heeft op daling van de prijzen, doch hierbij mis heeft gerekend. Men weet tegenwoordig theoretisch veel op het gebied van de economie, aldus ging ir. Plate verder. Doch het zou wel eens kunnen zijn, dat door de vele voorspellingen op dit terrein de praktische zakenlieden worden afgeschrikt.

Tenslotte stelde spr. een wel zeer originele vraag door te zeggen, of het niet beter zou zijn als de regering eens het omgekeerde deed van wat er voorspeld wordt.

Inderdaad, een zeer verstandige visie, die komende uit de mond van een lid van de Partij van de Arbeid, niet van waarde is ontbloeit. Nadat minister Mansholt onlangs te Leeuwarden de kat de bel heeft aangeboden, is het een ander lid van de rode regeringspartij die het openlijk waagt kritiek op de regering te leveren. Critiek, die — wij schreven het reeds eerder op deze plaats — geuit door stemmen uit ons kamp afkomstig, niet zo scherp door de aanhangers gevoeld als thans toch wel het geval moet zijn.

Gelijk wij reeds bij de rede van minister Mansholt opmerkten, moet het o.i. worden betreurd, dat al deze kritiek zo laat komt en dat men nu pas de hand in eigen boezem gaat steken.

Daarom is er maar één conclusie, en wij staan gezien het bovenaangehaalde niet alleen in ons standpunt, n.l. dat de regeringspolitiek grondig zal moeten worden gewijzigd.

Onjuiste voorlichting

Dezer dagen maakte het Algemeen Nederlands Persbureau (A.N.P.) wereldkundig, dat de steenkolenvoorraad van de Rotterdamse haven tengevolge van stagnatie in de aanvoer dermate was geslonken, dat het Rijkskolonbureau geen toewijzing meer aan schepen kon verstrekken en deze om te bunkeren naar Antwerpen moesten worden verwezen.

Voorwaar geen prettig bericht waarvan wij met deernis kennis namen in verband met onze nationale economische belangen die hierbij op het spel stonden.

Immers, wat zou het gevolg zijn van de bovengeschetste toestand? Het antwoord ligt voor de hand.

Niet alleen dat reeds eenmaal in Rotterdam aangekomen schepen naar Antwerpen zouden moeten trekken, doch andere schepen die lucht van dit bericht kregen en startklaar of onderweg waren, zouden bij voorbaat onze nationale haven mijden met alle nadelige gevolgen van dien.

Vooraf de indruk die dit bericht in het buitenland zou maken, leek ons voor ons land minder prettig. Doch indien de feiten niet zijn weg te redeneren moet men er genoegen mede nemen en ook de onaangename dingen rustig onder de ogen zien.

Zeer groot was evenwel onze verbazing toen een à twee dagen later enige bladen meldden, dat het door het A.N.P. gelanceerde bericht van alle grond ontbloeit was. Volgens deze bladen was de voorraad kolen in de Rotterdamse haven voldoende; de schepen konden zonder bezwaar naar behoefte van brandstof worden voorzien, zodat het Rijkskolonbureau dan ook op normale wijze kolentoewijzingen voor schepen afgaf.

Wij vragen ons af of het A.N.P. — vooral waar het hier zulk een belangrijke kwestie gold — niet wat voorzigtiger bij zijn informatie had kunnen zijn. Dergelijke mededelingen maken in het buitenland een onnodige ongunstige indruk en berokkenen ons land onnodige schade.

Men zal dan ook wel moeite genoeg hebben het gewraakte bericht weer recht te zetten, althans de ongunstige indruk weg te wissen die het inmiddels in het buitenland moet hebben gemaakt.

Hopelijk heeft deze „slip of the pen“ van het A.N.P. de haven van Rotterdam een niet al te diepe kras gegeven.

Boskoop. P. D. VAN ROYEN.

*) Men leze de briefwisseling tussen Truman en de Paus in Augustus 1947 ter gelegenheid van de terugkeer van Myron Taylor als bijzonder vertegenwoordiger van president Truman in Vaticaanstad.

Onder voorzitterschap van mr. D. J. van Gilse heeft de afd. Den Haag van de Partij van de Vrijheid verleden Donderdag een bijeenkomst gehouden in Pulchri. De heer D. W. Dettmeijer, lid van de gemeenteraad, heeft gesproken over: „Kunst en Overheid”. In zijn uiteenzetting wees de heer Dettmeijer er op, dat Thorbecke niet zonder meer heeft gezegd: „kunst is geen regeringszaak”. Toen in 1862 bij de behandeling van de begroting opgemerkt werd, dat de troonrede gezegen had over de bijval, door de Nederlandse schilders in Londen verworven, zeide Thorbecke: „Ik zal niet zeggen, dat ik geen belangstelling heb voor kunst, maar het is geen zaak van de regering. De regering is geen oordeelaar van wetenschap en kunst.” Deze opmerking van Thorbecke betekent, dat de overheid niet zelf een oordeel heeft te vellen over de kunst, voor zover deze niet in strijd is met de openbare orde en de goede zeden. In de kringen van de Partij van de Vrijheid stelt men zich op het standpunt, dat, na verwezenlijking door een gezonde sociale politiek, waardoor brede lagen van ons volk tijd en belangstelling zullen krijgen om zich ook in het geestelijke en culturele leven van ons land een plaats te veroveren, de maatschappij op ruime schaal die behoefte moet kunnen bevredigen. Een oordeelvelling ten aanzien van de kunst door de overheid in zijn consequentie betekent een aantasting van de geestelijke vrijheid. De overheid heeft ten aanzien van de verzorging der kunsten een begrensd taak. In het algemeen dient op deze gebieden aan het particulier initiatief voorrang te worden gelaten. De vrijheid van de kunstenaar mag zeker niet in het gedrang komen, maar wel mag de overheid stimulerend werken. In ons land wordt er slechts een in verhouding gering bedrag uitgetrokken voor culturele doeleinden. Op de begroting van het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen is 0.008 procent uitgetrokken voor culturele doeleinden. De kunstenaar is in de regel afkerig van het socialisme, en vreest, dat hij misschien te veel offers daaraan zal moeten brengen. Hij is, gezien zijn plaats in de maatschappij, sterk individualistisch. Een conclusie, waartoe ook de bekende Engelse schrijver Priestley in zijn boek „the arts under socialism” komt. Priestley zegt echter, dat, om de kunstenaar niet te laten merken, dat hij in een socialistische maatschappij zou leven, men hem een uitzonderingspositie moet laten innemen en hem maar wat moet verwennen. Het lijkt spr. beter, om de verhouding tussen kunst en Overheid en kunstenaar en Overheid zo te scheppen, dat hij niet in een dwangbuis van socialistische maatregelen leeft, maar dat hij voor alles de geestelijke vrijheid geniet, zonder welke goede kunst niet kan bestaan. (Nieuwe Crt.)

Op- en aanmerkingen
(Buiten verantwoordelijkheid van de redactie.)
WHAT IS IN A NAME?
De Algemene Vergadering van de Partij van de Vrijheid, op 24 Januari a.s. te Amsterdam bijeenkomend, zal zich hebben uit te spreken over het concept-program voor de te vormen „Volkspartij voor Vrijheid en Democratie”. Wij verwachten, dat deze vergadering dan ook haar oordeel zal geven over de voorgestelde naam, want de naam waaronder een nieuwe politieke partij zich introduceert is te belangrijk dan dat deze kwestie met Romeo's wegwerpende opmerking „What is in a name?” kan worden afgedaan. De steller van deze regelen hoopt, dat dit oordeel afkeurend zal luiden en vergadering en hoofdbestuur zich op een andere naam zullen weten te verenigen. Hij zelf wil hier in alle bescheidenheid een proeve tot correctie geven. Wanneer men in de naam „Volkspartij voor Vrijheid en Democratie” de internationale term democratie door haar Nederlands equivalent vervangt, dan krijgt men „Volkspartij voor Vrijheid en Volksregering”. Welbeschouwd komt dus het bijvoeglijk aangewende substantief „volk” twee keer in de partijnaam voor, hetgeen de indruk kan wekken, dat de partij „populair” wil zijn, naar populariteit streeft. Ook los van deze taalkundige analyse kan de nieuwe partij met de aaneenrijging in één term van de begrippen volkspartij, vrijheid, democratie de schijn op zich laden te werven om de instemming der massa, te dingen naar de volksgunst. De naam is niet even te lang voor de dagelijkse politieke praktijk en leent er zich niet toe om bij initialen te worden gebezigd, zodat de behoefte aan een afkorting zich spoedig zal doen gevoelen. Het gevaar is dan groot, dat men van de „Volkspartij” zal gaan spreken en de nieuwe partij onder deze naam, welke zo volkomen onjuist haar kleur en doelstellingen zou weergeven, hare politieke carrière zou moeten maken. Naar wij willen aannemen, hebben de ontwerpers van de naam met „Volkspartij” tot uitdrukking willen brengen, dat de nieuwe partij zich bekreunt om, zich gelegen laat liggen aan de belangen van het hele (Nederlandse) volk. Maar „Volk”, in een samenstelling gebezigd, wekt maar al te licht door de ontwerpers niet bedoelde associaties op van „massa”, „demos”, „populace” en het behoeft wel geen betoog, dat de nieuwe partij, welke, gezien hare politieke en geestelijke voorgeschiedenis, naast tellen, ook wegen wil, niet streeft naar de gunst van het volk, dat zich als menigte demonstreert. Gaat de nieuwe partij als „Volkspartij” het politieke pad op, dan kan zij onder deze naam enige honderden stemmen winnen van politieke analphabeten, maar zal de wrevel, welke deze niet bedoelde onwaarachtigheid bij de kiezers zal opwekken, haar een nadeel bezorgen, dat de winst van onoordeelkundig uitgebrachte stemmen verre zal te boven gaan. Resumerend stellen wij voor „Volks” te

Een goed geschenk is een ABONNEMENT OP „VRIJ!”
Aan de Administratie van het Weekblad „Vrij!”, Nieuwe Gracht 38, Utrecht.
Ondergetekende: .....
Naam: .....
Adres: .....
Woonplaats: .....
verzoekt gedurende één kwartaal à f 1.30 / één jaar à f 5.20 *)
ingående ..... 194.. „VRIJ!” te zenden naar
Naam: .....
Adres: ..... Woonplaats: .....
Ondergetekende zal verschuldigd bedrag bij vooruitbetaling voldoen op girorekening 245103, ten name van de penningmeester van de Stichting Slaet op den Trommele, Utrecht.
over welk bedrag, verhoogd met incassokosten, kan worden gedisponeerd.
(Handtekening):
.....
*) Doorhalen wat niet gewenst wordt.

schrappen. Men zou dan krijgen „Partij voor Vrijheid en Democratie”. Deze naam ofschoon wellicht nog niet bevredigend, zou althans hetgeen de nieuwe partij beoogt en nastreeft waarachtiger vertolken.
Plomp van Duiveland
Amsterdam, 3 December 1947.

Wij hebben enige ruimte verschaft voor deze aanmerking, ofschoon zij, gezien de stand en de structuur der onderhandelingen, als praematuur moet worden beschouwd. Mogelijk zal zij in een later stadium beter tot haar recht kunnen komen. — Red. „Vrij!”

Partijnieuws

KADERBIJENKOMST TE GOES

Zaterdag 3 Januari is te Goes een vergadering van de Provinciale kadergroep van de Partij van de Vrijheid gehouden, waar het woord werd gevoerd door de heren C. Zwagerman, rijkszuiverconsulent te Middelburg, en A. Smit, directeur der Kon. Mij. de Schelde te Vlissingen. De heer Zwagerman behandelde het vraagstuk der oorlogsschade en de meest reële basis waarop de schadevergoedingen zouden kunnen worden geregeld. De heer Smit ontwikkelde zijn inzichten inzake de problemen welke verband houden met een terugkeren, vroeger of later, van de Stoomvaart Mij. Zeeland naar Vlissingen. Op de inleidingen volgde een levendige discussie.

AFDELING BARSINGERHORN

De afdeling Barsingerhorn houdt Maandag 19 Januari des avonds half acht in café De Fortuin te Barsingerhorn een ledenvergadering. De agenda vermeldt om 8.30 uur Bespreking eventuele fusie met de groep Oud. Bespreking candidaatstelling voor vermoedelijk te houden tussentijdse verkiezing voor de Tweede Kamer. Bestuursverkiezing. Voor de afdeling Wieringermeer was tusschen vanavond een ledenvergadering uitgeschreven.

AFDELING 's-GRAVENHAGE

De afdeling 's-Gravenhage van de Partij van de Vrijheid houdt Vrijdagavond 19 Januari (aanvang acht uur) een bijeenkomst in Pulchri Studio, waar de heer H. Ch. G. J. van der Mandere zal spreken over: „Een zelfstandige Nederlandse politiek?, zo ja, welke?, zo nee, aansluiting welke richting?”

CENTRALE GRONINGEN

De Centrale Groningen heeft Zaterdag 19 Januari in 't Huis De Beurs een algemene vergadering gehouden. Ir. A. Volk, lid van het hoofdbestuur, gaf een uiteenzetting van het verloop der besprekingen tussen P.v.d.V. en het comité Oud. Bij acclamatie werd besloten tot aansluiting bij de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie.

J. C. M. VALKS, BURG. GROTHESTRAAT 47a, SOESTDIJK, TEL. 2732 (K. 2955): **MAKELAAR EN TAXATEUR**
Taxaties door heel Nederland

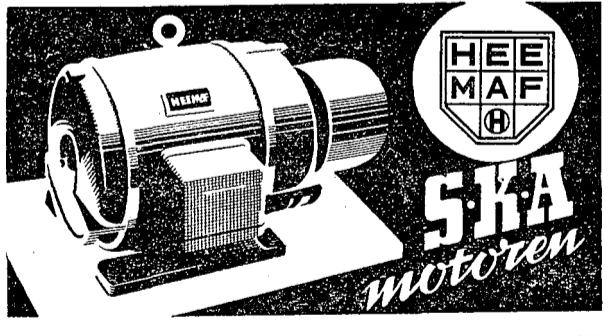
Fa. B. Cuperus Az.
HESSENWEG 2 — DE BILT
Bijkantoor:
Laurillardlaan 1 — Bilthoven.
Drukkerij en Uitgevers
van Periodieken
(Vak- en verenigingsbladen)

AMERICAN EXPRESS
AMSTERDAM ROTTERDAM DEN HAAG ENSCHEDE
SPOORKAARTJES
ADVERTEERT IN DIT BLAD

N.V. Nederlandsche Caoutchouc- en Gutta-Perchafabriek
v/h BAKKER & ZOON
RIDDERKERK
TECHNISCHE RUBBERARTIKELN

N.V. BOELE'S
Scheepswerven
en
Machinefabriek
BOLNES
*
Nieuwbouw en reparatie

GEBR. VAN HEEK
ENSCHEDÉ
SPINNERIJ
WEVERIJ
VERVERIJ
DRUKKERIJ

N.V. SCHEEPSWERVEN
„PIET HEIN”
BOLNES
en
PAPENDRECHT
*
Dwarshellingen
115 Meter
Droogdok
115 x 30 Meter

KANTOOR SCHIPPER DE WINTER
ACCOUNTANTS EN BELASTINGCONSULENTEN
SEDERT 1928
VAN SPEYKSTRAAT 6 - DEN HAAG
BIJ DE KAMER VAN KOOPHANDEL
TELEF. 394736 en 336518

Frank Rijdsijk's
Industriele Ondernemingen N.V.
Hendrik-Ido-Ambacht
Tel. H.I. Ambacht 245
Rotterdam 72615
Scheepsslooperij
HANDEL in:
Oud IJzer
Nieuw IJzer
Bruikbaar IJzer enz.

N.V. LIJM- EN GELATINEFABRIEK
„DELFT”
Fabrieksmerk: TWEE TORENS.
TEL. 106-363 DELFT.

WAR!

WEEKBLAD VAN

De Partij van de Vrijheid

„slaet
op den trommele”

Waarnemend Hoofdredacteur:
Drs H. A. KORTHALS, Voorschoten

Voortopig adres van Redactie: VAN BEUNINGENSTRAAT 3, ROTTERDAM. Gironummer 245103 t. n. v. de penningmeester van de stichting „Slaet op den Trommele” te Utrecht.
Adres van Administratie: NIEUWE GRACHT 38, UTRECHT, Telefoon 19298 — Abonnementen / 1.30 per kwartaal, / 5.20 per jaar — Losse nummers / 0.14.

POLITIEKE ASPECTEN

VAN DEZE WEEK

Niet onmiddellijk na Japans capitulatie was de Indische kwestie in ons politieke leven allesbeheersend. Zij had wel de aandacht, maar wie terugdenkt aan de verkiezingsstrijd van 1946 zal zich herinneren, dat er toen meer werd gesproken over bedrijfsschappen en nationalisatie dan over de kwestie, waar thans zoveel meer mensen dan toen warm voor lopen. Terecht lopen zij er warm voor, want hoe deze kwestie ook af zal lopen, zij zal een keerpunt zijn in de verhoudingen tussen de delen van het Koninkrijk.

Maar meer dan ons in de aard van dit keerpunt te verdiepen schijnt het op het ogenblik nodig alle zeilen bij te zetten om met beleid een feitelijke situatie op te lossen, welke de afgelopen week met de dag nog meer dan voorheen vertroebeld en verward is geraakt.

Wat er van te zeggen? Noch de regering noch het parlement bleken deze week in staat zich er over uit te laten. Het in gang zijnde debat over de regeringsverklaring van 13 Januari — elders in dit blad is te vinden wat ons Kamerlid mr. Vonk er op 15 Januari over in het midden heeft gebracht — moest telkens worden opgeschort: eerst twee uur, toen een dag en tenslotte, op 21 Januari, voor onbepaalde tijd. Steeds in afwachting van nader nieuws. Nieuws dat opheldering moet brengen over steeds verwarrender berichten. Voor zover er iets uit op te maken is schijnt de Commissie van Drie tot de verwarring te hebben bijgedragen. Als nu maar niet uit deze verwarring tenslotte een toestand tevoorschijn komt welke een verformfaaid en in een hoek gedrukt Nederland vertoont. Wij zijn er niet gerust op. Over schuld willen wij nog niet spreken nu wij de werkelijke toedracht nog niet kennen. Heeft onze delegatie gefaald, heeft de Indonesische delegatie onbehoorlijk gehandeld of haperde er iets aan de „goede diensten”? Op het ogenblik bestaat de schijn dat het laatste het geval is. Maar het is riskant iets te schrijven wat eerst twee of drie dagen later wordt gelezen, want wat men ook zegt, het loopt een gereede kans door de feiten en het laatste nieuws te worden achterhaald. Waar regering en parlement zich genoodzaakt zagen afwachtend te zwijgen zullen wij ons niet verder in bespiegelingen en gissingen be-geven.

Minder ernstig wordt de toestand door de onzekerheid natuurlijk allermintst. Juist in een probleem, waarin het feitelijke beleid van beslissend belang is, dient men de

feiten door en door te kennen. Wat kan men doen waar die kennis ontbreekt?

***

Een keerpunt in de verhouding tussen de delen van het Koninkrijk. Dit is niet alleen de zorgwekkende Indische kwestie. Minder publieke aandacht heeft de kwestie-West-Indië. Maar ook hier liggen problemen die te lang reeds op een oplossing hebben moeten wachten. In Juli 1946 werd eindelijk iets toegezegd: zo veel vrijheid en zelfbestuur voor Suriname en Curaçao als onder de huidige Grondwet mogelijk was. Maar het duurde allemaal verschrikkelijk lang. Tenslotte werd bij de Staten-Generaal een wetsontwerp tot wijziging van de staatsregelingen van Suriname en van Curaçao ingediend.

Zie nu hoe alles samenloopt. Dat wetsontwerp is aanhangig bij de Tweede Kamer: dezer dagen is het voorlopig verslag-verschenen. Eveneens dezer dagen is te verwachten de rondetafelconferentie van Nederland en de West, een conferentie welke de toekomstige plaats van de West in het Koninkrijk zal voorbereiden. En te zelfder tijd is een staatscommissie bezig met de voorbereiding van een partiële Grondwetsherziening, welke een veel verder gaande wijziging van de Westindische Staatsregelingen mogelijk zou maken. Dat ontwerp tot wijziging van de staatsregelingen heeft daardoor een min of meer anachronistisch karakter gekregen: het had zichzelf overleefd voor het goed en wel was geboren, zou men kunnen zeggen. De regering is op dit punt wat laks geweest, schijnt het. Waarbij we niet moeten vergeten, dat de West zelf ook zijn tijd heeft moeten hebben om het ontwerp te beoordelen. In elk geval zou meer voortvarendheid van Nederlandse kant veel narigheid ginds hebben kunnen voorkomen. De stemming in de West is er in sommige kringen — en dit zijn juist de kringen die in de politiek op de voorgrond trachten te komen — ten aanzien van Nederland niet beter op geworden.

Er gaan al stemmen op die zeggen, dat die wijziging van de staatsregelingen maar niet tot stand moeten komen omdat na de Grondwetswijziging, welke waarschijnlijk dit jaar haar beslag zal kunnen krijgen, een veel betere positie mogelijk zal zijn. Daar staat tegenover, dat die Grondwetswijziging niet te voorspellen is. Zij zal immers mede afhankelijk zijn van de komende verkiezingen.

***

Is een verkiezingsuitslag iets toevalligs? Deze mening wordt ge-

huldigd door mr. De Wilde, het a.r. Tweede Kamer-lid. De heer De Wilde liet zich de woorden „toevallige stembusuitslag” uit de mond vallen in het debat over de voorgestelde naasting van de aandelen van De Nederlandse Bank. Wat dit wetsontwerp betreft: men pleegt in verband daarmee te spreken van „nationalisatie” van De Nederlandse Bank. Deze term is economisch gezien volkomen juist. Maar deze nationalisatie heeft toch veel minder het verwerpelijke karakter dat nationalisatie van bijv. de een of andere tak van industrie zou hebben. Men zet dit wetsontwerp door: de P.v.d.A. zal dan tegen haar kiezers kunnen zeggen, dat zij maar weer netjes voor een stuk nationalisatie heeft gezorgd. Toch zullen ook de partijleiders van de P.v.d.A. wel inzien, dat de naasting van aandelen van De Ned. Bank niet te vergelijken is met wat gewoonlijk onder nationalisatie wordt verstaan.

***

Zo komen we van het ene politieke vraagstuk in het andere, nu we over de Indische kwestie op dit ogenblik niets positiefs kunnen zeggen. Laat ons maar in het parlement kijken: de Eerste Kamer heeft een voortreffelijk werk gedaan met de verwerping van het initiatiefvoorstel tot wijziging van de Enquêtewet van 1850, een ontwerp dat de vertrouwelijkheid en het geheim van de beraadslagingen in de ministerraad wil verbreken en opheffen voor de Enquêtecommissie 1940—'45. Ons Kamerlid Korthals heeft zich daar in de Tweede Kamer hevig tegen verzet. Maar het ontwerp werd daar aangenomen, o.a. doordat de fracties daar niet homogeen stemden.

Gelukkig liep dit in de Senaat anders. Daar was prof. Molenaar onze woordvoeder. Met 25—17 stemmen werd het ontwerp, na een op zichzelf voortreffelijke verdediging door de socialist mr. Donker, verworpen. Soms hoort men verkondigen dat de Eerste Kamer maar moet worden afgeschaft. Echter, als zij eens in de zoveel jaar haar taak verricht en iets verkeerd weet tegen te houden, heeft zij haar goede werk gedaan en haar bestaansrecht bewezen.

***

Wij zeiden zoëven, dat mr. De Wilde de stembusuitslag „toevallig” had genoemd. Dat „toevallig” heeft een wat denigrerende klank. Van een goede democraat zou men zo'n qualificatie van de stembusuitslag niet mogen verwachten. Wat voor waarde hecht mr. De Wilde eigenlijk aan het kiezerscorps en zijn mening? Zou hij ook menen dat het maar een toevalligheid is dat hij

deel uitmaakt van de Tweede Kamer? Zulke uitlatingen zijn gevaarlijk: koren op de molen van anti-democraten. Zo'n uitlating is op zichzelf ook onjuist. Een verkiezingsuitslag is niet toevallig; hij is alleen niet van te voren te berekenen.

Het is een bekend gezegde geworden: ieder volk heeft de regering welke het verdient. Dit geldt eveneens voor de volksvertegenwoordiging, die zelf door dat volk is gekozen. De verkiezingsuitslag berust op de gezindheid van de kiezers, en deze mag men nooit toevallig noemen, tenzij men de kiezers slechts als stemvee beschouwt. Wij hebben daar andere gedachten over.

***

Vreemde figuren in de politiek. Vreemd is ook het verzet van de communisten tegen de nationalisatie van de Nederlandse Bank. Die nationalisatie ligt in hun lijn, zou men zo zeggen. Maar neen, zij vertrouwen het deze minister van financiën niet toe een genaaste circulatiebank te hanteren. M.a.w.: zij vinden nationalisatie heel mooi, mits er een communistische regering is.

Dit is een klein voorproefje van hetgeen men zou kunnen verwachten als de communisten ooit aan de macht zouden komen. Samenwerking met andersdenkenden is voor hen onmogelijk.

Bovendien verwijderen zij zich opzettelijk steeds meer van de socialist, met het gevolg dat zij zich tegenwoordig bijna steeds tegen initiatieven van de socialist verzetten. En zo moesten zij zich ook wel verzetten tegen de nationalisatie van de Ned. Bank, welke vanwege de socialist warm werd verdedigd.

***

De socialist kunnen soms schrikbarend uit de hoek komen. Zo minister Vos bij de begroting van het Zuiderzeefonds. Voor staatsexploitatie in de Zuiderzeepolders had hij drie argumenten: 1e er zijn proefboerderijen nodig; 2e de mechanisatie kan bij de bedrijven in staatsexploitatie. En ten derde wilde hij ook een kansje geven aan hen, die wel bekwaamheden hebben, maar het risico van een eigen bedrijf niet aan durven. M.a.w.: wie geen risico durft aanvaarden moet maar staatslaaf worden. Wel durfde minister Vos het belang van de zelfstandigheidsdrang niet geheel ontkennen, maar hij stelde er blijkbaar toch ook prijs op een aantal mensen een risico-loos leven te geven. Over verantwoordelijkheid en maximumprestatie zullen wij het in verband met dat risicoloze leven nu maar niet verder hebben. Genoeg zij, dat men er weer eens aan herinnerd is, welk een doctrinaire socialist minister Vos eigenlijk is. Het ligt geheel in zijn lijn de mensen een risicoloos leven te willen geven. Maar de gemeenschap zal daar nooit mee gediend zijn.

Tweeërlei afhankelijkheid

Afhankelijkheid is altijd vervelend. Een verdrag is niet eens nodig om dat vervelende nog eens onder woorden te brengen. Dat is wel heel duidelijk in de afgelopen week gebleken. West-Europa heeft geen verdrag met Amerika en de overeenkomst, die het binnenkort met Amerika hoopt te sluiten, zal nadrukkelijk alle vormen van politieke afhankelijkheid uitsluiten. Maar toch is verleden week op bijzonder pijnlijke wijze gebleken, dat West-Europa, óók op politiek terrein, afhankelijk is van Amerika.

Engeland en Frankrijk waren bezig een nieuwe conferentie van de zestien Marshall-landen voor te bereiden. Dit deden zij niet, omdat zo'n conferentie op zichzelf zo nodig was, maar omdat hun uit Washington aanwijzingen waren geworden, dat dit op het Congres, dat op het ogenblik op zulk een strenge wijze het plan-Marshall weegt, een goede indruk zou maken. Nu, die goede beurt wilden zij wel maken, als daar de Marshall-hulp van afhing.

Maar nauwelijks hadden zij besloten om de andere veertien uit te nodigen tot een nieuwe conferentie, of uit Washington kwam het bericht, dat zo'n conferentie toch een beetje praematuur was. Toen verviel natuurlijk de voornaamste grond voor het houden van de conferentie en dus werden de uitnodigingen, nog voordat ze de deur uit waren, ingetrokken.

Of deze verandering van gedachte nu het gevolg was van een verschil in inzicht tussen regering en Congres of van een angst in zekere Congress-kringen, dat West-Europa in die conferentie tot de oprichting van een centraal orgaan zou komen, dat de schepping van soortgelijk Amerikaans orgaan met verstrekkende bevoegdheden de pas zou afsnijden, is een vraag, die men niet van hier af kan beantwoorden. (Ook voor de Franse en Engelse regeringen was de Amerikaanse volte face een volkomen verrassing, laat staan dus voor de commentatoren!)

Belangrijk is evenwel, dat nu duidelijk gebleken is (en het zal in de loop van de Marshall-jaren nog vaker blijken), dat de soorten afhankelijkheid niet van elkander te scheiden zijn. Economische afhankelijkheid brengt politieke afhankelijkheid met zich. Deze laatste ontstaat met de eerste, al hoeft zij niet altijd „uitgevoerd” te worden. In tegenstelling tot Rusland geeft Amerika aan zijn afhankelijke grote bewegingsvrijheid en houdt het de lijn, waaraan dezen gebonden zijn, lang en slap, zodat zij zijn bewegingen bijtijds en in eigen versies kunnen volgen (en zich zelfs eigen beweginkjes kunnen veroorloven). Maar soms zijn Amerika's bewegingen zo bruusk en zo verrassend, dat de afhankelijke (en de toeschouwers) met een ruk herinnerd worden aan het bestaan van de lijn en de verhouding van afhankelijkheid.

Van zo'n bruske beweging nu was de wereld de vorige week getuige. Voor de zestien landen aan de lijn was het pijnlijk. De toeschouwers vonden het daarentegen hoogst komisch en putten er bovendien bevrediging uit: had Moskou niet altijd gezegd, dat het plan-Marshall de onafhankelijkheid van de landen aantastte?

* * *

Palestina blijft een hoogst ernstige zaak. Nu reeds sneuvelen Joden en Arabieren bij tientallen per dag. Hoe moet dat gaan, wanneer Engeland op 15 Mei het mandaat neergelegd heeft en zijn troepen zich slechts zullen bemoeien met eigen veiligheid en eigen aftocht? Nu zorgen zij zogenaamd nog voor orde en rust, maar dikwijls moeten zij een veldslag werkeloos aanzien, omdat de aanvallende partij (dus de gene, die de orde verstoort) te sterk is voor de aanwezige Engelse troepenmacht.

Wat wonder, dat daa de indruk ontstaat, dat Engeland zich de handen in onschuld verbeeldt te wassen en daarbij denkt: „Après moi le pogrom” (zoals een schrijver in de New Statesman het uitdrukte)? Wat wonder, dat velen Engeland ervan verdenken met een zekere voldoening de aanvang van de strijd, waarvan de uiteindelijke, zij het niet gemakkelijke overwinning door de Arabieren niet onzeker is, te aanschouwen? De Arabieren immers moet het zich te vriend houden! Want hun vijandschap zou het zijn positie in het Midden-Oosten kosten.

Doch dezelfde schrijver in de New Statesman (die heel best Crossman, de Kenner van het Palestijnse probleem van de Labourpartij, zou kunnen zijn) denkt er iets anders over. Hij gelooft, dat in dit geval Bevin verder nadenkt dan zijn neus lang is. Een langgerekte strijd in Palestina zou, zo schrijft hij ongeveer, slechts Rusland ten goede komen. Door deze kaart — die van het Russische gevaar — uit te spelen, zou Bevin er misschien in slagen de leiders van de Arabische Liga, die, feodale heren als zij zijn, als de dood voor het communisme zijn, op het allerlaatste ogenblik nog tot een compromis te krijgen. Geen van allen trouwens voelen ze er veel voor zich zelf in de Palestijnse zaken te mengen: daarvoor hebben de meesten te veel moeilijkheden thuis of onder elkaar.

Waar draait zo'n compromis, waarvan hij Bevin verdenkt op af te sturen, op uit? Op een soort federale eenheidsstaat. Maar die zullen de Joden nooit willen accepteren, want dan zouden ze onder de plak van de Arabische meerderheid komen, en bovendien zou zo'n compromisoplossing de steun van Engeland en Amerika moeten hebben en Truman zal zich in het verkiezingsjaar nooit tot dergelijke bij

moerti van vertzaren, hoe ook de Arabische Liga er zelf over moe denken, dit compromis, als te gunstig voor de Joden, verwerpen en de Moefti is, net zo goed als hij in staat was met Berlijn een bondgenootschap te sluiten, in staat om Moskou's hulp in te roepen. Zodat het Russische gevaar toch langs een achterdeur binnengeroepen zou worden. Waarmee de voornaamste reden voor het „compromis zou zijn weggevallen.

Wat blijft er dan over? Volgens de schrijver in de New Statesman moet Bevin niet speculeren op dat compromis, maar moet hij naar een schikking streven, welke inhoudt de liquidatie van de Moefti en de stichting van een Joodse staat binnen eventueel andere grenzen dan die, welke de V.N. er aan heeft gegeven. Als enig argument voor de doenlijkheid van dergelijke schikking noemt hij het feit, dat ook de Joden het Russische gevaar kunnen uitspelen, ja nog beter, want zelf zijn zij er niet bang voor. De Arabische staten zullen dus volgens hem geneigd zijn tot compromis en om die geneigdheid groter te maken, moet dan waarschijnlijk de versnelde bewapening der Joden dienen, welke hij aanbeveelt. Want hoe sterker de macht, die met het Russische gevaar dreigt, des te groter de reden om die te verzoenen. De enige moeilijkheid, die dan nog overblijft, is de onverzoonlijke Moefti. Die moet dus geliquideerd worden.

komt, dat Crossman, waarvan eens gezegd is, dat hij te briljant was om door de Engelsen als staatsman geaccepteerd te worden, de schrijver is. Maar is het niet te logisch? Houdt het rekening met de onlogische motieven in de politiek? Het kan waar zijn, dat de regeerders der Arabische staten na rijp overleg gaan inzien, dat een vredelievender politiek ook hun ten goede zal komen. Maar zijn zij niet evenzeer afhankelijk van de hartstochten van hun onderdanen? En hebben zij dezen niet in de laatste jaren juist opgezweept in de richting, waarvan zij thans zelf afschrikken? Deze afhankelijkheid is juist een dezer dagen treffend gebleken, toen de Iraakse regeerders door hevige volksdemonstraties gedwongen waren het verdrag, dat de premier net met Engeland had gesloten, te verwerpen, terwijl zij enkele dagen tevoren nog felicitatie-telegrammen naar aanleiding van de sluiting naar Engeland hadden gestuurd!

Dergelijke factoren spelen een steeds groter wordende rol in het Midden-Oosten. De toekomst van Palestina wordt er grotendeels door bepaald. En dat maakt haar er niet rooskleuriger op. Hier — zoals trouwens elders op de wereld — wordt de heilige kracht van een Gandhi gemist, wiens persoon genoeg is om de vijandige hartstochten van millioenen te kalmeren.

TOEN de oud-minister van waterstaat ir. Kalff als voorzitter van de reunie-commissie van het D.S.C. nu al weer jaren geleden op de Phoenix te Delft studenten en reunisten toesprak, vermaande hij ons in een treffend woord dat het de plicht was van de mens op het juiste ogenblik en op de juiste plaats „Nee!” te durven zeggen. De oud-minister zal dat in het bijzonder bedoeld hebben als aansporing aan mensen in zeer hoge positie, die vervolgd worden of gedrongen om voor eigen vrienden, eigen partijgenoten wel eens iets toe te laten waarmee zij zich zelf toch niet kunnen verenigen.... Dat „Nee!” is ook bijzonder moeilijk over de lippen te krijgen. Toch moet men die moed hebben. Een ander „neen”, een ander „tot hier toe, maar niet verder”, een ander „nu is het uit”, is dikwijls even noodzakelijk, en ook de kleine mens moet het soms durven uitspreken. Oude voorbeelden zijn het „die man zijt gij” van Nathan de profeet, tot Koning David gesproken. Een dergelijk „neen” kwam van de lippen van de profeet Eliza, toen een koning de wijngaard van Naboth wilde telen en ook zou stelen. Dat „neen” kwam uit de mond van de molenaar van Sans Souci. Zo'n protest weerklonk in het Colosseum, toen een jonge monnik zich toegang had verschaft tot de arena, om te protesteren tegen de spelen op die plek, welke de martelplaats placht te wezen van mens en dier. Zo'n „neen” was het stage antwoord van Giordano Bruno, en niet minder vlammend was het „neen” van de later afvallige monnik op de Rijksdag: „Hier sta ik, God helpe mij, ik kan niet anders!”

Een „neen” weten wij nog, waardoor een stamverwante natie nu nog met trots is vervuld. Het werd gesproken door Kruger en Steyn. Zo'n

„neen” weerklonk in West-Europa, toen Asquith en Grey de aanranding van België niet gedoogden. Zo'n „neen” hoorden wij.... wat laat, wat aarzelend, maar toch nog duidelijk genoeg van Neville Chamberlain, 10 jaar geleden.

En voor ons, ouderen, mensen tussen de 70 en 80, is er een nog klassieker voorbeeld. In 1894 nam het Dreyfus-drama, de beruchte „Af-

„J' Accuse”

Januari 1898

faire”, een aanvang. De Franse artillerist en staf-officier Alfred Dreyfus werd verdacht en veroordeeld wegens spionage en landverraad. Hij was echter onschuldig, maar „de Jood moest branden”. Vrij spoedig kwam door een toeval aan het licht, dat een andere officier, Esterhazy, de dader was. Aanvankelijk wisten weinigen dat, maar allengs werden de bewijzen zo overtuigend, dat men ook in de Franse regerings- en legerleidingskringen de waarheid volkomen kende. Om echter de eer van het leger te redden, werden tal van hoogstgeplaatste militairen en burgers bereid gevonden om onder ede te verklaren dat zij bewijsstukken voor Dreyfus' schuld hadden gezien. Deze mensen kregen de kans van hun leven om „neen” te zeggen. Maar „de eer van het leger” woog zwaarder dan het leed van een Joodse officier, die levenslang onschuldig zou moeten wachten op de dood op het tropische Duivels-eiland. Gelukkig werd de ware eer van het Franse leger gered door de moedige officier Picqart, die spoedig gesteund door andere verontwaardigden, de zaak aan

het rollen bracht, en aan het rollen deed blijven. Toch liep een tweede proces tegen Dreyfus uit op een nieuwe veroordeling. Maar toen, enkele dagen later, thans vijftig jaar geleden, in Januari 1898, hief Emile Zola de vuist op en deed hem neerdaveren op de militaire theetafel, zodat er heel wat aan gruzelementen vloog. In het beroemde artikel in l'Aurore wees Zola de schuldigen aan.

„Ik klaag aan” en dan volgden de namen van de falsarissen en meinedigen. Dit is het feit dat wij thans gedenken. Zola had op zijn manier „neen” gezegd. Nog was het pleit niet gewonnen, maar het einde heeft het werk gekroond. De onschuld van Dreyfus werd officieel erkend. Hy werd in zijn rang in het leger hersteld, hij werd gesierd met het Legioen van Eer. De zaak Dreyfus was uit, want zoals Zola in zijn vlammend artikel had geprofeteerd, was het ook gegaan: „De waarheid ruikt op en niets zal haar tegenhouden!”

Van Frankrijk naar Duitsland is slechts één schrede. Ook daar zijn de generaals in gebreke gebleven, door een op het juiste ogenblik uitgestoten „neen” hun land van de ondergang te redden. De Duitse legerleiding heeft om welke redenen dan ook, en zeker door morele zwakte en gebrek aan moed vijf jaren lang verzuimd een in militaire zaken onkundige diletant haar „neen” toe te slingeren. De Duitse generaals hebben al die jaren zoet de bevelen uitgevoerd van de korporaal, die het Duitse leger, het Duitse volk en de Duitse eer de keel afsneed. Thans verschijnen er over de jammerlijke twaalf jaren Hitler-regime in de Duitse pers tal van boeken, welke alle in één rubriek kunnen worden gerangschikt: J'Accuse.

Zij zijn te laat verschenen.
DUMESNIL.

De vrede van Munster

Onverkwikkelijk beeld vooraf

EUROPA bevond zich in het begin van de 17e eeuw in de branding van twee grote oorlogen — die men later de dertigjarige en de tachtigjarige zou noemen —, waarvan de drijfveren, die op godsdienstig, politiek en economisch gebied waren gelegen, onscheidbaar waren dooreengestremd. De belangen van Katholieken en Protestanten, Habsburgers en Franse koningen, Duitse en Zweedse, Nederlandse en Spaanse kooplieden waren ineengedraaid tot een kluwen, waarin nu eens het ene, dan weer het andere te voorschijn trad. Zo zien we, dat het godsdienstig fanatisme, waarmee het begin van de dertigjarige oorlog werd gevoerd, de gemoederen bleef ophitsen, ook toen Frankrijk, pogend de macht van het Habsburgse Huis in Duitsland met de hulp van Zweden en de Republiek te vernietigen, de strijd overbracht op politiek terrein. De laatste resten, die de burgeroorlog nog van de Duitse eenheid had overgelaten, werden totaal weggevaagd. Het Heilige Roomse Rijk verdween voorlopig als grote mogendheid van de kaart. Spanje onderging in de 80-jarige oorlog hetzelfde lot. Frankrijk en Noord-Nederland waren machtige naties geworden; nog steeds bondgenoten, spoedig rivalen.

In tegenstelling met de geestdrift, waarmee de dertigjarige strijd werd geleverd, maakte het vliegwieltje van de oorlogsmachine, die reeds bijna 80 jaren Spanjaarden en Nederlanders tegen elkander in het harnas had gejaagd, haar laatste trage omwentelingen. Frankrijk, evenzeer belust op de verdelging van de Spaanse tak van de Habsburgers, trachtte met steeds minder succes het vuur in de oorlogsmoede Republiek aan te wakkeren. Tenslotte, kort voor het beëindigen van de strijd in Duitsland, sloot de Republiek zonder haar bondgenoot op 30 Januari 1648 vrede met koning Filips IV van Spanje.

TRAAG verliepen zowel de voorbereidingen tot de Vrede van Munster als de veldtochten van Frederik Hendrik. De Republiek scheen te onwillig om de oorlog voort te zetten, maar evenzeer te lusteloos om vrede te sluiten. Deze traagheid vond haar oorsprong in de twisten tussen de oorlogs- en vredespartij, waarvan de eerste de Calvinisten, Frederik Hendrik en de gewesten Zeeland en Utrecht als aanhangers bezat en de laatste op de steun kon rekenen van Holland in casu de invloedrijke Amsterdamse kooplieden.

De jaren 1643 tot 1648 vormen een onverkwikkelijk stukje geschiedenis: Voor- en tegenstanders van de vrede slingerden elkaar in pamfletten de grofste verwijten naar het hoofd. Predikanten ijverden voor de totale uitroeiing van het Katholicisme (N.B. met behulp van het katholieke Frankrijk). Invloedrijke staatslieden kopen om en blijken gemakkelijk omkoopbaar. Op slinkse wijze worden pogingen aangewend zowel de Fransen als de Spanjaarden tevrede te stellen. Kooplieden offeren 's lands belang op aan hun beurs, die door de sluikhandel op Spanje rijk gevuld werd. Zeeland verzette zich zelfs tot na de ratificatie tegen het vredesverdrag, zo veel baten trok het uit de kaapvaart!

Sinds 1643 zijn er duidelijk aanwijsbare feiten, dat het einde van de oorlog nadert. De Franse minister Mazarin, die de neiging tot vrede in de Republiek zeer wel had bemerkt, stuurde zijn gezanten naar Munster via Den Haag, waar zij moesten trachten het bondgenootschap, dat van 1635 dateerde, te versterken. Hoewel er twee tractaten werden gesloten, één betreffende een nieuwe veldtocht om de Zuidelijke Nederlanden te veroveren en een ander, hetwelk bepaalde, dat beide landen slechts gezamenlijk vrede zouden sluiten, bleef het wantrouwen, nog versterkt door een onhandige zet van een der gezanten, die meende een goed woord te moeten doen voor de katholieke bevolking van ons land. Olie op het vuur der Calvinisten! Op de veldtocht in Zuid-Nederland veroverde de Prins, ondanks een verminderde troepenmacht, in 1644 Sas van Gent en in 1645 Hulst, terwijl de hertog van Enghien voor Frankrijk Luxemburg en Henegouwen bezette. Maar daarmee was de Stedendwinger, reeds geruime tijd ziekelijk, aan het einde van zijn glorie. Door de verknochtheid van de bevolking aan Filips de Vierde mislukte de aanval op Antwerpen.

Terwijl de Franse gezanten zich reeds te Munster bevinden, blijft de Republiek in gebreke. Als reden geeft zij daarvoor op, dat zij slechts dan afgevaardigden zal sturen, indien deze met „excellente” worden aangesproken. Een onderscheiding, die slechts de vertegenwoordigers van grote mogendheden te beurt viel. Wanneer dit beletsel uit de weg is geruimd, blijken de Staten van mening te verschillen omtrent de samenstelling van het college en de salariëring van de leden. De jaren '44 en '45 gaan voorbij zonder dat men tot een oplossing komt.

Spaanse intriges

DE Spaanse regering, die de gevaren zag, waaraan zij blootstond, indien de Republiek tezamen met het veeleisende Frankrijk de vrede zou gaan sluiten, trachtte nu tot een afzonderlijk verdrag met ons land te komen. Haar eerste schreden richtte zij naar de Prins, die echter, de af-

De beëdiging van de vrede van Munster door de Spaanse gevolmachtigden (rechts) en de Staatse afgevaardigden (links, met opgeheven handen). Beide partijen leggen de eed af op hun eigen wijze. Het schilderij, dat deze gebeurtenis in beeld brengt, is van Gerard Terborgh, die zichzelf geheel links heeft afgebeeld. Het origineel bevindt zich in de National Gallery te Londen, een copie hangt in het Rijksmuseum te Amsterdam.

spraak met Frankrijk getrouw, weigerde in hun voorstellen te treden. Meer succes boekten de Spaanse gezanten bij de Hollandse regenten, die liever een — economisch zwak — Spaans regime in de Zuidelijke Nederlanden zagen, dan een Frans of Prinselijk, dat zij niet konden verbieden de haven van Antwerpen te openen. Deze vredespartij werd naarstig bestookt door fel-gestelde pamfletten van haar tegenstanders, die Munster een monster noemden.

Tot deze Hollandse aanhangers van de vrede behoorden Pauw en Van Mathenesse, die met zes andere gezanten (uit elk der overige provincies één) op 11 Januari 1646 te Munster aankwamen. De moeizaam samengestelde opdracht stelde hen o.m. tot taak pogingen aan te wenden een nieuw twaalfjarig bestand met Spanje te sluiten. Direct na hun komst tijdens Spanje's beste diplomaten en handigste intriganten aan het werk. Onze afgevaardigden werden met veel strijkages ontvangen en men verspreidte in de Republiek het gerucht, dat de Franse regering aan de Spaanse had voorgesteld Lodewijk XIV met een Spaanse infante te doen huwen, die als bruidsschat de souverei-

indeed een kern van waarheid, die echter listig met verzinsels en halve waarheden was versierd. Mazarin wist slechts met de grootste moeite de verontwaardigde gemoederen tot bedaren te brengen door volkomen open kaart te spelen.

Ondanks de uiterlijke vriendschap — men stelde zelfs een nieuw veldtochtplan samen — drijft het wantrouwen de beide bondgenoten steeds verder uiteen. Zelfs bij de Prins begint, onder invloed van zijn vrouw, de sympathie voor het geboorteland van zijn moeder te tanen. Vier van zijn vrienden, die als afgezanten naar Munster zijn gegaan, kiezen nu ook de zijde van Pauw en Van Mathenesse. Zelfs De Knuyt, de vertegenwoordiger van Zeeland, die als zeer oorlogszuchtig bekend staat, toont zich geneigd mede te werken aan het sluiten van een afzonderlijke vrede met de Spaanse koning. Aan deze plotselinge ommekeer is echter zeer waarschijnlijk Spaans goud niet vreemd; hij stond immers bekend als een der meest omkoopbare politici.

De laatste wentelingen

NA vijf maanden overleg keren onze gezanten huiswaarts om verslag te doen van de resultaten. In November van hetzelfde jaar ligt het tractaat van de vrede (niet meer voor een bestand) gereed. Ondanks het tegenstribbelen van Nederhorst, die evenals de Prins op het standpunt stond, dat het verdrag met Frankrijk niet geschonden mocht worden, besluit men in Januari 1647 toch te tekenen.

Op het gerucht van dit voornemen komen nogmaals de diplomaten in touw. Serviën, de Franse gezant, reist door het land om ieder, die maar invloed uit kan oefenen op de staatszaken, om te kopen. Spanje verdubbelt zijn activiteit en zendt de Zuid-Nederlander Le Roy met anderhalf miljoen gulden op pad. De Spaanse gezant te Munster voegt bij de afrekening van 200.000 gulden, die hij naar zijn regering stuurt, de opmerking, dat bij de Nederlandse regering een ieder zich laat betalen. De dood van

Vrijheden

Over alles en nog wat

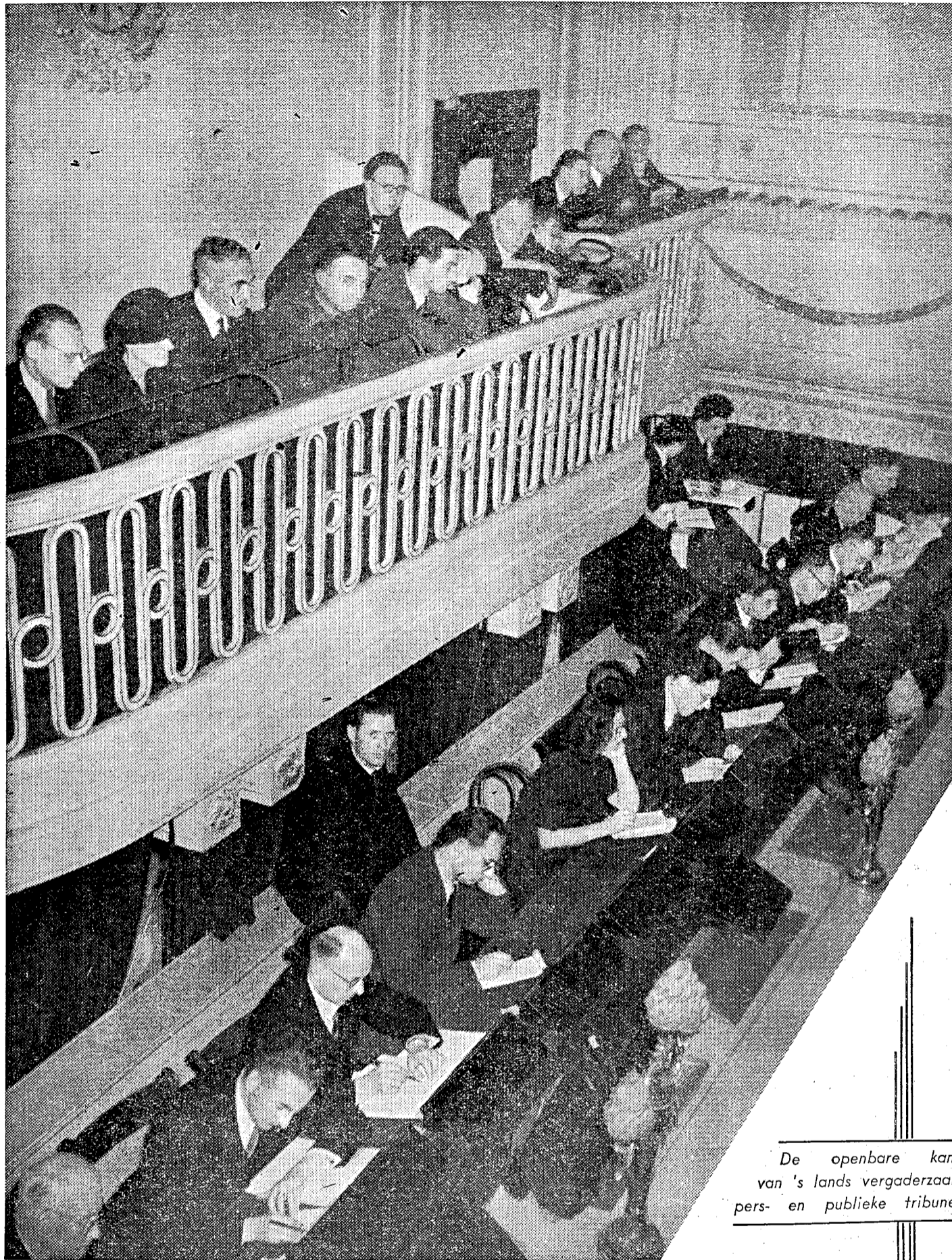
Het is niet gebruikelijk om een dertigjarig bestaan of een dertigjarige dienstbetrekking te vieren, maar tegenwoordig gebeurt dit toch nog al eens, omdat het zilveren jubileum in de bezettingstijd uiteraad ongemerkt voorbij was gegaan. Zo is het verleden week ook geweest met de postchèque- en girodienst, een dier takken van bedrijf, zonder welke wij ons de samenleving nauwelijks meer zouden kunnen voorstellen. Er zijn bij deze dienst een half miljoen rekeninghouders aangesloten, die tezamen f 1.114.300.000 hebben uitstaan (wij kunnen het getal niet eens uitspreken) en zulke cijfers demonstreren beter dan een lang betoog de onmisbaarheid van het instituut. Weliswaar is er een tijd geweest, dat er schamper over gesproken werd en woordspelingen als postchèque-en-om-te-gieren-dienst schering en inslag waren, maar dat is allemaal al lang vergeven en vergeten en wij zouden de dienst nu voor geen lief ding meer willen missen. Overigens zijn er nog altijd wel mensen, wie de functie van dit bedrijf niet volkomen helder voor ogen staat en die bijvoorbeeld denken, dat je ook distributiebonnen, sigaretten of foto-albums „op de giro” kunt zetten. Er zijn bij het jubileum dienaangaande vermakelijke staaltjes verteld.

De Groene Amsterdammer vestigt de aandacht op een artikel in De Nieuwe Eeuw, waarin de noodzakelijkheid wordt betoogd, dat katholiek Nederland zich hecht aansluit tegen de neutrale bladen, omdat het communisme langzaam maar doelbewust een groot deel van de Nederlandse pers infiltreert. Het is dringend noodzakelijk, aldus het katholieke weekblad, dat wij de katholieke bladen lezen en steunen om sterk te staan tegen deze infiltratie. De Groene toont zich over deze uitlating verontwaardigd en zegt, de Nederlandse pers bereid noch in staat te achten, zich te laten infiltreren door wat dan ook. Wij sluiten ons hierbij aan en vragen ons dan nog af, of De Nieuwe Eeuw waarlijk geen betere argumenten ter propagering van katholieke lectuur voorhanden heeft. Vrij gênant inderdaad voor de katholieke pers in Nederland, zo'n stuk.

Binnenkort (op 30 Januari) zullen te St. Moritz de Olympische Winterspelen een aanvang nemen. Ons land zal daarbij vertegenwoordigd zijn door enige hardrijders op de schaats. Er is sprake van geweest, dat ook Nederlandse skiërs en ijshockeyspelers zouden deelnemen, maar dat schijnt toch niet door te gaan en wij vinden dit ook maar heel goed, want onze prestaties op deze gebieden wettigen geenszins de verwachting, dat wij in zo'n milieu een draaglijk figuur zouden maken. Pierre de Coubertin, de grote man der moderne Olympische Spelen, heeft weliswaar eens gezegd, dat het belangrijkste niet is te hebben gewonnen, maar te hebben meegedaan, doch wij moeten dit woord niet te letterlijk nemen en voor ogen houden, dat deelneming aan een dergelijk wereldtoernooi op redelijke gronden gebaseerd moet zijn. Anders zou men ook wel beminnelijke grijsaards, die met de ski's vertrouwd zijn geraakt, voor de afstandsloop kunnen laten inschrijven, zonder te bedenken, dat zij voor het traject tweemaal zo lang zouden nodig hebben als de coryphéeën, gesteld dat zij de finish haalden. En dat zou aanleiding geven tot schampere opmerkingen in de pers aller landen, waar wij uiteraard helemaal niet op gesteld zijn. Houden wij het dus op onze schaatsenrijders, de enigen van wie wij zekerheid hebben, al zien wij geen Olympische titels voor hen weggelegd, dat zij het er behoorlijk zullen afbrengen.

Sch.

Horen en zien in het parlement

De openbare kant van 's lands vergaderzaal: pers- en publieke tribune.

Leven en werken in de kamer van honderd

MEER dan eens hebben wij onze lezers aangespoord eens een kijkje in het parlement te gaan nemen. De staatsburger behoort op zijn minst eens in zijn leven te hebben aanschouwd hoe het daar toegaat in die zaal, waar de democratie een stuk werkelijkheid moet kunnen worden. Wij nemen aan dat verscheidenen aan onze aansporing gevolg hebben gegeven. Een van hen heeft onlangs in ons blad uiting gegeven aan zijn teleurstelling: hem was een illusie ontnomen.

Geen schoolklas

Hoe kwam dat nu, dat die meneer zo teleurgesteld uit Den Haag terugkeerde? Hij had zich doodeenvoudig van tevoren een verkeerde voorstelling van de gang van zaken gemaakt: honderd leden, keurig in hun banken, als een ordelijke schoolklas, vol aandacht voor iemand die iets staat te vertellen.

Dit beeld wordt weleens benaderd: bijv. wanneer de minister-president een regeringsverklaring over Indië voorleest. Als onze vriend, die zo teleurgesteld werd, bij zo'n gelegenheid een plaatsje op de publieke tribune had bemachtigd, hij zou stellig tevredener zijn geweest. Niet dat hij precies honderd Kamerleden zou hebben aanschouwd. Om te beginnen is van de publieke tribune af maar een stuk van de Kamer te zien (wat hinderlijk en principieel onjuist is). En verder

komt het maar zelden of nooit voor, dat iedereen present is.

Ach, in elke schoolklas zijn weleens absentes. Toch is dit een teer punt, waar we niet luchtig overheen mogen lopen. De zaak is n.l., dat een Kamerlid nu eenmaal niet altijd aanwezig kan zijn. Ziekte is natuurlijk steeds een excuus; maar zijn zaken dat ook?

De inkomsten van een Kamerlid

Anders gesteld: mag een Kamerlid er een baantje bij hebben? De wet verbiedt dit niet; zij vertelt wel, welke betrekkingen niet verenigbaar met het Kamerlidmaatschap zijn. Hetgeen betekent, dat de wetgever goed heeft gevonden dat andere betrekkingen wél door Kamerleden worden vervuld.

Een Kamerlid krijgt geen salaris, maar een schadeloosstelling. En deze

heeft een volksvertegenwoordiger dan ook wel nodig, want zijn Kamerlidmaatschap brengt tal van kosten mee: logies, maaltijden buitenshuis, representatie, e.d.

Een volksvertegenwoordiger bereikt intussen de hoogste graad van onafhankelijkheid wanneer hij geen betrekking heeft. Maar dan moet hij ook nog met zijn gezin van zijn schadeloosstelling leven.

Een ander punt is dit: het Kamerlidmaatschap is tijdrovend. Leden van betrekkelijk kleine fracties, die hun politieke werk goed willen doen, houden geen tijd over om op een andere manier zich inkomsten te verwerven.

Er zijn wel stemmen opgegaan om de schadeloosstelling flink te verhogen. Dan zou echter de figuur van de beroeps politician worden bevorderd: de man die van de politiek zijn broodwinning maakt. Zoets is onsympathiek en ongewenst. Is de schadeloosstelling echter te laag, dan ontstaat het gevaar, dat het voor zeer velen onmogelijk zou zijn Kamerlid te worden. Een impasse waar moeilijk uit te komen is. Men heeft een middenweg gezocht: de schadeloosstelling bedraagt thans f 6000 per jaar. Wat niet veel is voor degenen die met dit bedrag hun huishouden moeten financieren en die er bovendien hun extra kosten mee moeten bestrijden.

De meeste Kamerleden hebben dan ook wel nog een andere bron van inkomsten. Maar zo'n bron kan ook tijd kosten.

Een vergadering van de Tweede Kamer mag niet beginnen als er nog

geen 51 leden aanwezig zijn. Het komt wel voor dat tegen het aanvangsuur in de garderobe de jassen moeten worden geteld en dat er dan niet genoeg blijken te zijn. Zo iets behoort niet voor te komen. In zoverre mag men wel teleurgesteld zijn. Maar onze teleurgestelde lezer had zich ook geërgerd aan het rondlopen der afgevaardigden en aan het feit, dat sommigen brieven zaten te schrijven.

Ambulante afgevaardigden

Wat dat rondlopen betreft: het Reglement van Orde bepaalt, dat men moet spreken van zijn plaats of van het spreekgestoelte. Dat betekent dus dat men rond mag lopen zolang men het woord niet heeft. Dit kan ook gewenst en zelfs noodzakelijk zijn. Bekijk de Kamer maar eens als er een motie of een amendement in de lucht zit! Dat is een van de gelegenheden, waarbij onderling overleg tussen de verschillende afgevaardigden heel interessant en onvermijdelijk kan zijn. Soms wordt het dan bijzonder roerig. Men loopt van rechts naar links, gaat eens met de voorzitter overleggen, sommigen trekken zich terug in een commissie-kamer om het geval eens grondig te overleggen. Wie zoets heeft bekeken zal tot de conclusie komen, dat het beeld van de ordelijke schoolklas niet past en niet kan passen bij onze volksvertegenwoordiging.

Kamerleden zoeken soms ook graag contact met ministers, soms om regelrechte staatszaken te behandelen, soms misschien ook om de belangen te bepleiten, althans te bespreken, van iemand die zich tot een volksvertegenwoordiger om hulp en bijstand heeft gewend. Hoe ongedwongen kan zo'n contact tot stand komen in een Kamer-vergadering, wanneer er bewindslieden aanwezig zijn, die op een gegeven ogenblik niet rechtstreeks bij het debat zijn betrokken. Achter de ministerstafel, bij de ramen, bevinden zich knusse nissen. Daarin pleegt zich een excellentie met een geachte afgevaardigde, die hem wil spreken, discretelijk te nestelen. Het is allemaal gewoon en voor de hand liggend. Maar het heeft stellig niets van een schoolklas.

Decorum

Nu moet men niet denken, dat er geen decorum zou zijn. Zie de voorzitter maar eens aan: gekleed in rok met zwarte das (bij plechtige gelegenheden als beëdigingen een witte das) zit hij daar, geflankeerd door de griffier en twee commiezen-griffier, netjes in jaquet. Deze drie heren horen ter zitting aanwezig te zijn: als stemopnemers bij mondelinge stemmingen, voor het bijhouden van presentie- en sprekerslijsten, om de Kamerleden inlichtingen te geven, soms misschien om de voorzitter bij te staan. Meestentijds zijn de openbare vergaderingen voor een groot deel verloren tijd voor hen; zij hebben het immers met het werk van de griffie bar druk: denk alleen maar eens aan hun taak bij het redigeren van de voorlopige verslagen! Maar ja, in de openbare vergadering hebben zij ook een taak te vervullen, een taak evenwel die hen niet elke minuut in beslag neemt.

Om nu op het decorum terug te komen: de aanwezigheid van kamerbezoekers en bodes in rok met linten en gouden franje draagt er toe bij. Maar er is meer: in de Kamer mag niet worden gerookt, er mag niet worden gegeten en drinken mag men er alleen maar water uit een glas. Asbakken, borden, koppen en schotels zouden het decorum verstoren. Een uitzondering op die waterdrinkerij vormen in lange vergaderingen de voorzitter en de ministers: de enige figuren die zich niet eens eventjes in de koffiekamer kunnen terugtrekken. Zij krijgen, als de vergadering lang duurt, thee. Maar niet uit een kopje: de aanwezigheid van zo'n stuk servies zou het decorum schaden. Neen, de thee wordt voor hen geserveerd in een glas.

Het werk der afgevaardigden

Dit alles zijn uiterlijkheden. Nu het werk van de Kamerleden. Dit bestaat uit heel wat meer dan het bijwonen van en optreden in de openbare vergaderingen.

Zij krijgen kilo's papier thuis: wetsontwerpen, verslagen, ministeriële nota's, memories van antwoord enz. Dat alles moeten zij bestuderen. Zij krijgen, omdat zij nu eenmaal het volk vertegenwoordigen, stapels brieven thuis, van bewonderaars, van critici, van lieden die hulp zoeken enz. Die brieven moeten zij lezen en beantwoorden en er soms bezoeken voor afleggen enz. Zij moeten met tiental-

DE ONTWIKKELING DER GEBEURTENISSEN IN INDONESIE

Het parlement mag niet muf en stoffig zijn. Aan de zetel van de voorzitter zal het niet liggen.

len mensen spreken. Wie door de „wandelgangen” loopt zal daar een vertrek ontwaren, getiteld „wachtkamer”. Welnu, daar wachten bezoekers, die een dosis tijd van een Kamerlid komen vragen.

Zij moeten veelvuldig telefoneren. In de wandelgangen zal men dan ook de nodige telefooncellen tegenkomen.

Zij moeten vergaderingen bijwonen van de Kamercommissies waar zij deel van uitmaken, waar de nodige studie aan vast kan zitten.

Zij moeten de vergaderingen van hun fractie bijwonen.

Zij moeten — en dit is niet het geringste werk — afdelingsvergaderingen bijwonen om het hunne bij te dragen tot de schriftelijke voorbereiding van een debat over een wetsontwerp.

Deze opsomming is niet volledig, maar zij geeft er toch enige kijk op, waar een volksvertegenwoordiger voor komt te staan. Wij hebben nu nog gezweven van het lezen van kranten, tijdschriften, boeken en brochures; ook van het werk dat een Kamerlid voor zijn partij pleegt te verrichten. Is het dan een wonder, dat er nooit honderd mensen aanwezig zijn in de vergaderzaal, ja, dat er gemiddeld niet meer dan 20 à 30 leden tegelijk in de vergaderzaal zitten tenzij er iets bijzonders aan de hand is? En is het dan een wonder dat vele Kamerleden de tijd, welke zij in de vergaderzaal doorbrengen, weleens gebruiken om brieven te schrijven? De inktpotten op de lessenaars der afgevaardigden hebben hier in Den Haag jaarlijks niet de bestemming van projectiel, zoals in Parijs soms het geval schijnt te zijn.

Toch willen wij met dit alles niet goedpraten, dat er, vooral in avondvergaderingen, soms nauwelijks tien Kamerleden in de zaal aanwezig zijn. Dat wekt de indruk, dat de energie van de Kamer als geheel aan het verslappen is. Zelfs de schijn daarvan moet worden vermeden.

Intussen blijven wij uitbreiding van het aantal Kamerleden gewenst achten. Er zijn misschien op het ogenblik volksvertegenwoordigers, die er de kantjes aflopen. Dit mag geen beletsel zijn om de voordelen van een talrijker Kamer tot hun recht te doen komen.

Een moeilijkheid zal zijn, dat de zittingzaal te klein zal zijn en dat er nu al niet genoeg commissiekamers en spreekkamers zijn. De Kamer is op het ogenblik al stellig te klein behuisd. Een verschijnsel, dat de volksvertegenwoordiging met een groot deel van ons volk gemeen heeft. Dit mag dus geen doorslaggevend argument tegen uitbreiding van het aantal leden zijn.

Huwelijkspremie

Onder bovenstaand opschrift lezen wij in de Groene:

Bijna ongemerkt is er een artikel in het Staatsblad gekomen met een merkwaardige strekking. Wij bedoelen art. 14 van de wet van 18 December 1947, regelende o.a. de bezoldiging van de rechterlijke ambtenaren. Het artikel komt hierop neer, dat een rechterlijke ambtenaar, die in het huwelijk treedt, een restitutie krijgt wegens ongehuwdenaftrek die hij daarvoor heeft gehad; die restitutie kan in sommige gevallen lopen over aftrek tot zestien jaar geleden toe.

Voortaan is er dus niet meer alleen verschil in salaris tussen gehuwden en ongehuwden omdat de laatsten minder nodig zouden hebben; neen, gedurende de tijd dat de rechter nog geen 46 jaar is (deze leeftijd wordt in bedoeld artikel genoemd), wordt er als het ware een bruidsschat gemaakt, die aan de staat vervalt als hij niet trouwt!

Het lijkt zo Mussoliniëans (huwelijkspremie voor ambtenaren), dat we onze ogen hebben uitgewreven. Maar het staat er. Wij twijfelt kan het opzoeken in Staatsblad H 430.

Reeds enige maanden geleden heb ik als mijn standpunt uiteengezet, dat aan de oppositie een opbouwende taak toekomt bij de bespreking van de hoogste Rijksbelangen.

Wanneer ik vanavond spreek over de door de regering afgelegde verklaring, dan wil ik vastleggen, dat in de gedachtenwisselingen van de laatste maanden door mij steeds is vooropgesteld, dat met betrekking tot de reconstructie van ons Koninkrijk moest worden gedacht aan een federale opbouw en een deugdelijke Unie.

Heb ik het wel begrepen, dan heeft de regering gestreefd in deze richting. Dat wil echter geenszins zeggen, dat datgene wat nu in de regeringsverklaring is gesteld, door ons ten volle kan worden onderschreven en geen ernstige gevaren zou inhouden.

De grote ernst van het onderwerp vereist, dat wij ons bezinnen op de ware betekenis van hetgeen de regeringsverklaring heeft verkondigd, op de moeilijkheden en onzekerheden, die er uit kunnen voortvloeien. En dan meen ik vooraf wel te mogen zeggen, dat ik verschillende ernstige bezwaren heb.

Ons standpunt

Ten einde ten deze elk misverstand uit te sluiten, wil ik thans eerst nader formuleren, wat ik reeds maanden geleden in het kort ter zake kon mededelen.

Wij streven met kracht naar een hervorming van het Koninkrijk tot een gemeenschap van gelijkwaardige delen, verenigd door de band der Kroon, eigen meester bij de regeling hunner inwendige aangelegenheden, als eenheid optredend in alles, wat hun gemeenschappelijke belangen raakt; en wij achten het voortbestaan van de culturele en economische banden tussen Ne-

derland en de andere samenstellen de delen, met erkenning van verkregen rechten en waarborgen voor de toekomst, in het belang van alle volkeren van het Rijk.

Verleden week Donderdag heeft mr. G Vonk in de Tweede Kamer de op 13 Januari afgelegde regeringsverklaring nopens de ontwikkeling van de gebeurtenissen in Indonesië onder de loupe genomen. Wij geven hier het verslag van de rede van onze afgevaardigde.

Dit is ons standpunt ten deze. Het wil ons voorkomen, dat dit deugdelijk vooruitstrevend is, alleen niet revolutionair, zomede, dat het de tekenen van deze tijd verstaat.

Voor een oppervlakkig beoordeelaar moet het zelfs zijn, alsof er weinig verschil bestaat tussen ons standpunt en hetgeen thans in de jongste regeringsverklaring is ontwikkeld.

Toch is dit niet geheel juist. Ten einde dit aan te tonen, zal ik de hoofdpunten der regeringsverklaring in beschouwing nemen.

„De Nederlands-Indonesische Unie” zal een reële gemeenschap vormen, aan welks hoofd het Huis van Oranje staat.”

Dus niet de Kroon, hetgeen een zeer essentieel en voor ons zeer zwaarwegend verschilpunt uitmaakt. Niet een personele band wensen wij, doch een zuiver zakelijke, zowel in staatkundig als in staatsrechtelijk opzicht. De formulering der regering bevat naar ons oordeel zelfs een contradictio in terminis: een Unie door een personele band is nu eenmaal niet een Unie door een reële band.

Nu moge hieraan mede worden toegevoegd, dat deze Unie zal beschikken over eigen organen, die in naam des Konings handelen en die de gemeenschap-

pelijke belangen der beide staten behartigen, met name op het gebied der buitenlandse betrekkingen, der defensie, der financiën en der economische en culturele aangelegenheden, de waarde der toevoeging wordt uit een oogpunt van rechtsdwang weder te niet gedaan door de daaropvolgende zinsnede:

„Deze organen zijn uiteindelijk verantwoordelijk jegens de daarvoor bij constituties aangewezen lichamen.”

Hierdoor wordt immers niet alleen het bestaan dezer lichamen en organen, doch eo ipso tevens het bestaan der Unie zelf afhankelijk gemaakt van de wisselvallige goedkeuring van twee, overigens los van elkaar en dus wellicht elkaar tegenwerkende constituties, hetgeen geen enkele waarborg inhoudt voor stabiliteit.

Toch is deze stabiliteit een onmisbaar vereiste, wil er in de practijk iets terecht komen van de uiterst belangrijke vijfdelige taak, die aan de Unie-organen is toe te vertrouwen.

Dit spreekt nog duidelijker, indien wij het vraagstuk der soevereiniteit in dit verband beschouwen.

Op blz. 7 der regeringsverklaring staat:

„In de plaats van het ene soevereine Koninkrijk der Nederlanden treedt een Nederlands-Indonesische Unie, gevormd door twee soevereine Staten.”

Uit deze terminologie kan slechts worden afgeleid, dat de Unie geen soevereiniteit zal erlangen, doch als dit zo is, welke niet alleen stabiele, doch zelfs essentiële waarde is dan nog toe te kennen aan de toch in wezen soevereine vijfdelige taak der Unie op het gebied der buitenlandse betrekkingen, der defensie, der financiën en der economische en culturele aangelegenheden?

Hier staat alles ondersteboven. Al moge in deze tijd het woord soevereiniteit dan niet meer de klassieke betekenis hebben, enige reële betekenis behoort daaraan toch nog wel te worden toegekend. Soevereiniteit veronderstelt toch ook thans nog een hiërarchisch hogere positie, zulks in tegenstelling tot suzeriniteit. In deze regeringsconstructie

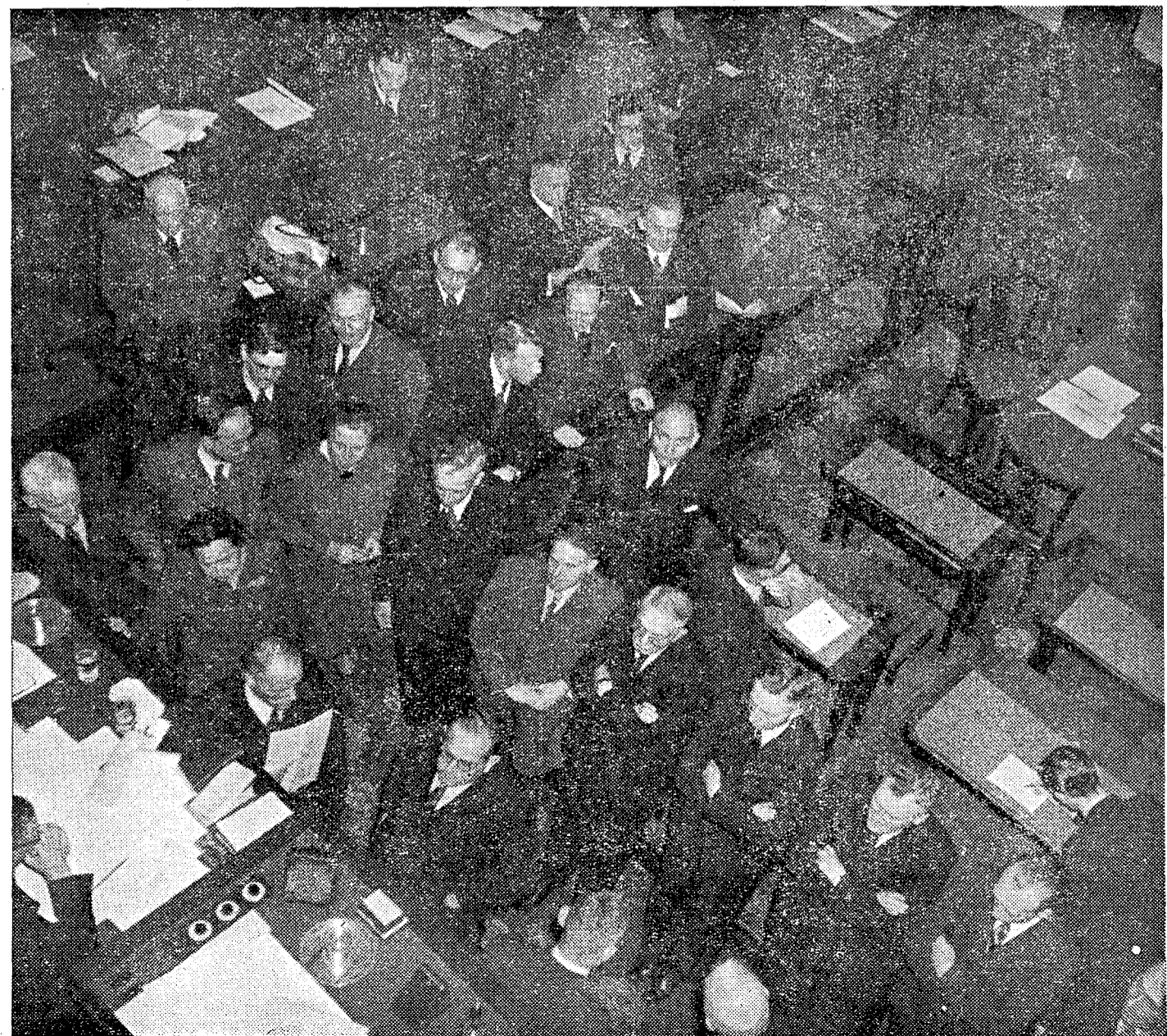
HET BEGIN VAN EEN VERGADERING:

de voorzitter leest voor welke stukken er ingekomen zijn en doet mededelingen over de regeling van werkzaamheden. De Kamerleden plegen daar aandachtig naar te luisteren en begeven zich daartoe in groten getale naar het voorzittersgestoelte. Dit is het gebruikelijke beeld bij de opening van een vergadering. Broederlijk staan de verschillende kleuren naast elkaar. Vlak vooraan, met zijn gezicht naar

de voorzitter toe, staat ons Kamerlid Korthals; naast hem, lezende, dr. Bierna. Achter deze mej. Tendeloo (P.v.d.A.), geheel links haar partijgenoot Van der Brug. Op de tweede rij v.l.n.r.: de heren Serrarens (kath.), Kikkert en De Ruiters (c.h.), Algera en Roosjen (a.r.), Stokvis, Hoogcarspel en mevrouw Van den Muyzenberg (comm.), en de heer Schilthuis (P.v.d.A.). Aan de balie: v.l.n.r. de communist Wagenaar en de socialisten Hofstra, Van Walsum en jhr. Van der Goes van Naters. Het

rijtje achter hen, van rechts naar links: de socialisten Thomassen, Kupers en Willems, onze partijgenoot Den Hartog en de socialist Stufkens. Achter deze onze partijgenoot mr. Vonk. Rechts van hem de socialist van Sleen. Geheel achteraan links de socialist mr. Joekes. De balie omgeeft het domein der stenografen. De directeur der stenografische inrichting, de heer Bastiaan, heeft in de gaten dat er gefotografeerd wordt en kijkt naar boven.

(Foto's Presser, Amsterdam)

schrijving en hogere doelstelling de op-
perste soevereiniteit zou moeten bezit-
ten, waardoor zij tevens zou kunnen zijn
een in waarheid reële gemeenschap in
stede van slechts een personeel-verbon-
den instituut, in wezen door afhan-
kelijkheid van twee soevereine staten als
het ware slechts de suzerain van deze
twee staten, hetgeen zonder meer een
anomalië is.

Dat dit in strijd is met ons standpunt,
sprekt vanzelf.

Op blz. 8 (3de alinea van onder) der
regeringsverklaring wordt gepoogd die
anomalië weer op te vangen. Daar staat:

„Het oude Koninkrijk valt niet uiteen in
twee delen, die dan in één Unie worden
herenigd; het wordt, zoals reeds herhaal-
delijk is verklaard, omgezet in de Neder-
lands-Indonesische Unie.”

Dit is slechts spelen met woorden, im-
mers, in elk geval in strijd met de opzet
en de structuur, zoals deze in de re-
geringsverklaring zelf worden uiteen-
gezet, zomede met de zin van blz. 7:

„In de plaats van het ene soevereine
Koninkrijk der Nederlanden treedt een
(suzereine) Nederlands-Indonesische Unie,
gevormd door twee soevereine Staten.”

Onder deze omstandigheden heeft ook
een vast te stellen Statuut der Unie, on-
derworpen aan en dus afhankelijk van
de (vooral internationaal zo licht te in-
fluencereen) wetgevende macht van elk
der beide soevereine Staten afzonderlijk
(blz. 7 der regeringsverklaring), weinig
waarborgende betekenis, terwijl toepas-
sing van rechtsdwang krachtens het Sta-
tuut der Unie telkens opnieuw het ge-
vaar kan opleveren van opheffing der
goedkeuring van het Statuut zelf door
de Staat, op wie de rechtsdwang wordt
toegepast. Hier wordt een Unie-gebouw
op zand gebouwd, zodat het niet geacht
kan worden voor ondergang te behoeden
te zijn, naar mijn mening.

De financieel-economische aangelegenheden

Wat dit zeggen wil, blijkt wel in zeer
sterke mate, als men de financieel-econ-
omische belangen in beschouwing
neemt, welke belangen nu eenmaal in
het geheel niet te beschermen zijn zon-
der gewaarborgde stabiliteit en rechts-
zekerheid.

Wat hieromtrent in de regeringsver-
klaring wordt opgemerkt, getuigt ener-
zijds van een vreemdsoortig optimisme
en anderzijds van een merkwaardige af-
kerigheid van verstrekking van concrete
gegevens, terwijl over het toch zo vitale
belang van het beschermen van de econ-
omische banden tussen Nederland en
Indië wederom met geen woord wordt
gerekpt. Mede over de stand der Indische
financiën wordt wederom volstrekt ge-
zwegen. Ik vraag mij af, waaraan dit te
wijten is. Durft de regering niet met de
werkelijkheid voor het publieke forum
te komen? Zijn de deficits zo hoog ge-
worden en zijn de toekomstige gevolgen
daarvan zo desastreus, dat zij bevreesd
is voor volksverontwaardiging, als de
cijfers en de consequenties bekend zou-
den worden? Heeft minister Mansholt
gelijk gehad, toen hij in een rede, buiten
de Staten-Generaal, de toestand als zeer
sombor schetste en oordeelde, dat ten
deze de voorlichting van ons volk door
de regering is te kort geschoten?

Wat hiervan zij, door dit mankement
aan reële behandeling van dit zo vitale
belang is de waarde der regeringsver-
klaring zeer verminderd. Wij tasten nog
steeds in het duister en zelfs waar in de
regeringsverklaring sprake is van de or-
ganisatorische zijde der financieel-econ-
omische aangelegenheden blijven zoveel
voor de hand liggende vragen onbeant-
woord, dat men niet weet welke reële
betekenis zelfs daaraan moet worden toe-
gekend.

Zo wordt op blz. 4 medegedeeld, dat de
luitenant-gouverneur-generaal o.m. over
de financieel-economische zaken van
Nederland in overeenstemming met de
andere leden van het „collegiaal-
orgaan” zal hebben te handelen. Dit is
ongetwijfeld in principe een verbetering,
omdat men vrij algemeen van oordeel is,
dat de luitenant-gouverneur-generaal
weinig belangstelling heeft voor de
Nederlandse financieel-economische be-
langen; node wordt echter gemist enige
aanduiding van de richtlijnen, die hier-
voor moeten dienen. En toch zijn het juist
deze richtlijnen, waarnaar zowel com-
mercieel als politiek de belangstelling
van alle belanghebbenden uitgaat.

Zo wordt op blz. 7 vermeld, dat tot de
taak der Unie zal behoren de behartiging
van de gemeenschappelijke financiële en
economische belangen, doch niet aange-
geven wordt wat hieronder wordt be-
gripen.

Zo wordt op blz. 7 en 8 medegedeeld,
dat de toekomstige Grondwet van de
Verenigde Staten van Indonesië, met er-
kenning van de economische eenheid van
Indonesië, zal streven naar (voorzichtiger
kan het niet) deugdelijke financiën en
economische grondslagen van het Staats-
bestel, o.m. door het scheppen van een-
heid van muntstelsel, deviezenregime en
douanestelsel (wat dus aan de Unie zal
worden onttrokken), doch van waarbor-
gen voor het voortbestaan van de econ-
omische banden tussen Nederland en
Indië of van erkenning van verkregen
rechten en waarborgen voor de toekomst
wordt zelfs niet gerekpt.

Op blz. 7 wordt voorts nog medege-
deeld, dat de op te richten Verenigde
Staten van Indonesië „uiteraard” de ver-
plichtingen en lasten van het vroegere
Nederlandsch-Indië zullen hebben over te
nemen en de nakoming daarvan te waar-
borgen. Het woordje „uiteraard” klinkt
hier eigenaardig, doch als de regering
wellicht meent, dat dit woord geruststel-
lend werkt, dan vergist zij zich, mede
in verband met de afhankelijke positie
der Unie-organen, die zonder dekking
van een eigen soevereiniteit vermoedelijk

betreft de regering van
Staten van Indonesië.

Doch ook afgescheiden hiervan: wat zal
er begrepen worden onder die „verplich-
tingen en lasten van het vroegere Neder-
landsch-Indië”? Worden daaronder ook
begrepen de door het vroegere Neder-
landsch-Indië uit concessies voortvloeiende
verplichtingen, waaronder te verstaan
de concessies aan vervoermaatschappijen,
aan mijn- en landbouwvennootschappen
en in het algemeen ook al die bedrijven,
die krachtens speciale vergunningen, van
welke soort ook, konden werken en die
het vroegere Nederlandsch-Indië krachtig
en welvarend maakten? De verleende
concessies en vergunningen zijn immers
ook aan te merken als verplichtingen
van het vroegere Nederlandsch-Indië
tegenover de concessionarissen en ver-
gunninghouders. Hier doemen zoveel nor-
male en redelijke vragen op, dat de re-
geringsverklaring daartegenover bepaald
een zeer onvoldoende werking heeft.

Mede over de verdeling van deviezen
na verkoop van producten van cultures
en industrieën wordt in de regeringsver-
klaring wederom in alle talen gezwezen,
hoezeer dit punt — zoals ik reeds enige
malen in deze Kamer heb naar voren
gebracht — ook voor Nederland van
welhaast vitale betekenis is.

Blijkbaar is nog steeds op het stuk der
financieel-economische verhoudingen
tussen Nederland en Indië geen regeling
getroffen. En toch hebben wij hier te
maken met een der voornaamste kur-
ken, waarop ook het gereconstrueerde
Koninkrijk der Nederlanden zal moeten
drijven.

Aldus voor twee essentiële onder-
werpen de regeringsverklaring analy-
seerend, moet worden geconclu-
deerd, dat er zeer ernstige bezwaren
bestaan ten deze. Ook nu weer blijkt,
dat het regeringsbeleid, zoals ik
reeds meermalen heb betoogd, te
zeer op opportunisme, te weinig op
vaste beginselen is gebouwd. In de
moeilijke omstandigheden, waarin
zich thans het Koninkrijk bevindt,
zijn deze negatieve beleids-elementen
naar ons oordeel niet dienstig. Dit
kan mede blijken uit de mededelin-
gen in de regeringsverklaring nopens
het beleid tegenover de Republiek.

Ons politieke

KLEUTERHOEKJE

Oom Koos beantwoordt vragen

Gerrit S. te B. — Nee, Gerrit, je
moet nu dat doorbraakcomplex eens
van je afzetten. Je moet proberen een
flinke jongen te zijn. Het gekraak dat
je af en toe in jullie Rooms-rode kabi-
net hoort, kan voorlopig geen kwaad
hoor. Ik ben het natuurlijk met je
eens, dat oom Welter voorzichtiger
doet er niet zo vaak tegenaan te trap-
pen. Maar niet bang zijn hoor! Daag!

Annie V. te W. — Gunst kindje,
vind jij dat mijn naamgenoot in de
Tweede Kamer zo'n grote mond heeft?
Nou, eerlijk gezegd is het me nooit op-
gevallen. Maar ik beloof je, ik zal er
eens op letten.

Freek K. te Y. — Ja zeker legt mi-
nister Gielen moties naast zich neer.
Maar wat zou dat? Niet democratisch?
Maar beste Freek, hoe kom je daar nu
bij? Heus, je denkt nog een beetje te
vooroorlogs hoor. Nee jongen, stel je
gerust. De N.S.B. bestaat niet meer.
Doe maar goed je best op school.

Greetje E. te B. — Wat fijn Greetje,
dat je een abonnement op De Waar-
heid hebt gekregen. Vind je het ver-
volgverhaal „Meer zakgeld, minder
huiswerk” ook zo spannend? Natuur-
lijk is het plan Marshall onzin. Je hebt
groot gelijk hoor. Dat de Amerikanen
ons hebben bevrijd, is nog tot daar
aan toe. Maar voor de rest moeten zij
zich niet met Europa bemoeien. Har-
telijk dank voor het portret van
Stalin.

Pietje P. te O. — Waarom Kamer-
leden wel te laat mogen komen in het
parlement en jij op school niet? Foi,
Pietje. Hoe kun je dat nu met elkaar
vergelijken? Wacht maar eens tot jij
ook een grote man bent en ook salaris
krijgt. Schrijf me dan nog maar eens.
Het beste hoor.

Willy C. te K. — Waarom we wel
een minister van oorlog en geen mi-
nister van vrede hebben? Je kunt
toch geen bewindsman aanstellen voor
iets dat er niet is? Jammer hè?

Klaas V. te W. — Wat? Leer jij al
die lelijke woorden uit Het Vrije Volk?
Nee, dat kan ik heus niet geloven. Wat
je zegt over mijnheer Voskuil is beslist
niet waar. Nee hoor, nu sla je de plank
eens mis.

De kern van het betoog der regering
is, dat aan het vraagstuk van onze ver-
houding tot de Republiek zijn overheer-
send karakter in het Indonesische beleid
is ontnomen.

Ik wil hiervan niet te veel zeggen.
Door het opnemen in de geprojecteerde
federale regering van de Republiek wordt
naar mijn mening de duivel binnenshuis
gehaald, nu men de Republiek in haar
huidige vorm en met haar huidige macht-
hebbers accepteert.

Reeds binnen zeer korte tijd zullen
hierdoor minder gewenste nevenconse-
quenties zich gaan voordoen.

Wat de Republiek zelf betreft, de re-
geringsverklaring lanceert op blz. 5
onderaan, twee (ik mag wel zeggen)
kardinale onjuistheden aangaande het
wezen der Republiek:

Vooreerst is het verschijnsel van de
Republiek niet een belangrijke uiting
van nationalistisch streven, doch wel een
prototype van communistische camou-
flage en communistisch zich vastbijten
op nationalistische bodem.

En voorts is het bepaaldelijk allerminst
een denkfout, de Republiek te vereen-
zelvigen met de regering der Republiek.
Integendeel, als de regering nu nog niet
weet en begrijpt, dat de Republiek in
wezen niet anders is dan een relatief
kleine collectie internationaal gedreven
communistische revolutionairen, wordt
het geval wel zeer moeilijk. Dan kan ik
alleen nog het oude adagium aanhalen:
wie de goden willen verderven, slaan zij
eerst met blindheid.

Ik begrijp dit Kabinet niet ten deze.
In stede van in overeenstemming met
de werkelijkheid steeds weer opnieuw
en aldoor luider aan de wereld te ver-
staan te geven, dat de Republiek com-
muniste is en niet anders dan commu-
nisme, doet het stelselmatig niet anders
dan in strijd met de werkelijkheid de
Republiek openbaarlijk te vereenzel-
vigen met het eerlijke Indonesische na-
tionalisme. Op het laatst weet niemand
meer wat nationalisme is, wat commu-
nisme.

Ik laat dit onderwerp thans verder
voor wat het waard is, want ik wil de
kleine goede kans, die er wellicht nog
zit in deze regeringspolitiek, niet onder-
mijnen. Ik vrees echter met grote vreze!

Komen wij weer voor een voldongen feit?

Over vele andere speciale onderwerpen
uit de regeringsverklaring zou kritisch

haar eigen systematiek en betoogtraant,
dat het als het ware monnikenwerk zou
zijn, te trachten, daarin thans alnog
wijziging aan te brengen.

Deze regeringsverklaring verder nauw-
gezet ontledende, kan men overigens
welhaast niet tot een andere conclusie
komen dan dat het Kabinet met de heer
van Mook voor de zoveelste maal bezig
is het Nederlandse volk te plaatsen voor
een voldongen feit.

En dit zelfs in die mate, dat ik mij af-
vraag wat de instelling van de Staats-
commissie voor de Grondwetsherziening
nog te betekenen heeft en zelfs of met
ernst kan worden aangenomen, dat de in
uitzicht gestelde verkiezingen tegen het
midden van dit jaar kunnen worden
verwacht. In de regeringsverklaring
wordt het verband tussen het een en het
ander genegeerd, maar daarom bestaat
het nog wel.

Momenteel wil ik hierover niet meer
zeggen, doch democratisch in onze con-
stitutionele zin schijnt een en ander
waarlijk niet.

Want de reële inhoud van de re-
geringsverklaring betreft nu precies
de punten, waarover in hoofdzaak de
verkiezingsstrijd behoort te lopen,
aangezien de aangekondigde recon-
structie van het Koninkrijk niet kan
plaats hebben zonder Grondwets-
wijziging, terwijl de eventuele als
het ware onderhandse instelling van
een pre-federale regering, als in
strijd met de huidige Grondwet, zal
neerkomen op het voldongen feit.

Geen optimisme van generaal Spoor

Ten slotte meen ik nog te moeten me-
moreeren de optimistische toon, die in
het algemeen, politiek gesproken, in de
regeringsverklaring naar voren treedt,
en dit in het bijzonder in verband te
moeten brengen met de mededeling, die
de minister-president hedenmiddag ge-
daan heeft over de order van het staken
van het vuren. Het is een merkwaardig
feit, dat in een dagblad, dat in Den Haag
wordt uitgegeven, hedenmorgen een ar-
tikel is verschenen, waarin opgenomen
is, zoals daar staat, een gedeelte uit een
rapport of brief van generaal Spoor.

Het zij mij vergund, hiervan een klein
gedeelte voor te lezen, omdat ik de in-
druk heb, dat de inhoud van dit stuk
niet in allen dele in overeenstemming is
met hetgeen door de regering in de regerings-
verklaring naar voren is gebracht, uit
een oogpunt van optimisme. Ik lees dan
daar:

„De toestand op Java en Sumatra blijft
zorg baren. De verandering, welke zich
in de door de Ned. troepen bezette ge-
bieden gedurende de laatste maanden heeft
voltrokken, kan het eenvoudigst als volgt
worden gekenschetst: waren aanvankelijk
achter de snel oprukkende Ned. colonnes
nog belangrijke concentraties T.R.I.-troe-
pen en partijgangers aanwezig, thans zijn
deze concentraties geneutraliseerd en
wordt de onrust nog slechts gaande ge-
houden door rondzwerfende benden, die
als regel geen ander contact meer hebben
met Djokja dan door middel van koeriers,
doch die tot instructie hebben, onrust te
zaaien, vernielingen te plegen, moord en
mensensroof uit te voeren op Nederlanders,
Indonesiërs en Chinezen. In het bijzonder
op hen, die blij geven te willen mee-
werken aan de opbouw en herstelpolitiek
van de N.I.-regering dan wel de actie van
Djokja niet willen steunen, voorts, waar
mogelijk, sabotage te plegen en propa-
ganda te voeren voor de onsterfelijke
van de Republikeinse regering en de
zwakheid van het Ned. bestuur.

Dit alles terwijl op de „Renville” de
meest touchante woorden worden gespro-
ken over het nakomen van de „cease fire
order”, het stopzetten van de propaganda
en het verbeteren van de sfeer. Voor hen,
die de wapenstilstands-conferentie in 1946
hebben beleefd en daarbij de doden dage-
lijks hebben moeten tellen die de plech-
tige toespraken en beloften bij de onder-
tekening van Linggadjati hebben aange-
hoord en de ononderbroken vijandelijk-
heden na de ondertekening hebben mogen
registreren, voor hen, die thans ervaren
hoe de Indonesische technische commis-
sie, zonder blikken of blozen, de voor-
stellen van de Commissie van Drie aan-
vaardt, doch die aan de andere kant de
gevechtsorders, de opdrachten tot het ver-
storen van orde en rust, het aanzetten tot
terreur dagelijks onder de ogen krijgt,
voor hen hebben de tot nu toe gehouden
conferenties en de z.g.n. bereikte resultaten
niet veel meer waarde dan de bekende
woorden van Chamberlain: „peace in our
time”.

Ik zou gaarne aan de regering willen
vragen, of de sfeer in dit stuk in het
algemeen juist is geschetst. Ik kan slechts
zeggen, dat dit nagenoeg in overeenstem-
ming is met de berichten, die ik dien-
aangaande uit Indië heb gekregen.

Hartelijke groeten,
OOM KOOS.

Nieuwe verrassingen der geleide economie

Vorige week is bekend geworden, dat onze regering de stopprijsen voor de import van Engelse en Amerikaanse personenauto's heeft verlaagd tot resp. 250 pond sterling en 1250 dollar. Dit betekent, dat er geen Engelse en Amerikaanse wagens zullen mogen worden ingekocht die deze prijzen te boven gaan. Dit betekent verder, dat de Nederlandse automobilist slechts in het bezit zal kunnen komen van auto's die tot een bepaalde klasse behoren.

Met recht kan de vraag worden gesteld, of men vooral ten aanzien van de Engelse merken niet een zuinigheid nastreeft die de wijsheid bedriegt. Hoewel wij de noodzaak moeten erkennen van een zuinig beheer, ook ten aanzien van de aankoop van buitenlandse auto's, lijkt ons de logica van de bovengesmetste maatregelen volkomen zoek. Immers, wat is het geval?

In de eerste plaats lijkt ons de vraag gerechtvaardigd of de Engelse merken die binnen de vereiste prijsklasse vallen voor Nederland wel de meest geschikte zijn. Wij menen deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden. Zeker kunnen de Ford Perfect en de 12 pk Vauxhall als voor ons land bruikbare wagens worden aangemerkt. De overige wagens die binnen de vereiste prijsklasse vallen zijn evenwel meestal merken, of beter gezegd, types die door de Engelse automobiellindustrie niet meer worden gemaakt. Of voor de aankoop van deze soort wagens onze zo schaarse deviezen moeten worden besteed, lijkt ons zeer twijfelachtig. Wij geven toe, dat men over deze uitspraak nog veel zou kunnen redetwisten en daarom willen wij op dit argument in ons betoog dan ook niet het zwaartepunt leggen.

Onverklaarbaar is, hoe men aan de maximumprijs van 250 pond sterling komt. Hoe men deze zaak ook keert of wendt, deze aankoopprijs staat in ieder geval niet in verhouding tot de in dollars luidende maximumprijs. Ware dit wel zo, dan zou de stopprijs voor de aankopen in Engeland ongeveer 310 pond sterling moeten bedragen. Nog vreemder wordt het geval indien men bedenkt, dat voor 1250 dollar wagens als Chevrolet, Ford, Dodge, Studebaker, Nash, Plymouth en Willy's kunnen worden geïmporteerd die vergeleken met de Engelse merken toch wel zeer afsteken.

Deze maatregelen komen echter in een nog vreemder daglicht te staan, indien men kennis neemt van de reactie die zij in Engeland teweeg hebben gebracht.

Niemand minder dan de heer C. E. Aldridge, general-manager van de Nuffield Exports Ltd, kennis genomen hebbende van de bovengenoemde stopprijs voor Engeland, verklaarde n.l. letterlijk: „Dit bedrag is volslagen onzin. Tegen die prijs zouden wij geen enkele auto kunnen leveren“.

Wij kunnen hieraan nog toevoegen, dat wat voor de Nuffield-groep geldt ook van toepassing is op de Austin-groep. De 8 pk Austin, n.l. de enige personenauto die tegen de genoemde stopprijs zou kunnen worden geleverd, wordt n.l. niet meer geproduceerd.

Er zit echter nog een andere zijde aan dit vraagstuk t.w. dat de genoemde stopprijs voor Engeland ten aanzien van de Tsjecho-Slowaakse en Franse automobielen ook helemaal verkeerd is, hetgeen door de Britten wordt beschouwd als een inbreuk op de meestbegunstigingsclausule. Bovendien acht men de gewraakte prijs in strijd met de geest van het crediet dat Nederland aan Engeland heeft toegestaan.

Wij zullen het hierbij voorlopig maar laten. Al met al gaat het hier weer om een regeringsmaatregel die, op zijn zachtst uitgedrukt, „een minder gelukkige greep“ blijkt te zijn geweest.

De verwijdering van de heer Koejemans

Het feit, dat het partijbestuur van de Communistische Partij Nederland de hoofdredacteur van De Waarheid A. J. Koejemans uit deze functie heeft ontslagen en hem tevens heeft gezocht zijn zetel in de Eerste Kamer en in de Provinciale Staten van Noord-Holland ter beschikking te stellen, is voldoende bekend om het bericht en de motivering ervan op deze plaats in extenso te herhalen.

De maatregel, tegen deze „reactionnaire“ en „wankelmoedige“ hoofdredacteur genomen, komt volledig overeen met de communistische methoden gelijk die over de gehele wereld worden toegepast. Nederland heeft er nu ook kennis mee gemaakt en wij hopen dat het genomen besluit ertoe zal leiden, dat de links georiënteerde arbeiders eindelijk eens hun verstand gaan gebruiken. Laten wij eerlijk zeggen, dat wij te dien aanzien de hoop niet volledig hebben opgegeven aangezien wij niet in Oost-Europa, doch

in Nederland leven waar de democratie gelegenheid heeft dergelijke absurde motiveringen en handelwijzen als door de C.P.N. gebruikt, aan de kaak te stellen.

Een ieder zij zich overigens bewust van het feit, dat dank zij het bestaan van de democratie in Nederland, de heer Koejemans nog levend en vrij rondloopt. Hadden de communisten ook in Nederland de absolute macht, welnu, wij zouden voor het voortbestaan van de ex-hoofdredacteur van De Waarheid geen cent hebben gegeven, waarmee wij maar willen zeggen van welk een groot belang het is de democratie te blijven verdedigen, opdat het operettespel van de communisten geen droeve werkelijkheid worde.

Van een vage Vos

Hoe interessant de debatten over de begroting van Verkeer en Waterstaat tussen minister Vos en de volksvertegenwoordiging ook zijn geweest, zij hebben ons toch in zekere mate teleurgesteld. Moge het een ridderlijk gebaar van de minister zijn geweest zijn in de Memorie van Antwoord gedane

**POLITIEKE ACTIVITEIT
TE DRACHTEN**

In het begin van dit jaar heeft de heer Koos Vorrink te Drachten een rede gehouden, waarin hij o.m. uitvoerig gesproken heeft over enige door onze afdeling ter plaatse verspreide circulaire's. Wij laten hier een gedeelte volgen van het verslag in de Drachtster Courant van 9 Januari:

De heer Vorrink begon met een gelukwens tot zijn toehoorders ter gelegenheid van het nieuwe jaar, hetgeen hij met bijzonder genoegen zegde te doen, omdat ook een andere politieke partij een gelukwens ter gelegenheid van het nieuwe jaar had verspreid als slot van een politieke uiteenzetting. Het verheugde spreker, dat er in Drachten een actieve afdeling van de Partij van de Vrijheid was, zoals hem elke politieke activiteit verheugde, van welke partij ook.

Politieke onverschilligheid, politieke vermoeidheid in ons land wijst op politieke ziekte, de eigenaardige tussen-toestand, waarin de mensen zeggen: Het geeft toch allemaal niets. Totdat er dan weer een politieke wonderdokter opstaat. Spreker vreesde, dat ook in ons land nog steeds de neiging bestaat het oor te lenen aan politieke wonderdokters.

In Frankrijk is De Gaulle het voorbeeld van een dergelijke situatie, ontstaan onder de drang van de communistische vleugel in dat land.

Een drietal in Drachten verspreide circulaire's van de Partij van de Vrijheid verder als uitgangspunt nemend, betoogde spreker, dat het voor deze partij als buitenstaander niet zo moeilijk is de vinger te leggen op allerlei fouten. Maar als men een juist beeld wil geven, moet men beginnen met de toestand na 6 jaar oorlog. Dit land was toen een land van puinhopen en ruïnes.

Spr. wilde niet uitweiden over het in 2½ jaar bereikte herstel. Maar dank zij het progressief-democratische bewind staat ons land in de wereld in de voorste geleederen wat betreft het bereiken van een toestand van sociale rust en sociaal evenwicht, waaraan het buiten land ons benijdt.

In de circulaire van de Partij van de Vrijheid is overigens niet veel oorspronkelijks. Het is grotendeels het gewone gekancker van de burgerman. Men spreekt schamper van „geleide“ economie. Er is i.l. erdaad te weinig werkelijke geleide economie en te veel slecht geleide economie. Maar hoe denkt de Partij van de Vrijheid in tijden van tekorten te komen tot een billijke verdeling van het beschikbare zonder leidinggevend ingrijpen?

De ouderen hebben twee wereldoorlogen, met een economische crisis daartussen, doorgemaakt. Het eigenaardige in de betogen van de Partij van de Vrijheid is, dat men zo ver in de geschiedenis teruggaat, als 't in haar kraam te pas komt. De jongere generatie mist helaas politieke scholing. Velen weten niet, hoe in de dertiger jaren de wereld en ons volk werden geteisterd door een crisis, die over de gehele wereld 25 miljoen en in ons land 450.000 mensen tot werkloosheid doemde. Zij weten niet waartoe de kapitalistische maatschappij ons gebracht heeft.

Velen zijn door die toestanden wakker gemaakt. Mannen en vrouwen, die elkaar vroeger om allerlei redenen niet konden vinden, zijn na de oorlog tot elkaar gekomen. De kloof tussen het kerkelijk en het niet-kerkelijk deel van Nederland werd gedempt. Tientallen predikanten zijn lid geworden van de Partij van de Arbeid en in de Tweede Kamer hebben 3 gelovige katholieken zitting in de fractie van deze partij. Spreker wil twee namen noemen: mr. van Walsum en prof. Liefstinck, voor de oorlog in de hoofdredactie van de christelijk-historische „Nederlander“, de eerste thans ondervoorzitter van de Partij van de Arbeid, de tweede welbekend als minister. Hun christelijk geloof is dieper dan ooit, maar zij zijn democratisch-socialisten geworden.

derenvervoer kon worden gegeven — „minder gelukkig“ te noemen, zo bleef zijn overige betoog met betrekking tot deze kwestie nogal vaag.

De minister greep maar al te gaarne — en overigens ook om begrijpelijke redenen — naar de gelegenheid om er op te wijzen, welke moeilijkheden zich bij een dergelijke gesplitste exploitatierekening zouden voordoen. Doch de toezegging die hij daarop liet volgen wil ons nogal eigenaardig voorkomen.

Immers, zij was in een dergelijke vage vorm gegoten, dat men ten aanzien van het tijdstip harer uitvoering volkomen in het duister tast.

De bereidverklaring van de minister bestond n.l. uit de toezegging, „wel eens een opdracht te willen geven, eens een poging hiertoe te wagen en ook best het parlement in kennis te willen stellen van het resultaat van die poging.“

Erg overtuigend klinkt een dergelijke verklaring in onze oren niet. Merkwaardiger nog was hetgeen de minister vóór zijn toezegging opmerkte, hetgeen neerkwam op de verklaring, dat een dergelijke poging moeilijk zal zijn en dat het resultaat, als het eenmaal ter tafel komt, van alle kanten critiek zal ontmoeten.

**STALEN MEUBELEN
„GISO“-LAMPEN**

Welnu, als de minister hiervan zo overtuigd is, waarom voert hij deze poging dan niet uit? De minister zou in dat geval waarlijk geen sterker argument kunnen vinden om te bewijzen, dat het scheiden van het personen- en goederenvervoer van de spoorwegen op de exploitatierekening tot de onmogelijkheden behoort.

Zolang minister Vos deze poging niet ten uitvoer brengt zal hij het odium op zich blijven laden welbewust een „spoorwegpolitiek“ te voeren hetgeen voor de voorstanders van het particuliere initiatief nog steeds een ernstig vraagstuk vormt.

Het wordt o.i. zeker tijd dat dit probleem nu eens ter dege wordt aangesneden.

Commentaar van onze afdeling

De afdeling Drachten heeft thans d.d. 17 Januari de volgende circulaire verspreid:

Er is de laatste tijd heel wat „lawaaï“ geweest om de persoon van de heer Vorrink, doch het verheugt ons te kunnen constateren, dat één goede eigenschap hem in ieder geval niet ontbreekt, n.l. de sportiviteit. Het spreekt ons, samenstellers van de wekelijkse circulaire's voor onze afdeling van de Partij van de Vrijheid, dat wij onkundig waren van het voornemen van de heer Vorrink om een drietal van onze geschriftjes als uitgangspunt voor zijn betoog te gebruiken; wij zouden zeker alles in het werk hebben gesteld om de openbare vergadering in De Phoenix bij te wonen. Gezien echter de objectiviteit, waarmede de Drachtster Courant ook onze vergaderingen verslaat, menen wij het verslag van de rede van de heer Vorrink voor honderd procent juist te mogen beschouwen. Na nauwkeurige lezing hiervan kunnen wij ons niet aan de indruk onttrekken, dat hier een mens heeft gesproken, die niet langer overtuigd is van de verwezenlijking van zijn idealen. De heer Vorrink is een man met een zeer behoorlijke politieke scholing en ervaring, die voldoende capaciteiten heeft om zich duidelijk te realiseren, hoe klein de winst is van het systeem, dat hij steeds heeft aangehangen, en hoe groot het verlies, beschouwd in het licht van de huidige wereldpolitiek. De heer Vorrink wil niet uitweiden over het in 2½ jaar in ons land bereikte herstel; dat kan hij ook niet, omdat er naast het weinige dat werd bereikt nog zo beangstigend veel om verbetering en een oplossing roept, mede doordat de regeringspolitiek van zijn partij méér gericht was op de verwezenlijking van partij-idealén, dan op de verbetering van 's lands positie. In onze circulaire's hebben wij u hiervan voorbeelden genoemd.

Hoe bitter het nodig is, dat er een andere koers wordt gevaren, komt duidelijk naar voren uit enkele cijfers omtrent onze Rijksbegroting, die wij vonden in het Finantieel Dagblad (die kent de heer Vorrink toch ook!) Hieruit blijkt, dat de tekorten in een tijdsverloop van vier jaar — 1945, 1946, 1947 (begroot) en 1948 (begroot) — in totaal ruim tien miljard gulden bedroegen, dat wil zeggen, driemaal zoveel als vóór de oorlog de gehele staatschuld bedroeg.

Met de circulatie van onze bankbiljetten is het eveneens zeer droevig gesteld. De omloop hiervan bedroeg n.l.

in Juli 1939	..... f 1100 miljoen
in Juli 1945	..... f 49660 miljoen
einde 1945 (na geldsan.)	f 1386 miljoen
Decemb. 1947	..... ruim f 3000 miljoen

Op het oogenblik is de circulatie weer ongeveer driemaal zo groot als vóór de oorlog. Aangenomen kan worden, dat de hoeveelheid aanwezige goederen drie maal zo klein is, zodat het inflatiespook zich in steeds dreigender wórdende houdingen aan ons vertoont.

De heer Vorrink geeft toe, dat er „te veel slecht geleide economie“ is, maar hij beseft blijkbaar niet, dat hij daarmede een vonnis uitspreekt over de politiek van zijn partij en de daaruit voortgekomen functionarissen. En wanneer hij méér dan drie van onze circulaire's en ons beginselprogramma had gelezen, zou hij weten, dat wij een tijdelijke leiding van bovenaf noodzakelijk achten in tijden van schaarste.

**Koos Vorrink
en de P.v.d.V.**

We willen geen samenleving terug, waarin tienduizenden onzer medeburgers tot werkloosheid gedoemd worden

In principe is de oplossing van dit probleem niet moeilijk: het brengen van evenwicht tussen productie en koopkracht. Daartoe moet een plan worden opgemaakt. En dat is in de praktijk niet eenvoudig. De schrijver der circulaire's van de Partij van de Vrijheid moet echter maar eens zeggen, hoe hij evenwicht tussen productie en consumptie denkt te krijgen.

Als hij zegt, dat aan de geleide economie heel wat fouten kleven, dan is dat juist. Maar als denkende mensen hebben wij ons rekenschap te geven van de richting waarin wij de maatschappij trachten te leiden. En de ontwikkelings-tendenzen in de maatschappij wijzen hoe langer hoe meer op groter verantwoordelijkheid van de gemeenschap voor productie en consumptie.

Spreker weet niet of hetgeen de Partij van de Arbeid voorstaat voor 100 pct. zal slagen. Het is maar mensenwerk. Maar de gruwel van het politieke leven in Nederland is, dat er geen enkel systeem tegenover staat. De P.v.d.A. wil de weg van de geleide economie bewust bewandelen. Het huidige verdelings-systeem staat echter niet met geleide economie gelijk.

De socialisten zijn geen tegenstanders van het maken van winst. Het gaat er slechts om, dat de winst niet ten goede komt aan een kleine bevoorrechte groep, doch dat men daarmee in het algemeen belang het productieapparaat zo goed mogelijk doet functioneren.

Er is in Nederland een aanval gedaan op het heilige eigendomsrecht. Het bankgeheim is opgeheven, er kwam een vermogensaanwasbelasting en een vermogensheffing in-eens van 10-15 pct., terwijl toen de S.D.A.P. na de vorige oorlog voor een vermogensheffing van 2 pct. streed, er niets van terecht kwam. Overigens ging door een amendement van de coalitiegenoot, de Katholieke Volks Partij, van de 2 miljard die Liefstinck wilde heffen, er nog 400 millicen voor de staatskas verloren.

Het particuliere initiatief wil van de paperassenommel af. Spreker heeft er ook een hekel aan. Maar de ondernemers hebben gelegenheid genoeg gehad om te maken dat de papierwinkel overbodig was omdat er zoets als een ondernemersmoraal zou bestaan. Zij schotten echter tekort. Zij willen vrij zijn in het maken van zo veel mogelijk winst en de arbeiders moeten dan maar beseffen, dat ons land verarmd is en dat zij geen overdevren eisen mogen stellen.

Van de verdere maatregelen van de regering noemde spr., de subsidie van f 700 miljoen op het levensmiddelenpakket der Nederlandse bevolking, de regelingen, waardoor de lonen en uitkeringen van de massa in het afgelopen jaar met 5-10 à 15 pct. werden verhoogd, terwijl het prijspeil gemiddeld niet omhoog ging. De landarbeiderslonen zijn sterker gestegen dan die van de industrie-arbeiders. Verder is er de noodvoorziening van minister Drees gekomen. Dat alles betekent een herverdeling van het nationale inkomen.

De vooruitzichten voor de politiek van de Partij van de Arbeid zijn niet ongunstig. Spreker bestreed de opvatting als zou de coalitie tussen P.v.d.A. en K.V.P. nog slechts op een schoen en een slof voortstruikelen en binnenkort uiteen moeten vallen.

Wel brengt dit samengaan voor de P.v.d.A. bezwaren mee, omdat de K.V.P. een confessionele partij is, met radicaal-progressieve, maar ook met conservatieve tot zelfs reactionaire elementen, terwijl de P.v.d.A. een staatkundige partij is, die de geestelijke beschouwing harer leden vrij laat. Spreker wil de coalitie niet tot elke prijs verdedigen, maar door steun van de K.V.P. is toch reeds veel bereikt, en er staat nog heel wat op het programma dat men met diezelfde steun hoopt te verwezenlijken.

MANIPULATIES

met bedrijfsvergunningen

Ons Eerste-Kamerlid Molenaar had op 18 December de volgende schriftelijke vragen tot de regering gericht:

1. Is het de minister bekend, dat bedrijfsvergunningen, op grond van het Bedrijfsvergunningenbesluit 1941 verleend, aan derden te koop worden aangeboden?

2. Is het juist, dat de instanties, waaronder deze materie valt, haar bemiddeling verlenen bij de overdracht van de oorspronkelijke houder der vergunning op de nieuwe verkrijger?

3. Is de minister bereid te doen onderzoeken, of het juist is, dat zulke vergunningen tegen exorbitante prijzen worden aangeboden?

4. Indien het gesignaleerde euvel inderdaad voorkomt, is de minister dan niet van mening, dat daaraan een einde moet worden gemaakt?

Minister Huysmans heeft deze vragen thans als volgt beantwoord:

1. Concrete gevallen van verkoop of te koop aanbieden van vergunningen, verleend op grond van het Bedrijfsvergunningenbesluit 1941, zijn de ondergetekende niet bekend. De tot dusverre gehouden controles, o.a. naar aanleiding van aanbiedingen ter zake in dag- of vakbladen, hebben aangetoond, dat steeds sprake was van de overneming van reeds gevestigde bedrijven en dat ten onrechte de begrippen „bedrijfsvergunning en bedrijf” met elkander verward werden.

2. Deze vraag moet in ontkennende zin worden beantwoord.

3. Zoals mede uit het antwoord op de eerste vraag kan blijken, heeft deze aangelegenheid de voortdurende aandacht van ondergetekende. Geen der tot dusverre onderzochte gevallen houdt een bevestiging in van de aan onderhavige vragen ten grondslag liggende vermoedens.

4. Ter beperking van de mogelijkheden, dat derden onbevoegd van verleende vergunningen gebruik maken, worden deze vergunningen zoveel mogelijk ten name van natuurlijke personen gesteld.

Vereniging van Staten- en Raadsleden

Onder voorzitterschap van de heer D. W. Dettmeyer heeft de Vereniging van Staten- en raadsleden der Partij van de Vrijheid Zaterdagmiddag in Pulchri Studio te 's-Gravenhage een druk bezochte bijeenkomst gehouden, waar mr. D. Simons, oud-directeur van het centraal bureau voor verificatie en financiële adviezen der Vereniging van Nederlandse gemeenten en lid van de z.g. commissie-Oud, heeft gesproken over de financiële betrekking tussen Rijk, provincie en gemeente.

Alvorens de nieuwe voorstellen van de commissie-Oud en de regering te behandelen, gaf spr. enkele hoofdlijnen van het uitgebreide vraagstuk weer, in de eerste plaats betreffende de gemeente.

De gemeenten zijn niet op één lijn te stellen met rijksdiensten. Zij hebben een eigen leven en initiatief, dat vaak stimulerend werkte voor het Rijk. Dit is een grote kracht in ons bestel, die behouden moet blijven. Derhalve is financiële zelfstandigheid der gemeenten vereist onder het normale toezicht van Ged. Staten. Het toezicht van het Rijk op noodlijdende gemeenten is noodzakelijk fnuikend voor het initiatief, aldus spr. Naast privaatrechtelijke inkomsten en inkomsten uit gemeentelijke bedrijven hebben de gemeenten daarom belastingen nodig. Hiermede zijn wij reeds op het terrein van de financiële betrekking. Want het is dezelfde burger, die Rijks-, provinciale- en gemeentelijke belastingen te betalen heeft. Iedere regeling van financiële betrekking vindt daarom ook haar oorsprong in of gaat gepaard met een wijziging van het gemeentelijke belastingstelsel. Ook de medewerking aan de uitvoering van 's Rijks wetten. Het zgn. zelfbestuur naast de autonomie vereist financiële regeling. Vaak worden speciale bijdragen daarbij toegekend. Doch praktisch worden hierdoor altijd uitgaven op de gemeenten gelegd om een zuinige uitvoering van de wet te verkrijgen.

Theoretisch zou het denkbaar zijn, dat aan de gemeenten voldoende belastinggebied wordt gelaten om alle uitgaven zelf te bestrijden. Doch dan treden grote verschillen in belastingdruk op, die leiden tot belastingvlucht naar balastingvluchtheuvels. Daarom is ook belastingnivellering een der doeleinden van de financiële betrekking. De techniek van de belastingheffing influenceert ook de verhouding. Een eigen gemeentelijke inkomstenbelasting is thans technisch na de invoering van

de loonbelasting, die bij de bron, de werkgever, wordt geheven, moeilijk nog in te voeren. Ook laat de hoogte van de belastingbehoefte niet toe, dat aan gemeenten een ruime belastingcapaciteit wordt afgestaan of misschien slechts ten dele te gebruiken.

Spr. geeft daarna een kort overzicht van de regelen van 1929, 1935 en 1943.

Alle wijzigingen hadden slechts tot doel vervanging van verlopen gegane inkomsten door wijziging van belastingstelsel enz., maar niet vermeerdering. Stel daartegenover de toeneming van de bevolking en de tijdens en na de oorlog zo belangrijke stijging van het prijspeil, dan begrijpt men, dat de gemeenten steeds dieper wegzakten in de moeilijkheden. Aan heffingen en algemene uitkeringen ontvingen de gemeenten tezamen in 1930 f 275 miljoen en in 1947 f 265 miljoen. Maar het Rijk zag de opbrengst van zijn belastingen stijgen van 583 miljoen in 1930 tot naar raming f 2 miljard 82 miljoen in 1947. In 1940 waren er reeds plm. 300 noodlijdende gemeenten. Berekend is nu een begrotingstekort der gemeenten voor 1947 van 200 miljoen naast 300 miljoen oude geaccumuleerde tekorten.

De opdracht van de commissie-Oud voor het herstel van de financiële zelfstandigheid van de gemeenten en provincies gaat ver en betreft ook de taakverdeling tussen Rijk, provincie en gemeenten. Voor een min of meer blijvende regeling is nog te veel onzeker. Daarom heeft de commissie een noodvoorziening voor 3 jaren ontworpen, die in hoofdtrekken door de regering is overgenomen. Spr. gaf een overzicht van de voorstellen. Doel is voor alle gemeenten en sluitende begroting, zij het dan ook voor de meeste gemeenten slechts met inspanning van alle krachten. Door de bijzondere uitkering, waar deze nodig is voor 3 jaar vast te stellen, wordt na de vaststelling de gemeente van rijkstoezicht bevrijd. De commissie heeft de hogere uitgaven voor het Rijk geraamd op f 96.5 miljoen, terwijl de f 85 miljoen, die anders voor steun aan noodlijdende gemeenten nodig zouden zijn, in het plan zijn verwerkt. Bij beoordeling worde bedacht, dat het slechts een noodverband is. Fixering van uitkeringen voor meer dan 3 jaar is ondoenlijk. Indien het rijk niet al te lastig is bij het bepalen van de bijzondere uitkering, wordt een zekere zelfstandigheid herkegen, ald. spr.

Voor de provinciale financiën kon meer dan een noodoplossing worden geboden. Het probleem is eenvoudiger. De bemoeiingen der provincies zijn minder en hebben meer een aanvullend

tinggebied was voldoende. In 1941 gingen daarvan de opcenten op inkomsten- en vermogensbelastingen verloren. Nu ging het rijpen en thans nog meer door de kostenstijging. Het voorstel der commissie is het belastinggebied niet te wijzigen, doch over de provincies te verdelen ¼% van de rijksbelasting, ongeveer 16 miljoen, waarvan telkens een derde deel naar de oppervlakten, naar de aantallen inwoners en dergelijke porties. Voor Zeeland worden enige extra-verbeteringen voorgesteld, terwijl in afwachting van een nieuwe regeling van de wegenfinanciering ook op dit punt een verhoging van het aandeel van de provincies in de opbrengst der wegenbelasting is aanbevolen.

Worden de voorstellen wet, dan zijn meer mogelijkheden van zelfstandig bestuur ontstaan, die het ambt van Staten- of raadslid aantrekkelijker, doch tevens verantwoordelijker maken, aldus besloot mr. Simons.

Bij de bespreking werd het woord gevoerd door gemeenteraadsleden uit Boskoop, Voorschoten, Vlaardingen, Den Haag, Oegstgeest, Zeist, Wassenaar, Voorburg, Renkum, Bussum e.a.

In de bijeenkomst werden herdacht de overleden leden der vereniging mr. de Witt Wijnen, Kijzer en Vernes. Verder werd nog van gedachten gewisseld over de vermakelijkheidsbelasting, welke binnenkort in tal van gemeenteraden aan de orde zal komen.

AFDELING DEN HAAG

Onder voorzitterschap van mr. D. J. van Gilse heeft de afd. Den Haag van de Partij van de Vrijheid een druk bezochte ledenvergadering gehouden in Pulchri Studio.

Met algemene stemmen werd de principiële beslissing tot het samengaan met de groep-Oud aanvaard. Na uitvoerige discussie werden het ontwerp beginsel-program en de voorgestelde naamswijziging eveneens goedgekeurd. Na bespreking van de wijzigingen en aanvullingen van het hoofdbestuur werd zeer uitvoerig van gedachten gewisseld over het advies van het hoofdbestuur inzake de kandidaatsstelling voor de komende Tweede Kamerverkiezingen, waarna een voorlopige kandidatenlijst voor de kieskring Den Haag werd opgemaakt.

Tot afgevaardigden naar de buitengewone algemene ledenvergadering van de Partij op 24 Januari te Amsterdam werden gekozen: mr. D. J. van Gilse, mevr. M. J. van Alphen-Oudendijk, M. C. van Keule, mr. H. J. Kessler, F. J. Martens, mej. mr. M. C. Laban en A. J. Kalfs, tot plaatsvervangende afgevaardigden mr. C. Greve, mevr. ir. A. Mirandolle-Graf en W. J. Sickmann.

Als vertegenwoordigers van de Centrale Den Haag in de verkiezingsraad werden gekozen mr. D. J. van Gilse, mr. F. G. van Dijk, mr. G. L. J. Mens Fiers-Smeding en mej. N. E. de Reus.

J. C. M. VALKS, BURG. GROTHESTRAAT 47a, SOESTDIJK, TEL. 2732 (K. 2955):

MAKELAAR EN TAXATEUR
Taxaties door heel Nederland

N.V. LIJM- EN GELATINEFABRIEK „DELFT”

Fabrieksmerk: TWEE TORENS.
TEL. 106-363 DELFT.

MACHINEFABRIEK en SCHEEPSWERF

van
P. SMIT Jr. N.V. ROTTERDAM

N.V. Nederlandsche Caoutchouc- en Gutta-Perchafabriek

v/h BAKKER & ZOON
RIDDERKERK

TECHNISCHE RÜBBERARTIKELN

SMIT SLIKKERVEER

DYNAMOS MOTOREN

N.V. BOELE'S Scheepswerven
en
Machinefabriek BOLNES

Nieuwbouw en reparatie

J. en K. SMIT'S
Scheepswerven
en
Machinefabrieken
KINDERDIJK

AUTOGENE- EN ELECTRICHE LASCHINRICHTING LICHT CONSTRUCTIEWERK
L. v. d. BURGH & Co.
MATHENESSERDIJK 327 - TEL. 37107 - ROTTERDAM
REPARATIEWERKPL. VOOR HAARDEN EN KACHELS

IMPORTZAAK IN MACHINES VOOR METAALBEWERKING

VRAAGT:

EEN PRIMA KRACHT

Technisch en op talengebied (hoofdz. Engels en Frans) goed onderlegd, liefst met fabriekservaring en diploma M.T.S., Werktuigk. Ingenieur of derg. Leeftijd niet boven 30 jaar.

Sollicitaties met uitvoerige opgave van levensloop, diploma's, leeftijd en godsdienst onder No. V. 7999, Bureau dezer Courant.

DE ROTTERDAMSCH DROOGDOK MIJ. N.V.

ADVERTEERT

IN DIT BLAD

Mrs. Stikker en Oud in de eerste openbare vergadering van de VOLKSPARTIJ VOOR VRIJHEID EN DEMOCRATIE. bladzijden 3 t/m 6.

Waarnemend Hoofdredacteur: Drs H. A. KORTHALS, Voorzichten

„slact op den trommele“

Voorlopig adres van Redactie: VAN BRUNINGENSTRAAT 3, ROTTERDAM. Gironummer 245103 t. n. v. de penningmeester van de stichting „Slact op den Trommele“ te Utrecht. Adres van Administratie: NIEUWE GRACHT 38, UTRECHT, Telefoon 19298. Abonnementen f 1,30 per kwartaal, f 5,20 per jaar. — Losse nummers f 0,14.

Bespiegelingen over een nieuwe partij

Dat zou het katholieke blad be-
treuen, want, terecht, beschouwt het
als een groot goed, dat het politiek
in de P. v. d. A. georganiseerde volks-
deel betrekken is bij de regerings-
verantwoordelijkheid.

Het is een merkwaardige redene-
ring, merkwaardig, en naar het ons
voorkomt niet geheel juist. De Tijd
meent bijvoorbeeld, dat de thans uit de
P. v. d. A. getreden zeer zoveel invloed
in deze partij hadden, dat zij haar
voldoende in het rechtse (en rechte)
spoor konden houden om haar een
voor de K.V.P. aanvaardbare bond-
genote te doen zijn. Dit is een mis-
vatting. Juist doordat hun aanwezig-
heid in de P. v. d. A. niet kon ver-
hindern, dat deze partij in hoe
langere hoe zuiverder socialistisch
vaarwater kwam, hebben zij ontdekt,
dat zij in het verkeerde
schuifje zaten: zij konden
zich er niet meer thuis voe-
len. Is het De Tijd dan ont-
gaan dat in de P. v. d. A.
hoe langer hoe meer — wat
te verwachten was — het
socialisme van de S.D.A.P.
ging overheersen? Heeft het
blad zich gesust met de ge-
dachte dat er toch ook nog
mensen als mr. Oud in de
P. v. d. A. zaten en dat het
dus zo'n vaart niet zou lopen?
Heeft het dan voor de wer-
kelijke ontwikkeling de ogen
gesloten gehouden?

Het behoeft overigens niet
te verbazen dat bij de katho-
lieken het inzicht veld wint,
dat hun bondgenootschap
met de P. v. d. A. niet ideaal
is. Nu ligt dit naar wij menen
niet zo zeer aan de tegenstel-
ling tussen beider inzichten
ing tussen beider inzichten
als wel juist aan het feit, dat
zij hebben gemeend samen
niet met de socialisten en met
niemand anders te moeten
regeren. Twee stenen kunnen
nu eenmaal geen stevig ge-
heel vormen, vooral niet als
zij de neiging hebben om
kaar afzijdig kunnen andere
zorgen, ja maar, zo zegt De
Tijd zorgelijk, mag men van
de P. v. d. A. verlangen, dat
ook zij de nieuwe partij als
bondgenote aanvaardt?

(Vervolg op pag. 2)

Wenigen zouden beter dan mr. Oud,
kennner van onze staatkundige ge-
schiedenis, de historische betekenis
van de stichting der Volkspartij voor
Vrijheid en Democratie kunnen uit-
gegaan en vaart de verkiezingen
tegemeet. En zij hoopt, dat de poli-
tiek-vrijzinnigen in Nederland talrijk
zullen blijven.

De voorzitter der V.V.D., mr.
Stikker, heeft er op gewezen, dat de
V.V.D. in wording over het algemeen
in de pers vrij gunstig is ontvangen,
ook in de andere dan de bevriende
pers (behalve — wat begrijpelijk is —
in de socialistische en communisti-
sche). In het bijzonder heeft de wel-
willende houding van de rooms-
nieuwe partij een stuk van haar rech-
tervleugel moet afstaan, waardoor
haar socialistische karakter nog du-
delijker naar voren komt, wel eens
en schuit naar links kunnen maken.
En dan zou zij voor de K.V.P. moge-
lijk niet meer als bondgenoot aan-
vaardbaar kunnen worden.

Er is geen geheim van gemaakt,
dat niet alle oud-vrijzinnig-democra-
ten uit de P. v. d. A. zijn getreden om
het de P. v. d. V. samen het politiek
vrijzinnige deel van ons volk kracht
in inhoud te geven. Men weet, dat
verschieden van hen een stuk heb-
ben onderkend, waarin zij verkla-
ren, dat zij zich heel goed in de P.
v. d. A. thuis voelen. Het
zou natuurlijk moeilijk voor
hen zijn geweest dit stuk,
niet te onderkennen zolang
zij nog deel uitmaken van
die partij.

Moeten we nu uit dit bij-
ven van die oud-vrijzinnig-
democraten in de P. v. d. A.
opmaken, dat de V.V.D. geen
volledige verzameling van
politiek-vrijzinnigen is, zo-
als blijktbaar de P. v. d. V.
dat niet was? Neen, daar is
geen reden voor. Men mag
nu aannemen, dat de oud-
vrijzinnig-democraten, die
A. hebben verkeerd, weten
waar zij aan toe zijn en de
voorkur geven aan deze
socialistische partij. Aldus
kunnen zij op het ogenblik
niet tot de politiek-vrijzinnig-
gen worden gerekend. Wel-
iswaar is niets hier op aarde
bestendig maar men mag
toch op dit ogenblik, nu
iemand als de heer Oud het
eens bleek te zijn met de
kopsstukken uit de P. v. d. V.,
toch wel zeggen, dat men de
politiek-vrijzinnigen vindt in
de V.V.D. en nergens anders.

De V.V.D. is een vervol-
making van de P. v. d. V.
Zij is wat de P. v. d. V. in
1946 al had kunnen worden
als toen niet velen hadden
gedacht dat het met dat
socialisme — door persona-
lisme een weinig versluierd
— in de P. v. d. A. wel mee
zou vallen. Het is de ware
politiek-vrijzinnigen niet

Volkspartij voor Vrijheid en Democratie

in de totstandkoming van de

HET AANDEEL DER P. V. D. V.

In het besluit wordt melding gemaakt van het resultaat van het overleg tussen
een delegatie uit het hoofdbestuur en een delegatie uit het bestuur van het comité
tot voorbereiding van de oprichting van een Democratische Volkspartij en wordt
met voldoening geconstateerd, dat dit overleg heeft geleid tot het gemeenschappelijke
noemd comité in een Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, welke beginselen
zijn neergelegd in een programma van beginselen, gelijk dit door bovengenoemde
partij mede te werken door in haar reglementen zodanige wijzigingen aan te bren-
gen, dat zij wordt omgezet in de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, met ge-
noemd beginselprogramma (hetwelk op aanvraag verkrijgbaar is bij het secretariaat
van de V.V.D., Konijnweg 61, Den Haag), een en ander gepaard gaande
met zodanige uitbreiding van het hoofdbestuur, dat daarin aan de leden van meer-
kan worden verschaft.

Dit alles overwegende heeft men besloten:
in de reglementen overal de woorden „Partij van de Vrijheid“ te vervangen
door „Volkspartij voor Vrijheid en Democratie“;
het meergemelde beginselprogramma vast te stellen;
in de plaats van mr. K. P. van der Mandele, ondervoorzitter, en de heer
R. Zegering Hadders die hun zetel in het dagelijks bestuur ter beschikking hebben
te Rotterdam en tot lid van het dagelijks bestuur een nader door het comité-Oud
aan te wijzen persoon;
het aantal leden van het hoofdbestuur met vijf uit te breiden;
in deze vijf plaatsen bij enkele kandidaatstelling te benoemen mr. K. P. van
der Mandele te Rotterdam en vier nader door het comité-Oud aan te wijzen
personen;

de ondervoorzitter op dezelfde wijze als de voorzitter uit te zonderen van de
bepaling van art. 9, lid 3, van het reglement op de kandidaatstelling voor leden
van de Tweede Kamer en van de procedure voor de kandidaatstelling voor de
tussentijdse verkiezingen in 1948;

de afdelingen uit te nodigen, voor zover nodig door wijziging van haar regle-
menten, zodanige maatregelen te nemen, dat de samenstelling der afdelingsbestu-
ren komt te beantwoorden aan de gewijzigde structuur der partij.

WARU!

Voor de begrotingsredevoeringen van Mr. VONK en Dr. Ir. HACKE resp. over het INDISCHE VRAAGSTUK en de WEDEROPBOUW verwijzen wij naar de pagina's 4, 5 en 6.

„slaet op den trommele”

Waarnemend Hoofdredacteur:
Drs H. A. KORTHALS, Voorschoten

Voorlopig adres van Redactie: VAN BEUNINGENSTRAAT 3, ROTTERDAM. Gironummer 245103 t. n. v. de penningmeester van de stichting „Slaet op den Trommele” te Utrecht.
Adres van Administratie: NIEUWE GRACHT 38, UTRECHT, Telefoon 19298 — Abonnementen f 1.30 per kwartaal, f 5.20 per Jaar — Losse nummers f 0.14.

PRIKKELBARE POLITICI

Elders in dit blad vindt men afgedrukt hetgeen mr. Vonk in tweede termijn in het jongste Kamerdebat over Indië heeft gezegd. Over dit debat in het algemeen zullen wij het hier niet hebben. Het is te verbreekd geweest, zowel naar tijd als naar inhoud, om er een overzicht van te geven; bovendien mag het dan tenslotte enige — zij het niet volledige — opheldering omtrent sommige gebeurtenissen hebben gegeven, aan de politieke verhoudingen heeft het in wezen niets veranderd.

Wel zullen wij enige woorden wijden aan een bijzonder onderdeel. Mr. Vonk had in Het Dagblad, de in Den Haag verschijnende krant waarin de journalist Lunshof toonaangevend is — evenals in het c.h. dagblad De Nederlander —, een publicatie aangetroffen, inhoudende uitlatingen van generaal Spoor over de toestand in Indië; somber stemmende uitlatingen. Deze publicatie moest — dat kon bijna niet anders — een fragment uit een geheim rapport zijn. Maar gepubliceerd zijnde kon het ter kennis van ieder komen; de omstandigheid dat de publicatie een indiscretie was verandert daar niets aan.

Mr. Vonk nu had in het Kamerdebat een stuk van die publicatie voorgelezen en minister Jonkman gevraagd of het daar betoogde juist was. En daar is de minister zo verschrikkelijk over uitgevallen, dat het bar was. Hij zal ongetwijfeld geprikkeld zijn geweest over het aan de openbaarheid prijsgeven van een geheim rapport. Maar zijn hoosheid had dan Het Dagblad moeten treffen en niet de volksvertegenwoordiger die inlichtingen over het gepubliceerde vroeg. Kennelijk heeft prikkelbaarheid de bewindsman hier op het verkeerde pad gebracht. En prikkelbaarheid is meestal, en vooral in de politiek, een kwade eigenschap. Een prikkelbare politicus blijft met zijn betoog op een lager peil dan waartoe hij in alle kalmte in staat zou zijn.

***

Toch is prikkelbaarheid een verschijnsel dat in de politiek nogal eens voorkomt. Zo kan men in sommige kringen van de P.v.d.A. het maar moeilijk zetten dat mr. Oud die partij vaarwel heeft gezegd. Deze stap heeft sommige socialisten ge-

prikkeld; en dan zeggen zij onvriendelijke, onnodige en onlogische dingen. Zo heeft mr. Joekes, ook oud-vrijzinnig-democraat, maar in de P.v.d.A. blijvend en dus zich wijddend aan het socialisme, in datzelfde Indische debat gezegd, dat er vanwege de nieuwe partij — hij bedoelde de V.V.D. — geen nieuwe geluiden waren geuit. Aldus zijn oordeel over de rede van mr. Vonk. Wat heeft de heer Joekes daarmee willen zeggen? In de eerste plaats waarschijnlijk, dat „de nieuwe partij” niets nieuws is, m.a.w. dat zij domweg een voortzetting is van de P.v.d.V., welke hij en zijn partijgenoten steeds gaarne op haar beurt als een voortzetting van de Liberale Staatspartij zien; hiermee miskennende, dat de P.v.d.V. en de V.V.D. elk op eigen wijze nieuwe concentraties van politiek-vrijzinnige krachten beoogden.

En die niet-gehoorde nieuwe geluiden? De fracties van de P.v.d.V. in de beide Kamers der Staten-Generaal hebben doen weten, dat hun partij was omgezet in de V.V.D. en dat zij voortaan tot deze nieuwe partij horen. Houdt dit nu in, dat zij voortaan ook anders zullen praten dan voorheen? In onze kring geldt nog steeds de waarde van de persoonlijkheid van de mens als iets kostbaars. Men kan dus niet verwachten, dat iemand uit onze kring zijn persoonlijkheid plotseling zal veranderen, resp. zal moeten veranderen, wanneer zijn partij wordt

omgezet in een andere partij van soortgelijke beginselen. Wij weten nu niet meer, hoe de heer Joekes over deze dingen denkt. Hij had op zijn hoogst mogen constateren, dat mr. Vonk mr. Vonk was gebleven. En dit zou niemand, ook de heer Joekes niet, hebben mogen verbazen. Verbazingwekkend zou het zijn geweest, als de heer Vonk plotseling als iemand anders was gaan praten. Zijn overtuiging is evenwel dezelfde gebleven. En hij brengt dit tot uiting. De gewoonste zaak van de wereld.

***

Zoals we zagen zijn het niet alleen ministers, die weleens aan prikkelbaarheid lijden; ook bij Kamerleden komt die kwaal voor. Er is intussen onder de ministers nog iemand, die het soms moeilijk kan verbergen dat hij geprikkeld is: prof. Lieftinck. Wij willen vooropstellen, dat wij er begrip voor kunnen hebben, dat een steeds herhaalde critiek weinig bevorderlijk is voor de nodige gelijkmoedigheid, vooral niet als men die critiek steeds weer op dezelfde wijze wil weerleggen. Dit geldt zowel voor Kamerleden als voor ministers.

Prof. Lieftinck nu heeft de eigenschap, dat hij midden in de ernstigste betogen als het ware terloops de hatelijkste dingen zegt. Het effect daarvan is soms komiek. Wat niet wegneemt, dat men daarin ook te ver kan gaan.

Het geval dat wij op het oog heb-

Een blikje in de vergaderzaal van de Eerste Kamer, waar de Ronde Tafelconferentie „Nederland—Suriname—Curaçao” werd geopend. Minister-president dr. L. J. M. Beel spreekt de openingsrede uit.

De redevoeringen van mr. Stikker en mr. Oud

gehouden in de eerste vergadering van de V.V.D. op 24 Januari 1948 te Amsterdam, zijn afgedrukt in een brochure, welke verkrijgbaar is bij het secretariaat der V.V.D., Koninginnegracht 61, Den Haag, giro no. 67880, tegen f 0.10 per stuk (bij bestelling van grote aantallen tegelijk is een reductie mogelijk).

ben speelde zich af in het debat over de naasting van de aandelen der Nederlandse Bank en het ontwerp-Bankwet 1948. De c.h. afgevaardigde baron van der Feltz had — waarlijk niet als enige — flink wat critiek geleverd. En minister Lieftinck had uitvoerig van antwoord gediend. Tot zover ging alles gewoon. Bij de replieken nu toonde baron van de Feltz zijn dankbaarheid voor het uitvoerige ministeriële antwoord. En hij voegde daar aan toe, dat het hem speet die uitvoerigheid niet te kunnen belonen met de verklaring, dat hij zijn stem aan het ontwerp zou geven. Ook dit was nog gewoon: parlementaire hoffelijkheid ofwel een met courtoisie gevoerd debat. Met dezelfde hoffelijkheid scheen minister Lieftinck hierop te reageren. Hij had, zo zei hij, met veel genoegen dat uitvoerige antwoord gegeven, maar toen schoot hij ineens uit, eraan toevoegende: „ofschoon ik wist dat het boter aan de galg gesmeerd was”. In de Handelingen komen deze woorden niet voor; de minister heeft dus blijkbaar gevoeld, dat hij een tikje te ver was gegaan. Maar de aanwezige Kamerleden en het aanwezige publiek hebben het gehoord. En de pers heeft het vermeld.

***

Aan prikkelbaarheid is niet altijd iets te verhelpen. Mr. Vonk heeft over minister Jonkman gezegd: „qui se fâche a tort” — wie kwaad wordt heeft ongelijk. Soms is het ook een kwestie van een leverkwaal of zo maar vermoeidheid. Hoe dit zij, wij kunnen er geen waardering voor hebben. Veel meer waarderen wij het, wanneer ook in het politieke debat de hoffelijkheid hoog wordt gehouden. Humor hoeft daarbij niet te worden vermeden. Humorloze politici vond en vindt men hoofdzakelijk bij totalitaire groepen. Maar ook de humor in de politiek zal de hoffelijkheid niet mogen aantasten. Rust en kalmte moeten vooropstaan. Dit zal steeds ten goede komen aan de waardigheid en de waarde der discussie.

In een ledenvergadering van de afdeling Warffum is o.m. de jongste salaris-herziening voor onderwijzend personeel besproken. Er is, zo werd betoogd, een situatie ontstaan, waarin b.v. een directeur van een H.B.S. ten plattelande minder salaris geniet dan een onderdirecteur en ook minder dan leraren in de steden, hetgeen tot gevolg heeft, dat benoeming van een directeur op een plattelandsschool alleen mogelijk is uit het corps leraren van plattelandsscholen. Deze achterstelling is een financieel nadeel en wordt ook gevoeld als een belediging voor de directeurs der scholen op het platteland.

De vergadering was van mening, dat deze achterstelling krachtig bestreden dient te worden. Een brief dienaangaande is aan het secretariaat der partij gezonden.

Protestantse Kerk in Nederlands-Indië, op 7 februari a.s. om 3 uur in Hotel „De Oude Hoorn” een huishoudelijke vergadering ter bespreking van de propaganda in de Hoekse Waard bij de komende verkiezingen. In deze vergadering zal de voorzitter van de rijkskieskring, drs. P. Herweyer, aanwezig zijn.

„TROPENDOMINEE”

Dr. Sikken, uitgave van Gorcum en Comp., Assen, ing. f 3.90, geb. f 4.90.

Een vlot geschreven boek. De schrijver, van de Friese klei afkomstig, is, na enige tijd predikant te zijn geweest bij een Hervormde gemeente in Brabant, naar Indië gegaan en was daar tropendominie, predikant bij de „Protestantse Kerk in Nederlands-Indië”, zoals dat officieel heet.

geleken „Dj dar wat later” onder Japane bezetting volgde.

„In de laatste dagen, of uren, van het koloniale bestel, vochten enkele soldaten op de hellingen van de Tankoeban Prahoe een wanhopige strijd. En enkele kilometers achter hen vierde men feest in Homan; vele officieren, vrouwen, wijn en dans” (p. 62).

De schrijver is een orthodox man, van huis uit waarschijnlijk een streng orthodox man, maar overgoten met die milde sfeer van de meeste orthodoxen, die in Indië zijn geweest en wat verder hebben gekeken dan naar het eigen vertrouwde kringetje alleen.

Wordt er in bepaalde protestantse kringen tegenwoordig geroepen (geschreeuwd en gebruld soms) om de roem en de glorie van een uiterlijke kerk, naar het ons gelukkig voorkomt in afnemende mate, dr. Sikken zegt:

we er ooit aan geloofd hebben, beslist geen hoop meer op organisatie en reorganisatie; wel op desorganisatie. Leven komt van binnenuit. En dan alleen onder druk, onder afbraak. Het was niet de Groep-beweging, en niet een liturgische beweging, en niet de dialectische theologie, die ons geloof bracht. Trouwens, in welk land hebben zij de kerk gebouwd? De nood, de onmogelijkheid om in iets anders te geloven, bracht ons tot het geloven van het Evangelie”. (p. 125).

Toch is er in dit boek iets, dat ons niet bevredigen kan en dat is de neiging naar het ascetische, die we op bijna iedere bladzijde menen te kunnen spuren. Een ascetische tendens, in de geest van Kierkegaard, meermalen door de auteur trouwens aangehaald. In de geest ook van prof. Jonker, die dr. Sikken ook in zijn beschouwingen van de kerk blijkt te volgen.

L.

J. C. M. VALKS, BURG. GROTHESTRAAT 47a, SOESTDIJK, TEL. 2732 (K. 2955):

MAKELAAR EN TAXATEUR
Taxaties door heel Nederland

Verzorgt uw verhuizingen over de gehele wereld.
„Liftvans beschikbaar”
Meubelopslagplaatsen
Gesloten boxen
Centraal verwarmd.
Gaarne zenden wij ons boekje met aanbevelingen van klanten.
FA KOOYMAN
Nieuwe Haven 145
Tel. 68146 Schiedam

„Loodbranderij Vlaardingen” Gevestigd te SCHIEDAM
Oude Sluis 7 - Tel. 67.308

* Uitzending van vakbekwaam personeel door geheel Nederland.

Levering van elk gewenst
Geheel loden
Homogeen verlood
Met plaatlood bekleed

APPARAAT

AMERICAN EXPRESS
AMSTERDAM ROTTERDAM DEN HAAG ENSCHEDE
SPOORKAARTJES

AUTOGENE- EN ELECTRISCHE LASCHINRICHTING
LICHT CONSTRUCTIEWERK
L. v. d. BURGH & Co.
MATHENESSERDIJK 327 - TEL. 37107 - ROTTERDAM
REPARATIEWERKPL. VOOR HAARDEN EN KACHELS

N.V. Nederlandsche
Caoutchouc- en Gutta-Perchafabriek
v/h BAKKER & ZOON
RIDDERKERK
**TECHNISCHE
RUBBERARTIKELEN**

Laat dit blad
lezen aan
uw vrienden

**DE ROTTERDAMSCH
DROOGDOK MIJ. N.V.**

N.V. BOELE'S
Scheepswerven
en
Machinefabriek
BOLNES
*
Nieuwbouw en reparatie

H. P. GELDERMAN & ZONEN N.V.
OLDENZAAL
Fabrikanten van
ruwe-, geverfde-, gebleekte- en bedrukte katoenen-,
celvezel- en kunstzijden manufacturen

TEXTIEL

TRADE MARK
N.V. RIGTERSBLEEK
voorheen G. J. VAN HEK & ZONEN
ENSCHDE
KATOENEN EN KUNSTZIJDEN WEEFSELS

SMIT
SLIKERVEER
DYNAMOS
MOTOREN

J. en K. SMIT's
Scheepswerven
en
Machinefabrieken
KINDERDIJK

LABOR'S GRAAN- EN MEELBEDRIJF
SOEST
M. v. d. ENT BRAAT
FABRIKANT VAN:
VEEVOEDERS
VEEKOEKEN
PAARDEN- EN RUNDVEEBROKJES
PLUIMVEEKORRELS
KONIJNENKORRELS
VAN LENNEPLAAN 65 - TELEFOON NO. 2430

 POMPEN
voor scheepvaart
en industrie
Kaadpleeg
onze technische dienst
MACHINEFABRIEK C. MATERS C.V.
BEVERWIJK - TELEFOON 3141

**MACHINEFABRIEK
en SCHEEPSWERF**
van
P. SMIT Jr. N.V.
ROTTERDAM

KLOOS
KINDERDIJK
BRUGGEN

N.V. LIJM- EN GELATINEFABRIEK
„DELFT”
Fabrieksmerk: TWEE TORENS.
TEL. 106-363 DELFT.

N.V. MACHINEFABRIEK
IJzer-, Staal- en Metaalgieterij
v.h. Bakker & Co.
RIDDERKERK

VRJ!

„slaet
op den trommele”

Waarnemend Hoofdredacteur:
Drs H. A. KORTHALS, Voorschoten

Op de bladzijden 4 en 5 van dit nummer treft de lezer het verslag aan van de belangwekkende redevoering, die drs. H. A. Korthals Dinsdag j.l. bij de behandeling van de begroting van economische zaken in de Tweede Kamer heeft gehouden.

Voorlopig adres van Redactie: VAN BEUNINGENSTRAAT 3, ROTTERDAM. Gironummer 245103 t. n. v. de penningmeester van de stichting „Slaet op den Trommele” te Utrecht.
Adres van Administratie: NIEUWE GRACHT 38, UTRECHT, Telefoon 19298 — Abonnementen f 1.30 per kwartaal, f 5.20 per jaar — Losse nummers f 0.10.

Uit de parlementaire debatten

Bij de algemene beschouwingen over de rijksbegroting 1948 heeft ons Tweede Kamerlid Korthals de veronderstelling uitgesproken, dat onze deviezenpot in het tweede kwartaal van 1948 geheel leeg zou zijn als het in 1947 gevolgde economische beleid dit jaar zou worden voortgezet. Hij baseerde deze mening op de uitlating van de minister van financiën, dat er een deviezentekort van twee miljard zou bestaan, dat slechts voor 500 miljoen kon worden gedekt met buitenlandse credieten.

Wel werd in de loop van 1948 de hulp van het plan-Marshall verwacht. Maar deze hulp, welker omvang nog onbekend is, zou waarschijnlijk — en thans kan men dit wel met enige zekerheid zeggen — niet voor de tweede helft van het jaar komen. Daarom, aldus de heer Korthals indertijd, zal de regering, zich baserende op een bescheiden bedrag aan „Marshall-hulp”, haar economische politiek moeten vaststellen.

Intussen zijn wij een paar maanden verder. De „Marshall-hulp” is er nog niet en zal nog wel wat uitblijven. Over verbetering van de deviezenpositie heeft nog niemand iets gehoord, maar evenmin over een wijziging in de economische politiek, welke het mogelijk moet maken het hoofd boven water te houden tot de hulp een feit is.

***

Wat de heer Korthals had aanbevolen was voorzichtig en getuigend van verantwoordelijkheidsgevoel en werkelijkheidszin. Maar er gebeurde niets. Daarom heeft de heer Korthals bij de behandeling van de begroting van economische zaken in de Tweede Kamer deze aangelegenheid maar weer eens ter sprake gebracht. Op het ogenblik dat wij dit schrijven is nog slechts in één termijn gesproken. De nieuwe bewindsman, prof. Van den Brink, heeft in zijn antwoord maar weinig gezegd over de noodzaak van wijziging van het economische beleid in verband met de deviezenpositie. Eigenlijk heeft hij over een wijziging van het beleid helemaal niets gezegd. Veeleer heeft hij doen uitkomen, dat het beleid van verleden jaar zal worden voortgezet. Maar cijfers, welke deze voortzetting zouden kunnen rechtvaardigen, heeft hij niet gegeven.

Dit is teleurstellend en stellig niet geruststellend. Misschien zal de tweede termijn van het debat enige klaarheid kunnen brengen. Minister Van den Brink is nog maar kort in functie. Maar zijn ambtenaren zouden hem in kunnen lichten en bovendien had hij een avond en een ochtend gelegenheid gehad om zijn antwoord voor te bereiden.

Er zijn voor ons geen redenen om deze bewindsman in ernstige mate

te wantrouwen. Maar beslist vertrouwenwekkend zou het wezen, als hij over deze deviezenkwestie duidelijke taal wilde spreken.

***

De behandeling van deze begroting heeft nog een belangrijke aangelegenheid weer eens in het volle licht gesteld: de samenwerking van katholieken en socialisten. De vorige minister van economische zaken, dr. Huysmans, evenals zijn opvolger katholiek, was geen socialist. Dat wist iedereen wel. En prof. Van den Brink is dat ook niet; hetgeen eveneens algemeen bekend is. Dit maakt het des te vreemder, dat de socialist Nederhorst de bewindsman heftig aanviel. Het was net alsof hij de minister wilde verwijten, dat deze de socialistische leer verzaakte. Even onredelijk zou het zijn als een socialist de katholieke minister van justitie ging verwijten, dat deze nooit uitvoering had gegeven aan zijn voornemen de mogelijkheid van echtscheiding te vergemakkelijken. Iedereen weet dat minister Van Maarseveen dat voornemen nooit heeft gehad en nooit heeft kunnen hebben. Zo weet ook iedereen — en zeker de heer Nederhorst kon het bekend zijn — dat prof. Van den Brink geen socialistische beginselen heeft en ook niet van plan is zich die aan te meten.

Behalve dwaas was de aanval van de heer Nederhorst op de minister ook „verre van elegant”, zoals de heer Korthals het uitdrukte. Immers: er deed zich nu weer een geval voor van een woordvoerder van een regeringspartij, die er behagen in scheen te scheppen zijn coalitiegenoot achter de regeringstafel zo heftig mogelijk aan te vallen. Toen de begroting van onderwijs, k. en w. werd behandeld hebben wij iets der-

gelijks te aanschouwen gekregen. Het is heel begrijpelijk, dat de katholieke senator Kropman deze week in het politieke debat in de Eerste Kamer aan zijn oordeel, dat de samenwerking tussen de regeringspartijen gezond was, toevoegde: maar men moet de dag niet loven voor het avond is.

Het blijft een naargeestig gedoe. De heer Nederhorst mag best zeggen, dat hij bepaalde punten in het regeringsbeleid wel iets anders zou willen zien, maar het past hem als woordvoerder van een regeringspartij geenszins het te doen voorkomen, alsof het kabinet-Beel de socialistische economische leer tot de zijne had gemaakt en er nu ineens van af ziet. Natuurlijk is er op dit punt van het begin af aan een compromis tussen de twee regeringspartijen geweest. Hetgeen ook de heer Nederhorst bekend moet zijn. Als hij zich ergens tegen zou willen verzetten, zou hij zich met zoveel woorden tegen het bestaan van dat compromis moeten wenden. Doet hij dit niet, dan moet men aannemen, dat hij zich als woordvoerder van de P.v.d.A. bij dit compromis heeft neergelegd maar niettemin door een katholieke bewindsman gebrek aan socialisme te verwijten de consequenties daarvan tracht te ontgaan. Ook hierop heeft de heer Korthals gewezen.

***

De publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie is er nog steeds niet. Maar zij schijnt te naderen. Dat zij behoort te komen is zo langzamerhand geen strijdpunt meer. Sommigen hebben zich er weleens over verbaasd, dat de P.v.d.V. en thans de V.V.D. voorstanders van publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie zijn. Dezulken zien daarin — ten on-

rechte — een begin van socialisatie. Ons Eerste Kamerlid prof. Molenaar heeft het deze week in de Senaat zo duidelijk gezegd waarom ook in onze kring deze bedrijfsorganisatie sympathie verdient. Hij behoefted daarvoor eenvoudig maar terug te grijpen op Thorbecke, die geen bezwaar had tegen inperking van vrijheden, als de burgers in die inperking zelf maar deelhebben.

Dit stelt uiteraard bepaalde eisen aan de vorm van een voor ons aanvaardbare publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Het verklaart ook, waarom een bedrijfsorganisatie, als vervat in het beruchte voorontwerp-Vos, in onze ogen geen genade kon vinden.

Het katholieke Tweede Kamerlid Kortenhorst heeft het deze week op een heel andere manier gezegd. Dit kwam hierop neer: het particuliere initiatief is prachtig, en het moet „geadeld” worden in een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Bij deze visie echter kan de formulering van Thorbecke niet worden gemist. De burgers moeten voldoende deelhebben in de inperking van hun vrijheid. En dit behoeft, als men zich alleen aan de visie van dr. Kortenhorst houdt, niet steeds het geval te zijn. De door hem bedoelde „adeling” moet van binnen uit komen en niet een adeldom zijn, van bovenaf verleend.

***

De middenstand is in de Kamerdebatten van deze week ook ter sprake gekomen. Men weet, hoe deze groep zich niet ten onrechte ergert over het feit, dat zij de laatste verhoging van de omzetbelasting niet mag doorberekenen. Deze omzetbelasting is nu eenmaal steeds een z.g. consumentenbelasting geweest. Zij mag dus niet op het bedrijfsleven drukken. Maar als de detailhandelaar de omzetbelasting niet mag doorberekenen moet hij haar zelf betalen. Het doorberekeningsverbod is dus duidelijk in strijd met het karakter van de omzetbelasting.

Nu dit verbod eenmaal is uitgevaardigd kan men voor de toekomst allerlei soortgelijke narigheid verwachten. Daarom heeft de heer Korthals in het debat over Economische zaken aan minister Van den Brink gevraagd, wat de bedoeling was met de in uitzicht gestelde nieuwe verhoging van de omzetbelasting, welke nodig wordt geacht in verband met de financiering van de vergoeding van materiële oorlogschade. Het antwoord dat hij kreeg klonk wat zonderling: de omzetbelasting zal als deel van de kostprijs mogen worden beschouwd. Dit was nog maar een antwoord in eerste termijn. Wij maken er op het eerste gezicht uit op, dat dit wel neerkomt op doorberekening. Het zonderlinge is echter, dat de omzetbelasting steeds een percentage van de verkoopprijs moet zijn, een percentage dus van kostprijs en winstmarge tezamen. Laat ons hopen, dat de bedoeling van de minister in deze goed is geweest.

Mr. P. J. Oud en burgemeester Matser van Arnhem (aan zijn linkerzijde) vóór hun vertrek naar Amerika

Onnodige en onvermijdelijke CONFLICTEN

Van de Westelijke unie, die in statu nascendi is, is Duitsland een integreerend deel. Dat kan niet anders, want ware het niet zo, dan zou de Oostgrens van de unie langs de Rijn lopen en aan de unie zelf een veel te smalle basis verschaffen om levensvatbaar te kunnen zijn. In elk opzicht, politiek, economisch, aardrijkskundig en strategisch, is dus de opnemings van Duitsland in deze Westelijke gemeenschap geboden. Dat hebben de landen van de Benelux goed begrepen, indien zij bezwaar maken tegen een bondgenootschap met Engeland en Frankrijk, gevormd naar het model van het verdrag van Duinkerken, waarbij Frankrijk en Engeland elkander wederkerig garanties geven bij een eventuele aanval van Duitsland. De Benelux-landen redeneren zo: men kan niet tot kernstuk van de Westelijke unie een verdrag nemen, dat uitsluitend gericht is tegen een land, dat een integreerend deel van die unie-invoering is.

* * *

Plan-Marshall en Westelijke unie zijn twee elkander completierende gedachten. Zonder een intense inter-Europese economische samenwerking, een „pooling“ en rationele verdeling van alle Europese hulpbronnen, m.a.w. zonder een Westelijke unie (want Europa is thans ingeschroompt tot West-Europa), is het plan-Marshall gedoemd niet meer te brengen dan uitstel van executie, terwijl het juist bedoelt Europa's voortbestaan te verzekeren. Aan de andere kant is een dergelijke economische integratie, welke de ware betekenis is van de Westelijke unie, onmogelijk, als zij niet juist in de eerste jaren van integratie verzekerd is van de Amerikaanse hulp, die de Europese economie moet helpen de vicieuze cirkel van vernieling, geringe productie, geringe uitvoer, geringe invoer, geringer productie, enz., enz., te doorbreken.

West-Duitsland met zijn geweldige industriële capaciteit wordt als de kern van Europa's herstelprogramma beschouwd. Het is zaak om, wil men het plan-Marshall laten slagen, deze capaciteit zo spoedig als mogelijk is, om te zetten in productiviteit. Daartoe dient o.a. de reorganisatie van het bestuur van hun dubbelzone, waartoe de Engelsen en Amerikanen onlangs zijn overgegaan. Het was gebleken, dat de constitutie van West-Duitsland, zoals zij in Mei van het vorige jaar was ingesteld, volkomen ontoereikend was om aan het doel: herstel van Duitsland als voorwaarde van Europa's herstel, te voldoen. Zij veroorloofde de bijna autonome delen van de dubbelzone in tijden van nood een „sauve qui peut“-politiek te volgen en aangezien de nood in Duitsland steeds hoog is geweest, maakten de Länder van deze vrijheid ganig gebruik — tot schade van het geheel natuurlijk. Als het plan-Marshall van West-Europa een zo groot mogelijke economische integratie eist, dan eist het dat zeker van West-Duitsland, dat het als kernstuk van het herstelprogramma beschouwt. Als er ergens dus een centraal gezag met sterke uitvoerende bevoegdheden nodig was, dan was dit in West-Duitsland.

Na de ervaringen van het laatste drie-kwart jaar, dat, ondanks de reorganisatie van Mei, nauwelijks beter was dan de voorafgaande periode, waren ook de Amerikanen (die tot dusver de grotere centralisatie-neigingen van de Engelsen hadden tegengehouden) zich bewust geworden van de noodzaak van een sterker centraal gezag. Het ongeluk wil echter, dat zij hierdoor in conflict kwamen met Frankrijk, dat een zeer beslist tegenstander is van alles wat naar zweemt naar een Duitse centralisatie. Het ziet hierin de kiem van de Duitse eenheidsstaat, die het als een bedreiging van eigen veiligheid beschouwt.

Dit conflict, dat onvermijdelijk komen moest, omdat het zeer reëel is, ontkent meteen de grote zwakheid van de Westelijke unie. De delen van een unie behoeven natuurlijk niet alle ten opzichte van elk vraagstuk hetzelfde standpunt in te nemen. Een zekere bewegingsvrijheid van de delen kan slechts aan het geheel ten goede komen, mits de delen het eens zijn over de grondlijnen van de unie. En daartoe behoren in de eerste plaats de grenzen van de unie. Welke delen zal de Westelijke unie omvatten? Amerika en Engeland, zich welbewust van de interdependentie van Westelijke unie en plan-Marshall, erkennen de onmisbaarheid van West-Duitsland voor de Westelijke unie. De opnemings van West-Duitsland behoort tot de grondlijnen van de unie. Frankrijk, een ander onmisbaar deel van de unie

is daar niet zo zeer van overtuigd, trekt althans niet de noodzakelijke consequenties uit de aanvaarding van West-Duitsland als integreerend deel der unie.

Als men de unie als een in hoofdzaak economische gemeenschap ziet, zijn deze consequenties, ten eerste: Duitslands economische gelijkwaardigheid ten aanzien van de andere delen van de unie en, ten tweede, grotere centralisatie van West-Duitsland ten behoeve van een snel herstel van zijn productie. De politieke consequentie (die zelfs Bevin, toen hij voor het eerst de Westelijke unie vermeldde, niet overzien heeft) is deze: geen bondgenootschappen van delen der unie tegen een ander deel, i.c. Duitsland. Dit zou de indruk verwekken, alsof Duitslands opnemings uitsluitend ten bate van de andere delen geschiedt en de toch al uiterst quaestieuze sfeer van vertrouwen, die nodig is, wil een deel van de unie de hem toebedeelde taak ten volle uitvoeren, in de kiem smoren. Teneinde echter de politieke consequentie van West-Duitslands opnemings, welke is Duitslands politieke gelijkwaardigheid (die thans niet opportuun is), voorlopig althans te omzeilen, is het nodig om de nadruk te leggen op het economische karakter van de Westelijke unie.

Zoals de laatste weken gebleken is, leveren de boven genoemde consequenties van het karakter ook al genoeg moeilijkheden op: een van de grondlijnen van Frankrijks politiek, zijn tegenstand tegen Duitse centralisatie, is in botsing gekomen met een onontkoombare consequentie van de Westelijke unie (economisch): de grotere centralisatie van West-Duitsland. Engeland en Amerika achtten echter deze centralisatie zo urgent, dat zij, ondanks Frankrijks met nadruk geuite bezwaren, ertoe over zijn gegaan om haar af te kondigen vóór 19 Febr., de dag waarop deze drie landen te Londen bijeen zullen zijn om de toekomst van West-Duitsland te bespreken. Men begrijpt, dat Frankrijk het feit, dat het op een dergelijke wijze voor een dergelijk feit accompli is gesteld, als een affront beschouwt en dat een ander de sfeer bij de komende besprekingen niet ten goede zal komen. De zojuist afgekondigde constitutie voor de dubbelzone moge dringend nodig zijn voor West-Duitslands herstel en daardoor voor het slagen van plan-Marshall en Westelijke unie (in feite schiet zij nog te kort voor deze oogmerken), de wijze, waarop zij afgekondigd is, is stellig niet bevorderlijk voor de geest van samenwerking, die het eerst nodige is in de Westelijke unie. Wenselijker ware geweest, indien hetzelfde resultaat ware gekomen, nadat Frankrijk de gelegenheid zou hebben gehad zijn bezwaren als gelijkgerechtigde in de kring van drie, die straks te Londen bijeenkomt, te berde te brengen. De Fransen zouden zich niet zo op hun tenen getrapt gevoeld hebben.

* * *

Bij een unie is de wil tot eenheid, tot unie, een belangrijk ding. Hij is het cement van de samenwerking. En daartoe is niet voldoende het gevoel, dat er niets anders opzit dan samen te werken. Men krijgt de indruk, dat in de Europese landen dat gevoel, tezamen met de sterkere, want instinctieve, behoefte om een politiek van

niet vereffend wordt door een geest van geven en nemen, zal dat gevoel van gelatenheid, gecombineerd met vlagen radeloosheid, slechts groter worden.

In dit opzicht is Duitsland welks noden de vergrote evenbeelden van de algemeen-Europese zijn, een afschrikwekkend voorbeeld. Hier gehele passiviteit. Slechts met de lippen wordt de samenwerking van alle Duitsers beleden. In werkelijkheid voert elke Duitser (zoals in de hongervinter elke Nederlander) een „sauve qui peut“-politiek, voert elke Duitse deelstaat dezelfde politiek. Vandaar de protesten van Duitse kant tegen de te grote centralisatie in Frankfurt, welke protesten echter op merkwaardige wijze weersproken worden door de schuwheid, die dezelfde Duitsers aan de dag leggen, wanneer het erom gaat om hun krachten te geven aan de nieuwe vorm van samenwerking. Deze schuwheid wordt niet ingegeven door hun federalistische gevoelens, maar juist door de angst, dat zij later, wanneer de nood, die hen thans tot particularisten maakt, voor-

ratisme, dat niet te Stuttgart, München of Hannover, maar in Frankfurt zijn zetel heeft, zullen worden gebrandmerkt.

Want achter deze staalkaart van door het ogenblik bepaalde reacties en strevingen ligt de thans amorf massa van de door de historie bepaalde reacties en strevingen. Elk ogenblik is bepalend voor de historie. Het is dus zaak om in het licht der historie, zoals zij tot dusver geweest is, het ogenblik aldus te benutten, dat later de historische reacties en strevingen een vorm vinden, die niet meer in strijd geraakt met die van de rest van West-Europa, zonder dat evenwel aan hun eigenheid geweld wordt aangedaan. Een Westelijke unie kan aan de laatste twee vereisten voldoen, mits de ogenblikken telkens goed benut worden. Elk ogenblik moet dus, behalve met de kwesties van technische aard, ook rekening houden met de tijdelijke en de historische reacties, niet alleen van één volk, maar van alle aan de unie deelnemende volken. Als dat niet tot wrijvingen en conflicten aanleiding gaf, zou het een wonder zijn.

SCHRIFTELIJKE VRAGEN

van mr. Vonk aan de regering

Ons Tweede Kamerlid mr. G. Vonk heeft de volgende schriftelijke vraag gesteld aan de minister-president en aan de minister van Overzeese Gebiedsdelen:

Is het juist, dat bij het laatste bezoek aan Indië van de minister-president en twee andere ministers de luitenant-gouverneur-generaal het niet nodig oordeelde, de ministers op de hoogte te brengen van de verheffing van de Oostkust van Sumatra tot Negara en van de benoeming van dr. Mansoer tot Wali Negara Soematera Timoer, ten gevolge waarvan zij zulks toeval-igerwijs moesten vernemen uit de mond van laatstgenoemde?

Aan dezelfde bewindslieden heeft mr. Vonk de volgende reeks vragen voorgelegd:

1. Heeft de regering kennis genomen van twee mede aan haar in afschrift toegezonden verzoeken van twintig in Oost-Indonesië dienende Europese ambtenaren, beide van 23 Januari 1948 en onderscheidenlijk gericht aan de luitenant-gouverneur-generaal en de president en de minister-president van Oost-Indonesië, waarin wordt verzocht:

a. aan de luitenant-gouverneur-generaal: onverwijld, in overleg met de daartoe voor in aanmerking komende organisaties van Overheidsdienaren, maatregelen te doen nemen, opdat ten spoedigste de rechtspositie der Nederlands-Indische ambtenaren in Nederlands-Indische Overheidsdienst — lokale Overheidsdienst daaronder begrepen — worde geregeld, met inachtneming van het recht dier ambtenaren om ten opzichte van het nieuwe staatkundige bestel vrijwillig hun positie te bepalen en gevestigd te worden voor de eventuele financiële en maatschappelijke nadelen, welke het wegvallen der Nederlands-Indische Overheid voor hen ten gevolge zou kunnen hebben;

b. aan de president en de minister-president van Oost-Indonesië: waar en wanneer zulks in hun vermogen ligt, het vertrouwen in de Nederlandse werkers te bevorderen, daarbij met hun belangen op voet van gelijkheid rekening te doen houden, onderlinge waardering en begrip voor

samenwerking der verschillende groeperingen in het Oost-Indonesische Staatsbestel te stimuleren en aldus ook hunnerzijds te willen bijdragen tot het scheppen van een sfeer, waarin blijvende bereidheid tot medewerking in het belang van land en volk van deze Staat aan de Nederlandse werkers ook waarlijk mogelijk zij?

2. Is de regering bereid onverwijld te bevorderen en des nodig door het verstrekken ener aanwijzing der Kroon aan de luitenant-gouverneur-generaal op te dragen het nodige te doen, opdat aan beide vorenvermelde verzoeken ten volle zal worden tegemoet gekomen?

3. Acht de regering de volgende in het aan de luitenant-gouverneur-generaal gerichte request voorkomende beweegredenen juist:

a. dat met de voltooiing van de staatkundige reorganisatie van Nederlands-Indië de Nederlands-Indische regering, die thans als werkgeefster van de Europese ambtenaren optreedt, haar taak zal beëindigen;

b. dat deze beëindiging het gevolg is van een eenzijdig handelen van de Nederlandse regering, die haar soevereiniteitsrechten over Nederlands-Indië aan de regering van de Verenigde Staten van Indonesië overdraagt;

c. dat derhalve op de Nederlandse regering de plicht rust om de consequenties in financieel en maatschappelijk opzicht te aanvaarden van deze eenzijdige beëindiging van de arbeidsverhouding, welke bestond tussen het land — Nederlands-Indië — en zijn Overheidsdienaren;

d. dat de vraag of en op welke wijze deze voormalige Nederlands-Indische Overheidsdienaren zullen worden ingegenast in het bestel van één der nieuwe staatkundige organisaties, als de Nederlands-Indonesische Unie, het Koninkrijk der Nederlanden, de Verenigde Staten van Indonesië of één der deelstaten van deze federatie, een vraag is, welke alleen kan en mag worden beantwoord in overstemming met de betrokken ambtenaren, waaronder er velen zullen zijn, die daarbij het behoud van de band met Nederland als voorwaarde zullen stellen?

4. Is de regering, indien zij meent de onder 2 en 3 gestelde vragen geheel of gedeeltelijk in ontkennende zin te moeten beantwoorden, bereid mede te delen hoe en met welke strekking zij dan deze niet alleen uit privé-oogpunt, doch bovenal voor het algemeen Rijksbelang gewichtige aangelegenheid tot bevredigende oplossing denkt te brengen?

IN EVENWICHT

Men schrijft ons uit Delft: Dat in de natuur steeds tegengestelde uitersten zorgen voor een bepaald evenwicht is bekend. Wij kunnen dat zelf waarnemen. Een periode van droogte wordt gevolgd door een aantal weken van grote regenval en na de zeer strenge winter van het vorige jaar beleven wij nu een winter met uitzonderlijk hoge temperaturen. Dat echter ook in ander opzicht een dergelijk evenwicht kan worden verkregen beleefden wij te Delft. Onze vroegere burgervader had n.l. principiële bezwaren tegen dansen en de daarbij behorende muziek. Laten wij nu een nieuwe burgemeester krijgen die van WALSUM heet...

DAGBOEK VAN NEDERLAND

DONDERDAG 5/2

— De Koningin vertrekt na een verblijf van bijna tien weken in de hoofdstad naar het Loo, waar zij enige tijd rust zal nemen.

VRIJDAG 6/2

— Gemeld wordt, dat de verhoren door de enquêtecommissie naar het regeringsbeleid 1940-45 op 17 dezer, zullen beginnen.
— Mevrouw Roosevelt komt vermoedelijk half April te Utrecht met het oog op haar erepromotie aldaar.

ZATERDAG 7/2

— De delegatie der Vereniging van Neder-

landse gemeenten — de heren Oud en Matser — vertrekt naar Amerika.

MAANDAG 9/2

— De rantsoenring van fietsen, fietsbanden en serviesgoed is opgeheven.

DINSDAG 10/2

— Blijkens het eerste centrale rapport aan gaande de conferentie Nederland - Suriname-Curaçao is op enige belangrijke punten voorlopige overeenstemming bereikt.

— Een vliegtuig van de lijn Bandoeng-Batavia stort neer; alle 19 inzittenden komen om het leven.

WOENSDAG 11/2

— Nederland en Engeland zullen dit jaar voor 70 miljoen aan goederen uitwisselen; er gaat vooral voedsel derwaarts en Engeland stelt hier industriële producten en steenkool tegenover.

— Het ziet er niet naar uit, dat Den Haag veel kans maakt als zetel voor de a.s. vergadering der Verenigde Naties.

— Verwacht wordt de benoeming van mr. E. A. M. Lamers, vice-president van het bijzonder gerechtshof te Amsterdam, tot directeur-generaal van het gevangeniswezen.

Vakbeweging erkent bestaan wantrouwen in de regeringspolitiek

Dezer dagen namen wij kennis van een openingsartikel, voorkomende in „De Transportarbeider“, het orgaan van de Centrale Bond van Transportarbeiders, één van de z.g. „moderne“ vakbonden die deel uitmaken van het N.V.V.

Dit artikel „Wij blijven ons zelf“ genaamd, willen wij op deze plaats onder de loupe nemen, aangezien het ons een nader inzicht geeft omtrent de opvattingen die op het ogenblik in de moderne vakbeweging opgeld doen.

Het bewuste artikel begint als volgt: „Indien we in vergaderingen de arbeiders toespreken, dient hun de waarheid te worden gezegd omtrent de moeilijke positie, waarin ons land nog altijd verkeert.

Juiste voorlichting van de arbeiders thans meer dan ooit dringend noodzakelijk

Moeilijkheden op het gebied van de levensmiddelen, het in geheel de wereld nijpend voedseltekort, de financiële problemen, die om een oplossing vragen en waarmede ons land ook geducht te kampen heeft, kortom alles, hetgeen door de wereldoorlog de mensheid als een ondraaglijke last is opgedrongen.

Indien deze moeilijkheden klip en klaar worden toegelicht, is er wel degelijk begrip voor bij het geheel. Begrepen wordt, dat het welvaartspeil een sociaal- en economisch vraagstuk is.

Echter, er is — en niet ten onrechte — wantrouwen ten opzichte van de regeringspolitiek, wantrouwen, dat b.v. sterk is gegroeid door de wijze waarop de vorige minister van Economische Zaken het vraagstuk van de medezeggenschap behandelde.

Het zal de aandachtige lezer niet zijn ontgaan dat in dit gedeelte van het artikel enige belangrijke feiten worden geconstateerd. In de eerste plaats wordt voor het front der georganiseerde arbeiders openlijk beleden, dat er „niet ten onrechte“ wantrouwen is ten opzichte van de regeringspolitiek. Wij zijn dus zover dat men dit ook in de moderne vakbeweging niet meer kan ontkennen.

De wijze waarop een ander wordt goedgepraat door de schuld in de schoenen te schuiven van de onlangs om gezondheidsredenen afgetreden minister van Economische Zaken Huysmans moge dan weinig elegant zijn tegenover een coalitiegenoot, er blijkt in ieder geval uit, dat men de ontevredenheid onder de arbeiders over de regeringspolitiek niet meer kan doodschrijven. Het constateren van dit verschijnsel moet o.i. zeer belangrijk worden geacht; zeker als men deze bekenstenis ziet tegen de achtergrond van de waarschijnlijk geachte verkiezingen van dit jaar, waarop in het bewuste artikel later nog wordt gezinspeeld.

Onmiddellijk na het door ons geciteerde gedeelte gaat het artikel op de in de arbeidersbeweging zo zeer vertrouwde toon als volgt verder:

„Het vooroorlogse kapitalistische beleid zit er bij de arbeiders nog diep in en het is geen wonder, dat de arbeiders het gevoel hebben, dat op dit terrein hun belangen niet in veilige handen zijn. We spreken dan nog niet over het gemis aan begrip, dat er bij veel ambtenaren is in de psyche van de arbeiders.

Alles te saam is het psychologisch te verklaren, dat er een zeker wantrouwen is, waarbij niet vergeten mag worden, dat de arbeiders altijd het eerst de slachtoffers zijn van de wanorde in de wereld.”

Het „kapitalisme“ als boeman

Ook deze passage is zeer belangrijk, omdat zij ons een goed inzicht geeft in de moeilijkheden waarin de georganiseerde arbeidersbeweging zich op het ogenblik ten aanzien van de regeringspolitiek bevindt.

Immers, uit de aangehaalde passage blijkt overduidelijk dat het hier in feite niet gaat om het „vooroorlogse kapitalistische beleid“, doch om de felle en vaak onredelijke kritiek die vroeger door de arbeidersleiders werd geoefend op regeringen, waarin hun vertegenwoordigers geen zitting hadden. Het gevolg van deze felle oppositie is geweest, dat bij de arbeiders kunstmatig het gevoel werd aangekweekt dat alles wat de „regering“ deed „reactionnair“ en „arbeidersvijandig“ was. Deze tactiek heeft grote propagandistische voordelen zolang de

afgevaardigden van de arbeiders langs de kant blijven staan en hardnekkig weigeren mede de regeringsverantwoordelijkheid te dragen. Moeilijker wordt het evenwel als men wel in de regering zitting neemt, gelijk de Partij van de Arbeid heeft gedaan.

Het is dan zeker niet gemakkelijk het welbewust aangekweekte vooroordeel van alles wat „regering“ betekent in één slag weg te toveren. M.a.w. thans zit de arbeidersbeweging met de consequenties van een vroegere oppositiepolitiek die haar minder aangenaam moeten zijn. Het „kapitalisme“ blijft echter als vanouds een gewillig aanvaarde boeman, op wiens rug zeer veel kan worden afgeschoven.

Zeker heeft de schrijver van het bewuste artikel gelijk, dat het wantrouwen dat er onder de arbeiders tegen de tegenwoordige regering heerst, psychologisch is te verklaren. Hij verzuimt evenwel te erkennen dat deze psychologische factoren door en in de arbeidersbeweging zijn geschapen.

Nogmaals, wij achten het van groot belang hierop te wijzen aangezien het niet aangaat dat men het verband tussen oorzaak en gevolg welbewust uit elkaar ruikt. Wij houden n.l. aan ons vaker op deze plaats geuite optimisme vast, dat de behoorlijk geschoolde arbeider zeker in staat is de zaken objectief te zien mits wij, met name leden van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, niet aflaten onze zienswijze klaar en helder te propageren.

Het artikel in „De Transportarbeider“ gaat inmiddels als volgt verder: „Desondanks mogen we ons verheugen, dat — in tegenstelling tot het buitenland — het aantal stakingen in ons land gering is.

Hierin vindt men tegenwoordig aanleiding om met waardering te spreken over die „zich zo van haar verantwoordelijkheid bewust zijnde vakbeweging.”

Nu zijn we daar zeer gevoelig voor, doch tegelijk ontkomen we niet aan het gevoel erg voorzichtig te moeten zijn met deze waardering. Temeer, daar er dan dikwijls aan wordt toegevoegd, dat onze vakbeweging toch in zo'n scherpe tegenstelling staat tot het communisme, dat de leiding heeft in de E.V.C.

Liever ware het ons, indien die waardering tot uiting kwam in het aan ons toekennen van de gevraagde medezeggenschap.

Daar hebben we ietwat méer aan dan aan die schone woorden van waardering. En die telkens terugkerende opgeworpen tegenstelling tot de communisten kriebelt ons wel eens.

We krijgen dan het gevoel alsof de heren die in het reactionnaire kamp vertoeven, dat geen slechte tactiek vinden om ons terug te houden van wat zij noemen „al te radicaal streven“.

Hij die van de hierboven aangehaalde passage kennis neemt, heeft niet alleen de neiging te glimlachen en verwonderd te zijn, doch moet ook een gevoel van teleurstelling krijgen.

De glimlach geldt de uitdrukking „reactionnair.“ Immers, meer dan een phrase, uitgesproken voor de politieke tribune, kunnen wij in de uitdrukking reactionnair niet zien. Was zij werkelijk ernstig bedoeld, dan zou elk redelijk overleg met de vertegenwoordigers der arbeidersbeweging onmogelijk zijn. Doch ook deze uitdrukking moet men psychologisch verklaren. Alleen spijt het ons dat dergelijke gezegden na de vreselijke ellende, die ons volk als geheel tijdens de bezetting heeft moeten verduren, nog worden gebezigd. Wij koesteren n.l. nog steeds de hoop dat de arbeiders met betrekking tot hun strijdmethoden op een redelijker en hoger niveau zijn gekomen. Beschouwen wij dan dergelijke uitdrukkingen nog als een „slip of the pen“, erger is de zin: „En die telkens terugkerende opgeworpen tegenstelling tot de communisten kriebelt ons wel eens.”

En het communisme?

Men kan nauwelijks aannemen dat deze zin in ernst werd neergeschreven. Wat wil men dan? Lonkt men in de moderne arbeidersbeweging dan toch nog met een half oog naar het communisme, het stelsel waarvan men met zekerheid kan aannemen, dat het ook de moderne arbeidersbeweging zal neerslaan gelijk de nationaal-socialisten deden?

Men kan niet anders concluderen dan dat dergelijke aanvallen op het „kapitalisme“ zeer gevaarlijk zijn en

ernstige verwarring onder de eigen volgelingen te scheppen.

Met meer nadruk dan ooit moge het de arbeiders gezegd zijn, dat een samenwerking tussen de redelijke werknemers en werkgevers het enige veilige wapen is waarmede het communisme kan worden bestreden. Indien men dit van beide zijden niet inziet, zijn wij reddeloos verloren. Wij aarzelen niet het hier openlijk uit te spreken. Streeft immers het beginselprogramma van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie niet naar een hechte synthese tussen kapitaal en arbeid? Hij die deze synthese niet wenst te verstevigen, werkt het communisme in de hand. Een tussenweg bestaat in deze niet.

Of zal men ook in dit opzicht met schade en schande wijs moeten worden, d.w.z. dat men tot dit inzicht komt pas nadat het te laat is? Het zou aanbeveling verdienen deze belangrijke vraag eens op grote schaal aan de arbeiders voor te leggen.

De Transportarbeider schijnt zich over deze vraag echter weinig te bekommeren en gaat als volgt verder: „Maar principieel gekant zijn tegen deze dictatuur is nog iets anders, dan door het kapitalistisch conservatief gedeelte onze samenleving „bepluimd“ te worden in de vorm van het scheppen van een gezamenlijk front tegen de communisten.

Wij achten ons heus wel competent om deze strijd zelf te voeren en weigeren ingedeeld te worden bij bovengenoemd conservatief gedeelte, al gaat het dan ook tegen het communisme.

Er begint reeds zoiets als een verkiezingslucht te komen en dat is altijd een eigenaardige thermometer ter beoordeling van de houding der politieke beoefenaars.

Hoewel wij geheel los staan van elke politieke partij blijft het ons lang niet onverschillig hoe de uitslag daarvan is.

Iedere afgevaardigde méér, die we als tegenstander t.a. van de door ons geëiste medezeggenschap ontmoeten in het Parlement achten wij een gevaarlijke sta-in-de-weg om ons doel te bereiken.”

De vakbeweging „los“ van de politiek?

Zeker „Er begint reeds zoiets als een verkiezingslucht te komen“; wij zijn het met de schrijver volkomen eens. Doch wij menen deze verkiezingsstrijd met open vizier te kunnen voeren, hetgeen wij van de Transportarbeider helaas niet kunnen zeggen. Immers, het is niet waar dat de vakbeweging „los staat“ van de Partij van de Arbeid. De laatste aangehaalde zin wijst daar overigens ook zeer duidelijk op. Het blad blijft dan ook o.i. weinig zich zelf als het verder het volgende schrijft: „Wij willen maar zeggen, dat de uitslag van de verkiezing van grote invloed is met betrekking tot het verwezenlijken onzer principieele eisen. Intussen wij zullen ons zelf blijven, eigen standpunt bepalen en niet verantwoordelijk zijn voor een bepaalde Regeringspolitiek.”

Deze laatste zin moet de Partij van de Arbeid toch wel weinig aangenaam in de oren klinken. De vakbeweging blijft met een dergelijke uitspraak wel aan de veilige kant, al is zij met betrekking tot de „kapitalistische vijand“ weinig moedig en principieel. Genoemde uitspraak demonstreert duidelijk dat de vakbeweging op twee gedachten hinkt. Enerzijds lonkt zij naar de Partij van de Arbeid en anderzijds desavouereert zij bij voorbaat de rode regeringspolitiek zo deze niet in de smaak zou vallen van de bij de vakbeweging aangesloten arbeiders.

Het maakt al met al wel een verwarde indruk en er blijkt zeer duidelijk uit dat de leiders der vakbeweging zich aan de verantwoordelijkheid voor de regeringspolitiek willen onttrekken.

Dit alles leert ons, het zij met nadruk herhaald, dat er voor de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie nog een enorm terrein braak ligt. De akker is ten dele bouwrijp. Het gaat er slechts om het zaad te zaaien opdat ook inderdaad geogst zal kunnen worden. Mogen wij daarom tonen een ware Volkspartij te zijn die niet alleen de belangen van het gehele volk dient, doch zich ook metterdaad tot het volk wendt.

Wij zijn op genoemd artikel zo uitvoerig ingegaan teneinde in de eerste plaats te bewijzen dat de rooms-rode regering ook onder de arbeiders weinig populair is en in de tweede plaats dat bij een deel der moderne vakbeweging een vaste koers met betrekking tot de politieke vraagstukken ontbreekt.

Hij die zich geroepen voelt de beginselen van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, hetzij in woord of geschrift, onder de massa uit te dragen, neme van een en ander goede nota. De akker is groot, vruchtbaar en rijp, maar wij mogen niet nalaten de handen met volle energie aan de ploeg te slaan.

G. STEMPTHER.

Vrijheden

Over alles en nog wat

Een van onze Haagse lezers is, naar aanleiding van het stukje „geldsmijterij“ in ons blad van 16 Januari, in de pen geklommen, teneinde ons ervan te verwittigen, dat bijna dagelijks jonge mensen, werkzaam bij de P.T.T. aan de Kortenaerkade, per auto van huis worden gehaald en na gedane arbeid per zelfde vehikel weer worden thuisgebracht. Zoudt u in uw blad ook niet eens de aandacht op deze geldsmijterij willen vestigen?, zo vraagt hij. En hij voegt er aan toe van oordeel te zijn, dat deze jeugdige lieden best kunnen lopen of, desnoods, per tram of fiets kunnen gaan. Nu, wij kunnen er alleen maar van zeggen dat het ons pijnlijk teleurstelt, bij een van onze lezers een zodanig gebrek aan begrip aan te treffen voor de belangen des lands. Wij vragen u: mogen deze ambtenaren, dagelijks geconfronteerd met de hurry-up van de telegraaf en de telefoon, niet meer per auto en moeten zij besteld geestelijk worden besmet met de traagheid der 5 à 10 km per uur? Zou dat in de ogen van onze lezer — wiens naam wij om zinnentwille verzwijgen — werkelijk te verdedigen zijn? Heeft de inzender soms nog nooit van mentale training gehoord? Zo neen, dat hij dan enige lectuur daaromtrent ter hand neme. En zich er — dusdoende — van overtuige, dat autovervoer van ambtenaren der P.T.T., jong of oud, hoog of laag, van de Kortenaerkade of van elders, tot het eerst nodige moet worden gerekend.

Te Parijs woont een man, die het ongeluk heeft, Verdoux te heten, bankbediende te zijn en een zootje van vijf jaar te hebben. Waarom dit zulke ramspoedige omstandigheden zijn? Wel, omdat de hoofdfiguur uit Chaplins nieuwe film óók Verdoux heet, ook bankbediende is en ook een zootje van genoemde leeftijd heeft, en omdat gezegde figuur er een gewoonte van maakt, rijke dames te verduisteren en om het leven te brengen. Het is duidelijk, tot welk een vuurwerk van aardigheden ten koste van de echte meneer Verdoux deze coincidenties aanleiding geven. Goede morgen, blauwbaard, weerklinkt het, wanneer hij 's ochtends zijn kantoor betreedt, en als dan in de loop van de dag de procuratiehouder langs zijn bescheiden zetel loopt, zegt deze tot groot vermaak van de omzittenden: ha, die Landru, hoe gaat het met je vrouwen? Zulke toestanden worden op den duur onaanvaardbaar en het is dan ook geen wonder, dat de heer Verdoux tenslotte een advocaat in de arm nam en er een eis werd ingediend om de titel van Chaplins film zomede de naam van de hoofdpersoon te wijzigen. De rechter evenwel had geen gevoel voor 's heren Verdoux' moeilijkheden en zo hij het wel had, dan belemmerde hem dit of gene wetsartikel, aan Verdoux' wens tegemoet te komen. De eis werd tenminste afgewezen en alles blijft dus bij het oude. Hoogstwaarschijnlijk zal de geplaagde Parijsenaar zijn hoop moeten richten op de tijd, dat de aardigheid eraf zal zijn.

Bij een variëtedirecteur vervoegde zich een man met een gedresseerd varken. Het is een heel bijzonder nummer, sprak hij: ik mag het u misschien wel even demonstreren. En hij gaf het varken een wenk, waarop het dier plaats nam achter de piano en zeer mooi en gevoelig de Mondscheinsonate speelde. Is dit een nummer of is dit geen nummer?, riep de man vol trots, toen het stuk ten einde was. Och ja, sprak de directeur, maar ik neem 't toch maar niet, want de mensen die hier in 't theater komen houden over het algemeen niet zo erg van Beethoven.

Drs. H. A. KORTHALS

bij Economische Zaken

Onze partijgenoot drs. H. A. Korthals heeft Dinsdag j.l. in de Tweede Kamer bij de behandeling van de begroting van Economische Zaken de volgende rede gehouden:

De afgetreden en de nieuwbenoemde minister

Er is geruime tijd verstreken sedert de ontvangst van de memorie van antwoord betreffende het onderhavige begrotingsvraagstuk. De reden daarvan is gelegen in de ziekte van de vorige bewindsman, die uiteindelijk tot diens aftreden heeft geleid.

Het is mij een behoefte mede namens mijn fractiegenoten uit te spreken, dat wij het heengaan van de heer Huysmans als minister ten zeerste betreuren; in de eerste plaats om persoonlijke redenen en in de tweede plaats om zakelijk redenen.

De leiding te hebben van het departement van economische zaken is in de huidige omstandigheden geen gemakkelijke taak. Nederland zit, economisch gezien, in uitermate grote moeilijkheden, die aan fantasielerijke plannenmakerij geen plaats gedogen, maar wel vereisen een op gezond inzicht gebaseerde politiek.

De heer Huysmans heeft zich voortdurend gebaseerd op de realiteit. Hij had ook een open oog voor de noodzaak in de maatschappij werkzame krachten en initiatieven gelegenheid te geven zich te ontplooien. Zijn vroegere werkzaamheid in het bedrijfsleven was voorts waarborg voor een bezonnen politiek en het is om die reden, dat wij hem met spijt van het departement van economische zaken hebben zien heengaan.

's Ministers opvolger begroeten wij met vertrouwen. De minister is, ik las het in de courant, als adviseur van het departement van economische zaken werkzaam geweest; ik meen als omtrent tijdelijk ambtenaar van dat departement ook te weten, dat hij in de nijzen-sector zijn sporen heeft verliend, zodat de minister de ambtelijke eer kent, hetgeen een groot voordeel is. Daarnaast beschikt de minister over grote theoretische kennis en heeft hij aan de overzijde van het Binnenhof van zijn nuchtere kijk op de zaken blijk gegeven. Wij treden deze bewindsman derhalve met vertrouwen te gemoet. Veel meer kunnen wij eigenlijk niet doen. Er zijn nog geen beleidsdaden van deze minister, waarover van gedachten zou kunnen worden gewisseld. Alleen heeft de minister reeds onmiddellijk na zijn benoeming een bespreking van de Benelux-ministers bijgewoond en dit moge dan voor mij aanleiding zijn te informeren naar de resultaten van die bijeenkomst, waarover nog slechts zeer korte mededelingen, alleen in de pers, zijn verschenen. Ik zou daarover verder niet willen spreken zonder eerst die inlichtingen van de minister te hebben verkregen. Wel zou ik de minister in het bijzonder het volgende willen vragen met betrekking tot de industriële samenwerking met België. Voor zover mij bekend, is men het er in de commissie voor industriële ontwikkeling en in de kringen van het Nederlandse en Belgische bedrijfsleven over eens, dat ten aanzien van de industriële der regeringen der drie landen in het kader van hun respectieve wetgevingen over dezelfde interventiemogelijkheden zouden moeten kunnen beschikken. In Nederland en Luxemburg beschikken de regeringen over voldoende van dergelijke mogelijkheden. In België is dit evenwel niet het geval. Mijn vraag is derhalve of de minister kan mededelen, hoever men in België in deze richting op dit ogenblik is gevorderd. Wellicht zal de minister een beantwoording van deze vraag willen inlassen in het kader van een meer algemene beschouwing over de huidige stand van zaken met betrekking tot de Benelux.

Het deviezenprobleem

Wanneer ik spreek over onze betrekkingen met andere mogendheden, denk ik uiteraard ook aan de z.g. Marshall-hulp. Het is niet mijn bedoeling het deviezenprobleem, waarover ik bij de algemene beschouwingen mocht spreken, wederom uitputtend te behandelen, maar het heeft toch regelrecht invloed op onze investering- en dus op onze productiemogelijkheden en onze consumptiemogelijkheden. Ik heb bij de algemene beschouwingen mijn ongerustheid geuit over onze deviezenpositie, welke ongerustheid door de beantwoording van de minister van financiën geenszins is weggenomen. Ik neem gaarne aan, dat de regering volborg naar dit vraagstuk heeft gekeken

in de sedertdien verlopen drie maanden, maar ik zou daden willen zien. In een artikel van de Nieuwe Rotterdamse Courant van Maandagavond 9 Februari is er op gewezen, dat de Marshall-hulp toch waarschijnlijk niet vóór de tweede helft van dit jaar verwacht zal kunnen worden, en wordt er aan herinnerd, dat ik bij de algemene beschouwing als waarschuwing heb uitgesproken:

„dat bij voortzetting van het tot dusver gevolgde economische beleid onze deviezenvoorraad in het tweede kwartaal 1948 zou zijn uitgeput; een stelling, van regeringszijde — veeg teken — niet weersproken, doch met algemeenheden beantwoord.”

En de Nieuwe Rotterdamse Courant voegt er somber aan toe, dat mijn waarschuwing, door de stijging van sommige prijzen op de wereldmarkt, mogelijk zelfs nog vóór het tweede kwartaal actueel zou kunnen blijken!

Drs. H. A. Korthals

Ik ontmoet in dit verband ook de geachte afgevaardigde de heer Nederhorst, die er zijn ernstige teleurstelling over tot uitdrukking heeft gebracht, dat hij over de deviezenpositie zo heel weinig weet. Ik verheug mij er over, dat wij dus nu te zamen ernstig bezwaar zullen maken tegen de weinige mededeelzaamheid, die zijn partijgenoot, minister Lieftinck, ten deze heeft betracht. Het is thans drie maanden na de algemene beschouwingen en het zal ons interesseren tot welke conclusie de regering is gekomen. Met het oog op het te voeren economisch beleid lijkt mij dit van het allergrrootste belang.

Ik wil niet voorbijzien, dat er grote vooruitgang is. Onze export is aanmerkelijk hoger geworden in 1947, hoewel niet veel naar de landen van het dollargebied. De arbeidsproductiviteit is gestegen. Maar essentieel is, naar mijn me-

ning, op het ogenblik de invloed van onze deviezenpositie op het economisch leven en mijn fractiegenoten en ik zijn zeer belangstellend de bewindsman daarover te horen. Ik ben nl. bevreesd, dat de regering met het nemen van maatregelen reeds uitermate laat is, indien het al niet te laat is.

In het voorlopig verslag is de uitdrukking conservatief-liberaal beleid gebruikt ten aanzien van de politiek van de vorige bewindsman. Het was niet mijn bedoeling daarover uitvoerig te spreken. Ik heb die uitdrukking meer beschouwd als een vrolijke noot in een overigens somber Staatsstuk. Zeker, heb ik aanvankelijk gedacht, zal deze uitdrukking niet zijn van een lid van een der regerende partijen. Wij hebben bij de behandeling van de begroting van onderwijs de weinig elegante figuur gezien, dat de betreffende bewindsman door een lid van een der regeringspartijen scherp werd aangevallen en ik kon mij niet indenken, dat wij bij de begroting van economische zaken wederom zouden zien, dat een van de leden van de regeringspartijen zich fel tot de regering zou gaan richten; een regering, waaraan zij zo nauw verwant is. Indien dat het geval zou zijn, dan lijkt het er naar mijn gevoelen op, dat men zich wil onttrekken aan de consequenties, die het dragen van regeringsverantwoordelijkheid nu eenmaal met zich brengt en dat acht ik verre van elegant. Ik heb overigens niet gehoord een punt van critiek van de geachte afgevaardigde de heer Nederhorst met betrekking tot het aftreden van de voormalige secretaris-generaal van het departement van economische zaken, die van een der belangrijkste posten in het Staatsapparaat onmiddellijk is overgegaan naar een der grote concerns. Ik hoop, dat hij met mij van mening is, dat dit, psychologisch gezien althans, een ernstige fout moet worden genoemd.

Ik wil verder de conservatief-liberaal politiek buiten beschouwing laten. Voor mij is bij de economische politiek principieel de vraag of men de verantwoordelijkheid voor 's mensen bestaan en daarmee de verantwoordelijkheid voor de productie bij de individuen of bij de overheid legt. Voor mij is de keuze dan niet moeilijk. In overeenstemming met 's mensen waarde acht ik, indien hij zelf die verantwoordelijkheid draagt. Het verheugt mij dan ook, dat de afgetreden minister in de memorie van antwoord heeft verklaard, dat het particulier initiatief overal, waar dit in de richting van gezonde ontwikkeling van onze volkswelvaart in de ruimste zin des woords werkzaam is, zoveel mogelijk wordt gestimuleerd.

Ik wil aannemen, dat dat ook de richting van de huidige minister is, aangezien deze mededeling toch ongetwijfeld een mededeling omtrent kabi-

De heer R. Zegering Hadders

van blaam gezuiverd

In de tegen ons Eerste-Kamerlid R. Zegering Hadders aanhangig gemaakte strafzaak heeft de bijzondere raad van cassatie bij arrest van 9 Februari j.l. uitspraak gedaan.

Men zal van deze zaak reeds hebben gehoord. Immers, toen het bijzonder gerechtshof in October j.l. een veroordeling had uitgesproken, is hier en daar in de pers en ook elders van de zaak gewag gemaakt, alsof het laatste woord bereids gesproken was en onomstotelijk was vastgesteld, dat de heer Zegering Hadders zich in 1943 aan verraad had schuldig gemaakt.

Zo blijkt, hoe onjuist en onverstandig het is om te schrijven en te spreken over zaken, die zich nog in handen van de rechterlijke macht bevinden; de bijzondere raad van cassatie heeft n.l. de sententie van het bijzonder gerechtshof vernietigd en de heer Zegering Hadders van alle rechtsvervolging ontslagen.

Voor hen, die van de thans vernietigde sententie konden kennis nemen, is het nimmer duidelijk geweest, hoe ooit het woord „verraad“ bij deze zaak kon worden te pas gebracht.

Er was in 1943 een omlaaggeschoten Engelse vlieger zwaar gewond in het diaconessenhuis te Emmen opgenomen. Hij werd terstond door de Duitsers krijgsgevangenen gemaakt. Nimmer hebben de Duitsers vergeten, dat de vlieger daar lag. Geregeld

kwamen zij naar hem informeren. Het bijzonder gerechtshof had dan ook de heer Zegering Hadders reeds vrijgesproken van het ten laste gelegde verraden van een „ondergedoken krijgsgevangene“.

Toen de vlieger zo ver genezen was, dat hij kon worden vervoerd, is hij door de Duitsers uit het diaconessenhuis weggehaald en overgebracht naar een krijgsgevangenen-lazaret (de vlieger werd door de oprukkende geallieerde legers bevrijd). Het bijzonder gerechtshof meende nu echter een veroordeling te moeten uitspreken, omdat de heer Zegering Hadders dingen zou hebben gedaan, die het overbrengen van de vlieger zouden hebben teweeggebracht.

De bijzondere raad van cassatie heeft deze sententie — behoudens natuurlijk de daarin vervatte, voormelde, vrijspreek — vernietigd en geoordeeld, dat in de door het hof bewezen verklaarde handelingen geen strafbaar feit is gelegen. De heer Zegering Hadders heeft de vlieger, die de Duitsers niet uit het oog hadden verloren, en die zij, zodra hij vervoerd kon worden, toch naar elders zouden hebben overgebracht, in geen enkel opzicht aan gevaar blootgesteld.

Door dit arrest is de heer Zegering Hadders gezuiverd van alle blaam, die de vernietigde sententie op hem wierp en die door sommigen overhaast en ten onrechte werd aangedikt.

De overheid en het particuliere initiatief

Zo is mijn geweten geenszins bezwaard door een krachtig overheidsingrijpen in tijden van schaarste. Maar wel bepleit ik, dat de overheid weer zo vlug mogelijk het particuliere initiatief de gelegenheid geeft zich te ontplooien. En van de bewindsman vraag ik medewerking, de tegenstrevende krachten de baas te worden. Want tegenstrevende krachten zijn er. Niemand verkleint gaarne eigen belangrijkheid, niemand verklaart gaarne eigen overbodigheid, zeker ook niet in het ambtelijke apparaat.

Er is dus de vraag of de minister nauwkeurig zou willen overwegen van welke terreinen de overheid zich zou kunnen terugtrekken. Ik denk hier in de eerste plaats aan het terrein der distributie.

Op blz. 22 van de memorie van antwoord verklaart de minister van mening te zijn, dat inderdaad distributiemaatregelen kunnen worden opgeheven. Voor de bepaling van het juiste tijdstip zijn naar mijn mening de verhoudingen tussen o.a. voorzieningspeil, loonpeil en prijspeil van belang. In dit verband trekt het de aandacht, dat uit de kringen van het bedrijfsleven ten aanzien van een aantal distributiematregelen wordt betoogd, dat deze op grond van de feitelijke situatie overbodig zijn te achten en reeds nu kunnen worden opgeheven. Een dergelijke mening berust bij het bedrijfsleven op een concrete beoordeling van de feitelijke toestand. Dat de minister thans nog niet tot deze opheffing overgaat, vindt zijn grond in de overwegingen zijnerzijds, eveneens gebaseerd op feiten en omstandigheden. In dit verband trekt het de aandacht, dat de minister de op deze quaestie betrekking hebbende cijfers voor een aantal artikelen reeds geruime tijd op de voet volgt. De vraag rijst nu of deze cijfers aan het bedrijfsleven bekend zijn, opdat zou kunnen worden nagegaan in hoeverre de overwegingen van de overheid op juistere motieven berusten dan die van het bedrijfsleven. Geconstateerd moet worden, dat de voorlichting op dit gebied zeer gebrekkig is en in dit verband is van belang hetgeen wordt vermeld op blz. 3, waar de minister erkent, dat ons volk aanspraak mag maken op openhartige voorlichting met betrekking tot de economische positie van ons land en op de vooruitzichten dienaangaande. Ik zou willen vragen of de minister de voorlichting op het gebied der economische feiten zou willen intensiveren.

Maar ik wil nu even de quaestie ook ruimer bezien, nl. de vraag van de werking van het Bedrijfsvergunningenbesluit, dat elke vestiging en uitbreiding van een industrieel bedrijf zonder vergunning van de overheid verbiedt. In de praktijk is gebleken, dat een billijke afweging van de argumenten pro en contra voor de verlening van een bedrijfsvergunning in verband met de hoeveelheid aanvragen onmogelijk is. Dit wordt van ambtelijke kant volkomen toegegeven. Voorts blijft de controle op de naleving van het besluit achterwege en vindt gerechtelijke vervolging op grond van overtreding van dit besluit zo goed als niet plaats.

De Bedrijfsvergunningenwet ging uit van de vrijheid tot vestiging en uitbreiding van bedrijven. Bij algemene maatregel van bestuur kon echter op verzoek van belanghebbenden een bedrijfstak voor gesloten worden verklaard, wat tot resultaat had, dat zonder vergunning geen bedrijf in de betreffende branche kon worden gevestigd en eventueel uitgebreid.

Wanneer de minister deze wet zodanig hanteert, dat in geval van overcapaciteit in een bepaalde branche (ook bij voldoende grondstoffentoevoorzijning), deze branche gesloten wordt en voor het overige het vestigen en uitbreiden van bedrijven niet aan een vergunning wordt gebonden, vervallen de bezwaren tegen het huidige systeem van het Bedrijfsvergunningenbesluit. De aanvragen voor een bedrijfsvergunning, die het ministerie te behandelen krijgt, worden dan teruggebracht tot een te verwerken proportie en de controle op de naleving wordt beperkt tot een overzichtelijk terrein.

De efficiency van het overheidsapparaat

Dan blijft de vraag, die ook door de geachte afgevaardigde de heer Kortenhorst is aangeroerd, betreffende de efficiency van het overheidsapparaat.

Wij hebben kunnen vaststellen, dat het aantal ambtenaren van de Rijksbureaux is verminderd. Dit zegt op zich zelf weinig, wanneer men geen

Het middelbare onderwijs in de Verenigde Staten

EEN LEERZAME SPIEGEL

Ons M.O. wordt op de helling gezet en van alle zijden komt men met verlangens en bezwaren aandragen. Over één ding zijn allen het eens: de programma's zijn overlagen. Maar ieder heeft iets toe te voegen, niemand weet wat te schrappen. Ja toch... Elsevier bracht een paar artikelen van de hand van Godfried Bomans, die een lans breekt voor de afschaffing van de klassieke talen als deel van het V.H.O. Die zijn immers nutteloos! Tijd en geld en moeite verknoeid. Maar de gymnasia hebben tweemaal zoveel leerlingen als vijf en twintig jaar geleden en de lycea rijzen als paddenstoelen uit de grond. Sterker — in de Nederlandse Studentenraad worden de klassieke talen een der kostbaarste elementen van de vooropleiding geoordeeld en zij, die in die kring de Hoge Scholen vertegenwoordigen, hebben onomwonden uitgesproken, dat zij voor zichzelf persoonlijk en in hun omgeving het ontbreken daarvan als een gemis voelen. Dus ook de klassieken zullen we niet schrappen.

Intussen is er iets mis en zo radicaal mis, dat er van een verandering in de urentabel toch ook eigenlijk niets te hopen valt. We zullen het dieper moeten zoeken.

Deze zomer had ik het voorrecht enige tijd in de Verenigde Staten door te brengen. Ik kwam daar op verschillende plaatsen in aanraking met het middelbaar onderwijs. Wat ik daar zag en hoorde, heeft op mij grote indruk gemaakt.

De jeugd tussen twaalf en zeventien jaar is daar niet, zoals hier, verdeeld over een aantal scholen van verschillende type: Mulo, H.B.S. A en B, Lyceum, Gymnasium, M.T.S., Huishouden Industrijschool (om maar te zwijgen van de dubbures ten gevolge van de onderscheiding in openbaar en bijzonder onderwijs). In steden van 70.000 tot 100.000 inwoners vindt men in den regel één „Central Highschool”, die dan ook vele honderden leerlingen heeft. Scholen van 2000 leerlingen zijn geen zeldzaamheid; ja, men vertelde mij, dat een enkele de 10.000 te boven gaat. Dit onderwijs is kosteloos en de

dat veel oliebranders zijn ingevoerd tegen een waarde van 250 à 300 dollars per stuk. Hier zouden wij dan te maken hebben met fout beleid. Gaarne zou ik van de minister willen vernemen of dit juist is.

Geneesmiddelen voor dieren

Ik wil thans enige opmerkingen maken over de moeilijkheden, die de dierenartsen ondervinden bij de geneesmiddelenvoorziening.

De invoer van geneesmiddelen is gebonden aan de goedkeuring van het Rijksbureau voor geneesmiddelen te Amsterdam. Normaal wordt die goedkeuring alleen verleend, wanneer het hoofd van de veeartsenijkundige dienst de aanvraag gunstig heeft beoordeeld. Nu wordt — naar ik vernam — tegenwoordig herhaaldelijk een gunstig geadviseerde aanvraag door het Rijksbureau afgewezen, waarvoor dan de motivering wordt gegeven, „dat voorkeur moet worden gegeven aan producten, die voor de binnenlandse voorziening van meer belang zijn.” Deze motivering ligt ook ten grondslag aan de weigering voor invoervergunning voor penicilline voor dierenartsen. Dierenartsen hebben dit geneesmiddel vooral nodig ter bestrijding van mastitis, een uierontsteking bij runderen, welke bestrijding in verband met de melkproductie van grote betekenis is. Er zijn verleden jaar plannen geweest voor een nieuwe regeling voor de voorziening met penicilline. Er zou daarbij sprake zijn geweest van een regeling, waarbij de aanvragen via de hoofdinspecteur van de veeartsenijkundige dienst zouden geschieden. Van deze plannen is tot nu toe nog niets uitgevoerd. Het is een normaal verschijnsel, dat deze schaar- se en slechte voorziening van noodzakelijke geneesmiddelen zwarte handel is op zich zelf reeds verwerkelijk, omdat er economische gevaren aan vastzitten, maar zwarte handel in geneesmiddelen is des te verwerpelijker, omdat deze ook gevaren van andere aard meebrengt. In het bijzonder wat penicilline betreft, verdient opmerking, dat dit geneesmiddel aan bederf onderhevig is. Verhandeling door onbevoegden is dus dubbel ongewenst. Wat dit betreft, komen ook in de normale handel vreemde toestanden voor. Zo ontving b.v. een dierenarts in Januari 1948 eindelijk een kleine dosis penicilline, op welker verpakking stond aangeduid, dat deze penicilline na 1 November 1947 niet meer deugde-

eerste drie jaren vallen onder de leerplicht.

Dit wil intussen niet zeggen dat al deze jongens en meisjes dezelfde opvoeding ontvangen. Of liever — ik denk dat de Amerikaan het net zo zou zeggen: Ze krijgen allen dezelfde opvoeding —, dat is juist waartoe we ze allen op één school bijeenbrengen — maar ze verwerken niet allen dezelfde leerstof.

Door een systeem van keuzevakken naast enkele die voor allen verplicht zijn, bereikt men een variatie, die zeker evenveel verschillende mogelijkheden biedt als te onzent openstaan. Maar in de literatuurlus zit een M.T.S.-er naast wat wij een gymnasiast zouden noemen, de geschiedenis van Amerika brengt het meisje van de industrijschool en de lyceïste samen, de jongen die een handelsopleiding heeft gekozen is de schoolkameraad zowel van de tuinbouwleerling als van de a.s. student. En die kameraadschap is zeer belangrijk. De woonwijken van de Amerikaanse steden zijn in den regel ruim gebouwd; het systeem, dat allen in één centrale school verenigt, brengt mee, dat voor vele leerlingen de afstand naar huis groot wordt; dikwijls is er in het schoolgebouw een cafeteria, waar ze voor de lunch kunnen „overblijven”. Dit op zichzelf veroorzaakt al een intensief contact, maar meer nog wordt dit bevorderd door de grote nadruk, die valt op de z.g. „extra-curricular activities”: op sport en verenigingsleven in de ruimste zin; natuurlijk alles in schoolverband.

Niet alleen wordt er veel tijd aan gegeven en beschouwen de leerkrachten het als een deel van hun taak deze „activities” te steunen met hun belangstelling en hulp, maar op veel scholen worden, voor wie op dit terrein uitblijkt, aan het cijfertotaal enige punten toegevoegd, zodat ook dit kunnen op de plaats in de klas en de bevorderingskansen gunstige invloed heeft. Deze „extra-curricular activities” zijn n.l. niet maar het verguldsel van de bittere pil van de leerstof, ze zijn ook niet een modegril, waaraan de schoolleiding zich niet met goed fatsoen kan onttrekken, ze zijn een van de krachtigste hulpmid-

lijk was. Deze penicilline was op de normale wijze op toewijzing van het Rijksbureau verstrekt.

Er is ook een groot gebrek aan entstof tegen hondenziekte. Deze entstof wordt geïmporteerd en ook voor deze import worden op veel te kleine schaal vergunningen verleend. Bij de verstrekking van entstof tegen hondenziekte wordt voorrang verleend aan blindengeleidehonden en aan kostbare fokhonden. Wat de blindegeleidehonden betreft, bestaat er tegen de voorrang natuurlijk geen enkel bezwaar. Wel lijkt er mij bezwaar tegen te bestaan zo'n onderscheid tussen kostbare fokhonden en „gewone” honden te maken. Men moet deze voorziening van entstof toch niet al te materialistisch gaan zien. Wil men dit wel, dan dient men ook rekening te houden met de omstandigheid, dat er de laatste tijd uit Noorwegen krachtens handelsovereenkomst veel zilvervossen worden ingevoerd. Ook voor deze zilvervossen, die zeer vatbaar zijn voor hondenziekte, is entstof nodig, en wel dezelfde entstof, welke voor honden wordt gebruikt.

De grootste grief in de kringen van de belanghebbenden is op het ogenblik, dat tegenwoordig buiten de veeartsenijkundige dienst om grote hoeveelheden medicamenten zijn ingevoerd, welke mij als van weinig waarde en overbodig zijn voorgesteld. Ik heb zelfs vernomen, dat een bepaalde firma importvergunning had aangevraagd voor bepaalde geneesmiddelen uit Engeland, die ver van gunstig werden beoordeeld, en dat de veeartsenijkundige dienst die vergunning ook heeft ontrafen, maar desniettemin is zij verleend.

De omzetbelasting

Het punt van de voorlichting is reeds besproken. Men klaagt er in het algemeen over, dat men momenteel onvoldoende op de hoogte is van de overwegingen — dit gaat dus in de richting van de heer Nederhorst —, die de overheid laat gelden bij het nemen van bepaalde beslissingen, en met name zou men meer inlichtingen op prijs stellen b.v. terzake van de verdeling van de walsersproducten tussen de verschillende belanghebbende sectoren, zoals industrie, wederopbouw, binnenscheepvaart e.d.

Ik zou ook willen vragen of het bedrijfsleven voldoende wordt ingeschakeld. Ik heb tot mijn genoegdooening gelezen over de instelling van het college voor handel en nijverheid,

Kon dat niet anders?

Het plotseling vrijkomen van het serviesgoed op Dinsdagmiddag j.l. heeft om begrijpelijke redenen heel wat consternatie gewekt. Gelijk bekend, werd per radio wereldkundig gemaakt, dat het serviesgoed van de bon was gegaan, met het gevolg, dat er plotseling een ware run op de winkels ontstond.

De winkelier stond plotseling voor een voldongen feit en moest voor zover hij van het radiobERICHT geen kennis had genomen, maar op goed gezag van zijn klant geloven, dat het serviesgoed inderdaad vrij verkocht mocht worden. Dat er zich tengevolge van deze overrompelende aankondiging hier en daar ernstige incidenten hebben voorgedaan is dan ook niet erg verwonderlijk.

delen om de boven aangeduide groepen van de schoolbevolking bijeen te houden en meer en meer tot één te maken; om het daarheen te leiden, dat ze „mingle freely”.

Dit is een essentieel doel van het Amerikaanse opvoedingssysteem, een essentieel onderdeel van de Amerikaanse democratie. Het leven is een wedstrijd, waarin de sterksten de beste plaatsen zullen bezetten, maar men tracht te zorgen voor zo groot mogelijke gelijkheid bij de start. De handicap, die sommigen meekregen uit een minder gunstig cultureel milieu moet tot het minimum worden gereduceerd, eer de leerlingen het leven ingaan om hun kracht te beproeven.

Ongetwijfeld leren ze vergeleken met de Nederlandse kinderen maar weinig. Gewoonlijk wordt boven de leerplichtige leeftijd één moderne taal naar keuze geëist; d.w.z. gedurende twee of drie jaren — niet de hele schooltijd door. Natuur- en scheikunde zijn keuzevakken, die maar in enkele combinaties verplicht zijn. Voor aardrijkskunde en algemene geschiedenis bestaat in den regel weinig belangstelling; tot de klassieken voelen maar enkelen zich aangetrokken. Goed, grondig onderwijs, al die schooljaren door, krijgen ze in de eigen taal en literatuur; dit is verplicht voor allen. Evengoed de Amerikaanse geschiedenis, die men echter niet de hele schooltijd door hoeft te volgen en — last not least — de staatsinrichting of burgerschapskunde, die blijkens de laatste begrotingsdebatten te onzent nog maar zo weinig werkelijke sympathie vindt. (Wordt vervolgd)

maar ik zou ook willen vragen of met name over de nieuwe Prijzenwet het bedrijfsleven in staat is geweest zich te uiten. Ik wil niet spreken over de loon- en prijspolitiek, omdat ik daarover reeds enige opmerkingen heb gemaakt bij de algemene beschouwingen, waarbij ik er op heb gewezen, dat naar mijn mening op het ogenblik de middenstand wel in een buitengewoon moeilijke hoek zit. Ik noemde daarbij de kruideniers. Ik zal echter het vraagstuk van de middenstand behandelen bij de desbetreffende afdeling van dit hoofdstuk en er nu niet meer van zeggen; alleen zou ik willen aanhalen de passage op blz. 25 van de memorie van antwoord, waar het volgende staat:

„Met betrekking tot het verbod van doorberekening van de verhoging der omzetbelasting kan worden opgemerkt, dat dit, zoals reeds in het antwoord op de vragen van de heer van den Heuvel op 2 September door de minister van financiën en ondergetekende is uiteengezet, geenszins een afwijking inhoudt van het standpunt, dat de omzetbelasting een verbruiksbelasting is. Het is juist, dat de beslissing om de doorberekening te verbieden is ingegeven door de overweging, dat dit een algemene stijging der prijzen tot gevolg zou hebben. Geenszins vloeit hieruit echter voort, dat de omzetbelasting nu is geworden tot een zuivere bedrijfsbelasting. Immers uit de hierboven weergegeven overweging, alsmede uit de ter zake gepubliceerde regeringsverklaring blijkt, dat bedoelde maatregel moet worden opgevat als een maatregel van tijdelijke strekking, welke vooruitloopt op de regelmatig plaatsvindende, systematische nacaalculatie en herziening van vastgestelde prijzen door het directoraat-generaal van de prijzen”.

Maar dan zou ik willen vragen: Geldt de herziening ook voor de afgelopen tijd, en in de tweede plaats zou ik willen vragen: Hoe kan men de werking daarvan bij nacaalculatie in het middenstandsbedrijf nagaan, waar dit toch over het algemeen over een uitermate slechte boekhouding beschikt. Dan zou ik willen zeggen, dat het dan toch wel tijdelijk een bedrijfsbelasting is geweest. Alleen verheug ik mij, dat de regering weer, als ik het tenminste goed lees, tot het standpunt overgaat, dat het in het vervolg weer zal zijn een verbruiksbelasting. In dit verband zou ik echter wel willen vragen hoe de toekomstige verhoging van de omzetbelasting zal worden beschouwd. Heb ik wel begrepen dan zal de omzetbelasting in verband met de wet op de materiële oorlogschade zeer aanzienlijk worden verhoogd. Ik zou van de minister gaarne willen vernemen, vooral in het belang van de middenstand, of ten aanzien van die verhoging de omzetbelasting weer zal worden beschouwd als een verbruiksbelasting.

Mr. Oud antwoordt

prof. Kranenburg

Vooruit of terug?

In het Algemeen Handelsblad werd dezer dagen van de hand van de onderzitter van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, mr. P. J. Oud, het volgende artikel gepubliceerd.

In Het Vrije Volk van 2 Febr. heeft prof. Kranenburg een artikel geschreven naar aanleiding van de redevoering door mij gehouden te Amsterdam bij de oprichting van „De Volkspartij voor Vrijheid en Democratie”. Ik moge mij daarop enige kanttekeningen veroorloven.

Uitgangspunt voor de beschouwing van prof. Kranenburg was mijn beroep op een door hem in 1928 voor de Rotterdamse Studenten gehouden voordracht over de staatkundige beginselen van het radicalisme, voor zover hij in die rede had verklaard, dat de radicale partijen goeddeels zijn voortgekomen uit de liberale partijen, en dat dit voor de Nederlandse Vrijzinnig Democraten al heel duidelijk was. Prof. Kranenburg zegt nu in Het Vrije Volk, dat de strekking van zijn betoog toch wel anders was. Ik begrijp die opmerking niet. Er lag in het door mij geciteerde uit het betoog geen enkele strekking. Er werd alleen een feit geconstateerd. Een feit, dat ik tot grondslag wilde doen strekken aan mijn eigen betoog en van welk feit, naar mijn oordeel, de juistheid te eerder zou worden erkend, nu het bevestiging vond uit zo onverdachte bron. Mij toch zal men nog kunnen verdenken, dat ik het argument pour le besoin de la cause had aangevoerd, terwijl prof. Kranenburg boven een dergelijke verdenking ten enenmale was verheven. Dit is alles, wat ik in mijn Amsterdamse rede over prof. Kranenburg heb gezegd. Van enige polemiek tegenover hem ik mij zorgvuldig onthouden.

Niettemin gaat prof. Kranenburg thans tegen mij polemiseren en verplicht mij aldus tot een wederwoord. Nadat hij geschetst heeft waardoor de verwijdering tussen liberalen en vrijzinnig-democraten was ontstaan, herinnert hij aan de fusieproposities in 1919, van de Liberale Unie uitgegaan en vermeldt — volkomen juist — dat ik dit fusievoorstel destijds met alle kracht had bestreden. Nu moge ik toch vragen, wat deze gebeurtenis van bijna dertig jaar geleden nu toch bewijst tegen een fusie onder totaal gewijzigde omstandigheden in 1948. Gesteld eens, dat er in 1919 in de V.D.B. een voorstel was gedaan tot fusie met de S.D.A.P. Is mijn veronderstelling gewaagd, dat prof. Kranenburg dat dan tenminste even krachtig zou hebben bestreden als ik destijds het voorstel tot fusie met de Liberale Unie bestreed? Wat zou men er dan van zeggen, indien ik die bestrijding van 1919 zou aanvoeren tegen de fusie, die in 1919 tussen V.D.B. en S.D.A.P. heeft plaats gehad? Dergelijke argumenten missen toch iedere betekenis.

* * *

„Van Thorbecke heeft Oud geleerd”, zo gaat prof. Kranenburg voort, „dat de politieke verhoudingen in ontwikkeling zijn”. Het verwijt doet bijna komisch aan. Mijn gehele redevoering te Amsterdam is immers één doorlopend betoog geweest, dat staatkundige verhoudingen in haar doorlopende ontwikkeling moeten worden gezien. Ik sta er voor bekend, dat ik de politiek altijd bij voorkeur behandel in het licht der historie. Ook in dit opzicht weet ik mij volkomen een geestverwant van Thorbecke.

„De oude S.D.A.P. en de oude V.D.B. groeiden vóór de oorlog al naar elkaar toe”, meent prof. Kranenburg. Hier moet men toch goed onderscheiden. Er zijn ongetwijfeld perioden geweest van toenadering, doch zij werden telkens weer gevolgd door perioden van grote verwijdering. „Het program der S.D.A.P. van 1937 bevorderde die toenadering”, gaat prof. Kranenburg voort. Het moge waar zijn, dat dit program in menig opzicht, van democratisch standpunt gezien, vooruitgang betekende, dit neemt niet weg, dat de S.D.A.P. en de V.D.B. bij de verkiezingen van 1937 zeer scherp tegenover elkander stonden. De koopkrachtpolitiek van het Plan van de Arbeid is toen door de Vrijzinnig-Democraten met de meeste nadruk bestreden. Daarom doet het mij altijd glimlachen, wanneer nog heden ten dage Colijn en Oud te laten rusten

en zich te wijden aan inwendige zending. Een der beste redevoeringen tegen het plan van de Arbeid is gehouden door de Vrijzinnig-Democraten prof. Van Emden als lid der Eerste Kamer, en prof. Kranenburg zal niet ontkennen, dat hij het destijds met diens beschouwingen van harte eens was. Van een toenadering tot de S.D.A.P. die in 1939, volgens prof. Kranenburg, zo ver was gegaan, dat in de Eerste Kamer de S.D.- en V.D.-fracties zich haast één voelden, heb ik dan ook in die tijd niets gemerkt.

* * *

Dat ik in 1946 ten slotte over al mijn bezwaren tegen de vorming van de Partij van de Arbeid ben heengestapt, geschiedde mede in de hoop, dat die partij anders zou blijken te zijn dan de S.D.A.P. Die hoop is ijdel gebleven. Reeds het definitieve partijprogram van 1947 was een sterke terugval. Prof. Kranenburg noemt deze bewering onhoudbaar. Mag ik daarom nog eens een onverdacht getuige roepen?

Men leze nog eens, wat de heer Stokman van de K.V.P. in de Maasbode van 5 Maart 1947 heeft geschreven over het verschil tussen het program van 1946 en dat van 1947 op het stuk van het privaateigendomsrecht. En prof. Kranenburg zelf neme nog eens kennis van wat hij in zijn Rotterdamse rede gezegd heeft over de beginselen van de V.D.B.: „Meer sociale rechtvaardigheid; geen socialisatie, geen algemene regeling der productie door de Staat. Het radicalisme erkent het individueel eigendomsrecht; het beschouwt dit rechtsinstituut als onmisbaar, maar het ziet dit

DE VROUWEN

in West-Europese landen

In de door de oorlog geteisterde landen hebben de vrouwen bewezen in de donkere jaren, die achter ons liggen in moed, uithoudingsvermogen en vindingrijkheid op velerlei gebied niet tenachter te staan bij de mannen, ja zelfs in koelbloedigheid de mannen te kunnen overtreffen. De uitspraak, dat moed alléén een eigenschap is die de man siert is dus al onjuist te beschouwen. Maken wij nu de balans op wat de winst is van de vrouwen in de verschillende West-Europese landen op staatsrechtelijk gebied, dan komen wij tot een pover resultaat. De verschillende naties (die nog altijd bestuurd worden door de mannen) hebben voor het schouder aan schouder staan van mannen en vrouwen tegen de gemeenschappelijke vijand hun dankbaarheid op wel zeer povere, om niet te zeggen beschamende wijze getoond.

Kijken we naar België waar de zaak van het vrouwenkiesrecht een speelfal der politieke partijen is en waar klaarblijkelijk de partijbelangen gaan boven de zedelijke verplichting om de vrouw dezelfde rechten toe te kennen als de man, dan is dit voor de mannenwereld een beschamende zaak.

Hier in Nederland, waar wij vrouwen sedert 1919 het kiesrecht bezitten, is in 1945 de leeftijd om te mogen stemmen voor beide geslachten verlaagd van 25 naar 21 jaar. Zo men dit als juist wil zien, zou men dus kunnen zeggen, dat de Nederlandse regering haar vrouwen beter beloond heeft dan haar Zuidelijke zusters beloond zijn door haar regering. Doch niets is minder waar dan dat. Wel zijn bij ons in 1946 de ambten van notarissen en rechter voor de vrouw toegankelijk geworden, doch slechts voor de ongehuwde vrouw; zodra de vrouw in Nederland huwt wordt zij, indien zij geen 45 jaar oud is, uit overheidsbetrekkings ontslagen. Doch wat zien wij? Dat elk regeringsbureau en elke overheidsdienst zich sedert 1945 heeft gehaast om allerwegen gehuwde vrouwen in dienst te nemen en huwende vrouwen in dienstverband te houden, doch slechts op arbeidscontract en niet in vaste dienst. Dit gebeurt omdat er een nijpend tekort aan arbeidskrachten is. Daar de overheidsbemoeiing in Nederland op alle gebieden van het leven nog steeds toeneemt, is het duidelijk, dat er een enorme vraag naar personeel is. Orlangs is het in ons parlement kunnen gebeuren, dat een minister aankondigde, dat alle gehuwde vrouwen, die werkzaam zijn bij de P.T.T. in 1950 hun ontslag krijgen; hierop is in ons land niet door de pers gereageerd. Dit is dus de dank, die onze katholieke-socialistische regering de vrouwen van Nederland meent te moeten geven voor alles wat zij gedurende de oorlogs-

niet méér als een „arbitrarily et sacré”, een heilig onaantastbaar natuurrecht; het eigendomsrecht wordt erkend, omdat en zover het heeft een sociale functie, n.l. aan ieder zoveel mogelijk de vrucht van eigen inspanning en arbeid te verzekeren en daardoor de vrije werkzaamheid in de productie zowel als het voortbrengend vermogen van het gehele volk te bevorderen”. Men legde deze uitspraak nu eens onbevooroordeeld naast het beginselprogram van de V.V.D. en men zal constateren, dat de geest, die haar ingaf, ook is de geest van dat program en dat dit een andere geest is dan die van het program van de Partij van de Arbeid.

Laat ons de strijd toch voeren over beginselen. Wij brengen hem dan op hoger plan dan met uitspraken als die, dat mijn nieuwe vrienden mij in de rug duwen tot de strijd met mijn oude vrienden. Voelt prof. Kranenburg niet, dat ik tot hem hetzelfde zou kunnen zeggen? Maar is dit nu het peil, waarop een voorzitter van de Eerste Kamer en een oud-minister van Financiën moeten polemiseren?

* * *

Van niet beter gehalte schijnt mij prof. Kranenburgs uitspraak: „Wij gaan vooruit, Oud terug”. De waarheid is, dat wij beiden vooruit willen, alleen langs verschillende weg. Ik wens de weg te blijven gaan ener vrijzinnige democratie. Prof. Kranenburg heeft de weg gekozen van het socialisme. Wij behoeven elkander daarom niet boos aan te zien. Iedere eerlijke overtuiging heeft het recht op eerbiediging. Maar voor de zuiverheid der politieke beschouwingen is het goed, dat de verschillen duidelijk blijken, opdat vrijzinnig en democratisch Nederland zijn keuze zal kunnen doen. Naar mijn mening kan die niet moeilijk zijn. Wie zich geen socialist weet, zal prof. Kranenburg op zijn weg niet kunnen volgen.

uitlek het land der kleine bezitters, uit deze groep recruteert het communisme niet haar aanhang. Voordat de Franse vrouwen kiesgerechtigd waren konden zij reeds het ambt van rechter bekleden.

In Noorwegen werd in 1920 het algemeen kiesrecht ingevoerd. De Deense vrouwen kregen in 1908 het kiesrecht voor de gemeenteraden, en acht jaren later kregen zij het actieve en passieve kiesrecht, dat eerst in 1917 ten uitvoer werd gelegd. In geen dezer landen is sprake van een onderscheid tussen gehuwde en ongehuwde vrouwen inzake overheidsbetrekkings.

In neutrale landen

Bezien wij nu hoe het staat met de rechten der vrouwen in de neutrale West-Europese landen, met name Zweden en Zwitserland, dan valt het direct op, dat de Zweedse vrouwen sedert jaren haar Zwitserse zusters vooruit zijn wat hun rechten in de staat betreft. De Zweedse vrouwen hebben in 1918 het kiesrecht gekregen en hoe goed hebben zij, evenals de Engelse vrouwen, hiervan gebruik gemaakt. In het huidige ministerie is de minister van onderwijs een vrouw. In Zweden wordt voor overheidsbetrekkings geen onderscheid gemaakt tussen ongehuwde en gehuwde vrouwen. Zelfs krijgen de Zweedse vrouwen, die in overheidsdienst zijn, gedurende de maanden, dat zij wegens zwangerschap niet kunnen werken, hun volle salaris en daarenboven een toelage. Eén op de vier getrouwde Zweedse vrouwen verdient haar eigen onderhoud. Er is nu een wet in de maak, waarbij het inkomen der gehuwde vrouw niet meer opgeteld zal worden bij dat van de man (voor progressieve belastingen), zodat haar eigen inkomen dan minder belast zal worden. Als dit zijn beslag krijgt, dan is de Zweedse vrouw ook haar Engelse lotgenoten ver vooruit. In de Noordelijke landen staan alle beroepen en ambten voor vrouwen open, behalve van predikant in de staatskerk.

In Zwitserland hebben de vrouwen evenmin als in België kiesrecht. Naar ik mij heb laten vertellen, wensen de meeste Zwitserse vrouwen dit zelfs niet. Dit is voor ons in het Noorden en Westen onbegrijpelijk en zien wij eigenlijk als een achterblijven van de Zwitserse vrouwen.

Nog lang geen gelijkstelling

Wij zien dus dat de West-Europese vrouwen nog ver verwijderd zijn van de volledige gelijkstelling met de man. Het zou dwaasheid zijn dit uitsluitend te schuiven op rekening van het conservatisme van de mannen. Veeleer moeten wij dit zien als een fout van de vrouwen zelf. In elk land is slechts een kleine groep vrouwen, die altijd weer de rechten van de vrouw verdedigt en die niet gesteund wordt door alle vrouwen van de resp. landen. Hoe komt dit? Hiervoor zijn verschillende oorzaken aan te wijzen, doch op één ervan willen we hier het licht laten vallen. De vrouw is van nature ingesteld op datgene wat zij in haar onmiddellijke omgeving als haar belang en haar plicht acht. Hiertoe behoort niet het verder van haar afvallende staatsbelang, waartoe zeker het vrouwenkiesrecht moet worden gerekend. De vrouw komt in het algemeen niet voor haar belangen naar buiten op. Dit moet haar geleerd worden. Alle vrouwen van alle landen moeten ervan doordrongen worden, dat het in deze ontredderde wereld een eerste noodzaak is om dezelfde rechten te hebben als de man. Eerst dan kunnen wij vrouwen onze volledige invloed uitoefenen en is het ook plicht dit te doen om medezeggenschap en leiding te krijgen in de internationale politiek, opdat de wereld die door het bestuur van de mannen zo hopeloos is vastgelopen, op betere wijze op gang wordt gebracht.

Slechts door samenwerking in alle bestuursgeledingen van de maatschappij tussen man en vrouw is te verwachten, dat de regeringen der respectieve volken wijzer besluiten nemen dan zij tot nu toe hebben gedaan. In elk geval hebben de vrouwen er zedelijk en moreel recht op, dat haar door de mannen plaatsen worden ingeruimd, die de daartoe bevoegde vrouwen toekomen. Hierbij behoren partijbelangen geheel geen rol te spelen. Zo gezien rust op elke vrouw van elke nationaliteit een zware plicht, die zij jegens de gemeenschap heeft te vervullen. Mogen vele vrouwen deze plicht direct op zich nemen en beginnen te strijden voor hun staatsrechtelijke belangen, opdat de toekomstige geslachten hiervan de vruchten zullen plukken. Wij zouden het nog scherper willen zeggen: om der wille van de toekomst der kinderen, waarvoor toch alle ouders in alle landen het beste wensen, zijn wij vrouwen zedelijk verplicht voor onze rechten te strijden. Dit moet gaan behoren tot de directe belangensfeer van elk onzer.

Amsterdam, Januari 1948.

Dr. A. J. P. WIBAUT
VAN GASTEL

Nu wij na de tweede wereldoorlog gedurende twee jaren internationaal contact hebben gehad, zodat wij kennis hebben kunnen nemen van wat de vrouwen in West-Europese landen in de afgelopen acht jaren hebben gedaan voor de nationale zaak in hun respectieve landen, lijkt het van belang hierover een overzicht te geven.

jaren en de moeilijke jaren er na hebben gedaan in 's lands belang.

In Engeland zien wij bij de huidige Labour regering een tegenovergesteld streven. Daar wilde de minister van arbeid in 1947 alle gehuwde vrouwen, die in de oorlog in dienstverband waren geweest, verplichten 20 uur per week te werken. Ik herinner mij een scherp artikel in een der Engelse bladen, waar een arbeidervrouw, als haar mening te kennen gaf, dat de arbeidervrouwen dit nooit zouden doen. Zij suggereerde toen om de mannelijke arbeiders langer te laten werken — dan waren ze gelijk op de vrije Zaterdagmorgen, die de arbeiders in 1945 hadden gekregen, van de vloer! Zoals u allen bekend is hebben de Engelse vrouwen in de eerste wereldoorlog reeds het kiesrecht na felle strijd verkregen. De Engelse vrouwen hebben dit recht beter gebruikt dan de Nederlandse vrouwen. Zij zijn beter „political minded” en het blijkt uit net feit dat Engeland ook vrouwelijke ministers heeft gekend.

Als wij nu onze blik richten naar Frankrijk, dan zien we daar, dat de Franse vrouwen in 1945 stemgerechtigd zijn geworden. En welk een voordeel heeft daar geheel West-Europa van gehad, want door de stemmen der vrouwen is aan de communisten, die met vliegende vaandel en slaande trom van Frankrijk uit hun macht over West-Europa wilden uitbreiden, in 1946 een eerste halt toegeroepen, al werd dit toen slechts door een klein deel der pers naar voren gebracht.

Hoe is dit te verklaren? Eén der redenen is, dat de vrouw van nature redend is, afgestemd op haar directe omgeving, te weten haar gezin, haar huis en haar belangen. Doch de Franse vrouw is in het bijzonder individualistisch ingesteld. Zij neemt in haar gezin de eerste plaats in en vele gehuwde vrouwen werken reeds sedert jaren mee — ook in overheidsdienst — om de gezinsinkomsten te vermeerdern. Frankrijk is bij

Geheimzinnigheid rond een „Presse-Referent“

Volgens de N.R.C. moet er sprake van zijn, dat de uit de bezettingstijd zo beruchte „Presse-Referent“ van het Rijkscommissariaat, Janke, die zich tegenwoordig in Oostenrijk en sinds enige tijd op vrije voeten zou bevinden, pogingen in het werk heeft gesteld om een bezoek aan ons land te brengen. Janke zou hiervoor welwillend gehoor ontmoet hebben in een bepaalde ambtelijke kring.

De N.R.C. tekent bij dit bericht nog het volgende aan:

„Intussen menen wij ons sterk te kunnen maken, dat de bevoegde tevens van haar verantwoordelijkheid bewuste autoriteiten hier wel een spreekwoordig in Oostenrijk en sinds enige tijd op vrije voeten zou bevinden, pogingen in het werk heeft gesteld om een bezoek aan ons land te brengen. Janke zou hiervoor welwillend gehoor ontmoet hebben in een bepaalde ambtelijke kring.

Ofschoon wij het met de hierboven aangehaalde suggestie volkomen eens zijn is ons de kanttekening niet geheel duidelijk, aangezien eerst sprake is van een „bepaalde ambtelijke kring“ terwijl later slechts van één functionaris wordt gesproken.

Hoe dit ook zij, deze nogal duistere zaak dient terdege te worden onderzocht, vooral nu er toch al bekendheid aan is gegeven. Beter ware het wellicht geweest dat aan een en ander pas ruchtbaarheid gegeven was nadat Janke weer voet op Nederlandse bodem had gezet. Misschien zal de voormalige „Presse-Referent“ het veiliger achten de grenspalen niet te passeren, hetgeen moet worden betreurde, aangezien wij zo het vermoeden hebben, dat er bepaalde instanties in Nederland zijn, die genoemde Janke opnieuw zouden willen ontmoeten ten einde hem eens terdege aan de tand te voelen.

Het woord is echter thans aan de autoriteiten die naar wij hopen spoedig klaarheid in deze duistere zaak zullen brengen.

Duitse hetze tegen Nederland

Onder het opschrift „Duitse hetze tegen Nederland“ publiceert de Volkskrant het volgende uit Berlijn afkomstige bericht:

„Onder de titel „De Verenigde Naties als werktuig der koloniale politiek“ bracht het Berlijnse blad „Berlin am Mittag“ een hoofdartikel over de ontwikkeling der Nederlands-Indonesische verhoudingen. De schrijver spreekt in zijn bijdrage over „Nederlandse geweldtoden, zoals die alleen uit het Derde Rijk bekend zijn“ en over de slag, die voor de koloniale mogendheden werd gewonnen“. Vetgedrukt is de volgende passage: „Vertegenwoordigers der nationale intelligentie zijn op dezelfde brutale wijze omgebracht, zoals de nationale beweging in Celebes gedurende de Makassarguwelen werd uitgerooid. Hierbij werden middelen gebruikt, waartoe de beulen van 't Derde Rijk in Polen en de bezette gebieden der Sowjet-Unie hun toevlucht namen“.

„Berlin am Mittag“ zet met deze bijdrage zijn anti-Nederlandse traditie voort. Men behoeft zich in Nederland om het denigrerende geschied van dit blad niet veel te bekommeren, doch desondanks is de vraag gerechtigd, of het geen tijd wordt, dat de Nederlandse missie te Berlijn door een protest bij de Geallieerde Contrôle-Raad aan deze voor Nederland zeer beledigende berichtgeving een einde maakt. Men heeft hier de indruk, dat de Nederlandse instanties te Berlijn aan lastercampagnes van bepaalde Duitse bladen tegen Nederland en Nederlandse belangen wat al te weinig aandacht schenken.“

Tot zover de Volkskrant. Velen zullen ongetwijfeld gelijk wij, met grote verontwaardiging kennis nemen van de praktijken die het geteerde Berlijnse blad er op na blijkt te houden.

In de eerste plaats gaat het niet aan een dergelijk moeilijk en ernstig vraagstuk als de Indische kwestie — ongeacht de vraag hoe men zich de oplossing van dit vraagstuk denkt — op een dergelijke denigerende wijze te behandelen. In de tweede plaats is het meer dan ergerlijk dat een dergelijke onwaardige hetze op touw wordt gezet voor de ogen van een publiek, dat zich meer dan tien

jaren geen objectieve voorstelling van het wereldgebeuren heeft kunnen maken.

Wat een dergelijke berichtgeving overigens uit een zuiver communistische bron komt, behoeft wel geen uitvoerig betoog en voor hen die ook in ons land het communistische gevaar onderschatten moge een en ander een ernstige les zijn.

Moeder Overheid doet raar

Onze aandacht wordt gevestigd op een advertentie van het gemeentebestuur van Almelo die de volgende inhoud heeft:

„HONDEN. Ingezetenen van Almelo! De Fiscus loert! Doet terstond aangifte van alle te Uwen huize gehouden honden ter secretarie der gemeente (loket 1 en 2) op aldaar verkrijgbare formulieren. Worden na 20 Januari 1948 honden aangetroffen, zonder dat hiervoor de vereiste schriftelijke aangifte is gedaan, dan zal onmiddellijk een aanmerkelijk verhoogde aanslag in de hondenbelasting worden opgelegd. U zijt gewaarschuwd! Almelo, 19 Januari 1948. Gemeentebestuur van Almelo“.

Het wil ons voorkomen dat de tekst van bovengenoemde advertentie minder gelukkig is. Vooral het zinnetje: „De Fiscus loert“ doet ons minder sympathiek aan en wij vragen ons overigens af of de gehele uit deze advertentie sprekende toon wel de meest geschikte is voor een gemeentebestuur. Bekwame psychologen zijn de Almelo'se gemeentebestuurders.

Oorzaak en mogelijke gevolgen

van de

huidige overheidsbemoeiing

„De zeer uitvoerige besprekingen, die in Genève gedurende verscheidene maanden werden gehouden, hebben geleid tot het huidige ontwerp, waar ook uwe commissies aan hebben gewerkt. Dit ontwerp heeft in wezen geen verbetering gebracht in het daaraan voorafgaande werk van de conferentie te Londen, integendeel heeft het de zwakheden, en, in belangrijke mate, de verwardheid ervan verergerd.“

Het is van belang om dit te constateren, omdat dit verschijnsel een nauwkeurige afspiegeling is van de evolutie die in die tussentijd heeft plaats gevonden binnen nagenoeg alle regeringen, die aan dit werk hebben deelgenomen.

Men verhele zich niet, dat de oorsprong daarvan gelegen is in de moeilijkheden, die gevolg zijn van de oorlog, moeilijkheden, die in omvang en diepte alles overtreffen, wat wij in het optimisme van de overwinning en de bevrijding hadden verwacht.

Verscheidene landen worden thans bedreigd, of menen althans bedreigd te worden, in de grondvesten van hun nationaal bestaan.

Het is waarschijnlijk, het is menselijk, om te menen, dat zij vermoedelijk die bedreiging overdrijven; maar dat vermindert helaas niet de hevigheid van hun reacties ertegen.

Tenzelfder tijd zien wij dat uiterst diepe tegenstellingen een scheiding vormen tussen de landen, die trouw zijn gebleven aan de idealen, welke steunen op een eeuwenlange ervaring der volkeren enerzijds, en de staten, die zich gewend hebben naar een streng totalitaire organisatie anderzijds.

Daar komen nog bijzondere gevaren uit voort, waarvan men wel is waar de dreiging niet overdreven moet zien, maar die er toch weer toe bijdragen om de geesten af te leiden van de waarlijk vreedzame opvattingen en houdingen.

Al deze drijfkrachten, en nog vele andere, doen hun invloed voelen op de natieën, op de openbare mening en op de regeringen in de zin van een „dirigisme“, dat min of meer duidelijk, min of meer autoritair is naar gelang van de in elk land heersende politieke kleur. Het is noodzakelijk, goed in het oog te houden, dat de oorlogstoestand feitelijk altijd leidt tot een alomvattende leiding door de overheid, en dat, ook al moge de vrede, en dan bedoel ik een werkelijke vrede, een minimum van dwang en een maximum van vrijheid met zich kunnen brengen, het niet mogelijk is om van de ene toestand in de andere over te gaan zonder de onvermijdelijke overgangstoestand te aanvaarden, dat wil ten slotte zeggen: een zere mate van tijdelijk „dirigisme“.

Hierover is eigenlijk iedereen het

van belasting burgerplicht is, komt het ons weinig tactvol voor van een overheidsinstantie, dat zij het kwijten van deze plicht in een dergelijk onsympathiek daglicht stelt. Op een dergelijke wijze breekt men geen verzet, doch men kweekt dit juist aan.

Excessen van het fooienstelsel

Reeds eerder schreven wij in deze rubriek over de excessen van het fooienstelsel, die helaas in ons land nog steeds worden waargenomen en die met het oog op het te verwachten verkeer van buitenlandse gasten als een positief gevaar moeten worden bestempeld.

In dit verband namen wij dan ook met instemming kennis van het bericht, dat de Algemene Nederlandse Vereniging voor Vreemdelingenverkeer de strijd heeft aangebonden tegen de excessen van het fooienstelsel met als eerste resultaat, dat reeds bij twee theaters in Den Haag de portiers verboden is fooien in ontvangst te nemen. Het is te hopen, dat dit voorbeeld niet alleen in Den Haag, doch ook elders op grote schaal navolging vindt.

Amerikaanse afsluitbomen

Naar de dagbladen melden hebben de Nederlandse Spoorwegen het voornemen om de spoorwegovergangen, die over een afstand worden bediend — dus waarop de overwegwachter geen rechtstreeks gezicht heeft — met Amerikaanse afsluitbomen en stoplichten te beveiligen. Het grote verschil met de tot nu toe ge-

men zijn n.l. half zo lang en reiken dus slechts over de halve breedte van de weg. Deze halve bomen zullen de rechterzijde van de weg afsluiten, gerekend in de richting van het rijverkeer. Dit wil zeggen, dat de automobilist die er niet in slaagt zijn wagen tijdig tot stilstand te brengen en dus langs de eerste boom doorschiet, geen tweede boom zal aantreffen die hem een tijdige ontsnapping belemmert. Als voordeel van dit systeem wordt genoemd, dat een auto dus niet meer, gelijk thans nog het geval is, door twee bomen wordt ingesloten bij een overweg, die niet onder rechtstreeks toezicht staat van de wachter. Het gevaar van ingesloten te worden is op het ogenblik inderdaad groot.

Het nieuwe systeem dat de automobilist tegen dit gevaar wil beveiligen lijkt ons inmiddels ook niet geheel zonder bezwaren. Immers, indien men dit systeem toepast, moet men er heel erg op vertrouwen dat de automobilist over een grote mate van verantwoordelijkheidsgevoel beschikt. Bezit hij dit niet, dan achten wij de gevaren van het nieuwe systeem groter dan van het oude. Bij het nieuwe systeem n.l. is de verleiding voor de automobilist groot „nog net“ tussen de bomen door te glippen. Dit zal hij op een later, dus op een gevaarlijker tijdstip kunnen doen dan bij het oude systeem, waar de eenmaal gesloten boom hem de overgang belet.

Inderdaad, zijn wij benieuwd, hoe de proeven, die met het nieuwe systeem binnenkort worden genomen, zullen verlopen.

Dat dit nieuwe systeem positief tot minder ongelukken zal leiden, menen wij echter vooralsnog in twijfel te moeten trekken.

Een merkwaardig verzoek van de A.N.W.B.

Men kan zeker niet zeggen dat de A.N.W.B. geen uitstekend werk verricht en op het gebied van het wegverkeer zowel voor wielrijder als automobilist en motorrijder niet op een zeer energieke wijze in de bres springt. Integendeel! De activiteit die van deze organisatie uitgaat verdient aller bewondering en waardering.

Nu deze organisatie echter aan de bevoegde instanties heeft verzocht om het geven van autorijlessen in de binnenstad van Den Haag verboden te verklaren, menen wij te moeten opmerken dat zij met een dergelijk verzoek haar doel voorbij streeft en bovendien de plank verre misslaat. Hij die rustig zijn gedachten over dit verzoek laat gaan zal immers tot de conclusie moeten komen dat een dergelijk verzoek gekenmerkt wordt door een wel zeer inconsequente gedachtingang. Wil de A.N.W.B. nu werkelijk in ernst de toekomstige automobilist van het drukke verkeer weghouden en heeft de organisatie zich wel in alle ernst afgevraagd wat er zal gebeuren indien de „geslaagde“ autorijder zelfstandig met zijn pas behaalde rijbewijs op het drukke verkeer wordt losgelaten? Wij menen deze vragen ontkennend te moeten beantwoorden. Hoe de A.N.W.B. tot dit merkwaardige verzoek komt is ons dan ook allerminst duidelijk. Wij zijn n.l. de mening toegedaan, dat de leerling die in het drukke verkeer onder toezicht wordt getraind weinig gevaar voor zijn omgeving zal opleveren en buitendien slechts op deze wijze en niet anders het autorijden onder de knie kan krijgen. Daarom lijkt ons het verzoek van de A.N.W.B. weinig praktisch. Wie wil leren zwemmen zal noodzakelijkerwijs het water moeten zoeken. Hij die goed wil leren autorijden zal het drukke verkeer kwalijk kunnen rijden. Doet hij dit wel, dan levert hij later voor het verkeer een groot gevaar op.

Op grond van het bovenstaande lijkt het ons dan ook weinig raadzaam het verzoek van de A.N.W.B. in te willigen.

Nu wij het toch over auto-rijden hebben menen wij te moeten wijzen op het feit dat het de laatste tijd veelvuldig voorkomt dat er automobilisten onder invloed van sterke drank achter het stuur worden aangetroffen. Wij menen er goed aan te doen hierop met zeer veel klem de aandacht te vestigen. Indien onze wens met betrekking tot dit grote gevaar op de weg in vervulling zou gaan, moest elke automobilist die in een dergelijke staat werd aangetroffen, ernstig worden gestraft n.l. door de onmiddellijke intrekking van zijn rijbewijs voor een behoorlijk langdurige periode. Naar het ons wil voorkomen wordt niet in al deze gevallen met de nodige gestrengheid opgetreden. Zeer strenge straffen achten wij hier zeker op haar plaats, opdat ons steeds drukker wordende wegverkeer niet onnodig in gevaar worde gebracht door elementen die wij gespeend achten van elk verantwoordelijkheidsgevoel jegens hun medemens.

Uit de rede, gehouden door de heer Ernest Mercier, ere-voorzitter van de Internationale Kamer van Koophandel, in de vergadering van de Raad van Bestuur der kamer op 5 November 1947 te Parijs, sprekende over het in voorbereiding zijnde Charter van de Handel van de Verenigde Naties

eens. Maar nu gaan de strevingen uiteen in het volgende:

Voor de aanhangers van het zuivere socialisme en degenen, die daar links van staan, evenals van de al dan niet officiële organisaties van de arbeid, betekent dit maximum van dirigisme niet een tijdelijk euvel, maar een weg naar een steeds verder gaande overheidsleiding, dat wil zeggen naar een steeds meer autoritaire staatsbemoeiing die noodlottigerwijze, zelfs voor degenen die niet willen, moet uitlopen op een alomvattend totalitarisme.

Daartegenover staan degenen, die nog geloven, dat de grootste mate van geluk voor de mens gezocht moet worden in de verhoging van zijn waardigheid en dus van zijn vrijheid, voor wie deze thans onvermijdelijke overheidsleiding een verschijnsel is, waarvan zij om materiële en misschien ook psychologische redenen de druk wel willen aanvaarden. Maar zij zullen steeds krachtig en zonder ophouden hun best doen om het verdwijnen van die druk voor te bereiden. Wij hebben kunnen waarnemen dat vele uitnemende geesten voor zich zelve nog niet tot deze analyse gekomen zijn en dat daaruit bij hen een zeker weifelen voortvloeit, met een neiging om een voortgezet dirigisme te beschouwen als een verschijnsel, dat zijn natuurlijke oorsprong vindt in de groei der moderne maatschappij, of wel als een concessie, waardoor wij de ergste rampen kunnen ontgaan.

Wij denken, dat dit afglijden op een helling niet zonder gevaar is omdat het moeilijk valt te spreken van een compromis als een der partijen in elk geval enige concessie weigert.

Ik eindig deze reeds te lange inleiding met nog eens de nadruk te leggen op het feit, dat het onder de geschetste omstandigheden, op een tijdstip, dat alles er toe meewerkt (en niet altijd zonder bedoeling) om de geesten te verwarren, meer dan ooit nodig is, dat de Kamer hare zienswijze zo duidelijk, eenvoudig en ondubbelzinnig mogelijk tot uitdrukking brengt. Door dat te doen zal ze niet, zoals haar zal worden toegevoegd, een bewijs geven van een reactionaire geest of een gebrek aan werkelijkheidszin, maar zij zal op een heilzame wijze, die stellig meer en meer begrip zal vinden, ervan getuigen dat zij enkel bezielde is door een helder inzicht in een toekomst, die wij tot het grootste welzijn van allen moeten opbouwen.“

De financiële zelfstandigheid der gemeenten

(Buiten verantwoordelijkheid van de redactie.)

CENTRALE ARNHEM.

„Een droom die vervloog”

In De Gemeentestem troffen wij de volgende ingezonden bijdrage aan:

Inmiddels zijn wij dan weer een nieuw jaar ingegaan met op de lippen de leuze van de Commissie-Oud: grotere financiële zelfstandigheid voor de gemeenten. In 1948 zou het goed worden. Wij zouden in dit jaar een nieuw ontluikend beleven van de aloude doch gedurende enige tijd wat in onbruik geraakte gemeentelijke zelfstandigheid. De wonderschone zonsopgang van de wet noodvoorziening gemeentefinanciën huiverde reeds rond de kim. De gemeentebesturen voelden zich kiplekker. Zij waren in een echte nieuwjaarsstemming.

Nieuwjaar echter duurt maar één dag. En ook nieuwjaarsstemmingen zijn echte eendagsvliegers. Gedeputeerde Staten van Drenthe hebben er voor gezorgd dit nog weer eens recht duidelijk te maken. Hun circulaire van 31 December 1947 betreffende „Gemeentelijk personeelsbeleid” begon zo hoopvol, zo prettig aansluitend aan de gelukkige nieuwjaarsgedachten: „Door de te verwachten in werkingtreding van de wet noodvoorziening gemeentefinanciën, welke de gemeenten met ingang van 1948 de financiële zelfstandigheid zal teruggeven...”

Wanneer men zover is, denkt men zich onwillekeurig het vervolg in deze trant: „... waardoor de vrijheid in het gemeentelijk huis zal terugkeren, voelen wij ons gedrongen Uw college met dit heuglijk feit van harte geluk te wensen”. Maar die richting gaat het helemaal niet op. — Zakelijk en wel wordt vastgesteld, dat nu weliswaar het noodlijdendheidsrecht komt te vervallen, maar „wat nu het toezicht van de Regering op het gemeentelijk personeelsbeleid betreft (bezoldigingsregelingen, rechtstoestandverordeningen e.d.) blijft het toezicht ex art. 126 der ambtenarenwet bestaan”, benevens de daarop berustende ministeriële circulaire. Na dit vermanende woord, juridisch sterk gefundeerd als

het is, zijn we gaarne geneigd tot een hartelijk en vriendschappelijk: „Natuurlijk, wet is wet!” Wij weten het immers allen: in een land van vrije gemeenten is vrijheid slechts bestaanbaar als een blijmoedig geaccepteerde, in strenge wetsvoorschriften verankerde vrijheid in gebondenheid.

Maar het leven is niet zonder teleurstellingen en de circulaire vervolgt: „Ten aanzien van de andere facetten van het gemeentelijk salarisbeleid zal ons College er door het hem opgedragen toezicht op de gemeentebegrotingen voor moeten waken, dat de gemeenten het herkrijgen van de financiële zelfstandigheid niet benutten — eigenlijk had hier „misbruiken” beter gepast, maar dat werd misschien wat te cru gevonden — om de loonpolitiek van de Regering... te verijdelen”. Tot zover is er nog geen vuiltje aan de lucht en zijn we geneigd Regering en Gedeputeerden wederom op een hartelijk gemeend „Natuurlijk, natuurlijk” te onthalen.

Maar dan komt het: „Wij verzoeken U dan ook niet tot aanstelling van personeel in hogere rangen of het toekennen van bevorderingen buiten de thans toegestane sterkte, noch tot het verlenen van extra periodieke verhogingen over te gaan, zonder vooraf daartoe machtiging van ons College verzocht en verkregen te hebben”.

Hiermee is dan het noodlijdendheidsrecht toezicht met betrekking tot het gemeentelijk personeelsbeleid weer een niet te weerspreken feit geworden. Gedeputeerde Staten hebben het gevoeld. Het blijkt een gevoelig College. Immers, zij vervolgt: „Wij zijn ons bewust, dat deze inbreuk op de zelfstandigheid van Uw gemeente bij U enige teleurstelling zal wekken en wij hebben een open oog voor de vele moeilijkheden op personeelsgebied, waarin de gemeentebesturen, vooral ten plattelande, verkeren, maar...”

En zo eindigde de eerste droom van vrijheid in het nieuwe jaar. De weg naar de vrijheid en de zelfstandigheid zal niet slechts over rozen gaan. Het eerste doortje heeft al geprikt.

ALS DE KOK MET DE KEUKENMEID KIJFT,...

Staatsvijand No. 1, de inflatie komt thans in Nederland bij elk belangrijk politiek probleem om de hoek kijken.

De peilingen van Nederlands Instituut voor de Publieke Opinie tonen aan, dat de grote meerderheid van het Nederlandse volk heel goed begrijpt, dat we alleen door harder werken, zuiniger leven en meer exporteren uit het moeras kunnen komen, maar ook blijkt uit deze onderzoeken, dat 72 % van ons volk tot deze inspanning en zelf-ontzegging niet bereid is, omdat onze regering zelf niet zuinig is.

Er is geen vertrouwen meer in een regering, die de Indische kwastie, de financiële kwestie en de wederopbouw- of huisvestingskwestie niet aan kan, in een regering, die nu bij monde van minister Mansholt komt verklaren, dat de regering de ernst van de toestand niet tijdig heeft ingezien en den volke heeft verkondigd.

Hoezeer wij ook voorstanders zijn van de financiële autonomie van provincie en gemeente toch zien wij met ergernis, dat deze autonomie voor de diverse financiële experts van Rijk en Gemeente een welkome aanleiding is om elkaar de schuld van de financiële debacle te geven.

De Gemeente zegt: „Ik ben niet verantwoordelijk voor de ramp, want Gij onthoud mij de nodige belasting-bronnen”.

Het Rijk antwoordt: „Gij ziet toch, dat de bestaande belastingdruk reeds veel te hoog en op den duur niet te handhaven is; Gij werkt niet alleen met mijn geld, maar maakt nog schulden bovendien.”

Deze met veel animo gevoerde strijd is voor den burger alleen daarom belangwekkend, omdat bij het kijken van kok en keukenmeid ons veel dingen duidelijk worden, die de Overheid anders liever verborgen had gehouden. Maar al gauw begint ons die goochelarij met cijfers, waarbij de schulden van de Overheid telkens van broekzak naar vestzak verhuizen, te vervelen.

De energie aan deze strijd besteed is niet alleen volkomen onproductief, maar verluistert ons inzicht in het financiële probleem. Het blijkt een strijd te zijn, niet voor betere financiën, maar om de verantwoordelijkheid van zich af te schuiven.

Het bestuur van de Centrale Arnhem vergadert op 21 Februari ter voorbereiding van de op 6 Maart plaatsvindende vergadering van de Centrale, op welke laatste vergadering de ontwerp-candidatenlijst voor de Tweede Kamerverkiezingen in de kieskring Arnhem zal worden vastgesteld. Leden van de afdelingen behorende tot de Centrale Arnhem worden opgewekt de vergadering van 6 Maart te bezoeken. Deze vergadering zal plaats hebben in Maison Verloop, Bouricuisstraat 7, Arnhem, aanvang 14.30 uur.

KRING DRENTHE.

De kring Drenthe van de Vereniging van Staten- en Raadsleden der Volkspartij voor Vrijheid en Democratie heeft op 7 dezer vergaderd onder voorzitterschap van mr. H. K. de Langen uit Mepel.

In de plaats van ds. J. Luchies, die de provincie Drenthe metterwoon heeft verlaten, werd de heer H. R. Dekker, lid van de gemeenteraad van Westerbork, tot secretaris-penningmeester van de kring benoemd. De voorzitter zal de kring voortaan in het hoofdbestuur der vereniging vertegenwoordigen.

Mr. B. Struben te Paterswolde hield een inleiding over het ontstaan en de taak van de gewestelijke dienst voor sociale woningbouw in Drenthe en de N.V. Bouwkas Noord-Nederlandse gemeenten. Een uitgebreide en geanimeerde gedachtenwisseling volgde op de met kennis van zaken uitgesproken uiteenzetting. Hierbij bleek dat de vergadering unaniem instemde met het streven van de bouwsparks: het bevorderen van woningbouw en het aankweken van de spaarzin bij de arbeiders of min het bezit van een eigen huis te geraken. Over de vraag of het tot de taak der gemeenten kan worden gerekend om zich met het bouwsparen te bemoeien, werd door één der leden uitvoerig met de inleider gepolemiseerd.

In een volgende, vermoedelijk in April, te houden vergadering zal het onderwerp: „provinciale planologische dienst” aan de orde worden gesteld.

Met instemming der vergadering richtte de voorzitter tenslotte enige woorden van dank tot ds. Luchies voor hetgeen deze voor de kring heeft gedaan.

AFDELING LEEUWARDEN.

In de Dinsdag 20 Januari in hotel Spoorzicht gehouden vergadering van de afdeling Leeuwarden heeft ds. Luchies gesproken met als onderwerp: „Op het glijvlak naar het Communisme”.

TENAX.

J. C. M. VALKS, BURG. GROTHESTRAAT 47a, SOESTDIJK, TEL. 2732 (K. 2955): MAKELAAR EN TAXATEUR Taxaties door heel Nederland

Fa. B. Cuperus Az.
HESSENWEG 2 — DE BILT
Laurillardlaan 1 — Bilthoven.
Drukkerij en Uitgevers
van de Biltse en
Bilthovense Courant

Laat dit blad
lezen aan
uw vrienden

KANTOOR SCHIPPER DE WINTER
ACCOUNTANTS EN BELASTINGCONSULENTEN
SEDELT 1928
VAN SPEYKSTRAAT 6 - DEN HAAG
BIJ DE KAMER VAN KOOPHANDEL
TELEF. 394736 en 336518

Een bijna 45-jarige reputatie!
op het gebied van
CAFÉ- en WINKELINSTALLATIES

Barbuffetten
in exclusieve modellen — volgens nieuwste architectuur.

Groot-Importeurs van
Weener Zitmeubelen
van de wereldberoemde „Thonet” Fabrieken;
voor Cafés - Restaurants - Vergaderzalen - Kantoren enz.

Café-Tafels - Leestafels - Barkrukken
in vele en luxe modellen.

Stalen Stoelen - Fauteuils - Tabouretten - Tafels
in speciaal ontworpen modellen voor Cantines - Fabrieken - Terrassen enz.

Koffiezetmachines
(electrisch of gas), van 4—30 L.

BIERZUILEN — BIERKOELKASTEN — SPOEL- en FLESSENKOELBAKKEN enz.

GEBR. BOUTER
Het oudste en vertrouwdste adres.
ROTTERDAM — SONYOSTRAAT 3 — TELEF. 47474
DEN HAAG — WAGENSTRAAT 122, — TELEF. 114428

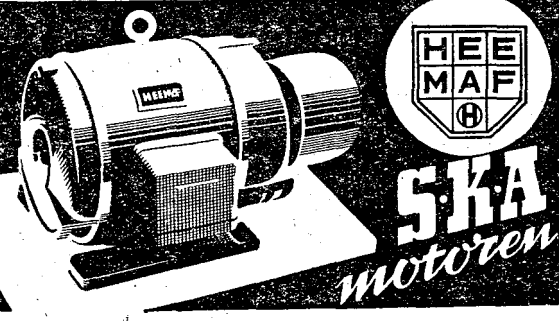
Speciale showrooms

GEBR. VAN HEEK
ENSCHDE

SCHUTTERSVELD

SPINNERIJ
WEVERIJ
VERVERIJ
DRUKKERIJ

HEE MAF
S-KA
motoren

N.V. BOELE'S
Scheepswerven
en
Machinefabriek
BOLNES

**
Nieuwbouw en reparatie*

N.V. SCHEEPSWERVEN
„PIET HEIN”
BOLNES
en
PAPENDRECHT

Frank Rijdsdijk's
Industriele Ondernemingen N.V.

Hendrik-Ido-Ambacht
Tel. H.I. Ambacht 245
Rotterdam 72615

Scheepsslooperij
HANDEL in:
Oud IJzer
Nieuw IJzer
Bruikbaar IJzer
enz.

N.V. Nederlandsche
Caoutchouc- en Gutta-Perchafabriek
v/h BAKKER & ZOON
RIDDERKERK
TECHNISCHE
RUBBERARTIKELN

Dwarshellingen
115 Meter
Droogdok
115 x 30 Meter

N.V. LIJM- EN GELATINEFABRIEK
„DELFT”
Fabrieksmerk: TWEE TORENS.
TEL. 106-363 DELFT.

WARU!

„slaet
op den trommele”

Waarnemend Hoofdredacteur:
Drs H. A. KORTHALS, Voorschoten

In dit nummer vindt men o.m. verslag van de jongste redevoeringen van prof. Molenaar en mr. Stikker in de Eerste Kamer.

Voorlopig adres van Redactie: VAN BEUNINGENSTRAAT 3, ROTTERDAM. Gironummer 245103 t. n. v. de penningmeester van de stichting „Slaet op den Trommele” te Utrecht.
Adres van Administratie: NIEUWE GRACHT 38, UTRECHT, Telefoon 19298 — Abonnementen f 1.30 per kwartaal, f 5.20 per jaar — Losse nummers f 0.14.

Politiek, verantwoordelijkheid, verdraagzaamheid

Politiek kan verblinden.

Dat is te betreuren, want een politicus behoort het algemeen belang te dienen.

Het algemeen belang: deze woorden lijken een doodgeprate frase. Maar zij zijn dat niet. En zeker niet wanneer er wordt gesproken over begrippen als socialisatie.

Wij kunnen ons gelukkig prijzen, dat de tegenwoordige regering socialisatie niet principieel als het alleen zaligmakende middel ziet om welvaart te bereiken; al zullen sommige ministers er wel zo over denken.

Socialisatie is een ingrijpende gebeurtenis. De tegenwoordige regering stelt zich op het standpunt, dat de mogelijkheid van socialisatie moet worden onderzocht wanneer de wenselijkheid ervan globaal is gebleken. En dan moet men nog maar afwachten hoe dat onderzoek afloopt. Een maatstaf voor het eindoordeel is het algemeen belang. Dit mag dus niet als doodgeprate frase worden beschouwd, en zeker niet in verband met socialisatie.

Socialisten, althans sommigen, blijken ook nog een andere maatstaf te zien. Luister maar eens naar hetgeen onlangs het socialistische Tweede Kamerlid Suurhoff in het debat over de begroting van economische zaken zei: „Maar de minister zal van mij willen aannemen, dat voor mijn politieke vrienden en mij de socialisatiekwestie er een van uitermate groot gewicht is, ook in politiek opzicht”.

Die gespatieerde woorden vormen een toevoeging, waarbij men zich even de ogen uitwrijft. Zij leren dat voor iemand als de heer Suurhoff niet alleen het algemeen belang bij de socialisatie maatstaf is; voor hem is ook in politiek opzicht socialisatie van uitermate groot gewicht.

Wat wil dit zeggen? Eigenlijk niet veel anders, dan dat de socialisten met elk geval van socialisatie menen een goede beurt te maken bij hun kiezers. Dat zullen zij inderdaad wel doen, althans aanvankelijk.

Maar dat mag geen aanleiding zijn om te doen wat de heer Suurhoff hier deed: de minister van economische zaken aansporen toch spoed mogelijk te maken bij het onderzoek naar de wenselijkheid van socialisatie, omdat socialisatie voor de socialisten een politiek belang is.

Alleen het economische en sociale aspect mag in zo'n geval in aanmerking worden genomen.

De heer Suurhoff heeft zich lelijk bloot gegeven. Wat leerzaam is. Gelukkig zijn er ook andere socialisten. Minister Lieftinck bijv. heeft in de Eerste Kamer gezegd dat hij het niet eens was met de socialistische senator Van de Kieft toen deze

beweerde, dat het levensverzekeringsbedrijf maar moest worden gesocialiseerd omdat het er z.i. rijp voor was. Minister Lieftinck zei: neen, er is toezicht van de Verzekeringskamer en dit is voldoende waarborg voor het algemeen belang.

Als de heer Suurhoff zo iets hoort zal hij denken: maar socialisatie is „voor ons” een politiek belang.

Partijpolitiek en verantwoordelijkheidsgevoel komen steeds heel gauw met elkaar in botsing. Het verantwoordelijkheidsgevoel behoort het in zo'n geval te winnen.

***

Zo was het verantwoordelijkheidsgevoel dat ons Eerste Kamerlid prof. Molenaar er toe bracht over de radiorede van de Koningin, gehouden op 3 Februari, te spreken zoals hij gedaan heeft, riskerende dat hij verkeerd zou worden begrepen.

De Koningin sprak, aldus in het kort prof. Molenaar, als constitutionele Vorstin. De ministers zijn dus verantwoordelijk. Het uitspreken van deze rede kunnen wij in de gegeven omstandigheden billijken. Het was geen persoonlijk woord van H.M., maar een woord van de regering tot het buitenland. De regering moet klemmende redenen hebben gehad om H.M. te verzoeken deze rede uit te spreken en daarom dient men ook elke, wellicht oprispende twijfel over enig onderdeel dier rede te onderdrukken. In dit opzicht staan wij achter de regering. Het beoogde effect mag niet door ons

toedoen worden verzwakt of tenietgedaan.

Prof. Molenaar heeft hiermee geenszins willen zeggen, dat hij het met de inhoud van de rede eens was. Wel heeft hij willen tonen begrip te hebben voor het feit, dat H.M. deze rede heeft uitgesproken. Zulks kennelijk naar aanleiding van publicaties en redevoeringen over deze gebeurtenis, welke verontwaardiging of ongerustheid behelsden en waar men zich in bepaalde kringen mee bezig heeft gehouden. Kringen die het niet konden bevatten dat een constitutionele Vorstin als zodanig weleens iets zegt, waar zij het niet mee eens zou kunnen zijn. Kringen die in honderd jaar nog niet hebben geleerd wat een constitutionele vorst is.

Na het gekrakeel in die kringen was het goed, dat prof. Molenaar uit de Staten-Generaal woorden van begrip voor de juiste verhoudingen deed horen. Maar sommigen hebben hem verkeerd begrepen, hebben gedacht, dat hij met zijn woorden de regeringspolitiek inzake Indië tot de zijne maakte. Een misverstand dat voor de hand lag, maar dat prof. Molenaar heeft geriskeerd omdat hij het terecht nuttig achtte dat uit de volksvertegenwoordiging iets verstandigs hierover werd gezegd.

In de zoëven bedoelde kringen heeft men de persoon van de Koningin in de discussie over de rede betrokken. Wie aldus handelt doet de Landsvrouwe onrecht en toont onvoldoende respect voor Haar.

Het gebeurt wel vaker dat politieke figuren dingen zeggen, die sommigen graag of onwetend verkeerd uitleggen. Men verbaast zich soms over dingen die niet verbazingwekkend zijn. Zulke verbazing moet een politicus kunnen riskeren.

Zo ging het ook toen in de Tweede Kamer het wetsontwerp tot subsidiëring van het bijzonder hoger onderwijs aan de orde was. Dat katholieken en anti-revolutionairen daar geen bezwaar tegen hadden, spreekt bijna vanzelf. Maar andere partijen hadden wel bezwaren, zo ook de V.V.D. Toch hebben haar Kamerleden zich met het wetsontwerp verenigd.

Hoe kon dat?

Het grote bezwaar tegen het bijzonder hoger onderwijs is, dat het de schotjesgeest bevordert. Hetgeen steeds ongewenst is en in het bijzonder als het studenten betreft, die immers in de jaren van hun vorming een ruime blik moeten krijgen, waarvoor de omgang met medestudenten van allerlei politieke en levensbeschouwelijke inzichten zo nuttig is.

Instellingen, die een schotjesgeest bevorderen, blijven wij verwerpelijk vinden.

De overwegingen, die tot oprichting van instellingen als de V.U. en de r.k. universiteit te Nijmegen hebben geleid, blijven wij in beginsel afwijzen. Er is in het Kamerdebat over de subsidiëring weer allerlei fraais over beweerd. Er is weer gesproken over de samenschap tussen levensbeschouwing en geesteswetenschappen en tussen levensbeschouwing en exacte wetenschappen. Onvruchtbare discussie: want wie aan de levensbeschouwing van hoogleraar en medestudenten invloed toekent op de levensbeschouwing van een bepaalde student, ontleent die opvatting voor een groot deel aan zijn levensbeschouwing.

Omgang met studenten van allerlei opvatting is gezond. En wat de studie betreft: wie — om een voorbeeld uit de practijk te noemen — aan een rijksuniversiteit strafrecht leert van een katholiek, staatsrecht van een chr.-hist., Romeins recht van een a.r., en privaatrecht van liberale hoogleraren, krijgt een schitterende gelegenheid om zijn critisch vermogen te oefenen.

Maar de werkelijkheid is, dat er nu eenmaal grote groepen Nederlanders zijn, die aan hoger onderwijs in eigen kring de voorkeur geven en die zich tekort gedaan voelen als zij niet ruimschoots de gelegenheid krijgen om die voorkeur in practijk te brengen.

De verdraagzaamheid gebiedt in die gevallen rekening te houden met die wens. En daarvoor is temeer reden, nu gebleken is, dat die groepen Nederlanders getoond hebben dat zij in staat zijn redelijk en zelfs zeer goed hoger onderwijs te verzorgen en dat zij bereid zijn offers voor dat eigen hoger onderwijs te brengen.

Prinses Marijke op haar verjaardag temidden van haar twee oudste zusjes.

(Zie voor vervolg pag. 2.)

Het Midden-Oosten

De verschijning op het wereldtoneel van de nieuwe wapenen heeft de betekenis van strategische gebieden eers verschoven dan wezenlijk gewijzigd. Lange afstandswapenen — V-wapens en bommenwerpers — mogen een steeds beslissender aandeel hebben bij de overwinning in een moderne oorlog, in laatste instantie zal toch meestal de strijd op de grond de in de lucht en over lange afstanden heen bevochten overwinning moeten bevestigen. Alnaarmate de strijd in de lucht van groter invloed is op de eindoverwinning, verliezen de strategische gebieden aan betekenis. Een voorbeeld hiervan is de overwinning op Japan, dat zich overgegeven heeft, voordat de in de lucht bevochten overwinning van de Amerikanen haar bevestiging vond op Japans grondgebied. Maar... dit was de laatste acte van het gehele bedrijf. Eerst had Amerika de ruimte, die Japan zich als pantser om het eigen nationale en industriële hart had aangemeten, moeten veroveren en bij die strijd hadden de strategische punten wel degelijk hun rol gespeeld. De komst van de nieuwe wapens heeft dus niet de strategie gerevolutionneerd, doch wel de zwakte van staten, die niet een grote ruimte tot hun beschikking hebben, nog eens extra onderstreep.

Die ruimten moeten veroverd of verdedigd worden en bij dit bedrijf herwinnen de strategische gebieden hun betekenis — een betekenis, die lichtelijk naar het tweede plan verschoven is, omdat die gebieden thans de ruimten dienen en niet meer direct de staten. De ruimten hebben voor een groot deel de functie van de strategische gebieden opgeslokt. Geheel opgeslokt zullen zij nooit worden, zoals reeds in de vorige oorlog gebleken is, toen Duitsland reeds lang de oorlog verloren had, voordat het in feite verslagen was. Tussen die twee tijdstippen vervulden de strategische punten hun gehele primaire functie.

Het Midden-Oosten is een van die strategische gebieden op de wereldkaart. Het heeft in de moderne oorlog niets van zijn betekenis verloren, omdat het op zichzelf reeds een ruimte is. Daarbij komt, dat zijn secundaire functie van zo'n vitaal belang is, dat alleen daarom al de drie grote staten het prioriteit in hun berekeningen verlenen. In zijn huidige grenzen scheidt het Rusland van de Indische Oceaan en de Middellandse Zee. Zolang Rusland dus geen heer en meester over het Midden-Oosten is, kunnen Engeland en Amerika in oorlogstijd ongestoord deze wereldzeeën bevaren en benutten als waterwegen en na hun over de wereld verspreide steunpunten en hulpbronnen. Nauwelijks heeft Rusland zich genesteld in het Midden-Oosten, of Engeland is teruggeworpen op eigen eiland en West-Europa, op zichzelf onverdedigbaar, verliest zijn balans en valt in de armen van Rusland. Deze situatie zou dubbel zo erg zijn als die in de afgelopen oorlog, toen de intrede in de oorlog van Italië en de Duitse verovering van Griekenland en Kreta, Engeland weliswaar het gebruik van het Suez-kanaal ontzegden, maar niet de vaart over de Indische Oceaan betletten. Wat voor Engeland geldt, geldt ook voor Amerika, dat voor de uitvoering van zijn politiek in laatste in-

VERVOLG HOOFDARTIKEL

De verdraagzaamheid behoort evenwel niet van één kant te komen. Het moet een algemeen belang worden geacht, dat studenten en hoogleraren van verschillende levensopvatting contact met elkaar hebben. Als dit contact wordt gewaarborgd behoeft er tegen gesubsidiëerd bijzonder hoger onderwijs geen overwegend bezwaar te bestaan.

Welnu, minister Gielen heeft wat dit betreft geruststellende toezeggingen gedaan. En daarom kon de fractie van de V.V.D., gelijk ook die van de P.v.d.A. (en zelfs die van de C.H.U.) haar stem aan het wetsontwerp geven.

Het bijzonder hoger onderwijs is op die manier goed gediend. Het zal er stellig op vooruit kunnen gaan; niet slechts financieel maar ook in ander opzicht kan het door deze gang van zaken worden verrijkt. Wat een voordeel is voor wetenschap en opleiding. Verantwoordelijkheid is hier naast verdraagzaamheid een factor geweest, welke mede tot de beslissing heeft geleid.

stantie aangewezen is op zijn vloot, dus op het gebruik van de wereldzeeën. (Een economisch-strategisch argument van even grote waarde is het feit, dat Amerika, dat eigen bronnen ziet verdrogen, op den duur aangewezen zal zijn op de invoer van olie uit het Midden-Oosten.)

Zo is het, van de Angelsaksische kant bekeken. Rusland heeft bijna nog meer belang bij de afwezigheid van de Engelse invloed in het Midden-Oosten dan bij eigen bezetting van dat gebied. Immers zolang de vliegvelden aldaar ter beschikking staan van Engeland en Amerika, zal het zich steeds onmiddellijk bedreigd gevoelen. Een aanval op het petroleumcentrum Bakoe behoorde reeds in 1939/40 tot de serieuze plannen van de Engelsen en Fransen!

De vragen, hoe het Midden-Oosten in eigen invloedssfeer te houden, hoe het in het ergste geval te verdedigen en hoe in het allerergste geval de voordelen ervan althans aan de tegenstander te ontzeggen, zijn problemen, die thans de Angelsaksische strategen pijnigen. De veiligste waarborg is de permanente stationnering van troepen in dat gebied. Bliksemanvallen op het Midden-Oosten kunnen dan tenminste onmiddellijk gepareerd worden. Deze simpele oplossing is echter door het groeiende nationalisme van de jonge Arabische staten onmogelijk geworden. Engeland is na de oorlog op een tweede linie moeten terugvallen en heeft de oplossing gemeend te zien in het scheppen van allianties, het zenden van militaire missies en het recht om reeds in geval van oorlogsdreiging troepen te landen en om voortdurend althans enkele vliegvelden te bezetten. Doch zelfs deze concessies duldt het Arabische nationalisme niet, zoals het lot van het pas gesloten Engels-Iraakse verdrag bewijst. De verantwoordelijke heersers zijn voorstanders van dergelijke allianties. Zij zijn beducht voor het Russische gevaar (of voor hun positie) dus sluiten daarom die allianties, maar om dezelfde reden slaan zij met zorg de groeiende invloed van de massa der half-ontwikkelden en totaal onontwikkelden gade. Dezen zijn gegrepen door een zeer primaire afkeer jegens de jarenlange bezetter — hoeveel goeds zijn bezetting of invloed ook tot stand moede hebben gebracht en in welke gedaante ook hij zich thans staande tracht te houden — en gevoelen zich door welke vorm van Engels monopolie ook in hun nationale eer en zelfbewustzijn gekrenkt — een psychologisch zeer begrijpelijke ontwikkeling, die de Engelse Labour-regering in optimistische ogenblikken droomt tegen te kunnen gaan door het ondernemen van grote welvaartsprojecten, welke die massa het juiste begrip van haar eigenbelang moeten doen inzien. Maar het blijft bij dromen, want Engeland heeft voorlopig de middelen niet om tot daden over te gaan. En gesteld dat het die wel had — hoe dikwijls heeft de geschiedenis niet voorbeelden getoond, dat de massa direct tegen haar eigenbelang in handelde?

Engeland schijnt het nu na het Iraakse échec te zoeken in een alliantie met de Arabische Liga als zodanig. Speciale nationale gevoeligheden denkt het hiermee te kunnen omzeilen. De vraag is echter: hoe sterk is de band, die thans de Arabische staten in de Liga bijeenhoudt? Eensgezindheid in de afkeer jegens het Zionisme en, in lagere regionen, eensgezindheid in de afkeer jegens de Engelsen schijnen zowat de enige bindmiddelen te zijn en deze scheppen nu niet bepaald het gunstigste klimaat voor een alliantie met Engeland.

Het is een pijnlijke situatie, waarin Engeland verzeild is. Het verlies van het Brits-Indische leger, zonder hetwelk het Midden-Oosten in de laatste oorlog niet verdedigd had kunnen worden, eist een versterking, niet een verzwakking, van Englands invloed in dat gebied. Steunpunten buiten het Midden-Oosten, bijvoorbeeld in Oost-

clusies uit de atoombom en de V-wapenen hebben getrokken, wel denken, de aanwezigheid ter plaatse — i.c. het Midden-Oosten — volkomen vervangen. Zelfs Benghazi in het voormalig Italiaanse Cyrenaica schijnt hieraan niet te voldoen. „De conclusie schijnt te zijn”, zo schrijft een correspondent in de Manchester Guardian, „dat er geen werkelijke vervanger is voor Egypte's prachtige havens en installaties, zijn werkplaatsen (en werklieden) en dat Egypte's strategische positie eist, dat de „hersenen” van de verdediging van het Midden-Oosten op Egyptische bodem gevestigd worden. Dat betekent niet, dat er geen terugtrekking van de Britse troepen plaats kan vinden, maar het betekent wel het handhaven van een klein hoofdkwartier.” De vraag is, of het opgeblazen Egyptische nationalisme zelfs deze concessie, deze erkenning van Englands monopolie en meerderwaardigheid, zal toestaan.

Wat dat betreft, staat Rusland er in bijna alle opzichten beter voor. Het grenst aan het Midden-Oosten, terwijl zijn mogelijke tegenstanders er hun troepen van ver overzee moeten heenbrengen. (De legertjes van de weinig vechtlustige Arabieren zijn geen tegenstanders te noemen.) Het eist geen allianties, zelfs geen vliegvelden of het recht van bezetting. Dit kan alleen maar in de ogen van de Arabieren, die niet verder kijken dan hun neus lang

VERSPREIDE COMMENTAAR

Inbreuk op de vrijheid

Gelijk wij de vorige week in deze rubriek opmerkten, kan men helaas niet beweren dat de fiscus een bekwaam psycholoog is. Integendeel! Veeleer moet men tot de conclusie komen dat hij van elk psychologisch inzicht is gespeend en daardoor zelf bijdraagt tot een toenemende impopulariteit bij de bevolking. Een impopulariteit die een niet verdedigbaar maar wel een begrijpelijk verzet uitlokt.

Hetgeen de douane-recherche ruim een week geleden aan boord van de Nieuw Amsterdam in de Rotterdamse haven in dit verband heeft ten toon gespreid, grenst wel aan het ongelooflijke. Aangezien niet de gehele Nederlandse pers bovenbedoelde feiten heeft vermeld, geven wij deze hier in het kort weer.

Toen de Nieuw Amsterdam in het midden van de vorige week aan de Wilhelminakade te Rotterdam aankwam, begaf de bemanning zich vrijwel onmiddellijk aan wal. Vlak hierop verscheen de douane-recherche aan boord die — terwijl dus de bemanning afwezig was — de kastjes waarin de opvarenden hun privé-eigendommen bewaren, openbraken. Dit geschiedde zonder dat de rederij van te voren was gewaarschuwd. Vijfhonderd kastjes werden geforceerd met het gevolg dat een aanzienlijke schade ontstond. Hierop verliet de douane-recherche het de dienstdoende wachtsman mededelend dat er een onderzoek was ingesteld en de kastjes opengebroken waren, die de recherche verder onbeheerd achterliet.

De Holland Amerika Lijn, waaraan het schip toebehoort, heeft na de ontdekking van het gebeurde maatregelen genomen om de inhoud van de kastjes in veiligheid te brengen, hetgeen niet wegneemt dat er nog diverse eigendommen worden vermist. Een en ander was oorzaak, dat de Nieuw Amsterdam vorige week Vrijdag na een vertraging van drie uur pas kon vertrekken.

O.i. volkomen terecht heeft de directie van de Holland Amerika Lijn verklaard, naar aanleiding van het gebeurde stappen bij de regering te zullen ondernemen.

Ofschoon wij het recht van de douane-recherche niet willen betwisten om afgesloten ruimten, waarin zich privé-eigendommen bevinden, te forceren, wil het ons voorkomen dat het bovengeschetste optreden zeer scherp moet worden afgekeurd, aangezien het

staat, niet hier te lande gehouden; Parijs is gekozen als zetel.

WOENSDAG 18/2

— Minister Lieftinck deelt in de Eerste Kamer mede, dat de regering Amerikaanse effecten zal gaan vorderen en dat de invoer uit gebieden, waar met dollars moet worden betaald, nog meer zal worden beperkt

DAGBOEK VAN NEDERLAND

DONDERDAG 12/2

— Gemeld wordt, dat Rauter op 1 April in Den Haag terecht zal staan.

VRIJDAG 13/2

— De prinsesjes Beatrix en Irene hebben mazelens.

— Kardinaal de Jong krijgt het eredoctoraat in de Godgeleerdheid te Leuven.

ZATERDAG 14/2

— Het ziet er naar uit, dat de Grondwetsherziening omstreeks de tweede helft van Mei tot wet kan zijn verheven.

MAANDAG 16/2

— Jhr. van Vredenburg komt uit Batavia in Nederland aan.

— De algemene vergadering van de V.N. wordt, naar thans vast-

STALEN MEUBELEN
„GISO”-LAMPEN

is (en dat doen de meesten), gunstig afsteken bij de houding van Engeland. En ten slotte heeft het de wind in de zeilen, omdat het Arabische nationalisme hand in hand gaat met een sociaal ontwaken der massa's, die in hun primitiviteit de leuzen van het communisme niet gemakkelijk zullen vermogen te doorzien. Engeland daarentegen steunt slechts op de feodale structuur van de Arabische staten, waarin de laatste tijd heel wat kraken zijn gehoord.

Slechts door zijn houding in het Palestijnse vraagstuk schijnt Rusland tijdelijk zijn kansen iets verminderd te hebben. Het is alsof Engeland om die reden in Palestina niets onderneemt wat de Arabieren onwelgevallig kan zijn. Maar ook hier is het per slot van rekening verliezer en dat feit alleen al is voor Rusland winst.

volkomen indruist tegen de individuele vrijheid. Een tijdige waarschuwing aan de directie zou in ieder geval van meer wellevendheid hebben getuigd. Ook voor het onbeheerd achterlaten der privé-eigendommen van de bemanning bestaat geen enkele acceptabele verontschuldiging.

Een dergelijk optreden kan o.i. in een werkelijk vrij Nederland niet door de beugel en wij vrezen dat indien hiertegen niet op krachtige wijze wordt geprotesteerd, het hek vrij spoedig van de dam zal zijn.

De overheid hoede zich op een helend vlak te geraken dat maar al te spoedig kans biedt tot afglijden naar methoden die volslagen on-Nederlands zijn. Onze vrijheid is een te kostbaar goed om op dergelijke wijze te worden aangetast.

Naar Goebbels' voorbeeld

Naar de Russische radio meldde, heeft het centrale comité van de communistische partij in de Sowjetunie een vernietigend oordeel uitgesproken over een aantal Russische componisten, die onder invloed zouden staan van „decadente West-Europese en Amerikaanse muziek”.

„Deze muziek”, aldus het comité, „riekt sterk naar de geest van de moderne bourgeois-muziek van Europa en Amerika en men vindt er de decadentie van de Westerse cultuur in terug. Voorts acht het comité deze muziek „anti-democratisch”.

Het is alsof wij de Völkischer Beobachter van Goebbels horen citeren bij het vernemen van een dergelijk bericht. De Russische bewering dat een bepaalde soort muziek „anti-democratisch” zou zijn is even dwaas als de Duitse uittaling van weleer, volgens welke een bepaalde melodie bestaat „Joods” zou klinken.

En passant willen wij even vermelden tot welk een dwaze vertoning het toepassen van dergelijke „muziektheorieën kan leiden. Wij doelen hier op de Duitse componist Max Bruch, die o.m. de schepper is van het onvergetelijk mooie vioolconcert in g kleine terts. Bruch's muziek werd in de beginperiode van het nazi-bewind door de officiële „autoriteiten” zeer aangeboden, totdat plotseling een nationaal-socialistische muzikkenner ontdekte dat Bruch's composities in Duitsland niet meer mochten worden uitgevoerd. Weldra verschenen in de Duitse pers artikelen die op „goede gronden” aantoonde uit welke „verderfelijke joodse elementen” deze muziek bestond. De familie van Bruch, die haar „arische” afstamming onomstotelijk kon aantonen, liet het hier niet bij zitten, zodat Bruch na verloop van enige tijd weer en vogue werd. Over de „verderfelijke joodse invloeden” werd nimmer meer gesproken...!

Ook over deze Russische afwijking des geestes zou men slechts de schouwers op kunnen halen. Doch hiermede te volstaan lijkt ons toch onvoldoende.

Immers, het gaat hier om een verderfelijke communistische propaganda, die spot met elke geestelijke vrijheid. Daarom is een waarschuwing aan ons volk een dringende eis. Aan dergelijke feiten moet o.i. op een zo groot mogelijke schaal bekendheid worden gegeven, opdat het volk wete welke „zegeningen” het van het communisme — ook in ons land — kan verwachten.

Middenstand

Tijdens de begrotingsdebatten over Economische Zaken heeft ons Tweede Kamerlid Korthals het middenstands-vraagstuk ter sprake gebracht. Hij zeide o.m.:

Het probleem van de middenstand is van dermate groot belang, dat ik gemeend heb reeds bij de algemene beschouwingen er over te moeten spreken, zodat ik mij kan bekorten. Ik heb mij er over verheugd, dat in de afdelingen het middenstandsvraagstuk aan de orde is gesteld en dat daardoor de bewindsman in de gelegenheid is geweest niet minder dan drie pagina's van de Memorie van Antwoord aan dit vraagstuk te wijden. Organisatie is nooit een sterke zijde van de middenstand geweest. Wie zich niet georganiseerd kan doen horen, wordt vaak niet gehoord. Het is daarom zeer verheugend en een gelukkig verschijnsel, dat op het ogenblik zovelen in de Kamer zich hebben opgemaakt het probleem te bezien.

De indruk, die ik uit de Memorie van Antwoord krijg, is deze, dat ten Departemente de middenstandsproblemen zijn aangepakt. Ik hoop echter, dat wij spoedig in deze Kamer de resultaten van die arbeid zullen kunnen bepreken. Ik denk aan de Winkelsluitingswet en de wijziging van de Vestigingswet Kleinbedrijf. Ik heb gezien met betrekking tot de aankondiging van de wijziging van de Vestigingswet Kleinbedrijf, dat daardoor het B. A. V. K. zal overbodig worden. Ik ben daarover verheugd en neem aan, dat dat besluit uit de oorlogstijd niet overbodig zal worden, omdat men het behoefte-element in de gewijzigde Vestigingswet zal willen hanteren.

De hantering van het behoefte-element kan naar mijn mening niet anders dan volkomen subjectief geschieden en moet tot willekeur leiden. Ik verheug mij dan ook zeer over de cijfers van de Memorie van Antwoord, cijfers, die aantonen, dat de Vestigingswet — die objectieve criteria kent — reeds geleid heeft tot een grote vermindering van het aantal winkels.

Na de passage over de wijziging van de Vestigingswet komt de mededeling:

„Voortdurend wordt er op toegezien dat de exameneisen — ook bij het drogistenbedrijf — niet worden opgedreven en dat zij inderdaad minimum-eisen blijven, zoals de Vestigingswet Kleinbedrijf ze bedoeld heeft”.

Daarover verheug ik mij, maar met betrekking tot het drogistenbedrijf is toch nog wel een verduidelijking van de zijde der Regering gewenst.

In verband met de behandeling dezer begroting heeft de Kamer ook een adres ontvangen van de Vereniging van Handelaren in Drogerijen, chemicaliën en pharmaceutische en aanverwante artikelen. In dit adres wordt er op gewezen, dat sedert 1926 in het drogistvak een z.g. saneringsactie gaande is, die daarin bestond, dat aan hen, die destijds gewend waren pharmaceutische artikelen te verkopen, geen belemmeringen in de weg zouden worden gelegd, doch dat aan hen, die zich nieuw wilden vestigen, de eis werd gesteld, dat zij over bepaalde diploma's moesten beschikken. Letterlijk wordt in het adres gezegd:

„Deze regeling is in de loop der jaren uitgegroeid tot een z.g. erkenningstelsel. De „sanering” was echter weinig effectief. Zeer velen konden zich ondanks deze regeling met de verkoop van pharmaceutische artikelen gaan bezig houden en zo bleek bij de instelling der vakgroepen, dat er in ons land niet minder dan 15000 verkopers van deze artikelen waren, waarvan er ongeveer 6000 tot de z.g. „erkenden” behoorden”.

De quaestie schijnt ook in de vakgroep aan de orde te zijn geweest, maar er wordt gezegd, dat men over de wijze van verkiezing van het bestuur niet erg ingenomen is, omdat aan ten hoogste 3000 van de 15000 aangesloten stemrecht zou zijn verleend. Er schijnt daarna overleg te hebben plaats gehad met het Departement, en de particuliere erkende organisatie heeft toen enige normen vastgesteld, zodat men weer kon worden toegelaten als erkend, maar, zo wordt in het adres gezegd: „deze normen schieden geen objectief recht, maar subjectieve gunst”.

Ik zou de bewindsman willen vragen deze zaak nogmaals te willen bezien en pogingen aan te wenden de organisaties tot een voor beide aannemelijke oplossing te brengen.

Sluiting tabakszaken

Een andere quaestie betreft de sluiting van tabakszaken.

Tot de middelen, welke de Duitsers in de bezettingstijd toepasten om de beschikking over arbeidskrachten te krijgen, behoorde de sluiting van be-

drijven op grond van de verordening 1943/30.

Toen de sluiting van enkele categorieën luxe-zaken weinig of geen resultaat voor de bezetters opleverde, lieten zij hun oog o.a. vallen op de winkeliers in tabaksartikelen.

De rantsoenering van tabak was reeds zover voortgeschreden, dat met recht kon worden beweerd, dat het aantal verkooppunten ($\pm$ 60.000) verre uitging boven de bestaande behoefte.

Een moeilijkheid was er in gelegen, aan de hand van welke maatstaven de sluiting hier kon worden doorgevoerd.

In 1943 was door het Centraal Distributie Kantoor een enquête naar de voorraden en enkele andere gegevens ingesteld bij alle tabaksdetaillisten. Deze enquête werd gebezigd om tot een sluiting van een groot aantal tabakszaken te geraken.

Sluitingsbevelen werden uitgereikt, als:

geen enquêteformulier bij de distributiedienst werd ingeleverd; de voorraad tabaksartikelen was gedaald beneden 30 pct. van het oorspronkelijke voorschot;

in de periode van 15 tot 20 November 1943 geen 100 tabaksbonnen werden ingeleverd.

Voorts zijn sluitingsbevelen uitgereikt aan hotels, café's en restaurants.

Ik geloof niet, dat de sluiting van tabakszaken heel veel mensen naar Duitsland heeft doen vertrekken, omdat de meeste van deze bedrijven geen speciaalzaken, maar gemengde bedrijven waren en de betrokkenen zich op een andere werkzaamheid konden beroepen. Na de bevrijding zijn echter die sluitingsbevelen niet ongedaan gemaakt. De weinige speciaalzaken, die in oorlogstijd waren

vakgroep voor tabak en tabaksproducten weer geopend. In die dorpen, waar geen enkel bedrijf meer tabaksproducten mocht verkopen, kon op advies der commissie een enkele gemengde zaak worden ingeschakeld, om de voorziening van de bevolking te waarborgen; ook enkele illegale werkers konden de tabaksverkoop terugkrijgen.

De Minister bepaalde ten slotte verder, dat al degenen, die bij de aanvang van de distributie van tabaksproducten in het jaar 1946 over een geldig code-nummer beschikten, wederom moesten worden ingeschakeld en toewijzingen moesten ontvangen. Daarmede bleven echter duizenden gemengde bedrijven ten plattelande gesloten.

Wat zijn nu de gevolgen van de voortdurende uitsluiting van de gemengde bedrijven ten plattelande?

Allereerst natuurlijk de winstderiving wegens het niet kunnen verkopen van tabaksproducten, hetgeen bij de lage winstmarge van de kruidenierswaren van grote betekenis is. Er is echter nog een veel ernstiger gevolg, n.l. het feit, dat ook de omzetten van de andere artikelen afnemen. De klanten van de kruideniersafdeling moeten met hun tabaksbonnen naar een niet uitgesloten kruidenier. Begrijpelijkerwijs worden daar nu ook alle, althans meer, kruideniersartikelen gekocht.

Indien men tot sanering van de tabaksbranche wil overgaan, het zij zo, maar ik geloof niet, dat men dit via de Distributiewet moet doen. Ik zou de geachte bewindsman willen vragen aan dit vraagstuk de nodige aandacht te besteden.

Positie van de kruideniers

Uitvoerig over de positie van de kruideniers te spreken, is op het ogenblik niet meer nodig na wat ik reeds bij de algemene beraadslaging daarover heb gezegd. Het gaat om een groep van de bevolking, die haar distribuerende taak in oorlogstijd goed heeft begrepen.

Er is thans al een langdurig contact met de dienst van de directeur-generaal voor de prijzen. Is er

VORRINK EN SPAAK OVER HET BEGRIJF „VRIJHEID”

Doorbraakgedachte weer het paradepaardje

In verband met het tweejarig bestaan van de Partij van de Arbeid op 9 Februari j.l. heeft de voorzitter van die partij, de heer Koos Vorrink, in Het Vrije Volk van 3 Februari een artikel geschreven getiteld „De Partij van de Arbeid en de roeping van Europa”.

In dit artikel schrijft Vorrink o.m. het volgende:

„Meer en meer vervagen binnen de Partij zelf de onderscheidingen tussen de gefuseerde groepen waaraan zij haar ontstaan dankt. Ja, in de meeste afdelingen is men zich de onderscheiden afkomst der leden niet of nauwelijks meer bewust. En waar dat bij uitzondering nog wel eens het geval is, wordt dat als een tekortkoming, een gebrek aan de goede geest ondervonden. In de leidende instanties van het partijleven is er geen spoor van te vinden.

Dat neemt intussen niet weg, dat in het Nederlandse geestelijke en politieke leven de stichting van de Partij van de Arbeid een beroering heeft gewekt, die nog altijd niet tot rust is gekomen. Dat is, in groter verband gezien, niet de onbelangrijkste kant van deze gebeurtenis, die Banning in zijn openingsrede op het stichtingscongres noemde een nieuw hoofdstuk in het boek der geschiedenis van de socialistische beweging en in die van het politieke leven van ons volk.

Naar mijn mening is er aanleiding er op te wijzen, dat het samenbrengen van zulke uiteenlopende geestelijke en godsdienstige stromingen, als in de Partij van de Arbeid mogelijk is gebleken, van meer dan nationale betekenis is.”

Aan de door de heer Vorrink neergeschreven woorden valt o.i. nog wel het een en ander af te dingen. Wij vragen ons n.l. af: schildert de rode partijvoorzitter de toestand in zijn politieke beweging niet wat al te optimistisch?

Wij nemen gaarne aan dat „binnen de partij zelf de onderscheidingen tussen de gefuseerde groepen meer en meer vervagen”, doch wij vragen ons in alle ernst af of dit wel zulk een

overwinning is gelijk de heer Vorrink dit verschijnsel ziet.

Immers, het gaat hier om de vraag hoe groot de gefuseerde groepen waren en nog zijn en in welk een verhouding deze groepen in aantal staan tot de grote kern van de oude S.D.A.P.

Het is toch een publiek geheim, dat de „gefuseerde groepen” buiten de oude S.D.A.P. om zeer onbetekenend zijn, zodat er voor wijvingen onderling weinig kans bestaat. Wij vragen ons dan ook af of de heer Vorrink niet het slachtoffer is geworden van zijn gedroomde doorbraakgedachte, waarvan hij toch zal moeten erkennen dat zij totaal is mislukt. Door deze gedachte gunstiger voor te stellen dan zij is maakt men haar niet levend. Vorrink's optimisme lijkt ons dan ook zeker ongegrond, aangezien hier de wens de vader van de gedachte is.

Een overdreven betekenis

Ook de zinsnede luidende: „Naar mijn mening is er aanleiding er op te wijzen, dat het samenbrengen van zulke uiteenlopende geestelijke en godsdienstige stromingen, als in de Partij van de Arbeid mogelijk is gebleken, van meer dan nationale betekenis”, komt ons wel wat gekleurd voor, aangezien deze zinsnede wederom het slagen van de doorbraak-gedachte suggereert.

Wij herhalen het: deze gedachte is niet verwezenlijkt. Dit is o.m. zonneklaar gebleken bij de uitslag van de vorige verkiezingen, die in de vroegere „geestelijke en godsdienstige stromingen” praktisch geen veranderingen heeft gebracht.

Wij nemen gaarne aan dat Vorrink een en ander geheel te goeder trouw overschat. Hij doet dit evenwel op grond van subjectieve overwegingen.

Om in dit verband te spreken van een „gebeurtenis van meer dan nationale betekenis” lijkt ons dan ook zeer sterk overdreven. Hiervan zou inderdaad sprake zijn geweest indien de doorbraak ware geslaagd.

Even verder vervolgt Koos Vorrink:

„De worsteling van onze tijd komt het scherpst tot uitdrukking in de strijd rond het probleem van de verhouding tussen vrijheid en gebondenheid. Niet alleen op het terrein van het politieke en sociaal-economische

marges te verwachten: volgens de Memorie van Antwoord wordt een spoedonderzoek ingesteld. Hoe staat het er nu mee? Er is in het najaar een onderzoek ingesteld door het Economisch Instituut van de Middenstand, dat heeft aangetoond, dat de situatie in de kruideniersbranche zeer ongunstig was.

Is overigens de conclusie van het Economisch Instituut voor de Middenstand als semi-officiële instelling niet voldoende om daarop maatregelen te gaan nemen? zo zou ik willen vragen.

Ten slotte zou ik willen bepleiten, dat men gaat loslaten de contingentering op de basis van 1939; deze toch verstart ons gehele economische leven en is uitermate onbillijk tegenover diegenen, die hun intrrede in het bedrijfsleven willen doen. Ik zie een voorbeeld van die verstarring ook in het hotel- en restaurantbedrijf, dat ook nog steeds gecontingenteerd is op de basis van 1939. Dit bedrijf staat op de lijst van deviezeninbrengers no. 5 en ik zou willen vragen of de Minister met zijn ambtgenoot van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening deze quaestie nog eens nader zou willen bezien, vooral in verband met de bevordering van het vreemdelingenverkeer.

Voorts zou ik niet willen zeggen, dat ik de opheffing van de distributie van verschillende artikelen onjuist vind, maar ik geloof wel dat men beter had gedaan de voorlichting hierover iets duidelijker en iets meer op tijd te doen zijn.

Een quaestie, die niet in de schriftelijke stukken is aangeroerd, maar die ik hier thans misschien onder de aandacht van de Minister zou mogen brengen, is deze, dat bij de middenstandsparagraaf niet is gesproken over het ambacht. M. i. moet in de toekomst ons land kwaliteitsproducten leveren en het ambacht kan op dat terrein een belangrijke taak vervullen. Ik zou willen vragen: wat geschiedt er op dit terrein en wil de Minister overwegen welke taak op dit gebied de Overheid heeft te vervullen?

leven. Maar toch wel in een grote en beslissende mate. Tegenover de beweging van een al of niet opgepoetst liberalisme, dat geleide economie de dood betekent van de geestelijke vrijheid, stelt het democratische socialisme, dat in het huidige stadium van de economische en technische ontwikkeling, economische gebondenheid de onmisbare voorwaarde is voor de geestelijke vrijheid.”

Deze uitspraak typeert opnieuw de door de socialistische denkfout. Nog steeds vermag men niet in te zien dat de door de socialistische geestesgeleide ideologie tot onderdrukking leidt tot onderdrukking. Meer dan men zelf waarschijnlijk tenslotte wenst, wordt de macht van de Staat op de voorgrond geschoven. De Staat bepaalt wat zal worden geproduceerd en wat geconsumeerd zal worden. Vrije keuze zal er niet meer zijn. De overdreven bescherming van en door de gemeenschap dooft het natuurlijke streven in de mens en vernietigt daarmee het particuliere initiatief, zonder hetwelk de wereld economisch in een impasse raakt. Doch ook de geestelijke vrijheid wordt op deze wijze niet gewaarborgd, aangezien de geest ondergeschikt wordt gemaakt aan een ideologie die verwordt tot een dogma.

Spaak over de particuliere eigendom

Het was Vorrink's partijgenoot Spaak die onlangs tijdens een zeer opmerkelijke rede voor de socialistische Journalisten in België in dit verband een belangrijke waarschuwing liet horen. Spaak zeide namelijk het volgende:

„Voor mij heeft het socialisme als doel meer sociale rechtvaardigheid te scheppen. Ik ben niet volstrekt zeker, dat het noodzakelijk is het régime van de eigendom te wijzigen. De individuele en de politieke vrijheid moeten gehandhaafd worden.

De dictatuur van het proletariaat is gevaarlijk, omdat de dictators zich vastklampen aan het bewind. De strijd voor de vrijheid en de democratie is even belangrijk, is dikwijls belangrijker dan de strijd voor de sociale rechtvaardigheid.”

Deze gedachtengang van Spaak moet de doorsnee-socialist wel wat conservatief aandoen, vooral met betrekking tot de uitspraak over de particuliere eigendom. Volkomen terecht wijst Spaak op het gevaar van het afglijden naar de dictatuur van het proletariaat. Spaak ziet het begrip „vrijheid” duidelijk tegen een andere achtergrond dan men dit gewoonlijk in socialistische kringen pleegt te doen.

Prof. Molenaar analyseert de politieke verhoudingen en het standpunt van de V.V.D.

Prof. Molenaar heeft vorige week bij de algemene politieke beschouwingen in de Eerste Kamer de nationale politieke ontwikkeling aan een belangrijke analyse onderworpen. Wij ontleenen hieronder aan zijn uitvoerig betoog de belangrijkste punten.

Prof. Molenaar zeide o.m. het volgende:

De omvang van het parlementaire werk, de speciale kennis voor de behandeling van vele in de Staten-Generaal ter sprake komende onderwerpen, is zo groot geworden, dat het dringend nodig is te streven naar hervorming van wetgeving en bestuur. Allereerst in de richting van decentralisatie, opdat daar, waar bekwaamheid en deskundigheid samen gaan, dezelfde mogelijkheden worden geopend, die 100 jaar geleden aan provincie en gemeente geschonken werden. Wie voor deze decentralisatie pleit, doet niets anders dan de lijn, door Thorbecke uitgestippeld, door trekken, want het is of het voor de huidige mens geschreven is, wanneer wij lezen hoe Thorbecke voorzag, dat de mensen individueel en in groepen inniger met elkaar in contact zouden komen en dat zulks ook tot inniger rechtsbetrekkingen moest leiden; rechtsbetrekkingen tussen de burgers onderling, rechtsbetrekkingen tussen het geheel en de delen.

En of men nu het oog richt op stoffelijk dan wel op economisch of sociaal terrein, of men zich rekenschap geeft van de verbreiding van cultuur of van steeds wijder terrein bestrijkende wetenschappen, steeds zal men beseffen, dat regelingen op al deze steeds gecompliceerder wordende gebieden onze vrijheden zullen inperken.

Voor ons, leden van een partij, die naast het beginsel der democratie dat der vrijheid in haar vaandel heeft geschreven, dreigt hier een gevaar, maar Thorbecke heeft ons de sleutel in de hand gegeven om door het staatkundig labyrint veilig onze weg te vinden. Beseft, zo roept hij ons als het ware nog heden ten dage toe, dat inperkings van deze vrijheden alleen aanvaardbaar is, indien de burgers, in kleinere en grotere delen van het geheel, zelf aan deze inperking deel hebben.

Dit verklaart onze sympathie voor de gedachte van de bedrijfsorganisatie. Dit verklaart ook, waarom ik in mijn brochure „Staatkundige Perspectieven” voor de decentralisatie van wetgeving en bestuur nog veel wijdere terreinen heb aangewezen; het hoger onderwijs, de gezondheidszorg, de arbeiderswoningbouw en vele andere gebieden zullen, ik twijfel er niet aan, binnen kortere of langere tijd rijp blijken om te worden toegerust met autonome organen — natuurlijk onder Overheidstoezicht —, ter behartiging van de op deze terreinen liggende belangen.

Legt dus, zo is mijn conclusie, verantwoordelijkheid overal, waar die verantwoordelijkheid kan worden gelegd, want in de zelfstandige kracht der burgers, in hun initiatief, in hun aanpassingsvermogen liggen de elementen, die nodig zijn om het maatschappelijk leven geleidelijk, maar steeds door, op hoger peil van ontwikkeling te brengen.

Naast decentralisatie van wetgeving en bestuur vraagt een ander vraagstuk onze aandacht. De Staten-Generaal hebben niet in de laatste plaats een controlerende taak, de Kamer — ook de Tweede Kamer — is niet in staat, op bevredigende wijze voldoening te geven aan al diegenen, die menen zich te mogen beklagen over de wijze, waarop aandacht wordt geschonken aan hun verzoeken aan of klachten over Overheidsorganen of semi-officiële instellingen. Ik herhaal, dit kan ook niet. De Staten-Generaal zullen, zelfs bij uitbreiding van hun ledental, noch de tijd, noch het apparaat hebben om aan die eis te voldoen. Ik geloof te mogen zeggen, dat de ervaring reeds vóór de oorlog heeft bewezen, dat het in de democratische tijd, die wij beleven, en bij een democratisch Staatsbestel noodzakelijk is, dat de burgers bevrediging vinden, indien bij hen te recht of ten onrechte vermoedens van foutief beheer in de Staat bestaan. Door summier onderzoek moet hun de zekerheid, althans de overtuiging, gegeven worden, dat hun zaak is onderzocht en dat er aandacht aan is besteed. Te vaak wordt dit nagelaten. Waar nu de Staten-Generaal deze taak niet meer vermogen te vervullen, moet er naar nieuwe wegen worden gezocht, en ik zou willen zeggen: hier openbaart zich een nieuwe nood des tijds.

Kamer van Bezwaren

De Regering zal wel begrijpen, dat ik bij dit punt: de controlerende taak, die de Kamer uitoefent, en de vraag of zij die alleen kan blijven vervullen, doel op de Kamer van Bezwaren, waarvan in het Voorlopig Verslag een passage is gewijd.

De Regering heeft nu toegezegd, dat het denkbeeld binnenkort aan een

„voorbereidende” commissie ter bestudering zal worden toevertrouwd. Daarbij zal worden onderzocht of reeds nu — zonder Grondwetsherziening — verwezenlijking van het denkbeeld mogelijk is, terwijl voorts door de commissie overwogen zal worden „in hoeverre daartoe overigens aanleiding bestaat”.

Onze fractie is de Regering zeer bijzonder erkentelijk voor de toegezegde instelling ener commissie. Zij zou alleen nog gaarne vernemen of de aangehaalde passage aldus mag worden geïnterpreteerd, dat de commissie ook de doelmatigheid van het denkbeeld zal hebben te onderzoeken. Voor zoveel nodig moge ik de Regering in overweging geven niet te verzuimen ook de ervaring, die de Rekenkamer op aangrenzend terrein heeft, aan het werk der commissie ten nutte te doen komen.

„Leg verantwoordelijkheid overal, waar die verantwoordelijkheid kan worden gelegd, want in de zelfstandige kracht der burgers, in hun initiatief, in hun aanpassingsvermogen liggen de elementen, die nodig zijn om het maatschappelijk leven geleidelijk, maar steeds door, op een hoger peil van ontwikkeling te brengen.”

Andere door ons aanbevolen hervormingen zijn naar de komende algemene Grondwetsherziening verwezen.

Wat ik urgent acht, is de vraag of de werkwijze van beide Kamers en van de Regering met betrekking tot de begrotingen wel efficiënt is. Ik ontmoet hier dezelfde oorzaak, n.l. het steeds meer gecompliceerd worden van de Departementale arbeid en dus ook van de controlerende taak, naast de wetgevende taak, die zich ontwikkelt. Wij hebben in het Voorlopig Verslag een bescheiden suggestie in overweging gegeven om bij de Grondwetsherziening de opening der Kamers 2 weken eerder te stellen. De Regering heeft daarop geantwoord, dat dit zou betekenen, dat de voorbereiding van de begrotingen op de Departementen 2 weken vroeger zou moeten beginnen.

Ik heb een open oog voor deze bedenking, maar ik geloof, dat het vraagstuk daarmede niet mag zijn afgedaan. Wanneer wij zien, dat op dit ogenblik in Februari van dit jaar de Tweede Kamer nog bezig is met drie hoofdstukken van de Staatsbegroting voor 1948 en dat wij in Februari pas met de algemene beschouwingen beginnen en het vorige jaar niet vóór 1 Mei gereed zijn gekomen, geloof ik, dat het gerechtvaardigd is te zeggen, dat hier pericula in mora is. Ik zou de Minister-President nadrukkelijk willen vragen ook hieraan grote aandacht te willen schenken.

Mag ik ook vragen, hoe het met de arbeid van de Commissie tot Grondwetsherziening met betrekking tot de overgangsperiode in Nederlands-Indië staat? De Staatscommissie zal alles in het werk stellen om haar rapport zo spoedig mogelijk aan de Regering aan te bieden, lezen wij op blz. 13 van de Memorie van Antwoord. 't Zegt niet heel veel.

En dat resultaat van het Ministerieel bezoek aan Indonesië, waarvan de stellers der Memorie van Antwoord reppen, is dat werkelijk beslissend voor het werk der Commissie geweest? Ik begrijp niet op welk onderwerp hier wordt gedoeld, en geldt overigens voor de recente ontwikkeling in Indië, met betrekking tot de Grondwetsherziening, niet ook wat de Regering op blz. 4 van

haar Memorie van Antwoord in ander verband opmerkt, n.l., dat in het Aziatisch gebied „de loop der gebeurtenissen nog geen rustpunt heeft gevonden”?

Maar om op het tijdstip van de indiening der voorstellen tot Grondwetswijziging terug te komen, zou ik de Regering dankbaar zijn, indien zij ons omtrent dit tijdstip meer kon mededelen. Wij zouden gaarne weten of wij nog rekening moeten houden met algemene verkiezingen in het komende voorjaar. Het is van belang, dit te weten, omdat het m.i. tijd wordt om de algemene politieke toestand te verkennen.

V.V.D. wil regeringsverantwoordelijkheid dragen

Ik veroorloof mij een enkele opmerking over wat er na de verkiezingen zou kunnen gebeuren. Het is bekend, dat wij met betrekking tot het bestuur van 's lands zaken in deze kommerkelijke tijd op het standpunt staan, dat die leiding moet worden toevertrouwd aan de besten, gekozen uit welke politieke partij ook, mits deze partij slechts bereid is in opbouwende zin aan het materiële, economische en zedelijke herstel van Nederland mede te werken.

Mijn partij is ongetwijfeld in beginsel bereid na de verkiezingen medeverantwoordelijkheid voor 's lands bestuur te aanvaarden. Wij achten dat onze plicht, ongeacht de vraag of zulks voor ons uit electoraal oogpunt bevorderlijk zal zijn. Maar ik betreur, dat deze opvatting, die bij ons heerst, niet bij alle in aanmerking komende partijen aanwezig is.

Ik moet in dit verband een enkele opmerking maken over de rede, die de heer van der Goes van Naters in de Tweede Kamer heeft gehouden en waarin hij zich op het standpunt heeft geplaatst, dat naar alle waarschijnlijkheid zijn partij na de verkiezingen een Kabinet op brede basis niet zal verlangen. Ik keur dit standpunt af, omdat de heer van der Goes van Naters daarmede bij voorbaat een deel van het Nederlandse volk, dat ook bereid is verantwoordelijkheid te dragen, buiten de deur sluit en hij daardoor weigert het Regeringsbeleid te doen worden de resultante van wat de loyale partijen in Nederland verlangen. Maar ik heb ook uit politiek oogpunt tegen het door mij geciteerde standpunt van de heer van der Goes van Naters bezwaar. Velen van de tegenwoordige leden van de Partij van de Arbeid hebben behoort tot de aanhangers van de heer Schermerhorn, die een doorbraak in het politieke leven hebben bepleit, een doorbraak van de oude politieke scheidslijnen. Wanneer wij nu eens opslaan de oproep, die de Partij van de Arbeid na de oorlog tot het volk heeft gericht, lees ik daar:

„De afgelopen jaren van oorlog en bezetting hebben ons nationaal zowel als internationaal geplaatst in een volkomen gewijzigde wereld. Zoals wij tijdens de bezetting in gemeenschappelijke verantwoordelijkheid stand hebben gehouden tegen de tyrannie van het nationaal-socialisme, zo is het nu onze plicht om in gemeenschappelijke verantwoordelijkheid in een nieuwe wereld gestalte te geven aan een nieuw Nederland en aan het Koninkrijk op nieuwe grondslag.

De opbouw van een nieuw Nederland zal slechts kunnen slagen, wanneer hij gedragen wordt door een herstel van zedelijke waarden, welke in de afgelopen jaren zozeer werden vertrappt en verloochend en welke van oudsher onze Europese cultuur hebben gericht en bepaald, wanneer de persoonlijke vrijheid en de persoonlijke verantwoordelijkheid voldoende zijn gewaarborgd tegen de gevaren van ieder staatsabsolutisme, wanneer de eerbied voor de menselijke persoonlijkheid het fundament wordt in een herboren democratie, wanneer de ordening van het maatschappelijk leven gestuwd wordt door een wil tot consequente sociale gerechtigheid.

Herstel en vernieuwing dienen duidelijk tot uitdrukking te worden gebracht in de betrekking tot andere landen, in de onderlinge verhoudingen tussen de

delen van het Koninkrijk, in de herziening van het Staatsbestel, in de ordening van het economisch leven, in het sociale en culturele leven en in de zorg voor alle burgers, die bijzondere bescherming behoeven”.

In de dan volgende alinea heeft men tot uiting willen brengen, dat men dit wil doen op een program van constructief socialisme, maar ik waag de veronderstelling te maken, dat de leden van de Partij van de Arbeid niet zullen aannemen, dat de Katholieke Volkspartij zich met een zodanig program van constructief socialisme heeft verenigd, toen zij zich bereid verklaarde de verantwoordelijkheid met de Partij van de Arbeid te delen. Maar wel zullen de leden van de K.V.P. in deze Kamer en ook haar Ministers de drie alinea's, die ik zoeven voorlas, onderschrijven. Maar dat doen wij ook. En omdat wij dat doen, meen ik, dat er geen enkele reden is om bij voorbaat, voordat een program op tafel ligt en over de uitwerking daarvan is gesproken, met één of meer oppositiepartijen — maar ik spreek hier alleen voor mijn partij — samenwerking af te wijzen.

Wanneer deze schone, ik mag wel zeggen verheven, oproep tot het Nederlandse volk wordt gericht, wanneer een beroep wordt gedaan op samenwerking en gezamenlijk de verantwoordelijkheid te dragen, kan men dan zeggen tegen hem, die daarmede instemt: Best, maar wij doen dat op onze eigen wijze, en gaat het dan aan, zoals de Partij van de Arbeid doet, de deur voor onze neus dicht te slaan? Het is, met de verkiezingen voor de deur, van het grootste gewicht, in dit opzicht zekerheid te krijgen.

In het Voorlopig Verslag is opgemerkt, dat de Partij van de Arbeid het personalistisch socialisme niet in haar program heeft opgenomen. Ik moet erkennen, dat dat juist is. Maar ik veroorloof mij de opmerking, dat er dan sedert 1937, toen wij met de Sociaal-democratische Arbeiderspartij te maken hadden, niet veel is veranderd.

Wat wil de P. v. d. A.?

Het beginselprogram van die partij heeft zich in 1937 onomwonden voor het democratisch socialisme uitgesproken. Maar hoe staat het nu met het personalistische element in het nieuwe socialisme? Er worden in de passage, die ik voorlas, treffende woorden aangewid. Ik lees van eerbied voor de menselijke persoonlijkheid en voor de persoonlijke vrijheid; eerbied voor de persoonlijke verantwoordelijkheid. Is dit alles verenigbaar met het socialisme? Met welk socialisme?

Wat is er nog over van het eens met zoveel warmte verdedigde Marxisme; hoever staat de Partij van de Arbeid af van het communisme? Wij weten het niet; het blijft goeddeels in het vage.

Wij weten, dat, behalve tegen de uitwassen van het kapitalisme, de strijd ook gaat tegen de structuur van de kapitalistische samenleving. Zo beginnen dus de doodsklokken van het kapitalisme, die volgens wijlen de wetenschappelijk onderlegde R. Kuyper bij de aanvang van de eerste wereldoorlog reeds geklonken hadden, weer opnieuw te luiden.

Het enige, dat wij weten is, dat de Partij van de Arbeid bij de bepaling van haar politieke houding in zake de Kabinetsformatie met de reactie in communistische kringen rekening houdt. Verder weten wij niet veel. Misschien weet men het in de kringen van de Partij van de Arbeid ook niet en tracht men de arbeiders als van ouds met het socialisme te winnen en de boeren, middenstanders en de andere delen van het volk met in het verkiezingsvaandel ook de persoonlijke vrijheid en verantwoordelijkheid op te nemen. En ook dit alles heeft blijkbaar nog onvoldoende electorale trekkracht, want ook het beginsel der subsidiariteit, dat onverpoosd door de Katholieke Volkspartij is uitgedragen, wordt door de Partij van de Arbeid beleiden. Het is inderdaad elck wat wils en het is daarom, dat ik meen, dat wij, met de verkiezingen voor de boeg, toch mogen vragen om enige opheldering ten aanzien van de plaats, waar de Partij van de Arbeid staat.

Of er spanningen in het Kabinet voorkomen, interesseert ons slechts matig. Wij zien hier voor ons een parlementair Kabinet; wij hebben zijn

geeft in het bijzonder het beleid van de Ministers van Financiën, van Buitenlandse Zaken, van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening en vooral dat van de Minister van Overzeese Gebiedsdelen ons tot ernstige kritiek aanleiding.

Een andere vraag is of de Katholieke Volkspartij in 1946 niet te vroeg de uiterste noodzaak heeft aanvaard, dan wel of zij in 1946 niet anders vermocht te handelen.

Onze houding tegenover het kabinet

Wat betreft onze houding tegenover het Kabinet meen ik niet beter te kunnen doen dan door te herinneren aan hetgeen de heer Stikker in zijn bij de openingsvergadering van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie gehouden rede heeft gezegd. Daarin staat:

„Wij blijven in de oppositie tegen het tot dusverre gevoerde beleid en wij zullen daaraan uiting geven, n'en déplaise het vermaan, dat prof. Romme bij de behandeling van de begroting van het Departement van Overzeese Gebiedsdelen tot de oppositie richtte.”

Ik zeg „de” oppositie, omdat ik bij de enkele woorden, die ik wil toevoegen aan hetgeen de heer Stikker toen zeide, nadrukkelijk wil verklaren, dat wij, hoe vaak wij het ook met de uitlatingen van andere partijen van de oppositie in en buiten het Parlement eens zijn, wij toch bij het kiezen van de vorm, waarin wij onze kritiek over concrete Regeringsmaatregelen uiteten, steeds rekening zullen houden met het effect, dat daarvan naar buiten het gevolg kan zijn.

Onze kritiek ten aanzien van het Regeringsbeleid richt zich in de eerste plaats tot het persoonlijk beleid van verschillende Ministers. Laat mij, vooral na de rede van de heer Kolff, volstaan met bij dit algemeen debat tot uitdrukking te brengen, dat het Indisch beleid van de Regering in het verleden ons met de grootste zorg voor het in de toekomst te voeren beleid vervult. Een Regering, die in het verleden zoveel misslagen heeft begaan, die ten slotte haar eigen fouten voor het forum der publieke opinie heeft moeten erkennen, mist naar onze overtuiging de zedelijke kracht om de belangen van het Koninkrijk te behartigen, zoals dat nodig is.

Wanneer wij ons aansluiten bij de opmerking van de heren Anema en Kolff ten aanzien van de waardering, die zij hebben voor de ijver, waarmee de vele Ministers hun ambt vervullen; wanneer wij erkennen vaak deernis te gevoelen met de zorgen, die hen kwelen, is zulks oprecht gemeend.

Maar, om elkaar recht te verstaan, meen ik daaraan nog iets te moeten toevoegen. Naast ijver mag van elke bewindsman ook bekwaamheid en vooral geschiktheid voor zijn ambt geëist worden. Daarom is elke Minister afzonderlijk ook verantwoordelijk voor het simpele feit, dat hij gemeend heeft op een bepaald ogenblik in de geschiedenis van het Koninkrijk het Ministersambt te mogen aanvaarden.

De rede van de Koningin

Het weinige, dat ik over het beleid ten aanzien van de delen van het Rijk overzee zou willen opmerken, betreft de rede, die H. M. de Koningin op Dinsdag 3 Februari 1948 voor de radio heeft uitgesproken.

Deze rede is uitgesproken door onze Hoge Landsvrouw als constitutioneel Vorstin. De Ministers zijn dus verantwoordelijk.

Welnu, wij kunnen het uitspreken van een rede van de strekking als de onderhavige, op het ogenblik, dat zulks geschiedde, billijken. Dit was geen persoonlijk woord van de Koningin; onze Regering sprak tot het buitenland. Ik geloof, dat het goed is, dat vanuit een van de Kamers der Staten-Generaal nadrukkelijk op dit constitutionele feit wordt gewezen.

De Regering moet klemmende redenen hebben gehad om Hare Majesteit te verzoeken deze rede wel te willen uitspreken, en daarom dient men ook elke, wellicht oprijzende twijfel over enig onderdeel dier rede te onderdrukken.

In dit opzicht staan wij achter de Regering. Voor ons geldt, dat door ons toedoen het effect, dat de Regering met die rede beoogde te bereiken, niet mag worden verzwakt of tenietgedaan.

Ik had iets willen zeggen over ons buitenlands beleid, maar nu ik in „Het Parool” de volgende passage over de debatten in de Tweede Kamer bij de begroting van het Departement van Buitenlandse Zaken aantref, meen ik er over te moeten zwijgen. Ik citeer:

„Het was een droef geheel, dat ons daar werd vertoond. Want al mag dan onze fractieleider van der

ten gunste van dit „beleid” gemaakt hebben, het blijft o.i. een onaantastbaar feit, dat iedere lijn, hoe klein en hoe dun dan ook, ontbreekt.”

Indien ik hierover zou hebben gesproken, dan had ik het hoffelijker gezegd en had ik ook het slot nader uitgewerkt. Wanneer echter komen de zijde van een der Regeringspartijen op een dergelijke manier over dit beleid wordt gesproken, heeft het geen zin, in gematigder termen, mijn mening daarnaast te stellen.

Prof. Molenaar

Het middelbare onderwijs in de Verenigde Staten

EEN LEERZAME SPIEGEL

II*

Naast het aankweken van de (provisatorische) maatschappelijke gelijkheid is dit wel het eigenlijke doel van de schoolopvoeding: de leerlingen te vormen tot goede burgers, loyale Amerikanen; hen te doordringen van de gedachte, dat het een voorrecht is tot dit grote, omhoogstrevende, democratische volk te behoren; hun te leren, hoe die „democratie gegroeid is, wat ze voor de enkeling betekent, en wat ze van hem eist. Men moet hierbij bedenken, dat een deel der leerlingen — in sommige streken een aanzienlijk deel — uit niet-Amerikaanse ouders zijn geboren; dat het zich-vrij-ouders-verantwoordelijk-burger-weten voor hen iets nieuws is, wat in de geestelijke traditie van hun huiselijke omgeving veelal (denk aan Poolse, Oekraïense, Zuidslavische landarbeiders) geheel ontbreekt. Hetzelfde geldt voor de negerleerlingen die, althans in de Noordelijke staten, op voet van gelijkheid worden toegelaten en soms een hoog percentage (tot meer dan 40 pct.) der schoolbevolking uitmaken. Het negergezin is gewoonlijk rijk aan kinderen.

Men kan zich voorstellen, dat er werkelijk iets begint te trillen in het hart van deze jonge mensen, wanneer ze lezen: „The United States are offering you a free education, they expect your loyal adherence in return”. Dergelijke wandspreuken ziet men tegenover de hoofdingang, boven de deuren van de aula en op andere in het oog vallende plaatsen.

Even denken we aan de fraaie tirades die in de bezettingstijd de Duitse kazernes plachten te sieren: „Dein Leben gehört Deinem Volke”; „Du bist nichts, Dein Volk ist alles”. En zeker, er ligt in dergelijke dingen een suggestieve kracht, die men welbewust gebruikt. Kleurloos-neutraal is het Amerikaanse onderwijs zeker niet. De figuur van een openbare school, bekostigd door de overheid, waar de onderwijzer de kinderen het volkslied niet zou mogen of niet zou willen zingen, die wij ons nog herinneren uit de tussen-oorlogse periode, zou een burger van de Verenigde Staten volkomen verbijsteren. — „We are working hard at school”, schreef men mij dit najaar, „het is een hele toer de kinderen het besef bij te brengen, dat Amerika een verantwoordelijkheid heeft ten opzichte van de verdere wereld.” Blijkbaar is dat de gedachte waarvan in deze cursus het onderwijs doortrokken moet zijn. Dergelijke lijnen worden door de docentenvergadering in gemeenschappelijk overleg uitgezet tijdens een twee- of driedaagse conferentie bij 't begin van de cursus. Er is geen twijfel aan of dit gebeurt spontaan, zonder aandrang van boven en in andere scholen zal het mogelijk niet gebeuren. Waar het gebeurt, intussen, ziet men de school meewerken om de publieke opinie rijp te maken voor het Marshall-plan. Men is in Amerika niet schichtig voor de grote invloed, die de school heeft op de zienswijze ook der

de dupe

Ik zou echter een enkele opmerking willen maken over de hardnekkigheid, waarmee de Minister van Financiën ontkent, dat de kleine spaarders en vermogensbezitters in de knoel zijn gekomen. Terwijl deze mensen geen cent meer uit hun huizenbezit hebben gekregen en de onderhoudskosten zijn gestegen, brengen hun obligaties en spaarbanktegoeden minder op. Ik meen, dat hier — ik voel niet veel voor overdrijving, maar ik gebruik hier een beeld, dat ik van de vrienden van de heer van de Kieft heb gehoord — sprake is van ontferden dezer aarde. Wij verzoeken de Minister van Financiën alleen, te willen overwegen, het vraagstuk van die middengroep van kleine lieden aan een speciaal onderzoek te onderwerpen. Ik geloof, dat er dan zekere gerustheid bij hen zal ontstaan en dat het gevoel zal worden gewekt, dat er iets aan hun moeilijke positie wordt gedaan.

Ten aanzien van verschillende in het Voorlopig Verslag behandelde onderwerpen heeft de Regering zich veroorloofd met vage, weinig zeggende opmerkingen, die ongetwijfeld de bedoeling hadden te getuigen van hoffelijkheid tegenover deze Kamer, de mening van de Regering tot uitdrukking te brengen.

De Regering zegt, dat het de bedoeling is een zo doeltreffend mogelijke inrichting van de Staatsdienst te bevorderen.

Wat de K.L.M. betreft, is „in haar algemeenheid niet juist” de opmerking, dat de Regering naast de K.L.M. geen

oudere generatie. Gelukkig is dat soort neutraliteit ook bij ons wel verlaten. Voor het andere uiterste, het keurslijf der overheidspropaganda, hoeft men in de Verenigde Staten nog niet bang te zijn. Ten eerste omdat, daarvan, zoals ik zeide, voorlopig nog niet kan worden gesproken, maar ook niet omdat men welbewust een tegenwicht kweekt. Het doel van het onderwijs in engere zin vond ik n.l. als volgt omschreven; de jonge mensen te leren:

1. helder te denken;
2. hun gedachten zuiver uit te drukken;
3. hoofdzaken van bijzaken te onderscheiden;
5. een waarderingsoordeel te vormen.

Hiermee is men in een heel ander klimaat; zeker even ver van de geestelijke onvrijheid van het totalitaire stelsel als van de kleurloze neutraliteit van het rationalisme.

De goede burger is geen parasiet, hij kent een vak, hij werkt met hoofd of handen en ook daartoe voedt hem de school een eindweegs op. Aan de universiteit, in speciale „colleges” of in de praktijk van het leven zal hij zich straks verder bekwamen.

Wat heeft dit alles nu te zeggen met betrekking tot ons Nederlands M.O.? Zeker leveren de Amerikaanse scholen niet een voorbeeld op, dat we zouden kunnen of willen navolgen. Maar al denkende over hetgeen ik daar gezien heb, kwam ik tot de vraag, of het niet het ontbreken is van een duidelijk, wel-omschreven maatschappelijk doel, wat de reorganisatie van ons M.O. tot een onoplosbare puzzle maakt? Men leert de kinderen dit en men leert hun dat. Iedere leraar vindt zijn eigen vak — wat een miserabel docent zou hij anders zijn — mooi en belangrijk. Of het nu geschiedenis geldt of wiskunde, moderne of oude talen, niemand kan een lesuur missen. Integendeel, de toevemeten tijd lijkt altijd onvoldoende om het vak tot zijn recht te doen komen. En de wereld bevat nog veel meer moois en wetenswaardigs, dat men ook wel graag in het programma zou zien opgenomen! En ieder kind wordt volgepropt met alles; want als het vak gedoceerd wordt om zijnszelfs wil, dan is het de moeite waard evenzeer voor Jan als voor Piet.

Een doel, een werkelijk buitenschoolse doelstelling voor ons onderwijs zou m.i. de mogelijkheid scheppen om tussen al die vakken het evenwicht te herstellen en uit de bonte veelheid van het wetenswaardige een verantwoorde keuze te doen. Geef mij één punt buiten de wereld zei reeds Aristoteles, en ik zal de wereld zelve uit haar voegen lichten.

M. HARTGERINK-KOOMANS.

*) I in ons blad van verleden week.

pijen duidt. Ik wils verder op de opmerking, dat de Regeringspolitiek het activeren, coördineren en waar nodig dirigeren van het gezonde particulier initiatief tot grondslag heeft; dat bij een spoedige verbetering van de toestand in Indonesië — dit is conditioneel gesteld, — „het tempo van terugkeer der troepen opnieuw in ernstige beschouwing zal worden genomen”; dat waar enigszins mogelijk tot prijsverlaging zal worden overgegaan; „dat zo spoedig zulks mogelijk is” een beslissing zal worden genomen over de vraag of de heer Neher in Indonesië zal blijven.

Ik meen, dat reeds op 13 Januari vaststond, dat de heer Neher zou worden benoemd tot lid van het Collegiaal Orgaan. Intussen behouden wij ons voor, met betrekking tot deze onderwerpen bij de verschillende hoofdstukken op de zaak terug te komen.

Loon- en prijspolitiek

Ik kom thans tot de loon- en prijspolitiek. Wij kunnen het beleid van de Regering in dezen ondersteunen, met dien verstande evenwel, dat wij verlangen, dat, indien er een loonvloer wordt gelegd, alle bedrijfstakken gelijkelijk aanspraak hebben om op deze loonvloer terecht te komen, ongeacht of daaruit misschien moeilijkheden ten aanzien van de prijzen ontstaan. Ter wille van de tijd volsta ik met als voorbeeld aan te halen de landbouwlonen en de lonen voor het verplegend personeel. Intussen leef ik onder de indruk, dat de Regering toch rekening houdt met de mogelijkheid, dat de financiële toestand van het land eerlang kan eisen, dat prijssubsidies worden afgeschaft of verminderd en de huren worden verhoogd. Geen van deze twee maatregelen zal echter, blijkens de Memorie van Antwoord, op het ogenblik nog worden genomen, maar ik meen, dat dan ook moet worden afgezien van loonsverhogingen langs indirecte weg. Dan moet men niet alleen reële verhogingen van lonen afwijzen, maar ook het aanbrenge van looncorrecties, hetzij door het invoeren van nieuwe tariefsystemen, waartegenover geen nog grotere productieverhoging staat, hetzij door het beschikbaar stellen van goedkope utility-goederen, hetzij door prijsverlaging. In werkelijkheid toch betekent dit, dat de laatste reserves, die nog aanwezig zijn, worden opgesoupeerd, zonder dat de twee bovengenoemde noodzakelijke maatregelen worden genomen. Ik zou het zeer waarderen, wanneer de Regering ten aanzien van dit punt een duidelijk standpunt zou willen kenbaar maken.

Ten aanzien van het beleid van Minister Mansholt zou ik slechts één vraag willen stellen. Ik heb enigszins tot mijn verbazing gelezen, dat er op een congres, dat 11. Zaterdag in Utrecht is gehouden, is gezegd, dat de Partij van de Arbeid trots kan zijn op de „geruisloze socialisatie van het beschikingsrecht van de grond”. Dat is een belangrijke opmerking. Zij is ook dik gedrukt in het verslag. Ik zou de Regering willen vragen: Streeft zij — in het bijzonder de Minister van Landbouw — een geruisloze socialisatie na en, zo ja, waaraan kunnen wij, eenvoudige Kamerleden, deze voor het grote publiek blijkbaar niet waarneembare socialisatie onderkennen?

Beleid van de P.A.A.C.

Thans een enkel woord over ons verlangen, dat de Minister van Justitie, wiens beleid wij in vele opzichten prijzen, alles in het werk zal stellen om de ernstige grieven, die er tegen het beleid van de Politieke Recherche bestaan, uit de weg te ruimen. Dit geldt wel in het bijzonder de gevallen, waarin een strafrechtelijke vervolging, op grond van vermoede economische collaboratie, plaats vindt. In een onlangs tot de Minister-President gericht schrijven van verschillende ondernemersorganisaties heb ik gelezen, dat zij er zich over beklagen, dat de verhoogde activiteit van de P.R.A.C. aanleiding heeft gegeven tot een verbittering van zodanige vorm, dat deze organisaties daarin zien een ernstige belemmering voor het economisch herstel van ons land.

De klachten, die ons bereiken, zijn dan ook legio, klachten over eerst thans, 2½ jaar na de bevrijding, aanvangende onderzoeken, inbeslagname van archieven en documenten, waardoor het werken op de onderneming ernstig wordt belemmerd, ondeskundig, onactisch en last but not least Pruisisch optreden.

Ook het ontbreken van normen maakt het de procureurs-fiscaal onmogelijk voldoende gedetailleerde instructies aan de diensten van P.R.A. en P.R.A.C. te geven.

Nu zegt de Regering in haar antwoord, „dat de belangstelling der politieke recherche voor gevallen van economische collaboratie toegenomen schijnt”. En dan volgt, dat de Minister van Justitie bereid is, mogelijke misstanden tegen te gaan.

(Zie voor vervolg pag. 6.)

Mr. Stickers jongste Kamerrede

Bij de algemene financiële beschouwingen over de rijksbegroting 1948 in de Eerste Kamer heeft mr. D. U. Stikker een uitvoerige rede gehouden, waaraan wij het volgende ontleenen:

In de Tweede Kamer heeft de minister van financiën laten merken dat hij zich gaarne thuis gevoelt in een ietwat agressieve verdediging; hij zal het mij dan ook ongetwijfeld niet euvel duiden, indien ik soms ietwat aggressief in de aanval ga.

Hoezeer men ook inzicht van de minister kan afwijken, toch wil ik op de voorgrond stellen dat de beheersing van de materie, welke de minister telkens weer — en ook van de onmogelijkste regelingen — aan den dag legt, niet anders dan bewondering afdwingt.

De zich voltrekkende inflatie

Wat is het verschil van inzicht, dat ons verwijderd houdt van de minister? Dat is, dat naar onze mening de minister niet voorkomt en dus verantwoordelijk is voor de zich voltrekkende inflatie.

Om deze stelling te bewijzen is het eerst nodig duidelijk te maken dat er inflatie is. Z.E. maakt het in dezen gemakkelijk; immers hij geeft ons zelf de berekening dat de totale geldhoeveelheid globaal in 1947 is toegenomen met 800 miljoen. Dit zijn dezelfde cijfers, die ook te mijner beschikking staan en ik vermoed dus, dat wij uit dezelfde bron putten.

Ik vermoed, dat de minister het ook eens zal zijn indien wij als geldhoeveelheid voor het begin van 1947 aannemen een bedrag van ongeveer 6.600 miljoen. Dan is er dus een inflatoire werking van ruim 12 pct. in 1947.

Wanneer men intussen in de Memorie van Antwoord ziet, dat met name de inflatoire werking van het begrotingstekort wordt beperkt door het opnemen van buitenlandse leningen en dat de gestegen buitenlandse prijzen een hoger binnenlands prijsniveau veroorzaakten en dus een groter geldvolume rechtvaardigen, dan vraagt men zich af of die regering de consequentie van haar beleid wel duidelijk voor de geest staat.

De regering heeft dikwijls verkondigd dat wij onze subsidies op het levensmiddelenpakket moeten handhaven, omdat men hoopt op een daling der wereldprijzen. Afgezien nog van de vraag, of een daling van deze prijzen mogelijk is tot een niveau, waarop geen subsidies behoeven te worden verleend, en of in dat geval onze landbouw geen subsidie zou moeten verkrijgen (hetgeen dus de onmogelijkheid van het afschaffen van subsidies hetzelfde aan de consument, hetzelfde aan de landbouw zou betekenen), komt men hier toch weer in een oplosbare situatie.

Immers, dalen de wereldprijzen, dan zou het prijsniveau ook in Nederland kunnen dalen, maar dan is er een te grote geldhoeveelheid, dus uit zich de inflatie, tenzij weer een nieuwe blokkering wordt toegepast.

Dalen de wereldprijzen niet, dan kunnen de subsidies niet worden verlaagd, blijft dus het begrotingstekort en gaat de inflatie verder voort, tenzij weer verdere dwangmaatregelen worden genomen.

En ook de andere factor, dat de buitenlandse leningen de inflatie opvangen, houdt tegenstrijdigheden verborgen. Deze redenering gaat ervan uit, dat het begrotingstekort de geldhoeveelheid doet stijgen; deze meerdere geldhoeveelheid zou inflatoire werken in het binnenland, ware het niet, dat wij geen te kort hadden op onze betalingsbalans, waardoor wij geld uit het buitenland lenen, zodat het meerdere niet te lande, maar in het buitenland besteed wordt.

Dit betekent dus ook, dat een stijging van onze export, en een daardoor veroorzaakt evenwicht in onze betalingsbalans, hier te lande inflatie veroorzaakt, tenzij weer nieuwe blokkeringen volgen.

Ditzelfde effect zal zich manifesteren als zich een verschuiving in een van de andere factoren voordoet; dus indien de import daalt of indien minder buitenlands crediet wordt toegestaan.

Gevaarlijker nog wordt de structuur van dit kaartenhuis van onze economie — want meer is het niet, daar wij de schijn van het binnenlandse evenwicht verbergen door ons buitenlandse tekort —, nu wel vaststaat, dat indien het Marshall-plan doorgaat, deze steun nimmer gebruikt mag worden voor het dekken van begrotingstekorten.

Wanneer wij dan kennis nemen van de uiteenzetting van de minister over de plannen A of B voor de financiering van de tekorten op onze betalingsbalans, en dat — hopende op hulp, die dan voor April a.s. moet worden gegeven, dat is dus binnen zes weken — besloten is het nu bestaande niveau

handhaven, dan wordt het vivere pericolaso, het leven aan de rand van de afgrond, toch wel zeer scherp in praktijk gebracht.

Dit is dus de situatie van dit ogenblik. En wat brengt ons het jaar 1948?

De minister houdt vol, dat er lichtpunten zijn; de minister is van mening, dat wij een te donkere bril gebruiken, en gelooft dus niet, dat op alle platformen, waarvandaan tot ons volk gesproken wordt, het alarmsignaal moet worden gegeven.

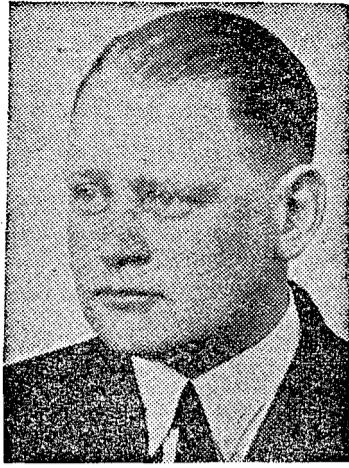
De minister bestrijdt dat 1948 ongunstiger zal worden dan 1947. Hij beroept zich voor de vergelijking van de begrotingen op art. 4 van de comptabiliteitswet. Dit is een knap betoog, doch ieder die gewend is balansen te lezen, die cijfers dagelijks te verwerken krijgt en dus ook een financieel beheer van ons land als een gewoon nuchter koopman benadert, zal anders redeneren.

In een goedgaand bedrijf kan men zich wel eens veroorloven de kunst van het groeperen van cijfers te beoefenen, maar in een desolatie boedel, als waarvoor ons volk staat, is alleen de meest meedogenloze analyse geoorloofd.

In die omstandigheden heeft het weinig zin irreële cijfers met elkaar te vergelijken. Naar mijn opvatting kan men alleen trachten eerst vast te leggen: wat zal in 1947 werkelijk uitgegeven worden. Dan moeten alle overlopende posten en tempoverschuivingen worden ingecalculeerd. Daarna zal moeten worden bepaald wat men in 1948 wil uitgeven.

Dit moge in strijd zijn met de comptabiliteitswet, maar het past in onze algemene financiële beschouwingen.

Het tekort over 1947 kan gesteld worden op 2171 miljoen, en naar mijn overtuiging zal het verschil tussen uitgaven en middelen dat thans kan worden berekend, bij een zuivere ana-

Mr. D. M. Stikker

lyse uiteindelijk groter blijken te zijn.

In de Memorie van Antwoord worden reeds enkele hogere uitgaven voor 1948 vermeld; Marine, Oorlog — daar zullen nog bijkomen de lasten tengevolge van de wachtgeld en werkloosheidsverzekering, op stapel staat nog de invaliditeits- en pensioenverzekering, reeds is van de helling af de oorlogsschadeverhoging — en als men in dit tempo doorgaat zullen er nog wel meer volgen. Voor Wederopbouw verschuift de minister de financiering naar gemeenten, resp. particulieren, maar deze laatste zijn op de huidige voorwaarden niet bereid, en de gemeenten zullen ook moeten leven. Dat is dus alleen een verschuiving in de biteur. De redenering omtrent de financiering door Indië van de militaire uitgaven is niet duidelijk geworden.

Thans geschiedt deze financiering uit de gouvernementsskas, doch dit is „voorlopig” en de dreiging bestaat dus dat deze posten tenslotte ook voor onze rekening komen. Het tekort dat Indië thans zelf heeft — te meer daar de financiering toch nog wel hoofdzakelijk door de drukpers zal geschieden — en de onzekerheid omtrent onze rechtmatige aanspraken, welke

VERVOLG VAN DE REDE VAN PROF. MOLENAAR

Maar, is de Minister dan een vreemdeling in het justitionele Jeruzalem? Weet hij niet hoe de toestand is? Weet Zijne Excellentie niet, dat er van een terreur op dit gebied gesproken wordt? En zulks in gevallen, dat prima facie van enig gerechtvaardigd vermoeden van collaboratie geen sprake is. Men onderzoekt maar, houdt paspoorten in, doet huiszoekingen. En dan zegt de Regering, dat het zeer wel mogelijk is, dat de Minister personen, die zich bij hem kwamen beklagen, naar een klachtenafdeling van het Directoraat voor bijzondere rechtspleging heeft verwezen.

Dat is een notoir feit, maar hoe het ook zij, er is een lichtpunt. De Minister erkent zijn verantwoordelijkheid en ik mag uit de geciteerde woorden afleiden, dat hij bereid is in te grijpen, en ik zou hiervan gaarne nog een bevestiging ontvangen, dat de Regering dus erkent, dat er misstanden zijn en dat er ingegrepen moet worden.

De strijd tegen het communisme

Na de woorden van de geachte afgevaardigde de heer Kropman, waarnaar ik met grote bewondering heb geluisterd en die gewijd waren aan wat ik in mijn aantekeningen heb genoemd de herdenking van het Communistisch Manifest, dat nu 100 jaar geleden de wereld werd ingezonden, kan ik betrekkelijk kort zijn. Ik zou er op willen wijzen, dat het voor alle partijen in het land van zeer groot belang is zich rekenschap te geven niet alleen van hetgeen zich afspeelt achter het stalen gordijn, maar ook van hetgeen zich afspeelt op de avant-scène. Wij moeten letten op de uitingen en handelingen van de voorposten en of nu al een man als van der Walle zich over een politieke staking op een wijze heeft uitgelaten, die ik hoogst onvoorzichtig noem, dat is het belangrijkste niet. Er zijn in ons land, zoals de geachte afgevaardigde de heer Kropman reeds aantoonde, voldoende aanwijzingen, dat wij waakzaam moeten zijn. Er is ongetwijfeld in ons land een latent gevaar en ik sluit mij aan bij de woorden van de geachte afgevaardigde de heer Kropman en de woorden, die de Regering ten slotte in de Memorie van Antwoord heeft neergeschreven, dat wij tot taak hebben de ideologie van het

communisme te bestrijden met geestelijke wapenen. Maar ik zou toch ook wat willen zeggen over iets, waarover de geachte afgevaardigde niet heeft gesproken, en willen vragen: wat kan de Regering in dezen doen?

Ik geloof niet, dat wij het propagere van bepaalde staatkundige opvattingen, die de onze niet zijn, zullen moeten beletten. Ik geloof, dat het accent van de strijd tegen het communisme in ons land zich zal moeten richten tegen de wijze, waarop die opvattingen worden geuit. Ik geloof, dat het gevaar gelegen is in de onverantwoordelijke wijze, waarop dit gebeurt, in de poging om van de ellende van een deel van het volk misbruik te maken, de gemoederen op te zetten en zo mogelijk te speculeren op de macht van de straat.

Wat dit laatste betreft, is natuurlijk een behoorlijke instructie aan de politieke autoriteiten en de burgemeesters voldoende, maar die tendenz-politiek van de couranten, zonder dat zakelijke argumenten worden naar voren gebracht, die met zakelijke argumenten kunnen worden bestreden, acht ik toch wel een uitwas van het vrije woord, en ik zou willen vragen of de Regering ook versterking van de Strafwet in dit opzicht gerechtvaardigd acht.

Ik heb enige maanden geleden vragen gesteld naar aanleiding van een plaat en een artikel in „De Wlam”. Wij hebben daarover in het Voorlopig Verslag een vraag gesteld, maar de Regering heeft verzuimd op deze passage een antwoord te geven. Mijn vraag komt dus hierop neer, of de Regering bereid is het toepassen van strengere straffen tegen uitwassen bij de propagandering van staatkundige denkbeelden in ernstige en spoedige overweging te nemen.

Wij sluiten ons aan bij datgene, wat de Regering in haar Memorie van Antwoord heeft geschreven, n.l. dat de strijd tegen het communisme is een strijd tegen een ideologie, die ook naar onze mening strijdig is met de Christelijke opvatting omtrent het wezen van mens en maatschappij.

Over christelijke grondslagen

Wij onderschrijven datgene, wat in de Memorie van Antwoord staat, volkomen en onderschrijven ook, dat wij de Christelijke grondslagen van onze samenleving moeten versterken en de gedachte van de sociale rechtvaardigheid moeten bevorderen.

ciering tot een hoogst dubieuze post. Ik vermag al de hiergenoemde onzekere bedragen niet in een totaal cijfer uit te drukken, doch ik meen wel te mogen concluderen, dat de verplichtingen welke wij in 1948 op ons laden, zullen resulteren in een tekort dat groter is dan de 2171 miljoen over 1947.

En hiermede kom ik dan tot het verschil van inzicht met de Minister omtrent zijn beleid.

De geldhoeveelheid, welke begin 1947 ongeveer 6.600 miljoen bedroeg, is toegenomen met 800 miljoen en ik acht het waarschijnlijk dat dit cijfer over 1948 groter zal zijn. Er is dus inflatie

De oorzaak van de inflatie bij de overheid

Inflatie kan ontstaan doordat lonen en prijzen worden opgeschroefd, inflatie kan ook ontstaan doordat de overheid te veel uitgeeft.

Lonen en prijzen zijn thans op redelijke wijze beheerst. Er is een redelijke loonvloer en het voedselpakket in Nederland is in vergelijking met dat van de ons omringende landen, zeker in vergelijking met Engeland, bevredigend.

Er is nood door achterstand in aanschaffingen van al hetgeen in de oorlog is opgebruikt en er is nood in grote gezinnen met kleine kinderen.

Maar indien men dit loon en prijsprobleem in algemene zin beoordeelt, dan kan, behoudens enige noodzakelijke correcties, dit geheel niet als onbevredigend worden beschouwd.

Dat dit zo is gegreid vindt zijn oorzaak in het beleid van de minister van sociale zaken, zeker niet minder in het verantwoordelijkheidsbesef van de vakcentrales.

Beter dan op politiek terrein is hier een voorbeeld gesteld hoe het gehele volk gezamenlijk aan dit vraagstuk werkt, want ieder beseft dat alleen door samenwerking en inspanning armoede en inflatie kunnen worden voorkomen.

Wanneer men de samenwerking van de verschillende groeperingen van ons volk op dit terrein aanschouwt, en dit is toch waarlijk geen terrein, waar het nu bij voor-

Wanneer ik over de Christelijke grondslagen van onze maatschappij spreek, denk ik aan een Christendom van algemene aard en op geen enkel manier dogmatisch begrensde of kerntwofkelijk confessioneel gehouden. Winancie gaan er — zie ook ons program — varfelke uit: 1. dat onze West-Europese cultuurinflatie leeft uit Christelijk-zedekundige be ginselen en dat 2. de bepalende ideeën v logie in ons gemeenschapsleven hetukke Christendom is, dat zij Christelijk vanjk we aard is. De totalitaire machten, bolsjes het wisme en nazisme, hebben en haddeide de van haar standpunt dan ook volkomers e gelijk door zich tegen Christendom eik niet Christelijke moraal te keren, want dez De vormen het beginsel, dat aan haar totalit bi litaire ideeën in de weg staat.

Toen de z.g. rechtse partijen in de jaren na 1901 het woord „Christelijk” exclusief voor zich opeisten, hebben wij de discriminerende bedoeling daar van verworpen en het paganisme, dat als pendant er tegenover werd gesteld reeds van de hand gewezen. Wij later ons het recht om 1. voor die Christe lijke beginselen op te komen en 2. oof de Christelijke grondslagen onzer sa vaard menleving te verdedigen door niemand ontroven. Immers, die Christelijke be er, de ginselen leggen voor ons de nadruk e tande op, dat binnen een ondogmatisch nie hen o speciaal kerkelijk gekleurd Christe wanne dom plaats is voor allen, die buite og v alle denominatie om die beginsel middel aanvaardden. Hierin ligt geen exclusi ven visme, maar een grondslag voor synt waad these.

Onze partij meent in staat te zijn i Hoe deze moeilijke tijd op constructieve, loyale wijze met andere partijen samen v te werken, wanneer een beroep worde gedaan op onze verantwoordelijkheid n om aan het bestuur des lands deel lichtp nemen. Wij menen, dat een innig gidel samenwerking tussen de Regering Het partijen en de oppositie tot voordevan fi kan strekken van alle ingezetenen, zomenen wel hier te lande als overzee. Ik geinvest loof, dat, wanneer men van beide zijde za den in opbouwende zin poogt de pa overge tijen, die nu ten aanzien van de Ind overhe nesische politiek principiële tegenovsidies elkaar staan, tot elkaar te brengen e gegreg indien dit gebeurt onder de leidn verplij van hen, die die zelfde overtuigingaan, zijn toegedaan, deze poging moet sla lde van de fiteren komen draag Mini er een rling r had ge de Enj

betreuren, dat op ander en politiek terrein er nog steeds een zo haultain besef van zelfverzekerdheid bestaat, dat men bij voorbaat overleg met anderen uitsluit.

Indien er iets is in ons land, dat verdient doorgebroken te worden, dan is het deze overdreven zelfverzekerdheid. Een broederlijk gesprek zoals de heren Kropman en Van der Kieft dezer dagen in deze Kamer met elkaar voerden, kan er alleen maar toe bijdragen, de andere gezinsleden van ons volk verder af te stoten.

Wanneer wij ons oog richten op Frankrijk of België, waar thans ook over het loon- en prijspeil weer grote stakingen gaande zijn, dan is het voor ieder duidelijk hoezeer ieder een verantwoordelijkheid voor het geheel draagt.

Maar wordt nu deze gezamenlijke spanning en beheersing in ons land beloofd doordat ook de overheid zich vooróór alles toe zet, om geen inflatie te veroorzaken en om een groeiend bebrotingstekort tegen te gaan?

Men andere woorden is er inperking van overheidsuitgaven mogelijk.

Wil men dat beoordeelen, dan moet men andere opstelling van onze uitgaven gemaakt worden, dan volgens de begrotingen, dan moeten deze uitgaven op hun economische mérites worden beoordeeld.

Vandaar de opsomming in het Voorlopig Verslag, waarin de begrotingscijfers op andere wijze zijn gegroepeerd. Ik vermoed dat een dergelijke groepering de minister niet onbekend was: ik heb deze in het Voorlopig Verslag vermeld, toen mij bij contrôle bleken was, dat uit het ons ter beschikking staande materiaal een dergelijke groepering, zij het dan met heel veel cijferen, is te berekenen.

Ook nog een andere groepering van cijfers zal de Minister bekend zijn.

Ik doel hier mede op het onderscheid dat door sommigen wordt gemaakt in het doel dat door de verschillende overheidsuitgaven wordt nagestreefd. Men kan dit doel onderscheiden in de eigenlijke staatstaak en in het streven in inkomen of vermogens over te dragen.

Er zijn berekeningen gemaakt volgens welke de uitgaven voor de staatstaak in 1948 2675 miljoen zouden betragen en die, welke strekken tot vermogens- of inkomens-overdracht, 2070 miljoen.

De vraag blijft dan, of, gezien de reeds grote kapitaalsheffingen welke reeds plaatsvonden, de overheid nog verder worden gaan met deze overdracht van vermogens en inkomens en of het verkeer antwoord is dergelijke overdrachten te wijnen door begrotingstekorten, welke uiteindelijk onafwendbaar tot inflatie leiden.

Wat in het begin na de bevrijding voldoende inzicht in deze vraagstukken bestond, kan als onvermijdelijk worden geaccepteerd. Thans echter valt het inzicht wel aanwezig en een bedroefheid dat ondanks de kennis van de cijfers een verdere inflatie toelaat, acht men niet verantwoord.

De oorzaak van de inflatie schuilt niet bij de bevolking, zoals dat groten-deels in Frankrijk het geval is geweest. De oorzaak voor de inflatie, die thans nog gecamoufleerd is, maar die het uiting moet komen, schuilt hier geheel bij de overheid.

Het begrotingstekort is als een lek, waaruit het water over ons land stroomt en waardoor dit land langzamerhand in een modderpoel wordt verdrast. Men kan daarin nu tijdelijk een afvoer leggen naar het buitenland, waardoor de gehele hoeveelheid wordt weggezogen, of men kan tegen dat water, dat zich over steeds verdere afstanden uitstrekt, telkens nieuwe dammen of blokkeringen opwerpen, maar wanneer tegelijkertijd datzelfde lek nog wordt vergroot doordat nieuwe middelen bij vergroting van staatsuitgaven toestromen, dan tast men het waad in zijn wezen niet aan, maar vermeerdert men het.

Hoe de minister in een land als het onze, waar een inflatie aanwezig is, waar wij op een termijn van zes weken leven wat de vraag betreft, of het huidige niveau kan worden gehandhaafd, wellichtpunten vermag te zien, is mij onduidelijk.

Het enige standpunt dat een minister van financiën thans zou kunnen innemen, is naar mijn mening, dat eigenlijke investeringen moeten worden beperkt, zodat zo snel mogelijk moet worden overgegaan tot een afbouw van de overheidsstaak, dat elke kans om subsidies te verkrijgen moet worden aangegrepen en dat zeker geen nieuwe verplichtingen mogen worden aangegaan.

Ieder die meent van een verhoging van de staatsuitgaven te kunnen profiteren, zal uiteindelijk bedrogen uitkomen en zeker zal dit treffen de minst draagkrachtige gedeeltes van ons volk.

Minister Mansholt heeft kortgeleden eens over gesproken, dat de regering nog niet voldoende voorlichting had gegeven, en wie kennis neemt van de Engelse pers en ziet hoe Sir Staf-

voor de noodlottige crisis, welke dat land bedreigt, vraagt zich af waarom hier in dit land, dat er zeker zo slecht voorstaat als Engeland, niet duidelijke taal wordt gesproken om ons volk wakker te schudden en te wijzen op de gevaren die dreigen. Zeker is het mogelijk om gedurende lange tijd door dwangmaatregelen de chaos, die het gevolg van een inflatie is, te voorkomen en ik heb de indruk dat wanneer men thans de deblokkeringsmaatregelen bestudeert, de minister in feite door de omstandigheden gedwongen wordt vroegere bedektelijke gedane toezeggingen in te trekken. Ongetwijfeld werken deze deblokkeringsmaatregelen onbillijk. Het is immers slechts tengevolge van toevallige omstandigheden geweest dat de een of het ogenblik van blokkering wél liquide middelen bezat en de ander deze belegd had, en zo zal het telkens weer blijken dat bij verdere dwangvoorschriften nieuwe onbillijkheden begaan worden, aangezien elke nieuwe of andere blokkering, andere slachtoffers zal maken en tevens het vertrouwen in ons geld geheel zal ondermijnen.

Dit is onvermijdelijk, want zonder deze dwangmaatregelen zou de inflatie onmiddellijk om zich heen grijpen, maar het betekent ook, dat de minister de situatie niet meer beheerst, maar door de omstandigheden wordt geschoven en zeer waarschijnlijk tegen zijn zin nieuwe dwangvoorschriften moet stellen.

Hoe moeilijker de toestand van ons land wordt, hoe noodzakelijker een volledige concentratie van alle macht bij de overheid zal zijn. En het is tegen deze machtconcentratie dat ik met de grootste klem waarschuw.

De financiën van Ned.-Indië

Ten slotte zou ik nog gaarne een ander punt willen aanroeren, n.l. ten aanzien van de mededeling die de minister ons wel heeft willen doen omtrent de financiën van Ned.-Indië en van de potentiële vordering van de Nederlandse volksgemeenschap op Ned.-Indië.

Op de vraag, welke in het voorlopig verslag is gesteld, namelijk welke waarde de regering hecht aan Nederlands-Indië als debiteur, antwoordt de regering: die waarde welke aan de wederpartij op grond van haar huidige en toekomstige credietwaardigheid toekomt. Uit wat de regering toevoegt aan deze uitspraak volgt dat zij niet pessimistisch is ten aanzien van de natuurlijke rijkdommen, het arbeidsvermogen, de ondernemingslust, enz., maar dat — voor zover deze credietwaardigheid tevens afhangt van goede bestuurlijke verhoudingen, krachtige rechtshandhaving en gezond financieel beleid — de toekomst uitsluitend zal moeten geven.

Ik vind dit een eerlijk antwoord. Hieruit blijkt ook dat de minister geenszins zeker is dat deze goede bestuurlijke verhoudingen enz. zullen worden verwezenlijkt. Zo weinig zeker is hij daarvan, dat hij klaarblijkelijk het niet aandurfte te zeggen, dat hij hierover niet pessimistisch is. Hij gaat niet verder dan te verklaren dat de regering het hare zal doen om deze voorwaarden zo gunstig mogelijk te influenceren. Als wij nu in aanmerking nemen dat alle natuurlijke rijkdommen, arbeidsvermogen enz. géén credietwaardigheid in het leven kunnen roepen als er niet tevens zijn goede bestuurlijke verhoudingen, krachtige rechtshandhaving, dan schietten wij met het antwoord van de minister bitter weinig op. De vraag is eigenlijk onbeantwoord gebleven want de minister kan ons het vervullen van deze essentiële voorwaarden niet garanderen, en dat doet hij dan ook niet.

Wel komt de minister op pag. 16 van de M. v. A. nog even op de credietwaardigheid van Nederlands-Indië terug. Hij zegt namelijk dat het wel vast staat dat de kansen, dat buitenlandse leningen ten behoeve van Nederlands-Indië zullen kunnen worden verkregen, onder invloed van de recente ontwikkeling der gebeurtenissen in dat gebiedszijn zijn gestegen. Hier wil ik toch graag even bij stil staan. Geven deze recente gebeurtenissen de minister dan de hoop dat goede bestuurlijke verhoudingen, krachtige rechtshandhaving en gezond financieel beleid voor de toekomst verzekerd zijn? Wat is omtrent dit alles reeds nu overeengekomen? Met name, — om bij de financiële aangelegenheden te blijven — wat weten wij van dat toekomstige financiële beleid? Ik zal het antwoord van de minister hierop gaarne vernemen.

Maar verder mag ik wel even treden in deze lenigingsmogelijkheid waarop de minister doelt en waaromtrent hij dus niet pessimistisch is. Gesproken wordt van leningen ten behoeve van Nederlands-Indië. Doelt de minister hierbij op buitenlandse leningen, aan te gaan door het gouvernement van

aval van Nederland, of doelt de minister op leningen, ten behoeve van Ned.-Indië door Nederland in het buitenland aan te gaan? En als bedoeld zijn leningen, aan te gaan door de rechtspersoon Nederlands-Indië, zullen dan bijzondere prioriteiten worden verlangd van transfer van rente en aflossing, prioriteiten welke natuurlijk de oude vorderingen, waarover ik het nader zal hebben, in gevaar zullen brengen? Ik ben daarover niet gerust op grond van wat de minister ons mededeelt over het resultaat van de besprekingen met vertegenwoordigers van de Indische regering inzake de transfer van afschrijvings- en fiscale winsten op oude en nieuwe investeringen. Lopen wij dan de kans dat wij met onze oude vorderingen, indien deze nieuwe leningen worden gesloten, in de tweede koets komen? Ik begrijp dat de minister thans niet kan treden in de modaliteiten van toekomstige leningen, maar het verschil tussen zijn antwoord op de vraag over de credietwaardigheid en zijn optimistisch geluid over nieuwe buitenlandse leningen is zo opvallend, dat enige verklaring mij toch wel bijzonder welkom zou zijn.

Voorts somt de minister de redenen op welke de verhouding tussen in- en uitvoer en de slechte toestand van onze betalingsbalans influenceren. Als een dier redenen noemt hij het feit dat de economische toestand in Nederlands-Indië nog niet voldoende is hersteld. Men zou uit deze mededeling de indruk krijgen, dat het herstel van de economische toestand in Indië reeds enige, maar nog niet voldoende invloed ten gunste op onze betalingsbalans heeft. Maar dit kan toch waarlijk niet de bedoeling van de mededeling van de minister zijn. Wij allen immers weten dat de toestand nog deplorabel is en verder dat er geen sprake van is dat Nederland enige netto aanvoer van deviezen uit Indië krijgt, laat staan een voldoende aanvoer, integendeel dat Indië ons nog altijd deviezen kost. Hoeveel dat Nederlands deviezen-offer voor Indië is weet de minister zelf klaarblijkelijk niet. Dat het f 600 miljoen per jaar zou zijn komt de minister onwaarschijnlijk hoog voor maar hoeveel is het dan wél naar de mening van de minister? Hij zegt wel, dat behalve in de vorm van garantie van buitenlandse credieten Indië in feite geen deviezen-hulp van Nederland nodig heeft gehad. Dit zou de indruk wekken alsof Indië zichzelf had bedrogen, maar deze indruk kan onmogelijk juist zijn. Immers, de Indische regering heeft via het Indische Deviezen-Instituut gedisponeerd over de door de Nederlands-Indische ingezetenen, natuurlijke en rechtspersonen, tot de Japanse invasie opgezaamde buitenlandse deviezen, en zij heeft daarmee beschikt over een economisch tot het Nederlands volksvermogen behorend bezit. Hoeveel dit is weet de minister beter dan ik. Verder disponeert zij nog dagelijks over de deviezen-opbrengsten van aan Nederlanders toebehorende voorraden en producten. Al deze deviezen zouden normaliter voor een aanzienlijk deel, zijnde grotendeels amortisaties en winsten, aan het Nederlandse deviezen-fonds zijn toegekomen. Ik beschouw dit ook als een offer dat op deviezen-gebied door Nederland wordt gebracht. Waarbij dan nog komen de bedragen welke wij voor leger en vloot in het buitenland hebben geleend en waarvoor onderhandelingen volgens mededeling van de minister nog gaande zijn.

Maar wij behandelen thans de begroting van 1948. Van groter belang dan wat achter ons ligt is welk offer wij in 1948 op deviezengebied zullen moeten brengen. Zou de minister dat eveneens op praktisch nihil kunnen ramen? Maar als ik goed ben ingelicht zijn de buitenlandse deviezen van de Indische ingezetenen op; en het restant, goud van de Javase Bank verkeert al in de gevaarzone. Ter betaling van de invoeren, inclusief de kapitaalgoederen welke zullen moeten dienen voor herstel van de schade door extremisten aangericht, zijn dus slechts beschikbaar de nog zeer bescheiden uitvoeren. Hoe moet dat alles? En is dan de voorstelling gerechtvaardigd dat het herstel van Indië „nog niet voldoende” is om een gunstige invloed uit te oefenen op onze positie in Nederland, als er bovendien geen zekerheid is over goede bestuurlijke verhoudingen, goed financieel beheer, krachtige rechtshandhaving en wat dies meer zij? Hoe ver denkt de minister in 1948 met het brengen van deviezen-offers te gaan?

In de M.v.A. geeft de minister een globale becijfering van het gezamenlijk bedrag, waarvoor de Nederlandse Staat aan Nederlands-Indië leningen of credieten heeft verstrekt of zou kunnen verstrekken na verkregen machtiging alsmede waarvoor garanties voor het solvabiliteitsrisico zijn afgegeven. Deze becijfering toont een eindcijfer aan van ruim 3 miljard gulden. Hierin is begrepen een bedrag van 850 miljoen, zijnde het bedrag van een alsof bij wetsontwerp aan te vragen crediet. Ik geloof niet dat wij over gegevens beschikken welke ons duidelijk zouden kunnen maken wat in dit bedrag van 850 miljoen wél en wat niet is begrepen. Ik neem

grotendeels reeds bestaande credietverhouding, maar kan de minister ons daarvan iets naders medelen? Eerst na ontvangst van die mededeling zal het ons duidelijk kunnen worden in hoeverre bij deze raming van het totale cijfer van 3 miljard rekening is gehouden met Indië's aandeel in de kosten van leger en vloot, waarvan de minister slechts in algemene termen heeft gerept en die toch zeer aanzienlijk zullen zijn, verder of daarin is begrepen het bedrag van de schuld van Indië aan Engeland en Australië waarvoor Nederland geen formele garantie heeft gegeven en wellicht nog enkele andere posten. Ik vraag dit niet omdat ik van mening zou zijn dat wij voor dit alles, wat dus wellicht ver boven het door de minister genoemde bedrag van 8 miljard zou komen, als het ware reeds op dit ogenblik een rekening-courant aan Indië zouden kunnen zenden, maar wel omdat het mij van belang lijkt met zo groot mogelijke nauwkeurigheid te ramen hoe groot het totale Nederlandse belang bij Indië is.

Wij staan toch immers aan de vooravond van grote staatkundige veranderingen, veranderingen welke onze debiteur Nederlands-Indië van het toneel zullen doen verdwijnen en die debiteur door een andere debiteur of andere debiteuren zullen doen vervangen, veranderingen bovendien waarvan de minister zelf zegt dat de toekomst zal moeten uitmaken of zij met zich mede zullen brengen goede bestuurlijke verhoudingen, krachtige rechtshandhaving en gezond financieel beleid, de onmisbare voorwaarden voor de boniteit van deze nieuwe debiteur, óók volgens de minister. Ik zou nog een onmisbare voorwaarde willen noemen, namelijk dat onze pretentie uitdrukkelijk door de rechtsopvolgster of rechtsopvolgsters van het Gouvernement van Nederlands-Indië wordt erkend en dat deze rechtsopvolgsters de nodige waarborgen verstrekken dat zij hun uit deze erkenning voortvloeiende verplichtingen zullen nakomen. En nu zou ik willen vragen aan de minister: hoe staat het hiermee?

Bij de overeenkomst van Linggadjati was nog slechts sprake van één rechtsopvolgster, de Republiek, en in die overeenkomst was deze voor ons zo belangrijke materie allerminst afdoende geregeld. Maar mag ik nu uit de hoopvolle woorden van de minister ten aanzien van de vergrote kans op buitenlandse leningen als gevolg van de recente gebeurtenissen afleiden dat bij die recente gebeurtenissen eveneens mogelijkheden zijn ontstaan ten aanzien van die schulderkenning? Dit is van belang, want met de Republiek hebben wij bepaald nu niet meer alléén te maken. Ik meen ter zake hoop te mogen putten uit de mededeling van de minister dat het hem voorbarig voorkomt dat de gehele Indische staats-schuld, ook het slechts door Nederland gearandeerde gedeelte, tot de Nederlandse staats-schuld zou moeten worden gerekend, maar ik zou toch gaarne wat meer grondslag voor die hoop van de minister krijgen, want dit is van het allergrrootste belang voor de toekomstige deviezen-positie van Nederland die, het volgt duidelijk uit de door mij zeer gewaardeerde openhartige mededelingen van de minister, weinig rooskleurig is, om het niet sterker te zeggen.

Dit alles is nochtans nog slechts een deel van ons belang. De minister tocht voert niet slechts de boekhouding van de Staat en hij behartigt niet slechts de engere belangen van de schatkist, maar hij waakt tevens over ons nationaal vermogen en ons nationaal inkomen. Ik ben daarom bijzonder erkentelijk voor het feit dat de minister ons op blz. 14 een schatting geeft van de potentiële vordering van de Nederlandse volksgemeenschap op Nederlands-Indië per ultimo 1947, een schatting welke uitkomt op rond 5300 miljoen gulden, waarbij dan pro memoria zijn geraamd de zich in Nederlands-Indië bevindende bezittingen van Nederlanders, zoals huizen, landerijen, banksaldi, onroerende goederen, effecten, e.d. Ik begrijp dat hiervan geen schatting beschikbaar is, maar dat dit bedrag aanmerkelijk is meen ik toch wel te mogen aannemen.

Doordat ook het effectenbezit van de Indische Nederlanders betrokken is onder de jurisdictie van het Indisch Deviezen-fonds is het onttrokken aan dat van het Nederlandse Deviezenfonds. Dit, en zoveel meer, moet de minister — zo dunkt het mij — toch voelen als een offer van Nederland. In het voorbij gaan wil ik vragen wie, als de staatsrechtelijke hervormingen, waarover de minister-president onlangs het een en ander heeft medegedeeld en die ik wel op een lijn mag stellen met de „recente gebeurtenissen” welke de minister van financiën zo hoopvol stemmen, de zeggenschap zal verkrijgen over het Indisch Deviezenfonds? Het lijkt mij namelijk zeer belangrijk, niet alleen voor de Nederlandse ingezetenen van het tegenwoordige Nederlands-Indië, maar eveneens voor de minister als opperste bewaker van ons Nederlands nationaal vermogen, te weten of, bij de overgang van de souvereiniteit Nederland deze zeggenschap, welke op 10 Mei 1940 om redenen van opportuniteit in handen werd gelegd van de Indische administratie maar welke om voor mij onbegrijpelijke redenen nooit werd teruggenomen, weer aan Nederland zal toekomen of dat zij automatisch zal overgaan op onze rechtsopvolgsters. Gebeurt dit laatste, dan zijn wij dit brok Nederlands volksvermogen kwijt. Kan de minister ons hierover iets mededelen?

(Zie voor vervolg pag. 8)

Hoe het zij, de raming van de Nederlandse potentiële vordering op Indië komt op een totaal van 5300 miljoen. Ik heb hogere ramingen gehoord en ik vrees dat de minister met de zijne aan de te lage kant is. Met name kan ik niet thuis brengen het bedrag van 600 miljoen, door de minister genoemd onder de omschrijving Nederlands-Indische Staatsschuld c.a. De geconsolideerde schuld van Indië bedraagt zeker een half miljard meer, en het is bekend dat deze lening zich vrijwel geheel in Nederlandse handen bevindt, hetzij hier, hetzij in Indië. Het thesauriecrediet, cogenomen met 700 miljoen, moet volgens mededeling van de minister verhoogd worden tot 950 miljoen. Wat het bedrag van 200 miljoen voor „andere crediet-verlening c.a.” voorstelt, weet ik niet. Ik vermoed dat het grotendeels voorstelt het bedrag van het in Indië uitstaand, zich vrijwel geheel in Nederlandse handen bevindend schatkistpapier, daterend van 1940 en 1941. Maar dan mis ik nog enige belangrijke posten, eveneens onderdelen van het Nederlandse volksvermogen. B.v. het Nederlandse bezit aan door het Gouvernement uitgegeven muntbiljetten. Ik schat dat daarvan aan het eind van het vorige jaar in omloop was een bedrag van 1100 miljoen, maandelijks vermeerderend met plus minus 50 miljoen. Hoeveel daarvan door Nederlanders in Indië worden gehouden kan ik moeilijk ramen, maar ik geloof niet dat ik overdrijf wanneer ik dat op de helft stel, dus 550 miljoen op eind 1947 en 850 miljoen op eind 1948. Wanneer ik daarbij tel het Nederlandse bezit aan biljetten van de Javasche Bank kom ik op 700 resp. 1000 miljoen. Verder heeft de Minister in zijn opstelling geen rekening gehouden met de contante waarde van de pensioenverplichtingen jegens Nederlanders. Hoe men daarover in Indië ook moge denken, ik hoop dat de Minister het met mij eens zal zijn dat wij hen, die in Indië trouw dienden, niet in de steek mogen laten. Hiermede zal een bedrag gemoeid zijn van 40 à 50 miljoen per jaar, waarvan ik de contante waarde meen te mogen stellen op 600 miljoen. Ik kom dan al tot een verhoging van de lijst van de minister van 500 miljoen plus 250 miljoen plus 1000 miljoen plus 600 miljoen. Dat brengt de lijst van de minister al op ruim 6600 miljoen ongeacht de memorie-post van de minister die ik nu maar om af te ronden stel op 400 miljoen, dus samen 7 miljard. Daarin schuilt dan volgens de minister ruim 3 miljard voor investeringen. Op grond van wat de minister daarover zegt zou ik geneigd zijn deze investeringen te schatten op zeker 4 miljard, zodat ons totaal wordt 8 miljard in plaats van de 5,3 miljard van de minister, en ik geloof dat ik dan aan de lage kant ben, want dan heb ik nog volstrekt geen rekening gehouden met de militaire kosten, welke uit door de minister niet gespecificeerde leningsgelden zijn betaald en met de kolossale nasleep van kosten welke ons te wachten staat.

Maar ik stel mij op het standpunt, dat wij ons moeten neerleggen bij het

minister en mijn hogere raming tonen wel aan dat dit voldongen feit van zeer groot belang is. Het juiste cijfer zal later wel blijken. Belangrijker schijnt het mij een antwoord te krijgen op de vraag: beschermen wij dit grote belang? En nu moet het mij van het hart dat mij uit niets is gebleken dat wij dit doen. Ook deze voor ons liggende M. v. A. bevat geen enkele passage waaruit ik de hoop zou kunnen putten dat aan deze bescherming iets gedaan is of wordt.

Onze rechten bij de gezags-overdracht

Ik waardeer het dat de minister er zijn medewerking aan heeft verleend dat een bekwaam team van ambtenaren naar Nederlands-Indië is vertrokken om de financiële chaos te ordenen, onder meer om een eind te maken aan de onhoudbare toestand dat wij nog steeds geen begroting hebben gezien. Maar daarmee zijn wij er niet.

Op een geheel ander niveau zal bepaald moeten worden welke rechten wij bij de gezagsoverdracht zullen hebben. Ik wil verder gaan en verklaren dat wij zullen moeten weigeren aan deze gezagsoverdracht mede te werken tenzij deze rechten worden erkend. Niemand ter wereld kan van ons verlangen dat wij een stuk van de werkelijk niet dikke boterham van het Nederlandse Volk prijsgeven. Welk gevaar die boterham loopt, blijkt wel luce clarius uit deze M. v. A. Meer dan van ieder ander mogen wij dus van de minister van financiën verwachten dat hij zich zal verzetten tegen iedere regeling die dit Nederlandse economische belang veronachtzaamt. Node mis ik in de M. v. A. een positieve verklaring van de minister terzake, een verklaring die toch het noodzakelijk complement is van de schildering welke over onze toestand wordt gegeven en die toch zó is dat het iedereen duidelijk is dat wij een adering van 15 of 20 % van ons nationaal vermogen en het verlies van ongeveer een even groot percentage van ons nationaal inkomen eenvoudig niet kunnen verdragen. Onze toestand gedooft dat niet, en niemand mag dat van ons verlangen.

Er is hier een duidelijke samenhang met het plan-Marshall waarover de minister in de M. v. A. aan een ander zegt. Als wij de E.R.P.-hulp aanvaarden — en de M. v. A. laat over de noodzakelijkheid daarvan geen twijfel — dan aanvaarden wij tevens enige zeer concrete verplichtingen. De voornaamste daarvan zijn:

1. dat wij hebben te waken tegen iedere achteruitgang van onze politieke

lijke achteruitgang volgens het Harriman Report — en ik ben het daarmee volkomen eens — nieuwe lasten oplegt op het Amerikaanse Volk en — dat voeg ik eraan toe — aan het Nederlandse Volk.

2. dat wij al het mogelijke in het werk zullen stellen om onze productie op te voeren, waaronder die van de overzeese gebiedsdelen en wel enerzijds om het in de Europese betalingsbalansen bestaande gat zoveel mogelijk te dichten, anderzijds om als wederdienst Amerika in staat te stellen hun strategische voorraden aan te vullen.

Dit kunnen wij alleen als onze rechten in Indië op de exploitatie der Nederlandse eigendommen, op de transfer van onze amortisaties, winsten en ons toekomstige aflossingen en rente verzekerd zijn. Ik behoef tegenover deze zo bij uitstek deskundige bewindsman hierover waarlijk niet uit te weiden; het verband tussen dit alles en de benauwende problemen welke hij in de M. v. A. heeft aangestipt is volstrekt duidelijk. Maar

hij deze rechten verdedigen, zal de Nederlandse regering aan de gezagsoverdracht de eis koppelen dat hierin afdoende wordt voorzien? Want doen wij dit niet dan verspelen wij een deel van de karige rantsoenen van ons volk en dan hebben de op Indië slaande cijfers welke in de M. v. A. voorkomen voor ons geen enkel belang meer. Laat ons goed voor ogen houden dat de Verenigde Staten bij het verlenen van de onafhankelijkheid aan de Philippijnen niet alleen hun politieke en strategische belangen ter dege hebben beveiligd, maar dat zij tevens hun economische belangen, die naar schatting nauwelijks 10 % uitmaken van ons financieel-economische belang bij Nederlands-Indië afdoende hebben verzekerd. Wie van ons verlangt dat wij dat niet doen, is onredelijk. Maar in elk geval past ons, onder de huidige omstandigheden, tegenover het Nederlandse Volk geen andere houding. Het gaat in de letterlijke zin om ons dagelijks brood.

Een machtige steun

voor het zakenleven is
het wereld-omvattende
bankbedrijf van de

AMERICAN EXPRESS

DEVIEZENBANK

Rembourscredieten • Travelers Cheques • Vreemd geld

★	REIS-AFDELING Alle reisbiljetten en inlichtingen op reisgebied	EXPEDITIE-AFDELING Buitenlandse vrachtersche- pingen • Douane-klaring	★
---	--	---	---

AMSTERDAM   ROTTERDAM   'S-GRAVENHAGE   ENSCHEDE
Warmoesstr. 197, Tel. 34900   Meent 120, Tel. 29700   Plaats 31, Tel. 183090   Markt 5, Tel. 4120

Hoofdgagenten voor: NEW YORK CENTRAL RAILROAD

J. C. M. VALKS, BURG. GROTHESTRAAT 47a, SOESTDIJK, TEL. 2732 (K. 2955):

MAKELAAR EN TAXATEUR
Taxaties door heel Nederland

N.V. BOELE'S
Scheepswerven
en
Machinefabriek
BOLNES

Nieuwbouw en reparatie

N.V. LIJM- EN GELATINEFABRIEK
„DELFT”
Fabrieksmerk: TWEE TORENS.
TEL. 106-363   DELFT.

J. en K. SMIT's
Scheepswerven
en
Machinefabrieken
KINDERDIJK

DE ROTTERDAMSCHЕ DROOGDOK MIJ. N.V.

SMIT SLIKKERVEER

DYNAMOS MOTOREN

AUTOGENE- EN ELECTRISCHE LASCHINRICHTING
LICHT CONSTRUCTIEWERK
L. v. d. BURGH & Co.
MATHENESSERDIJK 321 — TEL. 37107 — ROTTERDAM
REPARATIEWERKPL. VOOR HAARDEN EN KACHELS

N.V. Nederlandsche
Caoutchouc- en Gutta-Perchafabriek
v/h BAKKER & ZOON
RIDDERKERK
**TECHNISCHE
RUBBERARTIKELEN**

**MACHINEFABRIEK
en SCHEEPSWERF**
van
P. SMIT Jr. N.V.
ROTTERDAM

WARU!

Verlag van de rede van mr. Stikker over Buitenlandse Zaken in de Eerste Kamer vindt men op de bladzijden 4 en 5.

„slaet op den trommele”

Waarnemend Hoofdredacteur:
Drs H. A. KORTHALS, Voorschoten

Voorlopig adres van Redactie: VAN BEUNINGENSTRAAT 3, ROTTERDAM. Gironummer 245103 t. n. v. de penningmeester van de stichting „Slaet op den Trommele” te Utrecht. Adres van Administratie: NIEUWE GRACHT 38, UTRECHT, Telefoon 19298 — Abonnementen f 1.30 per kwartaal, f 5.20 per jaar — Losse nummers f 0.14.

WAARHEDEN IN DE POLITIEK

Sommige mensen hebben geen gunstig oordeel over politiek. Het zal hen wellicht verbazen te horen, dat in de politiek weleens waarheden worden gezegd.

Maar werkelijk, zo nu en dan zegt in de politiek de een de ander wel eens „de waarheid”. Dit bedoelen wij evenwel niet met waarheden. Wij hebben het oog op waarheden als koeien. Die kan men in ons parlement zo nu en dan horen. Het pleit voor ons parlement, dat er ook wel eens iets anders wordt bewezen. Dat zijn dan geen onwaarheden — tenminste niet doorlopend — doch waarheden die minder voor de hand liggen dan een waarheid als een koe.

* * *

Ofschoon er dezer dagen geen landbouwdebat in het parlement is geweest, geven wij voorlopig even de voorkeur aan de waarheden als koeien.

De minister van buitenlandse zaken is daar sterk in. Zo sprak hij in de Eerste Kamer over initiatief. Dat is een belangrijk onderwerp voor een minister en voor een Nederlandse minister van buitenlandse zaken op het ogenblik in het bijzonder. De bewindsman nu had uit de Kamer het verwijt toegeslingerd gekregen, dat hij te weinig initiatief had. Hoor nu zijn verweer:

„Initiatief is op zichzelf niet iets verdienstelijks”. Zeker, het initiatief bijvoorbeeld tot een inbraak of tot een oorlog is niet verdienstelijk. Toch is het een initiatief. Maar hoor verder:

„Initiatief is pas verdienstelijk als het te juister tijd komt en als het een nuttige strekking heeft.”

Dit is nu wat wij een waarheid als een koe wensen te noemen. Zo'n koe toont evenwel niets aan, in het bijzonder niet, dat de minister van buitenlandse zaken voldoende initiatief — „te juister tijd en van nuttige strekking” — heeft.

* * *

Deze bewindsman stelde nog zo'n waarheid ten toon, een waarheid als een eerste klas stuk stamboekvee. Hij sprak over de Europese federalisten. Wat wij op een gegeven ogenblik hoorden was: er is goed federalisme en er is slecht federalisme; het goede is wel goed en het slechte is gevaarlijk.

Wie had dat ooit kunnen denken? Wij hoorden een grapjas een variant op 's ministers uitspraak maken: er zijn goede ministers van buitenlandse zaken en er zijn slechte ministers van buitenlandse zaken....

Maar dit werd ons te persoonlijk.

* * *

De minister van binnenlandse zaken is van een heel ander slag. Maar ook hij is niet steeds vrij van koeien. Evenwel: hij leidt ze met een

olijk lachje de Kamer binnen en weet precies wat hij doet. Bovendien zijn zijn koeien meestal meer sierlijk dan groot. Zo dit voorbeeld:

„Burgemeestersbenoemingen zijn meer een kunst dan een wetenschap”. (Neen, heus, het had niets met dr. Gielen te maken; die is trouwens meer in het bijzonder minister van onderwijs; boze tongen zeggen: nog meer in het bijzonder minister van bijzonder onderwijs).

Zeker, meer kunst dan wetenschap. Sommigen hebben deze koe intussen nog niet ontdekt. Zij denken juist aan de wetenschap en wel die befaamde wetenschap van de heer Bartjens. Moet er een burgemeester worden benoemd, dan nemen zij het telraam ter hand. Eenvoudig is dit niet Want als zij beginnen met het telraam van bijv. het bevolkingsregister, hetwelk godsdienstige gegevens bevat, dan ontstaat weleens de behoefte aan en de noodzaak van een telraam van het centrale stembureau, waar verkiezingsuitslagen in zijn verwerkt. En het ene klopt niet altijd met het andere. De heer Bartjens komt dan alras tot de ontdekking, dat hij met een mond vol welgetelde tanden staat. Dan moeten de muzen er aan te pas komen: de kunst van minister Witteman.

Zit er muziek in? De minister van buitenlandse zaken speelt, zo wordt gezegd, voortreffelijk viool. Wij weten niet wat zijn ambtgenoot van binnenlandse zaken op dit gebied presteert.

Zou het soms comédie zijn? Dat mogen we niet zo maar aannemen. Minister Lieftinck heeft het in de Kamer weleens over de dans om het gouden kalf gehad. Maar Terpsichore kan met burgemeesters weinig te maken hebben, behalve wanneer deze functionarissen de danswoede moeten bestrijden.

Laat ons dan maar wél aannemen, dat de benoemingskunst van minister Witteman een kunst op zichzelf is (een kunst sui generis, om eens een modeterm te gebruiken). Deze kunst heeft misschien nog het meeste weg van schoonrijden op de schaats. Want men komt er mee op glad ijs.

In elk geval verheugt het ons dat minister Witteman zo onomwonden de waarheid erkent en dat hij wat burgemeestersbenoemingen betreft geen aanhanger van Bartjens is. Als hij dat nu maar wel is ten aanzien van de ambtenarensalarissen.

* * *

Van burgemeestersbenoemingen gesproken: daar heeft onze partijgenoot Zegering Hadders — voor het eerst sinds zijn rehabilitatie weer actief in de volksvertegenwoordiging — in de Eerste Kamer iets opmerkelijks over gezegd. Er zijn gemeenten, zo redeneert hij, waar scherpe tegenstellingen bestaan juist tussen de grootste groepen. Daar komt Bartjens nooit op een bevredigende manier uit. Laat dan toch, aldus de heer Hadders, in zulke gemeenten iemand

uit een middenpartij voor het burgemeestersambt in aanmerking komen.

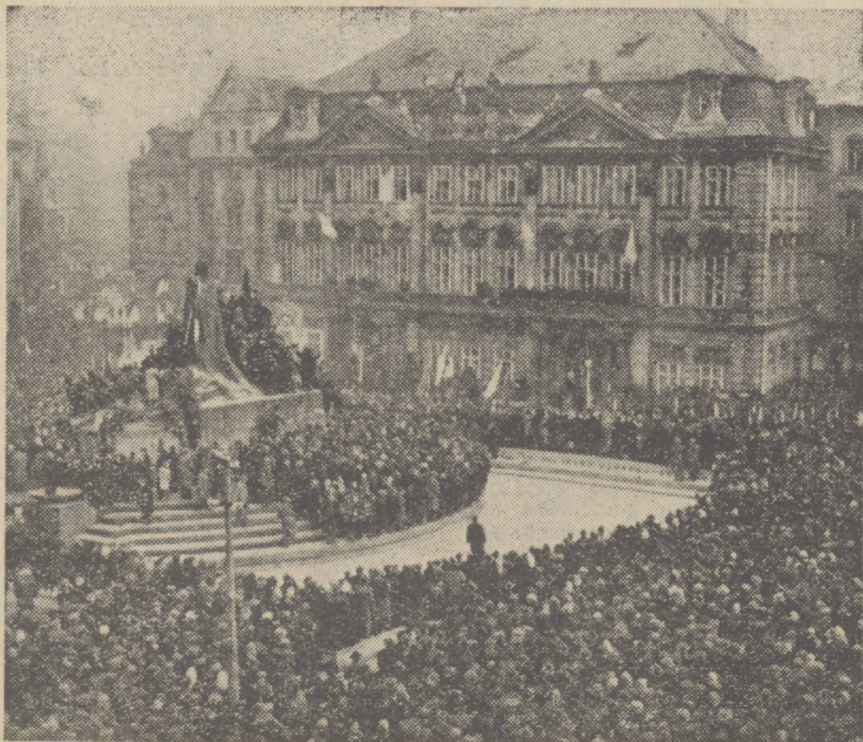
Zo'n oplossing ligt eigenlijk voor de hand. Maar zij is blijkbaar geen waarheid als een koe. Zij blijkt in de praktijk immers niet voor de hand te hebben gelegen.

Het is een sympathieke gedachte. Minister Witteman heeft er helaas niet met zoveel woorden op gereageerd. Wel heeft hij geconstateerd, dat er van verscheidene kanten wensen ten aanzien van burgemeestersbenoemingen waren geuit, en toegezegd, dat hij zijn best zou doen daaraan tegemoet te komen. Een wel wat vage toezegging. De praktijk zal leren, in hoeverre de bewindsman zich iets aantrekt van het denkbeeld van de heer Zegering Hadders.

* * *

Een sympathiek denkbeeld, dat van onze Drentse senator. Een denkbeeld dat nog eens de nadruk legt op de functie, welke een middenpartij kan hebben. En daarbij behoort men waarlijk niet alleen aan burgemeestersbenoemingen te denken. En ook behoort een middenpartij niet alleen op te treden daar waar scherpe tegenstellingen tussen grote groepen bestaan. Zij zal steeds een schakel kunnen zijn tussen groepen die een eindje uit elkaar liggen, ook wanneer deze groepen willen samenwerken.

Het is verleidelijk hier verdere bespiegelingen over te houden. Wie denkt daar al aan de komende verkiezingen en de kabinetsformatie, welke daar op moet volgen? Het is nog te vroeg daar thans reeds over te beginnen. Maar hoe dan ook: wanneer het zo ver is zal men steeds behoren te denken aan wat wij een natuurlijke functie van een middenpartij kunnen noemen. Als de nieuwe formateur ernstig zou willen streven naar een kabinet op een bredere basis dan het kabinet-Beel heeft, moge hij de vereiste overeenstemming bereiken. Daar zal misschien veel moeite voor nodig zijn. Moge hij voldoende goedwillenden vinden. Maar, gelijk gezegd; het is nog wat vroeg voor bespiegelingen. Over een maand of vier is er wellicht meer over deze kwestie te zeggen.

De belangstelling voor de rede van Klement Gottwald, de Tsjechische minister-president, van het balcon van het Kinsky-paleis te Praag. Voor zijn aandrang op grotere invloed van de communisten in de regering heeft Benesj inmiddels moeten zwichten.

OP ANDERE BLADZIJDEN

Buitenlands overzicht — Verspreide commentaar — Onderwijs in het jubeljaar 1948 — Vrijheden — Mr. Stikker over Buitenlandse Zaken — Mevrouw Furtanier over de wijziging van de H.O.-wet — De les van Tsjechoslowakije — Partijnieuws

Einde der illusies

Een jaar geleden was het hoogtepunt van de actie der Engelse Labour-rebellen bijna bereikt. In het voorjaar zou hun profeet, Henry Wallace, naar Engeland komen, maar zijn bezoek was eigenlijk al een anti-climax, want aan de ene kant was Rusland bezig de ene illusie na de andere in scherven te slaan, aan de andere kant kondigde zich reeds het plan-Marshall, waarmee de Amerikaanse regering Wallace de wind uit de zeilen nam, aan. Toen kwam de tweede Juli, de dag, waarop Molotow uit naam van de Russische regering het plan-Marshall verwierp, daarmee haar ware bedoelingen blootleggende. Sindsdien is de ruiterslijke erkenning van Crossman, de leider der rebellen, gekomen, dat hij zijn theorieën op een illusie had gebouwd, de illusie van Ruslands wil tot medewerking, en dat Bevin, die hij zo aangevallen had, toch gelijk had gehad.

Thans steunen de Labour-rebellen met berusting in hun hart en zonder zo nu en dan een „sneer“ te kunnen inhouden, Bevins politiek van nauwe samenwerking met en aanleuning aan Amerika. Zo juichten zij ook het denkbeeld van een Westelijke unie toe, al dichten zij deze nog de functie van „derde macht“ toe en al zien zij er — blijkens Crossmans laatste rede in het Lagerhuis-debat — hoofdzakelijk een samenwerkig van socialistische regeringen in. Deze laatste eis schijnen zij echter nu ook te hebben laten vallen. In het laatste nummer van hun orgaan, de New Statesman and Nation, spreken zij tenminste volkomen reële taal, die ook wel door lieden, die niet hun geestverwanten zijn, gehoord mag worden:

„...wij zien de overbodigheid van de besprekingen met de Beneluxlanden over een militair bondgenootschap. Natuurlijk moet een sterke en onafhankelijke Westelijke unie een gemeenschappelijke defensiepolitiek hebben. Maar wat ter wereld is het nut van besprekingen te voeren over een bondgenootschap op een ogenblik, dat geen van ons enige militaire kracht heeft te bieden? Wij zouden goed doen om aan de Amerikanen al dergelijke staaltjes in de militaire strategie van het intomen („containment“) over te laten.

„Even gevaarlijk is het denkbeeld, dat wij onze tijd moeten verspillen aan federalistische plannen voor politieke fusie. Een politieke federatie, zelfs indien zij mogelijk ware, zou ons allen dooreengooien met een warboel van constitutionele vraagstukken, zou ons geen onmiddellijke economische verlichting brengen, zou de scheiding tussen Oost- en West-Europa verscherpen en zou vele van de zestien landen afschrikken.

„Hoe spoediger wij alle discussie van militaire blokken en voorbarige federaties uitbannen, des te beter is onze kans om vooruitgang te maken met de praktische taak om in samenwerking maatregelen te beramen ter voorkoming van een volledige instorting van onze economieën. Wat nodig is, is niet alleen maar een hernieuwd bijeenroepen van de Parijse conferentie, maar een programma om onmiddellijk blijvende lichamen en publiekrechtelijke organen, belast met bijzondere economische taken, op te richten.

Deze regelen slaan de spijker op de kop en zelfs de hatelijkheid over de Amerikanen bevat — misschien onbedoeld — een waarheid: het is niet aan het militair zwakke West-Europa om uit te maken, hoe de strategie van de komende oorlog zal moeten zijn, doch aan het militair en strategisch sterke Amerika, zonder welks ruggesteun West-Europa ten dode opgeschreven is. Op de economische kant van de samenwerking tussen de West-Europese landen moet het accent liggen en zulks niet alleen omdat de militaire kant ervan niets nieuws kan brengen of omdat de politieke kant te veel voetangels en klemmen inhoudt, maar omdat er bij de economische samenwerking de meeste haast is. En bovendien is de economische samenwerking ook politiek op den duur het voordeligste. Immers een militaire of politieke aansluiting heeft altijd een negatieve uitwerking, n.l. het afschrikken of intomen van de ander, hetgeen zeer nuttig kan zijn (daarom moet dergelijke aansluiting ook niet vermeden worden), maar onmogelijk als permanent doel gesteld kan worden. Een economische aansluiting kan daarentegen iets aantrekkelijks, iets verleidelijks voor de ander hebben. Op deze kracht nu speculeerde Marshall, toen hij zijn plan wereldkundig maakte. Op deze kracht moet West-Europa speculeren. Het is een speculatie, maar tevens de laatste kans om uit de ver-

lammende toestand van „geen oorlog, geen vrede“ (zoals John Foster Dulles hem schetste) te geraken.

Helaas, laten zich de economische en de politieke kanten van de samenwerking niet gemakkelijk scheiden. Als het anders was, dan zouden de besprekingen, die thans te Londen plaats vinden, niet meer opzien baren dan b.v. de besprekingen, die vorige zomer tussen Amerika, Engeland en Frankrijk hebben plaats gevonden over het peil van de Duitse staalindustrie. Die laatste besprekingen liepen al op niets uit, omdat Frankrijk alle Duitse problemen (zelfs de meest technische) van de politieke, en de andere hen meer en meer van de economische hoek bekijken. Hoeveel minder zal men dan overeenstemming moeten verwachten bij de thans gehouden gesprekken, die het gehele West-Duitse vraagstuk beslaan! Tegen het beginsel van West-Duitslands invoeging in het programma van West-Europa's economisch herstel heeft Frankrijk zijn verzet laten varen, doch het verlangt nog wel zeer sterke politieke waarborgen daartegen (internationalisatie van het Roergebied, verregaande federalisatie van Duitsland), die echter volgens de anderen Duitslands rol in dat programma, en daardoor dat programma zelf, juist in gevaar zullen brengen.

Een van de argumenten, waarmee de Labour-rebellen hun theorieën gaarne plachten te schragen, was de Tsjechoslowaakse democratie — de enige democratie van Westers karakter, die er in de Russische invloedssfeer bestond. Voorzover zij er nog aan mochten geloven, is hun deze week dit argument uit de hand geslagen. Een belangrijke stap op de weg naar de „volksdemocratie“ is gezet. De communisten hebben langs formeel constitutionele weg (anders zou president Benes er nooit zijn zegen

ienemtraire (pressie) nu indertijd correct verkegen posities in belangrijke mate weten te versterken. Men kan er over discussiëren, dat hun „coup“ niet gelukt zou zijn, als hun tegenstanders niet onderling verdeeld en van een met angst gemengd fatalisme vervuld waren geweest — zeker is, dat zij het dan later op een andere en wellicht gewelddadigere manier zouden hebben geprobeerd. Hun „coup“ is echter gelukt en nu is de vorming van de staat volgens het Pools-Hongaarse, zo niet het Balkan-model, nog slechts een kwestie van tijd.

Een van de punten, waarop de voormalige Labour-rebellen Bevin blijven aanvallen, is zijn Palestijnse politiek. Zij zijn in de eerste plaats Europeërs en moeten daarom niets hebben van wat maar zweemt naar een voortzetting van de oude imperiale politiek. „Want, zo citeren wij uit hetzelfde artikel in de New Statesman, het plan-Marshall kan alleen slagen, indien Engeland er al zijn economische kracht aan wijdt in plaats van mannen, geld en materiaal te verspillen aan het intomen van Rusland in gebieden, zoals het Midden-Oosten, waar thans de Amerikaanse economische belangen overheersen.“ Dus geen troepen meer in Griekenland en geen bevoordeling van de Arabieren meer in Palestina! Want dat laatste is, waar de Engelse politiek thans op neer komt.

Het is begrijpelijk, dat Engeland, na bijna dertig jaar lang in Palestina de kastanjes uit het vuur te hebben gehaald, er thans het bijltje bij neergooit (hoewel het er ook wel wat anders dan kastanjes uit gehaald heeft en dus een morele verantwoordelijkheid op zich geladen heeft, die het niet een, twee, drie van zich afschudden kan, zodra de nadelen de voordelen gaan overtreffen), maar met die begrijpelijke moedeloosheid kloppen zijn daden in Palestina niet: waarom mag de commissie van de V.N., waaraan het in zijn moedeloosheid het gezag in Palestina overgedragen heeft, eerst veertien dagen vóór de feitelijke over-

se gezag, dat door tienduizenden bajonetten geschraagd wordt, zich in een chaos bevindt? Waarom wordt de Joden verboden een militie te vormen, het enige middel, waarmee dezen de door de V.N. aanbevolen oplossing uitgevoerd kunnen zien? Waarom wordt er voor de Joden geen haven opengesteld, zodat zij van een even regelmatige aanvoer van wapenen verzekerd kunnen zijn als de Arabieren dat zijn, die hun wapenen uit de aangrenzende landen, welke Engeland, hun bondgenoot, bewapent, krijgen? Alle argumenten, die Engeland voor deze handelwijze opgeeft, kunnen niet de sterke indruk verhelten, dat het de vriendschap van de Arabieren niet verliezen wil en dat het zich door dit streven voornamelijk laat leiden.

In hetzelfde dilemma, hoewel minder nauw erbij betrokken en er dus erger door gekweld, bevindt zich Amerika. De machtigste der aarde legt ook in dit probleem een doorslaand gewicht in de schaal. Door welk motief moet de Amerikaanse regering zich laten leiden? Moet zij door dik en dun de aanbeveling van de V.N. volgen en er aan mee helpen de verdeling van Palestina uit te voeren en zich daarmee de haat van de Arabieren, bezitters van olie en het belangrijkste strategische punt der aarde, op de hals halen of moet zij, ter verzoening van dezen, uitstel zoeken en daarmee het prestige van de V.N. voor goed de nek omdraaien en zelf de stemmen der Amerikaanse Joden bij de presidentsverkiezingen van dit jaar verliezen?

De laatste houding schijnt zij aan te nemen en daarbij bouwt zij weer op de illusie, dat de Joden en de Arabieren toch nog tot overeenstemming te krijgen zullen zijn. Deze illusie is echter reeds lang afgeschreven. Zodat indien de Amerikaanse regering de V.N. ertoe krijgt om van haar aanvankelijk standpunt terug te krabbelen, zij noch de kool — de steun van het Amerikaanse Jodendom — noch de geit — de definitieve gunst der Arabieren, die dan pas de smaak te pakken krijgen — redt.

VERSPREIDE COMMENTAAR

Bekeerd

De „oud-S.D.A.P.-er“ van den Berg heeft de vorige week in de Rotterdamse gemeenteraad moedige en verstandige woorden gesproken waarmee hij officieel de band verbrak die er tussen hem en de Communistische raadsfractie bestond. Zijn verklaring moet o.i. niet alleen van plaatselijke, doch zeer zeker ook van nationale politieke betekenis worden geacht. Immers, uit genoemde verklaring blijkt, hoe het voor iemand die kritisch en zelfstandig denkt, onmogelijk is de Moskouse bevelen blindelings te volgen. Volkomen juist heeft van den Berg o.m. op dit laatste het zwaartepunt gelegd, want daarin ligt het grootste gevaar dat de Communistische Partij in Nederland aankleeft. Inderdaad. L'histoire se répète. Gelijk de nazi-machthebbers in Duitsland destijds hun buitenlandse partijgenoten in een eng politiek keurslijf dwongen, zo geschiedt dit thans door de Communistische leiders te Moskou die hun volgelingen tot slaven maken.

Het kan in de heer van den Berg niet anders dan worden gewaardeerd, dat hij de dwalingen zijns weegs heeft ingezien en het boeteleed heeft aangetrokken dat hem slechts kan sieren, temeer daar zijn in de raad afgelegde verklaring een hooggestemd karakter droeg. Het politieke verleden van deze teleurgestelde is er tevens borg voor, dat zijn breuk met de C.P.N. niet moet worden gezocht in het feit van het niet kunnen vervullen van persoonlijke aspiraties. Toen de Partij van de Arbeid werd opgericht viel het hem zwaar zich bij deze beweging aan te sluiten. Trouwens als onafhankelijk socialist was hij ook nimmer bij de C.P.N. aangesloten. Dat er overigens wel van een ernstig gewetensconflict sprake moet zijn geweest blijkt wel uit zijn woorden: „Sedert 1946 heb ik iets ingeademd van de sfeer die in de communistische kringen hangt en naar mijn mening moet op den duur het beste in de mens daar te gronde gaan.“

Overigens staat dit geval niet op zich zelf. Ook in de gemeenteraad van Rockanje heeft de heer P. Man in 't Veld, tot dusver vertegenwoordiger van de Communistische Partij, verklaard met deze partij te hebben gebroken.

Gelukkig begint het inzicht in eigen kring veld te winnen, dat de communisten zich bedienen van volslagen on-Nederlandse methoden. Daarop te wijzen is van zeer veel belang. Mogen de arbeiders die nog onder invloed staan van de communistische ideologieën spoedig het voorbeeld van beide genoemde raadsleden volgen.

Mutatie wederopbouw?

Naar het Algemeen Handelsblad vorige week meldde, kan de benoeming van mr. dr. J. in 't Veld, burgemeester van Zaandam, tot minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting zeer spoedig worden verwacht.

De heer in 't Veld is lid van de Partij van de Arbeid. Dit betekent, dat er dus politiek gezien in het kabinet geen wijziging zal komen.

Overigens moet het ons wel van het hart — wij wezen er reeds eerder op in deze rubriek — dat deze benoeming wel wat laat komt. Het adres dat de artsen, verenigd in de Nederlandse Maatschappij tot bevordering der geneeskunst de vorige week ter kennis van de Eerste en Tweede Kamer hebben gebracht, spreekt in dit verband wel een zeer duidelijke, wij zouden haast zeggen, alarmerende taal. De geneesheren spreken n.l. als hun mening uit, dat de heersende woningnood een zeer ernstig gevaar oplevert voor de volksgezondheid. Zij achten de gevaren, die aan een niet snel geven van een oplossing zijn verbonden dermate groot, dat zij adviseeren het woningbouwprobleem, desnoods met voorbijgaan van andere belangrijke vraagstukken, onmiddellijk en radicaal te behandelen.

Door de stappen door de Nederlandse doktoren ondernomen, is wel zeer duidelijk bewezen, dat het „onbeheerd“ laten van het departement van Wederopbouw en Volkshuisvesting volkomen onverantwoord is. Wij menen dan ook dat de regering door haar talmende houding een politiek heeft gevoerd die weinig bewondering kan wegdragen.

Minister Vos uit de politiek?

Naar het Rotterdams „Parool“ verneemt, zal ir. H. Vos, minister van Verkeer en Waterstaat en minister ad interim van Wederopbouw en Volkshuisvesting, van een eventueel derde kabinet na de verkiezingen geen deel meer uitmaken. Zijne Excellentie zou het voornemen hebben om zich enkele jaren aan wetenschappelijke studie te gaan wijden.

Wij zijn dit bericht tot dusverre nog nergens anders tegengekomen en laten het dan ook geheel voor rekening van het Rotterdams dagblad.

Indien het juist is, kan men slechts gissen wat de beweegredenen van de minister wel mogen zijn tot het nemen van een dergelijk belangrijk besluit.

Ook al is men een tegenstander van des ministers politiek zo kan men toch niet zeggen, dat hij niet voor zijn taak berekend zou zijn. Veeleer geloven wij dan ook, dat de oorzaak van deze beslissing van minister Vos is gelegen

in de politieke teleurstelling die hij tijdens zijn ministerschap ongetwijfeld moet hebben ondervonden. Zowel als minister van Handel, als minister van Verkeer en Waterstaat, zijn zijn denkbeelden op een sterk verzet gestuit, hetgeen voor de minister persoonlijk minder aangenaam moet zijn geweest.

De grootste grief, die het particulier initiatief op het ogenblik tegen hem koestert, vindt haar oorzaak in het door hem ingediende Wetsontwerp Autovervoer Goederen, waartegen zowel de vervoerders als de middenstanders een grootscheepse actie hebben opgezet.

Wil men sommige politieke waarnemers geloven, dan zou het met betrekking tot dit wetsontwerp nog niet zeker zijn, dat de minister op de volledige steun van de fractie der Katholieke Volkspartij in de Kamers zou mogen rekenen. Hoe dit ook zij, als mens móge men ongetwijfeld waardering voor deze minister hebben, doch zijn politiek draagt een te uitgesproken „socialistisch“ karakter om door een zeer groot deel van ons volk te kunnen worden geapprecieerd.

Verstandige middenstand

In een vorige week gehouden vergadering van de Rotterdamse Middenstandsvereniging „Handel en Nijverheid“ heeft, blijkens een verslag van Het Vrije Volk, de voorzitter van de afdeling dezer vereniging, de heer C. van der Linden, o.m. verklaard, dat het noodzakelijk is dat de vereniging politieke kleur bekent. Voor een neutrale organisatie („neutraal bestaat niet meer, merkte één der aanwezigen later met instemming van de voorzitter op) blijft de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie over.

De algemeen voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Middenstandsbond, de heer de Groot, wekte alle leden vervolgens op allen naar de vergaderingen van de V.V.D. te gaan. Verder toonde hij met voorbeelden uit de eigen practijk toen hij voor de vroegere Economische Bond kamerlid was aan, dat een eenling in een kleine fractie niets kan bereiken. Hij voegde aan deze verklaring toe: „Een kamerlid heeft tot taak en plicht het algemeen belang te dienen en niet het enge groepsbelang.“

Wij sluiten ons gaarne bij deze verstandige woorden aan en hoeven er verder niets aan toe te voegen.

Wij menen uit een en ander tevens te mogen opmaken, dat het onlangs opgerichte politieke middenstandspartijtje, gezien de uitlatingen in bovengenoemde vergadering, weinig kans van slagen heeft.

De middenstanders mogen er zich ernstig rekenschap van geven, dat elke stem, gegeven aan een dergelijke beweging, een verloren stem is die indirect slechts ten goede komt aan die politieke stromingen, die zich om het nijpende middenstandsvraagstuk weinig bekommeren. Ook in deze bedenken dat Eendracht Macht maakt.

*) Hierin werkt de illusie van de derde macht nog na. (Schrijver tezes.)

Bij de behandeling van de Onderwijsbegrotingen 1946 en 1947 heeft Minister Gielen o.m. het volgende gezegd: „Ook dit onderwerp zal in de zeer nabije toekomst mijn bijzondere aandacht hebben: het Nederlandse kind in welke school ook, nationaal opgevoed”.

De Minister had uit het betoog van de afgevaardigde mevr. v. d. Muizenberg-Willems o.m. deze zin genoteerd: „Democratisch is een onderwijs, dat weet te verenigen”. Z.E. antwoordde de afgevaardigde als volgt:

„Het gaat er nu maar om, wat men onder verenigen verstaat en langs welke weg men dat verenigen wil doen geschieden. Wanneer men daarmee bedoelt, dat in alle Nederlandse scholen het Nederlandse kind in nationale zin zou moeten worden opgevoed, ben ik het daarmee volkomen eens”.

Maar Minister Gielen hield er voor de vorm van verenigen, welke men destijds in Duitsland op dit terrein verwezenlijkte.

Inderdaad, de dodende vereniging op het terrein van onderwijs en opvoeding in de dictatuur-staten wordt en zal steeds door het Nederlandse volk worden verworpen. Wij erkennen dergelijk onderwijs niet als een democratisch gericht onderwijs. In het hart van ieder bij de V.V.D. aangesloten Nederlander leeft de onwrikbare overtuiging, dat de mens recht heeft op een volledige ontwikkeling zijner persoonlijkheid, om te leven overeenkomstig zijn goddelijke bestemming. Dit houdt in, dat ten aanzien van onderwijs en opvoeding van zijn kinderen een ieder vrij is zijn schoolkeuze te bepalen.

Maar het betekent niet, dat de Nederlandse school zich zou moeten onthouden van elke poging om de kinderen der gehele natie op te voeden tot een besef van verbondenheid, tot nationaal bewustzijn.

Het betekent niet, dat iedere school zijn leerlingen maar moet onderwijzen en opvoeden in een sfeer en op een wijze, welke de jonge mensen het bestaan van onze nationale historie, ons nationaal leven, onze nationale cultuuroeften zou doen vergeten of veronachtzamen.

Wij eisen met klem, dat de Nederlandse school de leerlingen zal opvoeden tot een waardig nationaal bewustzijn, maar dan zo, dat iedere Nederlander zich bewust zijn zal, dat eenheid-in-de-verscheidenheid in dit, ons volk, de voorwaarde is voor het handhaven der democratie.

Wij erkennen de verscheidenheid onzer gedeelde samenleving, maar weten tegelijkertijd, dat juist onze nationale waarden als een draad van eenheid door ons volk lopen.

Het jaar 1948 plaatst ons meer dan andere jaren voor het feit ons op dit alles nog eens te bezinnen. Wij, de jeugd en alle volwassenen in Nederland, zullen in de komende maanden moeten bewijzen, dat we boven alle verscheidenheid naar geloofsovertuiging, politieke opvattingen, rang en stand, toch altijd die grote eenheid zien en erkennen.

Men heeft in het jongste verleden herhaaldelijk gesproken over de „doorbraak” en sommigen meenden, dat het in dit land mogelijk zijn zou een grootste gemene deler te vinden. Nu men meer en meer tot de overtuiging gekomen is, dat de „doorbraak” een illusie was, zijn er, die dit alles zo betreuren, dat ze thans slechts smalend kunnen spreken over ons volk. Wij geloven dat men hier ernstig fout is. Men heeft de grote vergissing begaan, samenwerking te verwarren met de nivellerende eenheid. Voor ons persoonlijk geldt nog altijd, wat Thorbecke schreef in de „Bijdrage tot de herziening der Grondwet”:

„Hetgeen van vele zijden, ten aanzien der grote vragen van den dag, wordt verlangd, dat men inschikkelijk zij, dat men, zoo als het heet, zijn gevoelens ten offer bringe op het altaar des vaderlands, schijnt mij niet boven bedenking. Ieder zal dat verzoek met gelijk recht aan den ander doen; en wat zal er, na die wederzijdsche offeranden, overig blijven? Indien men, om een stelsel aan te nemen, zijn gevoelens, dat is zijn overtuiging, ten offer brengt, waarop rust het aangenomen stelsel?”

Wie de eenheid-in-de-verscheidenheid aanvaardt, zal elk middel om met elkaar samen te werken in het belang van het gehele volk aangrijpen.

En deze middelen zijn talrijk. Met handhaving van eigen overtuiging blijkt het telkens weer mogelijk tot een samenwerking te komen. We zien dit in de Volkshogeschool, waar jonge mensen van uiteenlopende opvattingen elkaar vinden rond de haard; we zien het in het leger, waar onze jongens elkaar steeds weer vinden bij het bivakvuur; we zien het in de scholen, waar men op hoogtijdagen in ons volksleven tot gezamenlijke viering kon komen.

In 1948 zullen wij de gelegenheid hebben om zo elkaar te vinden. De herdenking van de Westfaalse vrede; de invoering van de Grondwet 1848, het gouden jubileum der Landsvrouwe zijn de momenten, waarbij ons gehele volk betrokken is.

* * *

Er was een tijd, waarin de viering van de Koninginnedag duidelijk bewees, dat men de gezindheid tot samenwerking niet bezat. Het was toen, dat niet zelden in de dorpen op twee of meer weilanden de verschillende scholen hun Oranjeveest vierden. Op onderscheidene plaatsen verschillende zangkoren en muziekkorpsen geheel afzonderlijk het eigen Koninginnefeest opluisterden. We geloven, dat die tijd in ons volksleven tot het verleden behoort. Althans, wij zijn van mening, dat dit historie zou moeten zijn. Op de hoogtijdagen zullen wij allen gezamenlijk ons verblijden in de herdenking van hetgeen ons volk groot maakte.

Het is mogelijk en alles moet in het werk gesteld worden om het te bereiken, dat deze herdenkingen gezamenlijk geschieden.

Onze afgevaardigden in de gemeenteraden moeten dit voortdurend bepleiten indien er ergens verzet zou rijzen tegen deze gezamenlijke viering.

Voor het onderwijs ligt hier een mooie taak.

Samenwerking tussen de scholen is mogelijk.

We hebben dit na de bevrijding gezien. Toen bleek het mogelijk alle scholen te betrekken bij het nationale feest. En wij zijn overtuigd, dat zulks nog mogelijk is.

Het komt ons voor, dat de V.V.D. in de gemeenten, waar men tot de oude, verkeerde toestand zou willen terugkeren, een belangrijke bemiddelende taak heeft. Uit eigen ervaring weten wij, hoe langs de weg van bespreking en overleg, waarbij „middengroepen” vertegenwoordigd zijn, veel bereikt kan worden.

Elke school zal ongetwijfeld op haar manier de hoogtijdagen en herdenkingen willen vieren. Daar is niets tegen, alles vóór. We kunnen ons voorstellen, dat het organiseren van een kleine tentoonstelling, de herdenking in schoolverband (ouderavond, leerlingendag en dergelijke) sterk het karakter dragen zal van de desbetreffende schoolgemeenschap. Wanneer er evenwel sprake is van een viering of herdenking in ruimer kring, dan moet o.i. alles in het werk gesteld worden om te geraken tot een zo breed mogelijke samenwerking. In dit verband denken wij aan de herdenkingsbijeenkomsten, waarbij officiële personen het woord zullen voeren. We denken ook aan de volksfeesten, waarbij medewerking ingeroepen wordt van plaatselijke muziek- en zangverenigingen. Dan zal men moeten komen tot een allen omvattende commissie waarbij wellicht de plaatselijke Oranjevereniging de leiding kan of moet hebben. We zouden het zeer betreuren, als hier opnieuw de vooroorlogse gespletenheid in onze samenleving gedemonstreerd werd.

Wij denken ook aan de uitreiking in de scholen van een herinneringsplaat, -boek of iets dergelijks. Het ware wel te wensen — en wij zouden allen, die daarbij betrokken zijn of daartoe iets kunnen doen, willen vragen om medewerking — dat men ook ten aanzien hiervan tot een zo breed mogelijke samenwerking komt. Het is ons niet bekend of van Regeringswege iets op dit terrein gedaan zal worden. De tijdsomstandigheden maken het misschien moeilijk, doch de betekenis van een nationale uitgave, een uitgave dus, welke in handen komt van elke leerling, kan niet genoeg aanbevolen worden. In het verleden heeft men helaas wel eens een minder gelukkige greep op dit terrein gedaan. We herinneren ons bijv. de rijmprent van Boutens, die niet in alle kringen waardering ondervond. We hebben het toen gezien, dat in talrijke scholen deze plaat uitgereikt werd, omdat... nu ja, de Overheid dit nu eenmaal zo wilde. Zo iets moeten we niet hebben. Er kome vooraf een commissie van overleg, waarin de verschillende onderwijsrichtingen en schooltypen vertegenwoordigd zijn. Een nationale uitgave moet nationaal zijn en nationaal aanvaard, dankbaar aanvaard worden.

Verder zouden we gaarne pleiten

voor gezamenlijke volkszang door de scholen. In verschillende gemeenten heeft men in het jaar der bevrijding hiermede een proef genomen en naar we geloven, een geslaagde proef. Men make dit traditioneel. Het moet, dunkt ons, mogelijk zijn in iedere gemeente een comité voor volkszang in te stellen. De scholen krijgen enige maanden van te voren een lijstje van te zingen liederen, die dan in de scholen ingestudeerd worden onder leiding der onderwijzers. De gezamenlijke uitvoering in kleinere plaatsen, en de wijkwijze uitvoering in de grotere steden kan geschieden onder leiding van een plaatselijke musicus of — zoals in de grote steden wel geschiedde — van leerkrachten van verschillende scholen. Langs de weg van gezamenlijk overleg zal men ook hier elkaar wel vinden en voorkomende moeilijkheden overwinnen. Het zou wellicht aanbeveling verdienen bij de behandeling van de vraag, of aan deze festiviteiten voor de jeugd en de volwassenen van gemeentewege subsidies en medewerking verleend zullen worden, aandacht te wijden aan de betekenis van een gezamenlijke viering. Wij zouden er voor zijn alleen dan subsidie te verlenen, indien de viering inderdaad gezamenlijk plaats vindt.

Burgemeesters, wethouders, gemeenteraadsleden, onderwijzend personeel, besturen van verenigingen, kortom iedereen, die op dit terrein iets kan doen om te komen tot gezamenlijke viering en herdenking, zullen daarmee een belangrijke bijdrage leveren tot de versterking van het nationaal bewustzijn bij de opgroeiende jeugd en ons gehele volk.

Ten aanzien van talrijke dingen in het maatschappelijk bestel zijn wij persoonlijk niet erg voor centralisatie, daar deze vaak afbreuk doet aan de spontaneïteit en de zelfwerkzaamheid der burgers, maar ten opzichte van de viering der hoogtijdagen in ons volksbestaan achten wij coördinatie van niet te onderschatten betekenis.

Moge in 1948 er dan ook in geen gemeente in Nederland op een zelfde dag of in een zelfde week op twee, drie of vier plaatsen een Prot. Christelijke, een Neutrale en een R.-Katholieke „nationale” feestviering plaats vinden!

J. VAN MOURIK.

Internationaal congres van arbeidsorganisaties op liberale grondslag

Wij ontvingen het volgende persbericht:

Sinds enige tijd waren er besprekingen gaande tussen de leiders van verschillende arbeidsorganisaties in West-Europa teneinde een internationaal groepering tot stand te brengen.

Op uitnodiging van het Verbond van Vrije Zwitserse Arbeiders is te Zürich van 10—14 Februari een congres gehouden van arbeidsafgevaardigden uit West-Europese landen. In Benelux verband was België vertegenwoordigd door de heren Alfons en Armand Colle uit Gent; Nederland was vertegenwoordigd door de heren P. Merckelijn uit Hilversum en J. G. van der Tooren uit Eindhoven.

Het congres stichtte een „Wereldverbond van vakorganisaties op liberaal-economische en sociale grondslag” en maakte daarvoor de statuten op, welke door alle deelnemenden werden aangenomen, onder voorbehoud der goedkeuring van hun organisaties.

Het Wereldverbond heeft ten doel, de morele en materiële toestand der arbeiders te verbeteren, op grondslag van een vrije en democratische staat, de erkenning van de menselijke persoonlijkheid en de rechten der minderheden en voorts het bevorderen van de liberale economie, vrij van dictatuur in welke vorm ook en zonder klassenstrijd.

De toestand van de arbeiders in de op het congres vertegenwoordigde landen was een der belangrijkste punten van de agenda. Een algemene overeenkomst kwam tot stand betreffende de vaststelling van een sociaal-economisch program. Het Wereldverbond wil met alle macht trachten de toestand der arbeiders — met inachtneming van het sociaal-economisch mogelijke — te verbeteren. Hetgeen niet bereikt moet worden door remmende staatsbemoeïning, maar door het behoud van een vrije en gezonde economie.

Het Wereldverbond doet een beroep op de arbeiders van alle landen, die de hierboven uiteengezette idealen voorstaan om hiervoor eensgezind te strijden in de kring van hun nationale vakorganisaties.

Het was weer een bedenkelijk geval, dat wij dezer dagen te horen kregen. Het ging over iemand, die gedurende de oorlog in Duitsland werkzaam was gesteld, op een ongelukkig ogenblik bij de S.S. was terecht gekomen en enige tijd als ziekenverpleger aan het front in België dienst had gedaan. De man was deswege na de bevrijding geïnterneerd, maar bevindt zich thans alweer geruime tijd op vrije voeten. Er was blijkbaar geen reden geweest, hem bijzonder zwaar te straffen. Nu is de toestand echter aldus, dat hij nergens werk kan krijgen. Hij heeft al van alles geprobeerd en is natuurlijk ook in ziekenhuizen zijn diensten wezen aanbieden, maar hij stoot overal zijn neus, omdat hij verkeerd is geweest. Wat moet nu zo iemand? Moet hij beslist op de keien blijven staan en worden prijsgegeven aan „de steun”? Is de samenleving, die behoefte heeft aan werkkrachten, daarmee gebaat? Moet de maatschappij zo'n man, die stellig verkeerd heeft gedaan en deswege terecht is gestraft, maar tenslotte geen schoft is geweest, voor altijd uitsluiten? De vraag stellen is haar beantwoorden. De maatschappij moet dat natuurlijk niet doen; zij moet hem integendeel de kans geven, zich te herstellen, niet alleen voor die man, maar ook met het oog op zichzelf. Een jaar geleden vertelde een grote werkgever ons, dat hij een uitstekende typiste, die in de oorlog dom had gedaan, na haar invrijheidstelling had teruggenomen. Ik stel mij op het standpunt, zei hij, dat het met die straf ook afgelopen moet zijn, en ik trek mij van de protesten van anderen hiertegen niets aan. Dit was een verstandig iemand. Wij zouden de maatschappij meer van dezulken toewensen.

VRAAGEN EN VERLANGENS

betreffende onze buitenlandse politiek

Mr. Stikker, voorzitter van de V.V.D., heeft in de Eerste Kamer bij de behandeling van de begroting van buitenlandse zaken een rede gehouden, waarin hij achtereenvolgens zijn licht deed schijnen op de democratisering van de buitenlandse dienst, het Duitse vraagstuk en wat daarmee samenhangt, het Indonesische probleem en de internationale bemoeiingen daarmee en tenslotte het algemene buitenlandse beleid van Nederland. Het volgende is aan zijn betoog ontleend:

De buitenlandse dienst

Van verschillende zijden is aangedrongen op een democratisering van de buitenlandse dienst. In de memorie van antwoord heeft de minister uitvoerig uiteengezet, dat juist de hoge eisen, welke deze dienst aan zijn leden stelt. oorzaak zijn, dat de weg naar democratisering moet leiden langs aanvulling van onder af. Immers, zo zet de minister uiteen, men kan in de hogere rangen wel personen opnemen, die sociaal-representatieve qualiteiten paren aan bekwaamheid, doch deze eigenschappen zijn op zich zelf niet voldoende om een goede uitoefening van een taak in de buitenlandse dienst te waarborgen. Daarvoor zijn tevens nodig vakkennis en dienstervaring en, zou voor een enkel uitzonderlijk geval deze eis — in gerechtvaardigd vertrouwen op goede uitslag — kunnen worden losgelaten, zo zal toch naar zijn mening, bij een enigszins ruimere toepassing van deze procedure de efficiency van de dienst gevaar lopen.

Zowel om deze redenen als omdat een gezonde rechtvaardige opvatting jegens het ambtenarenkorps van de dienst het eist, dient aan het beginsel te worden vastgehouden, dat, zolang voor de vervulling van een vacature een alleszins geschikt ambtbekleeder in het eigen korps te vinden is, geen buitenstaander wordt ingeschoven.

De minister geeft dan verder een uitvoerige uiteenzetting aan welke eisen men moet voldoen om in de buitenlandse dienst te worden aangenaam en welke weg van „ontbolstering” men moet volgen om een goede ambtenaar van de buitenlandse dienst te worden.

Ik heb dit betoog van de minister uitvoerig geschetst, omdat naar mijn mening hieruit blijkt, dat de minister niet beseft wat eigenlijk democratisering van de dienst wil zeggen. Volgens zijn opvatting wordt deze bereikt, indien men zonder discriminatie naar afkomst, welgesteldheid of politieke oriëntering in de buitenlandse dienst kan worden opgenomen.

Wanneer maatschappelijke groepen, welke tot dusverre om welke reden dan ook van deze dienst praktisch waren uitgesloten, daarin kunnen worden opgenomen, dan is volgens de minister aan de eis van democratisering voldaan en deze moet dan volgens hem plaats hebben van onder af.

In de gedachtengang van de minister zullen zulke jonge ambtenaren dan gefatsoeneerd worden naar het model van de huidige buitenlandse dienst, waardoor men in het wesen van de zaak in de opvattingen van deze dienst geen wijziging brengt; en daarom gaat het m.i. juist. Wanneer ik spreek over democratisering van de buitenlandse dienst, bedoel ik daarmede, dat deze dienst meer zal zijn een weerspiegeling van de Nederlandse maatschappij en niet zal zijn een ambtenarenkaste op zich zelf. De werkwijze, welke de minister in het vooruitzicht stelt, laat deze dienst als ambtenarenkaste onaangetaast, hetgeen ook — naar de minister zelf mededeelt — zijn bedoeling is.

Met een z.g. democratisering in de zin van de minister van onder af bereiken wij m.i. niets. De minister, die zelf uit deze dienst is voortgekomen, acht deze blijkbaar zo voortreffelijk, dat hij zich niet kan voorstellen, dat door velen een verandering daarvan dringend noodzakelijk geacht wordt. Een verandering, welke ten doel heeft deze dienst meer een afspiegeling te doen zijn van het maatschappelijk leven in Nederland. Dat bereikt men niet door het inschuiven van jongere ambtenaren in de dienst, doch juist door op voornaamste posten in deze dienst Nederlanders van erkende kwaliteit, die in hun maatschappelijke loopbaan veel met het buitenland in aanraking geweest zijn, te plaatsen. Bij ons is tot dusverre het leiding geven aan de buitenlandse betrekkingen te veel beschouwd als een zaak van een bepaalde groep van mensen, die te zamen de dienst

van buitenlandse zaken vormden. Aan het hoofd van het departement werd in den regel iemand geplaatst, die men min of meer beschouwde als vak-minister en uit die groep van personen voortkwam. Met dit systeem dient m.i. radicaal te worden gebroken. Waren vóór de oorlog onze verhoudingen tot buitenlandse mogendheden en onze internationale positie min of meer stationnair, door de oorlog is hierin te enenmale verandering gekomen en in deze naoorlogse tijd is meer dan ooit geboden, dat onze buitenlandse betrekkingen geleid worden door personen, die nauw in aanraking zijn geweest met de ontwikkeling van het maatschappelijk leven in en buiten ons land. Het is thans hoog tijd om zulke personen in de buitenlandse dienst te betrekken.

Bij de behandeling van de begroting van Buitenlandse Zaken in de Tweede Kamer heeft de minister gezegd (Handelingen, blz. 437, bovenaan), dat er slechts 4 buitenstaanders zijn, nl. de heren van Kleffens, Michiels, van Aerssen en Lovink, die al op latere leeftijd zonder examen van buitenaf in de dienst zijn gekomen en die gerekend kunnen worden tot de in het afdelingsverslag genoemde categorie van diplomatieke vertegenwoordigers, die buiten de carrière zijn gekozen.

Het zij mij vergund op te merken, dat onder deze vier dan toch niet de slechtste vertegenwoordigers van ons in het buitenland zitten en dat juist hieruit blijkt, dat het zeer wel mogelijk is om personen buiten de carrière om in de dienst op te nemen.

Het motief van de minister, dat geen buitenstaander mag worden ingeschoven, zolang een alleszins geschikt ambtbekleeder in het eigen korps te vinden is, lijkt juist, doch het is slechts de vraag, wat men onder een „allescins geschikt” ambtbekleeder in het eigen korps verstaat. Het nut en de noodzaak om andere personen op vooraanstaande plaatsen in het korps op te nemen, ontgaat de minister blijkbaar.

Het zal hem toch wel bekend zijn, dat bijv. in de buitenlandse dienst van de Ver. Staten menigmaal vooraanstaande personen, die voordien nimmer tot de diplomatieke dienst hebben behoord, op belangrijke posten worden geplaatst en, als het niet te onduidelijk is, zou ik er op willen wijzen, dat op dit ogenblik de hoogste leiding van het State Department in Amerika en van het Foreign Office in Engeland in handen is van mannen als Marshall en Bevin, die beiden toch niet uit de carrière zijn voortgekomen en wier verdiensten als zodanig toch zeker niet achterblijven bij die van een zgn. vak-minister.

Wanneer ik spreek over democratisering van de buitenlandse dienst, dan bedoel ik geenszins de inschuiving in het korps van onder af met jongere ambtenaren van meer eenvoudige huize, maar dan bedoel ik daarmede, dat leidende functies toevertrouwd worden aan personen, die in het maatschappelijk leven zelf naar voren zijn gekomen. Ik zie dan de posities van ambassadeurs en gezanten op belangrijke posten, op dezelfde hoogte als die van een minister. De vakkennis en de dienstervaring behoren aanwezig te zijn bij de staf, zoals deze ook in Nederland gelukkig nog op tal van departementen in de personen van hoge ambtenaren aanwezig zijn.

Het probleem-Duitsland

Thans kom ik tot het Duitse probleem. Voorop wil ik stellen, dat ik met bevrediging in de memorie van antwoord heb gelezen, dat naar de stellige overtuiging van de minister een parlementaire commissie, welke West-Duitsland zou moeten bezoeken, volgens hem onnodig zou zijn. Met bevrediging zeg ik: immers, op 20 November 1947, dus nog geen 3 maanden geleden, zei de minister in de Tweede Kamer over de wenselijkheid van een bezoek van een parlementaire commissie aan West-Duitsland: „Ik ben, als gezegd, gaarne bereid dit bezoek te bevorderen.” De minister is wel snel van gedachten veranderd, maar ik voor mij heb aan een dergelijke commissie ook geen behoefte en betwijfel het nut daarvan.

Met genoegen heb ik in de memorie van antwoord gelezen, dat de Nederlandse regering onlangs beter begrip heeft gevonden voor het grote belang, dat er voor Nederland in is gelegen om betrokken te worden in de regelingen in zake Duitsland, met name die, welke West-Duitsland betreffen. De activiteit, zo zegt de minister, welke op dit punt in nauwe

samenwerking met België is betoond, geeft grond voor de hoop, dat deze gezamenlijke inspanning tot positieve resultaten zal leiden. Deze hoop deel ik, want het is niet een van de kleinste voordelen, welke uit de innige samenwerking van ons land met België en Luxemburg voorspruit, dat op tal van gevallen gezamenlijk een standpunt wordt bepaald en ingenomen. Dit is voor ons van buitengewone betekenis, omdat België het voorrecht heeft een minister van buitenlandse zaken te hebben, die een grote internationale goodwill heeft. Minister Spaak is voorzitter van de Assemblée gewest en geniet een buitengewoon goede internationale reputatie. Maar een van de nadelen, welke verbonden zijn aan het samengaan van de tegenwoordige regeringspartijen is, dat wij een dergelijke figuur missen en dat Nederlanders van grote internationale bekendheid, die daarvoor in aanmerking zouden kunnen komen, met het door dit kabinet gevoerde beleid niet kunnen instemmen en daardoor niet bereid zijn Regeringsverantwoordelijkheid op zich te nemen.

Dat met name de quaestie Duitsland de aandacht verdient bij de beoordeling van een nauwere samenwerking in West-Europa, gelijk minister Bevin heeft voorgesteld, spreekt vanzelf. Het Duitse vraagstuk toch houdt ten nauwste verband met een inniger samenwerking in een West-Europese Unie. Hoezeer dit vraagstuk daarbij overheerst toont een artikel in de Sunday Times aan, waarvan in het Algemeen Handelsblad van Maandag j.l. een belangrijk overzicht is gegeven. Gaarne zou ik van de minister vernemen of hem bekend is welke opvatting de Engelse regering op dit ogenblik heeft over het probleem van het in-

schakelen van West-Duitsland nu of in de naaste toekomst in een West-Europese Unie. Het heeft mij wel enigszins teleurgesteld, dat de minister in de memorie van antwoord nog niet meer over de voorstellen van minister Bevin heeft medegedeeld dan dat deze zeer ernstig onder de ogen moeten worden gezien en aan een uitgebreide studie moeten worden onderworpen. Zulke voorstellen kwamen toch niet als een donderslag bij heldere hemel? Of meent de minister, dat hij zich hierover niet nader kan uitlaten, zolang het overleg met minister Spaak nog niet ten einde is? Gaarne zou ik toch van de minister willen vernemen in welke zin dit overleg van zijn zijde heeft plaats gehad en welk standpunt hij daarbij verdedigd heeft.

De publieke zaak dient toch in het openbaar behandeld te worden. Daarvan mogen wij toch wel iets meer weten, alvorens wij een definitief oordeel over het beleid van deze minister en over zijn begroting uitspreken. Dit klemt te meer, omdat minister Bevin in zijn grote rede van 22 Januari j.l. niet bij West-Europa in geographische zin is blijven stilstaan. Hij heeft zijn blik wijder laten gaan en gezegd, dat noodzakelijk is een samenwerking met het Britse Gemeenbest en met de Overzeese Gebieden, niet slechts de Britse, maar eveneens de Franse, Nederlandse, Belgische en Portugese. Hij zei toch: „Deze gebieden zijn belangrijke producenten van primaire grondstoffen; hun levensstijl is in een toestand van ontwikkeling en zij zijn tot grote ontplooiing in staat. Zij beschikken over productiemogelijkheden van materialen en voedingsmiddelen, die voor een grote ontwikkeling vatbaar zijn tot voordeel van de volken zelf en van de gehele wereld”.

Om het behoud van de democratie

In ons vorige artikel beschreven wij, hoe prof. Van den Bergh tot de conclusie komt, dat naar dictatuur strevende partijen als „verboden verenigingen” buiten het parlement moeten worden gehouden.

Tegen zijn redenering zijn verscheidene en doorslaggevende bezwaren aan te voeren.

In de eerste plaats is zij niet reëel, d.w.z.: het zal in de practijk waarschijnlijk nooit vóórkomen, dat een dictatuur op democratische wijze wordt gevestigd. Zo iets pleegt tot stand te komen met een omwenteling of althans met daden van terreur, in elk geval op een wijze, welke aan het wesen van een regelmatig democratisch bestel vreemd is; waarover men zich uiteraard niet behoeft te verbazen.

In de tweede plaats zal het niet steeds eenvoudig zijn uit te maken, of een partij naar dictatuur streeft, dus ondemocratisch is. Ten aanzien van de N.S.B. was dat niet zo moeilijk, omdat zij zich kennelijk in program en optreden beschouwde als een copie van Hitlers N.S.D.A.P., gelijk met de talrijke andere fascistische en nationaal-socialistische groepjes in Nederland eveneens min of meer het geval was.

Ingewikkelder wordt het, wanneer wij de communistische partij bezien. Ook zij kan worden beschouwd als een copie — en zelfs als een uitloper — van een buitenlandse partij of, zo men wil, een buitenlands regiem. Stelt men de vraag of dit regiem een dictatuur mag worden genoemd, dan zal men in niet-communistische kring op hoongelach mogen rekenen. Echter niet geheel terecht. Want om te beginnen moet men de vraag stellen om haar beantwoord te krijgen. Bovendien moet men de vraag stellen omdat de communistische partij in opzet niet zo uitdrukkelijk een dictatoriale partij is als de N.S.B. dat was. Zij noemt zichzelf „democratisch”. We weten, dat we dan dat woord „democratisch” niet ten onrechte tussen aanhalingstekens moeten zetten, omdat de communisten er kennelijk iets

anders mee bedoelen dan wij. Zij kennen het begrip „volksdemocratie”, maar wat betekent dat precies? Dit begrip staat wel heel ver af van onze Westerse democratie, waarschijnlijk even ver als de dictatuur.

En dan: niet weinigen menen, dat verwezenlijking van de denkbeelden der P.v.d.A. tot dictatuur zal leiden. Zo dacht men dat voorheen ook wel van de denkbeelden der S.D.A.P. Dit geeft een pikant smaakje aan de redenering van de S.D.A.P.-er prof. Van den Bergh. Zou hij het doodvonnis over zijn eigen partij hebben willen uitspreken? Dit is natuurlijk niet aan te nemen. Hij heeft dus — en dit is uiteraard niet verbazingwekkend — wat zijn eigen partij betreft geen dictatoriaal stelsel in uitzicht willen stellen.

Deze pikanterie illustreert, hoe moeilijk het in de practijk zal kunnen zijn uit te maken of een partij naar dictatuur streeft.

Dit is dus een zeer groot praktisch bezwaar tegen de redenering van prof. Van den Bergh.

Maar ook theoretisch is er een bezwaar. De Amsterdamse hoogleraar acht het, terecht, een kenmerk van de democratie, dat men zelf beslist over de bestuursvorm. Dit sluit volgens hem uit, dat men zou mogen besluiten tot afschaffing van de democratie. Ware het anders, dan zou er volgens hem een paradoxaal toestand zijn. Dat dit inderdaad paradoxaal zou zijn is, zo komt het ons voor, niet duidelijk. Wij hopen natuurlijk van harte, dat nooit op democratische wijze tot afschaffing van een democratisch bestel zal worden besloten. Maar de theoretische mogelijkheid achten wij aanwezig. Theoretisch achten wij zo'n besluit zelfs geoorloofd, ofschoon het ongewenste ervan er duimendik bovenop ligt.

De leer van prof. Van den Bergh lijkt ons dus niet zuiver en niet houdbaar. Hoe wij menen, dat het probleem wel kan worden aangepakt, zullen wij in een volgend artikel behandelen.

Z.O.-Azie, „waar de Nederlanders belanghebben”.

Voor de oplossing van het vraagstuk van de betalingsbalans van West-Europa acht hij het noodzakelijk, dat deze hulpbronnen tot ontwikkeling worden gebracht.

Indonesië en de Veiligheidsraad

Zoals ik zoëven opmerkte, heeft minister Bevin in deze rede getoond een wijde blik te bezitten, waarom wij Engeland van harte deze minister mogen benijden.

In de Memorie van Antwoord merkt onze bewindsman van buitenlandse zaken naar aanleiding van de Indonesische kwestie in de Veiligheidsraad op blz. 5 met enige ophief op:

„Als praktische bewijzen voor de toenemende bemoeienissen van ondergetekende's Departement met de Indonesische kwestie als gevolg van de internationale repercussies, welke deze opwekt, moge ondergetekende er op wijzen, dat hij op 20 Maart 1947 een speciale afdeling van zijn Departement (Directie Verre Oosten) te Batavia heeft gevestigd, welke met zodanige bevoegdheden is uitgerust, dat zij in staat is onmiddellijk te handelen, wanneer zich internationale complicaties voordoen.”

Tot dusverre was het gewoonte, dat het departement van buitenlandse zaken zijn vertegenwoordigers slechts had bij vreemde Mogendheden en daarom heeft mij de instelling van deze Directie Verre Oosten wel enigszins bevreemd. Nog altijd sta ik sceptisch tegenover het nut en de noodzaak hiervan. Volgens mij berust de verantwoordelijkheid voor ons buitenlands beleid nog altijd bij de minister op het Plein en bij een dergelijke verplaatsing van een deel van het departement naar een zo ver verwijderd punt als Batavia is de vrees niet ongerechtvaardigd, dat ook op dit punt in Batavia een min of meer zelfstandig beleid wordt gevolgd, dat den Haag wel eens voor fais accomplis kan stellen of tot ingrijpen noopt, zodat Batavia genooddaakt is op te vlug geventileerde opinies terug te komen. Wij hebben daar enige dagen geleden nog een voorbeeld van gehad, dat mij de vraag doet stellen, of de Luitenant-Gouverneur-Generaal door zijn langdurige diensttijd in een tropisch klimaat niet blijkt geeft van overprikkelbaarheid.

Dat tegenzeggelijk onze internationale positie bij de behandeling van het Indische vraagstuk betrokken is, wil ik de minister gaarne toegeven. Het is juist mijn grief, dat een van de cardinale fouten, welke bij de behandeling van het Indische vraagstuk gemaakt zijn, ligt op internationaal terrein en deze fout reken ik in het bijzonder ook de minister van buitenlandse zaken aan. Ik heb hier het oog op de bij art. 1 van de z.g. overeenkomst van Linggadjati gedane erkenning de facto van de Republiek Indonesia. Het Kabinet en in het bijzonder hij, die belast is met de zorg voor onze buitenlandse betrekkingen en internationale positie, had moeten begrijpen, dat deze de facto erkenning gevolgen voor de internationale status van de Republiek Indonesia met zich zou kunnen brengen. De behandeling van het Indonesische vraagstuk in de Veiligheidsraad en de bemoeienis van de Veiligheidsraad zijn hiervan het gevolg geweest. Weliswaar heeft toen de regeringsvertegenwoordiger, mr. E. N. van Kleffens, namens de regering juridisch voorbehoud gemaakt, maar de kracht van dit argument is door art. 1 van de overeenkomst van Linggadjati, waarvoor in het bijzonder deze Minister de verantwoording draagt, verzwakt.

De minister erkent in de memorie van antwoord, zoals ik zoëven heb aangehaald, de toenemende bemoeienissen van zijn Departement met de Indonesische kwestie als gevolg van de internationale repercussies, welke deze opwekt. De minister heeft m.i. echter nagelaten om met de vakkennis en dienstervaring, waarover ook hij, als voortgekomen uit de buitenlandse dienst, moet beschikken, te onderkennen de internationale gevaren, welke in een deel van het Indische nationalisme verborgen zijn. Er is toch verschil tussen een gezond nationalisme, dat onzijdig volledige erkenning vindt en een aangewakkerd schijnnationalisme, dat niet gericht is op nationale opbouw, doch op internationale chaos.

In dit verband wil ik wijzen op het in het Frans verschenen en onlangs weer herdrukte boek van Stalin over „Les questions du Léninisme”. Ik veroorloof mij daaruit enkele citaten te geven; en wel drie conclusies:

„de la une première conclusion: aggravation de la crise révolutionnaire dans les pays capitalistes, éléments d'explosion de plus en plus nombreux sur le front intérieur prolétarien, dans les „métropoles”.”

„de la une deuxième conclusion: aggravation de la crise révolutionnaire dans les pays coloniaux, éléments de révolte de plus en plus nombreux contre l'impérialisme sur le front extérieur, colonial.”

„de la une troisième conclusion: l'inevitable des guerres sous l'impérialisme, et la coalition inévitable de la révolution prolétarienne en Europe avec la révolution coloniale en Orient, formant un front unique mondial de la révolution contre le front mondial de l'impérialisme.”

Deze drie conclusies van de theorie van het communisme zijn m.i. duidelijk en ongetwijfeld ook de minister met zijn vakkennis en dienstervaring bekend.

Ik veroorloof mij echter de minister de vraag te stellen of hij bij het nationaal Réveil in Nederland-Indië met zijn kennis van buitenlandse toestanden niet onderkend heeft, dat zich in een deel van wat men thans Indonesië pleegt te noemen deze proletarische revolutie afspeelt en of hij het Kabinet voldoende gewaarschuwd heeft tegen deze buitenlandse invloeden.

Met des te meer aandrang stel ik deze vraag, omdat de minister de Memorie van Antwoord deze belangrijke kwestie in één zinnetje afdoet, waar hij zegt:

„Deelstaat in het samenstel van het nabouwd rijk is ondergetekende niets bekend”.

In verband daarmee stel ik er prijs op straks een rapport, dat ik enige tijd geleden uit Indië ontving over de recente communistische activiteit in Indonesië, vertrouwelijk aan de minister te overhandigen.

Met enig vertrouwen hadden mijn politieke vrienden en ik de toenemende bemoeienis van het departement van buitenlandse zaken met de Indonesische kwestie begroet, maar ik moet verklaren dat dit vertrouwen door hetgeen de minister in de memorie van antwoord heeft medegedeeld, aanzienlijk geslonken is.

Het algemene beleid

Tot mijn spijt moet ik verklaren, dat ook het algemeen beleid van de minister, zoals hij dit in de memorie van antwoord in het kort heeft uiteengezet, niet in staat is het onbehaaglijk gevoel, dat ons besluipt, weg te nemen.

Op blz. 4 van de memorie van antwoord toch zegt de minister:

„De regering heeft herhaaldelijk doen blijken, dat zij de „one world”-gedachte aanhangt en alles doet, wat in haar vermogen is om die te bevorderen. Zij moet echter tot haar leedwezen constateren, dat in sommige kringen weinig neiging aanwezig schijnt om zich door overeenkomstige overwegingen te doen leiden. Dat deze kringen zich aldus van de overige wereld meer en meer distantiëren, betreurt de regering ten zeerste; tot dusver was dit voor haar geen reden haar standpunt te herzien.”

Ik wil erkennen dat de term „one world”, gelijk de minister op blz. 2 van de memorie van antwoord opmerkt, een groot algemeen ideaal inhoudt. Ik vraag mij echter af of dit ideaal zelfs in een verre toekomst praktisch te verwezenlijken is.

Wat mij in het bijzonder verontrust in de zoëven geciteerde passage, is het laatste zinsdeel:

„tot dusver was dit voor haar geen reden haar standpunt te herzien.”

Velen onzer hebben gemeend, dat het Handvest van de Verenigde Naties het begin zou inluiden van een verbonden wereld. Aan velen onzer echter is gebleken, dat dit ideaal thans reeds een illusie genoemd mag worden. Er zijn toch in de laatste tijd op internationaal terrein feiten voorgevallen, die een denkend mens en ook de minister tot nadenken moeten stemmen.

Ik noem slechts het aangenomen voorstel tot het instellen van de z.g. Kleine Assemblée, waaraan de Sowjet-Unie en veel Staten van Oost-Europa niet deelnemen, en ik wijs slechts op het mislukken van de Conferentie te Londen van de 4 ministers van buitenlandse zaken, welke nu gevolgd zal worden door een bijeenkomst van 3 ministers van buitenlandse zaken, waaraan wederom de minister van buitenlandse zaken van de Sowjet-Unie niet deelneemt.

Ik meen te mogen vaststellen, dat deze gebeurtenissen er op wijzen, dat het ideaal van „one world” niet met de realiteit strookt. Trouwens, wie kennis heeft genomen van het zoëven door mij genoemde boek van Stalin over het Leninisme, zal tot de erkenning moeten komen, dat dit ideaal nimmer praktisch te verwezenlijken is.

Er zijn ten minste twee werelden. Die van de Westerse Christelijke beschaving en die van de Slavische volken, die gebukt gaan onder de dictatuur van het proletariaat, en dan laat ik de Arabische wereld, India en China hier nog buiten beschouwing. De grootste tegenstelling op dit ogenblik is wel die tussen de Sowjet-Unie en de Verenigde Staten van Amerika of, anders gezegd, tussen het historisch materialisme, dat streeft naar de dictatuur van het proletariaat, en de Westerse beschaving, die thans haar krachtigste verdediger vindt in de Verenigde Staten van Amerika of, wil men het nog pregnanter zeggen, tussen de materie en de geest. En nu wil men het van de zijde van hen, die streven naar de dictatuur van het proletariaat, wel voorstellen, alsof Amerika hierbij optreedt ter verdediging van kapitalistische belangen en van het imperialisme, maar deze voorstelling kan alleen post vatten in het brein van hen, die niet anders zien dan de stof.

Nimmer mag men vergeten, dat de grondslag voor de Verenigde Staten van Amerika gelegd is door hen, die uit geloofsovertuiging en ter wille van de vrijheid van hun geloofsbelijdenis naar het nieuwe land zijn uitgeweken. Zij brachten de geest van de Westerse Christelijke beschaving mede naar het nieuwe land en uit deze geest wordt thans nog geleefd. Tot tweemaal toe hebben de Verenigde Staten van Amerika zich alle offers getroost om de Westerse Christelijke vrijheid te verdedigen tegen de aanvallen uit het Oosten en ook thans weer maken zij zich op om grote offers te brengen om het door de Hunnen geteisterde West-Europa te helpen zich op te richten. Hier openbaren zich grote tegenstellingen van levensbeschouwingen en is het naar mijn mening zaak, dat bij het bepalen van Nederlands buitenlandse politiek zonder voorbehoud en onom-

Klachten over de post

Zeer talrijk zijn de klachten over de bezorging van postpakketten, trage aflevering, beschadigingen en vermissing van een deel van de inhoud, soms wel van het gehele pakket.

Deze klachten waren zo veelvuldig dat ik bij de behandeling van de begroting der P.T.T. in de Tweede Kamer enkele opmerkingen daarover heb gemaakt. Dit had ten gevolge dat ik van de P.T.T. de uitnodiging kreeg om eens een kijkje te komen nemen.

Daartoe ben ik enkele malen geweest op het bureau van de pakketpost te 's-Gravenhage, waar men centraal de pakketten voor deze stad en de naaste omgeving behandelt.

Men krijgt hier de pakketten van binnen- en buitenland.

Over de behandeling van de binnenlandse zendingen zijn mij geen klachten bekend en daarom beperk ik mij tot de buitenlandse pakketpost.

Er komt mail uit Indië, uit de overige overzeese gebiedsdelen, uit Amerika en veel andere landen.

Verreweg het grootste gedeelte der zendingen bevat aan invoerrechten onderhevige goederen. Ter bespoediging van de inklering zijn aan het bureau te 's-Gravenhage drie douane-beambten permanent werkzaam.

Het bureau heeft twee hoofdafdelingen, de afdeling inklering en de afdeling verzending. Pas als alles in orde is, douanerechten, enz., levert men af aan de afdeling verzending. Deze afdeling neemt echter geen slecht of gebrekkig ingepakte pakketten in ontvangst. De inkleringsafdeling moet zorgdragen dat zelfs de slechtst ingepakte zendingen behoorlijk worden afgeleverd.

De wijze van inpakken laat zeer veel te wensen over. Speciaal betreft dit de Indische mail, maar ook andere zendingen lijden aan hetzelfde euvel.

Men schrijft dit toe aan de veranderde categorie afzenders. Vóór de oorlog had men 10 pct. particuliere zendingen en 90 pct. van bedrijven. Dat is thans juist omgekeerd.

De zendingen uit Indië zijn voor ruim 2/3 gedeelte aangegeven voor een waarde beneden f 10, de zendingen b.v. uit Curaçao zijn voor ruim 60 pct. boven die grens.

Het is werkelijk bedroevend te constateren in welke staat de pakketten uit Indië aankomen.

Van de ruim 14.000 zendingen, sinds November 1947 aangekomen, moesten bijna 3200 pakketten of ruim 22,5 pct. worden overgepakt omdat zij beschadigd waren. Daarvan waren ruim 1200 zendingen zeer zwaar beschadigd.

De verzenders houden zich zeer slecht aan de geldende en in het belang der verzending gemaakte voorschriften.

Vloeistoffen in glas moeten in kisten worden verpakt. Zelden houdt men zich daaraan.

In vele zakken met post vindt men handenvol met losse koffie, rijst, suiker, pinda's, door goedwillende mensen aan kennissen hier te Jande gezonden, maar soms slechts in een oude krant ingepakt.

Het spreekt boekdelen dat speciaal met het oog op de defecte pakketten een zeef is aangekocht om koffie en rijst van elkander te scheiden.

Daarbij komt dat velen pogen de invoerrechten te ontduiken. Ik zag een

wonden de zijde moet worden gekozen van al die landen, die de op het Christendom gebaseerde Westerse beschaving verdedigen tegen het communisme.

Ik betreur het, dat de minister hier tegenover als zienswijze van de regering heeft te kennen gegeven, dat zij het oog gevestigd blijft houden op de „one world” en dat zij nog geen reden heeft gevonden haar standpunt te herzien.

Ik acht dit eigenlijk een voortzetting van de z.g. neutraliteitspolitiek van vóór 1940. Ziet de regering niet in, dat deze politiek thans voort te zetten ten eenmale onjuist en ook onmogelijk is? Natuurlijk sluit het innemen van een bepaald standpunt niet uit om in de mate, waarin zulks mogelijk is, ook met Staten, die op de basis van het communisme staan, samenwerking te zoeken, maar het doel van de Nederlandse Buitenlandse politiek moet er m.i. op gericht zijn om in de grote strijd, die zich thans op internationaal terrein afspeelt, welbewust de zijde te kiezen van die landen, die de op het Christendom gebaseerde Westerse beschaving verdedigen tegen het communisme.

Het verwondert mij, dat deze regering, steunende op twee regeringspartijen, de Katholieke Volkspartij en de Partij van de Arbeid, die beide zeggen het communisme fel te willen bestrijden, toch in haar buitenlandse politiek het oog blijft gevestigd houden op de „one world” en zich niet wel doordacht openlijk wil scharen aan de zijde van hen, die de Christelijke Westerse beschaving tegen het communisme wensen te verdedigen.

pak, waarin volgens verklaring oude kleren moesten zitten, dat echter vol was met sigaretten, boter, kaas, enz.

Pakketten, goed ingepakt volgens voorschrift, met daarbij behoorlijk ingevulde verklaringen omtrent de inhoud, zonder pogen om invoerrechten te ontduiken, dat alles zou het aantal klachten tot vrijwel nul reduceren.

Uit Indië moeten 22 pct. der pakken worden overgepakt, gecontroleerd en dus uitgepakt en ingepakt moeten daggelijks vele tientallen pakketten.

Een zestael zeer betrouwbare ambtenaren doet niets anders dan dit pakketten.

De zwaar geschonden zendingen geven aanleiding tot het schrijven van een brief aan geadresseerden om persoonlijk zich op de hoogte te komen stellen van de toestand, waarin zich het pak bevindt.

Aanvankelijk liet men enkele personen, wier zendingen geheel kapot in éénzelfde zak waren aangekomen, tegelijkertijd komen, in de hoop dat men onderling tot overeenstemming zou kunnen komen, aan de hand van ontvangen brieven en andere documenten. Dat is echter op een volkomen mislukking uitgegelopen.

Met de uiterste kracht wordt gepoogd het publiek zo goed mogelijk te dienen. De post is er voor het publiek en niet omgekeerd.

Maar nog meer klachten zijn er, waaraan de post niets kan doen. Vanwege financiën is bepaald dat men op zijn hoogst 200 sigaretten per maand mag ontvangen. Toen deze maatregel werd genomen is tevens bepaald dat zendingen met hogere aantallen in één maand ofwel in hun geheel teruggezonden moesten worden, of slechts afgeleverd worden tot een aantal van 200.

Klachten daaromtrent ontving de post bij duizenden, maar men zou hebben moeten klagen bij het ministerie van financiën. De post was slechts uitvoerder van de aanwijzingen van Financiën.

Een fout lijkt het m.i. dat zo uiterst geheimzinnig is gedaan ten aanzien van de bestemming van de overschietende sigaretten of tabak.

Waarom niet gepubliceerd dat men deze sigaretten bestemde voor volksherstel, waarom niet gezegd dat men de overschietende sigaretten zou willen kopen voor b.v. 1 cent per stuk?

De controle bij de post, maar vooral de mentaliteit bij de ambtenaren is zodanig, dat stelen of verduistering, of welke handeling ook in deze zin, uitgesloten moet worden geacht.

Waarom worden de klachten, behalve dan die omtrent de sigaretten, niet rechtstreeks tot de post gericht? Men heeft statistieken waaruit blijkt dat slechts 1 à 2 pct. der klachten gegrond is.

Veel meer post, ingepakt door ondeskundigen op ondeskundige wijze, onvolledige of foutief ingevulde verklaringen, zijn omstandigheden waartegen een doorlopend gevecht wordt geleverd. Dat zijn de grote boosdoeners.

Laat het publiek de hand in eigen boezem steken en men zal de post als voor de oorlog kunnen waarderen.

HACKE.

Ik vraag mij met bezorgdheid af of deze regering dan wel voldoende besef heeft van de grote betekenis, welke de door mij aangegeven scheidslijn voor de toekomst van de wereld en in het bijzonder ook van ons land heeft. In het Indische vraagstuk, in het bijzonder in haar betrekkingen tot de Republiek Indonesia, heeft de regering m.i. reedselijk gegeven, deze betekenis niet voldoende te beseffen.

De angst bekruipt mij, dat zij ook in de toekomst op het bredere terrein van de internationale verhoudingen geen open oog heeft voor hetgeen thans in de wereld rondom ons gebeurt.

DE NEDERLANDSE MISSIE NAAR ETHIOPIE.

Naar aanleiding van het ingezonden stukje in Vrij van 6 Febr. j.l., waarin de heer P. critiek levert op de Nederlandse missie naar Ethiopië, verzocht een der delegatie-leden mij, u het volgende mede te delen.

De Nederlandse missie bestaat uit vijf personen, van hen reizen er vier op kosten van Nederlandse bedrijven en instellingen of op eigen kosten en één als ambtenaar van het departement van economische zaken. Verder vervoert het vliegtuig van de K.L.M. nog vijftien andere betalende passagiers, die zich naar Ethiopië begeven.

Daar het Rijk dit initiatief moreel steunt, moet toegejuicht worden.

Moge de heer P. zich voortaan beter op de hoogte stellen, alvorens critiek te leveren.

Hoogachtend,
J. L.

over de wijziging van de hoger-onderwijswet

Bij de beraadslaging over het wetsontwerp tot wijziging en aanvulling van de hoger-onderwijswet heeft mevrouw Fortanier-de Wit Vrijdag 13 dezer in de Tweede Kamer het volgende gezegd: *)

Het voor ons liggend wetsontwerp is door het thans zittende kabinet aangekondigd in de Troonrede van 1946, terwijl bij de begroting voor het jaar 1947 de minister bij art. 111 een promemoriepost had uitgetrokken voor de verlening van subsidies aan de bijzondere universiteiten en de R.K. Hogeschool te Tilburg.

Bij de behandeling van deze begroting zijn door mij geen principiële tegenwerpingen ingebracht tegen genoemde post.

Wel heb ik de aandacht van de heer minister gevestigd op moeijeligheden en bezwaren, die een gevolg kunnen zijn van het beginsel, dat met aanvaarding van dit ontwerp wordt onderschreven.

Het is ongetwijfeld juist, zoals vele leden in het voorlopig verslag opmerken, dat de strijd voor het bestaansrecht van het bijzonder hoger onderwijs door de Staten-Generaal in 1904 ten gunste van het bijzonder hoger onderwijs is beslist.

Ook kan ik de in het voorlopig verslag geuite mening onderschrijven, dat het onvruchtbaar zou zijn in een herhaling te treden van de destijds gehouden uitvoerige debatten. De strijd om het bestaansrecht moge destijds ten gunste van het bijzonder hoger onderwijs zijn beslecht, het toen in art. 197 vastgestelde subsidie van f 4000 per jaar duidt er naar mijn inzicht niet op, dat de meerderheid van onze Volksvertegenwoordiging in die tijd het als overheidstaak zag dit bestaansrecht ook te maken tot een praktische bestaansmogelijkheid.

De verwezenlijking van die praktische bestaansmogelijkheid is tot nu toe bijkans geheel overgelaten aan de particuliere offervaardigheid.

Dit wetsontwerp beoogt de financiële tegemoetkoming van de overheid zodanig op te voeren, dat wel niet gesproken kan worden van een financiële gelijkstelling met de Rijksuniversiteiten, doch wel, dat deze wordt benaderd. Daarmede beogende in de wet vast te leggen, dat de Staat de verplichting heeft ook het bijzonder hoger onderwijs voor een groot deel te financieren.

Het moge nu juist zijn, zoals in de memorie van antwoord wordt opgemerkt en door de geachte afgevaardigde de heer Terpstra is herhaald, dat de Kamer door op 1 December 1938 met 47-46 stemmen het amendement-Moller te aanvaarden, een principiële beslissing had genomen ten aanzien van dit vraagstuk, het gaat, dunkt mij, niet aan, daaruit te concluderen, dat op die grond de Kamer in haar huidige samenstelling de consequentie van deze beslissing zou hebben te aanvaarden.

Veeleer sta ik op het standpunt, dat de principiële beslissing voor de Kamer in haar huidige samenstelling is gevallen bij de behandeling van de begroting voor 1947, toen niemand zich verzet heeft tegen artikel 111 van de begroting.

De principiële kant

Wat de principiële zijde van dit wetsontwerp betreft, zij het mij vergund het volgende op te merken.

In beginsel acht ik het voor alle takken van onderwijs van overwegend belang, dat kinderen uit verschillend milieu, van ouders van onverschillig of godsdienstige overtuiging, te zamen worden gebracht. Dit geldt naar mijn inzicht in versterkte mate voor het hoger onderwijs.

Een universiteit, de naam zegt het reeds, dient te zijn een algemeen, een vrij centrum voor de vorming en voorbereiding tot zelfstandige beoefening der wetenschappen en tot het bekleeden van maatschappelijke betrekkingen, waarvoor een wetenschappelijke opleiding vereist wordt. Het dient te zijn een trefpunt van de verschillende geestesrichtingen, opdat deze bevruchtend op elkaar kunnen werken.

Naar mijn inzicht voldoet een universiteit of hogeschool op confessionele grondslag niet aan het criterium van algemeenheid, dat ik zie als een wezenskenmerk voor hoger onderwijs.

Niettemin, al acht ik het op zijn plaats met leze enkele woorden de zaak principiële te stellen, mijn fractiegenoten en ik wensen niet buiten beschouwing te laten het feit, dat belangrijke groepen van ons volk dit anders zien: op principiële gronden de voorkeur geven aan bijzonder hoger onderwijs en met de jaren hebben bezwen, dat zij daarvoor tot grote offers bereid zijn.

Deze twee factoren: voorkeur voor een bepaalde vorm van hoger onderwijs en particuliere offervaardigheid,

ook al komen deze voor bij grote volks-groepen, zijn echter, dunkt mij, niet voldoende voor een belangrijke financiële tegemoetkoming uit 's Rijks kas, indien inwilliging van deze verlangens tot gevolg zou hebben, dat de wetenschappelijke vorming van de studenten geschaad zou worden of andere belangrijke nadelen op zouden treden.

De praktijk nu heeft bewezen, dat de instituten voor bijzonder hoger onderwijs met ere hun deel hebben bijgedragen aan de bloei van het wetenschappelijke leven in ons land.

Doch ik ontveins mij niet, dat andere belangrijke nadelen op kunnen treden, wanneer een waarachtige „universitas" zou komen te ontbreken, wanneer wetenschapsbeoefening op confessionele grondslag in de praktijk zou betekenen: op wetenschappelijk gebied naast en gescheiden van elkaander te leven in een van elkaar vervreemde gedachtenwereld en niet in een veelvoudige kring met elkaar.

En de Rijks- en de bijzondere universiteiten zouden daarvan gelijkelijk de schadelijke gevolgen ondervinden.

Ik meen, dat erkenning van het belang van bijzonder hoger onderwijs door middel van een groter financiële tegemoetkoming door de Staat de kans op het gevaar, dat ik zo juist schetste, vergroot, doch dit niet noodzakelijkerwijze met zich mede behoeft te brengen. Dat hier gevaren dreigen, wordt ook in het voorlopig verslag zeer te recht naar voren gebracht.

Het komt mij dan ook voor, dat de voorstanders van het bijzonder hoger onderwijs juist van hun kant begrip zullen moeten tonen voor de noodzaak, ook voor de abiturienten van bijzondere universiteiten of hogescholen, van het in aanraking komen met andersdenkenden in wetenschappelijk opzicht.

Het verheugt mij dan ook, dat vele leden, kennelijk de voorstanders van bijzonder onderwijs, in het voorlopig verslag uitdrukkelijk als hun mening uitspreken, dat het bijzonder hoger onderwijs geen beletsel is om kennis te nemen van de bonte verscheidenheid van meningen, theorieën en levensbeschouwingen, welke de maatschappij vertoont. De geachte afgevaardigde de heer Terpstra, heeft deze mening nog eens nadrukkelijk onderlijnd. Ik heb dit met waardering vernomen, doch ik ben het met de geachte afgevaardigde de heer van Walsum, eens, dat de heer Terpstra het niet juist ziet, wanneer hij meent, dat de desbetreffende passage in het voorlopig verslag afgedaan zou kunnen worden met een enigszins medelijdende glimlach. Het is hier toch van groot belang, op welke wijze deze bonte verscheidenheid van meningen ter kennis komt van de studenten van het bijzonder hoger onderwijs.

Met waardering heb ik uit de mond van de heer Terpstra vernomen — dit was mij ook wel bekend —, dat dit niet alleen gebeurt door het intermediair van de eigen hoogleraren. Doch ondanks de idyllische toestand, zoals de geachte afgevaardigde de heer Terpstra deze heeft geschetst, meen ik, dat het noodzakelijk is vormen te vinden om de onderlinge samenwerking meer doelbewust en nuttig te doen plaats hebben. Wij moeten ons goed realiseren, dat bijzonder hoger onderwijs nooit zal mogen betekenen: een zich opsluiten van de studenten tot 25-jarige leeftijd, zoals in het voorlopig verslag tot uitdrukking wordt gebracht. Dit zou een groot verlies voor ons volksleven zijn en een gevaar voor de gedachte van de volkseenheid. Op dit bezwaar antwoordt de minister in de memorie van antwoord, dat de bezetting toch wel heeft bewezen, dat het bestaan van het bijzonder hoger onderwijs de eenheid van ons volk zeker niet heeft geschaad.

Dit is inderdaad gebleken juist te zijn voor de bezetting, omdat in die tijd de benaauwenis zo groot was, dat op bijkans alle gebieden ons volk zich tot een eenheid voegde. Doch wie zou durven beweren, dat vóór of na de bezetting dit zelfde gezegd kon of kan worden?

De vrijheid op onderwijsgebied, die in wezen een geestelijke rijkdom kan betekenen, is helaas in de praktijk al te vaak aanleiding geweest tot schadelijke versnippering en versplintering.

Op het gebied van het hoger onderwijs zou een afsluiting en verenging kunnen ontstaan op wetenschappelijk gebied, die voor onze Nederlandse volksgemeenschap grote nadelen in zich kan bergen. In dat opzicht bestaat bij mij wel bezorgdheid en ik meen, dat het plicht is op deze plaats hier uiting aan te geven. De bezwaren, die ik hier naar voren breng, verliezen aan kracht, wanneer vertegenwoordigers van openbaar en bijzonder hoger onderwijs, met handhaving van eigen geloof en eigen inzichten, nauwere aanraking met elkaander zullen hebben dan tot nu toe het geval is.

Men kan denken aan vormen van samenwerking, die zeer voor de

hand liggen en nu incidenteel worden toegepast. Ik zou echter verder willen gaan. Ik denk aan een mogelijke taakverdeling tussen alle universiteiten (openbare en bijzondere) in onderling overleg; aan de wenselijkheid van het stelselmatig doen houden van voordrachtenreeksen door professoren van een bijzondere universiteit voor een openbare en omgekeerd, aan regelmatige contacten tussen de studenten van openbare en bijzondere universiteiten onderling.

Ik vraag mij daarbij bovendien af of er in het algemeen, door onderling overleg, geen vormen te vinden zijn, waarbij, in het belang van het universitaire leven zelf, gekomen wordt tot een samenwerking tussen openbaar en bijzonder hoger onderwijs, die de gevaren van vervreemding tussen de verschillende delen van ons volk zoveel mogelijk elimineert. Een samenwerking, die op materieel gebied efficiënt zou kunnen werken; bij een eventueel gezamenlijk gebruik van bibliotheken, laboratoria en dergelijke. Mij dunkt, dat hier voor de minister de taak ligt te peilen of de wil om te komen tot onderlinge contacten ook in de kringen van het bijzonder hoger onderwijs zo groot is, dat men bereid is vrijwillig tot vaste vormen van samenwerking te komen.

Van de geachte afgevaardigde de heer Terpstra, hebben wij vernomen, dat inderdaad die bereidheid aanwezig is. Ik hoop van harte, dat ook van de andere zijde dit denkbeeld wordt ondersteund.

De gedachte, die aan mijn betoog ten grondslag ligt, is deze, dat ook bij uiteenlopende inzichten een oplossing moet zijn te vinden, die ieder in zijn wezen laat en toch de nationale eenheid, de hogere belangen van ons wetenschappelijk en culturele leven dient.

Dit wetsontwerp geeft de praktische uitwerking van een beginsel, waarbij ieder het zijne krijgt. Ik meen echter, dat daarmee het werk niet voltooid is. De mogelijkheid voor de noodzakelijke voltooiing ligt niet geheel in handen van deze Kamer, doch allereerst in de kringen van het openbare en bijzondere hoger onderwijs zelf. Voltooid zal dit werk m.i. slechts zijn, als men in die kringen bereid is stelselmatig wegen te zoeken, die in de praktijk van het universitaire en hogeschooleven leiden tot levendige en duurzame onderlinge contacten.

Het komt mij voor, dat de minister zou kunnen overwegen of voor hem hier niet de taak ligt om in eerste instantie vertegenwoordigers van openbaar en bijzonder hoger onderwijs te zamen te brengen.

In eerste instantie, want het initiatief en de vormen van samenwerking zullen geheel overgelaten dienen te worden aan het openbaar en bijzonder hoger onderwijs zelf.

De technische uitwerking

Wat nu de technische uitwerking betreft, kan ik het uitgangspunt van de minister zeer wel waarderen.

Het voorgestelde systeem van subsidiëring komt mij voor te zijn een prijzenswaardige poging om, zoals de memorie van antwoord het zeer juist uitdrukt, de tegenstrijdige belangen van 's Rijks schatkist en de vrije ontplooiing van het bijzonder hoger onderwijs beide te dienen.

In de eerste plaats verheugt het mij te constateren, dat de voorwaarde, dat een bijzondere universiteit of hogeschool eerst tien jaar moet hebben bestaan, vóór zij voor subsidie in aanmerking kan komen, in de Kamer geen bedenking heeft ontmoet.

De verdeling in huisvestings- en exploitatiekosten, zoals deze in het gewijzigd ontwerp worden onderschei-

het voorgestelde systeem van subsidiëring van de exploitatiekosten, waarbij behalve het zg. „objectieve maximum" bovendien een maximum percentage van het verschil tussen uitgaven en inkomsten van de bijzondere universiteit of hogeschool wordt aanvaard, komt mij redelijk voor.

Met waardering heb ik dan ook geconstateerd, dat de minister blijkens de memorie van antwoord niet gevoelig is gebleken voor de suggestie, in het voorlopig verslag geuit, om alleen het zg. objectieve maximum te doen gelden.

Het uitsluitend aanvaarden van een percentage van de gemiddelde kosten van de overeenkomstige faculteiten aan de Rijksuniversiteiten kan voor de zg. goedkope faculteiten leiden tot een subsidie van 100 %.

Zeer te recht merkt de geachte bewindsman in de desbetreffende passage op, dat bij dit systeem de prikkel tot zuinig beheer zou kunnen veranderen in een poging tot „opmaken" van de subsidie.

Niet vergeten mag bovendien worden, dunkt mij, dat de voorstanders van bijzonder hoger onderwijs zelf te ander plaatse hebben aangevoerd, dat ook zij het niet juist achten, de subsidie zo hoog op te voeren, dat de onkosten volledig gedekt zouden worden, omdat psychologisch gezien de noodzakelijkheid van financiële steun van particulieren van groot belang voor het bijzonder hoger onderwijs wordt geacht.

Nu volgens het gewijzigd ontwerp ook niet in de redelijkheid van gemaakte kosten zal worden getreden, is een handhaving van het subjectieve maximum, naar het mij voorkomt, een absolute noodzakelijkheid.

De minister heeft in de memorie van antwoord de bezwaren, die in het voorlopig verslag naar voren zijn gebracht ten aanzien van de beoordeling van de „redelijkheid" van de uitgaven, zonder meer tot de zijne gemaakt en het desbetreffende artikel eenvoudig geschrapt.

Nu moet ik zeggen, dat de aangevoerde tegenwerpingen ook wel enigszins tot mij gesproken hebben, doch ik kan anderzijds niet aannemen, dat de minister, die met zoveel nadruk de noodzaak van een beoordeling van deze redelijkheid in de memorie van toelichting op de voordracht heeft gebracht, dit in eerste instantie zou hebben gedaan zonder dat dringende motieven hem daartoe noopten.

Trouwens, er is te dien aanzien in het voorlopig verslag een interessante vraag gesteld, nl. of de minister voorbeelden kan geven van wel doelmatige, maar toch onredelijke uitgaven? De geachte afgevaardigde de heer van Walsum, heeft twee klemmende voorbeelden genoemd: de veterinaire en de tandheelkundige faculteit.

Zie ik het juist, als ik veronderstel, dat de minister, ten tijde van de toelichting op zijn wetsontwerp, hiervan eveneens stellig voorbeelden voor ogen moeten hebben gestaan? Indien dit zo is, zou ik het wel op prijs stellen, dit van de minister te mogen vernemen. Voor een juiste beoordeling van een en ander kan dit zeer verhelderend werken.

Ik heb zeker begrip voor de vrijheid, die het bijzonder hoger onderwijs zich wenst voor te behouden, doch de beperktheid van 's lands financiën dient nu eenmaal een belangrijke rol te spelen.

Die vereiste vrijheid voor het bijzonder hoger onderwijs richt de gedachten als vanzelf op de meermalen bepleite noodzakelijkheid, ook voor de Rijksuniversiteiten, van een grotere mate van zelfstandigheid dan nu het geval is.

Het vraagstuk van de autonomie van de universiteiten vormt een onderdeel van de vraagstukken, die de reorganisatiecommissie voor het hoger onderwijs in ogenschouw heeft genomen.

Niet alleen om dit onderdeel, dat ik voor een goede ontplooiing van het hoger onderwijs van zeer veel belang acht, doch ook uit anderen hoofde zou ik gaarne van de minister vernemen of de resultaten van het onderzoek van deze commissie spoedig kunnen worden tegemoet gezien.

Voorts komt het mij juist voor, dat de minister bij zijn standpunt is gebleven, dat de salarissen, uitgekeerd door bijzondere instellingen, die van het Rijk nimmer te boven mogen gaan.

Het verheugt mij, dat de minister niet getreden is in de suggestie, in het voorlopig verslag gedaan, die door de geachte afgevaardigde de heer Terpstra, is herhaald, te bepalen, dat, indien de bijzondere instellingen een hoger salaris uitkeren, dit hogere bedrag niet voor subsidie in aanmerking komt en dus geheel voor rekening der besturen blijft. Door een dergelijke regeling zou ten aanzien van de Rijksuniversiteiten een ongelijkheid geschapen worden, die niet billijk is te achten, ook al vergeet ik daarbij niet, dat voor een benoeming aan een bijzondere instelling instemming met de beginselen, waarop deze is gebaseerd, voorwaard zal zijn.

*) Door overvloed aan copy eerst herdrukt, — Red.

De les van Tsjechoslowakije

Hijst het stormsein!

Wat zich op het ogenblik in Tsjechoslowakije afspeelt, zal ongetwijfeld velen met ongerustheid vervullen en tot nadenken stemmen. De langzaam naderende communistische vloedgolf over Europa spreekt op het ogenblik des te meer tot onze verbeelding aangezien het geruis van haar branding minder ver weg klinkt dan een paar weken geleden. Het is een niet te ontkennen feit, dat de jongste gebeurtenissen niet alleen in ons land, doch in geheel democratisch West-Europa een gevoel van angst en onzekerheid heeft doen ontstaan.

Nog geenszins hersteld van de wonden die door het nationaal-socialistische monster zijn geslagen, wordt het oude Europa door een nieuwe dictatuur bedreigd, waardoor de vrees wordt gerechtigd, dat de grote jongste wereldstrijd om de vrijheid voor niets werd gevoerd. Het heeft geen zin de ernst van deze feiten te verbloemen, of ten aanzien van de tegenwoordige politieke ontwikkeling in Europa een struisvogelpolitiek te volgen. De toestand is ernstig, zeer ernstig zelfs en het ware te wensen dat elke Nederlander — doch vooral de z.g. politiek onverschillige — zich van de ernst van deze toestand volkomen bewust was. Mogelijk is dit, na de jongste ontwikkeling in Oost-Europa voor een groot deel wel het geval. Het is echter zeer de vraag of men in voldoende mate is wakker geschud om in te zien welke middelen ons als volk ter beschikking staan om het dreigende gevaar af te wenden, althans in te perken.

Want, ondanks deze sombere ontwikkeling hebben wij nog geloof in de toekomst, mits het gebeurde in Oost-Europa als een les ter harte wordt genomen. Immers, nog is Europa niet verloren. Nog zijn in vele Europese landen de begrippen „vrijheid” en „democratie” onaantastbare waarden. Nog heeft men in grote delen van Europa het lot in eigen hand. Het zij herhaald, mits de jongste gebeurtenissen in het Oosten ons allen voldoende hebben wakker geschud en ons als schrikjagend voorbeeld hebben gestrekt.

Wat kunnen wij nationaal doen?

In dit verband komt allereerst de vraag naar voren of wij nationaal het wereldgebeuren zouden kunnen beïnvloeden en wij aarzelen niet deze vraag bevestigend te beantwoorden.

Ongetwijfeld zullen wij alleenstaande als volk weinig kunnen uitrichten, doch wel als onderdeel van het democratische Europa.

Zouden wij passief tegenover deze ontwikkeling blijven staan, dan zouden wij onze plicht als democraat verzuken en daardoor afbreuk doen aan de krachten die zich gemakkelijk tot taak hebben gesteld het beginsel der menselijke vrijheid hoog te houden. Deze democratische volkerengemeenschap rekent op ons en als zodanig hebben wij een dure plicht te vervullen.

De les van Tsjechoslowakije dient daarom allereerst iets te betekenen voor de politiek onverschilligen die het enerzijds wel geloven, doch anderzijds handenwringend alarm slaan zonder nochtans de handen uit de mouwen steken. Vooral hun moet, na het luiden van de alarmklok over Europa, duidelijk worden gemaakt, dat er nog andere en hogere waarden in het leven bestaan dan het bezoek aan voetbalveld en bioscoop etc.

Deze groep van onverschilligen zal met nadruk moeten worden gewezen op de oude waarheid, dat het niet langer aangaat de uitdrukking te bezigen van „ik bemoei mij niet met de politiek”, aangezien de politiek zich immers, wel met hen bemoeit.

Wij willen ons niet aan de illusie overgeven dat de politiek niet geïnteresseerden zelf tot deze conclusie zullen komen. Wij — d.w.z. alle leden van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie en haar geestesverwanten — zullen deze lieden moeten overtuigen van het grote gevaar dat ons allen bedreigt. Hier ligt voor ons allen een eenvoudige, maar ongetwijfeld zeer belangrijke taak, belangrijk vooral als men deze ziet tegen de achtergrond van de naderende verkiezingen. Dit kost ons offers aan tijd en energie, doch deze offers zijn gering als men zich ernstig realiseert voor welk doel zij worden gemaakt. Men denke over de les van Tsjechoslowakije niet te licht en men vergeet vooral niet, dat het altijd de actieve figuren zijn die de minder-actieve moeten meeslepen.

De hand in eigen boezem

Daarom kan het o.i. zeker geen kwaad ook eens de hand in eigen boezem te steken. Immers, met het betalen van zijn contributie en het bezoeken van een enkele vergadering is men er op het ogenblik niet. Er zal meer gedaan moeten worden. De les van Tsjechoslowakije leert ons dat wij niet „zo maar” lid zijn van een politieke beweging en zeker niet als deze beweging zich tot taak heeft gesteld de hoogste waarden van de mens, te weten de vrijheid en de democratie, te verdedigen!

Daarom onttrekke ook niemand zich aan zijn plicht door — hetgeen helaas nog wel eens voorkomt — de gang van zaken aan het afdelingsbestuur over te laten. De komende verkiezingen vergen van ons offers aan tijd, energie en geld. Doch het gaat om de zaak van de vrijheid en men hoede zich ervoor de betekenis hiervan te onderschatten.

Nog zijn wij vrij, nog staan ons alle legale middelen ter beschikking om via het volk invloed uit te oefenen. Het zou aanbeveling verdienen dat een ieder zich bewust werd van de kostbaarheid van zulk een bezit en van de mogelijkheden die dat bezit ons

Dit bezit is Tsjechoslowakije thans ontnomen. Duizenden en nog eens duizenden hunkeren daar naar de vrijheid en benijden ons in stilte om datgene waarvan wij de grote waarde wellicht niet voldoende vermogen te onderkennen.

Verhoogde activiteit nodig

Laten wij daarom het stormsein hijsen en thans een klein offer brengen in de vorm van een verhoogde persoonlijke activiteit in de partij, opdat wij later niet genoodzaakt zullen zijn een offer van veel groter omvang te moeten geven waarvan de ruilwaarde oneindig veel geringer is! Laat dit de eerste les zijn die Tsjechoslowakije ons heeft geleerd.

De tweede les

Doch ook anderzijds hebben de gebeurtenissen in Oost-Europa ons de laatste dagen tot voorbeeld gestrekt. Wij doelen hier met name op de wel zeer teleurstellende houding der Tsjechoslowaakse socialististen.

Men is geneigd ook in dit opzicht te geloven aan de uitspraak „dat de geschiedenis zich herhaalt”.

Gelijk bij de overrompeling door het nazi-bewind in Duitsland, is ook het socialistische bolwerk in Tsjechoslowakije bij de communistische maat-

PARTIJNIEUWS

De volkspartij voor vrijheid en democratie

Eerste hoofdbestuursvergadering.

Zaterdag 14 Februari kwam het hoofdbestuur van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie voor de eerste maal in vergadering bijeen. Na afdoening van enkele huishoudelijke zaken werd uitvoerig gesproken over de kandidaatstelling voor de a.s. tussentijdse verkiezingen. Hierbij werd behandeld een ingekomen brief van de gezamenlijke middenstandsbonden.

Het rapport over de kandidaatstelling aan de centrales van de partij werd vastgesteld. Tevens hechtte het hoofdbestuur goedkeuring aan het voorstel van het dagelijks bestuur om binnenkort een eigen partijweekblad uit te geven.

Naar aanleiding van ingekomen voorstellen voor uitbreiding van de partijorganisatie en voor de actie voor de komende verkiezingen werd besloten, deze aangelegenheid nader te bespreken in een vergadering van de partijraad op 5 Maart.

Langdurig werd van gedachten gewisseld over het vraagstuk van een jongerenorganisatie.

Ten slotte kwamen in bespreking de vraagstukken van de wederopbouw, welke de vergadering als een van de belangrijkste problemen van deze tijd beschouwde. Aan de hand van verkregen studiemateriaal zal dit vraagstuk nader worden bekeken.

JONGERENORGANISATIE VAN DE AFDELING ROTTERDAM.

Op Donderdag 12 Februari heeft de jongerenorganisatie van de afdeling Rotterdam van de V.V.D. haar eerste en goed bezochte vergadering na de oprichting gehouden, waarin prof. Mr. C. W. de Vries op de hem eigen, onderhoudende wijze heeft gesproken over bedrijfsorganisatie, in het bijzonder over enkele aspecten van het ontwerp van de commissie van der Ven. Spreker wees er op, dat toepassing van het door deze commissie ontworpen stelsel hoge eisen zal stellen aan de zelfbeheersing van het bedrijfsleven. Immers kunnen met meerderheid van stemmen besluiten worden genomen, die allen binden, met inachtneming van het algemeen belang; het oordeel over belangrijke sectoren van het algemeen belang berust in eerste aanleg in bepaalde gevallen bij het bedrijf, welks vergaderingen besloten zijn. Ervaringen met bestaande vormen van bedrijfsorganisatie hebben geleerd hoe, tegenover het zeer grote voordeel dat de klassenstrijd gaandeweg overwonnen wordt, het nadeel kan ontstaan van een georganiseerde belangenstrijd tussen producenten en consumenten, met alle nadeln, daaraan verbonden.

In de discussie na de pauze werd o.a. in het licht gesteld hoe het enerzijds praktisch zou zijn bedrijfschappen in te stellen bij K.B., hoe anderzijds het belang van de materie, mede gezien in het licht van de rechtszekerheid en van de openbaarheid, de waarborgen die instelling bij de wet geeft, wenselijk maken. Een hartelijk applaus bewees de grote waardering voor het gebodene. Na afloop van de vergadering gaven velen zich op als lid.

AFDELING BOSKOOP

De afdeling Boskoop heeft onlangs een buitengewone ledenvergadering gehouden, die goed bezocht was. Zij werd geopend door de voorzitter, die ons raadslid W. C. Hage feliciteerde met zijn in-trede in de Provinciale Staten. Na goedkeuring van de notulen volgde

gestort, met het gevolg dat de strijder voor de vrijheid, president Benes, zijn laatste troef uit de handen zag geslagen.

Gelijk destijds in Duitsland, hebben ook de Tsjechische sociaal-democraten voor de overmacht gecapituleerd. De fatale ommeswaai naar links is thans in Tsjechoslowakije een feit geworden waardoor het beginsel der democratie, dat de socialistten beweren voor te staan, volkomen om hals is gebracht.

Gelijk wij reeds eerder opmerkten, wreekt zich hier de verkeerde mentaliteit der arbeidersbeweging, die zich in ideologisch opzicht helaas te veel naar het oude revolutionaire beginsel richt, waardoor zij de geesten van haar aanhangers rijp maakt voor het communisme.

Deze reeds vaker uitgesproken vrees is door de les van Tsjechoslowakije volkomen bewaard. Het gebeurde brengt ons in een zeer sterke twijfel in hoeverre wij op de steun van de socialistten kunnen rekenen als het er werkelijk om gaat het beginsel van de democratie te verdedigen.

Mede in verband met het bovengenoemde is een verhoogde activiteit van elke V.V.D.-er individueel bittere noodzaak.

Moge de jongste ontwikkeling in Tsjechoslowakije ons tot lering strekken opdat wij niet door schade en schande slechts wijs worden.

G. STEMPTER.

AFDELING SOEST

De afdeling Soest hield op 18 Februari haar eerste openbare vergadering, waarin de heer J. M. J. A. van Dijk, lid van het hoofdbestuur, sprak over: Doelstellingen der V.V.D.

Spreker gaf eerst een uiteenzetting van het ontstaan der politieke partijen na de oorlog, speciaal van de P. v. d. A., welke oprichting als een doorbraak door het politieke front was bedoeld. De uitslag van de verkiezing van de leden der Tweede Kamer was een teleurstelling, die van de leden der Prov. Staten een nog grotere.

Er bestond geen evenwicht in de P. v. d. A., zoals vele leden van de oude V.D.B. en onafhankelijken gehoopt hadden, iedere oppositie was een fitie.

Spreker zette vervolgens uiteen, hoe de nieuwe V.V.D. tot stand kwam en besprak daarna belangrijke punten van het beginselprogramma der Partij. Na de pauze beantwoordde de heer van Dijk enige hem gestelde vragen.

ONDERCENTRALE HOEKSCH WAARD

Op Donderdag 4 Maart 's avonds 8 uur houdt de ondercentrale Hoeksche Waard van de Rijkskieskring Dordrecht een propaganda-avond in de zaal van Schelling en v. d. Ree te Klaaswaal met als spreker de heer G. A. van Overklift uit Munnekeziel.

In 1945 sprak de heer van Overklift op een propaganda-avond van de afd. Hoeksche Waard van de B.J.L. te Oud-Beijerland voor een stampvolle zaal, hij is dus geen onbekende voor deze streek.

AFDELING 'S-GRAVENEEL

Op 4 Februari heeft de afdeling 's-Gravenedeel een ledenvergadering gehouden onder voorzitterschap van de heer A. Liefwaard. Nadat de jaarverslagen van de secretaris en de penningmeester waren uitgebracht, werd in de vacature van de heer H. de Heer, oud-bestuurslid der afdeling en oud-raads-lid, gekozen de heer J. C. de Heer en in de plaats van de heer R. Verwijs, die door drukke werkzaamheden zijn bestuursfunctie niet kon handhaven, de heer P. C. Reedijk.

AFDELING DE WIJK-KOEKANGE.

Dezer dagen heeft de afdeling de Wijk-Koekange van de V.V.D. vergaderd onder voorzitterschap van de heer R. Nysingh. Tot bestuursleden werden gekozen de heren J. Bakker te Osbaar en J. ten Wolde J.G.zn. in de Wijk. Na afhandeling van het huishoudelijk gedeelte der vergadering hield mr. H. K. de Langen uit Meppel een inleiding over de voorgeschiedenis van de nieuwe politieke partij en over haar beginselen.

Spreker betoogde dat vrijheid, verantwoordelijkheidsbesef en sociale gerechtigheid in onze op christelijke grondslag berustende samenleving een zo groot mogelijke welvaart kunnen brengen. Enkele bezwaren tegen een socialistisch stelsel werden opgesomd. Zo wees de spreker er op, dat in een socialistische gemeenschap veel arbeidskracht op onproductieve wijze verloren gaat. De ten dele gedwongen „geleide economie” van de tegenwoordige tijd met haar vele ambtenaren wijst wel in deze richting. Ook op het dan bestaande gevaar van aantasting van de geestelijke vrijheid werd de aandacht gevestigd.

Vele onderdelen van het beginselprogramma van V.V.D. werden in het licht gesteld. Anders dan bij de verkiezingen in 1946 met de Partij van de Vrijheid het geval was, heeft nu de nieuwe partij de wind beter in de zeilen en het getij mee. Velen, die in 1946 werden gegrepen door een zeker eenheidsstreven en het dusgenoemde personalistisch-socialisme keerden terug naar de beproefde be-

AFDELING DEVENTER

De vrouwengroep van onze afdeling mag zich in een groeiende belangstelling verheugen. Sinds het vorige jaar is het aantal leden verdubbeld.

Het winterseizoen werd geopend met een lezing van mevrouw Scheltema-Conradi. Op zeer boeiende wijze gaf spreker ons een inzicht in de partij-organisatie en zij wakte de vrouwen op tot meer belangstelling voor het politieke gebeuren.

Een tweede lezing hield ir. S. Stoffel (Delft) over de „noodzaak van de democratie”. Met grote aandacht volgde men dit actuele onderwerp, en vele vragen werden de spreker gesteld.

De vorige week hield mevrouw Tulner (Deventer) een leerrijke causerie over Thorbecke, zijn persoon, leven en beginselen. Gedurende de discussie werd spreker bereid gevonden, later een aanvullende lezing te houden.

Tot slot volgde een propagandistisch woord van de voorzitter mej. Stoffel. Dit had tot resultaat, dat enige nieuwe leden geboekt konden worden en zes leden zich opgaven voor een abonnement op Vrij.

ling Groningen haar eerste openbare vergadering na de fusie van de P.v.d.V. en de groep-Oud. Deze vergadering werd een groot succes. Naar schatting waren er 350 belangstellenden. Voorwaar een resultaat, dat voor andere afdelingen in de provincie en elders in het land een stimulans kan zijn, juist nu weer eens een openbare vergadering te organiseren.

Na het openingswoord van onze voorzitter, mr. P. Dorhout, kreeg de heer Dettmeijer uit 's-Gravenhage de gelegenheid nogmaals een heldere uiteenzetting te geven van de belangrijkste gebeurtenissen op politiek gebied na de bevrijding, speciaal natuurlijk betrekking hebbende op de „doorbraak” in de P.v.d.V. en het tot stand komen van de P.v.d.V. Ter verduidelijking van zijn betoog en om niet al te historisch te worden sneed hij daarbij enige belangrijke problemen aan, zoals de Indische kwestie en de daarmee verband houdende moeilijkheden bij het zoeken naar werkgelegenheid voor onze demobiliserende militairen uit Indië. Ook wijdde spreker enkele woorden aan de rede van Koningin Wilhelmina, enkele weken geleden tot onze geallieerde bondgenoten gehouden. Duidelijk deed spr. uitkomen, dat onze Vorstin hier gesproken had in de eerste plaats tot het buitenland, in de tweede plaats als constitutionele monarch, d.w.z. als hoofd van de Koninklijke Nederlandse regering. Zoals de heer Beel ook reeds heeft gezegd is het kabinet geheel verantwoordelijk voor de inhoud van deze rede en werd de inhoud daarvan bepaald door de opvattingen van het kabinet omtrent de aangesneden problemen. Hier sprak de Vorstin geen persoonlijk woord, zoals Zij enkele malen uit Engeland gedurende de bange bezettingsjaren wel gedaan heeft. Haar persoon moet dus buiten elke discussie blijven ten aanzien van de inhoud van deze rede, hetgeen helaas hier en daar in dagbladen en periodieken niet beseft schijnt te zijn.

Na een opwekking aan alle politiekvrijzinnigen, eensgezind achter het vandel van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie de komende verkiezingsstrijd in te gaan, eindigde de spreker zijn met grote belangstelling aangehoorde rede. Hierna werd een ogenblik gepauzeerd, waarvan gebruik gemaakt werd om aanvullingsformulieren onder de aanwezigen te verspreiden, hetgeen aanstands al enkele nieuwe leden opleverde.

Na de pauze beklom de heer G. Ritmeester uit Den Helder het podium, om aan de hand van statistieken, eigen ervaring en uitspraken van politieke tegenstanders het regeringsbeleid op velerlei gebied te verwerpen en daartegenover te stellen de wensen en eisen van de V.V.D. De staatsschuld drukt men uit in tientallen milliaarden, het aantal ambtenaren wordt uitgedrukt in een getal van zes cijfers, het aantal ont-

worden, zegt de regering. Maar welke werknemer, welke kleine zelfstandige, welke ambtenaar kan nog sparen? Spreker hield de geheimzinnigheid en de slechte voorlichting van onze regering. Het Nederlandse volk moet weten waar het aan toe is, hoe arm het is en welke plannen de regering heeft. Thans is het geen tijd voor partijpolitiek in de regering. Nodig is een nationaal kabinet, dat in de eerste plaats behartigt de directe belangen van het gehele Koninkrijk. Alle nationaal gezinde partijen moeten aan de regering deel hebben. De V.V.D. is bereid hieraan mede te werken. Spreker kwam verder op voor de vrijheid in al zijn schakeringen: geestelijk, staatkundig en nationaal, zowel voor de werknemer als voor de werkgever, voor de confessionelen en voor de humanisten, voor de ambtenaren en voor de middenstanders. De V.V.D. behartigt niet de belangen van één enkele groepering, zij wil behartigen de belangen van iedere volksgroep, hier en overzee, van een ieder dus die deel uitmaakt van het Koninkrijk. Hij wekte ten slotte een ieder op eensegzind in de V.V.D. de vrijheid en de democratie te verdedigen.

Hierna volgde een korte gedachtenwisseling tussen de sprekers en de in die tussentijd binnengekomen vragen. Tenslotte nog een kort opwekkend woord van de voorzitter, waarna deze de vergadering sloot, na eerst nog beide sprekers de dank van de afdeling en van de aanwezigen overgebracht te hebben voor al hun moeite, welke hij dan ook meende te moeten belonen met een echte Groninger koek.

Na aan de uitgang nog een offer gebracht te hebben in de daar aanwezige hooeden (f 125) spoedde een ieder zich huiswaarts, aangezien het al zeer laat was geworden en velen nog de provincie in moesten.

De afdeling Groningen groeit gestadig, dank zij een aantal zeer actieve vrijwillige propagandisten. Telde onze afdeling op 1 Januari nog maar 425 leden, op het ogenblik is ons ledental de 700 reeds aanzienlijk gepasseerd. De fusie werpt bovendien nog weer een groter aantal vruchten af. Voor hen, die het nog niet mochten weten: U kunt zich als lid aanmelden bij onze administratrice, mevrouw Loos, Verl. Heereweg 104, die bovendien gaarne alle gewenste inlichtingen verschaft.

VROUWENSTUDIEGROEPEN GRONINGEN.

In deze provincie zijn een aantal vrouwengroepen opgericht, welke een serie onderwerpen betreffende het maatschappelijk leven zullen bespreken, telkens na een korte inleiding. De behandeling is meer informatief dan politiek; het is de bedoeling ook niet-leden aan te trekken.

RECHTEN EN PLICHTEN VAN DE VROUW

Mag ik naar aanleiding van hetgeen mevr. drs. Wibout-v. Gastel in Vrij van 13 Febr. schrijft een enkele opmerking maken?

Dat vele vrouwen in de donkere jaren, die achter ons liggen, bleken niet achter te staan bij de mannen wat moed, vindingrijkheid, enz. betrof, zal ieder wel met haar eens zijn: mevr. W. vindt dit een reden om de gelijkstelling van man en vrouw nog verder door te voeren.

De vrouwen hebben in ons land het kiesrecht al veroverd en zijn in bijna alle beroepen werkzaam en er voor verkiesbaar. Ze worden al dokter, advocaat, lerares, ingenieur, dominee, chauffeuses, werken op kantoren, enz., waardoor ze vaak de mannen, die een huishouden hebben te onderhouden, verdringen.

Er worden meer jongens geboren dan meisjes, maar op volwassen leeftijd zijn er veel meer vrouwen dan mannen. Dit komt doordat de mannen in veel moeilijker en gevaarlijker omstandigheden leven dan de vrouwen (de gevaren, verbonden aan het moederschap wegen hier niet lang niet tegen op).

Natuurlijk blijft er verschil tussen man en vrouw, maar steeds staan de mannen aan veel meer ongevallen bloot, varen op zee en moeten in militaire dienst, waarvoor ze uit hun studiën of werk worden gehaald, meestal tot hun groot ongenoegen en schade, en waardoor ze vaak later in de onmogelijkheid verkeren dit weer in te halen; velen worden gedood of verminkt.

Wanneer men nu aandringt op verdere gelijkstelling van man en vrouw, is het dan niet billijk, dat de vrouwen niet alleen in de rechten, maar ook in de plichten van de man delen?

Ook voor de vrouwen zou er een soort arbeidsdienst moeten komen. Het gewennen aan tucht, plichts- en saamhorigheidsgevoel, hygiëne, sportiviteit, enz., zou vele vrouwen ten goede komen zonder dat de specifiek vrouwelijke

De groepen Groningen en Winschoten zijn reeds tweemaal bijeen geweest; op beide plaatsen sprak in de eerste bijeenkomst mevrouw dr. M. Hartgerink Koomans over de geschiedkundige ontwikkeling van het vrijzinnige beginsel in het economische leven. Op de tweede vergadering sprak te Groningen mevrouw Tonckens Harders over sociale wetgeving, te Winschoten mevrouw Doornbos Oostingh over plattelandsproblemen. Gisteren (Donderdag) zou de groep te Uithuizen haar eerste samenkomst houden; in Garsthuizen, Grijpskerk en Ulrum is de cursus in een gevorderd stadium van voorbereiding.

eigenschappen in het gedrang behoeven te komen. Natuurlijk behoeven de vrouwen geen soldaat te worden, maar ze zouden kunnen verplegen, helpen in de huishouding, in winkels en op kantoren en ze zouden bijna al het werk kunnen doen dat bij de boeren op het land te doen valt.

Is het niet treurig, dat in vele ziekenhuizen en sanatoria zalen leeg staan door gebrek aan verpleegsters en dat er haast geen dienstmeisjes, werksters, naaisters, enz. zijn te krijgen? De dames willen liever vrij zijn, op straat flaneren of naar de bioscoop gaan. Dit is toch al een grote pré voor de vrouwen. Ze willen wel prettige baantjes aannemen, waardoor ze in mooie pakjes rond kunnen lopen, wat van de wereld kunnen zien en met mannen in aanraking komen, maar ze bedanken er voor, verpleegster te worden.

Wanneer er eenmaal ook voor de vrouw een soort arbeidsdienst is gekomen, dan zou men kunnen gaan praten over nog meer rechten.

Ik hoop en denk, dat mevr. W. het met het bovenstaande wel voor een groot deel eens zal zijn.

Rotterdam, 14 Febr. '48.
Dr. R. Mees.

De inzender bekijkt de zaken wat erg eenzijdig, dunkt ons. Wat vinden de lezers? — Red.

„EEN MERKWAARDIG VERZOEK VAN DE A.N.W.B.”

Geachte Redactie,

Uw artikel „Een merkwaardig verzoek van de A.N.W.B.” is kennelijk gebaseerd op een onvolledig krantenbericht. Ons verzoek hield niet anders in, dan dat het oefenen zou worden tegengegaan in enkele smalle straten van de binnenstad, welke in de route van de rij-examens zijn opgenomen en waar de oefenende auto's elkaar dag aan dag als het ware verdringen. Er zijn tientallen andere straten in Den Haag, niet breder dan de bedoelde en eveneens druk, waar de oefening evenzeer tot haar recht kan komen zonder zó stagnerend en gevaarlijk te werken als op het bedoelde examen-traject het geval is; desnoods kan men daarna als bekroning van de oefening één maal het examen-traject afrijden.

Intussen zijn ingevolge ons verzoek nu andere examen-trajecten aan het bedoelde toegevoegd, waardoor vanzelf wel enige „spreiding” zal ontstaan.

Hoogachtend,
Koninklijke Nederlandsche
Toeristenbond A.N.W.B.
A. G. M. BOOST,
Directeur Wegen en Verkeer.

J. C. M. VALKS, BURG. GROTHESTRAAT 47a, SOESTDIJK, TEL. 2732 (K. 2955):

MAKELAAR EN TAXATEUR
Taxaties door heel Nederland

N.V. BOELE'S
Scheepswerven
en
Machinefabriek
BOLNES
*
Nieuwbouw en reparatie

LABOR'S GRAAN- EN MEELBEDRIJF
SOEST
M. v. d. ENT BRAAT
FABRIKANT VAN:
VEEVOEDERS
VEEKOEKEN
PAARDEN- EN RUNDVEEBROKJES
PLUIMVEEKORRELS
KONIJNKORRELS
VAN LENNEPLAAN 65 — TELEFOON NO. 2430

Fa. B. Cuperus Az.
HESSENWEG 2 — DE BILT
Bijkantoor:
Laurillardaan 1 — Bilthoven.
Drukkerij en Uitgevers
van Periodieken
(Vak- en Verenigingsbladen).

Laat dit blad
lezen aan
uw vrienden

TER AAR — ALPHEN A/D RIJN 1948
Veiling van materialen voor aannemers
van hei- en grondwerken
S. I. TROOSTWIJK
bediigd Makelaar in Machinerieën en Metalen te
AMSTERDAM, Keizersgr. 349. Telef. 32565. zal op
WOENSDAG 3 MAART 1948
des voormiddags om 10 uur, in Hotel „Centraal”
b/h Nutsgebouw te ALPHEN a/d RIJN, ten over-
staan van de NOTARISSEN J. VAN HASSELT te
AMSTERDAM en H. G. BOKS, standplaats Oud-
hoorn, gem. ALPHEN a/d RIJN, publiek verkopen:
Aannemers-materialen, hout, enige ver-
rijdbare kranen, een ijzeren ponton en
een demontabele plaatijzeren loods.

D.o.k.v. Twee elektrische hefmachines met motoren
30 P.K. 220/380 Volt. Een demontabele verrijdbare
ijzeren bouwstelling, hoog 24 Mtr. Wielafstand
5 Mtr. Een sleuvengraafmachine met giek. Fabr.
Du Croo & Brauns, A'dam Voortbewogen door
één-cylinder petroleummotor. Een verrijdbare hù-
kraan, Fabr. Schipper, A'dam. Aangedreven door
een vertikale één-cylinder benzinemotor. Beton-
molen, 375 Ltr. met Dordt motor, 220/380 volt. Een
verrijdbare portaalkraan. Spoorbr 5 Mtr. Vlucht
8 Mtr. Hefvermogen 3000 K.G. Hef- en zwenk-
motoren. 550 volt gelijkstroom. Een dubbelwer-
kende handkraan, hefvermogen 1750 K.G. Vlucht
5 Mtr. Verrijdbaar op normaalspoor. Twee Magirus
Motorbrandspuiten op wagen met benzinemotoren.
Diverse zware pompen en kattekoppen, lieren,
staaldraden, 2 are takelblokken, dommekrachten
en heiblokken. Partijen stalen damwand Grote
partijen prima baddings en bekistinghout, afbraak,
ijzeren pijpen. Een grote partij tien- en achtgants
sterstenen met strippen en hoeken, zelflossers en
knijpers, Gresbuizen, diameter 40 cm., betonnen
Rioolbuizen, Gereedschappen, enz., enz. Alsméde
een IJZEREN PONTON, 18 x 6.5 Mtr. Diep 1.20
Mtr. en een DEMONTABELE PLAATIJZEREN
LOODS, 35 x 15.50 Mtr., in de nok 7 Mtr. Met in-
rijpoorten en betegelde vloer.

Te bezichtigen op Maandag en Dinsdag, 1 en 3
Maart 1948, van 9.30 tot 4 uur en op de dag van
verkoop van 8 uur tot 9.30 uur, in de loods en op
het terrein a/d Smidskade b/d Vijfaterbrug te
TER AAR. Per autobus Maarse & Kroon.
CATALOGUS op aanvraag verkrijgbaar bij de
Makelaar S. I. TROOSTWIJK, Keizersgracht 349
te AMSTERDAM-C., Telefoon 32565.

N.V. LIJM- EN GELATINEFABRIEK
„DELFT”
Fabrieksmerk: TWEE TORENS.
TEL. 106-363 DELFT.

GEBR. VAN HEEK
ENSCHDE
SPINNERIJ
WEVERIJ
VERVERIJ
DRUKKERIJ

N.V. Nederlandsche
Caoutchouc- en Gutta-Perchafabriek
v/h **BAKKER & ZOON**
RIDDERKERK
TECHNISCHE
RUBBERARTIKELLEN

Het Jongste Verleden
Parlementaire Geschiedenis van Nederland.
1918 — 1940
door
Mr. P. J. OUD
Het eerste deel van dit STANDAARDWERK
verschijnt voorjaar 1948. Het is de bedoeling dat
het gehele werk in drie jaar compleet is. (6 delen).
Het boek wordt gedrukt op houtvrij papier
en gebonden in zwaar zwart buckram. De
totale omvang zal ± 2400 pagina's bedragen.
DE PRIJS PER DEEL IS f 17.50.
Men tekent in op het gehele werk.
VRAAGT EEN UITVOERIG PROSPECTUS BIJ
Boekhandel D. BROUWER & ZOON
BAKKERSTRAAT 17, ARNHEM

WARUJ!

Op bladzijde 4 van dit nummer:

„Overdenkingen bij het programma" en het slotartikel „Om het behoud van de democratie."

„slaet
op den trommele"Waarnemend Hoofdredacteur:
Drs H. A. KORTHALS, Voorschoten

Voorlopig adres van Redactie: VAN BEUNINGENSTRAAT 3, ROTTERDAM. Gironummer 245103 t. n. v. de penningmeester van de stichting „Slaet op den Trommele" te Utrecht.
Adres van Administratie: NIEUWE GRACHT 38, UTRECHT, Telefoon 19298 — Abonnementen f 1.30 per kwartaal, f 5.20 per jaar — Losse nummers f 0.14.

EEN ZAAK MET VEEL KANTEN

Ons Eerste Kamer-lid prof. Molenaar heeft enige tijd geleden de aandacht gevraagd voor excessen in persuitingen. Hij heeft toen n.l. vragen gesteld omtrent een voor het openbaar gezag beledigend geachte plaat met bijbehorend artikel in het weekblad De Vlam. Er volgde een strafvervolgung tegen de hoofdredacteur van dat blad. Er zijn vrouwen de laatste tijd meer strafzaken geweest of nog gaande tegen journalisten, die te ver zijn gegaan. Het betreft journalisten van zeer linkse richting en ook journalisten van wat we schandaal- en kankerblaadjes kunnen noemen. Deze gevallen worden gekenmerkt door de omstandigheid, dat de betrokken journalisten uit het oog hebben verloren hoe ver ze mochten gaan bij het formuleren van hun denkbeelden in hun kritiek.

Er doen zich helaas ook andere gevallen voor, waarin journalisten uitglijden, n.l. door toevertrouwde of op andere wijze ter kennis gebrachte geheimen te publiceren, ook wanneer het staatszaken betreft. Wij denken bijv. aan de publicatie in een weekblad van fragmenten der notulen van Linggadjadi: een geheim stuk, welks geheimhouding slechts mocht worden opgeheven na goedvinden van alle betrokkenen. Dit geval heeft zich een jaar geleden afgespeeld en kreeg nog een extra onaangename bijmaak doordat de fragmenten tendentius aan elkaar waren geplakt.

Wij denken ook aan de publicatie van een geheim rapport van generaal Spoor in een te 's-Gravenhage verschijnend dagblad. Ons Tweede Kamerlid Vonk heeft, toen het eenmaal aan de openbaarheid was prijsgegeven en dus ter kennis van ieder kon komen, er vragen over gesteld aan minister Jonkman. Deze richtte zijn toorn over de gepleegde indiscretie toen ten onrechte tegen de heer Vonk; hij had tegen het indiscrete dagblad moeten fulmineren.

En nu heeft verleden week hetzelfde weekblad, dat verleden jaar stukken uit de notulen van Linggadjadi publiceerde, een advies van de Raad van State aan de Kroon in het openbaar gebracht.

* * *

Dergelijke gevallen hebben verscheidene aspecten. In de eerste plaats het mogelijke verweer van de geheimen schendende publicist, dat hij gehandeld heeft om het openbaar belang te dienen. Wij kunnen ons voorstellen, dat een journalist komt te staan voor het conflict tussen zijn recht op geheim te houden wat niet voor publicatie bestemd is en zijn beroepsdrang om door middel van zijn blad het algemeen belang te dienen. Wij kunnen ons zelfs voorstellen, dat de beroepsdwang het recht van de geheimhoudingsplicht,

In zo'n geval zal de journalist allerlei narigheid moeten riskeren. Maar hij moet dan drommels goed weten wat hij doet. Hij moet de stellige en onweerlegbare overtuiging hebben dat het algemeen belang publicatie dringend eist. Voorts zal hij zich ervan moeten vergewissen, dat er geen regelmatige weg bestaat, waarlangs het geheim in de openbaarheid kan worden gebracht. Dit laatste nu is in het onderhavige geval kennelijk niet in aanmerking genomen: de Staten-Generaal hadden immers aan de regering kunnen vragen het advies van de Raad van State over te leggen. Zo iets is vaker gebeurd, soms met en soms zonder succes.

Nu kan men zeggen, dat het hier een ongevraagd en onverplicht advies betrof, zodat de Staten-Generaal niet eens hadden kunnen weten, dat er een advies bestond. Zeker, maar in dat geval had de betrokken journalist niet verder mogen gaan dan te publiceren dat er een advies was; aldus zou hij de aandacht van de volksvertegenwoordiging voldoende op het feit van het advies hebben gevestigd. De inhoud van het advies had hij voor zich moeten houden.

* * *

Een ander aspect van het geval is de vraag, hoe het betrokken weekblad het advies in handen heeft gekregen. Dit aspect betreft niet alleen het uitglijden van een journalist maar ook het uitglijden van een overheidsdienaar. De schuldige kan slechts in een beperkte kring worden gezocht. Men heeft de keus: iemand van het kabinet der Koningin, een minister of een van zijn ambtenaren of een lid van de Raad van State of een ondergeschikte beambte.

Voor het aanzien van het openbaar gezag is het noodzakelijk, dat uitgemaakt wordt, wie uit de school heeft geklapt. Een moeilijkheid hierbij is, dat de verantwoordelijke hoofdredacteur, zich beroepende op zijn beroepsgeheim, zal zwijgen als het graf. Naar onze mening terecht, hoe laakbaar wij de publicatie ook vin-

den. Dit zijn echter twee geheel verschillende vraagstukken. Het beroepsgeheim van de journalist bestaat naar onze mening wel. Het is door de rechtspraak tot nu toe evenwel niet erkend. Dit moge een aanwijzing zijn voor hen, die op het ogenblik een perswet aan het voorbereiden zijn. Het wordt tijd, dat dit beroepsgeheim wettelijke erkenning en regeling krijgt. Erkenning, maar ook regeling: tegenover het beroepsgeheim behoort n.l. een tuchtspraak voor journalisten te staan. Onder deze voorwaarde bleek de minister van justitie indertijd geneigd het beroepsgeheim van de journalist te erkennen door toekening van een verschoningsrecht.

* * *

Van het grote aantal aspecten, dat de publicatie van het advies van de Raad van State heeft, mag stellig niet onvermeld blijven de wijze van publicatie. Ook deze was n.l. niet vlekkeloos. Het wordt immers voorgesteld, alsof het advies gericht was aan de Koningin persoonlijk. M.a.w.: het publiek krijgt de indruk, dat de Raad van State invloed op H.M. persoonlijk heeft willen en mogen uitoefenen. De student, die op zijn doctoraal examen rechten zou beweren, dat een dergelijk contact tussen de Raad van State en de Koningin bestaat, zou grote kans lopen te zakken.

De Raad van State richt zich immers tot de Kroon, d.w.z. tot de Koningin en Haar ministers gezamenlijk.*) Ten onrechte brengt de publicatie, waar wij het hier over hebben, de persoon van de Koningin in het geding; gelijk dat in sommige kringen — evenzeer ten onrechte — ook is geschied naar aanleiding van de radiorede welke de Koningin onlangs heeft gehouden. Het moest nu toch eindelijk eens uit zijn met dat gesol met de persoon van de Koningin. Als verschillende lieden na honderd jaar nog niets hebben begrepen van de figuur van de constitutionele vorst, dan mag men toch op zijn minst verwachten dat

De Engelse juristen tijdens de eerste zitting van het Internationale Gerechtshof in Den Haag.

zij hun onkundig en onwaardig gedoe zullen staken uit eerbied voor Hare Majesteit.

* * *

Tenslotte de inhoud van het advies. In hoofdzaak betreft deze twee punten: het gebruik van de Londense noodbesluiten in het Indische staatsrecht en de staatsrechtelijke vormgeving voor de Nederlands-Indonesische Unie. Twee punten van het hoogste belang. De Raad van State is er niet gerust op. Hij staat daarin stellig niet alleen, zoals men heeft kunnen leren uit het jongste Indische Kamerdebat. Daarin hebben niet alleen de oppositie-partijen een dergelijke ongerustheid getoond, ook prof. Romme, fractieleider van een der regeringspartijen, heeft in die geest gesproken; hij zei zelfs, dat het Uniestaatsrecht „in de versukkeling" was geraakt.

Evenzeer zal men zich kunnen herinneren, dat minister Jonkman toen beterschap heeft beloofd — daar kwam het tenminste op neer — inzake het Uniestaatsrecht. En wat de noodbesluiten betreft deelde hij mede, dat hij zou laten onderzoeken, hoe deze in een algemene wet, omvattende het Indische staatsrecht voor de overgangstijd, zouden kunnen worden verwerkt. Het advies van de Raad van State zal dit alles kracht bij kunnen zetten. En dit moet dan ook wel de bedoeling van dat hoge college zijn geweest.

Bij oppervlakkige kennisneming evenwel van de hier besproken publicatie krijgt men de indruk, dat de Raad van State het regeringsbeleid eenvoudigweg afkeurt en nu de Koningin persoonlijk onder ogen wil brengen dat het zo niet langer gaat, als het ware H.M. suggereerde, dat Zij het kabinet-Beel maar moet ontslaan.

En hoevelen nemen slechts oppervlakkig kennis van een weekbladartikel! Maar, hoezeer men ook critiek mag hebben op het Indisch beleid van het kabinet-Beel, men hoede zich voor verkeerde voorstellingen.

* * *

De indiscrete publicatie van de inhoud van het advies van de Raad van State kunnen wij, zacht gezegd, niet gelukkig vinden. Het geval toont weer eens, dat er een behoorlijke perswet moet komen.

Toen prof. Molenaar indertijd zijn vragen over het weekblad De Vlam had gesteld is overweging van nadere wettelijke maatregelen tegen uitgliddende persorganen in uitzicht gesteld. Men kan in dit verband denken aan verscherping van strafbepalingen. Maar evenzeer — en misschien nog meer — moet men denken aan een perswet, welke in een behoorlijke tuchtspraak voor journalisten voorziet. Dit zou een maatregel zijn welke een goed resultaat belooft en ons bovendien beter ligt dan het plaats en verhogen van strafrechtelijke barrières.

*) Weliswaar zijn de adviezen van de R. v. S. geadresseerd aan H. M. de Koningin. Bedoeld is dan evenwel de constitutionele vorstin, de Kroon, dus de Koningin met Haar ministers. De wet op de R. v. S. laat geen andere opvatting toe.

Agressie of defensie?

Zoals na de gebeurtenissen van het voorjaar in Hongarije zich aller bliken richtten naar Tsjechoslowakije, zo vraagt zich thans, nu de Tsjechische communisten hun korte metten met de democratie hebben gemaakt, een ieder af, wie het volgende slachtoffer van de Russische veiligheidswaan zal zijn. Nauwelijks was de Tsjechische zaak in kannen en kruiken, of Rusland stuurde, handelend volgens een cynische logica, aan Finland een uitnodiging om „zo spoedig mogelijk” een pact van wederzijdse bijstand te sluiten. Dit verraste niemand meer, want Finland behoorde reeds tot Ruslands machtsgebied. Het feit, dat het tot dusver zo clement behandeld werd, gaf eerder voortdurend aanleiding tot verbazing. Thans echter twijfelt niemand er meer aan, of de dingen in Finland zullen met dezelfde „revolutionaire legaliteit” als in Tsjechoslowakije geschieden. De gegevens ervoor zijn aanwezig: in het binnenland een communistische minister van binnenlandse zaken, die ervoor gezorgd heeft, dat de politie „betrouwbaar” is, aan de andere kant van de grens een overmachtige buur, wiens wensen niet twijfelachtig zijn. Weliswaar zijn de tegenkrachten in Finland sterker dan in Tsjechoslowakije, is de angst voor een herlevend Duitsland niet aanwezig en is waarschijnlijk ook het volkskarakter minder op het compromis afgestemd dan het Tsjechische, maar dit alles zal toch wel niet kunnen verhinderen wat algemeen reeds als een uitgemaakte zaak wordt beschouwd.

Veiligheid

Wat in Tsjechoslowakije gebeurd is en wat in Finland met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid gaat gebeuren, kan nog geboekt worden op de rekening van Ruslands behoefte aan veiligheid. Alle landen van Oost-Europa, inclusief Finland en Tsjechoslowakije, waren reeds in de oorlog als „invloedsgebied” aan Rusland toegewezen. Dit betekende, dat de andere geallieerden Ruslands bijzondere belangen in deze landen erkenden, vooral wat zijn veiligheid aangaat, m.a.w. zij erkenden, dat Rusland bij zijn buurstaten geen vijandelijke regeringen meer behoefde te dulden, zoals vóór de oorlog het geval was.

Ruslands veiligheidsopvatting bleek echter alras veel meer te omvatten dan zijn bondgenoten in de oorlog gedacht hadden. Rusland acht zich niet eerder veilig, dan nadat het in staat is alle uitingen van het leven in de staten, welke objectieve belang voor zijn veiligheid is erkend, te controleren. Dus het acht het niet voldoende om zijn ex-vijanden geheel of gedeeltelijk te ontwapenen of om met hen en zijn naburige bondgenoten militaire pachten te sluiten, het wil ook zijn politieke waarborgen hebben. De democratie, die nu eens deze dan weer gene regering de leiding van de staat in handen geeft, acht het iets wisselvalligs, iets verraderlijks, iets waarop het voor zijn veiligheid niet kan bouwen. Dus moet de leiding in handen komen van hen, die het wel kan vertrouwen, lieden waarvan het zeker is, dat zij elk consigne uit Moskou blindelings zullen opvolgen. Dit kunnen in de praktijk alleen de communisten zijn. Zelfs het economische en het culturele leven dezer naties zijn gebieden, waarover het zijn absolute zeggenschap wil uitstrekken, want hier kunnen staatsgevaarlijke (d.w.z. de Russische staat gevaarlijke) elementen bijzonder goed hun de geesten ondermijnend werk verrichten of onder het mom van economische belangen druk uitoefenen.

Defensief

Hoe agressief ook deze opvatting van de veiligheid zich plaatselijk in de regel moe uit, in wezen zijn alle maatregelen, door Rusland of zijn handlangers in Oost-Europa in de loop der laatste drie jaar genomen, defensief. Zij hebben ten doel Rusland veilig te stellen, een glacis van betrouwbare staten ten Westen van Rusland te vormen. Het feit, dat de Westelijke geallieerden te Jalta deze staten aan Ruslands goed vertrouwen overlieten, strekt al tot bewijs, dat Rusland in dat erkende glacis geen wezenlijke agressie meer kon, want behoefde te ondernemen.

Maar wanneer Finland zal zijn gelijkgeschikeld, zal Ruslands veiligheidsgebied, zij het volgens eigen veiligheidsopvatting, maar in ieder geval op grond van een erkend veiligheidsrecht, afgerond zijn. Dan kan met spanning de vraag gesteld worden: Wat zal Rusland dan doen? Zal het 't hierbij laten en het veilig gestelde naar binnen consolideren of zal het plekken buiten zijn erkende veilig-

heidsgebied onder zijn controle zoeken te brengen?

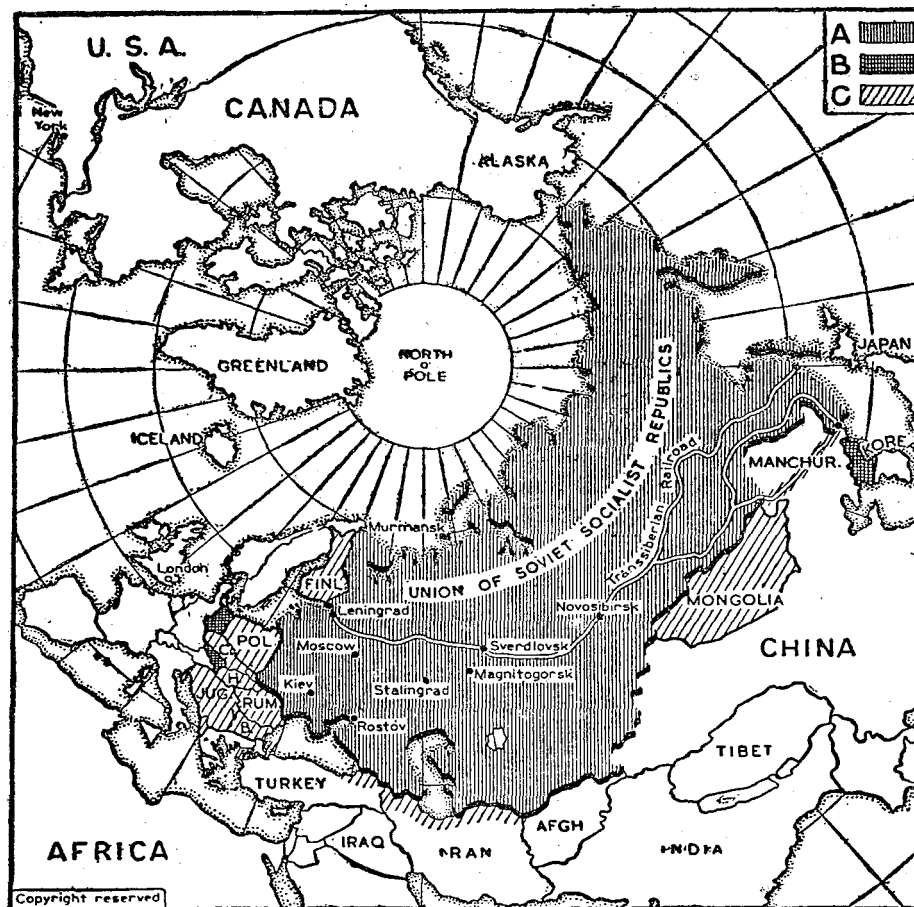
Indien Rusland de laatste weg kiest, krijgt zijn actie een wezenlijk andere betekenis. Dan treedt het op gebied, dat nooit als zijn invloedsfeer erkend is geweest. Dan treedt Ruslands veiligheidsopvatting, die in Oost-Europa nog gedeeltelijk door zijn erkend veiligheidsrecht werd gedekt, naakt naar voren. In Oost-Europa verleende dat veiligheidsrecht het een schijn van recht voor zijn optreden. In de rest van Europa, waar het geen erkend veiligheidsrecht bezit, mist het zelfs die schijn. Zijn optreden aldaar kan dan als agressief gequalificeerd worden.

Toch zit in deze redenering iets, dat niet bevreemdt. Als Ruslands optreden in Oost-Europa als niet wezenlijk agressief beschouwd moet worden, waarom moet datzelfde optreden in West-Europa wel agressief gerekend worden? Op grond van een willekeurige bepaling, in Jalta gemaakt, dat de Oost-Europese landen voor Ruslands veiligheid van vitaal belang zijn? Ongetwijfeld is deze constatering juist, maar de West-Europese landen zijn voor deze veiligheid van geen minder belang, vooral wanneer eenmaal (hetgeen nu bijna voltooid is) Rusland de uiterste consequentie uit de te Jalta gedane erkenning getrokken zal hebben. Wanneer de Oost-Europese landen, indien niet onder Russisch toezicht, een potentiële bedreiging voor Rusland vormen, vormen de West-Europese dat, zodra die eerste potentiële bedreiging weggenomen is (hetgeen nu geschied is), evenzeer. Indien dus te Jalta voor Rusland in Oost-Europa een veiligheidsrecht is erkend, dan is dit geschied op volkomen willekeurige gronden. Als Rusland een veiligheidsrecht in Oost-Europa heeft, dan heeft het er net zo goed een in West-Europa.

Zo ziet Rusland het ook. Het ziet in West-Europa een bedreiging voor eigen veiligheid, een bedreiging, welke potentieel karakter in zijn ogen hoe langer hoe meer (nl. naarmate de tegenstellingen zich toespitsen) reëel wordt. Wanneer het dus actief optreedt in West-Europa, dan beschouwt het dit evenzeer als een optreden te eigener beveiliging en dus evenzeer als een in wezen defensieve actie, al uit zij zich nog agressiever dan in Oost-Europa, omdat hier de communisten nog de sleutelstellingen moeten veroveren, terwijl zij deze in Oost-Europa reeds in bezit hadden en dus daar hun acties slechts voltooiende acties waren.

Het verschil

Het verschil tussen de Russische acties in Oost- en die in West-Europa is dus dit: ten aanzien van Oost-Europa

Deze kaart is genomen van Russisch standpunt uit. Zij toont duidelijk aan, waar Ruslands veiligheidsstelsel, van dit standpunt uit bezien, nog aanvulling of afronding behoeft. A is de Sowjet-Unie; B de door haar bezette gebieden van Duitsland, Oostenrijk en Korea en C haar satellieten.

ties aldaar (nl. dat zij in wezen defensief zijn), maar zodra zij overgeschakeld worden op West-Europa, ontstaat een fundamenteel verschil van opvatting: Rusland ziet geen verschil tussen de strategische functie van een niet-Russisch Oost-Europa en die van een dito West-Europa en acht beveiligingsmaatregelen daartegen te nemen, een recht, dat het van nature (door de geografie) gegeven is, dus niet veroverd behoort te worden. Handelend volgens dit natuur-recht, handelt het dus z.i. niet agressief, doch defensief. Engeland en Amerika daarentegen houden vast aan de op geen enkele geografische of strategische realiteit gegrondveste afspraak van Jalta, welke in geheel Europa ten Oosten van een in alle opzichten fictieve lijn Ruslands veiligheidsrecht wordt erkend en dus stilzwijgend ten Westen van die lijn niet, en beschouwen elk overschrijden van deze lijn als een schending van deze afspraak en dus als een agressie.

Als dit radicale meningsverschil blijft, is de toekomst niet twijfelachtig. Het wederzijdse wantrouwen jegens wat de ene partij agressie en de andere met evenveel overtuiging defensie noemt, zal blijven bestaan, zolang partijen met hun neuzen tegen de fictieve lijn gedrukt staan. En dat blijven zij, omdat voor Rusland de geografie van Europa niet verandert en dus ook niet de door die geografie bepaalde veiligheidsnoodzaak, en omdat voor de anderen de fictieve lijn een levensnoodzaak is.

„Spilt milk”

Dit sombere vooruitzicht doet thans menigen de toegevendheid van de Westelijke geallieerden in Jalta betreuren en zich afvragen, of Churchill niet gelijk had met aan te dringen op een invasie in de Balkan in plaats van in Normandië. Dat zou zijn neergekomen op een status quo ante 1939 en het ontzeggen van elk veiligheidsrecht aan Rusland. Maar: „it is no use crying over spilt milk”.

Een andere mogelijkheid ware geweest (zij zou direct uit de vorige — vergoede — mogelijkheid zijn voortgevloeid), indien men in het midden van Europa een macht had gehandhaafd, sterk genoeg om beide partijen lichamelijk van elkaar te scheiden, dus om de rol van derde te spelen. Dan zou het spel van het elkander onderling afstoten en aantrekken kunnen ontstaan, dat in zijn beweeglijkheid stabiliteit is. Die macht zou een soort Bismarckiaans Duitsland moeten zijn, dat Churchill ongetwijfeld voor de geest zweefde, voordat de eis van onvoorwaardelijke overgave, door Stalin gesteld, roet in het eten gooide. Thans, nu Duitsland voor jaren armlastig zal blijven, temidden van zijn mateloze ruïnes nauwelijks iets anders dan een hernieuwd nationalistisch nihilisme (dat wel zeer verre is van de gematigdheid van een Bismarck) kan opgroeien en het tot aan de Oder (of tot aan de Elbe?) beknot is, is ook deze kans zo goed als verkeken.

GEEN GEDWONGEN ZONDAGSHEILIGING

Hoewel de A.R., C.H. en S.G.P. twaalf van de vijftien zetels bezetten in de Barneveldse gemeenteraad, is op een verzoek van de kiesvereniging van deze partijen, om in Barneveld de café's op Zondag te sluiten en de Zondagsport te verbieden, afwijzend beschikt. De C.H. en A.R. raadsleden waren van oordeel, dat Zondagsheiliging een zaak van de Kerk en van elk Christen persoonlijk is. Aldus een bericht in de Nieuwe Haagse Courant.

In de Tweede Kamer hebben wij wel andere geluiden hieromtrent gehoord. De gemeenteraad van Barneveld heeft gelukkig begrepen, wat verdraagzaamheid betekent.

De exploitatie van het staatsvissers-havenbedrijf

Ons Tweede-Kamerlid den Hartog heeft onlangs bij de behandeling van de begroting van het Staatsvissers-havenbedrijf te IJmuiden enige opmerkingen gemaakt over de exploitatie van dat bedrijf. Hij zeide:

In de eerste plaats meen ik te mogen betwijfelen of de keuring van de vis thans aan redelijke eisen voldoet. Deze geschiedt namelijk door een visafslager, die in Rijksdienst is en die namens de Keuringsdienst Haarlem de vis terloops even bekijkt. Betrokkene is zo overladen met ander werk, dat het voor hem niet mogelijk is aan de keuring de nodige tijd te besteden. Als gevolg van een en ander is het enige malen voorgekomen, dat vis, die te IJmuiden voor menselijk gebruik werd goedgekeurd, ondanks prima verzorging, als verpakking in ijs, enz., waarop de handel ter plaatse scherp is ingesteld, twee uur later in een andere plaats werd afgekeurd. Met feiten als deze voor ogen en gelet op de grote omzet, welke in IJmuiden plaats vindt, meen ik te moeten concluderen, dat aanstelling van een Rijkskeurmeester, die zich geheel aan de materie in quaestie kan wijden, geen overbodige luxe zou zijn en ik moge dan ook de Minister verzoeven zodanige aanstelling ernstig in overweging te nemen.

Een ander punt is het onvoldoende scherp optreden bij geconstateerde overtredingen. Ik doel hierbij op het clandestien weghalen van vis en op diefstal van vis. In het bijzonder op dagen van geringe aanvoeren verdwijnt vaak een deel van de aanvoer buiten de normale handel om. Een van de methoden, die hierbij wordt gevolgd, is het niet geheel leeg halen van de schepen. Wordt nu een overtreding gesnapt, dan komt hij er meestal af met een waarschuwing of een geringe boete. Het ergste is al, dat de overtreding de verduisterde vis moet terugbrengen. Ik geloof niet, dat dit de manier is om het signaleerde euvel te bestrijden. De knoeters dienen stevig te worden aangepakt en ik zou absolute uitsluiting als middel willen aanbevelen.

Elk kilo vis, dat clandestien wordt weggewerkt, betekent schade voor het vissersbedrijf, omdat het niet over de afslag loopt, maar erger is nog, dat deze vis in de zwarte handel verdwijnt. De Overheid stelt zich, te recht, te weer om het kwaad van de zwarte handel te beteugelen en zij dient derhalve in de eerste plaats te zorgen dat deze in een Staatsbedrijf niet kan voorkomen.

De directeur van het Staatsvissersbedrijf heeft een reglement van orde te zijner beschikking en indien hij zich de mogelijkheden, die hem daardoor ten dienste staan, wil ten nutte maken, geloof ik, dat al veel bereikt zou kunnen worden. Ik zou de geachte bewindsman dan ook met aandrang willen verzoeken genoemde functionaris strenge instructie in de door mij aangeduide richting te geven.

Ten slotte zou ik er op willen wijzen, dat de Urker vissers, die de Noordzee bevissen en die vroeger hun vis in IJmuiden aanvoerden, thans, ondanks veel moeilijkheden, al veel verder varen, schutten door de afsluitdijk enz., op Urk zelf aanvoeren. Hiervoor moet toch een bepaalde reden bestaan. Het belang van het Staatsvissersbedrijf brengt m.i. mee, dat deze reden wordt opgespoord en dat zo mogelijk de bezwaren, die de Urkers blijkbaar tegen IJmuiden hebben, worden weggenomen.

middelbaar onderwijs

Over de reorganisatie van het M.O. is reeds zeer veel geschreven en gesproken. Het is niet mijn bedoeling wetenschappelijke of technische kwesties ter zake grondig te behandelen. Wel meen ik enige richtsnoeren in beknopte vorm te moeten vermelden welke naar mijn oordeel aan vele thans bestaande bezwaren betreffende studie- en opvoedingseisen te gemoet zullen kunnen komen.

Ik begin dan met enige grondslagen waarop m.i. het onderwijs gericht moet zijn en, in verband daarmee, met het noemen van bezwaren in het huidige systeem.

De belangrijkste grondslag van het onderwijs is, dat iedere leerling, die het M.O. volgt, in de gelegenheid moet zijn, zijn aanleg tot het uiterste te ontwikkelen en toe te passen.

De aanleg van een leerling voor een leervak of studierichting blijkt onduidelijk uit zijn lust daarin.

Het is voor een leraar feitelijk een onbegonnen werk in een klasse van 20 à 30 kinderen aan alle leerlingen, onder wie er velen zijn, die geen aanleg voor hun vak hebben, met kans op succes goed onderwijs te geven en te zorgen of te eisen, dat allen met ijver en belangstelling het onderwijs volgen. Het normale verschijnsel is dan ook, dat veelal slechts een klein deel der leerlingen met succes het onderwijs volgt; dit blijkt ook duidelijk uit de lage gemiddelde klasse-cijfers, welke bij de rapporten worden vermeld.

Doordat een groot deel der leerlingen het onderwijs in verschillende vakken niet kan volgen, laat meestal in iedere klas de stemming en de sfeer te wensen over. Er ontstaat een zekere weerstand in de klas; dikwijls blijkt, dat herhaling van een deel der behandelde leerstof noodzakelijk is en, als daarvoor op den duur geen tijd meer beschikbaar is, dat een deel der leerlingen de ambitie en ijver geheel verliest en onverschillig tegenover het vak staat.

Dit alles werkt buitengewoon storend en brengt achterblijven van een belangrijk deel der leerlingen met zich mee, terwijl het zo belangrijke zelfvertrouwen van velen hunner een gevoelige knak krijgt. „En de kinderen zweegen voort...” in een vijandige stemming.

Het doel van het onderwijs is onveranderlijk, dat de leraar aan de leerlingen het vertrouwen bijbrengt, dat ze niet alleen ruim voldoende kennis kunnen vergaren in het vak, doch ook en vooral, dat ze — afhankelijk van het vak — toepassingen zelf kunnen vinden, dan wel een eigen mening over bepaalde problemen kunnen vormen.

Daar aan deze primaire eis op middelbare scholen voor de vele moeilijke vakken door een belangrijk deel der leerlingen niet kan worden voldaan, is hiermede het systeem veroordeeld. Wie zijn oor te luisteren legt hoort dikwijls, dat vele leerlingen opgegeven werk, waarbij zij zelf iets moeten presteren, eenvoudig niet eens proberen, omdat ze het toch niet kunnen.

Het onderwijs moet zich, althans op de middelbare scholen, aanpassen aan de aanleg of begaafdheid van de leerling. Normaal heeft ieder kind zijn aan voor een deel van de onderwezen wetenschap en daarentegen veel moeite met het andere deel.

De jonge mens moet tijdens zijn wetenschappelijke opleiding ten behoeve van zijn toekomstig werk in de maatschappij zo efficiënt mogelijk worden opgeleid, terwijl daarnaast de lichamelijke opvoeding zeker een grote plaats moet innemen.

Zoals de toestand thans is, wordt bij het middelbaar onderwijs aan de lichamelijke opvoeding van de leerlingen, d.i. in de jaren, waarin hun persoonlijkheid zo goed mogelijk moet worden ontwikkeld, door de school vrijwel niets gedaan. En... daarvoor is thans ook zeer weinig tijd.

In de hogere klassen geldt slechts één wet: studeren en nog eens studeren, veelal tot 's avonds elf uur of later, en dan nog voor een deel in vakken, waarvan het slachtoffer weet, daarin niets te kunnen bereiken.

Juist in deze vakken versplintert hij zijn hersens en ambitie en verliest hij zijn tijd, zulks ten koste van de vakken, waarin hij goed is, zodat hij juist deze vakken stiefmoederlijk moet behandelen om het diploma te halen, het bevrijdende diploma.

Men zal dus een deel der eisen moeten laten vallen, eisen, waaraan een groot deel der leerlingen toch nimmer zal kunnen voldoen.

De verschillende inrichtingen van M.O. welke in de loop der jaren zijn ontstaan, trachten tegemoet te komen aan de aanleg der leerlingen ten behoeve van de verschillende studierichtingen. Echter blijken bovenvermelde bezwaren toch nog bij al die scholen en zijn zij dus blijkbaar onoverkomelijk.

Indien t.z.t. de lichamelijke opvoeding haar belangrijke en onmisbare plaats bij het middelbaar onderwijs zal gaan innemen, zal er automatisch minder tijd beschikbaar zijn voor de studie.

Deze lichamelijke opvoeding, welke bij iedere school onder zeer uitstekende leiding moet staan, kan en moet een machtige factor vormen voor de onderlinge band der leerlingen. Iedere school zal daartoe over een eigen sportterrein moeten beschikken, zo mogelijk gelegen in de nabijheid van de school. Daar zullen de leerlingen zich gaarne onder de sportleiding bevinden, zodat tevens de ouders weten en kunnen vertrouwen, waar en onder welke omstandigheden hun kinderen verblijven.

Het sportterrein is dan voor allen het algemene leslokaal in de buitenlucht, waar gezondheid, lichamelijke ontwikkeling en persoonlijkheid worden gekweekt. De kosten hiervoor zullen hun rente veelvoudig opbrengen.

Een oplossing

Uit het bovenstaande moge blijken, dat radicale wijzigingen in de studie-eisen nodig zijn.

De volgende oplossing is denkbaar:

1. Er wordt één algemene middelbare school, bijv. van het type lyceum ingevoerd.

2. Na de 1e, z.n. 2e klas, worden twee keuze-studierichtingen ingesteld. Uiteraard wordt bij de keuze overleg gepleegd tussen ouders en leraren, z.g. onder toepassing van testen, zodat van iedere leerling de studierichting, waarvoor hij aanleg heeft, wordt vastgesteld.

3. De twee studierichtingen zouden kunnen omvatten:

I. wiskunde, natuur- en scheikunde, mechanica, natuurlijke historie;

II. talen, geschiedenis, aardrijkskunde, staatsinrichting, boekhouden.

Tekenen, muziek, lichamelijke opvoeding voor allen gelijk.

4. Iedere leraar geeft twee soorten les in zijn leervak(ken) n.l.

a. de vast te stellen maximum leerstof voor leerlingen met aanleg;

b. de vast te stellen minimum leerstof voor leerlingen zonder bepaalde aanleg.

5. Er wordt een regeling getroffen, d.w.z. een zodanige lesrooster gekozen dat zeer begaafde leerlingen desgewenst een deel der vakken van de andere „maximum” studierichting kunnen volgen. Deze mogelijkheid zou kunnen worden verkregen door normaal voor een jaarklasse het maximum en het minimum onderwijs in

een vak op hetzelfde uur te doen plaatsvinden, waartoe het nodig zou zijn, dat voor ieder vak ten minste twee leraren aan de school beschikbaar zijn. Zulks is thans bij de bestaande middelbare scholen in de regel voor bijna alle vakken het geval.

Overigens wordt opgemerkt, dat de lessen met het minimum onderwijs niet noodzakelijk zoveel minder resultaat behoeven op te leveren, dan thans voor vele leerlingen het geval is. De leerstof met toepassingen zal voor dit onderwijs vrijwel geheel in het lesuur moeten worden doorgewerkt. Begaafde leerlingen kunnen echter desgewenst uit eigen beweging er dieper in treden, hetgeen voor deze leerlingen een zeer leerrijke oefening betekent.

6. Het klasse-systeem (parallel-klas) in de hogere studiejaren vervalt, hetgeen uiteraard geen enkel bezwaar oplevert, terwijl het grote voordeel wordt verkregen, dat de leerlingen met aanleg in het vak gezamenlijk les krijgen, hetgeen een onderlinge band en een stimulans voor de studie zal opleveren.

7. Het eindexamen heeft voor elke leerling in beginsel alleen plaats in de vakken met maximum onderwijs; eventueel, indien zulks nodig zou blijken, b.v. alleen schriftelijk in de vakken met minimum onderwijs.

Met bovenstaande regeling kan, althans zoveel mogelijk, worden bereikt:

a. een hogere efficiëntie betreffende het richten van de studie naar de aanleg, de te verwachten resultaten, het gebruik van de tijd;

b. een aangename sfeer in de klassen, waardoor het vertrouwen tussen leraren en leerlingen ten hoogste wordt gebaat;

c. grotere vorderingen met veelal verrassende resultaten in de vakken der „maximum” studierichting;

d. voldoende kennis, zulks met het oog op de algemene ontwikkeling in de vakken der „minimum” studierichting;

e. voldoende tijd voor lichamelijke opvoeding, sport, muziek e.d.

Het spreekt wel van zelf, dat in bovengenoemde studie-indeling van z.g. verlatting van het onderwijs niet alleen geen sprake is, doch dat integendeel in de keuze studierichting door de volle medewerking der leerlingen grotere kennis en inzicht zal worden verkregen. Aan deze studierichting zijn bovendien nog zoveel moeilijkheden verbonden, dat doorzettingsvermogen en ijver als pijlers van karaktervorming ten volle blijven gehandhaafd.

De leraren doceren aan in hun vak, zoveel zulks mogelijk is, begaafde leerlingen, terwijl de leerlingen zoveel mogelijk hun tijd kunnen geven aan de hun goed liggende vakken. Vertrouwen, sfeer en samenwerking zullen ongetwijfeld meer dan thans bereikt worden.

Voorts zal de noodzaak voor privaatlessen tot een minimum worden teruggebracht.

Als een belangrijk voordeel van een dergelijke eenheidsschool kan nog genoemd worden, dat in de provincie het volgen van gymnasium of lyceum in een andere plaats, omdat in de eigen woonplaats een H.B.S. is, overbodig wordt, waardoor reiskosten en tijd worden bespaard en tevens het losse verband tussen die leerlingen met hun school, alsmede de bezwaren aan het overblijven e.d. verbonden, worden ontgaan.

M.

Vrij-heden

Over alles en nog wat

In Amsterdam heeft de Kring zijn zilveren jubileum gevierd. Als u niet weet wat de Kring is, als gij de „Amsterdamse Bohème” van Victor van Vriesland niet kent, zullen wij niet trachten u dit uiteen te zetten, want dat ware onbegonnen werk. Wij zullen er dan mede volstaan te constateren, dat de Kring een — typisch Amsterdams — centrum is van kunstenaars en intellectuelen, die het om welke reden dan ook plezierig vinden, elkaar bij nacht en ontij te ontmoeten, van gedachten te wisselen over belangrijke problemen, te „kolderen” (als u ons begrijpt), te dansen en te banketteren, om met de echt-Amsterdamse heer J. v. d. Vondel te spreken, kortom: die er behagen in scheppen om van de nacht een dag — en wat voor een! — te maken. Het is iets uitermate hoofdstedelijks en men moet het elders in den lande maar niet proberen na te bootsen, want dat lukt toch niet.

In de Leeuwarder Courant troffen wij een overzicht aan van stijbloempjes, door een gasfabriek-ambtenaar geput uit aan zijn bedrijf gerichte brieven van mensen die verhoging van het gasrantsoen vroegen. Wij willen onze lezers deze vermakelijke lectuur niet onthouden:

— Ik gebruik wekelijks zowat 29 muntjes in de maand.

— Mijn gezin telt vier ledematen.

— Het orgel waar ik les op geef wordt elektrisch voortbewogen.

— Mijn man doet seer swart werk.

— ...daar mijn vrouw een zoon ter aarde heeft geschonken.

— Mijn vrouw moet hete zitbaden gebruiken. Als de kachel brandde kon ze het daarop doen.

— Bij een bombardement heeft mijn zuster haar echtgenoot en haar gehele verdere inboedel verloren.

— Verzoeken beleefd een kleine toeslag voor gebruik van de geysers, daar wij in 6 jaar geen bad hebben durven nemen.

— Daar ik alles in het donker moet doen, zo verzoek ik u vriendelijk of u mij een eindje tegemoet wilt komen.

— Ondergetekende gebruikte tot voor kort en gas en olie, doch heeft nu bovendien een schoonmoeder in huis.

— Tot voor kort bereidde mijn vrouw alle spijzen met petroleum.

— Meneer, toen ik een kachel had, dee ik vaak een hoop op de kachel, maar nu moet ik alles op het gasformis doen.

— Wegens ziekte van mijn vrouw heb ik tijdelijk een andere vrouw gehad (als hulp).

— Ik ben een staande vrouw alleen.

— ...en daarmee moet ik dus vijf grote mensen bewassen, bekoken en bestrijken.

— Wat ons koken betreft, staan wij op een zeer laag standpunt.

— Verzoeken meer gas, daar ik 14 Januari een zoon er bij heb geboren, wat me door de drukte geheel door het hoofd is gegaan...

— Ik ben niet iemand die zo maar gas laat vliegen.

Een lezer maakt bezwaar tegen hetgeen wij onlangs te dezer plaatse hebben verteld over het gedreunde varken, dat de Mondschein-sonate van Beethoven speelde. Ik heb, zo schrijft hij ons, tot nu toe nooit reden gehad om aan de waarheidsliefde van uwe redactie te twijfelen, maar nu is dat wel het geval, want ik neem niet aan dat een varken kan leren pianospelen, laat staan dat hij ooit een stuk als de Mondschein-sonate kan leren. Wij kunnen onze lezer slechts antwoorden, dat hij gelijk heeft. Het was dan ook niet in werkelijkheid gebeurd; het was doodgewoon een grapje.

DAGBOEK VAN NEDERLAND

WOENSDAG 25/2

— Op het Waterloopplein te Amsterdam wordt de Februaristaking van 1941 herdacht.
— De staatsprijs voor letterkunde wordt toegekend aan Arthur van Schendel (postuum) en mevrouw Amoene van Haersolte.

DONDERDAG 26/2

— Er is een wetsontwerp ingediend, beogend een verdubbeling van invaliditeits- en weduwenrenten en toekenning van een gezinsbijslag van f 35 per maand aan gehuwde mannelijke rentetrekkers e.a.
— Het Internationale Gerechtshof begint met de behandeling van het Korfoe-incident.

VRĪJDAG 27/2

— Enige leden der Curaçose delegatie ter rondetafelconferentie delen mede, teleurgesteld naar Curaçao en Ambon te zullen terugkeren.
— Minister Gielen installeert de voorlopige raad voor de kunst.

ZATERDAG 28/2

— Mr. Dr. J. in 't Veld, burgemeester van Zaandam, is tot minister van wederopbouw benoemd, als opvolger van de heer Neher.

MAANDAG 1/3

— De regering maakt enige beslissingen tot steunverlening aan de boeren bekend.

— Er is een wetsontwerp tot regeling van de wederopbouw ingediend.

DINSDAG 2/2

— Gemeld wordt, dat het Engelse vliegdek-schip Venerable voor de Nederlandse marine is aangekocht. De Karel Doorman gaat terug naar de Engelse marine.

— Te 's-Gravenhage begint de strijd om het wereldkampioenschap schaken.

WOENSDAG 3/3

— Er wordt een proeve van een nieuw statuut voor het Koninkrijk gepubliceerd, opgesteld door dr. M. F. da Costa Gomez.

Overdenkingen

BIJ HET PROGRAM

I.

Nationale cultuur

In art. 12 van het nieuwe program vinden we het begrip nationale cultuur. Het wordt daar gebedigd in verband met het vraagstuk der radio. De partij zal streven naar een zodanige oplossing van dit netelige vraagstuk, dat door de uitzending van de algemene en de bijzondere programma's de nationale cultuur tot uiting komt.

Zo oppervlakkig gezien lijkt dit een eenvoudige formulering, naar wanneer wij ons ertoe zetten na te gaan, wat onder nationale cultuur verstaan moet worden, begint de zaak moeilijker te worden! Nemen we allereerst het begrip cultuur. Wat verstaat men er onder?

Persoonlijk houd ik me nog altijd aan de omschrijving van prof. Huizinga, die in zijn werk „In de schaduwen van morgen” zich niet waagde aan een definitie. Zeker, als we over cultuur spreken, dan weten we wel zo ten naaste bij waarover we spreken, maar een definitie, die de gehele inhoud der voorstelling uitput, is nauwelijks te geven (prof. H.). Het is gemakkelijker enkele wazelijke grondvoorwaarden en grondtrekken op te sommen, die aanwezig moeten zijn om het verschijnsel cultuur op te leveren. In prof. H.'s betoog vinden we dan drie grondvoorwaarden van cultuur opgesomd, n.l.

a. een zeker evenwicht moet er zijn tussen geestelijke en stoffelijke waarden;

b. alle cultuur houdt een streven in. Is gerichtheid op een ideaal, dat meer is dan dat van een individu, op een ideaal der gemeenschap;

c. cultuur is het beheersen van de natuur. Cultuur is aanwezig van het ogenblik af, dat de mens heeft ervaren de natuur, een stuk van de natuur, aan zich dienstbaar te hebben gemaakt.

Zonder thans op deze drie voorwaarden of grondtrekken van cultuur verder in te gaan, rijst voor ons 'onmiddellijk' de vraag: Is er een nationale cultuur? Is er een cultuur, welke bepaald wordt door een volk, een natie, in dit geval de Nederlandse? Wij toch kunnen moeilijk spreken in ons program over nationale cultuur, indien niet bij ons vast staat, dat er inderdaad een zodanige cultuurvorm bestaat.

En zo wij dan tenslotte kunnen vaststellen, dat er inderdaad valt te spreken van een nationale cultuur, dan treedt weer een complex van vragen naar voren. Hoe staan wij tegenover deze nationale cultuur? Achten wij haar in onze tijd voldoende aanwezig en beschermd, behartigd en zo niet, wat denken wij in dat geval dan te doen?

Onmiddellijk hangt hiermede samen de vraag, of elke politieke partij in staat is tot het voeren van een nationale cultuurpolitiek. Een vraag, die ook maar niet in enkele zinnen beantwoord kan worden. We zullen dat in de loop van deze bijdragen wel nader zien! Andere vragen vergen onze aandacht.

Wanneer we het er over eens zijn, dat het vraagstuk der nationale cultuur en de behartiging ervan van zo grote betekenis is, aan welke eisen heeft hij of zij dan te voldoen, die zich geroepen meent het volk te kunnen vertegenwoordigen?

Ik wil het concreter zeggen: Als mijnheer A bij herhaling blijkt geeft in gering opzicht cultuurdrager te zijn, kan hij dan optreden als onze vertegenwoordiger bij de behartiging van de nationale cultuur? En hier liggen nog meer moeilijkheden. Maar al te dikwijls wordt over het hoofd gezien, dat de nederigste van ons cultuurdrager kan zijn. Cultuur wordt, om het eens anders te zeggen, voortdurend verward met beschaving, met intellectueel. Anderzijds meent de oppervlakkige mens, dat de cultuur niet in veilige handen is van de politicus, de econoom, de industrieel en ga zo maar verder. Alleen de kunstenaar zou cultuurschepper en cultuurdrager zijn.

In de hierboven opgesomde grondvoorwaarden van cultuur worden deze onjuiste opvattingen eigenlijk al weerlegd, maar prof. Huizinga heeft bij elke grondtrek een uitvoerige toelichting gegeven, opdat een ieder, die zijn boek leest, tot een klaar besef kan komen van het probleem der cultuur. Zo zitten we dan al dadelijk met de term geestelijke en stoffelijke waarden. Het begrip waarde is uiterlijk rekbaar en in bepaalde milieus wordt er mee gemanoeuvreed gelijk een jongen speelt met zijn knikkers. Gaat men evenwel dieper op de zaak in,

dan ondekt men een zo geheel verschillende opvatting van waarden, dat schier een gesprek over deze problemen geen zin heeft. Indien men niet van te voren tot overeenstemming komt inzake de inhoud der gebedigde begrippen, vervalt men in een naast en langs elkaar heen praten. Ook daarvoor heeft prof. Huizinga willen waarschuwen. Hij definieert onmiddellijk wat hij onder geestelijke waarden verstaat. De term omvat hier de gebieden van het spirituele, het intellectuele, het morele en het esthetische.

Op al deze gebieden is cultuuractiviteit mogelijk. In de loop der eeuwen vinden we duidelijke verschillen: nemen wij slechts ons eigen volk. We weten hoe in de Gouden Eeuw op het terrein der Kunst de activiteit al zeer sterk was; in andere perioden was er t.o.v. het morele leven minder sprake van een opmerkelijke activiteit. Doch hoe dit ook zij: al deze cultuuractiviteiten moeten elk voor zich in de samenhang van het geheel een zo levend mogelijke functie hebben. Wanneer deze harmonie van cultuurfuncties aanwezig is, ontstaat stijl. En al weer kan men hier vergelijkingen gaan treffen tussen de verschillende tijdperken in onze historie en zich afvragen, hoe in de onderscheidene perioden die harmonie tot stand kwam en zich demonstreerde. Maar men kan verder gaan en onderzoeken, of er in onze tijd sprake is van een zodanige harmonie der cultuurfuncties, of onze tijd stijl bezit. Of ons volk in deze tijd stijlvol leeft. Zo niet, waar ligt de oorzaak daarvan, dat ook in onze eigen kringen de waardering van een Bonte Dinsdagavondtrein, een uitzending van Paul Vlaanderen, van jazz-muziek, van een concert van het Concertgebouw-orkest, zover uiteenlopen kan. De verschillen op dit terrein zijn toch dikwijls zo groot, dat de vraag rijst, of wij wel mogen spreken van nationale cultuurwaardering, van stijlvol leven der natie.

En nu gaan wij in ons program de zaak scherp stellen: we wensen, dat de nationale cultuur (in het onderhavige artikel middels de radio) tot uiting komt. Maar daaraan moet vooraf gaan, dat we in grote trekken al-

thans het eens worden en zijn over wat gerekend moet worden tot nationale cultuur. We kunnen niet manipuleren met een woord, met een phrase!

Nu is het wel zo, dat bij de beoordeling van de cultuur de waardering niet gelijk is. Het oordelende subject laat zich ook gelden, of scherper geformuleerd met de woorden van prof. Huizinga: Evenmin als bij de waardering der eigen omgeving kan men zich losmaken van de normen, die het oordelende subject laat gelden. Men zal altijd het ene als gewenste eigenschap, het andere als ongewenste aanmerken."

De graadmeter van hoge en lage cultuur vinden we op ethisch en spiritueel terrein. „Een cultuur kan hoog heten, al brengt zij geen techniek of geen beeldhouwkunst voort, maar niet als zij de barmhartigheid mist."

Nu hebben we houvast. Barmhartigheid moet er zijn. Is dit de trek, welke we in onze nationale cultuur de eeuwen door kunnen ontdekken?

Barmhartig is ons volk geweest. Het heeft zijn grenzen altijd opengesteld voor de verdrukten uit alle landen. Wie over barmhartigheid spreekt, kan dit alleen doen, als hij tegelijkertijd denkt aan naastenliefde, en aan de Christelijke opvatting van het begrip vrijheid. Ik heb het reeds vroeger opgemerkt, dat het begrip vrijheid rekbaar is. Ook de nazi's meenden, dat zij voor de vrijheid waren, zij het een vrijheid in de eigen beperkte kring, een vrijheid, welke in geen enkel opzicht meer te maken had met de Christelijke levensopvatting, noch de Humanistische levensbeschouwing. Het was de vrijheid van de mens zonder werkelijkheid. (zie Max Picard).

Wij, die ons politiek vrijzinnigen noemen, weten onze opvattingen verwant met die, welke leefden in het hart van de grondlegger van ons nationale bestaan, de Prins van Oranje, wiens leven en sterven voor velen van zijn tijdgenoten en voor velen van het nageslacht tot de huidige dag een lichtend voorbeeld was van naastenliefde en barmhartigheid.

En zo zullen wij dan meteen al kunnen vaststellen, dat er inderdaad sprake is van een nationale cultuur in dat verband, dat er inderdaad ook voor onze partij nog altijd een taak is weggelegd, n.l. de handhaving van die geestelijke vrijheid.

Het brengt ons onmiddellijk naar de tweede grondtrek: cultuur is gerichtheid. Het streven naar een hoger, een gemeenschapsideaal. En dat is dan geen streven naar eigen eer

STALEN MEUBELEN
„GISO"-LAMPEN

en aanzien, geen streven naar eigen macht en grootheid, naar een beter maatschappelijke positie uit egoïstische overwegingen. Het moet altijd zijn: van de gemeenschap.

En mijnheer A, of mijnheer B. moge zich nog zo verdienstelijk maken voor de partij, wanneer achter al zijn doen en laten dat ene verlangen schuilt: Ho kom ik op die of die plaats? dan is het fout, grandioos fout. Dan rust op on allen in het belang van de partij, maar meer nog in het belang van ons volk dergelijke mensen geen kans te geven

Nog eens willen we teruggrijpen op de voorwaarde onder a. Bestaat er in onze tijd een zeker evenwicht tussen geestelijke en stoffelijke waarden? Leven we stijlvol en heeft, wat ons omringt, stijl? Een eigen nationale stijl, een stijl, gevormd door de historie?

In dat opzicht is er sprake van cultuurpessimisme! Alom hoort men verkondigen, dat onze tijd stijl mist. Verwaarlozing van de taal, verwaarlozing van het eigen nationaal bezit aan literen, verwaarlozing van zoveel, dat in vorige perioden beschermd werd door de brede massa der bevolking. Thans een aanbidding vaak van wat on-nationaal is, een verheerlijking van wat naar het vreemde zweemt. En wat een wanbegrippen! Men moet een dispuut over jazz- en klassieke muziek, over songs- en nationale liederen, over swing en nationale volksdans bijgewoond hebben om te beseffen, hoeveel, niet altijd alleen onder de jongeren, de kluis op deze gebieden totaal kwijt zijn.

En reeds daarom is het nodig, dat we ons bezighouden met dit vraagstuk. Dat we ons verdiepen in het probleem van nationale cultuur!

J. VAN MOURIK,

Den Haag

Om het behoud van de democratie

(Slot) *

Wij hebben de vraag gesteld wat er moet gebeuren met ondemocratische partijen. Wij hebben de oplossing, welke de socialist prof. Van den Bergh daarvoor aan de hand heeft gedaan, weergegeven en becommentarieerd.

Intussen hebben de gebeurtenissen in Tsjecho-Slowakije nogmaals de aandacht gevestigd op het gevaar dat er van de zijde van ondemocratische stromingen dreigt.

De communistische partij moet verboden worden! is nu de versterkte kreet van velen.

Echter, hoe vreemd dit moge klinken, een verbod van de communistische partij zou betekenen dat men de ogen sluit voor het communistische gevaar. Dit klinkt waarlijk vreemd, ja, paradoxaal. Maar de oplossing is gauw gevonden: door een verbod van de communistische partij raken we de communisten niet kwijt; en dus zou 'n verbod ook de gevaren, welke van die zijde dreigen, niet uit de wereld helpen. Ditzelfde geldt gelijklijk voor alle andere niet-democratische partijen.

Het is dus geen overmaat aan verdraagzaamheid, welke ons afkerig doet zijn van het verbod van ondemocratische partijen. Verdraagzaamheid is natuurlijk wel een factor van betekenis, maar zij heeft haar grenzen.

Wie boze zweren heeft, raakt ze niet kwijt door er alleen doekjes om te wonden, zodat men ze niet meer kan zien. En zo zal de grijsaard zijn ouderdom niet tegen kunnen houden door zijn haar te verven of af te knippen, zodat zijn grijsheid voor het oog verdwijnt.

Het ligt voor de hand, dat een verbod partij ondergronds verder werkt. Daarvoor hoeft men heus geen ondemocratische partij te zijn. Wij herinneren ons toch nog wel de bezettingsjaren toen alle fatsoenlijke politieke partijen verboden waren? De partijen bleven onder de grond bestaan en waren in die toestand vaak hechter dan toen zij in gewopen doen verkeerden.

Wie boze zweren heeft, heeft besmet bloed. Die besmetting kan van binnen uit komen, zij kan van buitenaf komen. Maar er moet, gegeven het feit van

de besmetting, iets aan worden gedaan.

Zo is het ook met een staat waarin ondemocratische partijen voorkomen. Een gezonde leefwijze zal een eerste eis zijn. Dus een democratische leefwijze. En nu gaat de vergelijking niet meer helemaal op. Want wie zegt dat het gif door tegengif moet worden bestreden, komt in dit geval van de wal in de sloot. Tegengif is ook gif en dus gevaarlijk. Neen, laat ons even denken aan het knaapje dat te jong een sigaar heeft gerookt. Het ziet bleek en heeft onsmakelijke neigingen. Geef de jongen een appel en een glas melk. Het leed zal dan gauw geleden zijn.

Maar waar plukken we de appel en waar halen we de melk, die een staat met ondemocratische partijen in zijn midden nodig heeft?

Deze levensmiddelen zijn soms zo moeilijk te krijgen, dat men bij gebrek aan beter de voor de hand liggende weg van het verbod kiest. Maar daar komen we heus niet verder mee; zoals wij hierboven betoogden.

Wij zullen zelf goed democratisch moeten zijn. Wij zullen verstandig moeten zijn. Wij zullen voor welvaart in vrijheid moeten zorgen. Wij zullen nationaal besef moeten aankweken en bevorderen. Wij zullen waardering moeten bijbrengen voor de democratische vrijheden. Wij zullen er van doordrongen moeten zijn en ieder er van moeten doordringen hoe grote waarde het heeft een eigen mening te mogen hebben en te mogen uiten. Wij zullen eerbied moeten aankweken voor geestelijke waarden en voor de medemens.

Wij zullen duidelijk moeten beseffen hoeveel het waard is dat een minister, die ten val is gebracht, rustig naar huis kan wandelen en een ridderorde krijgt voor de moeite welke hij zich heeft getroost. Geen gevangenis maar eer en eerbied voor de verslagen politieke tegenstander.

Dit alles moet onze jeugd worden voorgehouden. En het zal tot uiting moeten komen in alles wat er in ons land gebeurt, zodat ook bij de volwassenen steeds het besef van de zegen der vrijheid levendig blijft.

Zeker, dan zullen er zijn die zeggen: het is een rommeltje, geef mij maar

één man die de zaak op poten zet. Laat ons dan om te beginnen zorgen dat het geen „rommeltje” is. Laat ons zorgen dat de zaak op poten staat. Verder moet hun, die om een dictator roepen, worden bijgebracht dat ze nooit van die man af kunnen komen, ook niet wanneer hij vreemde kuren krijgt.

Het is allemaal niet makkelijk. Het lijkt het vanzelfsprekend. Het gaat kan nu eenmaal niet zonder moeite worden bereikt. Maar die moeite moet gedaan worden. Doen we dat moeite niet, dan hangt ons het hoofd overheerst te worden door een ondemocratische partij die aan de macht gekomen, alle andere denkenden zal verdrukken en in het verderf zal storten.

Vóór de oorlog was ons volk sterk, dat noch N.S.B. noch C.P.N. ver konden brengen. Die kracht van ons volk weer moeten tonen. Slecht door die kracht te ontwikkelen zullen wij de democratie kunnen behouden. Een verbod van krachten, die de democratie bedreigen, is een machteloze gebaar, waarvan bovendien de gevaren niet zijn te overzien. Want de krachten zullen voortbestaan in de verborgene en aldus nog veel gevaarlijker zijn.

Een ondemocratische partij kan alleen winnen door gebrek aan innerlijke kracht van de democratische stromingen. Laat ons dus alle zeilen bijzetten.

Waakzaamheid, voortdurende waakzaamheid is de prijs voor de vrijheid. Zeker, maar dan waakzaamheid in de eerste plaats over de zuiverheid van onze eigen democratische houding. Dan, zeker, dan uitkijken of de ondemocratische groepen geen dingen doen die niet in de haak zijn. Wij zullen moeten zorgen voor tucht en orde in een behoorlijke strafwetgeving van landverraad en andere vormen van staatsgevaarlijkheid. Men kan ook denken aan controle op de financiën der politieke partijen.

Maar laat ons het nooit vergeten onderschatten: onze eigen democratische houding moet in orde zijn, zij dat niet, dan spelen wij ondemocratische groepen in de kaart.

* Zie Vrij van 27 Febr. 1948.

WAT STAAT ER IN DE KRANT?

Een misverstand in een verdienstelijk boek

Er bestaat een begrijpelijke neiging om alles wat onder de bezetting tot stand is gekomen af te keuren. Toen zijn daar regelingen bij, waaraan zeer aanvaardbare beginselen ten grondslag liggen. Daardoor kon er veel van blijven bestaan. Neem nu eens de loonbelasting; men hoeft niet te verwachten, dat we die voorlopig kwijt zullen raken. Zij is immers een praktische en ook voor de belastingbetalers in dienstbetrekking makkelijke manier om de fiscus het zijne te geven. Dit neemt natuurlijk niet weg, dat de bezettingsmaatregelen als zodanig zo spoedig mogelijk behoren te verdwijnen en, voor zover bruikbaar, moeten worden vervangen door normaal tot stand gekomen wetten. Daar wordt aan gewerkt, maar het tempo laat wel eens wat te wensen over.

Het verschijnsel doet zich dus voor, dat er een aantal goede beginselen was terug te vinden in sommige bezettingsmaatregelen. Hier moeten wij onmiddellijk aan toevoegen, dat die beginselen vaak niet nieuw waren. Het plan voor een loonbelasting bijv. was allang in de pen.

Zo was het ook gesteld met het Journalistenbesluit 1941. Hierin was de scheiding tussen directie en hoofdredactie van een krant verplicht voorgeschreven: een ideaal, reeds jaren door velen bepleit en bij een aantal kranten ook reeds in praktijk gebracht.

Dit goede beginsel nu was tussen al het kwaads van de bezettingswetgeving verdwaald geraakt. De Duitsers hadden daar natuurlijk hun bedoelingen mee. Zij wisten van het goede zeer wel misbruik te maken.

Intussen schijnt de strijd, die er in het verleden reeds werd gevoerd om de scheiding tussen directie en hoofdredactie, niet overal voldoende bekend te zijn geworden. Zo blijken bijv. de samenstellers van het onder toezicht van mr. Sikkelaars, procureur-fiscaal bij het bijzonder gerechtshof te Amsterdam, verzamelde documentatiemateriaal ten dienste van de bijzondere rechtspleging, er niet van op de hoogte te zijn geweest. Dit documentatiemateriaal is onlangs in boekvorm uitgegeven (bij Buijten en Schipperheijn te Amsterdam) onder de titel „Documentatie”. Men vindt er allerlei gegevens in over de organisaties van de Duitsers en van de N.S.B., over de vormen van collaboratie enz. Wie niet bij de bijzondere rechtspleging is betrokken zal er zeker ook belang in kunnen stellen. Het boek is een belangrijk brok geschiedschrijving geworden.

Het bevat ook een hoofdstuk over de pers en daarin staat iets, wat wij eenvoudigweg een blunder kunnen noemen; wat jammer is: een blunder is steeds betreurenswaardig en in dit geval ontsiert hij een overigens zo voortreffelijk boek. Wij lezen dan in dat hoofdstuk, waarin ook sprake is van het Journalistenbesluit 1941: „Men kan zonder overdrijving zeggen, dat deze scheiding tussen directie en redactie het verantwoordelijkheidsgevoel van de directie voor de inhoud van de kranten in zekere mate heeft geschaad”.

Zo'n uitlating is een volkomen miskenning (en gebrek aan kennis) van het beginsel van scheiding tussen directie en redactie. Natuurlijk, het is voor de bijzondere rechtspleging vervelend als een van collaboratie beschuldigde krantendirecteur als verweer aanvoert, dat hij niet verantwoordelijk was en zelfs niet verantwoordelijk kon en mocht zijn voor de inhoud van zijn krant.

Het is intussen zeer wel mogelijk zo'n directeur voor de voeten te

werpen, dat hij wel verantwoordelijk was voor het verschijnen van een krant met onvaderlandse inhoud. Daarmee is hij voor de bijzondere rechtspleging voldoende te „grijpen”.

En hiermee is dan tevens een argument uit handen genomen van hen, die zich, vroeger en nu, verzetten tegen de scheiding tussen directie en redactie; het argument n.l. dat een krantendirecteur die geen verantwoordelijkheid voor de inhoud van zijn krant draagt niet meer zou zijn dan de verkoper van bedrukt papier. Wie dit argument bezigt vergeet, dat de verdienste van een krantendirecteur in het maatschappelijk leven niet is, dat hij bedrukt papier de wereld instuurt, maar dat hij de mensheid voorziet van een cultuurproduct, dat hij de exploitatie van cultureel werk mogelijk maakt en in handen heeft, dat

hij dat culturele werk onder de mensen verspreidt. Zonder krantendirecteuren zou de hoge taak van de journalistiek onvervuld blijven. Aan de directeuren is het te danken, dat er goede kranten verspreid worden; evenzeer echter zijn zij medeverantwoordelijk voor de verspreiding van slechte kranten: let wel, niet voor de inhoud van slechte kranten, maar voor de verschijning en de verspreiding van slechte kranten.

Wij weiden hier wat over uit, omdat het probleem actueel is: er wordt immers gewerkt aan de voorbereiding van een perswet en daarbij zal ongetwijfeld ook de vraag ter tafel komen, of de scheiding tussen directie en redactie moet worden voorgeschreven.

Moet het beginsel van die scheiding nog worden toegelicht? De voorlichting welke een krant geeft behoort onafhankelijk te zijn, onaf-

hankelijk van allerlei factoren, ook van de commerciële belangen, welke aan de verschijning van een krant verbonden zijn. Welnu, geeft men de directies zeggenschap over de inhoud van hun kranten, dan is er geen enkele waarborg dat die commerciële belangen zonder invloed op die inhoud blijven.

Het spreekt vanzelf, dat er een goede verstandhouding tussen de directeur en de verantwoordelijke hoofdredacteur moet zijn, in deze zin n.l., dat de hoofdredacteur door de directeur wordt vertrouwd. Waar dit vertrouwen ontbreekt bestaat tenslotte de mogelijkheid van ontslag van de hoofdredacteur.

Het is een mooi beginsel, die scheiding tussen directie en hoofdredactie. Waar het in praktijk wordt gebracht wordt een bijdrage geleverd tot het omhoog brengen van de journalistiek. Het is te hopen, dat men bij het ontwerpen van een perswet dit beginsel recht zal doen wedervaren.

En zo kunnen wij de blunder in het boek „Documentatie” nog dankbaar zijn ook. Want het geval gaf ons gelegenheid over dit voor de journalisten, en evenzeer voor het krantenlezende publiek, zo belangrijke probleem eens iets te zeggen.

De heer den Hartog

over het Zuiderzeefonds

De rede, die ons Tweede Kamerlid Den Hartog bij de behandeling van de begroting van het Zuiderzeefonds heeft gehouden, is tot nu toe door plaatsgeboden niet in ons blad vermeld. Wij geven hier thans alsnog het verslag van deze redevoering. De heer Den Hartog sprak als volgt:

Met voldoening heb ik geconstateerd, dat de minister instemt met het betoog van zeer vele leden in het voorlopig verslag, waarin wordt gesteld, dat het in verband met de noodzakelijke uitbreiding van de oppervlakte cultuurgrond in Nederland zaak is, de verdere inpoldering van de Zuiderzee aan te vatten, zodra de omstandigheden dit mogelijk maken.

Uit hetgeen de geachte bewindsman dan verder op blz. 1 van de memorie van antwoord zegt, valt af te leiden, dat thans het ogenblik om de inpoldering voort te zetten z.i. nog niet is aangebroken, doch dat het in de loop van dit jaar waarschijnlijk mogelijk zal zijn een aantal beslissingen van verstrekkende betekenis te nemen.

Het laat zich verstaan, dat de toestand op de materiaal- en arbeidsmarkt op dit moment nog tot voorzichtigheid aanleiding geeft, maar anderzijds zijn er toch, naar mijn mening, dringende redenen om spoed te betrachten. Het tekort aan cultuurgrond is ontstellend groot en nog dagelijks wordt, voor uitbreiding van steden en dorpen, voor aanleg van vliegvelden en wegen, voor vestiging van industrieën en wat dies meer zij, aan het beschikbare areaal geknaagd. Het aantal der bedrijfzoekenden in de land- en tuinbouw neemt nog altijd toe, zodat de moeilijkheden zich steeds meer toespitsen. Om aan de bezwaren enigermate tegemoet te komen, wordt o.m. gegrepen naar het middel der emigratie en gaan we er toe over „volkskracht” en, naar ik meen te mogen zeggen, „gezonde volkskracht” te exporteren, hetgeen, wel beschouwd, fataal moet worden geacht. Het is geenszins mijn bedoeling te betogen, dat de emigratie zou moeten worden stopgezet, integendeel, we kunnen daar nu eenmaal niet buiten, maar wel ben ik de overtuiging toegedaan, dat ieder middel, dat er toe kan leiden de plaatsingsmogelijkheden in het eigen land op te voeren, moet worden aangegrepen. Is het bovendien helaas niet zo, dat ook buiten de landbouw binnen afzienbare tijd moeilijkheden zijn te duchten met betrekking tot het productief aanwenden van de aanwezige arbeidskrachten? En als in dit opzicht aanleiding bestaat voor pessimisme, ligt dan ook hierin niet een aanwijzing om spoed te betrachten met het creëren van plaatsingsmogelijkheden?

Ook al zou vandaag de inpoldering reeds worden voortgezet, dan nog duurt het enige jaren, alvorens de invloed daarvan merkbaar wordt in deze zin, dat inderdaad aan vele handen arbeid wordt verschaffd, en ik zou er daarom bij de minister wel met klem op willen aandringen met voortvarendheid de voortzetting van het werk in quaestie ter hand te nemen.

In antwoord op de vraag of de minister met zijn ambtgenoten van financieën over het onderbrengen van de

Staatslandbouwbedrijven in de Wieringermeer bij het departement van landbouw, verwijst de geachte bewindsman naar hetgeen de minister van financiën in de memorie van antwoord in zake hoofdstuk VII B van de Rijksbegroting 1948 omtrent dit punt heeft gezegd. De daar aangevoerde argumenten zijn echter m.i. niet al te indrukwekkend. Het beheer van deze bedrijven ligt enerzijds in de financiële en anderzijds in de technische sfeer en het lijdt geen twijfel of, gezien van uit een beheerspunt, de technische zijde is het belangrijkste. Op grond hiervan ben ik dan ook van oordeel, dat overbrenging van deze bedrijven naar het departement van landbouw alleszins aanbeveling zou verdienen. Ik moge derhalve de minister verzoeken daaraan zoveel in zijn vermogen ligt bevorderlijk te willen zijn.

De mededelingen, door de minister gedaan met betrekking tot het tempo, waarin de verdere ontginning van de Noord-Oostpolder zich vermoedelijk zal voltrekken, geven nu niet bepaald aanleiding tot groot enthousiasme. Hoewel ik begrip heb voor de moeilijkheden, waarmee men hier te kampen heeft, wil ik er toch op aandringen, dat alles in het werk worde gesteld om het tempo zo hoog mogelijk op te voeren, opdat de uitgifte van de gronden aan pachters ten snelste kan plaats vinden.

Naar aanleiding van de mededeling, door de minister gedaan op blz. 4 van de memorie van antwoord, dat 2500 ha in de Noord-Oostpolder gereserveerd zullen worden voor tuinbouw en fruitteelt, zou ik wel willen vragen hoeveel van deze oppervlakte voor de ene en hoeveel voor de andere bedrijfstak zal worden bestemd.

Overigens zou ik, hoezeer ik in het algemeen de stichting van tuinbouw- en fruitteeltbedrijven met het oog op hun arbeidsintensiviteit kan toejuichen, mij willen scharen aan de zijde van hen, die ten deze tot enige voorzichtigheid manen. In de tuinbouw dreigen nu reeds van tijd tot tijd grote moeilijkheden en tenzij de exportmogelijkheden zouden verbeteren, acht ik sterke uitbreiding een gevaarlijke onderneming.

Voor wat de fruitteelt betreft, verlieze men niet uit het oog, dat de laatste jaren zeer veel jonge boomgaarden zijn aangeplant, zodat hier mutatis mutandis hetzelfde geldt als voor de tuinbouw.

Met belangstelling nam ik kennis van de plannen, die bestaan om een aantal proef- en voorbeeldbedrijven, verspreid tussen de pachtbedrijven, van Staatswege te blijven exploiteren. Met het denkbeeld om proef- en voorbeeldbedrijven te stichten, kan ik wel accoord gaan, maar ik zie niet in, dat Staatsciën en van landbouw, visserij en voedselvoorziening in overleg zou willen exploitatie van deze bedrijven noodza-

kelijk is. Ik zou er dan ook de voorkeur aan geven, deze bedrijven, zij het onder speciale voorwaarden, te verpachten en de exploitatie te doen geschieden in overleg met en onder controle van de Landbouwvoorlichtingsdienst. Doch afgezien nog hiervan, acht ik het overdreven voor het beoogde doel 2000 à 3000 ha te bestemmen. Wanneer men immers van elk naar de oppervlakte verschillend bedrijfstype één bedrijf voor het genoemde doel bestemt, kan met 210 ha worden volstaan en ik kan dan ook niet inzien, dat 2000 à 3000 ha, dit zijn, op basis van het in de memorie van antwoord aangegeven indelingsschema 70 à 100 bedrijven, daarvoor beschikbaar zouden moeten worden gehouden. Ik zou het zeer op prijs stellen, indien de minister zich over deze aangelegenheid nader zou willen beraden en daarbij met mijn opmerkingen ernstig rekening zou willen houden.

Voor wat betreft het uitgifteplan, op basis waarvan de boerderijen zullen worden ingedeeld, kan ik mij in velerlei opzicht aansluiten bij de opmerkingen, die hieromtrent ook van andere zijde zijn gemaakt. Ook ik ben n.l. van oordeel, dat opvoering van het aantal kleinere bedrijven ten koste van een aantal van het grootste type de voorkeur verdient. Het stichten van bedrijven beneden een oppervlakte van 12 ha, behalve dan voor zover het betreft de tuinbouw- en fruitteeltbedrijven, acht ik daarentegen niet aan te bevelen.

In het voorlopig verslag is de vraag gesteld of bij de toelating van middenstanders in de Noord-Oostpolder ook de juiste verhouding ten aanzien van de geloofsovertuiging in het oog zal worden gehouden. De minister antwoordt hierop, te vertrouwen, dat bij een kiezen van de meest geschikte personen automatisch ook ten aanzien van de geloofsovertuiging de normale verhoudingen zullen ontstaan. Dit is feitelijk geen antwoord op de gestelde vraag. Ik zou dan ook te dezen aanzien een meer positieve mededeling wel op prijs stellen. Kan de minister ook cijfers geven omtrent de verhoudingen, welke op dit stuk in acht zijn of zullen worden genomen bij de toewijzing van boerderijen? Er gaan hieromtrent n.l. geruchten, die, naar ik hoop, door het antwoord van de minister zullen worden gedementeed.

Voorts zou ik nog wel gaarne willen vernemen of er bij de toewijzing van boerderijen ook rekening mee wordt gehouden de gegadigden een bedrijf te geven, dat, wat grondsoort en type betreft, zoveel mogelijk in overeenstemming is met dat, waarin zij hun opleiding genoten. Dit toch moet voor betrokkenen van grote betekenis worden geacht.

Ten slotte zou ik nog een enkele vraag willen stellen in verband met de toepassing van de Zuiderzeesteunwet. De minister zegt op blz. 6 van de memorie van antwoord, dat voor het bezit van een eigen huis slechts f 1 per week wordt afgetrokken, dit uit billijkheidsoverwegingen tegenover belanghebbenden, die in een huis wonen, waarvoor zij huur moeten betalen. Mijn vraag is nu: hoe wordt gehandeld ten aanzien van hen, die in een eigen huis wonen, dat met hypotheek is belast? Wordt in die gevallen ook aftrek toegepast?

Mocht zulks het geval zijn, dan zou dit toch een onbillijkheid zijn naar de andere kant en ik vertrouwd dan ook van de minister te zullen vernemen, dat zij, wier huizen met hypotheek zijn belast, behandeld worden op dezelfde voet als zij, die een woning huren.

VLOOTPLAN

op korte termijn

Scheiding tussen

Oorlog en Marine

noodzakelijk geacht

Tijdens de debatten over de begroting van Marine, heeft ons Tweede Kamerlid drs. H. A. Korthals o.m. het volgende opgemerkt:

Mijnheer de Voorzitter! De Kamer heeft lange tijd in ongewisheid verkeerd over de vraag, wie de begroting van Marine zou verdedigen. Veel geruchten over het heengaan van Minister Schagen van Leeuwen deden de ronde, en er bestond grote belangstelling voor de vraag, wie nu de verdediging op zich zou nemen van hetgeen in de afdelingen van deze Kamer — blijkens het Voorlopig Verslag — zeer weinig instemming had ondervonden.

Geruchten over een nieuwe bewindsman deden de ronde, tot eindelijk vernomen werd, dat de Minister van Oorlog, Minister van Marine a.i. hier in het Parlement zou komen.

Tegen de Minister van Oorlog bestaat onzerzijds geen bezwaar. Tegen de Minister van Oorlog korte tijd als Minister van Marine ad interim bestaat weinig bezwaar, tegen de Minister van Oorlog langere tijd als Minister van Marine bezwaar, tegen de Minister van Oorlog tevens Minister van Marine overwegend bezwaar.

Ik behoor namelijk tot degenen, die een scheiding van de Departementen van Oorlog en Marine absoluut noodzakelijk achten. Hoewel ik dus verheugd ben over de mogelijkheid over de begroting van Marine te kunnen spreken, betreurt ik het, dat het nog steeds niet mogelijk is, met een nieuwe Minister van Marine van gedachten te kunnen wisselen. Het komt mij gewenst voor, dat een opvolger van de heer Schagen van Leeuwen ten spoedigste wordt benoemd.

De opbouw van onze landmacht vergt van de Minister van Oorlog zeer veel en de plannen voor opbouw van de vloot moeten nu met de meeste spoed ter hand worden genomen.

Want, Mijnheer de Voorzitter, wat ons thans is voorgelegd, is toch wel uitermate sober.

In deze begroting wordt ons geen enkel perspectief geboden. Het lijkt er veel op, alsof de Regering met betrekking tot de aandrang tot bezuiniging nu dit hoofdstuk er eens uitgenomen heeft om te laten zien, dat er toch wel degelijk ingegrepen wordt.

En, Mijnheer de Voorzitter, zózeer was men er op belust de cijfers van dit begrotingshoofdstuk te drukken, dat het verloop van de gebeurtenissen in Indonesië op de meest optimistische wijze werd „ingecalculeerd”. Het was zeer vele leden van de Kamer bij de behandeling in de afdelingen duidelijk, dat hiervan niets kon komen.

Ijdel optimisme

De huidige bewindsman a.i. heeft ook wijzigingen moeten aanbrengen. Het optimisme, waarmee de Regering met betrekking tot het Indonesische vraagstuk zo menigmaal zeer slecht is uitgekomen, bleek ook ditmaal weer ijdel te zijn.

Wanneer zulk optimisme tot de financiën beperkt zou blijven, zou het reeds ernstig zijn, maar het optimisme betreft het gehele begrotingshoofdstuk. Immers, het getuigt toch wel van een bijzonder optimistische kijk, indien men meent, dat ons land de opbouw van zijn vloot kan doen geschieden op een wijze, als thans voorgesteld.

In de toelichting op de begroting van 1946 werden drie schepen nodig geroepen; wij zijn thans tot één afgezek. En dat met het vooruitzicht, dat hetgeen wij thans hebben in 1952 — dat is over vier jaren reeds — opgevaren zal zijn!

Mijnheer de Voorzitter! Daar mag toch niet licht over heen gestapt worden. Wij leven in een wereld van ernstige tegenstellingen. Er wordt door de belangrijkste Staatslieden openlijk over gesproken. In zulk een wereld — ik ben dit met de geachte afgevaardigde de heer Vorrink eens —, waarin wij partij zullen moeten kiezen, is het niet verantwoord niet te zorgen voor een zo efficiënt mogelijke verdediging. Zeker zal Nederland de taak niet alleen kunnen en hoeven te verrichten. Wij zullen iets moeten inbrengen. Maar dan ook iets van waarde.

In de Memorie van Toelichting lezen wij, dat bij verder uitstel van syste-

matische aanbouw het beslist onmogelijk zal zijn om de in 1952 „geheel opgevaren zeegaande schepen tijdig te vervangen”.

Ik ben het daar geheel mee eens. Maar ik beseft ook, dat de financiële mogelijkheden ons beperkingen opleggen.

De opbouw van een vloot is echter een quaestie van jaren en daarom moet men volgens een vast plan te werk gaan. Op de kortst mogelijke termijn zal uitspraak moeten worden gedaan over hetgeen wij als vloot behoeven. Er mag niet langer meer gearzeld worden. Nederland mag niet onvoldoende voorbereid blijven en in een internationaal kader zullen wij onze taak op goede wijze moeten kunnen vervullen.

Er is in de Memorie van Antwoord ook een passage over personeel.

Mijnheer de Voorzitter! Om over vele jaren de vloot te kunnen bemannen moet men thans met de opleiding gaan beginnen. Er moet dus met het oog op de personeelsopleiding thans vastgesteld worden welke schepen wij in de toekomst zullen hebben, anders lopen wij met de personeelsvoorziening te zijner tijd volkomen vast.

Perspectief nodig

Trouwens, de personeelsvoorziening zal ook om andere redenen moeilijkheden geven, daar immers de aantrekkingskracht voor de marine wel uitermate gering wordt, wanneer geen perspectief wordt geboden.

De jongste oorlog heeft ons de grote betekenis van een vloot doen beseffen en ik heb er mij over verheugd, dat vrijwel de gehele bevolking de reële waarde daarvan

inziet: dat het moet zijn een apparaat ter verdediging van ons grondgebied en onze vrijheden.

Laat de Overheid nu niet de schijn wekken de waarde der vloot te onderschatten. Dit werkt psychologisch volkomen verkeerd. Het ontnemt ook het personeel de lust. Ook dit heeft perspectief nodig om de taak met de nodige opgewektheid te kunnen vervullen.

Ik mag hier overigens wel mijn instemming betuigen met de pogingen, die worden gedaan om de jeugd tot maritiem beseft op te voeden. Met belangstelling nam ik kennis van hetgeen de overste Kroese daarover in diverse kringen heeft gesproken. Ik hoop, dat Overheid en maatschappelijke kringen hier elkaar zullen kunnen vinden om een krachtig korps zeekadetten te kunnen oprichten.

Acht ik een vlootplan nodig in verband met de personeelsvoorziening, evenzeer is het van node met betrekking tot de noodzaak principieel vast te stellen wat wij willen. Wij moeten toch ergens heen werken. Niet fragmentarisch moet worden gewerkt, maar de zaken moeten als één geheel beschouwd worden.

Het vlootplan is voorts nodig om te weten hoeveel geld er mee gemoeid zal zijn. Stelt men dit vast, dan kan dit in het oog gehouden worden; doet men dit niet, gaat men fragmentarisch te werk, och, dan kan er altijd nog wel weer eens wat af. Het vlootplan zal ook de gedachtenwisseling over de opbouw van vloot, door de heer Vorrink zozeer begeerd, kunnen bevorderen.

In het vlootplan moet voorts de positie der koopvaardijvloot worden bepaald. In dit verband verheug ik mij over de besprekingen die ter zake worden gevoerd. Ook stem ik er mede in, dat maatregelen worden beraamd om te zorgen, dat de koopvaardijvloot in oorlogstijd niet wordt gedraineerd van personeel.

Overigens, Mijnheer de Voorzitter, ga ik volledig akkoord met de gedachte, dat de opbouw van de vloot zich moet concretiseren op de bescherming der koopvaardij.

In dit verband kan ik mij verenigen met hetgeen thans wordt voorgesteld, al is het veel te weinig en al vraag ik de bewindsman binnen korte tijd met een vlootplan te komen.

Ik wijk af van de mening van de heer Vorrink, die de waarde van krui-

Heineken's Bier

Het meest getapt

sers betwijfelt. Mijns inziens zullen deze in het vlootplan behouden moeten blijven.

Een gedachtenwisseling daarover zal dan ook te zijner tijd moeten plaats hebben.

Voordelen van helioptères

Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord over de air-sea-rescueboats. Ik heb gelezen, dat het de bedoeling is, deze air-sea-rescueboats aan te schaffen voor boven zee verongelukte vliegtuigen. Mijnheer de Voorzitter! Deze boats hebben de bezwaren, die aan snelvarende bootjes kleven. Zij zijn licht, de motor is kwetsbaar, veel onderhoud is nodig. Bij enige zee verliezen zij hun goede eigenschappen en zijn ongeschikt om bij slecht weer te zoeken. Dan is hulp van een vliegtuig nodig. Ik vraag daarom de bewindsman of niet het aanschaffen van helioptères de voorkeur zou verdienen. De voordelen daarvan zijn:

1o. de luchtmacht kan er mee kennis maken;

2o. zij kunnen ook voor andere doeleinden worden gebruikt.

Ik meen te weten, dat ze bij de Amerikaanse marine voor dit doel reeds in gebruik zijn.

Ik wil onderschrijven de vraag van de heer Roosjen hoe het staat met de demobilisatie van het marinepersoneel. Op dit punt ben ik niet helemaal gerust. Mij werd gisteren medegedeeld, dat demobilisanten uit Indië, die reeds in vorige jaar Juli teruggekomen, een studiebeurs hadden aangevraagd, op dit ogenblik nog geen uitsluitel of beslissing hebben.

werkgevers en werknemers gezamenlijk eens ernstig werd bestudeerd. Men beseffe, dat de voorgestelde maatregelen ten slotte niet zijn ontsproten uit de wil een bepaalde bevolkingsgroep te bevor- of te benadelen, doch dat zij voortvloeien uit de eerlijke drang, de gehele mensheid in materieel opzicht een beter bestaan te verzekeren dan thans het géval is.

Eén ding staat o.i. hierbij wel vast, dat zonder een verhoogde arbeidsproductiviteit onze armoede nimmer in rijkdom zal gaan verkeren. Een onderzoek naar de door de Internationale Kamer van Koophandel aanbevolen maatregelen door werkgevers en werknemers gezamenlijk lijkt ons daarom ongetwijfeld zeer aan te bevelen.

Circa 100.000 formulieren in een jaar!

De helaas maar al te bekend geworden oude klacht over de weinig efficiënte overheidsbemoelingen, die een gezonde ontwikkeling van ons economische leven in de weg staan, wil maar niet verstommen. Ondanks de vaak zeer gezonde raadgevingen, die de overheid uit het bedrijfsleven bereiken, gaat men voort op dezelfde weg, met het gevolg, dat aan ons nationale economische herstel ongekende schade wordt berokkend.

Uit het navolgende voorbeeld blijkt weer eens zonneklaar onder welk een papierlawine onze regering het bedrijfsleven tracht te bedelven.

Het was ditmaal de voorzitter van de Kamer van Koophandel voor Oostelijk Noord-Brabant, de heer Schellens, die dezer dagen in een vergadering van de Raad van Toezicht van dit lichaam zijn beklag over een en ander deed. In ronde bewoordingen maakte hij gewag van een gevoel van onbehaaglijkheid en bezorgdheid wegens de steeds toenemende druk der overheidsbemoelingen, waardoor de grondstoffenvoorziening en de wederopbouw stagneren en de volkshuisvesting in vele gevallen nog niet aan de meest elementaire eisen voldoet.

In 1947, aldus zeide de heer Schellens, werden door de Kamer bijna 20.000 inlichtingen en adviezen verschaft, terwijl... 92.000 formulieren werden uitgereikt: gevolg van ambtelijke bemoelingen!

Helaas. Hiermee is de lange rij van voorbeelden van onjuist overheidsbeleid weer met een aangevuld. Men trekke hieruit zijn consequenties. Nog is het niet te laat!

VERSPREIDE COMMENTAAR

Naar meer waardering voor ons leger

Onder het motto: „Zet de deur van de kazernes wijd open”, heeft de chef van de generale staf Lt.-generaal mr. H. J. Kruls voor een aantal journalisten een pleidooi gehouden voor een versteviging van de band tussen leger en volk.

O.i. heeft generaal Kruls op deze bijeenkomst zeer waardevolle dingen gezegd. Zo waardevol zelfs, dat het aanbeveling zou verdienen aan zijn woorden op een nog ruimere schaal dan tot dusverre het geval is, bekendheid te geven. Immers, ten aanzien van de taak en de functie van ons leger heerst onder de massa van het volk nog veel misverstand, dat, ofschoon historisch verklaarbaar, in feite te diep is ingeworteld. Volkomen terecht heeft generaal Kruls er o.m. op gewezen, dat het feitelijk zo moest worden, dat het volk het leger als een organisch geheel van zichzelf gaat zien. „Is de band tussen leger en volk”, aldus vervolgde hij, „niet hecht, dan is aan de voorname voorwaarde voor een goede krijgsmacht niet voldaan”.

Het zou ons te ver voeren, op deze plaats de argumenten van generaal Kruls verder te ontwikkelen. De kern van zijn betoog komt echter hierop neer, dat het moreel van het leger in hoge mate afhankelijk is van de verhouding tussen leger en volk.

Wil men de hier aangehaalde doelstelling bereiken, dan zal het probleem van twee kanten moeten worden aangetast, d.w.z. van de zijde van het leger, zomede van de kant der burgers. Daarom is het te wensen, dat de door generaal Kruls ontwikkelde visie bij onze krijgsmacht weldra toepassing vinde en dat zij, die tot taak hebben het volk voor te lichten, ook op hun beurt behulpzaam zijn om de waardering voor het leger aan te kweken, waarop het ongetwijfeld recht heeft.

Gelukkig behoort de periode van „het gebroken gewertje” tot het verleden. Zoals gezegd, dit neemt evenwel niet weg, dat de vroeger hierdoor gekweekte mentaliteit geheel zou zijn verdwenen. De jongste historie zowel als de niet bepaald rooskleurige uitzichtende toekomst, laten evenwel niet toe dat ons leger bij wijze van spreken

met de nek wordt aangekeken.

Er kan niet genoeg op worden gewezen, dat het leger, dat is samengesteld uit het volk, logischerwijze een deel van dit volk uitmaakt. Bovendien heeft het beginsel van de democratie tot consequentie, dat de instellingen van het volk door dit volk worden gedragen en gewaardeerd. Ons leger vorme hierop geen uitzondering.

Verlenging van de arbeidstijd?

Het bestuur van de Internationale Kamer van Koophandel heeft dezer dagen wel een zeer belangrijk probleem aan de orde gesteld, t.w. de vergroting der productie in Europa. Als middel daartoe ziet het een verlenging van de arbeidstijd.

In de motivering van dit advies wordt o.m. gezegd, dat, „alvorens een land rijk heeft om te trachten hulp van buitenaf te verkrijgen, het de plicht heeft er op toe te zien, dat zijn hulpbronnen en zijn aanwezige kapitaalsuitrusting volledig en doelmatig gebruikt worden”. „Overwogen dient te worden”, aldus gaat de motivering verder, „of b.v. de omvang van de benodigde hulp zou kunnen worden verminderd door het tijdelijk laten varen van de neiging tot verkorting van de arbeidsduur”.

De Europese landen, aldus heet het verder, moeten orde op eigen zaken stellen en als eerste stap de begrotingen in evenwicht brengen. Het bestuur wijst met klem op de vitale betekenis van het snel tot een succesvol einde brengen van de onderhandelingen, die op het ogenblik tussen verscheidene groepen Europese landen worden gevoerd, met name tussen de Benelux-landen en Frankrijk en Italië, voor het effenen van een weg naar een grotere Europese unie.

Voorwaar geen eenvoudig probleem, aangezien er psychologisch gezien zeer vele moeilijkheden aan vastzitten en 't vooral onder de arbeiders ongetwijfeld op veel verzet zal stuiten. Het bestuur van de Internationale Kamer van Koophandel beveelt de boven omschreven middelen echter ter overweging aan. Wij vragen ons in dit verband af of het niet wenselijk zou zijn dat dit belangrijke vraagstuk door

De les van TsjechoSlowakije

Op het ogenblik, dat deze regelen worden geschreven... is het eindstadium van de TsjechoSlowakische tragedie nog niet bereikt.

Maar hier staat tegenover, dat de (communistic) minister van Binnenlandse Zaken de plaatselijke regeringsorganen alle bevoegdheden heeft ontzomen en deze heeft overgedragen aan de onder communistic leiding staande comités van actie.

En zo zal na de annexatie van Litthauen, Letland en Estland (of moet ik soms spreken van de „Anschluss“ dezer landen?) na de bolsjewisering van Polen, Hongarije, Roemië, Bulgarije en Zuidslavië, ook TsjechoSlowakije komen onder volledige Russische invloed.

Alles zal er nu van afhangen, welke houding de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Frankrijk zullen aannemen. Elk dezer drie staten heeft zijn eigen moeilijkheden.

Zo geeft een oppervlakkige beschouwing van de buitenlandse politieke toestand m.i. niet veel reden tot optimisme, in weerwil van alle, goedgegemaakte optimistische beschouwingen van verschillende zijden.

L'histoire se répète, al herhaalt de geschiedenis zich nimmer letterlijk. Hoe dit ook zij: waakzaamheid is geboden. Heeft men voor 10 Mei 1940 de N.S.B. (ik bepaal mij nu tot Nederland) ongestoord gelegenheid gegeven zich tot het vervullen van haar staatsverdrerlijk werk voor te bereiden.

WESSEL.

1) Woensdagavond 25 Febr. 1948 (W.)

2) Enkele gegevens voor deze inleiding zijn ontleend aan „Het Parool“ van 25 Februari 1948. (W.)

3) Hieromtrent zijn ook andere meningen mogelijk. Men zie het artikel „Om het behoud der democratie“, elders in dit blad. (Red. Vrij.)

** *

Het artikel „De Les van TsjechoSlowakije“ in het nummer van 27 Febr., met welks inhoud ieder weldenkend mens kan instemmen, doet de vraag rijzen: Is er geen middel om de vrijheid van ontwikkeling, van godsdienst en politieke overtuiging, kortom onze gehele

Westerse cultuur ook voor de toekomst te bewaren en levend te houden?

Ja zeker, die mogelijkheid bestaat. Om te beginnen zouden wij dan geestelijke moeten aanknopen bij de situatie, zoals deze bestond tijdens de bezettingjaren, in welke men voor alles en in de eerste plaats Nederlander was, zich één voelde met de andere tijdelijk van hun vrijheid beroofde volkeren en met de grote Geallieerden, welke volkeren niet de pijniging van knechting aan den lijve ondervonden.

Toen toch immers was men erop uit te zoeken dat wat de verschillende groepen onzer samenleving bindt, niet alleen de haat, die men tegen de overweldiger en zijn trawanten fel in zich voelde branden. Men ontdekte dat indien de aanhangers der verschillende richtingen op godsdienstig en politiek gebied dit werkelijk willen, een grote mate van samenwerking mogelijk is.

Naast deze geest van samenwerking, gekoppeld aan de Christelijke levensbeschouwing, is echter meer nodig.

Dit meerdere zou hierin moeten bestaan, dat een ieder, en dan denk ik aan alle groepen onzer samenleving, beter dan tot nu toe een helder begrip krijge van de grote gevaren welke het proces van bolsjewisering van Europa (en andere werelddelen: Azië) voor de Westerse beschaving vormt.

Het gaat thans niet meer om het afweggen van de mérites van kleine verschillen in levensopvatting, van godsdienstige, maatschappelijke of partijpolitieke overtuiging. De cultuur als zodanig staat thans op het spel, ons gehele bestaan loopt gevaar.

Nodig is derhalve: het oprichten van bureaux in iedere stad en ieder dorp, waar in eenvoudige bewoordingen gestelde folders voor een ieder duidelijk en begrijpelijk de grote gevaren van het communisme uiteenzetten en tevens gewezen wordt op de waarden der democratie, de vrijheid van ontwikkeling, van overtuiging op al die gebieden des levens, welke het leven waard maken om geleefd te worden.

Heus, het is thans niet meer de tijd om met een zekere gelatenheid en daarnaast passieve nieuwsgierigheid af te wachten, wat de volgende zet van oom Stalin cum suis zal zijn. Wij moeten de afweeraatregelen nemen, nu, op dit ogenblik, nu wij er de kans toe hebben, „Ik verkoos de Vrijheid“ van Kravchenko wijst duidelijk aan, dat onverschillig welke van de grote heren aan de „top“ van het reusachtige Russische rijk nu de touwtjes in handen hebben, de doeleinden van dit kapitalistische imperium met alle kracht en met alle mogelijke en denkbare middelen zullen worden nagestreefd.

Daarom moeten wij allen tezamen een sterk tegengif vormen, bestaande uit een levend en diep gefundeerd besef van de grote waarden van de democratie als levenwekkend en positief staatsbestel.

Voorts dienen wij alles in het werk te stellen om met bekwame spoed de opbouw van de wereld te bevorderen, te komen tot een sanering van de valuta, een gezond geldwezen, een geestelijke herbouw in alle geledingen en op alle terreinen van de geest en van de materiële en culturele waarden der samenleving.

Melkordening

Een verbluffend staaltje, waartoe de overheidsbemoeiing leiden kan, is de toepassing van de tijdens de bezetting op grond van een verordening van de toenmalige rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied, afgekondigde Zuivelverordening 1944, Bekorting Melkroutes, die alle kenmerken heeft van wat toen „Nieuwe Orde“ en thans „Ordening“ heet.

Deze verordening bepaalt, dat in een gebied, waarvoor het Bedrijfschap voor Zuivel melkbezorgwijzen heeft vastgesteld, het de melkslijters verboden is aan andere verbruikers melk af te leveren dan die wonen in een bepaalde aan een melkslijter aangegeven wijk. Met andere woorden iedere huisvrouw is verplicht een bepaalde melkboer te nemen, al heeft zij deze misschien vroeger wegens het geven van een te korte maat, zijn congé gegeven en omgekeerd mag een melkboer geen klanten bedienen buiten zijn wijk.

Hoe dodend dit systeem is voor het particulier initiatief laat zich denken. Elke mogelijkheid om zijn zaak uit te breiden wordt de melkhandelaar ontzomen en anderzijds hoezeer hij er de kantjes afloopt, zijn klanten blijven bij hem, omdat een andere melkboer hen niet mag bedienen.

En de consumenten? Hun mening over deze ordening werd en wordt niet gevraagd.

Het is mij bekend, dat te Halfweg, waar deze „sanering“ wordt toegepast tegende wil van verschillende melkslijters, de inwoners lijsten vol handtekeningen verzameld hebben om tegen deze maatregel te protesteren. Maar de ambtenaren van het Bedrijfs-

lot in eigen hand. De materiële steun zal Amerika ons geven, mits dit land de overtuiging heeft, dat wij uit alle kracht doen wat in ons vermogen is.

Voor een overrompeling van Russische zijde behoeft geen angst te bestaan, mits wij zelf alle kansen grijpen om de levensomstandigheden beter te doen worden. Immers, waar voorspoed is, heeft het Communisme geen kans; het kan slechts daár gedijen, waar het geestelijke en economische leven zwaar is uitgehold.

Nu bovendien blijkt, dat de socialisten, die nooit in het verleden zich scherp tegenover de communistiche practijk hebben durven verzetten, en ook thans al spoedig tot meegeaan bereid bleken, niet actief genoeg zijn in de bestrijding van het communistiche gevaar, moet dit een aansporing zijn voor allen om het in Nederland en de andere democratische landen niet zover te laten komen, dat wij geen baas meer in eigen huis zouden zijn.

Het woord of liever de daad is thans dus aan de aanhangers en verdedigers van de Westerse levensopvatting.

J. E. VAN HULST

RECHTEN EN Plichten VAN DE VROUW

Het verheugt mij, dat mijn betoog over „Rechten en plichten van de vrouw“ reactie heeft verwekt, doch met de opvatting van dr. Mees ben ik het groten-deels niet eens.

Dr. Mees treedt niet in de strekking van mijn betoog, dat de gelijkstelling in rechten van man en vrouw in staatkundig opzicht een gebiedende eis is, waaraan elke beschaafde natie zo spoedig mogelijk zal moeten voldoen. Zo dit is geschied dan heeft de wetgever pas het recht ook vrouwen plichten op te leggen, zoals dit aan de mannen al sedert meer dan een eeuw is gedaan (dienstplicht).

Het is ontstellend, dat wij in 1948 nog het conservatieve geluid horen, dat vrouwen in allerlei beroepen, die niet specifiek vrouwelijk geacht kunnen worden, mannen verdringen, die een huishouden hebben te onderhouden. Ik vraag U, dr. Mees, hoe zouden deze vrouwen dan door het leven moeten, zonder beroep, dus zonder inkomsten; terugvallen op de liefdadigheid van de mannelijke familieleden?

Doch welk een gebrek aan inzicht ontmoeten wij hier. De vrouwen hebben in ons land, dank zij hun arbeidsprestaties in allerlei beroepen bijgedragen tot de welvaart van onze bevolking en doen dit nog dagelijks en niemand van ons werkende vrouwen voelt zich schuldig een plaats van een fictieve man in te nemen.

Een heel ander geluid hoorde ik op de vergadering der liberale internationale, waar de Turkse afgevaardigde Sureyya Agaoglu een der beste vrouwelijke advocaten in haar land vertelde, dat in Turkije mannen en vrouwen dezelfde rechten hebben en de vrouwen in alle beroepen benoembaar zijn, ongeacht of zij gehuwd of ongehuwd zijn. Slechts twee uitzonderingen waren er. De vrouwen mogen in Turkije niet in het leger dienen en zij kunnen niet in de diplomatieke dienst. Sureyya Agaoglu zeide het eerste willen we niet en wat het tweede betreft, wij zijn thuis toch de grootste diplomaten!

Dr. Mees spreekt over een arbeidsdienst voor vrouwen. Dit is geenszins een nieuw geluid. Dr. Jane de Jong heeft hiervoor reeds een lans gebroken in haar boekje „De Vrouwen van Morgen“.

schap zetten door. Laat men zich eens afvragen wat zulk een maatregel aan controle kost. Te Halfweg zijn reeds enige weken achtereen opsporingsambtenaren bezig om te controleren of een melkboer niet de euvelen moed heeft om aan klanten melk af te leveren, die hij al meer dan dertig jaar bedient, doch die buiten „zijn“ wijk wonen.

Het ergste is, dat ernstig overwogen wordt deze ordening ook voor andere leveranciers in het leven te roepen. U krijgt dan niet alleen uw melkboer aangewezen, doch ook uw kruidenier, uw bakker en uw groenteboer.

Hier toe voert de geleide economie!

Mr. J. E. GOUDSMIT Badhoevedorp.

* * *

(De ordening, waarvan hier sprake is, vindt haar basis in de „Zuivelverordening 1943, Sectorindeling voor den Kleinhandel in Melk“. Deze verordening had ten doel, de melkdistributie te saneren, waardoor deze goedkoper moest gaan werken. Navenbedoeling was: mensen vrij te maken voor uitzending naar Duitsland. In een aantal plaatsen in ons land zijn de bepalingen dezer verordening inderdaad in toepassing gebracht. Van praktische resultaten in deze zin, dat de consumenten goedkoper aan hun melk kwamen of anderszijds, dat de producenten meer voor hun melk ontvingen, is, voor zover ons bekend, tot nu toe niet veel gebleken. Wel zullen de melkhandelaren, en vooral de zwakkere broeders onder hen, in gunstiger positie zijn gekomen. Er is, zou men kunnen zeggen, dan toch iets bereikt! Maar of dit resultaat de gewraakte maatregelen wettigt is o.i. wel aan twijfel onderhevig. Intussen is het niet duidelijk, waarom de melkslijters te Halfweg, die tegen de sanering bezwaar hebben, niet in beroep zijn gegaan bij het scheidsgerecht voor de voedselvoorziening. Krachtens artikel 9 van de verordening hebben zij hiertoe de gelegenheid. — Red. Vrij.)

MIDDENSTAND

In verband met de belangrijke plaats de de middenstand in het politieke en economische leven inneemt, werd onlangs door de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie een middenstandscommissie in het leven geroepen, die tot taak heeft in middenstandsproblemen het hoofdbestuur van deze partij van advies te doen.

Deze commissie bestaat uit: A. Caljé, Alblasserdam, J. G. H. Cornelissen, Amsterdam, A. Delfos, 's-Gravenhage, H. G. van Eck, Dubbeldam, H. M. Koornee, Doorn, J. J. Korff, Laren, G. van der Linden, Rotterdam, K. J. Nieuwerkerke, 's-Gravenhage, G. J. Rodijk, Almelo.

Dezer dagen is de eerste bijeenkomst te Utrecht gehouden. Behandeld werd een ingekomen brief van de vier middenstandsbonden, waarin aan het hoofdbestuur der Volkspartij voor Vrijheid en Democratie werd verzocht, vóór de aanvang der candidaatsstellingsprocedure in de partij van de kant van het bestuur de candidatuur van bepaalde middenstandsfiguren te bevorderen. De commissie constateerde met genoegen, dat het hoofdbestuur reeds voorbereidingen in deze richting had getroffen. Hieraan werd tevens vastgeknoopt een bespreking over de candidaatsstelling voor de Tweede Kamer.

Vervolgens werd van gedachten gewisseld over de middenstandsorganisatie in het algemeen en over die van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie in het bijzonder.

Tenslotte werden besprekingen gevoerd over de redactie van een middenstandsparagraaf in het werk- en urgentieprogramma van de partij.

De uittaling van dr. Mees „het is toch een grote pré voor de vrouwen om vrij te zijn en op straat te flaneren“ maakt in dit verband een spijtige indruk. Vervolgens zal het dr. Mees bekend zijn, dat juist in tijden, dat de mannen door hun verplichte militaire dienst de grootste gevaren lopen gedood of verminkt te worden de vrouwen vrijwillig geen gevaar of veen arbeid geschuwd hebben om de mannen l. te verplegen, 2. hun opgevallen plaatsen in de burgermaatschappij in te nemen. Dr. Mees keert de zaken volkomen op zijn kop door te beweren: „wanneer er eenmaal een soort arbeidsdienst voor vrouwen is, dan zou men kunnen praten over nog meer rechten!“

De klacht, dat tegenwoordig de meisjes geen werkster, naaister, dienstbode, verpleegster enz. willen worden, zodat er een nijpend tekort is aan deze arbeidskrachten, heeft niets te maken met de strekking van mijn betoog over rechten en plichten van de vrouw. Deze klacht betreft een vraagstuk van arbeidsvoorwaarden, terwijl mijn ingezonden artikel de gelijke rechten en plichten in de staat voor mannen en vrouwen bepleit.

Amsterdam, 29 Februari 1948,

Dr. A. J. P. WIBAUT VAN GASTEL.

Naar aanleiding van Uwe suggestie aan het slot van het artikel van dr. R. Mees stel ik er veel prijs op te zeggen, dat ik het voor 100 pct. met dr. Mees eens ben.

Weet „men“ eigenlijk in Nederland (de ingewijden weten het zeer goed) met welk een verschrikkelijke toestand wij te maken hebben, speciaal in de psychiatrische inrichtingen (krankzinnigengestichten) tengevolge van het schromelijk gebrek aan vrouwelijk verplegend personeel?

Weet men, dat er dagelijks patiënten, wier opnemng in het algemeen belang en in hun eigen belang noodzakelijk is, om die reden geweigerd moeten worden?

Weet men, dat tengevolge van genoemd gebrek krachten aangenomen moeten worden, voor de taak eigenlijk niet berekend, tengevolge waarvan het peil der krankzinnigenverpleging, dat vóór de oorlog bij ons zeer hoog was en dat tengevolge van de oorlog toch reeds was gedaald, bezig is geheel in te zakken?

Begrijpt men wat dit zeggen wil?

Weet men, dat het niet mogelijk is de 48-urige arbeidsweek voor dit personeel (waarop het volgens aller mening recht heeft) in te voeren, wederom als gevolg van dit gebrek?

Het betreft hier een beroep, waarvoor men, althans ten aanzien van de verpleging van de vrouwelijke patiënten, uitsluitend op vrouwen aangewezzen is.

Komt er een oproep voor het buitenland of Indië (mooie pakjes, avontuur), dan zijn er wel sollicitanten.

Een arbeidsdienst voor vrouwen lijkt mij nodig in het algemeen belang en (het moge vreemd schijnen) ook in het belang van de betrokkenen zelf.

Het argument van aantasting van de vrijheid moet m.i. wijken voor de noodzaak (zie ook Engeland, het klassieke land van de vrijheid met de ingevoerde arbeidsplicht).

Natuurlijk zal er grote schifting moeten zijn op fysieke en andere gronden, doch men zal diegenen kunnen opvangen, die wel kunnen, doch niet willen en die thans in zo groten getale (ook in de „betere“ kringen) zich te buiten gaan aan alcohol — weet men in Nederland hoe erg het hiermee gesteld is? — en andere uitpattingen en van wie velen later dankbaar zullen zijn, dat zij geleerd hebben nuttig te zijn voor de maatschappij en dat zij zelf weer hebben leren werken.

Mr. S. M. S. FURNEE.

De Volkspartij voor Vrijheid en Democratie afd. Almelo is onder voorzitterschap van de heer B. D. Breuning ten Cate in vergadering bijeen geweest. De voorzitter, de aanwezigen op de eerste vergadering der nieuwe partij hartelijk welkom hetend, memoreerde de gang van zaken bij de liquidatie van de Partij van de Vrijheid en de oprichting van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie in de bijzondere algemene ledenvergadering der Partij op 24 Januari te Amsterdam. De V.V.D. werd, aldus de voorzitter, alom in den lande gunstig ontvangen. De fusie is een gezonde groei en het lijkt niet gewaagd hiervan grote verwachtingen te koesteren, getuige het feit, dat de aanwas van het ledental over het gehele land groot is.

Bij de behandeling van diverse huishoudelijke zaken kwam aan de orde de

Het bestuur der afdeling is thans als volgt samengesteld: B. D. Breuning ten Cate, voorzitter; M. Kuiper, secretaris; J. Boom, penningmeester; mr. J. W. W. Y. de Jong en A. v. Bussbach, leden.

JONGERENORGANISATIE ROTTERDAM

Het bestuur van de Jongerenorganisatie Rotterdam nodigt alle jongeren uit voor haar volgende openbare vergadering. Deze zal gehouden worden op Vrijdag 12 Maart om 8 uur in de zaal van de Sociëteit IJscclub Kralingen aan de Kralingse Plaslaan 87. Te bereiken met trams 16, 17 en 22, halte Jericholaan.

Behalve de lezame voordracht te houden door ir. M. J. Römer, staat op het programma: Adalio Abimotos. Deze artist is pas terug uit Indonesië, waar hij voor de soldaten optrad. Op zijn persoonsbewijs staat telepaath, goochelaar;

na zal onder het nuttigen van een opwekkende verfrissing van gedachten gewisseld en gedanst kunnen worden. Neemt daarom uw vrienden en vriendinnen mede. Het zal u niet tegenvallen.

Tot slot verzoeken wij de ouders, hun zoons en dochters op deze avond attent te willen maken.

Het bestuur van de Jongerenorganisatie Rotterdam
Secr. H. Post, Heemraads-
singel 92, Rotterdam.

ROTTERDAMSE VROUWENGROEP

In Central, Kruiskade 32 te Rotterdam zal Dinsdagavond 9 Maart de oprichtingsvergadering worden gehouden van de vrouwengroep der afdeling Rotterdam van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie. Mevrouw E.

raad van Haarlem, zal spreken over de plaats van de vrouw in het politieke leven en over het tot stand komen van de grote fusie van de politiek-vrijzinnigen. Er zal gelegenheid zijn tot het stellen van vragen.

AFDELING KRUININGEN—HANSWEERT OPPERICHT.

Op Vrijdag 20 Februari is te Krui-
ningen een openbare vergadering ge-
houden om tot oprichting te komen van een
afdeling Krui-ningen—Hansweert van de
V.V.D. Ir. M. J. Stoel Feuerstein gaf een
uiteenzetting inzake de doelstellingen
van onze partij. Een voorlopig afdelings-
bestuur is gevormd als volgt: J. Griep,
Achterweg 10, Hansweert, voorzitter;
C. J. de Visser, Zandweg 25, Krui-
ningen, secretaris; J. J. van Dyke, Voor-
houtstraat 2, Krui-ningen, penningmeester.

J. C. M. VALKS, BURG. GROTHESTRAAT 47a, SOESTDIJK, TEL. 2732 (K. 2955):

MAKELAAR EN TAXATEUR
Taxaties door heel Nederland

N.V. BOELE'S

Scheepswerven

en
Machinefabriek

BOLNES

*
Nieuwbouw en reparatie

DE ROTTERDAMSCH DROOGDOK MIJ. N.V.

N.V. LIJM- EN GELATINEFABRIEK

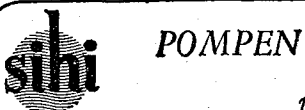
„DELFT”

Fabrieksmerk: TWEE TORENS.
TEL. 106-363 DELFT.

N.V. Nederlandsche Caoutchouc- en Gutta-Perchafabriek

v/h **BAKKER & ZOON**
RIDDERKERK

TECHNISCHE
RUBBERARTIKELN

Raadpleeg
onze technische dienst

MACHINEFABRIEK C. MATERS C.V.
BEVERWIJK TELEFOON 3141

betonartikelen

N.V. BETONDAK

fabriek van bouwmaterialen ARKEL
kantoor te GORINCHEM

J. en K. SMIT'S

Scheepswerven

en

Machinefabrieken

KINDERDIJK

KLOOS

KINDERDIJK

BRUGGEN

SMIT

SLIKKERVEER

DYNAMOS

MOTOREN

CENTRALE KADERBIJENKOMST

op ZATERDAG 13 MAART 1948 in
HOTEL TERMINUS t/o STATION TE UTRECHT
Aanvang 11 uur v.m.

Prof. Dr. J. Lindeboom, Groningen,
zal spreken over de

„Geestelijke grondslagen der Partij”.

Tevens zal er door een der Kamerleden van onze
Partij een parlementair overzicht gegeven worden.
De leden van de kadergroepen worden uitgenodigd
deze belangrijke bijeenkomst bij te wonen.

Niet-kaderleden, welke deze bijeenkomst wensen te
bezoeken, kunnen een uitnodiging aanvragen bij het
Secretariaat der Partij,

KONINGINNEGRACHT 61 - 's-GRAVENHAGE

MACHINEFABRIEK en SCHEEPSWERF

van

P. SMIT Jr. N.V.

ROTTERDAM

TEXTIEL

TRADE MARK

N.V. RIGTERSBLEEK

voorheen G. J. VAN HEEK & ZONEN

ENSCHEDÉ

KATOENEN EN KUNSTZIJDEN WEEFSELS

H. P. GELDERMAN & ZONEN N.V.

OLDENZAAL

Fabrikanten van

ruwe-, geverfde-, gebleekte- en bedrukte katoenen,
celvezel- en kunstzijden manufacturen

N.V. MACHINEFABRIEK

IJzer-, Staal- en Metaalgieterij

v.h. Bakker & Co.

RIDDERKERK

AUTOGENE- EN ELECTRISCHE LASCHINRICHTING
LICHT CONSTRUCTIEWERK

L. v. d. BURGH & Co.

MATHENESSERDIJK 327 - TEL. 37107 - ROTTERDAM
REPARATIEWERKPL. VOOR HAARDEN EN KACHELS

„Loodbranderij Vlaardingen” Gevestigd te SCHIEDAM
Oude Sluis 7 - Tel. 67.308

* Uitzending van vak-
bekwaam personeel
door geheel Neder-
land.

Levering van elk gewenst
Geheel loden
Homogeen verlood
Met plaatlood bekleed

APPARAAT

ADVERTEERT
IN DIT BLAD

WAR!!

Op de bladzijden 4 en 5: verslag van de rede van mr. Stikker in de Eerste Kamer over de sociale politiek der regering. Op bladzijde 6: Een ernstig beroep op onze verantwoordelijkheid.

„slaet op den trommele”

Waarnemend Hoofdredacteur:
Drs H. A. KORTHALS, Voorschoten

Voorlopig adres van Redactie: VAN BEUNINGENSTRAAT 3, ROTTERDAM. Gironummer 245103 t. n. v. de penningmeester van de stichting „Slaet op den Trommele” te Utrecht.
Adres van Administratie: NIEUWE GRACHT 38, UTRECHT, Telefoon 19298 — Abonnementen f 1.30 per kwartaal, f 5.20 per jaar — Losse nummers f 0.14.

Veiligheid en rechtszekerheid

Het debat in de Eerste Kamer over begroting van justitie is in een opzicht voor de fractie van de V.D. een succes geweest. Prof. Molenaar en mr. Stikker hebben elk een belangwekkend onderwerp ter sprake gebracht. Hun betogen hebben stellig verheldering en constructieve denkbeelden opgeleverd. Prof. Molenaar behandelde het onderwerp waar wij verleden week deze plaats over schreven: de strijd tegen excessieve uitingen van woord en geschrift: een punt dat zonder actueel is nu na de menswaardige gebeurtenissen in Tsjecho-Slowakije nog eens in zeer sterke mate de aandacht is gevestigd op de gevarende van de communisten, ook ons land.

Het is al meer dan een half jaar geleden, dat minister Van Maarseveen in antwoord op vragen van prof. Molenaar over het weekblad „De Vlam” overweging van nadere wettelijke voorzieningen toezegde. Maar is nog niets van gekomen. De minister heeft zelfs later te kennen gegeven, dat er voorlopig ook niets in kon komen, omdat hij wilde wachten tot het werk van de commissie-Pompe, welke een perswet voorbereidt, gereed is. Wellicht zou het ontwerp-perswet van deze commissie reeds een regeling behelzen. Dit uitstel was niet naar de zin van prof. Molenaar, alleen al omdat het uitstel is; en dit terwijl er haast bij het werk is. Bovendien doelt prof. Molenaar niet slechts op het geschreven, maar ook op het gesproken woord.

Tijdens de beraadslagingen nu is de minister van gedachte veranderd. Het is zeker zal daarop mede van invloed zijn geweest de constructieve gedachte door prof. Molenaar in deze richting voren gebracht. Het is nl. heel gemakkelijk om te zeggen, dat onze strafwet moet worden aangevuld om excessieve uitingen met meer succes te bestrijden. Moeilijker is het aan te duiden, hoe de wet moet worden aangevuld.

Wat dit betreft greep prof. Molenaar terug op de inaugurele rede van de Leidse hoogleraar in het strafrecht, prof. Van Bemmelen. Daar wordt het idee aan de hand gedaan van het strafrecht hetzelfde toe te passen wat sinds 1919 geldt voor de onrechtmatige daad in het privaatrecht. Onrechtmatig is volgens de wet van 1919 gevestigde rechtspraak de daad welke in strijd is met de goede zeden of met de zorgvuldigheid, welke in het maatschappelijk verkeer betaamt.

Het zal nog niet zo eenvoudig zijn deze formule op een bevredigende manier in het strafrecht toe te passen. Maar de gedachte is nu opnieuw geopperd, en wel speciaal in verband met maatregelen tegen excessieve uitingen. Zij kan wellicht een basis voor verder werken zijn. De minister van justitie heeft kan ook

toegezegd, het denkbeeld te zullen overwegen. En wat principieel het belangrijkste is: de minister zal niet gaan zitten wachten tot de commissie-Pompe klaar met haar werk zal zijn.

Vaak lijken de discussies in het parlement vruchteloos. Vaak is het net of een Kamerredevoering niet meer is dan het getuigen van een bepaalde opvatting. Ditmaal is de discussie in zoverre vruchtbaar geweest, dat de woorden van prof. Molenaar als het ware wortel hebben geschoten in de regeringstafel. Aldus heeft prof. Molenaar een positieve bijdrage geleverd tot de maatregelen, waar in een tijd van extremistische dreigingen behoefte aan kan ontstaan.

* * *

Het onderwerp, waar mr. Stikker het over heeft gehad, was de economische collaboratie en de bedrijfszuivering. Volgende week hopen wij

zijn betoeg in zijn geheel af te drukken. Het is er stellig belangrijk genoeg voor. Vooral wat de heer Stikker vertelt over het „bovengrondse” verzet is interessant. Daar moet men beslist kennis van nemen, wil men zich een oordeel vormen over de positie van de illegaliteit in al haar geledingen.

Historisch was de rede van mr. Stikker dus van grote betekenis. Maar ook voor het heden was zij van belang. Immers: nog steeds heerst er hier en daar wanbegrip over de betekenis van de illegaliteit. Nog steeds menen sommigen het Nederlandse volk te moeten splitsen in het deel dat „officieel” illegaal was en de rest. Dit „officiële” gedeelte is echter lang niet volledig.

Bovendien — en dit was het bijzonder actuele en concrete in de redevoering — moest de P.R.A.C., het opsporingsapparaat voor economische collaboratie, het ontgelden. Dit instituut toont herhaaldelijk

proeven van onbekwaamheid, d.w.z. het blijkt onvoldoende thuis te zijn in het bedrijfsleven en in de interne organisatie van een bedrijf om een gegrond oordeel te kunnen hebben. Toch eist het werk van de P.R.A.C. dat zij zich een oordeel vormt.

Verder toont de P.R.A.C. herhaaldelijk gebrek aan tact. Zij heeft soms „criminele” methoden, d.w.z. zij kleedt haar vragen soms zo in, dat een fatsoenlijk man geneigd is om er maar niet op te antwoorden.

Ter verontschuldiging van de chaos in het werk en de werkmethode van de P.R.A.C. kan dienen de omstandigheid, dat zij geen richtlijnen heeft. Herhaaldelijk is er, vooral op initiatief van de heer Stikker, op aangedrongen de P.R.A.C. richtlijnen te geven. Er zijn wel zekere toezeggingen gedaan, maar daar is, zoals dat vaker met toezeggingen gaat, nog niets van uitgevoerd.

Zijn verlangens hieromtrent heeft mr. Stikker geformuleerd in een motie, welke na enig gediscussieer en na wat bijschaven als volgt luidde:

De Kamer, van oordeel, dat door het ontbreken van richtlijnen inzake onderzoeken, vervolging en berechting van economische collaboratie, rechtsonzekerheid bestaat, welke ernstige onrust in het land veroorzaakt;

nodigt de minister uit, na overleg met door de minister daarvoor aan te wijzen instanties, op korte termijn deze richtlijnen vast te stellen, opdat daarmee zoveel mogelijk ook bij de thans aanhangige onderzoeken en vervolgingen rekening kan worden gehouden.

Deze motie kon de stemmen van de communisten niet verwerven; hetgeen niemand zal verwonderen. Maar de overige Kamerleden konden zich er mee verenigen. Zij werd dus aangenomen. En wat meer is: de minister, die aanvankelijk niet van plan scheen iets van richtlijnen te willen weten, zei ten slotte, dat hij „geen bepaalde bezwaren” tegen de motie had. Hij hield dus nog wel een slag om de arm: „geen bepaalde bezwaren”. Liever hadden wij gehoord: „bepaaldelijk geen bezwaren”. Maar, al heeft Zijne Excellentie dan mogelijk nog wel „onbepaalde bezwaren”, hij zal de motie toch moeilijk naast zich neer kunnen leggen.

Ook in dit geval is dus door een woordvoerder van de V.V.D. iets positiefs bereikt door en tijdens de discussies. De economische collaboratie is in de bijzondere rechtspleging — deze is zelf al geen toonbeeld van voortreffelijke wetgeving — een extra zwarte vlek. De bedrijfszuivering is niet een van de beste soorten zuivering. Het is goed dat daar nog eens op is gewezen. En nog beter is het, dat er iets positiefs — zij het voorlopig slechts op papier — is bereikt. Al te lang heeft men het op dit gebied niet zo nauw met de rechtszekerheid genomen. Rechtszekerheid, de kern van de vrijheid in de staat.

Een betoging te Paramaribo, de hoofdstad van Suriname, waarvan de bedoeling niet recht duidelijk werd. Volgens de een was het een uiting van ontevredenheid over de gang van zaken ter ronde-tafelconferentie, volgens de ander was het een blijk van belangstelling voor deze bijeenkomst.

De zelfverdediging van het Westen

„Het plan-Marshall is niet genoeg. Amerika moet meer geven dan alleen economische steun, wil het voorkomen, dat het ijzeren gordijn opschuift naar de kust van de Atlantische Oceaan”, aldus is de strekking van vele geruchten, die de laatste veertien dagen, dus sedert de communistische staatsgreep in Tsjechoslowakije, aan beide zijden van deze oceaan opgeld hebben gedaan.

In Amerika hebben deze geruchten zeer vaste vorm aangenomen. In toenemende mate wordt daar gesproken over de noodzaak om aan het vrije Europa een militaire garantie te geven, hetzij in de vorm van een formeel bondgenootschap, hetzij in die van een waarschuwing aan Ruslands adres: „Tot hier en niet verder. Anders oorlog!” Het merkwaardige is, dat het vooral juist de isolationisten zijn, die voorstellen van die strekking doen. Hoe revolutionair ook dergelijke denkbeelden van die kant mogen schijnen, de motieven, door welke ze zijn ingegeven, zijn nog steeds in de kern isolationistisch. Immers door het zwaartepunt van Amerika's steun aan Europa van het economische naar het militaire aspect te verleggen, hopen de isolationisten het plan-Marshall, dat in de eerste instanties economisch van karakter is, overbodig te maken of althans sterk te kunnen besnoeien en hiermede hun kiezers, die zij indertijd verlag van belasting hebben beloofd, inderdaad die verlichting te kunnen brengen. Van dezelfde oorsprong was senator Taft's plotselinge geestdrift voor het bouwen van een reusachtige luchtvloot, onder welke vleugels Amerika zich rustig van de rest van de wereld verder niets zou behoeven aan te trekken en ook de merkwaardige bezorgdheid in republikeinse kring voor het lot van China. Al deze voorstellen leiden de aandacht af van het kostbare plan-Marshall en dragen toch niet het odium van het isolationisme.

Moge de kern van deze voorstellen dan nog isolationistisch zijn, het is dan toch wel zeer merkwaardig, dat de voorstellen zelf in anti-isolationistische vorm gekleed moeten gaan, willen zij enige kans op succes maken. Dit is al op zichzelf een revolutie in het Amerikaanse denken. Had men twee jaar geleden, ja twee maanden geleden, kunnen dromen, dat de definitie van een isolationist zou zijn: een man, die niet 5.3 milliard, maar wel vier milliard dollar aan Europa wil geven om het de eerste negen maanden van het plan-Marshall door te laten komen? En dat een voorstel tot een militaire garantie aan Europa door de republikeinen, die van oudsher doorgaan voor de isolationistische partij, gepousseerd wordt, terwijl de democraten, die de naam hebben van internationalisten te zijn, dergelijk voorstel (niet uit anti-internationalistische motieven) trachten te remmen?

In Europa is men vanzelfsprekend wat minder luid in zijn speculaties over een Amerikaanse garantie. Per slot van rekening zou dat een eenzijdige verbintenis van de kant van Amerika zijn en daarom gaat het niet aan om na het ontvangen van de Marshall-hulp ook nog om militaire hulp te gaan vragen. Het is daarom juist, dat de Westelijke Unie, die waarschijnlijk deze week gesmeed zal zijn, voorlopig een in hoofdzaak economisch karakter draagt. Dat betekent, dat de kernlanden van West-Europa het hunne doen om tenminste de economische hulp van Amerika, die zeker is, aan haar doel te laten beantwoorden en niet vooruitlopen op een soort hulp (de militaire), die nog geenszins zeker is.

Dat wil niet zeggen, dat het militaire aspect van de Westelijke unie geheel achterwege gelaten moet worden. Neen, het is eveneens van vitaal belang, maar alléén indien de militaire samenwerking van de West-Europese mogendheden (of van zoveel West-Europese mogendheden als mogelijk is) verzekerd is van de Amerikaanse rugsteun, en niet alleen van rugsteun, maar zelfs van Amerikaans initiatief, want als de West-Europese mogendheden zo afhankelijk zijn van Amerika, is het ondenkbaar, dat deze mogendheid niet de volledige zeggenschap en dispositie over tijd, ruimte en materiaal zou hebben. Voordat de West-Europese landen van hun invoering in het Amerikaanse militaire kader zeker zijn, kunnen hun onderlinge militaire afspraken slechts van voorlopige, principiële en rudimentaire aard zijn, hetgeen, naar verluidt, ook in het pact van Brussel, zoals dat een dezer dagen te voorschijn zal komen, tot uiting zal komen.

Leen- en pachtwet

In dat verband is het interessant van de correspondent te Washington van het Franse dagblad Le Monde te vernemen, dat men in Amerika hard denkt aan een nieuw leen- en pachtstelsel voor West-Europa, een plan, dat het Engelse weekblad The Economist ook oppert, wanneer het ongeveer tselfdertijd schrijft: „Aangezien bijna alle landen, die waarschijnlijk bij een defensief pact gemeoid zullen worden, zich op het randje tussen ineenstorting en herstel bevinden... zou de toevoeging van een herbewapeningsprogramma aan hun overbelaste industriële capaciteit afbreuk kunnen doen aan hun gehele kans op succes onder het plan-Marshall. Gedurende tenminste een jaar of twee is er een regeling nodig — mogelijk onder een gewijzigde vorm van leen-en-pacht —, waarbij Amerikaans en Canadees materiaal beschikbaar kan worden gesteld aan de legers van Europa. Maar het is niet alleen een kwestie van materiaal: mensenmateriaal is even schaars”.

Deze Amerikaanse aanvulling (die meer dan 50 procent van het geheel moet uitmaken) is nodig, niet zozeer om een eventuele oorlog tegen Rusland te winnen, als wel om een dergelijke oorlog te voorkomen, want het komt er voor West-Europa minder op aan om een oorlog, die het, hoe dan ook, de nekslag zal geven, te winnen dan om hem, en dus die nekslag, te voorkomen. Zonder deze Amerikaanse aanvulling (in de vorm van garantie, materiaal en bezettingssoldaten in Duitsland, Oostenrijk en Triëst) zal een militaire aaneensluiting van de West-Europese landen Rusland niet meer van een eventuele expansie afschrikken dan zij het thans stuk voor stuk doen. Zolang deze aanvulling niet

de Westelijke samenwerking noodgedwongen op het economische aspect ervan leggen in het volle bewustzijn, dat die economische samenwerking een buitengewoon hachelijk vooruitzicht heeft, zolang zij niet door Amerikaanse militaire garantie beschermd wordt. De kansen op zo'n garantie schijnen niet gering. Als isolationistische republikeinen bereid blijken haar te verschaffen, zullen democraten, als het onderwerp serieus ter sprake komt, niet achterblijven. De motieven van vele Amerikanen mogen bij het opperen van die garantie niet zuiver zijn, uit het feit, dat zij geopperd wordt, spreekt in ieder geval het besef, dat Amerika niet meer geïsoleerd in de wereld kan blijven bestaan.

Aggressie

Als die garantie ter sprake komt, dan zal gauw de vraag rijzen: garantie tegen wat? Tegen agressie. Maar wat wordt onder agressie verstaan? Dit probleem, dat ook de onderhandelaars in Brussel bezig gehouden heeft, is vooral acuut geworden na de Tsjechische staatsgreep. Dat was geen klassiek geval van agressie, omdat hier geen legers van de ene staat de grenzen van de andere hebben overschreden. Maar toch twijfelt niemand er aan, of, indien hetzelfde bijvoorbeeld in Italië zou geschieden, het resultaat hetzelfde zou zijn als dat van agressie. Het is niet ondenkbaar, dat bij de komende verkiezingen het communistisch-socialistische blok van Togliatti en Nenni, zo niet de meerderheid van de stemmen zal behalen, dan misschien als de grootste partij uit de bus zal komen. Het zal dan het recht hebben tot kabinetsformatie en dan is de weg geplaveid voor een zelfde „legale revolutie” als in Tsjechoslowakije.

Waar begint de agressie? Toch niet in het aan de macht komen van Togliatti en Nenni? Tegen dergelijke procedure zal niemand formele bezwaren in kunnen brengen, net zomin als iemand er bezwaar tegen gemaakt heeft, dat in 1946 de Tsjechische communist Gottwald, wiens partij bij de verkiezingen 40 procent van de stemmen behaald had, kabinetsformateur werd. De bezwaren krijgen pas grond, wanneer premier Togliatti c.s. op de

verkregen posities gaat maken. Gottwald c.s. heeft gedaan. Maar hiertegen op te treden? Dit is, zo gezegd, geen agressie in de klassieke zin en indien men het begrip agressie zal willen uitbreiden om erin onderbrengen die handelingen van pressen en stille terreur, die in Tsjechoslowakije voor de communisten zo'n succes hebben opgeleverd, dan zal het steekbijzonder moeilijk zijn om dit soort agressie te bewijzen. Men heeft wel gedacht de oplossing te vinden in een clause, die o.a. in het onlangs gesloten Russisch-Hongaarse verdrag is opgenomen en waarbij partijen zich verbinden om elkander militaire bijstand te verlenen niet alleen in een klassiek geval van agressie, maar ook indien een staat (op de een of andere wijze verbonden met Duitsland) „een politiek van agressie” voert.

Onmogelijke definitie

Hieronder kan alles verstaan worden en men zal er dan ook niet in slagen om precies te definiëren wat een „politiek van agressie” allemaal omvat. Daarbij komt, dat het te verwachten valt, dat Rusland en zijn communistische handlangers alle daden zullen voorkomen, die uitgelegd worden en nog zullen worden als agressieve daden en dan nog ruimte genoeg over hebben om hun doel te bereiken.

Dit maakt het de partijen van de Westelijke unie buitengewoon moeilijk om een bevredigende vorm te vinden voor hun verplichting tot wederkerig bijstand. In de praktijk echter is het niet waarschijnlijk, dat er zich buiten het ijzeren gordijn nog gevallen zullen voordoen, waarin de communisten iets zij onder de 50 procent van de stemmen aantal blijven (en de lumie van hun sterkte schijnt vooralsnog te liggen bij één derde van de bevolking langs legale weg tot de macht geroepen zullen worden. Alle andere pogingen om aan de macht tekomen, kunnen dan onder het collectief „agressie” gebracht worden en geven de legale regering het recht tot zelfverdediging en eventueel het recht op tot collectieve zelfverdediging (art. 1 van het Handvest) op te roepen. Het op kan dan ook het best een militair Westelijk pact gebaseerd worden.

VERSPREIDE COMMENTAAR

Katholieke critiek

Volgens het weekblad „De Bedrijfs-post” heeft de voorzitter van de Katholieke Arbeidersbeweging kritiek geleverd op de houding der ambtenaren. Tijdens zijn rede zou hij o.m. hebben gewezen op de onhoudbare woningtoestanden, die nog altijd in Noord- en Midden-Limburg bestaan. Zo zou spr. verder zijn afkeer hebben uitgesproken van de „vangarmen der tegenwoordige ambtenarenpolitiek”.

„De Katholieke Arbeidersbeweging”, aldus zou spr. letterlijk hebben uitgeroepen, „zal zich niet laten stropen in het kluwen van onsamenhangende en tegenstrijdige ambtenarenverklaringen”.

Voorwaar krachtige taal die, komende uit een Katholiek kamp, van betekenis kan zijn.

Er blijkt in ieder geval uit, dat wij in onze critiek niet alleen staan. Het ware ongetwijfeld te wensen, dat de Katholieke arbeiders zich goed realiseren door wie de toenemende bureaucratie in het leven wordt geroepen en in stand wordt gehouden!

Kwijnende middenstand

Het begint meer en meer duidelijk te worden dat de middenstand in de hoek komt te zitten waar de klappen vallen en men kan zich niet aan de indruk onttrekken, dat de „bescherming” die het stelsel van de geleide economie van diverse bevolkingsgroepen voorstaat zo langzamerhand geheel ten laste komt van de kleine zelfstandige zakenman.

Deze toestand wordt zo langzamerhand onhoudbaar en moet op den duur leiden tot een verstikking van het gezonde particuliere initiatief, in verband waarmee Nederland eens zo werd geroemd.

Met welke moeilijkheden de middenstand op het ogenblik heeft te kampen blijkt o.m. duidelijk uit het onlangs gepubliceerde verslag van de Nederlandsche Middenstandsbank. Hierin staat o.m. vermeld, dat de afnemende schaarste, de zekerheidsstellingen, het inhalen van de achterstand bij de fiscus, het gestegen prijs- en onkostenpeil en de noodzaak van het aanbrennen van languitgestelde verbeteringen de liquiditeit allengs zullen verminderen. In enkele bedrijven waren de bezwaren reeds duidelijk merkbaar.

Een algemene klacht was, dat de prijsbeheersing de handelsmarges dermate besnoeide, dat een lonend bedrijf niet meer mogelijk was.

De middenstand zal er goed aan doen, aldus wordt verder opgemerkt, zijn bezwaren bij de Prijsbeheersing met uitvoerig cijfermateriaal te motiveren. Tenslotte wordt er nog op gewezen, dat de taak van de eenling in het middenstandsbedrijfsleven er sinds de bevrijding niet makkelijker op is geworden en specialistische bijstand op tal van gebieden, welke alleen door samenwerking is verkrijgen, meer dan vroeger is geboden.

Ziedaar de positie van de eens welvarende middenstand, die vroeger een der peilers van ons economische leven vormde. Zeker, de tijd van weleer is nog lang niet aangebroken, doch het wil ons voorkomen dat het tegenwoordige regeringsbeleid diverse lasten te eenzijdig op de rug van de middenstand afwentelt hetgeen niet alleen onbillijk is, doch tevens schadelijk voor een gezonde ontwikkeling van ons nationale economische leven.

Ook het grote bedrijfsleven klaagt

Niet alleen de middenstand is van het tegenwoordige overheidsbeleid het kind van de rekening, doch dit geldt evenzeer voor het grote bedrijfsleven.

In het onlangs verschenen verslag van Van Vlissingen & Co's Katoenfabrieken troffen wij enige passages aan, die wij hieronder laten volgen:

„Wij stemmen gaarne toe, dat de „vrije economie” tot het verleden behoort en dat het voor de overheid een onmogelijke taak is, om het grote aantal samenkomende economische problemen met kennis van zaken tot oplossing te brengen. Wij willen aannemen, dat de overheid een bepaalde lijn volgt, al kunnen wij deze niet onderkennen en dat de „long term planning” niet uit het oog wordt verloren en dat alles veel tijd vergt. Gaarne zagen wij echter, ondanks dit alles, dat er medewerking aan incidentele, deviezen opleverende, transacties gegeven werd binnen termijnen, waarop dergelijke transacties tot stand kunnen worden gebracht en dat zowel de controle der economie, als het daarvoor geschapen apparaat vereenvoudigd werd, zodat wij minder tijd moesten

besteden aan het achternalopen van instanties en het overtollige overheids personeel ingeschakeld kon worden in het productieproces, want nog steeds is het personeelsvraagstuk in de particuliere bedrijven niet tot een oplossing gekomen.

Tenslotte lijkt het ons nog altijd gewenst, dat de procedure voor het verkrijgen van deviezen voor grondstoffen vereenvoudigd werd voor bedrijven als het onze, die de verstekte deviezen korte termijn in een veelvoud teruggeven. De zaken zouden er heel wat gemakkelijker op worden, indien aan dergelijke bedrijven een gedeelte door hen opgebrachte deviezen ter beschikking werd gelaten. Het slachten van kippen, die gouden eieren leggen is een erkende domheid, maar het onhouden van voer leidt tot hetzelfde resultaat. Op het ogenblik, dat dit verslag geschreven wordt, heeft de overheid nog geen uitweg gevonden om de katoenspinnerijen in het binnenland voldoende dollars te verschaffen ten einde de productie na Februari 1948 op dezelfde voet voort te zetten. Voor geplaatste orders in Amerika in verstoffen voor drukkerijen kunnen geen dollars beschikbaar worden gesteld. Verontrust vraagt men zich af, hoe waar onze deviezen tot op heden zijn besteed. Als verdere industrialisatie van Nederland gepropageerd wordt dan hopen wij, dat de eerste stap in deze richting zal zijn, de versteviging en uitbreiding van die industrieën, die bewezen hebben zich op de wereldmarkt te kunnen handhaven. Dit laatste moet van nieuwe industrieën nog afwachten worden. Merkwaardig is het, dat de overheid een waarschuwing horen aan het adres van het bedrijfsleven, dat grote winsten niet zullen worden getolereerd. Daarnaast is een streven naar sociale zekerheid, die de bedrijven voor enorme uitgaven plaatst. Uiteraard zullen deze bedragen toch uit de winst moeten komen. Last men dankbaar zijn, als in deze tijd grote winsten behaald worden, zeker indien het exporterende bedrijven betreffen. Weinig bemoedigend bij dit alles is de grootte van het aandeel in de winst, dat door de fiscus wordt opgeëist. Wij beseffen, dat de regering zware lasten op de gemeenschap moet leggen, doch in de huidige omstandigheden wordt de liquiditeit der ondernemingen zeer aangetast. Dit moet op de duur spaak lopen.”

Nadere commentaar hierop ons werkelijk overbodig. Moge de gering eindelijk eens een gewillig lenen aan de stemmen uit de praktijk die waarlijk mede het landsbelangen nastreven.

stemmen door militairen

Pleidooi voor streven naar een deugdelijke regeling

Bij de bespreking in de Tweede Kamer van de voorschriften betreffende het stemmen door militairen bij de te houden verkiezing heeft drs. H. A. Korthals het volgende opgemerkt:

Een regeling voor het stemmen door onze jongens, die thans overzee hun vaderlandse plicht vervullen, hebben mijn politieke vrienden en ik met zeer veel belangstelling tegemoet gezien. Het gaat hier om ongeveer 30.000 militairen en het is zeer verheugend, dat de Regering dezen in de gelegenheid wil stellen hun stem uit te brengen. In 1946 was een regeling nog niet mogelijk, maar nu het Overheidsapparaat, in het bijzonder het gemeentelijke, met zijn werkzaamheden meer en meer "bij" is, kon het niet uitblijven of voor onze mannen overzee zou de gelegenheid geschapen moeten worden het hun toekomende stemrecht uit te oefenen. Hun, die dag in dag uit hun leven veil hebben gehad voor de goede vaderlandse zaak, zijn wij zeker verschuldigd alles te doen om hen in de gelegenheid te stellen mee te beslissen over de richting, waarin de politiek van ons Koninkrijk zal worden gevoerd.

In dit verband wil ik ook wel zeggen mij in het geheel niet op het standpunt te kunnen stellen van die leden, die blijkens het Voorlopig Verslag ook daarom groot bezwaar tegen het "anderhavige voorstel" hadden, "omdat naar hun gevoelen deze uitbreiding van het kiesrecht vermoedelijk niets anders dan de uitslag der verkiezingen zal veranderen".

Dit is toch wel een zeer verkeerde instelling tegenover het probleem. Wanneer mensen een recht hebben, en het kiesrecht is één der belangrijkste, dan gaat het toch niet aan om van bovenaf te zeggen: hun zal ik het maar niet mogelijk maken, omdat het toch van geen betekenis is voor de uitslag. Wanneer men vandaag deze weg opgaat, is men binnenkort bij het standpunt, dat men nog wel meer groepen kan uitschakelen van het kiesrecht. Het verheugt mij dan ook, dat de Regering tegenover deze opvatting vóór kant stelling heeft genomen.

Ik ga ook accoord met de opvatting der Regering, dat de leden van de Koninklijke Marine evenzeer in de gelegenheid moeten zijn hun stem uit te brengen als de leden van de Koninklijke Landmacht.

Het grondwettelijke bezwaar kan ik niet delen. In beginsel hebben de militairen het recht te stemmen. Het thans voorgestelde zie ik als een regeling, die technisch mogelijk moet maken, dat dit recht kan worden uitgeoefend. Thans dan enige woorden over dat technische. In het Voorlopig Verslag is aanbevolen het stemmen te velde, het stemmen bij brief.

Ook ik acht de voorgestelde regeling — het stemmen door gemachtigden — niet gelukkig en ik heb met instemming gelezen, dat de ondertekenende Ministers ook verre de voorkeur zouden geven „aan een stelsel, waarbij de militairen overzee zelf hun stem zouden kunnen uitbrengen". Daarover behoeft dus niet meer van gedachten te worden gewisseld.

Waarom te laat begonnen?

De Regering deelt nu verder mede, dat de korte tijd van voorbereiding het onmogelijk maakte om de daarvoor nodige wijzigingen in de kieswet aan te brengen. Het is spijtig, want ik meen, dat een te korte tijd van voorbereiding gevolg is van een te laat beginnen met het ontwerpen der regeling.

Ik vraag mij ook af of de Regering de bezwaren niet wat te breed uitmeet. De ondergetekenden zouden niet gaarne de verantwoordelijkheid aanvaarden voor een regeling, waarvan niet vaststaat, dat zij praktisch uitvoerbaar en niet „waterdicht" is, zo lees ik in de Memorie van Antwoord.

Natuurlijk moet gestreefd worden naar een zo deugzaam mogelijke regeling; daarover be-

hoeft geen verschil van inzicht te bestaan. Ik zie echter niet in de Memorie van Antwoord waarom die niet te maken zou zijn. De argumenten tegen het zelf doen uitbrengen door de militairen van hun stem lichten dat namelijk niet toe. Het is een uitspraak zonder meer.

Als hoofdbezwaar wordt genoemd de omstandigheid, dat de uitslag der stemming eerst na enige tijd kan worden bekend gemaakt. Hoe lang zal de vertraging van de uitslag der verkiezingen duren? En waarom is deze onaanvaardbaar? Waar immers de uitslag toch spoedig wel in hoofdzaak kan worden vastgesteld.

Ver boven deze vertraging uit gaat voor mij het belang, dat de mensen zelf hun stem kunnen uitbrengen. Het wil mij voorkomen, dat dit aan de zuiverheid der stemming zal ten goede komen en ook aan „het geheim der stemming". Op bladz. 3 der Memorie van Antwoord stelt de Regering, dat het geheim der stemming al te zeer zal worden aangetast, „indien men de mogelijkheid zou scheppen, dat ook reserve-gemachtigden zouden worden ingelicht omtrent de politieke voorkeur van de kiezer".

Ik wil opmerken, dat nu bij het huidige stelsel van gemachtigden toch ook reeds velen over de politieke voorkeur van de kiezer worden ingelicht, nu het stelsel in zo grote om-

Coalitie democratie-communisme niet meer mogelijk

In de Amerikaanse pers wordt nog steeds uitvoerige commentaar geleverd op de communistische staatsgreep in Tsjecho-slowakije en men is het eens met de Amerikaans-Brits-Franse verklaring van Donderdag j.l., dat Tsjecho-slowakije thans „een vermoede dictatuur van een enkele partij onder de dekmantel van een regering van nationale eenheid te zien geeft".

Er wordt de aandacht gevestigd op het feit, dat wat in Tsjecho-slowakije heeft plaats gevonden voor eens en voor altijd heeft aangehouden, dat samenwerking of een coalitie tussen Democratische partijen en de totalitaire Communisten onmogelijk is. In vele hoofd-artikelen werd erop gewezen, dat de aaneensluiting van West-Europa thans een nog dringerder noodzaak is geworden en dat van het Europese Herstel Programma een dynamische kracht moet worden gemaakt.

Volgens de New York Times zullen verklaringen, zoals Donderdag door de drie Westerse mogendheden werden gepubliceerd en welke „herinneren aan soortgelijke protesten tegen Hitler's methoden", de loop der gebeurtenissen niet tegenhouden. Zij zullen evenmin de angst uitbannen, welke thans in Europa heerst, waar andere landen zich als het volgende mogelijke slachtoffer bedreigd voelen. Maar zij doen uitkomen, dat de laatste illusies waaraan men zich heeft vastgeklampt vernietigd worden, dat de wereldopinie uiteindelijk een vaste vorm begint aan te nemen, en dat men hierdoor tot het besef komt, dat een politiek van toegeven niet ongestraft blijft en dat het zaken doen met Stalin even gevaarlijk en kansloos is als met Hitler.....

„Het lijkt verwonderlijk, dat terwijl hetzelfde in Duitsland zich onder Hitler heeft afgespeeld, de Tsjechische democratische leiders en partijen toegelaten hebben, dat zoiets in Tsjecho-slowakije kon gebeuren, terwijl zij voetje voor voetje de ene concessie na de andere deden, totdat zij ten slotte te machteloos waren om nog weerstand te kunnen bieden.

„Dit op zichzelf is een waar-schuwing aan alle landen welke

mijn mening, ook ernstig tegen dit stelsel pleit. Natuurlijk, wanneer het in de praktijk absoluut onmogelijk blijkt, zou het moeten worden aangevaard, maar de argumentatie onderaan op bladz. 2 der Memorie van Antwoord is vooralsnog toch niet overtuigend.

Die termijnen van 24 dagen en een week, die daar genoemd worden, zijn die niet te verkorten? Ik geef toe, dat men bij een termijn van 40 dagen niet ruim zit, maar kunnen de genoemde termijnen met veel goede wil niet worden ingekort?

De minister heeft zoëven gesproken van een kaartenhuis, met betrekking tot de kieswet. Dat is de reden waarom men verder aan het stelsel niet kan tornen. Ik zou echter, mij aansluitend bij de heer van den Heuvel, willen vragen of in de toekomst geen andere regeling kan worden gevolgd.

Ten slotte nog dit. De Minister heeft gezegd, dat hij er weinig voor voelde de propaganda in het leger te bevorderen. Nu is deze kwestie een belangrijk punt en ik meen in dezen aan de zijde der Regering te moeten staan, ook al omdat de mensen in Indië door middel van de kranten niet geheel onkundig zijn van wat hier geschiedt en in de tweede plaats omdat de mogelijkheid van ondermijning van de krijgsmacht toch niet denkbeeldig moet worden geacht.

Verder sluit ik mij aan bij de heer van den Heuvel, die gevraagd heeft of het niet mogelijk is één gevolmachtigde te machtigen voor meer kiesgerechtigden te stemmen dan voor vijf. Het zal in de praktijk kunnen voorkomen, dat er een groot aantal mensen is, die één man aanwijzen om als gevolmachtigde te stemmen. Alle stemmen van meer dan vijf kiesgerechtigden, voor wie die persoon volmacht zou krijgen, zullen dan verloren gaan. Ook ik wil daarom aandringen op uitbreiding, zij het een beperkte.

zich thans nog verbeelden dat zij met de communisten kunnen samenwerken zonder hun eigen doodsvonnis te tekenen".

The Philadelphia Inquirer zegt het volgende:

„Waar in de verklaring van de drie mogendheden wordt gesproken over de instelling te Praag van „een vermoede dictatuur van een enkele partij" werd een veel te zwakke uitdrukking gebezigd. Er is geen sprake van een vermoede dictatuur. Nadat president Benes tot capituleren werd gedwongen, heeft de Tsjechische rode leider Gottwald een regering ingesteld welke volkomen communistisch is. De oppositiepartijen zijn geliquideerd en de persvrijheid is afgeschaft. De Communisten beheersen het politieapparaat, de gerechtshoven, de pers en de radio. De staatsgreep van Gottwald doet duidelijk uitkomen dat het nooit de bedoeling van Moskou is geweest om een verschil te maken tussen Tsjecho-slowakije en de andere landen binnen zijn invloedssfeer. Deze heeft opnieuw en nog krachtiger dan ooit tevoren voor elk land de nuttelosheid aan het licht gebracht om te trachten een coalitieregering met de communisten te vormen.

„Er is meer nodig dan zwakke protestnota's van de Verenigde Staten, Engeland en Frankrijk om de Russische vloedgolf in Europa te keren. Het droevige schouwspel van de ondergang van het eens vrije Tsjecho-slowakije zou er toe moeten bijdragen om de niet-Communistische krachten in Frankrijk, Italië en andere landen meer energie in te blazen. Doch boven alles zou de laatste Russische opmars het sterkste argument moeten leveren voor de dringende noodzaak om maatregelen te nemen teneinde het herstel van West-Europa door het Marshall-plan te bespoedigen en nog krachtiger aan te pakken — voordat het te laat is."

dingen het hoofd te breken. Dit immers herinnert ons er aan, dat de kleinigheden in dit leven, zo benauwend vol grote problemen, haar plaats weten te handhaven, wat, welbeschouwd, alleen maar heilzaam kan wezen.

Wij hebben enige tijd geleden te dezer plaatse gewag gemaakt van een rechtszaakje tegen enige automobilisten, die niet hadden voldaan aan een stopsignaal van ambtenaren van de C.C.D., maar door de politierechter — het geval speelde te Zwolle — waren vrijgesproken. De magistraat overwoog daarbij, dat iedereen's avonds wel met een rood licht kan zwaaien en dat hij zelf ook zou zijn doorgereden, aangezien er in deze tijd nogal eens „lifters" met kwade bedoelingen langs de weg staan. Maar nu is onlangs van de zijde van het O. M. medegedeeld, dat in de plaats van het rode stoplicht transparanten zullen worden ingevoerd en de politierechter — een ander dan die van de vrijspreekende vonnissen — voegde hieraan toe (aldus de Zwolse Courant), dat iedere weggebruiker, zolang die transparanten nog niet in gebruik zijn, bij avond voor het rode licht van de C.C.D. moet stoppen en dat hij, indien boeten niet zouden helpen, vrijheidsstraffen op zou leggen. En hij veroordeelde enige lieden tot f 75 boete, wat voor gezegde lieden, met de vrijspreekende vonnissen bovenbedoeld voor ogen, uiteraard bijzonder teleurstellend was. De Zwolse Courant waagt naar aanleiding hiervan de opmerking, dat op zo'n manier van eenheid in de rechtsbedeling, van een vaste lijn, die men toch gewend is in de rechtspraak, weinig terecht komt, dat de burger toch wel enig houvast mag hebben en dat hij ten slotte niet kan helpen, dat de C.C.D. nog geen duidelijker stopteken heeft. En wij voor ons wagen het, voor deze zienswijze te gevoelen, hoe verre het ook ons is, te willen tornen aan uitspraken van de rechterlijke macht.

In Utrechts Katholiek Dagblad troffen wij een uitvoerig verslag aan van een rechtszaak tegen ambtenaren der afdeling Amersfoort van het Nederlandse Beheersinstituut, beschuldigd van verduistering van goederen ten nadele van personen, over wier bezittingen zij het beheer in handen hadden. De heren hadden zich in de woning van een Duitse Joodse vrouw, die bij vergissing daaruit was gezet, allerlei dingen toegeëigend: sigaretten, drank, levensmiddelen, textiel en wat al niet. Toen ik deze zaak onder ogen kreeg, beekroop mij een gevoel van schaamte, zo sprak de vertegenwoordiger van het O. M. Een Joodse vrouw wordt door een vergissing uit haar huis gezet en dan komt een Nederlandse instantie dat huis leeghalen, waarmee zij de tradities voortzet, voor welke deze vrouw uit Duitsland was gevlucht. Inderdaad: de officier sprak daar een waar woord. Zulke dingen zijn bij uitstek geschikt om elke Nederlander met gevoel voor fatsoen het schaamrood op de kaken te brengen. En hem tevens in toorn te doen ontsteken over het feit, dat dit — en zoveel meer dan dit van hetzelfde kaliber — nog maar altijd blijkt te kunnen.

Een betrouwbaar en ernstig man deelt ons mede, nu al wekenlang geïntrigeerd te zijn door het feit, dat hij in een kraam voor patat-frites en andere versnaperingen voor elf olie-bollen een gulden moet betalen, terwijl voor één oliebol 9 cent wordt gerekend. Het gaat niet om die cent, zo zegt hij — en wij geloven hem op zijn woord —, maar ik vind het zo gek, dat ik die lui met geen mogelijkheid van het onlogische dezer prijspolitiek kan overtuigen, welke argumenten ik ook in het vuur breng. Wij voelen mee met deze snoeplustige en wij achten het verblijdend te bespeuren, dat er nog mensen bereid zijn, zich over zulke

Opbouwende kritiek van Mr. STIKKER op de sociale politiek der regering

Overheidsbeleid ten aanzien van de ziekenfondspremies mede jegens de arbeiders onjuist geacht

Bezwaren tegen de vereveningsheffing

Tijdens de begrotingsdebatten die de vorige week in de Eerste Kamer werden gevoerd met betrekking tot de sociale politiek der regering, heeft Mr. D. U. Stikker, voorzitter van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, de volgende rede uitgesproken:

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik in deze vergadering namens mijn partijgenoten enkele beschouwingen mag wijden aan de begroting van Sociale Zaken, dan stel ik er prijs op bij de aanvang duidelijk te verklaren, dat wij ons in het algemeen met het beleid van de Minister kunnen verenigen. Inderdaad zijn wij van mening, dat de Minister met grote zin voor de realiteit, met wijsheid en met het beleid, dat een waarlijk regent kenmerkt, in het tijdvak, dat thans verstreken is sinds de bevrijding, op sociaal terrein ons land door de moeilijkheden heeft heengeleid op een dusdanige wijze, dat dit beleid een werkelijk nationaal beleid genoemd mag worden.

Wanneer ik dit op de voorgrond stel, dan houdt dit enerzijds in, dat ik mij ontslagen kan achten van de taak om een uitvoerig betoog te houden, doch anderzijds zal ook de Minister het mij ten goede willen houden, indien ik op enkele onderdelen toch een kritisch geluid laat horen.

Het hoofdstuk van de sociale politiek betreft uit de aard der zaak de algemene loonpolitiek. Na de beschouwing, die ik kortgeleden in deze Kamer heb gehouden over de financiën van ons land, zal het duidelijk zijn, dat mijn partijgenoten en ik ons er volkomen mee kunnen verenigen, dat thans op loongebied een politiek moet worden gevoerd, die er in de eerste plaats op gericht is inflatie te voorkomen.

Er is in ons land slechts een beperkte hoeveelheid goederen, die ter beschikking staat. Zeer zeker is dit het geval zolang de Marshall-hulp nog niet definitief is.

Doch ook indien de Marshall-hulp wordt verleend, en dit kan toch met vrij grote zekerheid worden aangenomen, dan zal deze hulp niet mogen worden besteed voor consumptieve doeleinden, doch zullen deze dollars moeten worden aangewend om onze productiemogelijkheden en daardoor dus de werkgelegenheid te herstellen en te vermeerderen.

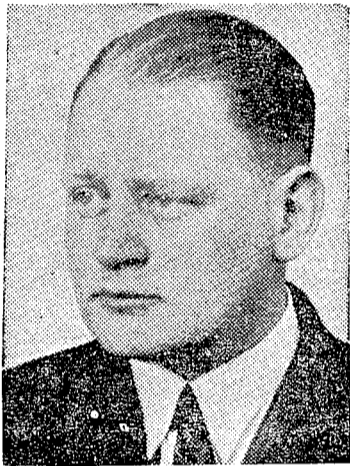
Hoe derhalve ook de uitslag van deze Marshall-hulp moge zijn, vaststaat, dat de hoeveelheid consumptieve goederen niet kan worden vermeerderd en dat wij dus ten hoogste staan voor de vraag op welke wijze deze hoeveelheid goederen op redelijke wijze ter beschikking van het gehele volk wordt gesteld. Dit betekent derhalve ook, dat, zolang onze productiecapaciteit niet groter is geworden, er geen mogelijkheid bestaat om tot een verhoging van het reële loon te komen.

Reeds bij verschillende andere gelegenheden heb ik te kennen gegeven, dat, gezien de enorme tekorten, die er nog in onze begroting bestaan, het streven van de Regering er ons inziens in de eerste plaats op gericht zal moeten zijn deze tekorten op te heffen en dat dus met name op het gebied der loonvorming elke mogelijkheid, die er bestaat, hetzij door loonsverhoging, hetzij door het beschikbaar stellen van meerdere utility-goederen, hetzij door prijsverlaging, de Regeringssubsidies te doen verdwijnen, moet worden aangegrepen.

Ik laat dan nog buiten beschouwing, dat binnen afzienbare tijd ook ongetwijfeld het probleem van de huurverhoging opnieuw de aandacht zal vestigen op het vraagstuk van het bestaande loonplafond.

Doch het is niet alleen deze zijde van het vraagstuk, waarnaar gekeken moet worden, het wil mij voorkomen, dat de Regering er ook wel degelijk op bedacht moet zijn om, indien er nog mogelijkheid bestaat van belastingverhoging — en het wil mij voorkomen, dat dit niet het geval is, doch de Regering schijnt blijkens de wet op de verhoging van de uitkering van materiële oorlogsschade deze mening wél te zijn toegegaan —, een dergelijke belastingverhoging in de eerste plaats aan te wenden om onze begrotingstekorten te dekken.

Hoe men echter ook over deze vraagstukken moge oordelen en welke beslissingen ook genomen zullen worden, nu eenmaal door de Regering nieuwe voorstellen voor hogere uitgaven aan het Parlement zijn en waarschijnlijk ook zullen worden gedaan, daarnaast blijft als een zelfstandig probleem het vraagstuk der loonvorming, en wanneer wij dit vraagstuk der loonvorming op het huidige ogenblik concreet trachten te stellen en dit beperken tot de twee uitgangspunten, waar men thans over spreekt, n.l. het loon van 68 cent voor de geoefende arbeider in de landbouw of het loon van 94 cent voor de ge-

schoolde arbeider in de metaalindustrie, dan wil ik gaarne onderschrijven, dat mijn partijgenoten en ik het eens zijn met de opvatting van de Minister, dat in de huidige zeer moeilijke en zeer zorgelijke omstandigheden van ons land het helaas niet mogelijk is een groter reëel loon te geven en dat het uitgangspunt dus zal moeten zijn de 68 cent voor de geoefende landarbeider.

Wij zijn ons bewust dat hieruit grote moeilijkheden kunnen voortkomen ten opzichte van de afstand in de lonen van stad en platteland en dat hier ook ernstige vraagstukken mee gemoeid zijn ten opzichte van de verschillen tussen tijd- en tarief lonen, doch wij kunnen niet anders verklaren dan dat wij het beleid van de Minister in dezen volkomen onderschrijven.

Met name geldt dit wanneer wij onze gedachten er over laten gaan in welke richting ons loonniveau zich beweegt ten opzichte van de mogelijkheid van onze export en hoewel niet kan worden gezegd, dat ons land thans op een niveau staat, waarop geen export meer mogelijk is, zo ervaart het bedrijfsleven toch telkenmale, dat hetzij door betere productiemethoden, die in de oorlog in andere landen zijn ontstaan, hetzij door belemmerende handelsbepalingen, hetzij door een verzadiging van producten, die langzamerhand op verschillende markten zich begint te manifesteren, het ogenblik is aangebroken, dat ook wij ons zeer nauwkeurig hebben af te vragen of inder-

daad ten opzichte van het buitenland nog een verdere stijging van ons loonniveau mogelijk is. Ik meen dit te moeten betwijfelen, doch dit geldt dan niet alleen voor ons loonniveau, dit geldt ook ten aanzien van de sociale lasten.

Mijn partijgenoot Hacke heeft in de Tweede Kamer al een opsomming gegeven van de hoogte van onze verplichte sociale lasten, die thans reeds bedragen 23,75 tot 27,5 pct. van het loon, waarvan de arbeider draagt ongeveer 3 pct.

Daarbij zal dan binnenkort komen de werkloosheids- en wachtgelduitkering met ongeveer 5 pct., waarvan zeker 2 pct. voor de werkgever.

Voegt men daarbij de vrijwillige vacantiëtoeslagen, winstdelingen en pensioenregelingen, dan is de toestand zo, dat er reeds bedrijven zijn, waar boven het loon aan sociale lasten ongeveer 50 pct. wordt besteed.

Een waarschuwing

Daarmede staat Nederland, internationaal gezien, aan de top. Dat is een respectabel verschijnsel, maar ook een waarschuwing, dat niet verder kan worden voortgegaan op deze weg. Momenteel ligt België ongeveer gelijk met ons land (werkgevers 23, werknemers 7½ pct.), Frankrijk iets hoger (werkgevers 26, werknemers 6 pct.) en alle andere landen lager, veelal zelfs belangrijk lager dan Nederland. In Engeland, althans nog enkele maanden geleden, betaalden ingevolge de Social Insurance Act 1946 de werkgevers ca. 8 pct., de werknemers ca. 4 pct. Naar mijn gevoelen kan ons land zich stellig niet veroorloven, wanneer de lonen een zeker evenwicht met de lonen elders vertonen, om op het gebied van deze sociale kosten andere landen te overtreffen!

Doch behalve deze concurrentiezijde op internationaal gebied heeft dit vraagstuk nog een ander aspect. Het is de Minister waarschijnlijk reeds gebleken welk verzet er reeds bestaat met name ook van arbeiderszijde tegen de wachtgeld- en werkloosheidsverzekering. Men wil zelf beslissen hoe het inkomen besteed zal worden en, gezien de nood, die nog in vele kringen bestaat, wil men niet gedwongen worden bepaalde bedragen te besteden voor sociale verzekeringen, hoe nuttig deze ook mogen zijn. Ook hier is dus de grens van het mogelijke bereikt, en ik zou de Minister willen waarschuwen en raden om thans niet verder te gaan, doch om tegelijkertijd er aan vast te houden, dat voor deze verzekering ook de werknemers zelf blijven bijdragen.

Het zij mij thans vergund, na deze summierere behandeling van het vraagstuk der lonen en sociale lasten — een vraagstuk, waarover ik overigens dikwijls in andere qualiteit met de Minister en zijn ambtenaren grondiger van gedachten mag wisselen — nog enkele andere onderwerpen aan te snijden.

De Minister heeft in de aanhef van de Memorie van Antwoord gesteld, dat mede door de steun, welke het

Kabinet heeft ontvangen, het sociale beleid een nationaal karakter heeft gekregen. Het feit, dat dit zo rustig gesteld kan worden, is een verheugend verschijnsel en zal de Minister kunnen sterken in zijn gerechtvaardigd zelfvertrouwen.

Deze gedachtengang zou echter te meer aanleiding moeten zijn, dat ook aan de onderdelen van het beleid die zorg en die nauwkeurigheid werd besteed, waarop allen, die de Minister willen steunen, menen aanspraak te mogen maken. Zo zijn er dan enkele onderwerpen, waarvoor ik nog eens de bijzondere aandacht van de Minister zou willen vragen.

Registratie van arbeidskrachten

I. De quaestie van de registratie van arbeidskrachten.

Ik laat dan buiten beschouwing, dat het mij taalkundig altijd ietwat komisch voorkomt, op deze registratiekaart te moeten lezen, dat men bij de opgave van het geslacht van de werknemer, of deze dus mannelijk of vrouwelijk is, moet doorhalen hetgeen niet te pas komt!

Maar naast deze enigszins komische quaestie is er toch ook een andere zijde van dit vraagstuk en wel, dat het antwoord van de Minister over deze quaestie van de registratie van arbeidskrachten via de aan de Loonbelastingkaarten 1948 gehechte stroken tot mijn leedwezen niet bevredigend kan worden geacht.

In de eerste plaats toch wordt de indruk gewekt, dat hier een weg is ingeslagen, die in overeenstemming zou zijn met het rapport van een commissie, waarin ook het bedrijfsleven door een vertegenwoordiger van de Stichting van de Arbeid vertegenwoordigd zou zijn geweest. De inlichtingen, waarover ik beschik, wijzen juist uit, dat de hier bedoelde commissie nooit een rapport heeft uitgebracht. De laatste maal dat de commissie is samengekomen werd een concept-rapport besproken waarna twee leden opdracht kregen een nieuw stuk op te stellen, dat dan nog weer opnieuw in behandeling gebracht zou worden. Dit is echter nimmer geschied. Zo is hier een keuzegedaan ten gunste van een systeem zonder dat de centrale werkgevers- en werknemersorganisaties hiermede hebben ingestemd.

Ik betreur dit zeer, omdat, naar mij gebleken is, de weg, die men thans wil volgen, stellig een voorafgaande grondige overweging had verdiend.

Door deze jaarlijkse registratie op naam en volgens beroep van ten minste 2 miljoen Nederlandse loon- en salaristrekenden wordt immers ook een zeer ingrijpende taak aan de Gewestelijke Arbeidsbureaux toegedacht.

Dat de Minister van Financiën thans via de verplichting van de werkgevers om de loonbelastingkaarten in te vullen hun nu ook wil verplichten de aangehechte strook van de nodige gegevens te voorzien, is, ik kan het niet anders zien, een vorm van „détournement de pouvoir”, die te meer afkeuring verdient nu deze zaak toch noch berust op de instemming met deze procedure van het bedrijfsleven, noch op die van het Parlement. Hoe hoog zijn de kosten, die deze registratie jaarlijks gaat meebrengen en is de verwachting gerechtvaardigd, dat men op deze wijze iets goeds verkrijgt? Naar mijn overtuiging ontbreekt op dit ogenblik nog een goede nomenclatuur en zolang deze er niet is, beschouw ik dit werk al zonder betekenis. Is buitendien al dit werk gemotiveerd na de nog onlangs op 31 Mei 1947 gehouden beroepstelling waarvan de uitkomsten, aan de vaststelling waarvan, naar ik meen, 400 man personeel één jaar lang werkzaam zijn, toch binnen zeer afzienbare tijd bekend zullen worden?

Zou het daarom niet veel beter zijn alsnog deze registratie achterwege te laten — de gegevens zouden pas eind 1948 behoeven te worden verstrekt — en een nieuwe grondige registratie van arbeidskrachten te doen geschieden bijv. bij de bedrijfsstelling van 1950, wanneer een goede beroepsaanduiding zou kunnen zijn voorbereid? Met belangstelling zie ik het antwoord van de Minister op deze vragen te gemoet, omdat, naar ik weet, men van de zijde van het bedrijfsleven in ieder geval nader overleg over deze zaak zeer gewenst acht.

DAGBOEK VAN NEDERLAND

DONDERDAG 4/3

— De Tsjechische gezant te 's Gravenhage is afgetreden.

— Minister van Boetzelaer en dr. H. M. Hirschfeld zullen van Nederlandse zijde deelnemen aan de zestienlandenconferentie over het plan-Marshall te Parijs.

VRIJDAG 5/3

— Friesland zal ter gelegenheid van het regeringsjubileum van de Koningin de grafkelder der Oranjes te Leeuwarden laten restaureren.

— Er is thans een wetsontwerp tot wijzi-

ging van de Enquête-wet ingediend.

ZATERDAG 6/3

— Voor het bijzondere gerechtshof, zitting houdende te Rotterdam, worden straffen geëist tegen de oud-directeuren van Wilton-Fye-noord, beschuldigd van collaboratie in bezettingstijd.

— Zaandams gemeenteraad neemt afscheid van burgemeester In 't Veld, die benoemd is tot minister van wederopbouw.

— De as van Multatuli wordt op Westerveld bijgezet.

MAANDAG 8/3

— Er wordt bekend

gemaakt, dat met Pasen vier eieren per persoon zomede extra boter of vet worden beschikbaar gesteld.

DINSDAG 9/3

— De voorlopige federale regering voor Indonesië wordt in het paleis Rijswijk te Batavia geïnstalleerd.

WOENSDAG 10/3

— De regering kondigt maatregelen aan tot afdoende bescherming tegen extremisme.

— De heren Neher en Spoor komen binnenkort hier te lande voor het voeren van besprekingen.

Als Tweede Vraag zou ik niet enkel woord nog eens de aandacht van de Minister willen vragen voor de Vereveningsheffing en de bestemming, die gegeven wordt aan de opbrengst van deze uit de bezettingstijd daterende heffing.

Waarom nog een Duitse heffing?

Allereerst mag ik dan nog eens met nadruk de aandacht vestigen op de algemeen in het bedrijfsleven bestaande wens, dat deze Duitse heffing zo spoedig mogelijk wordt ongedaan gemaakt. Hiervan heeft de Stichting van de Arbeid enkele malen blijk gegeven, zo bijv. in een advies, dat aan de Minister op 15 September 1947 werd uitgebracht over de toenmalige beide voorontwerpen van wet, betreffende de verbetering van de positie van invaliden, weduwen en wezen. Ik betreur het toch wel zeer, dat de Minister blijkbaar een geheel andere opvatting ten aanzien van de vereveningsheffing is toegedaan.

Bij de behandeling van hoofdstuk XII door de Tweede Kamer immers heeft hij duidelijk te kennen gegeven van oordeel te zijn, dat de Vereveningsheffing, behalve voor zover dit reeds geschiedt, ook verder voor sociale doeleinden bezigt dient te worden. Helaas is aan dit voornemen, naar blijkt uit de beide thans ingediende wetsontwerpen betreffende de verbetering in de positie van invaliden, weduwen en wezen, opnieuw verder gevolg gegeven.

Mag ik in dit verband de Minister herinneren aan zijn op 27 November jl. in de Tweede Kamer aan de heer Hacke gedane toezegging om overzicht te geven van het gebruik, dat van de Vereveningsbelasting wordt gemaakt?

Dit overzicht is bij mijn weten nog niet verstrekt.

De ziekenfondspremie

Ten slotte is er nog een ander onderwerp, waarover ik enkele vragen heb te stellen, nl. de ziekenfondspremie.

Wanneer men de steeds verdergaande stijging der sociale lasten met bezorgdheid gadeslaat, valt het des te sterker op, dat men ten aanzien van één premie, nl. de ziekenfondspremie, die verlaagd kon worden, omdat er een aanzienlijk overschot was, niet wat verder is gegaan — wat ongetwijfeld mogelijk en gemotiveerd zou zijn geweest — dan de verlaging van 4 tot 3,8 pct., waartoe thans besloten is. Men ontkomt ook niet aan de indruk, dat hier, zij het met de beste bedoelingen, aan de door werkgevers en werknemers gezamenlijk opgebrachte gelden bestemmingen zijn toegedacht, zonder dat deze gelden daar volgens de bestaande voorschriften voor dienen. Zo wordt in de Memorie van Antwoord in dit verband gewezen op voornemens om de kosten voor ziekenhuis- en sanatoriumverpleging voor onbepaalde tijd te gaan vergoeden en ook de preventieve zorg eventueel ten laste van de fondsen te laten komen. Ik kan mij indenken, dat ook onder de huidige benarde economische omstandigheden verschillende maatregelen op het gebied van de gezondheidszorg nog belangrijk moeten worden verbeterd en dat het geld hiervoor dan maar ergens vandaan moet komen. Maar ook bij deze uitgaven is zorgvuldige overweging en een zuinig beleid nodig.

Plannen om meer geld te besteden voor prophylactische maatregelen behoren niet langs een omweg te worden gerealiseerd, maar de voorstellen daartoe dienen — misschien straks in een ontwerp-Ziektenwet — aan de Staten-Generaal te worden voorgelegd. Zulke voorstellen zullen naar mijn gevoel ook moeten betrekking hebben op artikel 125 der Ziektenwet, waar nu nog bepaald wordt, dat jaarlijks ten hoogste een kwart pro mille van het voor premiebetaling ingevolge deze wet in rekening gebrachte loon voor prophylaxe-doeleinden wordt besteed. Dit is het wettelijk voorschrift, dat thans over de bestemming van gelden voor prophylaxe handelt, en een dergelijke regeling dient m.i. alleen door nieuwe wettelijke voorschriften te worden gewijzigd.

Ik geloof, dat het met het oog op de in het Voorlopig Verslag en de Memorie van Antwoord gevoerde discussie in het belang van de openbare zaak gewenst

treden.

Er is thans een fonds van ruim f 110.000.000. De Minister heeft dit cijfer niet weersproken en ik mag dus aannemen, dat dit cijfer juist is. In de eerste plaats zou ik de vraag in het Voorlopig Verslag willen herhalen: wie is gerechtigd tot dit fonds?

Artikel 9 van het Ziektenfondsbesluit, dat handelt over verzekeringsbijdragen, bepaalt:

„De hoogte van deze bijdragen kan worden vastgesteld naar gelang van de omvang van de voorziening, waarop de verzekering aanspraak geeft.”

Naar aanleiding van deze bepaling behoort men voorts nog kennis te nemen van de verdere voorschriften te dien aanzien in het Tweede Uitvoeringsbesluit. In dit Uitvoeringsbesluit komt de bepaling voor (artikel 4), dat de verzekerden, bedoeld in artikel 3 van het Ziektenfondsbesluit, recht hebben op de volgende verstrekkingen, waarna er een aantal wordt opgenoemd. In artikel 17 staat:

„De premie, bedoeld in artikel 9, tweede lid, van het Ziektenfondsbesluit, wordt jaarlijks vastgesteld door de Minister van Sociale Zaken op voordracht van de Commissaris”, en in artikel 18 wordt gezegd:

„(1) De in artikel 17 bedoelde premie wordt niet hoger vastgesteld dan nodig is voor het bekostigen van de verstrekkingen, genoemd in de artikelen 14 en 15.

(2) Voor andere doeleinden dan die, bedoeld in het eerste lid, wordt geen premie geheven.”

Deze bepalingen zijn mijns inziens stringent, en wel in dien zin, dat geen heffingen mogen worden geheven voor andere doeleinden dan om de kosten van de voorzieningen te dekken.

In strijd met de voorschriften

Dat betekent mijns inziens ook, dat men geen reservefondsen, ook niet als men de als conjunctuurfonds zou willen beschouwen, althans niet van deze exorbitante betekenis, mag vormen. Geschiedt dit wel, dan handelt men mijns inziens in strijd met dit voorschrift.

Het kan nooit de bedoeling zijn geweest, dat uit een bijdrage van 2 pct. door de werkgever en 2 pct. door de werknemer een fonds zou worden gevormd, dat door de Overheid belegd wordt in schatkistpapier of kasgeldleningen aan Overheidsinstellingen.

Ik kan mij niet voorstellen, dat er

DE ACHTERGROND VAN DE POLITIEKE PROCESSEN IN RUSLAND

Over de wijze waarop de communisten in de Sowjet-Unie „recht spreken” in het bijzonder bij hun staatsprocessen tegen de oppositie, geeft de Economist een interessante beschouwing, waaraan wij het volgende ontleenen:

De Russische communisten, die hun macht in grote mate op de massapropaganda baseren en een goede kijk hebben op de moderne technische publiciteitsmiddelen, zoals radio en bioscoop, waren de eersten die het belang inzagen van de politieke processen, teneinde de massa te influencieren. Er is niets zo dramatisch — of melodramatisch — als de zittingen van een rechtbank, waar mensen voor hun leven vechten, en niets dat zulk een scherpe vorm geeft aan politieke twistpunten.

Indien het verloop van het proces aldus kan worden geregeld, dat men een groot geënceneerd dramatisch effect bereikt, indien het toneel door camera, microfoon en pers openbaar kan worden gemaakt en kan worden verspreid tot in de meest afgelegen hoeken van het uitgestrekte land, indien het regerings-monopolie wat de publiciteit betreft alle twijfel en alle kritiek over de feiten uitsluit, dan bezit de staatsmacht een feilloos middel om de openbare mening te beheersen.

„De psyche van de massa”, aldus zegt Hitler in Mein Kampf, „is slechts toegankelijk voor wat groots en onverzettelijk is. De massa prefereert iemand die met ijzernen hand regeert boven iemand die smeekt. Zij voelt zich veiliger met verklaringen die geen tegenspraak dulden, dan met theorieën die een vrije keuze laten”.

Nooit is echter de stem van het gezag zo sterk en onverzettelijk als wanneer zij spreekt met de majesteit van de wet. Het effect van de propaganda is het grootst, als de beklaagde er toe gebracht kan worden zelf schuld te erkennen. Zelfbeschuldiging is het meest overtuigende argument.

van bewust waren, bereid zouden zijn goed te vinden, dat uit ten onrechte gevege bijdragen van hen de Overheid beleggingen gaat doen.

Maar evenmin als deze bijdragen krachtens artikel 9 gebruikt mogen worden voor beleggingen door de Overheid, mogen uit deze bijdragen sommen worden besteed ter dekking van tekorten op andere (met name de vrijwillige) verzekeringen van geheel andere groepen.

Gaarne geef ik de Minister toe, dat hierover overleg heeft plaats gevonden, doch een overdracht van 10 à 12 miljoen uit de te hoge bijdragen van de verplichte verzekering naar de vrijwillige verzekering is naar mijn overtuiging in flagrante strijd met genoemd Ziektenfondsbesluit en met het Uitvoeringsbesluit. Ik heb de indruk, dat men hier overhevelt uit ten onrechte verkregen gelden en, hoe groter de pot, hoe royaler men kan zijn.

Ik vraag mij zelfs af of de Rekenkamer geen ernstige bezwaren zal inbrengen tegen de gang van zaken bij de verdeling van deze premieopbrengst.

Indien mijn gegevens juist zijn, zijn er thans in de verplichte ziekenfondsverzekering opgenomen ongeveer 4.200.000 personen, die gemiddeld een premie opbrengen van ruim f 27, een inkomen derhalve van ruim f 115.000.000 per jaar, terwijl de kosten ruim geschat, bedragen f 100.000.000. Er zal dus ook dit jaar weer een overschot zijn van f 15.000.000, dat gedeels en mijns inziens ten onrechte gebruikt zal worden voor dekking van het tekort op de vrijwillige verzekering, waarin 2.250.000 personen zijn opgenomen, waarvan naar schatting 700.000 à 800.000 uit Overheidspersoneel met hun gezinsleden, die f 18 premie betalen en per persoon ruim f 5 of in totaal f 11.000.000 verlies opleveren.

Dit betekent dus, dat zowel werkgevers als werknemers voor elke verplicht-verzekerde thans per jaar ruim f 2,50 betalen, via de ziekenfondspremie, aan elke vrijwillig-verzekerde.

Toen ik tot de beschouwing kwam, welke ik zojuist heb weergegeven, heb ik mij afgevraagd of ik mij niet ergens heb vergist. Indien dit zo zou zijn, zal ik het zeer waarderen, indien de Minister mij in deze problemen terecht wil wijzen. Ik vrees echter, dat ik gelijk heb, en ik zou in dat geval er met de meeste klem op willen aandringen, dat aan deze ongewenste toestand zo spoedig mogelijk een einde wordt gemaakt.

Wij ondersteunen dus gaarne het beleid van de Minister, doch zullen het op prijs stellen, op de enkele gestelde vragen een antwoord te ontvangen.

Ons Tweede Kamerlid F. den Hartog heeft aan de minister van landbouw, visserij en voedselvoorziening de volgende vragen gesteld:

1. Is het de minister bekend:
  - a. dat van de vergunning, welke aan een visrederij is verleend om proeven te nemen op het gebied van visserij, een zo ruim gebruik wordt gemaakt, dat van een proefneming ter zake niet meer kan worden gesproken?
  - b. dat aan de voorwaarde, die aan de vergunning zou zijn verbonden en krachtens welke de verwerkte vis (filets) via de Rijksvisafslag te IJmuiden ter beschikking van de handel zou moeten komen, niet wordt voldaan, doch dat alle filets aan een handelaar buiten de afslag om worden verkocht?
2. Indien de onder 1. gestelde vragen bevestigend zouden worden beantwoord, is de minister dan bereid de nodige maatregelen te nemen, ten einde een juist gebruik van de verleende vergunning te erlangen?
3. Is de minister bereid maatregelen te treffen, die er op gericht zijn paal en perk te stellen aan het weghalen van vis vóór de afslag bij de Rijksvisafslag te IJmuiden, en zodoende te bevorderen, dat de beschikbare vis langs normale weg en met uitschakeling van de zwarte handel ter beschikking van de consument komt?

Aan de minister van sociale zaken heeft de heer Den Hartog het volgende gevraagd:

1. Kan de minister mededelen of het waar is, dat het complex van gebouwen te IJmuiden, waarin de Rijksvisbakkerij is gevestigd, verhuurd is aan een tweetal reders, onder voorwaarde, dat de huurders de combinatie van visbakkers te IJmuiden in de gelegenheid moeten stellen voor 1/3 gedeelte in het te vormen aandelenkapitaal deel te nemen?
2. Indien de onder 1. gestelde vraag bevestigend zou worden beantwoord, is de minister dan bereid mede te delen, welke overwegingen er toe hebben geleid vorenbedoelde huurovereenkomst te sluiten met personen, die op het gebied van vis bakken en vis verwerken als „outsiders” moeten worden aangemerkt en waarom niet rechtstreeks verhuurd is aan de eerdergenoemde combinatie van visbakkers?
3. Is de minister niet van oordeel, dat de combinatie van visbakkers in de eerste plaats in de gelegenheid had moeten worden gesteld bovengenoemd gebouwcomplex te huren, zulks te meer, omdat deze combinatie door de gevolgen van de oorlog ernstig is gedupeerd?
4. Is de minister bereid alsnog te bevorderen, dat, indien de mogelijkheid daartoe bestaat, de combinatie van visbakkers rechtstreeks als huurster in aanmerking wordt gebracht?

er niets van waar is. Onder een autoritair regiem kan een oppositie, zelfs als ze de constitutionele weg wenst te bewandelen, moeilijk elders dan in de illegaliteit terecht komen of aanlanden bij mensen die bereid zijn, een staatsgreep te ondernemen. Het is duidelijk, afgezien van de Moskouse processen, dat er in 1937 een samenwerking is geweest tegen Stalin. Doch in dergelijke gevallen is het niet voldoende voor de regerende partij, slechts te constateren dat er wordt samengezworen, want al zou de regering op grond van de wet het recht hebben de beschuldigen te executeren, dan zou wellicht de publieke sympathie met de beschuldigen zijn. Daarom is het nodig hen te beschuldigen door hun de laagste beweegredenen in de schoenen te schuiven en hen vooral voor te stellen als agenten van een buitenlandse mogendheid, die gereed zijn om hun land te verkopen. Deze methode stemt overeen met een ander doel, dat eveneens voor de politieke processen geldt, nl. het volk schrik aanjagen met echte en vermeende bedreigingen van het buitenland.

Vereniging van Staten en raadsleden

De eerste jaarlijkse vergadering der Vereniging van Staten- en raadsleden zal gehouden worden op Zaterdag 3 April om half elf in zaal 4 van het gebouw voor kunsten en wetenschappen te Utrecht. De agenda voor deze vergadering, waar ook twee inleidingen zullen worden gehouden, wordt nader bekend gemaakt. Teneinde de bijeenkomst, met het oog op degenen, die van elders zijn gekomen, niet te laat te doen eindigen, zal men doorvergaderen, met een korte onderbreking tijdens het koffieuur. Tijdens de pauze worden belegde broodjes verkrijgbaar gesteld. Verzoeken tot het bijwonen van de vergadering door niet-leden te richten tot het secretariaat der vereniging: Brediusweg 63, Bussum.

ligt de kracht van het communisme

Een ernstig beroep op onze verantwoordelijkheid

De boven deze beschouwing geplaatste zinsnede, is even alarmerend als juist.

Zij werd dezer dagen uitgesproken door een in internationale politieke kringen gezaghebbend man, te weten: de Belgische oud-minister Paul van Zeeland tijdens een redevoering te Leuven voor de „Conférences de la Maison des Etudiants”.

O.i. raakt van Zeeland met dit scherpe verwijt een wel zeer gevoelige snaar, die lang natrij in de ruimte van ons schuldbeuustzijn.

Immers, een ieder die de beginselen van Vrijheid en Democratie als de hoogste waarden van de menselijke samenleving erkent, zal, hetzij al dan niet in stilte, moeten erkennen, dat deze uitspraak ook hem persoonlijk raakt.

Laten wij de weinige gunstige uitzonderingen in dit verband buiten beschouwing, dan moeten wij inderdaad tot de conclusie komen, dat wij nog te veel in gebreke zijn gebleven als het gold voor onze beginselen te strijden en deze uit te dragen in onze nationale volksgemeenschap. Te veel nog hebben wij na de bevrijding toegegeven aan een zekere laksheld en te veel hebben wij geloofd, dat na de nederlaag van de wrede Duitse bezetters ons de vrijheid, zonder dat wij daarvoor verder enige uitzonderlijke moeite zouden doen, wederom als vanzelfsprekend deelachtig zou worden.

Zeker, het is niet alleen van Zeeland, die ons wakker schudt, doch de vorm waarin hij het doet is radicaal, omdat zij op de meest scherpe wijze appelleert aan ons verantwoordelijkheidsgevoel.

Vormen van zelfcritiek

Als er ooit plaats is geweest voor een diepgaande zelf-critiek, dan is het wel nu, d.w.z. in de onrustige en gevaarlijke tijd waarin wij op het ogenblik leven. Dat men ook in onze kringen voor deze zelf-critiek open staat, mocht schrijver dezes ervaren door middel van schriftelijke reacties naar aanleiding van het artikel, „De les van Tsjecho-Slowakije”, opgenomen in „Vrij” van 27 Februari j.l.

De belangrijke vraag die in deze reacties tot uiting komt wordt gevormd door de soms wel wanhopig aandoende uitroep: „Waar vinden wij de oplossing?”

Wij willen trachten op deze vraag een antwoord te geven en ons voorlopig beperken tot het plaatsen van enige opmerkingen, verband houdende met de ons ten dienste staande propaganda-middelen.

Voor het voeren van propaganda kunnen wij twee hoofdwegen onderscheiden te weten: de weg der massale propaganda en de weg der individuele propaganda.

Het is inmiddels een opmerkelijk, en niet minder betreunenswaardig, verschijnsel, dat men in het algemeen op de eerst genoemde methode het zwaartepunt legt. Veel te vaak wacht het individu op zijn partijleiding of zijn afdelingsbestuur tot dat deze instanties het grote signaal geven.

Wij willen de noodzaak van een groots opgezette algemene propaganda geenszins ontkennen, doch wij vragen ons af waarom het individu zijn eigen vaak zeer doeltreffende middelen vergeet of onderschat. Het is ten slotte toch zo, dat, van welk een grote betekenis het voeren van een massale propaganda ook moge zijn, het persoonlijk woord, de individuele overtuigingskracht, in vele gevallen verre de voorkeur verdient boven massale manifestaties, aangezien het massale optreden in zijn uitwerking meestal aan de oppervlakte blijft, terwijl juist het individuele contact veel dieper gaat en daardoor betere resultaten oplevert die van blijvende aard zijn. O.i. wordt dus de individuele propaganda in het algemeen nog te weinig toegepast en als er wordt gesproken over laksheld dan geldt dit zeker vaak ons individueel optreden.

Een markant voorbeeld

Wij mogen in verband met het bovenstaande een voorbeeld nemen aan de heer F. C. Holman te Amsterdam, die door het persoonlijk uitdragen van zijn beginselen, in totaal 600 (zegge zes honderd) nieuwe leden voor de Volkspartij Voor Vrijheid en Democratie wist te winnen.

Zeker is het niet een ieder gegeven een dergelijke uitzonderlijke activiteit aan de dag te leggen. Niettemin is genoemd voorbeeld veelzeggend en het zal zeer zeker niet nalaten op zeer velen de nodige indruk te maken. Voorts is dit voorbeeld een bewijs voor

onze stelling, dat door de individuele propaganda enorme resultaten kunnen worden bereikt.

Het gaat bij dit alles echter niet om de ledenwerving alleen. Immers, niet ieder zal onmiddellijk bereid worden gevonden zich in het grote verband van de politieke organisatie te scharen.

Daarom geldt het in de eerste plaats de geest rijp te maken voor ons beginsel! Een beginsel overigens, dat — vooral na de verschrikkelijke jaren van de bezetting — leeft in vele harten en harten van ons volk, doch dat nog welbewust en stelselmatig moet worden versterkt en aangekweekt.

Men beseffe goed, dat het hier niet alleen gaat om materiële waarden, al moet helaas worden geconstateerd, dat de materie op de massa meer indruk maakt dan motieven van ideële aard. Niettemin zullen wij bij het leggen van het persoonlijke contact voorop moeten stellen dat het juist gaat om geestelijke waarden, met name de Vrijheid en Democratie, de historische pijlers van de Nederlandse samenleving die opnieuw moeten worden verstevigd. In dit opzicht heeft de individuele propagandist ongetwijfeld de conjunctuur mee, vooral nu de dictatuur wederom ons Continent bedreigt.

Propaganda voor onze parlementaire arbeid

Ofschoon er talloze methoden zijn, die bij de individuele propaganda kunnen worden toegepast, willen wij ons op het ogenblik beperken en de bijzondere aandacht vragen voor het werk van onze vertegenwoordigers in de Staten Generaal.

Zeker is de belangrijke parlemen-

niet in de eerste plaats gericht op de massa, die de publieke tribune vult... Gelukkig gelden voor onze parlementaire vertegenwoordigers andere en hogere maatstaven, die culmineren in het algemeen landsbelang.

Dit neemt evenwel niet weg, dat dit parlementaire werk een belangrijke en praktische richtsnoer vormt voor de bestudering en interpretatie van ons beginselprogramma. Onze vertegenwoordigers in het parlement maken dit beginsel tot leven en daarom is het een dringende eis, dat men op een zo ruim mogelijke schaal kennis neemt van hetgeen de vertegenwoordigers van de V.V.D. in de Eerste en Tweede Kamer der Staten Generaal op het tapijt brengen. Dit is des te meer een dringende eis, omdat de dagbladpers tengevolge van het nog steeds heersende nijpende gebrek aan plaatsruimte niet in staat is, de in het parlement gehouden redevoeringen, uitvoerig weer te geven.

Het bovenstaande is dan ook een van de voornaamste redenen waarom in het orgaan „Vrij” deze redevoeringen nagenoeg in extenso worden opgenomen. Men vergeet echter niet, dat een en ander dus met een zeer bepaalde opzet geschiedt, met name, dat deze redevoeringen ook worden gelezen en, wat nog belangrijker is, worden uitgedragen in een zo ruim mogelijke kring van ons volk.

Indachtig het vermaan van Paul van Zeeland zal het zaak zijn zich de inhoud van deze parlementaire beschouwingen eigen te maken, opdat men een ander in deze kennis kan laten delen.

Wij wijzen in dit verband o.m. met zeer veel nadruk op de rede, onlangs door de partijvoorzitter van de V.V.D., mr. Stikker, in de Eerste Kamer gehouden naar aanleiding van de begroting van Sociale Zaken, een rede, die men elders in extenso in dit blad zal aantreffen.

Bij lezing hiervan blijkt o.m., om slechts een voorbeeld te noemen, dat deze redevoering niet alleen iets zegt tot de werkgevers, doch evenzeer tot de arbeiders. Het gaat er slechts om, teneinde dit voorbeeld even aan te houden, dat de door mr. Stikker ge-

Prof. mr. C. W. de Vries schrijft ons: Aan mededelingen in de buitenlandse pers ontleent men, dat voor de Liberale Internationale, die te Amsterdam vergaderde, hebben gesproken de Noor dr. H. O. Christophersen, de Canadees Sinclair, Sir Percy Harris, onder-voorzitter van de Liberale Partij in Engeland en prof. Arthur Newell (U.S.A.)

Over de inhoud van het gesproken woord is mij niets bekend. Kar een lezer van „Vrij” mij inlichten omtrent de vraag of Sir Percy Harris gesproken heeft o.a. over de nationalisatie van bepaalde particuliere bedrijven? Er is een groep onder de Engelse liberalen die deze vorm van exploitatie nuttig en wenselijk acht.

Op welk standpunt staat de Liberale Internationale?

sproken woorden tot de arbeiders doordringen.

Dit zal uiteraard niet geschieden door de persorganen van onze politieke tegenstanders, doch door de z.g. neutrale dagbladen.

Ook hier ligt slechts één weg voor ons open: het zelf doen en het zelf uitdragen!

Nogmaals, het individu miskenne in deze zijn waardevolle capaciteiten niet.

Nóg is er de kans en nóg staan ons volkomen legale middelen ter beschikking om pal te staan voor onze beginselen.

De bekende radiospreker de „Rotterdammer” — uit de bezettingstijd zo wel bekend — heeft het de vorige week voor de microfoon nog zo treffend gezegd, dat, terwijl het onder de Duitsers gold voor de vrijheid te sterven, het er thans om gaat voor de vrijheid te leven.

Welnu, men realiseere zich wat de diepe zin is van een dergelijke uitspraak. Een ieder ga eerst bij zich zelf te rade en leve nu voor de vrijheid, opdat hij niet gedoemd zal zijn er straks voor te sterven.

G. STEMPPER.

Op- en aanmerkingen

MENSEN IN NOOD

Die zijn er! En vele, vele duizenden! Wij hier in Nederland klagen over de duurte, over de schaarste van o.i. onmisbare artikelen. Maar velen van ons beseffen niet, dat wij op een eiland van overvloed leven, temidden van een zee van ellende. Met name dringt het tot weinigen door, van welk een grote waarde het is, dat wij in medisch opzicht allerwege, in stad en land, de hulp kunnen verkrijgen, die wij nodig hebben.

Volgens de statistiekcijfers van 1944 hebben plm. 9.000.000 inwoners van Nederland de beschikking over 7187 artsen, waarbij inbegrepen de specialisten etc. Dat is dus op ruim 1250 zielen 1 arts. Vóór de oorlog waren er in Indonesië plm. 1500 Westerse opgeleide artsen werkzaam op een bevolking van 75.000.000 oftewel op 50.000 zielen 1 arts. Een enorm verschil!

Leest U de persberichten maar of anders de brieven, die de duizenden jonge Nederlanders schrijven, die thans onder de evenaar vertoeven en die alle getuigen van het ontzettende leed en lijden der eenvoudige dessamenen....

Prinses Juliana bracht de laatste maanden van 1947 tot tweemaal toe de ontzettende toestanden op medisch gebied in de Tropenlanden ter sprake. En zij vroeg dringend aan ons Volk in het algemeen en aan de artsen en verpleegsters in het bijzonder, om te gaan helpen. Want er staan daar levens op het spel, honderdduizenden mensenlevens!

Simavi, de Vereniging die Steun In Medische Aangelegenheden Voor Inheems verleent, neemt deze oproep om te helpen over.

Reeds meer dan vijftientig jaren verleent zij subsidie en verstrekt medicamenten etc. aan alle instanties in Indonesië en Suriname, die zich de leniging van de medische nood daar te lande ten doel stellen, zonder daarbij te letten op geloofsovertuiging of huidskleur.

Na de oorlog heeft zij haar activiteit vergroot. Zij richtte zich tot ons Volk door middel van publieke inzamelingen, folderspreiding, radiolezingen, persberichten etc. en gelukkig werd niet aan dovemansdeuren geklopt.

Gelukkig voor ons Volk hier, dat toonde hart te hebben voor het leed van de bruine man en gelukkig voor de Volken ginds, die — hoewel op nog zeer onvoldoende wijze! — geholpen konden worden.

In 1947 stelde ons Volk SIMAVI in staat voor een kleine f300.000 aan medicamenten etc. ter beschikking te stellen van de dokters, die in het Tropenland werken. Een groot bedrag en toch nog een druppel op een gloeiende plaat!

Om één voorbeeld te noemen: de framboesia is een gesel, waarmee miljoenen geslagen worden. Hele kampongs, hele landstroken hebben van deze verschrikkelijke tropische ziekte te leiden en de dood gaat daar rond, als een maaier in het rijpe korenveld!

SIMAVI kon plm. 200 kilo salversaanpreparaten — het prachtige middel, dat afdoende deze volksziekte bestrijdt — ter beschikking stellen van de dokters in Indonesië en Suriname. Tweehonderd kilo van dit kostelijke, maar ook kost-

Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie

bare medicijn (1 kilo kost plm. f 1250.-), voldoende voor het toedienen van meer dan 600.000 injecties!

Maar er komt geen doktersbrief binnen of men schrijft, neen, men schreeuwt: „stuur meer, stuur meer!”

Het hoofd van de Med. Afd. van het Rode Kruis te Batavia, dr. Van Leersum, vroeg telegrafisch om toezending van 100 kilo. En hetzelfde verzoek bereikte SIMAVI van het ministerie van Volksgezondheid voor Oost-Indonesië te Makassar.

Om dan nog maar te zwijgen van de tientallen andere instanties, die om hulp vragen en van de vele overige giftige tropische ziekten, die hun Moloch-offers opeisen.

De nood is onzettend en er moet geholpen worden!

SIMAVI wendde zich eind 1947 tot de besturen van alle Nederlandse gemeenten met het verzoek, een publieke inzameling te mogen houden. Reeds werd van 500 burgemeesters een toestemmend antwoord ontvangen.

Maar nu de plaatselijke werkcómités en de collectanten, want daar staat en valt een SIMAVI-actie mee!

Wij wekken de lezers dringend op om de schouders onder dit werk van naastenliefde en barmhartigheid te zetten. Hier ligt dankbaar werk voor onze vrouwenverenigingen, jeugdorganisaties, leiders van middelbare scholen, doktersvrouwen en voortu allen, die zich gegrepen gevoelen door het leed en lijden van het miljoenenvolk der Tropenlanden.

En bovendien heeft SIMAVI leden nodig, vele duizenden leden, die genegen zijn a f2.50 per jaar (of meer) het barmhartigheidswerk van deze vereniging te steunen.

Men wende zich om inlichtingen tot en geve zich als lid op aan het SIMAVI-kantoor, Spruitenboschstraat 6, Haarlem — het liefst per girobiljet! — tel. 11583, giro no. 128487.

Reeds honderden jaren lang bestaan er banden tussen ons Volk en de Volken Overzee. Dat Nederland tone hart te hebben voor het lot en leven dter Tropenland-bewoners!

D. SAATHOF, Directeur SIMAVI-kantoor.

GEDACHTEN OVER MIDDELBAAR ONDERWIJS

De schrijver van het artikel onder bovengenoemd opschrift in Uw nummer van 5 Maart ziet m.i. de belangrijkste factor over 't hoofd: stel hoge paedagogische eisen aan hen, die leraar willen worden. Nu er overal getest wordt, teste men in de eerste plaats hen, of zij voldoende begaafd zijn, om later boeiend les te geven. Geen „knappe koppen” meer voor de klas, die in paedagogische aanleg tekort schieten! Honderden jonge mensen

zouden de vakken, waarvoor zij weinig aanleg hebben en die zij gaan verafschuwen, met voldoende belangstelling leren volgen, als er maar steeds een man met geest en hart voor de klas stond. Het is niet de leerstof, het zijn de slechte en zeer middelmatige leraren die het M.O. zo hopeloos grauw maken. Als het tot clementie nopende tekort er niet was, zouden wij willen voorstellen: „Er uit met hen! Beschouw ze als invaliden en geef te vervroegd pensioen.” Elke flinke H.B.S.-directeur en gymnasium-rector kan ze U bij name noemen, zo goed als iedere oud-leerling, die over een helder inzicht beschikt. deze vaak goed willende, maar helaas tegen hun hoge taak niet opgewassen onderwijshouders. Tegen dit maar voortwoekerende kwaad grijpe men krachtig in en men wachte dan eens af, wat er van de urgentie is overgebleven om het M.O. zo radicaal te reorganiseren als M. voorstelt.

D. MOOLENAAR.

FRÖBELSCHOLEN

In 1945 is reeds een wettelijke regeling van het Fröbelonderwijs beloofd, doch steeds laat deze regeling op zich wachten. In de Staten-Generaal hebben reeds mensen van verschillende richting op dit euvel gewezen. Vernomen werd, dat aan deze zaak gewerkt wordt, maar een wettelijke regeling kost veel geld.

Is dit wel juist? Naar mijn bescheiden mening niet geheel.

De regeling zelf kost niets en kan met bewakame spoed onderhanden worden genomen. Alleen de uitvoering van die wet kan kostbaar zijn maar nodig is dit niet. Bij kookcursussen per radio wordt meermalen gewezen op de gelegenheid om duurdere artikelen, die dikwijls moeilijk te krijgen zijn, te vervangen door andere. Laten de heren hier eens een voorbeeld aan nemen.

De wet kan immers ingevoerd worden op een nader te bepalen tijdstip, terwijl overgangsbepalingen getroffen kunnen worden ten behoeve van scholen, die reeds bestaan en dikwijls door de gemeenten worden gesubsidieerd. Naar ik meen zijn 90% der gemeenten noodlijdend, zodat mag worden aangenomen, dat de subsidie van die kant zeer laag is, waardoor de noodlijdendheid van de schoolbesturen maar gedeeltelijk wordt opgeheven.

Iedereen kent de uitdrukking: Het kan beter van een stad dan van een dorp. Welnu, Uncle Sam heeft nog een voorraadschuur voor ons gereserveerd, waar nog wel een kleinigheid is uit te halen; veel behoeft het voorloopig niet te zijn. Het zou dan betreffen de scholen, die b.v. op 1 Oct. 1948 in gebruik zijn, met of zonder subsidie, en voldoen aan de eisen van schoolruimte, bevoegdheid der leerkrachten, voldoende aantal kinderen, enz.

De subsidie kon dan ingaan op 1 April 1949; een tussenruimte van 6 maanden is ruim genomen. Zeist, 14/2 '48.

S. G. EMAN.

Rechten en plichten der vrouw

U vraagt de lezers wat ze vinden van de denkbeelden van dr. Mees, naar voren gebracht in het nummer van Vrij van 27 Februari j.l. Zie hier de vruchten van mijn overpeinzingen dienaangaande.

Op het eerste gezicht zit er iets in te zeggen: „Wanneer de gelijkstelling tussen man en vrouw verder wordt doorgevoerd, dan behoort de consequentie daarvan te zijn, dat de vrouwen, evenveel als de mannen, een zekere vorm van dienstplicht krijgen te vervullen; tegenover gelijke rechten, gelijke plichten.” En waarom dan maar niet meteen militaire dienstplicht? In het Sovjetleger bestaat die toch óók voor vrouwen, en kunnen wij, Nederlandse vrouwen, niet met trots wijzen op de Haarlemse Kenau Simonsz. Hasselaar?

Evenwel ben ik toch van mening, dat hier een denkfout wordt gemaakt. Immers, de man ontleent zijn „rechten” tot het bekleden van ambten en het uitoefenen van beroepen uiteindelijk niet aan wetten door mensen gemaakt, maar aan zijn mens-zijn. Het is een natuurrecht van ieder mens, in de gemeenschap van mensen, in het maatschappelijk verkeer, dié plaats in te nemen, die hem, — of haar — krachtens aangenomen, karakter en talenten toekomt. De militaire dienstplicht van de man is niet de prijs, die hij voor zijn „rechten” betaalt; er is geen verband of samenhang tussen beide; lang niet iedere man is dienstplichtig en toch hebben ze allen dezelfde „rechten”. De militaire dienstplicht berust uitsluitend op overwegingen van landsbelang. De mensen echter hebben van oudsher de rechten van de vrouw beknot; in de oude tijden gold het recht van de sterkste; de vrouw was de ondergeschikte van de man, was dikwijls niet meer dan handelswaar.

In sommige delen van de wereld en bij sommige volkeren is dit nog zo. Zo is men eeuwenlang, tot op de huidige dag toe, uitgegaan van de, in haar algemeenheid zeker onjuiste, veronderstelling, dat „de vrouw”, krachtens haar wezen, voor bepaalde ambten en beroepen ongeschikt is. Nuttigheidsoverwegingen hebben hierbij zeker óók een rol gespeeld. Nu valt het niet te ontkennen, dat, zoals er tussen de individuen onderling, — ook al zijn ze van hetzelfde geslacht — verschil in aanleg valt waar te nemen, er over het algemeen wezenlijke verschillen in de geardheid der beide geslachten bestaan, (welke immers reeds bij jonge kinderen in hun spel tot uiting komen), die de leden van het ene geslacht over het geheel voor bepaalde ambten of beroepen geschikt maken zijn dan de leden van het andere geslacht. Maar: men moet niet generaliseren! Omdat b.v. procentgewijs de exacte vakken de meisjes minder goed „liggen” dan de jongens, moet men niet „de vrouw” gaan uitsluiten van het beroep van ingenieur of arts. Want juist die knapperds onder de meisjes, die met die vakken wél op goede voet staan, zijn de uitzonderlijk begaafden, de uitblinkers, die straks haar mannelijke collega's de loef zullen afsteken. En omdat de vrouwen over het algemeen gauwer geëmotioneerd zijn dan de mannen en minder objectief, moet men haar niet a priori gaan uitsluiten van de ambten van rechter en notaris. Persoonlijk acht ik de vrouw in het algemeen veel beter thuis in de advocatenbank dan op de rechterstoel, maar het valt niet te zien, waarom een koelhoofdige, volkomen evenwichtige en beheerste vrouw (en die zijn er toch inderdaad wel!), die ook overigens aan de eisen voldoet, niet een even goede, of zelfs betere, rechter of notaris zou zijn, dan haar mannelijke collega's, onder wie men toch óók goede en minder goede functionarissen heeft.

En evenzo valt het niet in te zien, waarom er geen vrouwen zouden zijn, die ruimschoots voldoen aan alle eisen, welke aan een minister, een burgemeester en een postdirecteur, enz., worden gesteld, al zullen de vrouwen, naar mijn gevoelen, hier procentgewijs achterblijven bij de mannen, gelijk zij bij andere beroepen de mannen zullen overtreffen.

Daar maatschappij en gemeenschap er slechts bij kunnen winnen, wanneer de talenten van ieder lid daarvan tot volle ontplooiing komen, acht ik het dwaasheid sommige van die leden te dwingen haar talenten te begraven op grond van hetzij een dom vooroordeel, hetzij utiliteitsoverwegingen, die haar doel voorbijschieten. Bovendien nodt de grote vrouwenoverschot de vrouw zich onafhankelijk te maken van de man, ook al zou zij misschien gaarne anders willen. De positie van „de man” wordt hierdoor gezinszins ondermijnd — hij zij gerust! —; in het leven van de meeste vrouwen blijft hij toch, ondanks alle emancipatie, een even belangrijke plaats innemen, als hij daarin steeds ingenomen heeft, en als hem ook door de vrouw van de twintigste eeuw daarin van harte wordt gegund!

Dat de overheid bij de benoembaarheid tot ambten onderscheid maakt tussen gehuwde en ongehuwde vrouwen, acht ik, met mevrouw dr. Wibaut, volkomen onjuist. Ook hier zij slechts de geschiktheid tot het uitoefenen van een bepaald ambt richtsnoer, niet de overweging, dat de gehuwde vrouw thuis hoort als een kloek bij haar kuikens. Op zijn hoogst zou hier de overweging een rol mogen spelen, dat, blijkens de statistieken, de gehuwde vrouw meer ziekteverzuim heeft dan de ongehuwde, en dus in dat opzicht een „minder”-waardige arbeidskracht is. Minister Romme heeft de gehuwde ambtenares indertijd een „maatschappelijk euvel” genoemd. De overheid late echter aan de vrouwen zelf de beslissing over, op welke wijze zij het belang van haar gezinnen het beste kunnen dienen, hoe zij die gezinnen, door haar bijverdienste, wellicht voor armoede kunnen behoeden, of de kinderen beter onderwijzen kunnen laten geven. Dan kunnen zij ook maatschappelijk gesproken juist een zegen, in plaats van een euvel, worden.

Aan de andere kant acht ik het onjuist, dat sommige vrouwen, blijkbaar uit een

— en dikwijls te onpas — uitgaande van reeds verkregen rechten, plaatsaangepast, uitsluitend op grond van haar sexe. Men hoort dan: er moet een vrouw in het bestuur, in de commissie, in Kamer-, Staten- of gemeenteraadsfractie. Naar mijn mening schaden zij haar eigen sexe hiermede; doen zij het voorkomen, alsof de vrouwen, die ze voor de verschillende posten op het oog hebben, niet op grond van haar capaciteiten gelijk — (of méér —) waardige mededingers zijn van de mannelijke kandidaten, maar alsof er hier een zekere „honneur aux dames” zou moeten bestaan. Hier tasten zij zelve de door haar zo vurig begeerde „gelijkstelling” aan!

Met dr. Mees ben ik het volkomen eens, dat het een treurig verschijnsel is, dat zoveel jonge vrouwen lanterfant, terwijl zij zo nodig in het arbeidsproces ingeschakeld moesten worden. Maar dit is mijns inziens een vraagstuk op zichzelf, naast dat, hetwelk mevrouw dr. Wibaut heeft aangesneden. Ik zou het onjuist vinden „de vrouw” voor het aan haar toekennen van meer „rechten” te laten betalen met een dienstplicht. Maar anderzijds zou ik het voor die flanerende, jeugdige niets-doeners buitengewoon gezond vinden als ze eens een jaar arbeidsdienst kregen te vervullen en zodoende de gelegenheid kregen te worden opgevoed tot nuttige leden van de maatschappij. Of daarbij dezelfde deugden bij die meisjes zouden worden aangekweekt — zoals onderlinge kameraadschap en derg. — als bij de jongens in de militaire dienst het geval is, waag ik ernstig te betwijfelen, en of zij zich na ommekomst van haar dienstplicht „geroepen” zouden voelen tot het zo bij uitstek hoogstaande beroep van verpleegster, eveneens.

Tenslotte kan het, geheel afgezien hiervan, nodig of wenselijk zijn, ook voor meisjes een dienstplicht in te stellen op grond van dezelfde overwegingen als waarop de militaire dienstplicht voor jongens berust.

Nog dient, volledigheidshalve, te worden opgemerkt, dat met name de huwelijkswetgeving in ons land verouderd is en de vrouw in haar ontwikkelingssgang niet heeft bijgehouden. Ook op dit punt begint het thans echter te dagen en is er de laatste tijd reeds veel verbeerd.

Samenvattende concludeer ik:

1e. dat in beginsel alle ambten en beroepen ook voor vrouwen moeten openstaan, zonder onderscheid tussen gehuwde en ongehuwde vrouwen, opdat geen maatschappelijk kapitaal van talenten verloren ga;

2e. dat, onafhankelijk en los hiervan, een vorm van dienstplicht voor jeugdige vrouwen overwogen dient te worden, hetzij teneinde verspilling van arbeidskrachten te voorkomen, hetzij in het lands-

gronden gezamenlijk;

3e. dat de huwelijkswetgeving meer in overeenstemming moet worden gebracht met de maatschappelijke positie, welke de vrouw zich reeds — met erel — heeft veroverd.

Mr. JENNY L. M. TOXOPEUS POTT.

Utrecht, 2 Maart.

Zo juist lees ik het stuk „Rechten en plichten van de vrouw”. Ik ben het geheel met dr. Mees eens en zou zeer voor arbeidsdienst zijn in deze tijd.

MEVR. TER HORST-EEFDE.

Natuurlijk heeft dr. R. Mees gelijk. Het is alles volkomen juist weergegeven in Vrij d.d. 27 Febr. '48, no. 194, onder het motto Rechten en plichten van de vrouw. Het zijn waarheden als koeien.

Hardegarij, 2 Maart.

LAP.

In Vrij van 27 Febr. j.l. lees ik van de hand van dr. R. Mees te Rotterdam een antwoord aan mevr. drs. Wibaut van Gastel. Het in hoofdzaak eens zijnde met het betoog van dr. Mees, meen ik toch te moeten wijzen op de tegenstelling verplichte arbeidsdienst voor vrouwen, gepropageerd in Vrij.*)

Hoogachtend

A. v. STAALDUINEN.

*) Onder opmerking, dat deze verplichting niet door de redactie van Vrij is gepropageerd, stellen wij vast, dat het zeer wel mogelijk zou zijn, dat ook van redactionele zijde in een blad, dat Vrij heet, op bepaalde verplichtingen werd gewezen. — Red.

Met mevr. Wibaut ben ik 't voor een deel eens. Dat er iets voor te zeggen is man en vrouw in staatkundig opzicht gelijk te stellen wil ik niet tegenspreken en ik denk er niet aan de vrouw het recht te ontzeggen om te trachten onafhankelijk te worden; ook geef ik gaarne toe dat ze reeds bijdragen tot de welvaart van onze bevolking.

Maar het volgende wil ik nog gaarne opmerken:

Doordat het geboorte-overschot van de mannelijke personen op latere leeftijd door de veel ongunstiger en gevaarlijker omstandigheden, waarin deze moeten leven is omgekeerd ten voordele (?) van

In het voorportaal van het Kremlin

Het zij mij vergund naar aanleiding van 's heren Stempfers artikel „In het voorportaal van het Kremlin” in Vrij van 16 Jan. j.l. op een zekere tegenstrijdigheid in zijn betoog te mogen wijzen.

Hij zegt daarin namelijk dat de socialistischen beweren zowel het Russische communisme als het Amerikaanse kapitalisme te schuwen, welke bewering de heer S. echter niet au sérieux neemt omdat, naar zijn mening, de Engelse, Franse en Nederlandse socialistischen bij een evtl. strijd tussen beide grootmachten hopen op een overwinning van het Amerikaanse „kapitalisme”, waaraan hij toevoegt dat onze socialistische ministers nog wel zo veel zin hebben voor realiteit om in te zien, dat hun politiek staat of valt met deze „kapitalistische” redding.

Ik ben ervan overtuigd dat de heer S. met zijn beschrijving de feitelijke toestand zeer raak typeert, doch juist omdat hierin m.i. besloten ligt, dat de socialistische gereiders meer kapitalistisch dan communistisch zijn ingesteld, bevreemd mij een der laatste alinea's, waarin de heer S. zegt dat het beter ware zo de socialistischen meer rechts hielden en liever met één been op het „kapitalistische” trottoir terecht kwamen dan met beide benen op de communistische vluchtheuvel.

Overigens ben ik van mening, dat noch het communisme, noch het materialisme ons uit de impasse kunnen redden en m.i. wijst het verschijnsel, dat er thans in alle landen wordt gesproken van een z.g. „derde macht” er zeer duidelijk op, dat vele verstandige lieden gaan beseffen, dat deze tijd, waarin grote fundamentele en structurele veranderingen zich aan het voltrekken zijn, een volkomen wijziging van het menselijk denken, voelen en handelen vraagt.

Het wil mij voorkomen dat deze tijd in elk opzicht een herhaling te zien geeft van hetgeen zich eertijds op kleiner schaal in Frankrijk vóór de revolutie afspeelde. Ook toen drong het groeiend volksbewustzijn naar radicale wijzigingen en zij, die tekenen des tijds verstonden, hebben Lodewijk zowel als Marie Antoinette herhaaldelijk gewaarschuwd, dat, zo zij niet in de geest des tijds handelden, zij een geweldadige dood zouden sterven.

Niettemin stelden zij de nodige maatregelen uit, daarmede over het hoofd ziende, dat Charmed, wanneer de tijd rijp is, onverbidde ingrijpt en met geweld tot stand brengt, wat niet vrijwillig werd ingevoerd. Hier-

door kwam het dat zij het aan eigen schuld hadden te wijten, dat ze het hoofd op het schavot verloren.

Ook wij leven in een tijd, waarin alle oude waarden en vormen onder onze handen afbrokkelen en in plaats van naar het kapitalisme, dat zijn tijd heeft uitgediend, terug te willen, moet er een ander stelsel worden ingevoerd, dat aan de behoeften van deze tijd is aangepast. Niet het communisme, dat louter op de dierlijke driften der massa is afgestemd, doch een maatschappijvorm, waarin de mens over zoveel individuele vrijheid beschikt als voor het algemeen belang nuttig en nodig is. En om nu te bepalen tot hoe ver die vrijheid mag en moet gaan, kan er niet worden gemeten met menselijke maatstaven, doch zullen er goddelijke normen in acht genomen dienen te worden.

's Mensen denken, dat zich thans uitsluitend met materiële zaken bezig houdt, zal m.i. meer gericht dienen te worden op de geestelijke ondergrond van het leven. Er zal meer aandacht geschonken moeten worden aan het klassieke denken, dat de Cosmos als een geordend geheel zag, waaraan een goddelijke Orde ten grondslag ligt, berustend op vaste wetten.

Deze goddelijke wetten behoren in de plaats te treden van de menselijke en wanneer in de toekomst de leidende geesten in die richting de oplossing der huidige problemen zoeken, zal m.i. de chaos op aarde eveneens geordend kunnen worden.

U dankend voor de verleende plaatsruimte,

J. F. W. HENSCHÉL.

Ik meen mij inmiddels niet aan een inconsequentie in mijn betoog te hebben schuldig gemaakt. Mijn bedoeling was aan te tonen dat, ofschoon de socialistische leiders „in hun hart” of zo men wil „onder vier ogen” blijk geven een „kapitalistische” boven een communistische overwinning te prefereren, zij nalaten dit aan hun volgelingen duidelijk te maken. In het openbaar wil men de kool en de geit sparen. Ten gevolge echter van het feit dat zij de oude revolutionaire beginselen waarin zij zijn opgegroeid, niet willen of kunnen prijsgeven, blijven zij inderdaad op de communistische vluchtheuvel dralen. Welke catastrophale gevolgen een en ander kan hebben is wel bewezen door de jongste gebeurtenissen in Tsjechoslowakije.

G. STEMPEHER.

Dezer dagen werden de tarieven van de uitleenbibliotheken uniform geregeld zodat niet meer naar willekeur de prijs voor het uitleen van boeken mag worden vastgesteld.

In verband met deze regeling zouden wij gaarne de aandacht vestigen op de verhouding van de auteur tot de uitleenbibliotheek. Een verhouding die overigens ten opzichte van de schrijver zeer onbillig moet worden geacht. Immers het stelsel van de uitleenbibliotheken werkt voor de auteur van een boek aan alle kanten nadeelig. Niet alleen dat door het uitleenstelsel de verkoop van zijn boeken — dus zijn aandeel in de winst — wordt beperkt, doch ook van de uitgeleende boeken krijgt hij geen enkel aandeel in de opbrengst. Dit is des te meer nadelig, aangezien het overgrote deel van het Nederlandse boekenlezende publiek er de voorkeur aan geeft zijn lectuur uit de bibliotheek te betrekken in plaats van zich zelf boeken aan te schaffen.

In verband met het bovenstaande zou het o.i. billijk zijn, dat de auteur van ieder o.l. deel van zijn boek dat wordt uitgeleend een bepaald percentage van de leenprijs ontvangt. Indien wij het bij het goede eind hebben, wordt een dergelijk stelsel reeds lang in de Scandinavische landen met succes toegepast.

Het toepassen van een dergelijk systeem zou ook in ons land het overwegen waard zijn.

MERKWAARDIGE UITSPRAAK

Volgens de Belgische dagbladen kwam dezer dagen de algemene raad van de Belgische Socialistische Partij bijeen, teneinde 's lands sociale en economische toestand te onderzoeken.

In deze bijeenkomst verklaarde de voorzitter der partij, de heer Buset, o.m. „dat talrijke arbeiders verwaald zijn geraakt in de communistische partij en dat wij niet moeten vervallen in een hartstochtelijk anti-communisme, zo wij de hoop willen koesteren dat de bij de communistische partij aangesloten arbeiders naar de Belgische Socialistische Partij willen terugkeren”.

Veel commentaar willen wij op deze uitspraak niet geven, aangezien bovengenoemde verklaring reeds zeer duidelijk voor zich zelf spreekt.

Zij bevestigt slechts de gebeurtenissen in de historie, op grond waarvan ernstig moet worden gevreesd dat de socialistischen veeleer wegbereiders dan tegenstanders van het communisme moeten worden geacht.

de vrouwen, kunnen deze laatste nu eenmaal niet allen trouwen en moeten zij dus proberen in eigen onderhoud te voorzien. Maar nu is het vreemde, dat ze dit juist proberen te doen in de vroegere meer mannelijke beroepen, terwijl ze er voor bedanken werkzaam te zijn in de specifiek vrouwelijke beroepen: verpleegster, naaister, werkster, dienstboden.

Het huwelijk en het moederschap blijven gelukkig voor bijna alle meisjes het ideaal en het beroep is het surrogaat, dat ze gaarne voor een huwelijk overboord gooien. Vele meisjes, bv. die studeerden in de medicijnen, in de chemie of physica beëindigen niet haar studie of gaan werkelijk in de praktijk, maar ondertussen namen ze de plaats in van de mannelijke jongelui in collegialen, op laboratoria, enz. en hebben zij het land veel geld gekost. Ik geloof niet, dat hierover een statistiek bestaat, maar ik zou graag eens willen weten hoeveel meisjes het eindexamen halen en dit later ook gebruiken vergeleken bij haar mannelijke collega's.

En wanneer een jong medicus is afgestudeerd, dan mag hij tegenwoordig vaak geen assistent worden of zich vestigen waar hij wil, maar hem wordt aangewezen waar hij praktijk moet waarnemen of hij moet worden uitgezonden naar Indië. Een oplossing hiervoor weet ik ook niet, maar het is toch weer een pré voor de vrouwen. Ook gedurende de oorlog hadden de vrouwen veel voor: ze werden zelden geprest om in Duitsland te gaan werken, vrouwelijke gijzelaars waren er niet; wachtlopen behoefden ze niet en ze werden veel minder vaak opgesloten in gevangenis- en concentratiekampen.

Dat praten over rechten vind ik niet sympathiek wanneer men geen plichten op zich wil nemen en daar de meeste vrouwen hier niet aan willen, lijkt mij de enige oplossing een arbeidsdienst (-plicht) ook voor de vrouwen. Als overgang zou men kunnen bepalen, dat de daarvoor geschikte vrouwen, die zich niet op een of andere manier voor het land hebben verdienstelijk gemaakt, geen stem recht mogen hebben of niet voor een staats- of gemeentebetrekking in aanmerking komen.

Vanavond lees ik in de N.R.C. dat in Polen alle jongens en meisjes tussen 16 en 21 jaar verplicht worden zich op te geven voor lichamelijke en militaire opleiding; zou men dit voorbeeld hier niet kunnen volgen?

Mevrouw Wibaut en ik zullen het wel niet helemaal eens worden, maar gelukkig valt mr. Furné mij bij.

Rotterdam, 6 Maart 1948.

Dr. H. MEES.

Volgens een krantenbericht zou mr. R. Pollema (c.h.), lid der Eerste Kamer, onlangs op een bijeenkomst te Utrecht gezegd hebben, dat samenwerking tussen de Chr. Hist. Unie en de V.V.D. uitgesloten is, omdat de V.V.D., aldus mr. P. volgens het krantenbericht, „Christus de Heer verwerpt.”

Ik heb mij schriftelijk tot mr. Pollema gewend en hem verzocht deze woorden terug te nemen, aangezien er geen sprake van is, dat V.V.D. een anti-godsdienstig standpunt inneemt.

De heer P. antwoordde mij, dat hij in een te Utrecht gehouden rede heeft gezegd: „dat de partij Stikker-Oud geenszins afwijzend staat tegenover wat bij ons de kern vormt van ons politieke streven „Christus de Heer”.

Het krantenbericht laat de heer P. dus precies het tegenovergestelde zeggen. Als de betrokken verslaggever van plan zou zijn voort te gaan met het maken van dergelijke vergissingen, doet hij beter een ander beroep te kiezen.

J. TH. VAN DER VOORDE.

Partijnieuws

PARTIJRAAD VOLKSPARTIJ VOOR VRIJHEID EN DEMOCRATIE

De partijraad van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie kwam vrijdagavond 5 Maart in het Jaarbeursgebouw te Utrecht bijeen onder voorzitterschap van mr. D. U. Stikker. In deze vergadering werden alleen organisatorische kwesties behandeld in verband met de voorbereidingen voor de verkiezingen.

ROTTERDAMSE VROUWENGROEP OPGERICHT

Dinsdagavond is in hotel Central de oprichtingsvergadering gehouden van de vrouwengroep van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie.

Mevrouw E. A. J. Scheltema Conradi, gemeenteraadslid van Haarlem, heeft gesproken over de plaats van de vrouw in het politieke leven en het tot stand komen van de grote fusie der politiek vrijzinnigen. De Volkspartij voor Vrijheid en Democratie schetste ze daarbij als een middenpartij, afkerig zowel van kapitalisme als socialisme, een partij voor de middenstand met christelijke en sterk sociale inslag, die — als de verwachte aansluiting van vele Hervormden inder-

die vooruitgang en welvaart verwachten van een vrijere ontplooiing van het bedrijfsleven dan thans het geval is.

N. R. C.

AFDELING ROTTERDAM

Op Donderdag 4 Maart j.l. kwam de afd. Rotterdam in hotel Central in vergadering bijeen. Het was de eerste vergadering sedert de fusie. Het bestuur werd uitgebreid door opnemng van vier personen, die in het Rotterdamse comité-Oud zitting hadden. Namens hen sprak de heer Kreulen een kort maar geestdriftig woord. Met vereende krachten zal de afdeling tot groter bloei worden gebracht.

De vergadering der afdeling heeft daarna, als centrale Rotterdam fungerend, gestemd over de samenstelling van de lijst van personen, die in aanmerking moeten komen voor de definitieve kandidatenlijst der Centrale. Het stembureau constateerde het volgende resultaat: 1. Mr. P. J. Oud, 2. Drs. H. A. Korthals, 3. Mevr. A. Fortanier-De Wit, 4. Mr. G. Vonk, 5. J. Krooshof, 6. G. Ritmeester, 7. F. den Hartog, 8. Mevr. J. F. Schouwenaar-Franssen, 9. Ir. A. Stoffels, 10. Prof. Mr. G. de Grooth, 11. Dr. W. Zijp, 12. Mr. J. G. Bettink, 13. Dr. Ir. A. H. W. Hacke, 14. J. G. H. Cornelissen, 15. Mr. N. E. H. van Esvel, 16. Mr. F. A. van der Hoeven, 17. G. van der Linden, 18. H. J. Ankersmit, 19. D. W. Dettmeyer.

Aan het slot van de vergadering stelde de heer Goldsmit een motie voor. Verontwaardigd over de communistische staatsgreep in Tsjecho-Slowakije wil de voorsteller aan onze Kamerfractie verzoeken, dat deze zich tot de regering wendt met de wens, dat de C.P.N. verboden wordt. Gezien het late uur werd de motie nog niet in discussie gebracht, maar zij werd wel direct aan het hoofdbestuur ter kennisgeving doorgestuurd.

Het bestuur kan meedelen, dat op 8 April een openbare vergadering gehouden zal worden in de Blauwe Zaal in de Beurs. Sprekers: D. U. Stikker en de heer G. Ritmeester.

1) Namelijk de heeren Van der Heul, Kreulen, Bontenbal en Krim.

AFDELING DELFZIJL

Maandag 23 Februari j.l. hield de afdeling een druk bezochte vergadering voor leden en introduceerde ter bespreking van de stichting van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie.

Na een inleiding van ir. A. Voet uit Groningen en daarop gevolgde discussie werd besloten krachtig mee te werken. Twaalf nieuwe leden traden toe. Het

stuk „Gedachten over middelbaar onderwijs” in ons nummer van verleden week de letter M. geplaatst. De initialen waren P. W.

AFDELING LEEUWARDEN.

De afd. Leeuwarden houdt op Dinsdag 16 Maart des avonds 8 uur in hotel Amicitia een ledenvergadering met genodigden. Aanvang 8 uur precies. Spreker is de heer R. Zegering Hadders.

Op 23 Maart zal een grote openbare vergadering worden gehouden in de Harmonie, waar als sprekers zullen optreden de heren Stikker en Oud. Regeling en kaartverkoop worden nader uitvoerig in de provinciale bladen aangekondigd.

ONDERCENTRALE OLDAMBT.

Dinsdag 23 Maart wordt in hotel Dommering te Winschoten een openbare vergadering gehouden, uitgeschreven door de ondercentrale Oldambt voor de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie. Als spreker zal optreden de heer G. Ritmeester van Den Helder.

AFDELING WAGENINGEN

Op de vergadering, welke tegen 25 Febr. was belegd door de afdeling Wageningen van de voormalige Partij van de Vrijheid en het plaatselijke comité-Oud, is besloten een afdeling Wageningen van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (V.V.D.) op te richten. De V.V.D. moet niet worden beschouwd als een voortzetting van de P. v. d. V. onder een andere naam. Het is een nieuwe, bredere middenpartij. Dit bleek wel duidelijk uit de presentielijst van deze in Wageningen gehouden vergadering. Er werd dan ook een geheel nieuw bestuur gekozen.

Het bestuur werd als volgt samengesteld: ir. B. Veen, voorzitter; ir. D. Kloen, secretaris; ir. A. P. A. Vink, penningmeester; mevr. P. M. Beijer-Viets, G. J. van den Brink, mej. ir. J. H. ter Kuile en W. van der Heide, leden.

In verband met de kandidaatstelling voor de Tweede-Kamerverkiezingen voor de kieskring Arnhem werd besloten, het advies van het hoofdbestuur goed te keuren om met dezelfde lijstaanvoerder

moeten zijn de heer Oud. Als nr. twee en drie op de lijst voor Gelderland werden genoemd mevr. Fortanier—de Wit en de heer Ankersmit (Deventer). Het bestuur werd gemachtigd de volgorde van de overige kandidaten vast te stellen.

Getracht zal worden, tussen 15 en 25 Maart een algemene openbare vergadering te houden met als spreker de heer Ritmeester (burgemeester van Den Helder).

In verband met de eventuele aanstelling van een bezoldigd secretaris voor de centrale Arnhem werd besloten 10 pct. van de contributie af te staan, mits onze afdeling voldoende profijt zal trekken van deze kracht.

Besloten werd tot instelling van een verkiezingsfonds. De baten van dit fonds moeten vloeiend uit giften. Elk bedrag is welkom. Mevr. P. M. Beijer—Viets werd belast met het beheer van dit fonds.

Nadrukkelijk werd gewezen op de noodzaak, de beginselen van de V.V.D. te doen doordringen in alle lagen van onze maatschappij. Het is daarvoor nodig, dat de partij sterk staat, hetgeen alleen kan worden bereikt door de offervaardigheid van haar leden.

Allereerst is het nodig, dat de leden hun beginsel zo veel mogelijk verbreiden. In eigen kring, bedrijf of instituut is daarvoor gelegenheid genoeg. Wanneer men laksheid en valse schaamte op zij weet te zetten, kunnen door persoonlijk contact vele leden worden gewonnen; in elk geval meer dan door elke andere vorm van propaganda.

In de tweede plaats kan men het bestuur helpen door adressen op te geven van personen, die voor bewerking door middel van circulaire en beginselprogramma in aanmerking komen.

Ten derde moeten er gelden binnen komen om de administratie gaande te houden, om vergaderingen te kunnen organiseren, enz. Toont ook hierin uw offervaardigheid voor de goede zaak. Bedragen van elke grootte zijn welkom. Op de vergadering werd al een goed begin gemaakt. De aanwezigen betaalden hun contributie voor het jaar 1948 en stortten tezamen bovendien een bedrag van 45,67 gulden in het verkiezingsfonds. Volgt het goede voorbeeld en stort op giro no. 338519 t.n.v. ir. A. P. A. Vink te Wageningen met vermelding van het doel der storting (contributie en/of verkiezingsfonds).

Tenslotte mag worden gewezen op het weekblad van de partij. Abonnementen op Vrij kunnen worden opgegeven bij de secretaris van de afdeling, ir. D. Kloen, Otto van Gelreweg 35, Wageningen, of bij de administratie van het weekblad zelf: Nieuwegracht 38, Utrecht.

J. C. M. VALKS, BURG. GROTHESTRAAT 47a, SOESTDIJK, TEL. 2732 (K. 2955):

MAKELAAR EN TAXATEUR
Taxaties door heel Nederland

N.V. SCHEEPSWERVEN

„PIET HEIN”

BOLNES

en

PAPENDRECHT

*

Dwarshellingen
115 Meter

Droogdok
115 x 30 Meter

KANTOOR SCHIPPER DE WINTER
ACCOUNTANTS EN BELASTINGCONSULENTEN
SIEDERT 1928

VAN SPEYKSTRAAT 6 - DEN HAAG
BIJ DE KAMER VAN KOOPHANDEL
TELEF. 39 47 36 en 33 65 18

N.V. BOELE'S

Scheepswerven

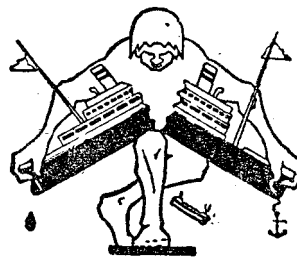
en

Machinefabriek
BOLNES

*

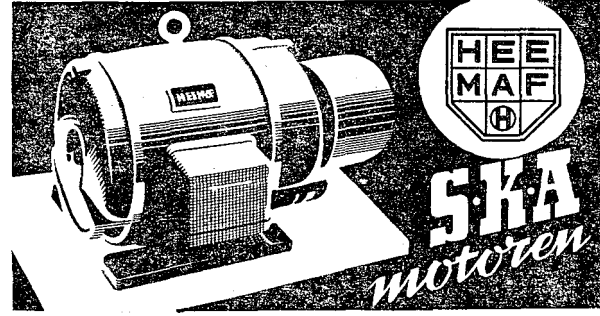
Nieuwbouw en reparatie

Frank Rijdsdijk's
Industriele Ondernemingen N.V.

Hendrik-Ido-Ambacht
Tel. H.I. Ambacht 245
Rotterdam 72615

Scheepsslooperij
HANDEL in:
Oud IJzer
Nieuw IJzer
Bruikbaar IJzer
enz.

GEBR. VAN HEEK

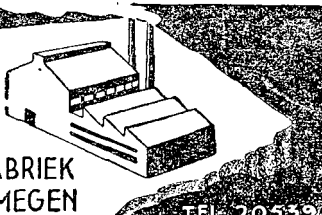
ENSCHEDA

SPINNERIJ
WEVERIJ
VERVERIJ
DRUKKERIJ

DAKEN -
VLOEREN

N.V. BETON- & PLATENFABRIEK
GEBRS. MYNLIFF NYMEGEN

TEL. 20539

N.V. Nederlandsche
Caoutchouc- en Gutta-Perchafabriek

v/h BAKKER & ZOON
RIDDERKERK

TECHNISCHE
RUBBERARTIKELEN

N.V. LIJM- EN GELATINEFABRIEK

„DELFT”

Fabrieksmerk: TWEE TORENS.
TEL. 106-363 DELFT.

Bij het Algemeen Secretariaat van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie is een vacature voor een

JONG JURIST

in de functie van adjunct-secretaris.

Eigenhandig geschreven brieven met uitvoerige inlichtingen, o.a. over levensloop en verlangd salaris, te richten aan het Algemeen Secretariaat van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, Koninginnegracht 61, 's-Gravenhage.

Fa. B. Cuperus Az.

HESSENWEG 2 - DE BILT
Bijkantoor:
Laurillardlaan 1 - Biltoven.
Drukkerij en Uitgevers
van de Biltse en
Bilthovense Courant

ADVERTEERT
IN DIT BLAD

Verzorgd Uw verhuizingen
over de gehele wereld.
Liftvans beschikbaar
Meubelopslagplaatsen
Gesloten boxen
Centraal verwarmd
Gaarne zenden wij ons
boekje met aanbevelingen
van cliënten
FA KOOYMAN
Nieuwe Haven 145
Tel 68146 - Schiedam

WAR!!

Op de bladzijden 4 en 5: verslag van de rede van mr. Stikker in de Eerste Kamer over de economische collaboratie en haar berechting.

„Slaet op den trommele”

Waarnemend Hoofdredacteur
Drs H. A. KORTHALS, Voorschoten

Voorlopig adres van Redactie: VAN BEUNINGENSTRAAT 3, ROTTERDAM. Gironummer 245103 t. n. v. de penningmeester van de stichting „Slaet op den Trommele” te Utrecht.
Adres van Administratie: NIEUWE GRACHT 38, UTRECHT, Telefoon 19298 — Abonnementen f 1.30 per kwartaal, f 5.20 per jaar — Losse nummers f 0.14.

VOLKSINVLOED

De zeventiende Maart was honderd jaar geleden een historische datum. Toen immers, in die dagen van narigheid en groei in heel Europa, benoemde Koning Willem II de commissie, die een grondwetscommissie moest voorbereiden, de commissie waarvan Thorbecke voorzitter werd. Het begin van een democratisering van ons staatsbestel, dat voordien eigenlijk een verlichte despotie was met een parlement welks invloed slechts uiterst gering kon zijn. Het begin van de vestiging in ons land van een constitutioneel bestel dat (in grote trekken) nog steeds ons land siert.

Laat ons een iets citeren uit het rapport aan de Koning, dat deze commissie binnen een maand na haar benoeming gereed had.

„...Dit onderzoek heeft ons de volkomen overtuiging gegeven, dat de Grondwet gehele herziening behoeft, voornamelijk in twee opzichten en tot tweederlei doel: de betrekking des volks tot de Staatsinrichtingen; en ten andere de regeling der wetgevende en besturende Machten. In het eerst zoeken wij de voorwaarden van een nationale Staat; het beginsel van leven en wasdom; in het tweede de voorwaarde ener goede regering; het beginsel van orde.

Wij zijn overtuigd, Sire, dat, om Nederland en de grondwettige monarchie te kunnen behouden, onze instellingen boven alles een andere en oneindig grotere medewerking der burgerij, dan tot dusver, eisen. Een staatsregeling kan de politieke zin en wil, hiertoe nodig, niet scheppen, maar zij kan die onderdrukken of wekken of bevorderen. De Grondwet sloot volkskracht buiten; zij moet die nu in alle aderen des Staats trachten op te nemen. Dit geschiedt zowel door uitbreiding der individuele vrijheid van ontwikkeling en handeling, als door een oprecht stelsel van vertegenwoordiging in lands-, provincie- en plaatselijke gemeentezaken.

„...De Grondwet heeft staatsburgerschap, de eerste drijfveer onzer eeuw, zoveel zij kon, laten slapen. Om hartstocht te mijden, brak zij de ziel. De burgerij had tot hiertoe het besef, dat zij mederegeerde, niet. Zonder dit besef evenwel rust de staat niet op nationale kracht; en zonder hoog ontwikkelde nationale kracht wordt heden ten dage geen Staat bewaard. Dat besef wordt door een echte, eenvoudige vertegenwoordiging in plaatselijke, provinciale en landsregering aan de ingezetenen geschonken.”

Welk een overtuigende taal. Hoe krachtig is hier geformuleerd wat tegenwoordig vanzelfsprekend is.

Staatsregelingen voor Suriname en Curaçao, wijzigingen waarvan veel grondslagen zijn terug te vinden in het rapport-Thorbecke. Zij herinneren ons er aan, hoe wij onze overzeese gebiedsdelen hebben onthouden wat ons volk — en niet alleen het onze — in 1848 eiste en wat hierboven als noodzaak is geschetst.

Men sprak, en spreekt soms nog, zo graag van politieke rijpheid. Een staatsregeling kan haar niet scheppen, maar wel „onderdrukken of wekken of bevorderen.” Welnu, dat zij haar wekke en bevordere. Dit is thans de West, waar men reeds uit eigen kracht tot een zekere politieke ontwikkeling kwam, gegeven. En voor Indonesië geldt hetzelfde; alleen is daar de toestand door allerlei omstandigheden, welke men niet buiten beschouwing kan laten, vertroebeld.

Men heeft de West gegeven waar zij reeds lang recht op had. Het wordt als iets vanzelfsprekends beschouwd. Onze afgevaardigde in de Tweede Kamer mr. Vonk, die de overzeese politiek in onze fractie pleegt te behandelen, vond het kennelijk zo vanzelfsprekend — doch daardoor niet minder belangrijk — dat hij niet langer dan een paar minuten heeft gesproken.

***

Toch zijn er nog velen die de woorden van honderd jaar geleden nog eens grondig moeten nalezen. En dan doelen wij niet op de overzeese politiek, maar op hetgeen hier, in Europa, gebeurt. Dan doelen wij

op het communisme. Zeker, in onze kringen verwerpt men dat volledig. Men voelt automatisch dat het communisme niet deugt en dat het een groot gevaar betekent. Lezen wij het rapport van de commissie-Thorbecke, dan zien wij, hoe duidelijk dit formuleert wat ons politieke zijn beheerst. En dan beseffen wij de waarde daarvan nog eens te meer, een waarde welke het communisme ons per se zal ontnemen.

Maar het is ook al weer niet alleen het communisme waarover men te klagen heeft en waartegen men kracht vindt in de woorden van het rapport-Thorbecke. Wij denken ook aan sommige niet-communistische figuren.

Zo lazen wij dezer dagen het volgende krantenbericht:

„Op een te Schiedam gehouden vergadering van de P. v. d. A. heeft mr. M. van der Goes van Naters verklaard, dat gezien de resultaten door de huidige regering bereikt, er geen enkele reden bestaat om dit kabinet te vervangen door een nationaal kabinet. Mocht de K. V. P. met de groep-Oud in zee willen gaan, dan zou zij dit alleen moeten doen, daar de P. v. d. A. hieraan niet zou meewerken. Zij wil alleen zitting hebben in een regering, waarvan zij de vooruitstrevendheid bepaalt.”

Een opmerkelijk bericht, dat, behalve weinig sympathiek, ook wat voorbarig aandoet. Maar afgezien hiervan: leg er eens naast deze zin uit het rapport van honderd jaar geleden:

„Wij wensen geen heerschappij der volksmening van de dag; maar geloof in een vertegenwoordiging, die, zelfstandig orgaan van hetgeen de natie, als één persoon, gevoelt, denkt en wil, de regering met nationale kracht beziele.”

Hoe armzalig klinkt dat holle en voorbarige gepraat van de heer Van der Goes als men daar deze rijkdom aan politiek besef en politieke kracht naast legt. Wat moet er in de mentaliteit van de heer Van der Goes terecht komen van die vertegenwoordiging, waarin men geloof moet hebben?

Wij zijn bereid om aan te nemen, dat de heer Van der Goes niet namens zijn hele partij zal hebben gesproken. (Wie kan dat op het ogenblik eigenlijk wel?) De tijd zal het leren. In elk geval heeft hij gesproken over een „groep-Oud”, kennelijk doelende op de V.V.D. Maar hij kent deze partij nog niet voldoende. In de verkiezingsactie zal zij eerst goed naar buiten treden en doen weten wat zij wil. Onjuist is het stellig ook te zeggen dat er geen enkele reden bestaat om het kabinet te vervangen door een nationaal kabinet. Herhaaldelijk is er betoogd, waarom verbreding van de basis nodig zal zijn. Er zullen immers wetten te behandelen zijn die een gequalificeerde meerderheid eisen.

Wij laten die uitlatingen van de heer Van der Goes nu maar voor wat zij zijn. En wij verwijzen slechts naar de wijze woorden, een eeuw geleden tot de Koning gericht. Woorden waaruit besef spreekt voor de waarde van de volksinvloed. Een invloed welke in een kabinet en toch zeker in een parlementair kabinet — troetelkind van dr. Beel — zijn weerslag wel mag vinden.

Minister van Boetzelaer tekent te Brussel het vijfmogendhedenverdrag (tussen Engeland, Frankrijk, België, Luxemburg en Nederland), behelzende economische, sociale en culturele samenwerking, onderlinge militaire bijstand ingeval van een aanval in Europa en instelling van een consultatieve raad, waarin over alle mogelijke onderwerpen overleg kan worden gepleegd.

De zeventiende Maart 1948 deed ons denken aan het hierboven aangehaalde. Want toen aanvaardde de Tweede Kamer de wijzigingen in de

Respijt tot 1952?

Oorlog — het woord wordt de alerlaatste tijd vaker in de mond genomen dan wanneer ook sinds het einde van de werkelijke oorlog. In Oost-Europa hopen sinds jaren duizenden op oorlog als de enige mogelijkheid, die hen van de communistische onderdrukking bevrijden kan. In Duitsland heerst die mentaliteit al evenzeer. Hier hoopt men, dat een oorlog de onmisbaarheid van de Duitse soldaat, de Duitse arbeider en de Duitse industrieel zal bewijzen en dus aan Duitsland de kans zal geven deze troeven tegen de meest biedende te verkopen.

Sinds kort schijnt deze psychose ook op het Westen overgeslagen. Ja, zelfs in de nuchtere Lage Landen moet zij heersen. Buitenstaanders zien de symptomen ervan spoediger dan wij zelf, die er midden in zitten en er ons dikwijls niet van bewust zijn. De speciale correspondent van de Times, die de zojuist afgesloten conferentie te Brussel versloeg, merkte althans, dat die psychose zich in Nederland uitte in het kopen van motorboten, in België in het aanleggen van voorraden! Toch heeft zij — als zij bestaat — in West-Europa een ander karakter dan aan gene zijde van onze Oostgrens. Daar wordt de oorlog als een redding begroet, zelfs tenslotte door mannen als Jan Masaryk, die tot kort voor zijn vrijwillige dood de illusie (waarop zijn gehele politiek was gebouwd) koesterde, dat Rusland niet alle toegangen tot het Westen zou dichtmetzelen. Hier echter vreest men de oorlog met alle vrezes, want, nog niet teruggevallen in de bezettingsmentaliteit, die zelfs de verbrande aarde accepteert, is men er zich sterk van bewust, dat een nieuwe oorlog het einde van West-Europa betekenen zal — wie hem ook op den duur zal winnen. Als er dus ergens een vredeswiel bestaat, dan hier.

Hysterie en haar tegenwicht

In Amerika is dat weer anders. Per slot heeft daar de bevolking zo oneindig veel minder van de laatste oorlog gemerkt dan de Europeanen, dat men een gemakkelijker aanvaarding van de onvermijdelijkheid van een nieuwe oorlog zou verwachten. Aan de ene kant is dat ook zo. Bij de eerste de beste moeilijkheid, die Rusland na de oorlog aan de internationale samenwerking in de weg legde, waren velen met hun oordeel klaar. En dit oordeel was tot een hysterie gestegen lang voordat West-Europa de mogelijkheid van een spoedige oorlog onder de ogen zag. Maar aan de andere kant is dit volk, dat alles wat het begeert, in eigen land kan vinden, zo hartgrondig pacifiek, dat het bijna zeker te laat de consequenties uit zijn overhaaste aanvaarding van het onvermijdelijke zal trekken.

In de indrukwekkend-rustige figuur van Marshall vond die hysterie haar tegenwicht. Marshall was lange tijd geenszins overtuijd van de onvermijdelijkheid van een oorlog. Integendeel, hij baseerde juist zijn gehele politiek en het grandioze plan, dat zijn naam draagt, op de stelling der vermijdelijkheid. Door West-Europa weer welvarend te maken, zou het plan-Marshall aan de ene kant de communisten de wind uit de zeilen nemen en daardoor Rusland een machtig wapen uit de hand slaan, aan de andere kant Rusland een handelspartner verschaffen, wiens industriële producten het nog jarenlang best zou kunnen gebruiken en aan wie het zelf zijn granen en hout kwijt zou kunnen. Dit laatste was een speculatie en blijft het, zolang tenminste het plan zijn doeleinden nog niet heeft bereikt. Ja, het speculatieve karakter van die laatste berekening wordt groter naarmate duidelijker blijkt, dat Rusland zich dat machtige wapen der communistische propaganda niet uit de handen wil laten slaan. Sinds het plan-Marshall geboren is, heeft Rusland het met groeiende vastberadenheid bestreden en heeft het met grote haast zijn maatregelen ertegen genomen.

Twijfel

De laatste tegenmaatregel, de communistische staatsgreep in Tsjechoslowakije, heeft de oorlogsgeruchten in het Westen — en in Amerika nieuw voedsel gegeven en het is een feit (en geen gerucht), dat dit gebeurde de vorming van de Westelijke unie een reusachtige stoot heeft gegeven en dat Frankrijk sindsdien veel van zijn reserves ten aanzien van Duitslands rol in het West-Europese kader en Engeland veel van zijn reserves ten aanzien van de unie zelve hebben laten varen. En uiterst betrouwbare berichten uit Washington melden, dat nu ook de nuchtere Marshall na Ruslands laatste

zetten er niet méer zozeer van overtuigd is, dat Rusland geen oorlog wil, dus zou zijn gaan twijfelen aan de juistheid van zijn stelling, waarop zijn gehele politiek van „containment” (de Truman-leer), zoals die in Griekenland en Turkije in op één na uiterste consequentie en in West-Europa in de vorm van het plan-Marshall wordt uitgevoerd, rust. Die politiek had als uiterste doel en rechtvaardiging de kans, dat Rusland op een goed ogenblik deze druk op alle fronten niet langer zou kunnen uithouden en een vergelijk zou aanbieden.

Het blijkt nu, dat Rusland deze druk heel goed kan uithouden. Daarvoor is het een totalitair land, dat minder gauw dan een democratisch land de kans aan de moedelozen en de „appeasers” geeft. En ten tweede is het niet een druk, waaraan Rusland bloot staat, doch slechts een tegendruk, d.w.z. dat het zelf overal de plaatsen uitzoekt, waarop het druk zal uitoefenen en dus — sinds de Truman-leer — tegendruk kan verwachten. Maar nergens heeft Amerika het initiatief genomen tot een druk, waar nog geen Russische druk was gevoeld, of het moest in West-Europa zijn, waar de Amerikaanse tegendruk een zo geheel ander karakter draagt dan de Russische druk, dat van een initiatief gesproken kan worden.

Verkeerde praemisse?

Maar ook daar zijn nog niet eens de kiemen van een Russische tegemoetkomendheid ontdekt. Het tegendeel is waar. Zodat het niet verwonderlijk is, als de scheppers van de Amerikaanse politiek, Marshall, Lovett, Kennan, Bohlen en anderen, zich beginnen af te vragen, of de praemisse van hun berekening, dat Rusland op een goed ogenblik tot een vergelijk vermurwd *) zal kunnen worden, nl. dat Rusland in ieder geval de eerste jaren geen oorlog wil, wel juist is.

Is de juistheid van deze praemisse inderdaad aan twijfel onderhevig? De schaarse inlichtingen, die uit het Kremlin doordringen, maken het vallen van een oordeel hierover uiterst moeilijk. Maar juist deze isolatie van de huidige heersers van het Russische rijk en zijn vele vazalstaten, die het zo moeilijk voor ons maakt om achter hun motieven te komen, maakt het omgekeerd voor hen even moeilijk om de drijfveren van de Westerse politiek te doorgronden. Sinds 1938, het jaar van het „verraad van München” (en de Russen beschouwen

van het tot dusver tot samenwerking bereide Rusland), hebben de leiders zich meer en meer afgesloten van elk contact met het Westen. De diplomatieke posten, waarnemingsposten bij uitnemendheid, werden aan de mannen van het slag van Litwinow en Maiski ontnomen en in handen gegeven van mensen als Gromyko en Goesew, mannen die in staatssemnaria opgevoed waren in een blind geloof in de marxistische dogmatiek en alles wat zij zagen in de kanonieke termen uitlegden. Wat wonder dat Molotow en Zjdanow niets anders te horen krijgen van hun diplomaten dan wat zij willen horen en dan wat zij, dank zij de heilige boeken, weten dat geschieden gaat? Sinds ongeveer een jaar hebben ook hun handlangers in West-Europa op hun bevel alle contact op gelijke voet met andersdenkenden moeten afsnijden, zodat belangrijke inlichtingen verloren gingen, maar opdat tenminste de trouw aan Moskou onvoorwaardelijk bleef.

Miskennning

Op die manier is het mogelijk geworden, dat de Russische politiek en propaganda volkomen niet op de hoogte zijn van de psychologische reacties in West-Europa en Amerika en merkwuurlijke en volmaakt overbodige blunders maakt. Hierdoor is het mogelijk geworden, dat de heersers in het Kremlin de diep-pacifieke inslag van de Amerikaan en de meer nog uit noodzaak dan uit overtuiging pacifieke instelling van de bevolking van West-Europa miskennen en in elke samenwerking dier volkeren onderling een bevestiging zien van hun geloof in de historisch bepaalde agressiviteit van het kapitalisme tegen het in wezen vredige communisme. Het is niet onmogelijk, dat in deze vernauwde mentaliteit op een goed ogenblik de zekerheid betreffende de komende agressie zo groot wordt, dat de behoefte ontstaat aan praeventieve acties van militaire aard, teneinde de beste stellingen te bezetten, alvorens het kapitalistische Westen van daar uit zijn beraamde aanval kan ondernemen.

Ongetwijfeld zal deze gedachtengang zijn aanhangers in de leiding van de Sowjet-Unie hebben, net zo goed, als er in Amerika een school van de praeventieve oorlog bestaat. Maar het lijkt onwaarschijnlijk, dat zij vooralsnog de overhand zullen krijgen. Immers, de leiding moge nog zo beperkt zijn in haar visie op de mogelijkheden en onmogelijkheden in andere landen, uit cijfers en concrete dingen in eigen land weet zij gevolgtrekkingen te maken. Het ontbreekt haar zeker niet in die mate aan gevoel voor de realiteit, dat zij niet ziet, dat Rusland de eerstkomende jaren geen oorlog met Amerika kan wagen. De onderwerping van West-Europa moge een peuleschilletje zijn voor het Rode

zij een oorlog met Amerika met zich brengt, dan zal Rusland zich wel voor deze consequentie wachten. Want in de staat, waarin zich thans en zeker ook nog in het eerste tiental jaren Ruslands industriële capaciteit bevindt zou het, ondanks de aanvankelijke successen, waanzin zijn het tegen het industriële zo reusachtig sterke Amerika op te nemen.

Wat zijn dan de berekeningen van de Russische leiders, als zij enerzijds geen teken van enige vermurwing vertonen en anderzijds waarschijnlijk voorlopig geen oorlog zullen wagen? Zoals boven betoogd is, houdt een tot litaire staat een druk van buitenaf langer uit dan een democratische staat. Niets belet de Russen dus om de tegenwoordige toestand te rekken. De Amerikaanse tegendruk in Griekenland, Turkije, West-Europa en waar die zich ook elders zal doen gevoelen kan het uithouden, totdat Amerika er genoeg van krijgt die druk te oefenen en dat zal ongetwijfeld in de loop van de komende vier jaren gebeuren. Zo'n langdurige spanning moet zich bij het Amerikaanse volk ontladen of in een reactie van ontevredenheid en internationale moedeloosheid of in een uitbarsting van ongeduld.

Rusland heeft dus met dezelfde bekende factoren te maken als Amerika. Beide bouwen zij op een uiterst eindelijke vermurwing van de tegenstander, beide vrezen zij een praeventieve uitbarsting. De laatste mogelijkheid is een volkomen onberekenbare factor. Van de eerste kan althans gezegd worden, dat Rusland als totalitaire staat een lange druk psychologisch beter kan doorstaan dan het democratische en voor een democratisch staat zelfs nog wispelturige Amerika. Wat dat betreft, is het dus waarschijnlijk, dat Amerika eerder capituleert dan Rusland. Tenzij Amerika nog eerder rezwijkt voor de verleiding van een praeventieve oorlog.

De theorie, dat Rusland speculeert op de verkiezing van een reactionaire Amerikaanse president in 1948; wiens orbinen- en buitenlandse politiek het Na volk tegen 1952 zo moe van spanning zal hebben gemaakt, dat het in dat ja de „appeaser” Wallace als een messia zal begroeten, is nog niet zo ongerij Als de Russen zich inderdaad a deze theorie houden en niet vóór t in paniek overhaaste dingen gaant doen, behoeft West-Europa tot 195 niets van hen te verwachten, d Amerika al te zeer op stang jaagt: geen staatsgrepen (tenzij even „legaal als in Praag, waartoe alleen in Rom enige kans is) en geen aggressies, d onrust en voortdurende druk.

*) Kennan, die in het late voorjaar van 1947 in Foreign Affairs onder het pseudoni „X” een artikel over de Russische polie schreef, sprak daarin de verwachting uit, dat Rusland onder een politie van druk („containment”) op den duur wel murw („mellow”) zou worden.

VERSPREIDE COMMENTAAR

Het communisme in het brandpunt

Na de jongste gebeurtenissen in Oost-Europa ligt het voor de hand, dat het communisme en de daaraan verbonden gevaren in het brandpunt van de belangstelling zijn komen te staan. Om volkomen begrijpelijke redenen heeft zich alom — ook in ons land — een zekere vrees postgevat, waarvan de aanwezigheid een zeker nut kan hebben, aangezien zij velen wakker schudt die het tot dusverre wel geloofden.

Het feit dat men in brede kring de gevaren van het communisme thans wezenlijk gaat beseffen kan zeker geen kwaad. Een en ander mag er echter zeker niet toe leiden, dat de vrees een volkomen verlamme werking gaat uitoefenen. M.a.w. is het zeker gewenst, dat men van nu af niet alles door een zwarte bril gaat zien. Zeker zijn er ook nog lichtpunten en men zal er goed aan doen hiervan kennis te nemen, mits men met de beide benen op de bodem der werkelijkheid gaat staan.

Een belangrijk lichtpunt is in de eerste plaats het feit, dat de afdeling Rotterdam van de Communistische vakbeweging, de z.g. Eenheids Vak Centrale (E.V.C.) zich in scherpe bewoordingen van de politiek van de C.P.N. heeft gedistancieerd, door te verklaren „de handelingen en het drijven van de Communistische Partij Nederland binnen de E.V.C. af te keuren.”

Voorwaar voor de Nederlandse arbeiders een belangrijk voorbeeld dat zeker niet zal nalaten in de daarvoor bestemde kringen de nodige indruk te maken.

Cok internationaal zijn er enkele

belangrijke lichtpunten waarop zeker de aandacht dient te worden gevestigd.

Zo wordt o.m. uit vele steden in Noorwegen bericht, dat min of meer vooraanstaande leden van de communistische partij uit de partij treden naar aanleiding van de gebeurtenissen in Tsjechoslowakije en de houding die de communistische leiders daartegenover aannemen.

Zo wordt onder meer uit Oslo gemeld, dat een door de afdeling van de communistische partij in Namsos georganiseerde communistische betoging op een geheel andere wijze is verlopen, ais door de organisatoren was verwacht. Zo werd o.m. een resolutie voorgesteld waarin de regiemwisseling in Tsjechoslowakije werd veroordeeld, en wat belangrijker is, de resolutie werd aanvaard.

Een ander optimistisch geluid deed de woordvoerder horen van het departement van buitenlandse zaken te Washington, toen hij verklaarde, dat „er geen sprake meer zou zijn van enige steunverlening aan Italië, wanneer de communisten bij de verkiezingen de overwinning in Italië zouden behalen.”

Dit alles bewijst dat er voor een defaitistische stemming nog allerminst plaats is. Het gaat er om in versterkte mate waakzaam te blijven. En indien deze waakzaamheid niet bij woorden blijft, heeft de democratie o.i. niet het ergste te vrezen.

Twee soorten „socialisme”

Als er een politieke stroming is geweest, die door de jongste gebeurtenissen in Europa de juiste koers is kwijtgeraakt, dan is dat zeker wel het socialisme. Er zijn talloze voorbeelden

om dit te bewijzen. Wij willen er dit maal op deze plaats mee volstaan en wijzen op twee wel zeer tragische gestellingen in dit verband.

Zo hebben de vorige week vier socialistische leiders in ballingschap van de Oost-Europese landen te Parijs een gemeenschappelijk beroep gedaan op de mensheid om tot „reorganisatie van Europa te geraken”, de dictatuur weg te vagen en de wedergeboorte van het socialisme te bewerkstelligen. Het waren Karl Peyer, ex-voorzitter van de Hongaarse sociaal-democraten, Zivko Topalovitsj, ex-voorzitter van de Zuidslavische „verbond van Verzetsstrijders”, Zygmunt Zaremba, voorzitter van de Poolse Socialistische Partij — in ballingschap — en Jancu Zisssu, gedelegeerde van de Roemeense Onafhankelijke Sociaal-Democraten. Deze vier worden beschouwd als de kern van een internationale van socialistische partijen uit de Oost-Europese landen.

Tezelfder tijd dat deze oproep bekend werd gemaakt, verschee het bericht uit Warschau, dat op initiatief van de Poolse Socialistische Partij einde April te Warschau een internationale socialistische conferentie gehouden zal worden over het herstel van Europa op socialistische grondslag. Het bestuur van de Poolse socialisten verklaarde evenwel dat de noodvingen alleen verzonden zijn aan de partijen of groeperingen, die tegelijk het hulpplan van de Verenigde Staten uitgenodigd: de Tsjechoslowaakse, Hongaarse, Hongaarse en Finse socialistische partijen alsmede de Franse groepering „bataille socialiste”, de Bulgaarse Britse Labour-partij, de Zwitserse en Zwitserse socialisten. De eerste vijf hebben de uitnodiging reeds aanvaard.....

Inderdaad, wij leven in een bewegende tijd waarin de „rekbaarheid” van sommige politieke leerstellingen wel uitermate groot blijkt te zijn.

Economische collaboratie

en haar berechting

De praktijk van de PRAC en het hardnekkig ontbreken van richtlijnen

Zoals wij verleden week reeds in het kort meldde heeft *mr. Stikker* in de Eerste Kamer bij de behandeling van de begroting van justitie een rede over economische collaboratie gehouden. Wij laten deze rede, waarin tal van interessante en weinig bekende feiten worden meegedeeld hier volgen. Kennis van die feiten is stellig noodzakelijk voor de vorming van een juist oordeel over de economische collaboratie, haar opsporing en haar berechting:

De heer Stikker dan sprak als volgt:

„Wanneer ik mij veroorloof, enkele opmerkingen te maken over de begroting van Justitie, dan is dit, omdat er een onderdeel van het beleid van de Minister is, waartegen ik enige bewaren koester, n.l. het beleid ten aanzien van de economische collaboratie. In de bezettingstijd heb ik op verzoek van het toen functionerende college van vertrouwensmannen eens een beschouwing geschreven over diverse Koninklijke besluiten welke uit Londen, waren toegezonden. In de aanhef van deze beschouwing gebruikte ik de volgende woorden:

„Wanneer ons land na de bevrijding weer bestuurd zal worden volgens democratische beginselen van recht, vrijheid en rechtvaardigheid, dan zijn er talloze vragen, waarop de volle aandacht van ons gehele volk zich zal richten.

Van deze vragen zijn er verschillende, die van technische aard zijn, belangrijke, die een heftig acuit-politiek karakter zullen hebben, de belangrijkste echter, die van blijvende betekenis voor de kracht van ons nieuwe gemeenest zullen zijn.

Van technische aard zijn vragen zoals b.v. onze monetaire en belastingproblemen, acuit-politiek en heftig in hun beweging zullen de vraagstukken zijn over de berechting van collaborateurs, over de juiste maat, waarin het grote werk der illegaliteit zijn beloning zal moeten vinden — zonder dat aan ons ingeboren besef, dat geen usurpatie van macht daaruit mag groeien, schade wordt gedaan —, van blijvende politieke betekenis zijn de kernproblemen, die in de gehele beschaafde wereld de volken reeds decennien beroeren, n.l. die over de verhouding tussen overheid, arbeid en ondernemer.”

Wat is hiervan thans ten aanzien van de economische collaboratie terechtgekomen?

In een blad „Op Korte Golf”, onder hoofdredactie van de heer *J. H. Scheps*, komt een artikel voor op 6 December naar aanleiding van de behandeling in de Tweede Kamer van de motie-Scheps over de liquidatie van de P.R.A.

Daarin wordt gesteld:

„Ons vervuild volk was niet te reinigen en de Illegaliteit heeft dit alles in de dagen van de bezetting te licht gezien”,

hetgeen later wordt vervolgd:

„Dit falen is het falen van Regering en Volk, van Illegalen en niet-Illegalen”

en vervolgens:

„Wanneer krachtige mannen van de beweging der Illegaliteit het bewind hadden gevoerd, zou het volk van Nederland niet zover van de idealen der Illegaliteit, de hernieuwing, het: „Nederland zal herrijzen schooner dan ooit” zijn afgedwaald.”

In een persverslag ben ik tegengekomen een uittaling van *mr. N. J. G. Sikk*. Hierin komt de zinsnede voor:

„Het verraad in Nederland is na de bevrijding niet verdwenen, het leeft verder in ons volk. Het is de taak van de oud-illegalen dit verraad te blijven herkennen en zijn, alle fierheid ondermijnende, functie aan het daglicht te brengen”.

Een merkwaardige brief

Wij hebben voorts als leden van deze Kamer een schrijven ontvangen van de Nationale Federatieve Raad van het voormalig Verzet in Nederland, waarbij ons kennis gegeven wordt van een resolutie, waarin wordt geprotesteerd tegen het op korte termijn beëindigen van de werkzaamheden van de P.R.A.

Bij dit tot ons als Kamerleden gericht schrijven wordt ons dan toegezonden de ook in de Tweede Kamer besproken „geheime” brief van het Directoraat Generaal voor Bijzondere Rechtspleging van 7-10-47.

In deze brief komen merkwaardige uitdrukkingen voor:

Ten aanzien van de werkzaamheden wordt gezegd, dat wordt uitgegaan van de tot nu behaalde berechtigings-

resultaten, waarbij als leidraad speciaal acht geslagen is op de zaak *wrf Gusto*.

Later wordt gesproken over de lijnen van het opsporings- en vervolgingsbeleid, toegezonden bij circulaire van 1 Januari 1947, waarvan geenszins wordt afgeweken.

Vervolgens wordt vreugde uitgesproken, dat niet de weg van de minste weerstand is geboden en dat men zich zal beperken tot de allerergste gevallen, terwijl het tot voldoening stemt, dat er voorbeelden worden gesteld zonder aanzien des persoons. Dit tekent de geest, waarin deze zaken worden behandeld.

Er wordt in deze brief gevraagd om een nominatieve opgave van de allerergste gevallen, die vervolgd moeten worden, maar waarbij ook een behoorlijke strafoplegging wordt verwacht, en ten slotte komt de merkwaardige zinsnede voor:

„Met veel moeite is het gelukt de Minister te overtuigen, dat er in de P.R.A.C. werkelijk personeel aanwezig is, dat voor zijn taak berekend is”.

Wanneer ik deze uittalingen in verband breng met enkele opmerkingen van de Minister bij de behandeling van dit onderwerp in de Tweede Kamer, dan heeft het meest mijn aandacht getrokken, dat de Minister (zie blz. 624 van de Handelingen) heeft gezegd:

„In het algemeen is de politiek van deze Regering er op gericht de kleinen te ontzien, niet de groten. Dit blijkt op elk gebied. Daarom verdient het afkeuring, dat de geachte afgevaardigde (dit was de heer Scheps) de indruk wekt als zou ik van plan zijn te bewerkstelligen, dat de groten gespaard worden en de kleinen getroffen. Neen, Mijnheer de Voorzitter, mijn politiek is een andere geweest.”

Een brief uit het bedrijfsleven

Er is bij dit vraagstuk nog een vierde groep betrokken, n.l. het bedrijfsleven. Hoe staat dit tegenover dit probleem?

Op 1 Februari j.l. hebben alle centrale organisaties van werkgevers een schrijven gericht tot de minister-president, waaruit ik verschillende passages zou willen aanhalen.

In de eerste plaats dan gaat dit schrijven er van uit, dat elk politiek delict (dus ook de economische collaboratie) vervolgbaar moet zijn.

Het stuk spreekt dan verder over het personeel van de P.R.A.C.:

„Nu mist het personeel van deze instantie (dat is de P.R.A.) in de meeste gevallen de opleiding en vaak door hun jeugd ook de levenservaring om maar in enigermate de problemen te benaderen, waarvoor de industrie tijdens de bezetting gestaan heeft. Problemen, waarmee iemand — wil hij op deskundige en tactische wijze leiding en uitvoering aan een onderzoek in dezen geven — toch enigszins vertrouwd moet zijn. Uit talloze voorbeelden is ons echter gebleken, dat deze deskundigheid en tact bij het personeel van de P.R.A.C. in het algemeen ontbreekt.

Bij gebrek aan een betere norm en concrete richtlijnen wordt als richtsnoer bij het onderzoek in zake de collaboratie „het zware geval” genomen. Het veelal toegeven aan het publiek sentiment leidt er toe, dat in de praktijk „het zware geval” vaak betekent het geval van de grote ondernemer in plaats van het geval van de grote collaborateur. Zo is het mogelijk geworden, dat (terwijl in verband met de termijn van 1 Maart a.s., na welke datum geen nieuwe collaboratiezaken in onderzoek mogen genomen worden) de activiteit van de P.R.A.C. in de

laatste maanden aanmerkelijk is vergroot, in de werkwijze van de F.R.A.C. nog steeds geen enkel systeem te bespeuren valt. De wijze, waarop het onderzoek plaats vindt in de vele gevallen, die de P.R.A.C. met zoveel ijver eerst thans ruim 2½ jaar na de bevrijding ter hand neemt, doet sterk het vermoeden rijzen, dat vaak onderzoeken worden ingesteld, zonder er op te letten, of er wel voldoende aanwijzingen voor schuld aanwezig zijn.

Wat het aantal gevallen betreft, waarin onderzoeken plaats vinden, moge met name er op gewezen worden, dat in de metaalindustrie thans zoveel gevallen ter zake van collaboratie in onderzoek zijn, dat de consequentie hiervan zou moeten zijn — wil men ten minste deze gehele bedrijfstak op gelijke voet behandelen —, dat zonder uitzondering elk metaalbedrijf in onderzoek zou moeten worden genomen.

Wij komen terug op datgene, wat wij als diepste oorzaak van deze chaos aanmerken, n.l. het ontbreken van normen ter beantwoording van de vraag, wat onder economische collaboratie verstaan moet worden. Wij ontveinen ons niet, dat een grote mate van wijsheid en deskundigheid vereist zal zijn om deze normen op te stellen en geloven niet, dat door het opstellen van enkele regels dit probleem zal zijn opgelost. Een oplossing verwachten wij slechts, wanneer die gevallen, waar de omstandigheden tijdens de bezetting het meest vergelijkbaar zijn, gezamenlijk worden gezien. Deze coördinatie achten wij bereikbaar, wanneer het probleem bedrijfstaksgewijs wordt aangevat met inschakeling van al of niet ambtelijke instanties, deskundig in de desbetreffende bedrijfstak. Hierbij zal voldoende aandacht moeten worden geschonken aan de vraag, wat het bedrijfsleven heeft kunnen begrijpen uit mededelingen van Nederlandse autoriteiten, die thans gezuiverd zijn, gedaan tijdens de bezetting over het door het bedrijfsleven te voeren beleid.

Onze conclusie is, dat de rechtvaardigheid eist, dat aan de huidige situatie van de vervolging in zake collaboratie terstond een einde wordt gemaakt. Er zal een keuze gedaan moeten worden in die zin, dat de vervolging thans na 2½ jaar of geheel gestaakt wordt of eindelijk met systeem en inzicht ter hand wordt genomen, hetgeen alleen mogelijk is, indien voor het bedrijfsleven de daarvoor ingestelde Zuiveringsraden in eerste instantie over alle gevallen van vermeende collaboratie een oordeel uitspreken. Hierbij zou dan kunnen worden gebruik gemaakt van de richtlijnen, welke, naar wij menen, door oud-minister Donner worden opgesteld, terwijl in geval van veroordeling door de Zuiveringsraad voor een tribunaal of bijzonder gerechtshof of de daarvoor in de plaats komende rechterlijke colleges een strafrechtelijke procedure kan worden gevoerd.”

Wanneer ik nu de standpunten zie van de 4 groepen, die zich met dit probleem bezig houden, dan constateer ik:

1. een deel der vroegere illegaliteit is verbitterd en stelt: ons vervuild volk valt niet te reinigen;

2. de Regering er zich openlijk over uit, dat haar politiek er op gericht is een bepaalde groep te ontzien en een andere groep te treffen;

3. er is vreugde en voldoening bij de vervolgende instanties;

4. het bedrijfsleven spreekt onomwonden van een chaos.

Het is mijn bedoeling straks een motie in te dienen, maar alvorens ik daartoe overga, meen ik nog op verschillende vragen in te moeten gaan.

In de eerste plaats, wat is deze oud-illegaliteit en hoe was in de oorlogstijd de verhouding tussen bovengronds en ondergronds verzet?

Oordeel uit de illegaliteit

Ik heb de moeite genomen om enkele mij bekende figuren uit de illegaliteit te vragen hun oordeel te willen

POSTHUME HULDIGING

DR. I. H. J. VOS.

Het comité, dat zich ten doel heeft gesteld de nagedachtenis van dr. I. H. J. Vos te huldigen, bericht ons, dat de onthulling van het grafmonument, in overleg met dr. Vos nabestaanden, zal plaats vinden op Dinsdag 6 April des middags te 3.30 uur op de Israelietische begraafplaats te Muiderberg.

Alle belangstellenden, die deze onthulling willen bijwonen, zullen daartoe gebruik kunnen maken van autobussen, die te 2.45 uur zullen vertrekken van het Damrak, voor hotel Scheltema (Damrak 91); de kosten à f 1,60 per persoon te voldoen aan de chauffeurs.

Lezers van „Vrij”, die op deze wijze aan de plichtigheid willen deelnemen, gelieven zich daartoe schriftelijk aan te melden bij de secretaris van het comité, de heer S. S. Citroen, bureau afd. Amsterdam van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, N.Z. Voorburgwal 104-108.

geven omtrent de brief van alle centrale werkgeversorganisaties, waaruit ik zojuist heb geciteerd.

Van de verschillende adhaesiebetingen zou ik er twee willen citeren.

Ten eerste *mr. G. van Hall*, bij wie na het fusilleren van zijn broer in hoofdzaak de leiding heeft berust van het Nationale Steunfonds. Hij schrijft mij:

„Indien ik enigszins geaard heb om zonder meer U te antwoorden, is dit niet omdat ik over deze kwestie geen mening heb, het tegendeel is waar, maar omdat ik, evenals de overgrote meerderheid van deelnemers aan het zg. actieve verzet, van gevoel ben, dat het onjuist is nu, bijna drie jaren na het einde van de oorlog namens zodanige deelnemers theorieën te verkondigen en acties te voeren. Het is m.i. hoog tijd dat aan de splitsing tussen zg. „oud-illegale werkers” en „andere Nederlanders” een einde komt. Waar U mij dus vroeg om als „oud illegaal” mijn opinie over de kwestie te geven, vond ik dit moeilijk. Aangezien echter de Nationale Federatieve Raad der Oud-Illegaliteit in Nederland gemeend heeft zich namens de oud-illegaliteit tot de Minister van Justitie te moeten wenden met zekere suggesties, en ik ervan overtuigd ben dat niet alleen de meer verantwoordelijke elementen van deze illegaliteit maar zelfs de overgrote meerderheid der oud-illegalen van de actie van deze Nationale Federatieve Raad niets wil weten, ben ik over mijn bezwaar heengestapt en verklaar U hierbij gaarne, dat ik de sentimenten, naar voren gebracht in voormeld schrijven van 2 Februari ten volle deel en het geheel eens ben met het daarin vermelde.”

Ik ben van mening dat de acties der P.R.A.C. mede door de wijze waarop vaak wordt opgetreden, aan rechtmatige critiek onderhevig zijn en heb sterk het gevoel, dat de zuivering op geen enkele wijze hierdoor wordt geëindigd, in tegendeel dat door dit optreden in vele gevallen terecht verbittering wordt gewekt. Ik zou het bijzonder toejuichen indien aan dit optreden een einde werd gemaakt en daarnaast aan de suggesties der werkgeversorganisaties op pagina 3 van hun schrijven gevolg zou worden gegeven, aangezien m.i. alleen op de hier voorgestelde wijze de zuivering tot een enigszins bevredigend einde kan worden gebracht.

Ik besprak deze kwestie met de heer *H. A. Douque*, oud-toplid der L.O., die zich geheel met mijn zienswijze verenigen kan.”

Een der bekende oud-illegalen uit Den Haag schrijft:

„Nu „collaboratie” nog steeds niet wel omschreven is, nu tevens op een althans ogenschijnlijk — willekeurige wijze zaken worden aangevat en geponeerd, wil het ook mij voorkomen, dat deze materie of als afgedaan wordt beschouwd, of opnieuw wordt opgezet op een wijze, die bevredigend te achten is, d.w.z. op een hoger en acceptabel niveau. Ik weet niet hoe andere „oud-illegalen” hierover denken, het laat mij in feite koud, doch — zonder naamsaanduiding: — kunt U deze mening gebruiken, daar zij mijn overtuiging sinds lang is”.

Uit deze uittalingen, die ik met vele andere zou kunnen vermeerderen, blijkt m.i. duidelijk, dat het schrijven van de Nationale Federatieve Raad der Oud-Illegaliteit zeker niet als maatstaf genomen kan worden van hetgeen in deze kringen algemeen leeft.

Ondergronds en bovengronds verzet

En dan de verhouding tussen ondergronds en bovengronds verzet.

Reeds in oorlogstijd is meerdere malen uitgesproken, dat het verzet was als een stuk hout in het water, één deel is beneden de spiegel, één deel er boven, maar zonder elkaar zouden zij niet kunnen bestaan.

Bij het Algemeen Secretariaat van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie is een vacature voor een

JONG JURIST

in de functie van adjunct-secretaris.

Eigenhandig geschreven brieven met uitvoerige inlichtingen, o.a. over levensloop en verlangd salaris, te richten aan het Algemeen Secretariaat van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, Koninginnegracht 61, 's-Gravenhage.

kunnen duiken, betalingen moeten plaats vinden, dus moet er geld zijn en moet er een zeker economisch leven blijven bestaan. De voedselvoorziening moest enige mate verzorgd worden. Londen vroeg economische gegevens, onderhandelingen met Duitse instanties om vernietigingen, inundaties en wat dies meer zij te voorkomen, moesten gevoerd worden. Al dit werk had een ondergronds en een bovengronds karakter. Wat gevaarlijker was is moeilijk te zeggen, de onbekende knokploeg of de bekende, zich overal vertonende niet ondergedoken onderhandelaars.

Wanneer ik dit met enkele voorbeelden mag aantonen, dan is dat alleen om te trachten de verhoudingen in een juist licht te stellen.

Bij voorbeeld het Natonale Steunfonds. Het is nu wel algemeen bekend hoe de financiering daarvan ongeveer geschiedde. Niet is bekend, dat om elke maand bij de banken geld weg te trekken er bij die banken rekeningen moesten worden gehouden. Deze rekeningen stonden bij alle betrokken banken op naam van de Hoofdgroep Industrie en om over die rekeningen te kunnen beschikken, moesten handtekeningen zijn gedeponneerd. Deze twee gedeponneerde handtekeningen gaven in de laatste tijd van de oorlog maandelijks chèques af tot een bedrag van f 8.000.000 en natuurlijk voor gefingeerde doeleinden. Dit was bovengronds verzet en zonder deze handtekeningen zou b.v. de financiering van de spoorwegstaking zijn vastgelopen.

Naast mijn handtekening was die van een mijner vrienden gedeponneerd. Deze laatste is vervolgd wegens collaboratie en later natuurlijk geheel gerehabiliteerd.

Er is, op het eind van de oorlog, een tijd geweest, dat tal van bedrijven kwamen stil te liggen en dat zij geen gelden meer hadden om hun mensen te betalen. De Overheid was niet bereid om door verhoging der wachtdrengelingen bij te springen, de banken konden niet financieren, het N.S.F. zag geen mogelijkheid te helpen, zodat de kans bestond, dat opnieuw duizenden mensen naar Duitsland zouden moeten vertrekken. De industrie is samengekomen, er is een bedrag van f 10.000.000 op tafel gelegd en er zijn drie kantoren in verschillende delen van het land opgericht met als doel om aan in nood verkerende bedrijven gelden te geven, alleen om daaruit het personeel van andere in moeilijkheden verkerende bedrijven te betalen.

Dit was bovengronds verzet, waardoor duizenden mensen zijn gespaard, maar één mijner vrienden, met wie ik destijds deze zaak heb opgezet, wordt nu sinds 2½ jaar vervolgd wegens collaboratie.

Een derde voorbeeld:

Toen Woudenberg het Arbeidsfront moest organiseren en op een gegeven ogenblik in 1941 ook de Katholieke en Protestants-Christelijke arbeidsorganisaties liet bezetten, hebben de werkgeversorganisaties uit eigen beweging in een grote vergadering, daarvoor bijeengeroepen, unaniem besloten, verder te weigeren in organisatorisch verband met de bezetter samen te werken. Wij hebben toen de Duitse autoriteiten zelf uit Utrecht laten komen en deze lieden uit eigen beweging medegedeeld, dat wij niet meer mededen.

Dit was bovengronds verzet. Maar mijn vice-voorzitter, met wien ik deze problemen had voorbereid, is een jaar opgesloten geweest wegens verdrinking van collaboratie, daarna laf vermoord, terwijl zijn collega nog 1½ jaar in kampen en gevangnissen heeft doorgebracht, totdat enkele maanden geleden deze zaak werd geseponeerd.

Ik meen met deze drie voorbeelden, die ik met talloze andere zou kunnen aanvullen, enerzijds te hebben aangehouden de betekenis en het onderling verband tussen ondergronds, en bovengronds verzet, anderzijds te hebben aangeduid, wat de diepere oorzaken zijn, dat evenals een deel der illegaliteit, ook het bedrijfsleven zich gekrenkt en gegriefd voelt door het optreden der onderzoekende en vervolgende instanties en kortom weigert het beleid van de Minister van Justitie als juist te aanvaarden.

Een nota

De vragen, die ik zo juist ter sprake heb gebracht, zijn aanleiding geweest, dat een vijftal leden van deze Kamer, n.l. de heren Biewenga, de Bruijn, Oosterhuis, Vixseboxse en ik zelf, zich op 2 December j.l. tot de Minister hebben gewend ter overhandiging van een door mij opgestelde en derhalve ook voor mijn verantwoording blijvende nota. Deze vijf heren ondersteunden een suggestie, in deze nota gedaan, welke suggestie er op neerkwam, dat — wil men een behoorlijke rechtszekerheid verkrijgen — eindelijk eens richtlijnen moesten worden vastgelegd.

Deze nota eindigt met de woorden:

„Gedurende den bezettingstijd hebben besprekingen plaats gevonden tusschen ir. F. Q. den Hoilander, mr. H. Albarda en mr. D. U. Stikker over de vraag, welke maatregelen konden worden genomen tegen ondernemers, die zich gedurende den oorlog onjuist hadden gedragen.

Deze beslissing doelt op het vaststellen van richtlijnen voor de diverse bedrijfstakken.

Doch het is niet alleen het slot van deze nota, waarvoor ik de aandacht zou willen vragen, ook in de aanvang zijn verschillende posita gesteld, die in mijn betoeg van belang zijn.

Immers, hetgeen ik vandaag wil aantonen, is, er op het punt der economische collaboratie nog steeds rechts-onzekerheid bestaat. dat er nu — bijna drie jaren — nog steeds geen richtlijnen of bevredigende jurisprudentie bestaat en dat het regeringsbeleid derhalve heeft geleden.

Ik moge de eerste zes punten van deze nota aanhalen:

„1) Gedurende den bezettingstijd hebben besprekingen plaats gevonden tusschen ir. F. Q. den Hoilander, mr. H. Albarda en mr. D. U. Stikker over de vraag, welke maatregelen konden worden genomen tegen ondernemers, die zich gedurende den oorlog onjuist hadden gedragen.

In een ontwerp door mr. Albarda in overleg met de heren Trip en Fiddler opgesteld, en dat hoofdzakelijk uitging van financieel-economische overwegingen, waren hiervoor bepalingen opgenomen, terwijl anderzijds pogingen werden gedaan vast te stellen welke de belangrijkste gevallen waren, die in eerste instantie zouden moeten worden aangepakt.

2) Na de bevrijding bleek, dat te Londen voor deze materie reeds maatregelen waren getroffen en dat het Militair Gezag terstond met voortvarendheid deze aangelegenheid ter hand nam.

3) Het Militair Gezag te Amsterdam wendde zich in de eerste dagen na de bevrijding tot mr. U. D. Stik-

ker, ten einde te trachten een organisatie tot stand te brengen, welke in Amsterdam niet minder dan 10.000 personen zou moeten gevangen nemen. Daarvoor bestonden geen werkelijke rechtsgronden, noch bepaalde richtlijnen en mr. Stikker heeft derhalve ook geweigerd, daaraan medewerking te verlenen.

4) Het sub 3 vermeldde verzoek van het M. G. was aanleiding, contact op te nemen met den burgemeester van Amsterdam, den heer F. de Boer, hoofden van het M.G. te Amsterdam en van de provincie Noord-Holland, kolonel Six en den heer Nehet, deze laatste als vertegenwoordiger van de illegaliteit.

Dit overleg heeft ertoe geleid, dat op het Ministerie van Economische Zaken een ontwerp gereed werd gemaakt voor de zuivering van het bedrijfsleven.

5) Inmiddels waren reeds vele personen uit het bedrijfsleven gevangen genomen en dit was aanleiding voor de Hoofdgroep Industrie, zich te wenden tot den Raad van Ministers bij schrijven van 12 September 1945, waarin enerzijds werd medegedeeld, dat de industrie alle medewerking wilde verlenen aan een loyale uitvoering van dit besluit Zuivering, doch waarin er anderzijds op werd gewezen, dat toen reeds de strafrechtelijke procedure onrust veroorzaakte.

Op dit schrijven werd een antwoord ontvangen van den Voorzitter van den Raad van Ministers, waarin werd medegedeeld, dat met het M.G. werd overeengekomen, dat door de Politieke Opsporings-Diensten géén personen uit het bedrijfsleven zullen worden gearresteerd

dan na overleg met den Zuiveringsraad.

6) Toen het besluit Zuivering Bedrijfsleven was afgekondigd en alsnog bleek, dat het Militair Gezag doorging met het gevangen nemen van ondernemers, heeft mr. D. U. Stikker bij schrijven van 10 November 1945 aan den Minister van Handel en Nijverheid bij zijn benoeming tot Lid van den Centraalen Zuiveringsraad gevraagd, hoe de verhouding nu lag tussen Zuivering Bedrijfsleven en de Bijzondere Rechtspleging, en met name, of de positieve toezegging van Minister Schermhörn nog werd gestand gedaan.

Het schrijven van Minister Schermhörn is nimmer officieel herroepen en op den brief aan Minister Vos werd geen antwoord ontvangen.

Inmiddels is de P.O.D. en later de P.R.A.C. en de P.R.A. doorgedaan, alsof geen Zuivering Bedrijfsleven bestond, zodat thans met de meeste willekeur de verschillende instanties naast elkaar werken."

Antwoord van de minister

De Minister van Justitie heeft op deze nota geantwoord en heeft onder meer geschreven:

Bedeelde nota bevat onder de nrs. 1 tot 6 een historisch overzicht, betrekking hebbende op het vóór het optreden van het huidige kabinet gevoerde beleid met betrekking tot de zuivering van het bedrijfsleven. Ik beschouw deze uiteenzetting als een inleiding, waarop het niet nodig is in te gaan, omdat zulks niet van dadelijk belang is."

Het zij mij vergund, thans nog eens voor te lezen de brief van de Minister-President van September 1945.

„Naar aanleiding van Uw schrijven van 12 September j.l. kan ik U — waarschijnlijk te Uwer geruststelling — berichten, dat met het oog op de uitvoering van het Koninklijk besluit Zuivering Bedrijfsleven met het Militair Gezag werd overeengekomen, dat door de Politieke Opsporingsdiensten géén personen uit het bedrijfsleven zullen worden gearresteerd dan na overleg met de Zuiveringsraden."

Hier ligt dus een toezegging van de Minister-President, een toezegging, welke basis was voor de zuivering van het bedrijfsleven, een toezegging, waarvan de vervolgende instanties zich niets, maar dan ook niets liebben aangehouden, en daarvan stelt thans de Minister van Justitie, dat het niet nodig is daarop in te gaan, omdat zulks niet van dadelijk belang is.

Geen bevrediging bij het bedrijfsleven

Het ligt voor de hand, dat dit antwoord van den Minister het bedrijfsleven, dat uit den aard der zaak hiervan in kennis werd gesteld, niet heeft bevredigd.

Dit was aanleiding voor het adres van alle centrale organisaties van werkgevers aan de Minister-President, waarvan ik zo straks reeds mededeling heb gedaan.

Hierop is een onderhoud gevolgd, dat door de ministers Beel, Van Maarseveen en Van den Brink aan het bedrijfsleven werd toegestaan.

De conclusie van dit onderhoud was, dat er begrip bestond voor de moeilijkheden en dat aan de voorzitter van de centrale Zuiveringsraad, de directeur van de Bijzondere Rechtspleging en aan mij zelf als vertegenwoordiger van het bedrijfsleven zou worden gevraagd, richtlijnen voor de diverse bedrijfstakken vast te stellen, ten einde verder onrecht en rust te voorkomen.

Naar aanleiding hiervan heeft een bespreking plaats gevonden tusschen de directeur van de Bijzondere Rechtspleging en mij zelf.

De directeur gaf mij bij dat gesprek toe niet te beschikken over richtlijnen of over de nodige gegevens, waaraan bepaalde gevallen konden worden getoetst; hij besefte de onvolkomenheid der onderzoekingen en beklaagde zich over gebrek aan medewerking uit het bedrijfsleven.

Dit gaf hem aanleiding na overleg met de minister een brief te schrijven en ik beschouw ook dit schrijven weer als onbevredigend. Waarmee is deze brief onbevredigend? Dit moet weer in verband met andere stukken worden gezien.

(Zie voor vervolg pag. 6) 1

Beëdiging en aanvaarding ministerschap

In De Gemeentestem van 13 Maart lezen wij het volgende:

In de vergadering van de Eerste Kamer van 19 Februari j.l. is over dit onderwerp een aardig debatje gevoerd tusschen de heer Molenaar en de Minister van Binnenlandse Zaken. De feiten waren de volgende:

Bij Kon. besluit van 11 September 1947 is Minister Beel met ingang van 15 September d.a.v. ontheven van het beheer van het Departement van Binnenlandse Zaken en is met ingang van die datum de heer Witteman tot Minister benoemd. In verband met de gezondheidstoestand van Hare Majesteit de Koningin had de beëdiging eerst plaats op de 17e. Maar reeds op de 16e heeft Minister Witteveen een naar buiten werkende ministeriële daad verricht, n.l. een Kon. besluit gecontrasigneerd. Was dit overeenkomstig de grondwet? Ja, zeide de Minister. Neen, zeide de heer Molenaar. Wie heeft gelijk?

In verschillende artikelen wordt behandeld het geval van ambtsaanvaarding en beëdiging. Soms wordt uitdrukkelijk gezegd, dat de beëdiging moet voorafgaan: artt. 71, 107, 115 der gemeentewet, voor burgemeester, secretaris en ontvanger. Soms bepaaldelijk, dat zij volgt: art. 52 grondwet, voor de Koning. Maar dikwijls bepaalt wet of grondwet, dat bij het aanvaarden van de functie de eed of belofte moet worden afgelegd. Zo art. 44 der grondwet, voor de Regent; art. 45 der gemeentewet, voor de Raadsleden. En ook art. 79 grondwet, het geval dat ons hier bezighoudt, voor de Minister.

Nu kan dit in dit laatste geval niet geheel letterlijk worden toegepast. De Minister wordt beëdigd door de Koningin. Maar hij aanvaardt zijn ambt door het overnemen van de portefeuille van zijn voorganger, wat in het Departement, buiten tegenwoordigheid der Koningin, pleegt te geschieden. Men moet dus zoeken naar de opvatting, die aan de zin van het grondwettelijk voorschrift zoveel mogelijk voldoet.

Het zwaartepunt ligt daarbij in de betekenis van de eed (of de belofte). Is die slechts een ceremonie, zij het een ceremonie van betekenis, gelijk de Minister zeide? Of heeft hij groter

waarde en beheerst hij, op grond van zijn inhoud, alle ambtsdaden van de Minister, wat het standpunt van de heer Molenaar was? Bij de eerste opvatting is de eedsaflegging hetrekkelijk onbelangrijk en moet, zo nodig, het belang van het onmiddellijk verrichten van ambtsdaden overwegen. Gaat men uit van het tweede standpunt, dan moet de beëdiging als de algemene grondslag voor ambtelijk optreden worden beschouwd en kan dit dus alleen na het afleggen van de eed plaats hebben. Uit de discussie is gebleken, dat voor beide opvattingen argumenten en analogieën zijn aan te voeren.

Wij zouden echter het liefst ons achter de heer Molenaar scharen. De inhoud van de eden is niet louter formeel, maar wil een barrière opwerpen tegen bepaalde ambts-misbruiken. Stel, dat de algemene toestand te onzent zo was, dat die misbruiken niet tot het rijk der onwaarschijnlijkheden behoorden, dat dus corruptie in de hoogste instantie niet denkbaar was, en, in revolutionaire tijd, het niet gehoorzamen aan de plichten welke het eedsformulier noemt, evenmin, dan zou de barrière, in de eden gelegen, stellig moeten werken van het ogenblik, dat de Minister bindende ambtshandelingen kon plegen. Anders zou hij onverwijd, door de eden niet gehinderd, zijn gang kunnen gaan. Nu is de toestand in ons rustige, solide land gelukkig anders. Daardoor wordt het afleggen van de eden als niet veel anders dan een plechtige ceremonie gevoeld. Maar daardoor wordt het karakter van de beëdiging niet veranderd. Ook thans wil deze een reële waarborg geven, die niet, voor hoe kort dan ook, moet achterwege blijven.

In het algemeen trouwens gaat de beëdiging van de Minister ook aan zijn ambtsaanvaarding vooraf en pleegt deze laatste zo spoedig mogelijk na de eedsaflegging te volgen. Door bijzondere omstandigheden was dat thans niet mogelijk. Met het oog op zulk een geval schijnt de suggestie van de heer Molenaar aan te bevelen, om de mogelijkheid van bindend optreden van de nieuwe Minister niet te stellen op een vooraf genoemde bepaalde dag, maar op de dag, waarop hij de voorgeschreven eden zal hebben afgelegd.

Overdenkingen

BIJ HET PROGRAM

II*)

Uitgangspunt en richtsnoer

De mens waardeert iets pas goed, wanneer hij het niet meer heeft. Voor 1940 heeft de gemiddelde Nederlander er nooit aan gedacht wat het betekende een vrije meningsuiting te hebben: vijf jaren bezetting en dictatuur hebben de waarde daarvan geleerd. Voor altijd? Men zou het gedacht hebben, toen men in de eerste weken na de komst der Canadezen in elk gezelschap kon horen: „En dat je nu weer mag zeggen wat je denkt! Je kunt het je nauwelijks voorstellen!“ En hoe is het nu ongeveer 3 jaren na de bevrijding? Voelen we het nog zo sterk, dat we mogen zeggen wat we denken voor zo ver we anderen dan niet kwetsen (al liggen de grenzen t.o. hiervan soms ver van elkaar!)?

Wanneer men in trein en tram en autobus een week lang naar de gesprekken der reizigers luistert, valt het op, dat men in ons land van de vrijheid van meningsuiting genoeg gebruik maakt. Regering en volksvertegenwoordiging wordt de critiek niet bespaard. Trouwens: in de pers neemt men ook geen doekje voor de mond. Om dan nog maar te zwijgen van de radio!

Ik laat in het midden of de vrijheid, welke thans genomen wordt, niet te groot is. Ik zou alleen dit willen opmerken: Wanneer men goed luistert en leest, valt het op, dat zich steeds weer twee richtingen manifesteren. De fel analytische denkrichting en de verzoenende synthetische. Bij de ene groep vindt men steeds weer de behoefte de zaken scherp te ontleden, de feiten te laten spreken door ze tegenover elkaar te plaatsen. Het kan niet ontkend worden, dat personen met een analytische denkrichting een sterke kritische zin hebben. Bij de andere groep is er ook wel de behoefte om de zaken van alle kanten te bezien, problemen te analyseren, maar er accentueert altijd weer de drang tot synthese.

Wanneer we nu letten op de uitingen van beide groepen, dan bemerken we dat bij de eerste de toon fel en bewogen is; er is geestdrift, vuur, scherpheid en kracht; bij de tweede valt het verzoenende in stem en gebaren op, het rustige en gelijkmatige, het verdraagzame, het niet zelden oncritische en lichtgelovige, het vriendelijke en vredelievende, de mildheid en zachtheid van oordeel.

Als we zo de gesprekken, discussies, betogen en artikelen voor de radio of in de pers nagaan, dan zien we onmiddellijk dat de radicalen van links en rechts in tegenstellingen denken. Bij hen vinden we het veelvuldige gebruik van woorden als kapitalisme, arbeidersnoodlot, wereld in zonde en schuld verloren tegenover de hemelse gelukzaligheid, enz. enz. Bij de andere overheerst altijd weer de gedachte van samenwerking in breder verband, van de mogelijkheid, dat eenmaal mensen van verschillende levensopvatting en wereldbeschouwing, afkomst, milieu en ras elkaar zullen vinden en met elkaar zullen strijden voor het gemeenschappelijk welzijn.

In het kleine, maar uiterst belangwekkende boekje van Rüssel, „Schets van een Christen-Humanisme“, vond ik het zo uitgedrukt:

„De radicale Christen is of een extatische mysticus of een eschatologische profeet. Deze zoekt altijd naar de uiterste metaphysische en theologische waarheden. Hij stelt zich niet tevreden ermee deze te kennen; door een fel heilig vuur voelt hij zich gedreven om ze ook anderen mee te delen.“

Bij de radicalen van links en rechts vinden we de strijdust, de felle aanvallen op andersdenkenden en de dweepzieke toon in betoog en propaganda. Zij trekken op alle terrein van het maatschappelijk en geestelijk leven de scherpe scheidingslijn. Wie niet voor ons is, is tegen ons. En het wordt met pathos en scherpe ironie, met demagogie en verblinde woede vaak verdedigd en uitgedragen.

Bezien we dit propagandistisch, dan moet worden erkend, dat het succes vaak aan hun kant is. Reeds Steinmetz heeft, naar ik meen, eens opgemerkt: „Alleen éénzijdigheid trekt, alleen véélzijdigheid heeft kans op waarheid.“

Voor al in moeilijke tijden geldt deze waarheid: Dan ziet men, hoe de weifelende mens zich gemakkelijk overgeeft aan hen, die met felle bewogenheid hun propaganda voeren.

Maar het is juist de éénzijdigheid, die voor velen het gevaar in-

houdt, dat men de alzijdigheid van het grotere geheel uit het oog gaat verliezen. Een zo sterk eenzijdige gerichtheid leidt telkens weer tot verderfelijke egoïsme, groepsbelang en partijstrijd. Maar al te dikwijls moet worden geconstateerd, dat éénzijdig gericht personen onverbeterlijke egoïsten zijn. Het „Ze moesten...“, blijkt te dikwijls de gedachte te verbergen: „Als ik... dan zou... enz.“

Het is geen kunst in zware tijden overal en steeds weer tegenstellingen naar voren te halen of te scheppen. Men kan dit zelfs geruime tijd volhouden onder het valse mom van te willen werken aan de wederopbouw van het volksbestaan. Doch op den duur komt de aap uit de mouw. Na kortere of langere tijd zien we de ware toedracht; bemerken we, hoe het tenslotte alleen maar ging om eigen voordeel, eigen groeps- en partijbelang.

De grootste gevaren, welke een volk bedreigen, liggen meestal niet buiten zijn grenzen, maar in de harten van hen, die in een niets en niemand ontziend streven zichzelf zoeken.

* * *

Wanneer dat uitgangspunt en richtsnoer is, dan ziet het er voor een volk slecht uit. Maar gelukkig werkten in het verleden andere krachten en zijn er in het heden nog altijd talrijken die de eens getrokken richtlijnen willen handhaven.

De grondlegger van Nederlands vrijheid heeft in zijn tijd onvermoeid gestreden voor verdraagzaamheid in eigen kring. Bij hem overheerste de verzoenende toon; in al zijn brieven vindt men het terug: de dringende bede samen te werken, de tegenstellingen te overbruggen, de naastenliefde te betrachten.

Vertrouwen in God, grote verdraagzaamheid jegens andersdenkenden, eerbied voor de menselijke persoonlijkheid en het besef, dat de mens op deze aarde een taak heeft, kenmerken de levenshouding van hen, wier streven het is de zachte krachten te bun-

Economische collaboratie

(Vervolg van pag. 5)

In de brief van 7 October 1947 wordt verwezen naar een circulaire van 1 Juni 1947 over de lijnen van het opsporings- en vervolgingsbeleid van 1 Juni 1947. Dit maakt dus de indruk, alsof er richtlijnen bestaan.

In een aan mij gericht brief van de minister van 19 December 1947 schrijft deze onder meer:

„In verband daarmee hebt u mij gevraagd, of het niet mogelijk zou zijn algemene richtlijnen aan te geven ten aanzien van de vervolging van collaboratiezaken in bepaalde takken van handel en industrie.“

Hoewel ik mij niet ontevins, dat het vaststellen van dergelijke algemene richtlijnen, indien zij althans voldoende scherp worden opgesteld, een zeer moeilijk op te lossen vraagstuk vormt, ben ik voornemens hieromtrent het advies in te winnen van de voorzitter van de Centrale Zuiveringsraad. Diens advies zal ik eventueel overwijd met de heren procureurs-fiscaal bespreken.“

Thans schrijft de Directeur-Generaal voor Bijzondere Rechtspleging mij een brief van vier kantjes, waarin uitvoerig wordt aangegeven wat men nog wil weten, doch niet om richtlijnen vast te stellen, maar alleen als uiteenzetting, als informatie voor de procureurs-fiscaal, die daarmee dan waarschijnlijk kunnen doen hetgeen hun passend voorkomt.

Hieruit blijkt dus onomstotelijk, dat evenmin als in 1945 thans richtlijnen bestaan of dat men pogingen doet om deze vast te stellen.

De Directeur-Generaal deelde des tijds mede, dat het bedrijfsleven in eigen belang moest meehelpen en dat de onderzoekende en vervolgende instanties een objectief oordeel willen vormen.

Maar wat is de werkelijkheid van dit objectief onderzoek? Laat ik één citaat aanhalen uit een brief, die ik Zaterdag j.l. kreeg. Het betreft hier een geval, waar naar mijn eigen wetschap bovengronds verzet is gevoerd en waar men nu kort geleden begonnen is een dossier van 5.000.000 brieven door te zoeken.

„Naar aanleiding van een mededeling der P.R.A.C.-rechercheurs, dat thans tot wegvoering van diverse stukken en dossiers uit onze archieven over de jaren 1940—1945 zou worden overgegaan, hadden de directeurs een onderhoud met deze rechercheurs. Hierbij bleek, dat deze voornemens waren een deel van het archief mee te nemen, de stukken, welke voor hen van be-

delen. De radicalen van links en rechts bestempelen dit streven maar al te gaarne als slapheid en krachteloosheid, doch leven en sterven van een Prins Willem van Oranje en Thomas More — en om in onze tijd te blijven, van verdraagzame, vrijheidslievende mannen en vrouwen, die als martelaren vielen in de evangenis en concentratiekampen van een z.g. heroïstische natie, bewezen overtuigend hoe sterk en hoe krachtig en tot welke offers bereid de verdraagzame Christen en de Humanist in de zwaarste ogenblikken van het leven zijn.“

* * *

De voorzitter van de V.V.D. heeft in de eerste openbare vergadering er de nadruk op gelegd, dat wij een beginselpartij zijn. Ik releveer zijn woorden: „Zij wil zijn het verenigingspunt van allen die overtuigd zijn, dat vrijheid, verantwoordelijkheid en sociale gerechtigheid de fundamenten behoren te zijn van een op Christelijke grondslag berustende samenleving als de Nederlandse en zij wil de Christelijke geest in ons volk versterken, al moge deze door de onderscheiden groepen des volks nog zo verschillend worden verstaan.“

Hier klaar en duidelijk de synthetische denkrichting.

Het is goed en nodig, dat alle aanhangers van de V.V.D. de zware verantwoordelijkheid, welke in deze uitspraak naar voren treedt, ernstig overdenken. In deze maanden van voorbereidende werkzaamheden in verband met de samenstelling van de kandidatenlijsten voor de te verwachten verkiezingen moge een ieder, die op enigerlei wijze daarbij verantwoordelijkheid draagt — en ten slotte zijn wij dat allen — bij de bepaling van zijn advies en het uitbrengen van zijn stem alleen worden geleid door deze allesbeheersende gedachte, n.l. dat we een beginsepartij zijn. Dat we leven en strijden willen voor beginselen, die sinds de geboorte van onze natie wel vaak werden bedreigd, maar nooit vernietigd konden worden. Dan zullen bijkomstige vragen en overwegingen buitengesloten zijn; dan zullen we met groot vertrouwen de komende verkiezingen tegemoet kunnen gaan.

v. M.

*) I in Vrij van eerverleden week.

Ontwikkeling van onze fabrieksjeugd

Naar de dagbladen melden, heeft de vorige week te Rotterdam een z.g. oriënteringsbijeenkomst plaats gehad, waaraan verscheidene personen deelnamen uit de kringen van directies van bedrijven, jeugdwerk, nijverheids- en sociale werkers teneinde het vraagstuk onder de ogen te zien van het probleem, hoe de fabrieksarbeidster in haar vrije tijd ontwikkeling en ontspanning te bezorgen.

Reeds eerder was een commissie van voorbereiding gevormd, waarin vertegenwoordigers van de reeds hierboven genoemde groepen zitting hebben. De commissie had zich de gang van zaken zo voorgesteld, dat de fabrikanten de meisjes één maal in de week reeds om vier uur vrij geven, waarna zij in nijverheidsscholen les in koken en naaien zullen krijgen, daarna aan een gezamenlijke maaltijd zullen aanzitten en in een gezellig samenzijn, waar verschillende onderwerpen zullen worden besproken, de verdere avond kunnen doorbrengen. In September hoopt men de thans nog niet definitieve plannen zover te hebben verwezenlijkt, dat men met de eerste lessen kan beginnen.

Ziedaar zeer in het kort een streven dat o.i. zeer warme aanbeveling verdient.

De opvoeding van die groepen, die uit eigen beweging helaas zeer weinig aan hun algemene vorming hebben kunnen doen, is vooral in deze tijd een van de meest dringende problemen en zeer zeker in onze na-oorlogse tijd, waarin een algemene vervlakking bij de intellectueel zwakst ontwikkelden een vaak catastrofale vorm dreigt aan te nemen.

Ma.w. een waarlijk democratische samenleving eist een zo goed mogelijk ontwikkelde bevolking en deze ontwikkeling dient niet alleen te worden verstaan in de zin van „kennis“, doch zeer zeker ook in de vorm van een algemene beschaving. Zij vormen de belangrijke geestelijke wapenen waarmee het extremisme kan worden bestreden. Alleen uit dien hoofde reeds is het plicht plannen als hierboven beschreven met woord en daad te steunen.

ven. Dit is de deskundigheid na 2½ jaar onderzoek.

Dat er dus moeite moest worden gedaan om den minister te overtuigen van de deskundigheid van de P.R.A.C. is niet geheel onbegrijpelijk!

Aan den directeur-generaal was door mij gevraagd om gedurende een bepaalde termijn, waarbinnen in overleg met deskundigen richtlijnen zouden worden opgesteld, onderzoeken en vervolgingen op te schorten. Voor onderzoeken kan dit niet, voor vervolgingen zal aan de procureur-generaal verzocht worden indien mogelijk met deze termijn rekening te houden.

Slapper kan het niet, te meer indien men kennis neemt van de gestelde vragen, die door velen in het bedrijfsleven zo worden opgevat (zulks naar aanleiding van hun ervaringen), dat deze vragen erop zijn toegespitst om — zoals dat ook bij de onderzoeken geschiedt — de verdachten er in te laten lopen.

In de brief van 7 October is gesteld, dat alleen nog de allerergste gevallen mogen worden voorgebracht, waar een behoorlijke strafoplegging wordt verwacht, gebaseerd op behaalde berechtingsresultaten. In deze criminele gedachtenwereld is dus een resultaat van de berechting het opleggen van straffen en niet het objectief ontleden van het geval.

Maar enkele maanden na deze brief werd te Rotterdam in het geval Swart-touw ontslag van rechtsvervolging uitgesproken.

Dit was dus één van die allerergste gevallen waar een behoorlijke strafoplegging werd verwacht.

Conclusie

Wanneer ik tot mijn conclusie kom, zou ik dit als volgt willen resumeren:

1. Er is verbittering over het verloop der berechting van economische collaboratie.
2. Ten onrechte heeft de minister een onderscheid gemaakt tussen grote en kleine gevallen. Het recht behoort zich niet tegen bepaalde groepen, noch tegen kleinen, noch tegen groten te richten. Het recht zij en blijve geblinddoekt.
3. Na 2½ jaar ontbreken thans nog richtlijnen.

De heer Stikker diende vervolgens de motie in, waarvan wij verleden week reeds melding hebben gemaakt en welke na enige wijzigingen is aangenomen met alleen de stemmen van de communisten tegen.

RECHTEN EN PLICHTEN VAN DE VROUW

Dr. Mees generaliseert in zijn oordeel over de hedendaagse vrouwen. Ik geloof niet, dat de vrouwen gelijkstelling met de man willen, zij willen slechts gelijkwaardig worden behandeld en als haar werk op kantoor, fabriek of waar ook goed is gelijkwaardig worden gesalarieerd. Dat is toch niet meer dan billijk. Voor sommige werkzaamheden kan alleen een man worden gebruikt en voor ander werk beter een vrouw. De tijd van Wilhelm II, die de vrouw enkel goed vond voor Kirche, Kinder en Kuche, is voorbij; een normale en goed opgevoede vrouw voelt zich tot meer in staat, het kwetsbaar haar eergevoel als zij als minderwaardig wordt geteld.

De man is een half mens en de vrouw ook. Deze twee helften maken de volle mens.

De vrouw is anders geschapen en heeft een andere functie in het levensproces, maar zijn daarom haar capaciteiten minder? Neen, alleen anders, en haar verantwoordelijkheid voor het jonge geslacht is niet minder groot dan dat van de man voor zijn werk. In doorsnee is de man egoïst. In de landswetten (enkel door mannen gemaakt) hebben de vrouwen geen enkel recht en is haar niet het kleinste maasje gelaten om door te kruipen. De kinderen, die zij onder grote pijn, soms met verlies van gehele of gedeeltelijke gezondheid of van het leven ter wereld brengen, de eerste levensjaren voeden en verzorgen mogen, worden haar — in figuurlijke zin — afgenomen bij het groot worden. In niets mag zij zich laten gelden. En leven wij nu in een Land van Belofte?

Laten de mannen de vrouwen openmen in het grote concert van het Leven, allicht wordt dan de muziek meer welkend, maar zoals er voor elk instrument een meester en een leertijd nodig is, zo zou ik voor de opleiding tot volwaardige vrouw scholing willen voor meisjes van 16 tot 20 jaar.

De kazerne voor mannen dienstplicht, opleidingsschool voor vrouwendienstplicht van 4 jaar, eerste jaar geheel theoretisch, volgende jaren praktisch, ieder naar aard, aanleg en verlangen. Het eerste jaar kan er dan worden gezeten wat er in zit en waarvoor de meisjes het meest geschikt zijn, de andere jaren kunnen ze worden ingedeeld als verpleegster, hulp in de huishouding, kinderverzorgster, hulp bij de boerin, bij het onderwijs ook vooral bij muziek en zang, bij bibliotheek, boekbinderij, bloemisterij enz. enz.

De gezonde jonge vrouw is meer dan nodig om alles goed te laten functioneren. De scholing moet intern zijn, evengoed als de kazerne óók op 's lands kosten en ongeacht stand of godsdienst allen voor allen. Nu zal men mogelijk zeggen, dat ons land daar te arm voor is, maar waar komen dan die hoge bedragen met veel nulletjes achter het cijfer vandaag z.g. in 's lands belang? Landsverdediging kost

BIJENKOMST VAN HET CENTRALE KADER

Zaterdag 13 Maart j.l. kwam het Centrale Kader o.l.v. drs. H. A. Korthals bijeen te Utrecht. Allereerst kwamen verschillende vraagstukken van organisatorische aard ter sprake. Vervolgens lichtte het lid van de Eerste Kamer, de heer R. Zegering Hadders, het werk der Eerste Kamerfractie toe. Uitvoerig besprak hij de behandeling van de begroting van landbouw en de mededelingen, welke de minister had gedaan over de „stille socialisatie van het beschikkingsrecht van de grond, waarop de Partij van de Arbeid volgens haar congres onlangs gehouden in Utrecht, trots kan zijn". Hieruit bleek dat congres en minister niet gelijk over dit vraagstuk denken. Ook behandelde spreker het vraagstuk der kleine boeren.

In de middagvergadering sprak prof. dr. J. Lindeboom over de geestelijke grondslagen van onze partij. In een boeiend betoog zette spreker uiteen waarom onze partij overtuigd is, dat vrijheid, verantwoordelijkheid en sociale gerechtigheid de fundamentele zij van een op Christelijke grondslag berustende samenleving. Daarna besprak hij de overtuiging der partij, dat de grondslagen der Nederlandse beschaving wortelen in het Christendom, daarbij zich er rekenschap van gevende, dat ook de zedekundige beginselen van het Christendom worden aangehangen door vele die de Christelijke godsdienst niet belijden.

Ten slotte ging prof. Lindeboom de geestelijke achtergrond der andere politieke partijen na, waarbij de leer van het Socialisme en Marxisme onder de loupe werd genomen.

Met een opwekkend woord sloot de heer Korthals deze bijzonder geslaagde bijeenkomst.

Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie

ontzaggelijk veel, maar is het goede gezin in de landshuishouding niet even noodzakelijk?

Ons land heeft energieke, krachtige en deskundige vrouwen genoeg om dit grote plan uit te werken. Ik geef graag mijn mening voor een betere, maar laat er althans een begin zijn, er zijn vele goetwillende meisjes, maar zij zijn de maat en de toon kwijt.

Mee te kunnen spelen bij de muziek van het mooie, maar moeilijke leven zonder dissonanten moet worden geleerd, daarvoor zullen vele ernstige en nobele vrouwen en mannen zich bereid moeten voelen, er zullen vele offers worden gevraagd; dat men daartoe zal willen en kunnen medewerken is mijn hartgrondige wens. Bij de scholing zou ik alle manlijke allures verbieden. Mannebroeken en sigaretten b.v. Wat blijft er anders van de vrouwelijke charme over?

Mogelijk ben ik voor het heden te ouderwets, maar ik ben dan ook

EEN OVERGROOTMOEDER.

Naar aanleiding van de uitwisseling van gedachten, die over bovengenoemd onderwerp thans plaats heeft, voel ik mij er toe gedrongen mijn opvatting hierover naar voren te brengen.

Ik ben het volledig met dr. A. J. P. Wibaut-van Gastel eens, dat de gelijkstelling in rechten van man en vrouw in staatkundig opzicht een gebiedende eis is, waaraan elke beschaafde natie zo spoedig mogelijk zal moeten voldoen (zie ook art. 10 van ons beginselprogramma).

Met mr. S. M. S. Furnée betreur ik echter eveneens, dat er zulk een schromelijk gebrek is aan vrouwelijk personeel in beroepen, die uitsluitend op vrouwen aangewezen zijn. Laatstgenoemde denkt dit gebrek op te heffen door het invoeren van een arbeidsdienst voor vrouwen en verdedigt deze invoering door daarbij een beroep te doen op het algemeen belang en het belang van betrokkenen zelf.

Ik ben het hier niet mee eens. Het gaat hier immers om een aantasting van de persoonlijke vrijheid (een grondrecht), in onze grondwet vastgelegd *) Er is bij arbeidsdienstplicht geen sprake van een vrijwillige aanvaarding van beperkingen t.a.v. de persoonlijke vrijheid en daarom is een arbeidsdienst voor vrouwen voor mij onaanvaardbaar.

Het algemeen belang en het persoonlijke belang van betrokkenen worden, volgens mij, het beste diene, wanneer de vrouwen van Nederland zelf tot het besef van haar plichten komen. Niet door dwang van bovenaf opgelegd, maar bij het individu zelf begonnen. Men dient de Nederlandse vrouw er van te overtuigen, dat niet in het najagen van allerlei persoonlijke genoegens, maar in het dienen van de naaste het ware Geluk te vinden is. Dan zal het tekort aan vrouwelijk personeel tot het verleden gaan behoren en het werk met liefde worden aangevat.

Hier ligt een prachtige taak voor ouders, onderwijzers, pers en radio en ook voor onze partij. Vrouwelijke leden van onze partij, laat eens zien, hoe het werkelijk moet, daartoe geroepen door de grondbeginselen van onze partij: „Vrijheid, Verantwoordelijkheid en Naasteliefde“.

P. BOOTSMA.

Naar aanleiding van de kwestie, opgeworpen door dr. Wibaut van Gastel, een paar opmerkingen. Dat de vrouwen het Kiesrecht hebben gekregen, heeft mijn volle instemming. Maar de verlaging van de leeftijd, waarop men kan stemmen tot 21 jaar, lijkt mij minder goed. Daarvoor is een jongmans (m. of vr.) op die leeftijd, dunkt mij, nog niet „rijp“. Met dr. Mees ben ik het volkomen eens, dat de dames, met 't oog op het gebrek aan verpleegsters in de ziekenhuizen, niet vrij uitgaan. Zij hadden dat uit eigen beweging kunnen en moeten voorkomen! Maar wat betreft de kwestie van „de getrouwde vrouw in de ambten“, dat lijkt mij niet goed toe. De taak van de getrouwde vrouw, a fortiori als er kinderen zijn, vergt haar gehele persoonlijkheid. Volgens mijne ondervinding begint de (goede) huisvrouw haar werk, als zij op-

ze naar bed gaat en dat is gewoonlijk als laatste! En dat zij daarom zo vaak te kort schiet, geeft slordige en ongeregelde huishoudingen; een verwilderde jeugd en 't spoor bijster raken van de rijpere jeugd. Want op haar rust voor een groot deel ook de opvoeding van de kinderen. Als de kinderen groot zijn en „uitvliegen“, dan blijft nog de zorg voor de huishouding en de man voor haar rekening. Ook van groot belang.

Dat alles is juist van zo groot belang, omdat het gezin, de pijlers van de staat vormt. En daarvan dus de welstand van de staat afhangt. Als zij er een baantje bijkrijgt, lijdt of het baantje of het gezin er onder, in de regel echter allebei! En dat zou een ramp worden voor de gemeenschap! Caveant consules!

Groningen, Maart 1949.

Dr. S.

„AMBTENAAR“

Men hoort tegenwoordig wel eens graag beweren, dat de meeste ambtenaren lid zijn van de Partij van de Arbeid en volkomen achter het regeringsbeleid staan, niets is echter minder waar!

Wij ambtenaren voelen ons tekort gedaan, wanneer wij over een kan worden gesproken met de z.g.n. ambtenaren, die de talrijke in de bezettingstijd en na de bevrijding in het leven geroepen rijksbureaux enz. bevolken. Deze z.g.n. ambtenaren springen vaak met zekere bevoegdheden, die elke ambtenaar uit de aard van zijn beroep nu eenmaal bezit, dusdanig om, dat daardoor onherstelbare schade wordt toegebracht aan de goede naam, die het Nederl. ambtenaren-corps voor de oorlog genoot. Onze hartgrondige wens is dan ook, dat deze z.g.n. ambtenaren en hun bureaux spoedig mogen verdwijnen.

Ambtenaar kan men maar zo niet worden. Dit vereist een grondige en langdurige opleiding. Ambtenaar zijn betekent „dienen“, n.l. het dienen van de Gemeenschap. Een mooier beroep is volgens mij niet denkbaar.

Na de bevrijding is er door het ambtenaren-corps hard, ja zeer hard aangepakt om de staatsmachine weer op gang te brengen. Dit ging vaak met veel persoonlijke offers gepaard, ook al door het gebrek aan geschoold personeel. Dit wordt helaas vaak vergeten.

Iedereen zal ongetwijfeld het liedje kennen van Louis Davids: „Dat is die kleine man, die hele kleine man“ enz. Dit liedje is helaas ook nu nog op het ambtenaren-corps van toepassing. Wanneer wij onze levensomstandigheden eens gaan vergelijken, met die van de handeldrijvende middenstand, dan kunnen wij alleen maar tot de conclusie komen, dat wij er nog veel erger aan toe zijn. Wij weten echter, dat wij onze speciale ambtenarenbelangen met een gerust hart kunnen toevertrouwen aan de V.V.D. De persoon van een mr. P. J. Oud staat ons daar borg voor.

Ik hoop van ganser harte, dat het bovenstaande er toe moge bijdragen, dat men in zekere kringen niet al te lichtvaardig het woord „ambtenaar“ in de mond neemt.

De ambtenaar,
P. BOOTSMA.

WAT GIJ NIET WILT, DAT U GESCHIEDT.....

Hefdig protesteren de sportliefhebbers tegen de verhoging der vermogensbelasting in verschillende gemeenten. Deze echter tonen zich hiervoor geheel ongevoelig.

In 1935 waren de rollen verwisseld. Toen was het zogenaamde „vaste lasten ontwerp“ bij de Tweede Kamer ahangig gemaakt. De gemeente 's-Gravenhage heeft zich toen (in Sept. 1935) met een uitvoerig adres gewend tot deze Kamer, teneinde te protesteren tegen de voorgenoemde renteverlaging. Zij verzette zich hiertegen met kracht..... omdat haar inkomsten (als groot grondeigenares) hierdoor aanzienlijk zouden dalen zonder dat hiertegenover enige compensatie staat.

Het adres eindigt met deze zin: „Aangezien de financiële consequenties van de voorgestelde maatregelen zelfs niet bij benadering zijn te overzien, moeten wij hiertegen ernstig bezwaar maken: de gemeentefinanciën dreigen op deze wijze volkomen ontwricht te worden“.

Zonden deze argumenten nu ook tegen de gemeenten gelden?

A. J. S. v. L.

PARTIJNIEUWS

AFD. EDE

Vrijdag 12 Maart heeft de afdeling Ede een ledenvergadering gehouden. In verband met de uitbreiding van het ledenaantal werd een nieuw bestuur gekozen, bestaande uit mr. H. P. Jager, voorzitter, H. P. Hoolboom, ir. P. Hus, E. J. Roe-loufsen, St. van Schuppen en C. J. van de Watering.

Hierna hield prof. E. 's Jacob uit Utrecht een zeer boeiende lezing over de politieke ontwikkeling van het Indische vraagstuk, gevolgd door een levendige gedachtenwisseling.

AFDELING GORINCHEM

Voor bovengenoemde afdeling sprak drs P. Herweijer uit Dordrecht over het onderwerp „Nederland in de politieke branding“. „We wensen op te trekken naar het herstel van de geschonden wereld. We willen trachten nieuw geluk en nieuwe voorspoed te brengen in de alom heersende chaos. De weg, die we gaan moeten, is moeilijk. Er is in de we-

reld een strijd gaande tussen enerzijds de vrijheid en democratie en anderzijds de dictatuur. Ons land heeft invloed in die strijd, zowel in Europa als in Azië en Amerika. Velen zijn van oordeel, dat onze regering te kort schiet om ons door deze branding heen te brengen. Er zijn successen van de regering met dankbaarheid te vermelden, b.v. de geldzuivering en het bewaren van de rust in de arbeidssector. Maar ook valt er kritiek te leveren. We leven nog in de gelukkige omstandigheid, dat we kritiek mogen leveren. Spreker neemt de buitenlandse politiek onder de loupe. Voor 1940 voerde Nederland een neutraliteitspolitiek. Daaraan is voor goed een einde gekomen. De nationale staat in 19e eeuwse gedaante in haar soevereiniteit bestaat niet meer. Onafhankelijkheid is er alleen in de verbeelding. Er is een gezond nationalisme, maar dit mag niet leiden tot afrekening der naties. VVD streeft naar vrije wereldeconomie en verzet zich tegen dwangconomie.“

Daarna behandelt spreker de Indische kwestie. „Onze vestiging in de Archipel wortelt in het verre verleden. De grote mogendheden, die veel later koloniseerden, hebben geen zedelijk recht zich met

STALEN MEUBELEN
„GISO“-LAMPEN

Ned.-Indië te bemoeien. Rusland koloniseert geweldige gebieden in Azië, Engeland en de Veren. Staten hebben eveneens koloniën. Maar over hun kolonisatie wordt in de Ver. Naties niet gesproken. Het is de fout van Schermerhorns politiek geweest, dat hij geen beroep gedaan heeft op eigen mannen, maar op Engeland. Het is een groot schandaal, dat één van de bekwaamste diplomaten, een man van karakteradeldom, die van onschatbare waarde voor het Nederlandse beleid in Indië was, Tjarda, verplaatst werd naar de ambassade in Parijs. Dit alleen al wettigt een vernietigend oordeel over deze regering.“ Spr. brengt het „Rapport van de commissie Visman“ te berde. „Waarom wordt dit rapport stelselmatig verzwegen? Het is in 1940 uitgebracht door de commissie, die uit 4 inheemse en 3 niet-inheemse leden bestond, d.i. op een tijdstip, toen het oordeel van de Indische bevolking nog zuiver was en niet besmet met de Japanse bacil. Dit rapport is de stem van Indië zelf. Hieruit kon men vernemen, dat Indië het behoud van de band met Nederland begeerde. En thans wil men in Indië de vlag neerhalen, waaronder rust, veiligheid en welvaart heerste (in korte tijd toch groeide de inheemse bevolking aan van 15 tot 70 miljoen). Ons volk beschermde de inlander tegen tyrannie en uitbuiting. Progressieve staatkunde heet het, als in Indië de bevolking de slaaf wordt van het vreemde kapitaal.

De regering vraagt van onze jongens het hoogste offer, maar het Nederlandse volk van de regering de handhaving van de grondwet. Uitvoerig critiqueert spreker de „Koninklijke rede“, die het „allerongelukkigste staatsstuk uit onze geschiedenis“ genoemd is, zo ongelukkig, dat de Raad van State zich op 17 Februari 1948 met een ongevraagd advies tot de Kroon gericht heeft. Mogen Koningin en parlement verhoeden, dat het Koninkrijk ten onder gaat en trouw blijven aan de eed van „Ik zal handhaven“.

Ook spreekt drs Herweijer uitvoerig over Rusland, dat naar de wereldmacht streeft. Dit land is tot grote dingen in staat, maar door arbeid in slavernij. Spreker laat zijn afkeurend oordeel horen over de nationalisatie van de Nederlandse Bank. Tenslotte wijst hij op de belangrijkheid van de komende verkiezingen. VVD wil ons volk helpen opheffen uit de poel van ellende, de vrede handhaven, de beschaving en de democratie verdedigen.

ONDER CENTRALE HOEKSE WAARD

De ondercentrale Hoekse Waard van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie heeft een openbare propaganda-vergadering gehouden in de zaal van Schelling en Van de Ree te Klaaswaal Voor een goedbezette zaal sprak, aldus het verslag in het blad Hoekse Waard en IJsselmonde, de heer J. Verhagen Jz. van Oud-Beijerland enkele inleidende woorden waarbij hij erop wees dat in steeds breder kring het besef ontwaakt, dat de mens in deze tijd vooral een taak wacht, waarom men thans meer dan ooit, moet weten waar men staat. De fusie Oud-Vrijheid heeft het voor velen thans gemakkelijker gemaakt die plaats te bepalen: zij heeft licht doen schijnen over de politieke scheidingslijn aan de linkerzijde, die de grens trekt tussen socialistisch of niet-socialistisch. Aan alle niet-socialisten aan de linkerzijde wordt thans door de fusie een groot tehuis aangeboden: de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie.

Vervolgens gaf de heer Verhagen het woord aan de spreker van de avond, de heer J. A. van Overklift, die begon met de bespreking van de fusie met de groep-Oud. Deze fusie is voor velen aanleiding geweest zich te bezinnen op de in te nemen plaats in de toekomstige politiek van Nederland. De heer Oud kon zich volkomen eens verklaren met de staatkundige en politieke inzichten van de Partij van de Vrijheid, die op het openbaar belang gericht zijn. De heer Oud, die vooral bekend is uit het derde kabinet-Colijn als minister van Financiën, is een figuur van grote politieke betekenis. Toen na de bevrijding de Partij v. d. Arbeid met haar doorbraakprogramma werd opgericht heeft de heer Oud zich in deze partij vergist, zoals hij dat ook thans ruyterlijk erkent. Toen de heer Oud begon te bemerken, dat de gevoerde politiek niet die was, die het Nederlandse volk ten goede zou komen, heeft hij er niet voor geschroomd zijn mening kenbaar te maken. Een geheimpoliticus gedoe is dit zeker niet geweest. Toen de socialistische pers hem geen gastvrijheid wilde verlenen, heeft de heer Oud, die zijn mening niet geheim wilde houden, zich gewend tot de neutrale bladen waar hij wel gehoor kreeg.

Nadat de heer Van Overklift erop gewezen had, dat onze samenleving rust op een Christelijke fundering, — waarmede hij geen concurrentie beoogde van de A.-R. of C.-H., daar hij van mening was dat Christelijke fundering niet wil zeggen, dat dit hetzelfde is als een bijbelutleg van een bepaalde kerk — behandelde spr. de communisten. Deze zijn geen echt Nederlandse partij, maar slechts pionnen van de grote Stalinistische schaaismeesters, die slaafs de geboden van de Moscou dirigiten op-

oorzaken in West-Europa, het herstel van Europa saboterend om een vruchtbare voedingsbodem te maken voor het streven naar de algemene macht van de Russische imperialisten.

Spr. wees erop, hoe men overal dit streven kan waarnemen. In vele landen van Europa, maar ook in Perzië, China, andere grensgebieden en zelfs in Ned. Indië. Spr. waarschuwde voor de nu onderhand bekende methode volgens welke de communisten te werk gaan. Veelal is dit de schuld van de niet-communisten zelf. Deze n.l. zijn te lauw, zij voelen er weinig voor in besturen van vakbonden zitting te nemen, laten dit werk gaarne aan anderen over, en vormen zodoende een buitengewoon gemakkelijke gelegenheid om de communisten aan sleutelplaatsen in de vakbewegingen te helpen, waardoor zij stakingen kunnen aankondigen, enz.

Vervolgens ging spr. over tot het beschouwen van verschillende handelwijzen van de huidige regering. Een van de dingen welke deze voorstaat is het sparen, waarvan in de praktijk maar zo bitter weinig terecht zal komen, wanneer de regering niet eerst zelf het goede voorbeeld geeft. Ook wees spr. op de naasting van de radiodistributie. De Duitsers hebben deze instellingen allemaal ingepikt van de particuliere eigenaren, en nu, na de oorlog, wordt in geen enkele vorm rechtsherstel toegepast, zoals dit geschied met alle zaken die door de Duitsers werden afgenomen. „Neen, de volksvertegenwoordiging krijgt een wet goed te keuren waarbij de diefstal van de Duitsers wordt gelegaliseerd.“

Wij staan afwijzend tegenover de mening, dat de overheid de leiding moet hebben van het economische leven, maar overheidstoezicht is noodzakelijk voor het algemeen belang, aldus de heer Van Overklift. Hierna behandelde spr. de loon- en arbeidsvoorwaarden. Minister Vos laat weinig over van de vrije bedrijfsorganisatie met zijn voorontwerp en de commissie-van der Ven — die intussen meer in het geheim schijnt te werken, want er zijn maar weinig en met veel moeite inlichtingen over de handelingen van deze commissie bij de nieuwe ordening van de bedrijfsschappen te bekomen — schijnt ook geen al te democratische methoden voor te staan. Gelukkig is er nog een stichting van de Arbeid en een Stichting van de Landbouw, die enigszins voor de belangen van het vrije, Nederlandse volk kunnen pleiten, en gelukkig, ook zijn niet allen zo als minister Vos. De heren Kortenhorst, Witteman en van de Brink hebben tot nog toe meer bijval van de zijde van de oppositie ondervonden, dan van de ene regeringspartij de P. v. d. Arbeid.

Vervolgens behandelde spreker de vele sociale voorzieningen die de laatste tijd in ons land getroffen worden. Hij was daar in principe niet tegen maar merkte op, dat er een maar aan verbonden is en wel dit, dat de sociale voorzieningen ook gehandhaafd moeten blijven in een andere tijd, wanneer het wel eens heel moeilijk zou kunnen zijn de benodigde gelden op te brengen. De verschill-

worden behandeld door de vakbewegingen en bonden. De werknemers zouden er dan tevens meer voor voelen in georganiseerd verband te leven, waar men thans verre van is. Een arbeider is liever geen lid van een vakvereniging, omdat hij zich dan aan bepaalde regels moet houden geldend voor de leden van de vereniging, voornamelijk in verband met het loon. Hij kan buiten verenigingsband vaak veel meer verdienen en het wordt hem dus niet erg aanlokkelijk gemaakt lid te zijn, wat wel het geval zou zijn, wanneer deze bonden tevens een soort van verzekeringsmaatschappij waren, waarvan de arbeiders in tijden dat het hun minder goed gaat, kunnen profiteren. Spr. keurde een instelling als de D.U.W. af, daar deze instelling voor de arbeiders dikwijls aantrekkelijker lonen kan geven, dan de boeren.

Spr. gewaagde van de nieuwe pachtwet, die op stapel staat, en zeide dat zal worden voorgesteld hierin een dwangpacht en een pachtwang op te nemen. Dit houdt in, dat een boer er toe gedwongen kan worden een bepaald perceel, dat naar de mening van bepaalde instanties gunstig voor zijn steef ligt, te pachten, terwijl het ook mogelijk is, dat hij een ander perceel moet afstaan omdat het gunstiger voor een andere boerderij ligt. Zo is het ook mogelijk, dat een eigenaar verplicht wordt een bepaald stuk land aan een bepaalde pachter te verpachten.

Sprekende over Indië wees spr. op de haast „beroemd“ geworden woorden van minister Logeman: het is even onwaardig als onvruchtbaar met Soekarno te onderhandelen, en de handelingen van deze minister, die daarop volgden; op de onderhandelingen op de Renville en de notulen, die naderhand voor de dag kwamen en een geheel andere interpretatie gaven van het ondertekende; op de plannen een federatie te stichten, terwijl nog niet eens bekend is in welke vorm de Unie gegoten zal worden enz.

Nadat de heer Van Overklift de gestelde vragen had beantwoord, sloot de heer Verhagen met een gloedrijk betoog de vergadering.

AFDELING MEPPEL

Verleden Dinsdagavond sprak in zaal Slot in een vrij goed bezochte vergadering van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie de heer D. W. Dettmeijer uit Den Haag, hoofdbestuurder van deze partij. Hier volgt het verslag uit de Meppeler Courant:

Spreker herinnerde aan het jaar 1946, toen de behoefte aan een politieke middenpartij sterk bleek en de Partij van de Vrijheid werd opgericht. Vele personen waren toen inmiddels reeds getreden tot de Partij van de Arbeid. Wat echter in 1946 niet mogelijk bleek, werd in 1948 verwezenlijkt: Op 28 Januari j.l. ging de P.v.d.V. samen met het comité-Oud, omdat men het er over eens was, dat ook heden ten dage de naar vrijheid strevende beginselen nog hun volle betekenis hebben.

De heer Dettmeijer schetste de ernstige internationale toestanden in korte trekken en trad vervolgens in de situatie in ons land.

achte spr. het nodig, dat er een nationale regering zou komen; hij betreurde het, dat na het kabinet-Schermerhorn — door het drijven van sommige personen en kleine groepen — niet reeds direct een dergelijk kabinet was gevormd; te regeren alleen maar op basis van de K.V.P. en de P.v.d.A. achte spr. niet voldoende.

Inzake het Indische probleem verklaarde de heer Dettmeijer zich een tegenstander van wat hij noemde: de Schermerhorn-Kerenski-mentaliteit, welke, ondanks het verafschuwen van bloedvergieten en ellende, toch juist daartoe leidde. De politionele actie kwam te laat en werd te weinig consequent doorgevoerd; het resultaat was daardoor onvoldoende. Verkeerd noemde spr. ook het feit, dat men in de Federale Raad 4 plaatsen open houdt voor de Republiek Djocja, want het wordt steeds duidelijker, dat de communistische inslag er met de dag toeneemt. In dit verband deelde de heer Dettmeijer mee, dat de heer Stikker aan de regering een vertrouwelijk rapport had overhandigd inzake de communistische agitatie in Indonesië.

In zijn verdere betoog wees spr. op het gevaar, dat de 10 communistische Kamerleden als koekoeksjongen de anderen uit het nest zouden dringen en hij beriep zich in dit verband op het gebeurde in Tsjecho-Slowakije. Spreker vreesde, dat de P.v.d.A. wel eens niet voldoende weerstand zou kunnen bieden tegen het drijven van het communisme en zag het als een taak van de V.V.D., er naar te streven, dat de komende verkiezingen geen verdere versteviging van het communisme zouden brengen.

Vrijheid, sociale rechtvaardigheid en democratie zijn de grondslagen van onze maatschappij, aldus spr., die een organisatie van het bedrijfsleven nodig achtte als resultaat van samenwerking van vrije organisaties van werkgevers en werknemers, die zich aan bepaalde regels willen houden, opdat de werknemer in de gelegenheid wordt gesteld om in zijn onderhoud te voorzien en tevens om te sparen, waarbij hem een menswaardig bestaan moet worden gewaarborgd.

Spr. ging voorts nader in op de regelingen voor gedemobiliseerden en op de oorlogsschaderegeling, waarbij hij wees op het feit, dat bij de laatste verschillende groepen worden uitgescheid, die daardoor in een financieel slechtere positie komen.

Bij zijn verklaring van de naam „volkspartij“ haalde de heer Dettmeijer de woorden aan van Prof. Van Gijn: „Een volkspartij is die partij, welke de belangen van alle delen des volks wil en kan behartigen“. Wij wensen op te komen voor de belangen van allen, die van ons volk deel uitmaken, aldus spr., die vervolgens de woorden van generaal Smuts citeerde: „De wil tot vrijheid moet meer en meer een scheppende kracht worden“. Deze „scheppende vrijheid“, aldus spr., is het wachtwoord van onze tijd, te meer, daar door de eeuwen heen ons volk de strijd voerde voor het verbreken van de boeien, die

de vrije reuze en het

kluisterden. onze
Vaak werd verdoezeld wat het Communistische Manifest van 1848 zei: „Belangrijker dan gelijkheid is de vrijheid. Wij begeren de vrijheid niet te ruilen voor de gelijkheid“. Het is nodig en noodzakelijk, aldus de heer Dettmeijer, deze gedachte uit te dragen, omdat anders hier dezelfde moeilijkheden zich kunnen voordoen als elders. Wij hebben het voor een deel in eigen hand, aldus spr., die waarschuwde tegen de neiging van de politiek vrijzinnigen om het over het algemeen „wel te geloven“. Thans is het ieders taak zich bij zijn politieke partij aan te sluiten en voor zover men in dienst is geweest zich aan te sluiten bij de Bijz. Vrijwillige Landstroom.

Wordt wakker, om niet weer in te slapen, zo betoogde de heer Dettmeijer, die besloot met een opwekking voor de strijd voor vrijheid en democratie.

De leiding van deze avond, berustte bij de heer A. H. J. Oding, die in zijn slotwoord nog mededeelde, dat de heer Oud, vice-voorzitter der V.V.D., in principe had toegezegd binnenkort in Meppel te zullen komen spreken.

VROUWENGROEP ZEIST

Deze vrouwengroep bestaat thans bijna 2 jaren en mag zich verheugen in een steeds toenemende mate van belangstelling bij de politiek vrijzinnige vrouwen dezer gemeente. Haar ledenaantal bedraagt thans 81. Zij komt maandelijks in vergadering bijeen, en vond ook in de afgelopen maanden wederom verschillende leden, hoofdzakelijk uit eigen kring, bereid, voor haar een spreekbeurt te vervullen. Zo werden o.m. op 13 November j.l. de programma's van de verschillende politieke partijen besproken, welke bespreking door mr. S. Krabshuis op zeer interessante en heldere wijze werd geleid.

Op 11 December voerde mev. dr. A. Vollgraff-Roes haar toespraak aan de hand van Kravchenko's „I choose Freedom“ op boeiende wijze binnen de Russische grenzen.

Het vrouwelijke bestuurslid van de Centrale Utrecht, mev. J. L. Redeke-Hoek hield op 8 Januari een zeer gewaardeerde en leerzame lezing over „De komende verkiezingen en de Vrouw“.

Op 6 Februari hield mev. C. W. Oellers-Maris een voordracht over „de maatschappelijke en zedelijke roeping der vrouw in onze samenleving“, daarbij een bezielende oproep richtende in het bijzonder tot de pol. vrijz. vrouwen.

Donderdag 4 Maart wijdde het bestuur aandacht aan de laatste gebeurtenissen in Tsjecho-Slowakije, op welke beschouwingen een vruchtbare gedachtenwisseling volgde.

De vrouwengroep Zeist bereidt thans een bijeenkomst voor met de vrouwen van alle afdelingen der provincie Utrecht. De voorbespreking vindt plaats op 22 Maart. Mevrouw J. L. Redeke-Hoek zal deze bespreking inleiden.

Correspondentie, de vrouwengroep Zeist betreffende, moet gericht worden aan de secretaresse mev. C. W. Oellers-Maris, Huidecooperweg 9 B, Zeist.

J. C. M. VALKS, BURG. GROTHESTRAAT 47a, SOESTDIJK, TEL. 2732 (K. 2955):

MAKELAAR EN TAXATEUR
Taxaties door heel Nederland

MACHINEFABRIEK
en SCHEEPSWERF

van
P. SMIT Jr. N.V.
ROTTERDAM

DE ROTTERDAMSCHER DROOGDOK MIJ. N.V.

N.V. BOELE'S

Scheepswerven
en
Machinefabriek
BOLNES

Nieuwbouw en reparatie

SMIT
SLIKKERVEER
DYNAMOS
MOTOREN

AUTOGENE- EN ELECTRISCHE LASCHINRICHTING
LICHT CONSTRUCTIEWERK
L. v. d. BURGH & Co.
MATHENESSERDIJK 327 — TEL. 37107 — ROTTERDAM
REPARATIEWERKPL. VOOR HAARDEN EN KACHELS

J. en K. SMIT's
Scheepswerven
en
Machinefabrieken
KINDERDIJK

LABOR'S GRAAN- EN MEELBEDRIJF

SOEST
M. v. d. ENT BRAAT

FABRIKANT VAN:

**VEEVOEDERS
VEEKOEKEN
PAARDEN- EN RUNDVEEBROKJES
PLUMVEEKORRELS
KONIJNENKORRELS**

VAN LENNEPLAAN 65 — TELEFOON NO. 2430

N.V. LIJM- EN GELATINEFABRIEK

„DELFT“

Fabrieksmerk: TWEE TORENS.
TEL. 106-363 **DELFT.**

HOTELIER

Biedt zich aan: zeer energiek Persoon, uit het Hotelbedrijf afkomstig, met alle takken v. h. bedrijf volkomen op de hoogte, zag zich gaarne geplaatst in Horeca-bedrijf als Bedrijfsleider, Gerant, of andere leidinggevende functie. 37 jaar, gehuwd, P.G. VI, moderne talen en boekhouden. Vervulde reeds jaren soortgel. functies. Buitenl. geen bezwaar. Brieven ond. No. V. 9041 Bur. van dit Blad.

WAR!!!

Op pag. 7:

De heer
ZEGERING HADDERS
over landbouw-problemen

„slaet
op den trommele”

Waarnemend Hoofdredacteur:
Drs H. A. KORTHALS, Voorschoten

Voorlopig adres van Redactie: VAN BEUNINGENSTRAAT 3, ROTTERDAM. Gironummer 245103 t. n. v. de penningmeester van de stichting „Slaet op den Trommele” te Utrecht.
Adres van Administratie: NIEUWE GRACHT 38, UTRECHT, Telefoon 19298 — Abonnementen f 1.30 per kwartaal, f 5.20 per jaar — Losse nummers f 0.14.

De dreigende gevaren

Het is een oud gezegde: houd u aan uw beginselen. Dit gezegde heeft een diepe betekenis. Wijkt men er van af, dan kan dat diep ingrijpende gevolgen hebben.

Maar daarnaast kan men ook zeggen: let op de beginselen van anderen, en heus niet alleen uit verdraagzaamheid, maar ook om ze in de gaten te houden. Ook wat dit betreft geldt: wijkt men er van af, dan kan dat diep ingrijpende gevolgen hebben.

Afwijkingen als hier bedoeld zijn het, die verscheidene colleges van burgemeester en wethouders met een of meer communisten hebben opgescheept, die ook hebben gezorgd, dat er communisten zitting hebben in een aantal Kamercommissies.

Moet daar iemand een verwijt van worden gemaakt? Ach, laat ons dat maar niet doen. Dat zou ook niets aan de zaak veranderen. Maar laat men er wel lering uit trekken.

Hoe is het eigenlijk gegaan? Heel eenvoudig: de communisten in Nederland hebben na de bevrijding het spel van wat in hun ogen „burgerlijke” politiek moet zijn geweest, meegespeeld alsof er niets aan de hand was. Het enige wat daarbij opviel was, dat hun houding in de vertegenwoordigende lichamen over het algemeen sterk afweek van een gunstig afstak tegen de houding van hun vooroorlogse voorgangers. Men verloor daarbij uit het oog wat hun beginselen eigenlijk betekenden. En men verloor daarbij ook uit het oog, dat de beginselen waar de Westerse democratie op berust en welke toch alle niet-communistische partijen de hunne noemen, door de communistische beginselen rechtstreeks bedreigd werden.

Men nam dus communisten op in colleges en commissies. De P. v. d. A. heeft nu het parool uitgegeven, dat samenwerking met communisten moet worden vermeden. De houding van elke andere partij wijst in dezelfde richting. De gebeurtenissen in Tsjechoslowakije hebben de ogen geopend. Het is laat, maar het is dan toch zo ver. Mogen zij de ogen beter geopend hebben dan de gebeurtenissen in datzelfde land in 1938 hebben gedaan. Tot nu toe wijst alles er op, dat men het wel begrepen heeft.

* * *

Er is een soort angstpsychose ontstaan. Begrijpelijk. Maar ten onrechte, zo heeft mr. Vonk verleden week in de Tweede Kamer gezegd. Want, zo redeneerde hij, de communisten werken overal met een vijfde colonne, die haar in-

structies uit Moskou krijgt. Dit systeem is veel goedkoper dan een oorlog. Rusland heeft, zolang het dat systeem hanteert, geen behoefte aan of belang bij een nieuwe wereldoorlog; en geen enkele andere staat heeft aan het ontketenen van een nieuwe wereldoorlog behoefte. Men zal dus moeten zorgen, dat de vijfde colonne geen vaste voet krijgt. Als West-Europa sociaal en economisch sterk is, zal het communisme er geen vruchtbare voedingsbodem vinden. De communisten sturen aan op sociaal-economische chaos. Daarom werken zij de hulp van het plan-Marshall tegen. Daarom ook verzetten zij zich tegen het Vijfmogendhedenpact.

De sociaal-economische artikelen in dit pact staan terecht voorop, zo betoogde mr. Vonk. Want de uitwerking van die artikelen zal de beste waarborg zijn tegen verbreiding en uitbreiding van het communisme in West-Europa.

Zeker, en de militaire paragraaf is voorlopig secundair. Moge zij dat kunnen blijven. De principiële

betekenis van die militaire paragraaf is intussen voor Nederland bijzonder groot. Zij zet eindelijk een dikke streep onder de zelfstandigheids- of neutraliteitspolitiek, welke onder de huidige internationale omstandigheden immers niet houdbaar is. Neutraliteit is in een internationale rechtsorde, waarin de staten aan plichten zijn onderworpen nu eenmaal uit den boze. Hugo de Groot wist dit reeds.

* * *

Het betoog van mr. Vonk heeft nog eens te meer de nadruk gelegd op de noodzaak van waakzaamheid tegen de vijfde colonne. In dit kader moet men ook zien het uiteraard onelegante maar helaas onmisbare gemaanoevree met communistische wethouders e.d.

Onelegant: het is immers een tikje vreemd dat een gemeenteraad, die anderhalf jaar geleden een wethouder heeft benoemd deze thans aan de dijk gaat zetten zonder dat zijn beleid daartoe aanleiding geeft en alleen omdat 's mans

relatie tot een politieke beweging wantrouwen wekt. Maar ja, men wil de fout, die hierin bestond dat men de beginselen uit het oog verloor, herstellen. Het zal moeilijk zijn. Een gemeenteraad kan nu wel een communistische wethouder uitnodigen heen te gaan — zoals in Rotterdam is gebeurd —, als die wethouder aan die uitnodiging geen gevolg geeft doet men er voorlopig weinig aan.

Daar komt bij, dat persoonlijke overwegingen ook een rol spelen. Een communistische wethouder kan een vriendelijk en een bekwaam man zijn. Dit zal er van weerhouden zeer krasse termen te gebruiken. De buitenwereld begrijpt dat niet steeds. Zij zal moeten beseffen, dat dit toch een punt van belang is.

Doorslaggevend zal dit evenwel nooit mogen zijn. Er staan te grote andere belangen op het spel: het behoud van onze vrijheden.

Toch is de communistische penetratie in colleges en commissies niet de ergste soort. Zij is immers steeds wel aan te tonen en op den duur is er ook altijd wel afdoende tegen op te treden. Dit hangt maar af van de andere mensen, die in deze colleges en commissies zitting hebben. Daar kan men, zoals het er thans uitziet, wel gerust op zijn.

Veel ernstiger is de penetratie van het communisme onder mensen, die in het geheel geen communist zijn, doch die uit ontevredenheid hun toevlucht zoeken bij diegenen, die voortdurend, zij het dan weinig opbouwend, op oorzaken voor ontevredenheid wijzen en aldus de bestaande orde zoveel mogelijk in discredit trachten te brengen.

In dit verband moet men niet slechts aan sociale en economische ontevredenheid denken. Er is veel meer. Er wordt gepraat over schandaaltjes in de ambtelijke wereld, praatjes soms rondgestrooid door ondergeschikte functionarissen, terecht of ten onrechte, over superieuren. Er zijn steeds mensen die zich beklagen over onrechtvaardige behandeling, terecht of ten onrechte. Dat doet hier op het ogenblik niet ter zake. De communisten zullen in elk geval op een daartoe gunstig ogenblik zo iets aanvatten als propaganda-object. Zij trekken daarmee mensen, die misschien nog nooit over het communisme serieus hebben nagedacht, mensen die misschien geen uitgesproken politieke beginselen hebben.

Wat daartegen te doen? Zorgen dat er geen misstanden bestaan of ontstaan; en zo zij al ontstaan of bestaan er tegen optreden, zonder aanzien des persoons. Integriteit is een eerste eis.

En dan zal het nodig zijn ieder tot politieke belangstelling te activeren. In zo ruim mogelijke

(Zie voor vervolg pag. 2 1e kolom)

TEN AFSCHEID

Dit nummer van „Vrij!” is het laatste. De stichting Slaet op den Trommele zal het partijblad niet meer uitgeven. De V.V.D. krijgt een nieuw partijblad, door een speciaal daartoe vanwege de partij in het leven geroepen stichting uitgegeven. De naam van dit blad zal zijn „Vrijheid en Democratie”. De abonné's op „Vrij!” zullen volgende week en voortaan dat nieuwe blad ontvangen.

Dit alles is het resultaat van de reeds lang voorbereide reorganisatie van het orgaan der partij.

Nu dan het door de Stichting Slaet op den Trommele uitgegeven weekblad gaat verdwijnen past het te herdenken hen, die in de donkere bezettingstijd met stencilrol en levensgevaar een blad van die naam hebben opgericht en uitgegeven, vier jong-liberalen, A. P. J. van der Burg, W. Eggink, mr. D. Feikema en mr. N. A. Stempels. Van hen is alleen de eerste nog in leven; de anderen zijn het slachtoffer geworden van de Duitse terreur. Dat men hen en hun lot niet vergete!

Na de bevrijding is het blad Slaet op den Trommele boven de grond verschenen. Het vestigde alras zijn eigen tradities. De oprichting van de Partij van de Vrijheid heeft het blad gepropageerd en gesteund. Toen deze partij er eenmaal was vond zij het blad bereid zijn bestaan als onafhankelijk weekblad op te geven en voortaan als partijorgaan te verschijnen. Ook was het bereid

zijn naam te veranderen in „Vrij!”, maar de oude naam „Slaet op den Trommele” bleef eveneens op de eerste pagina afgedrukt.

Thans is dan de reorganisatie tot stand gekomen: het was geen eenvoudig werk, want bij het uitgeven van een weekblad komt heel wat kijken.

En nu rest de redactie van „Vrij!” dank te zeggen aan allen, die het blad hebben gesteund met hun arbeid, vaak belangeloos, en met giften. Zij dankt ook de abonné's voor de geduldige aandacht waarmee zij, zoals dikwijls uit brieven bleek, het blad lasen. Zij dankt ook voor de kritiek, want deze was niet zelden leerrijk en er bleek in elk geval belangstelling uit.

De redactie zal niet in haar geheel in de redactiestaf van het nieuwe blad opgaan. Zij neemt als team afscheid van de lezers en verdwijnt als team met haar blad. Zij zal er niet om treuren als zij snel wordt vergeten (wat stellig zal gebeuren, zo neemt zij aan). Maar wel vraagt zij in gedachten te houden de oprichters van het blad, die ook in tijden van verdrukking de beginselen uitdroegen waar de V.V.D. uit leeft en daartoe hun blad schiepen, het blad dat thans vervangen gaat worden.

En nu, leden van de V.V.D., verwelkomt volgende week uw nieuwe partijorgaan, „Vrijheid en Democratie”!

Berlijn en Triëst

Berlijn is de hoofdstad van Duitsland. Wie deze stad in handen heeft, heeft een belangrijke troef in handen. Want geen Duitser zal Duitsland compleet vinden zonder Berlijn als hoofdstad. Dit feit heeft zwaar gewogen bij de Grote Drie, toen zij, vóór de beer geschoten was, al de huid aan het verdelen waren. Zij kwamen tot de oplossing om Berlijn niet aan één van de Drie (of van de Vier, want later kwam Frankrijk er bij) te geven, doch om deze stad, evenals Duitsland zelf, te vieren delen. Dat was een mooie oplossing, die haar nut behield, zolang de Vier gemeenschappelijke grond onder de voeten voelden.

Dat heeft echter niet lang geduurd. Nauwelijks begonnen de eerste moeilijkheden tussen de Russische bezetters ener- en de andere bezetters anderzijds, of de Berlijners begonnen zich benauwd te voelen. Hun stad is immers een enclave in de Russische zone, door een weg van 200 kilometer verbonden met de Westelijke zones. De Russen kunnen dus op elk willekeurig ogenblik die levenslijn doorsnijden en dan is het verblijf van de andere geallieerden onmogelijk geworden.

Met deze mogelijkheid hebben de Westelijke geallieerden steeds rekening gehouden, maar tegen de geruchten, dat de Russen tot die daad zouden overgaan, konden zij niet veel anders inbrengen dan dat zij in Berlijn zouden blijven, zolang als zij konden. Zij willen die troef niet in de handen van een ander laten en zeker niet in die van Rusland.

Rusland treedt sinds het einde van de oorlog op als kampioen van de Duitse eenheid. Deze rol kan het een belangrijke schijn van waarschijnlijkheid verlenen, indien het de volledige controle over de hoofdstad van het Duitse rijk tot zich trekt. Een Duitse staat zonder Berlijn zal steeds door het merendeel der Duitsers gevoeld worden als iets, dat bij iets anders behoort, terwijl een Duitse rompstaat met Berlijn als een lichaam gevoeld wordt, waar ten hoogste nog iets bij behoort.

Van een door de Westelijke geallieerden gepousseerde West-Duitse staat, welke de grote troef Berlijn mist, zal dus op zichzelf nooit die psychologische kracht uitgaan als van een door Rusland bevorderd Oost-Duitsland met Berlijn. Het laatste is, door Duitse bril bezien, een begin, dat slechts een afsluiting behoeft (weliswaar een uiterst belangrijke afsluiting, maar toch niet meer dan een afsluiting), terwijl het eerste (de Westelijke rompstaat) een afsluiting is, die naar haar basis zoekt.

Zo is het, psychologisch bezien. Maar aangezien de psychologische factoren niet alleen beslissend zijn, moet bekeken worden, of ook de andere factoren in dezelfde, voor

DE DREIGENDE GEVAREN

(Vervolg van pag. 1)

kring zal men de mensen moeten doordringen van de politieke waarden en in het bijzonder van de waarde der Westers-democratische beginselen. Dit moet meer zijn dan alleen propaganda. Het zal moeten zijn een beroep op het gezonde verstand, dat wij toch bij ieder mogen aannemen. Propaganda alleen is vaak te oppervlakkig, is vaak alleen een middel om iemand mee te slepen. Maar werkelijk diepe overtuigingen kweekt men daarmee niet.

Het gezonde verstand zal moeten worden gestimuleerd. Dan zal ieder in eigen vrijheid zijn houding kunnen bepalen.

Moge de komende verkiezingsactie daarvan getuigen, bij alle partijen.

West-Europa ongunstige, richting werken. Dat hangt voor een groot deel van West-Europa zelf af. De uitwerking van de psychologische factor kan namelijk geneutraliseerd worden door die van de economische factor. Met andere woorden: lukt het West-Europa om aan de West-Duitse rompstaat een dergelijke mate van welvaart te geven, dat deze staat door die betrekkelijke welvaart een grotere aantrekkingskracht uitoefent op de bewoners van geheel Duitsland dan de Oostelijke rompstaat met Berlijn kan doen, dan is het gevaar voor een belangrijk deel geweken. Dit is dan ook een van de stilzwijgende doeleinden van het plan-Marshall. Of het lukken zal, is een tweede kwestie.

Dit gehele vraagstuk is wel zeer actueel geworden door de boycot van de geallieerde bestuursraad voor Duitsland en zijn vertakkingen door de Russen. Hiermede erkennen de Russen de onuitvoerbaarheid van het viermogendhedenbeleid over Duitsland, een onuitvoerbaarheid, die reeds sinds zeker twee jaar feitelijk was. Symbool van dit viermogend-

De vrijheid van de middenstand

„Het begint meer en meer duidelijk te worden” — zo schrijft Vrij nr. 196 op bladzijde 2 — „dat de middenstand in de hoek komt te zitten waar de klappen vallen... Deze toestand wordt zo langzamerhand onhoudbaar en moet op den duur leiden tot een verstikking van het gezonde particuliere initiatief waarom Nederland eens zo werd geroemd.”

Wonderlijk, dat dit nu pas begint duidelijk te worden!

Onze regering streeft naar socialisatie. Bij de dood van oud-minister Huysmans schreef op 18 Maart 1948 het Algemeen Handelsblad, dat deze „in het kabinet een tegenwicht vormde tegen de socialiserende tendenzen”. Deze zijn er dus. De P.v.d.A. wil — volgens mr. van der Goes van Naters — slechts deelnemen aan een regering, „waarvan zij de vooruitstrevendheid bepaalt”. En in de P.v.d.A. bezet de S.D.A.P. de sleutelposities; de S.D.A.P., die al sedert enkele tientallen jaren streeft naar socialisatie. Zij heeft nu haar kans gegrepen.

Reeds in 1920 stond in haar socialisatie-rapport, dat dit te bereiken haar doelstelling zou zijn, en dat dit zou gaan door „een proces van geleidelijkheid, wat niet hetzelfde betekent als langzaamheid”.

Door deze socialisatie — aldus het rapport — zou in de allereerste plaats een einde worden gemaakt aan de „verspilling van produktieve kracht”; „geen stelsel, dat op meer onverantwoordelijke wijze morst met de produktieve kracht” dan het kapitalistische. Zou men van alle gelijksoortige bedrijven grote trusts maken (deze echter niet „om de winst” gedreven, maar ten behoeve van de gemeenschap), dan zouden alle handelsreizigers kunnen verdwijnen. Eveneens zou een einde komen aan de „ontzaglijke verspilling” der reclame, „onverbrekelijk verbonden” aan de concurrentie. Bovendien zou beëindigd worden de „onzinnige verspilling, dat er in één stad in eenzelfde bedrijfstak honderden winkels bestaan”, terwijl „bij doeltreffende organisatie met enkele tientallen zou kunnen worden volstaan”.

Derhalve kon de middenstand sedert 1920 weten, dat, zodra de S.D.A.P. de sleutelposities zou bezetten, zij in de hoek zou zitten waar de klappen vallen. Dat dit eerst nu „begint meer en meer duidelijk te worden”, is zeer zeker wonderlijk. Alle winkeliers, die bij de vorige

keuzes was de stad Berlijn met haar internationale status. Als een einde wordt gemaakt aan het beleid, dan is het symbool ervan leeg geworden en aangezien Berlijn geographisch tot de Russische zone behoort, kunnen de Russen in dit stadium met zeker recht zeggen, dat een symbool, dat leeg is, de bezetting van Berlijn door andere mogendheden dan de Russen niet wettigt.

Maar zover is het nog niet en men vermoedt, dat het voorlopig ook wel niet zover zal komen, omdat het besluit van de Russen om uit de bij de overeenkomst van Potsdam ingestelde viermogendhedenraad weg te lopen, niet is genomen door of kenbaar gemaakt aan de ondertekenaars van die overeenkomst, dat zijn de regeringen, maar aan derzelver tegenwoordigers, dus op lager plan. Mochten de Russen op een goed ogenblik wél de overeenkomst van Potsdam formeel opzeggen, dan houden de anderen zich nog vast aan een formaliteit: in 1944 werd besloten tot een viermogendhedenbestuur over Berlijn; dat besluit is dus ouder dan dat van Potsdam, dat in 1945 plaatsvond. Het blijft dus bestaan, als Potsdam opgezegd wordt.

Dit zijn echter juridische spitsvondigheden, die weinig vermogen tegen het feit, dat Berlijn met huid en haar overgeleverd is aan de genade van de Russen. Spitst de

verkiezing hun stem gegeven hebben aan de P.v.d.A. of aan de K.V.P. hadden kunnen weten, dat er een eind zou komen aan hun „verspilling van arbeidskracht”. Aldus wordt hun dagelijks werk betiteld in vermeld Rapport van 1920, waarin tevens als „jammerlijke verspilling” wordt aangewezen, dat „in eenzelfde straat dagelijks tal van broodlopers, melklopers en kruidenierslopers verschijnen, die alle produkten van precies dezelfde kwaliteit rondbrengen”. Beter geen andere lopers dus dan die van instellingen als de HAKA.

En de personen, die langs deze weg uit hun arbeid worden gestoten, de gehele middenstand en zijn personeel, worden geworpen in de maalstroom van concurrentie-vrije verdeling van „arbeidskrachten”. Hierbij past geen vrijheid van beroepskeuze; de overheid zal wel „organiseren” waarheen de knikkers zullen rollen.

„Wij wezen er reeds op, dat vermeld Rapport uitdrukkelijk voorstelt, dat socialisatie „is een proces van geleidelijkheid,” wat niet hetzelfde betekent als langzaamheid”. Inderdaad, langzaam gaat het niet. De middenstand voelt dit aan den lijve. En in Utrecht is zij bij haar plannen bij de vijftigste jaarbeurs eenvoudig door de Minister van economische zaken op zijde gezet „op psychologische beweegredenen”. Welke deze psychologische motieven zijn, is gemakkelijk te bevroeden als wij goed toezien.

En wijzen de maatregelen tot belemmering van de particuliere auto-diensten en het wetsontwerp tot naasting van de particuliere radio-centrales niet evenzeer op een socialisatie, welke niet langzaam, maar wel geleidelijk volbracht wordt?

De vrijheid van de mens, naar zijn aard bestemd om als vrije persoonlijkheid in gemeenschap te leven, beschouwt onze Partij als het kostbaarste goed. Onder de leiding van een regering, wier psychologie slechts op ordening en socialisatie is gericht, komt van dit „kostbaarste goed” niets terecht. En het past geheel in deze stelselmatige beknutting der vrijheid, wanneer men tracht door middel van een zee van formulieren „geleidelijk” uit te maken, hoe „de arbeidskracht” zal worden „gedistribueerd” zonder aanzien des „persoons”.

*) Hetgeen niet waar is!

*) Wij drukken vet.

„Zwart bouwen”

In Het Parool troffen wij een reportage aan over „zwart bouwen” in Nederland. Er is in 1947 voor 120 miljoen zwart gebouwd, aldus het blad, terwijl het totale officiële bouwprogramma der regering 700 miljoen kostte, waarin 170 miljoen voor woningbouw. Het betreft alle mogelijke overtredingen, te veel om op te noemen. Maar wel kan men zeggen, dat als de arbeidskracht en de materiaalkosten, die dit enorme bedrag uitmaken, waren besteed aan woningbouw, er 11.000 huizen meer gebouwd hadden kunnen worden. Laat ons hopen, dat de drastische maatregelen der regering tegen deze dingen er langzamerhand de schrik in zullen brengen; het wordt de hoogste tijd, dat aan deze belemmering van het herstel eens en voor al een einde komt.

tegenstelling tussen Oost en West zich nog verder toe, dan zullen formaliteiten een Russische „coup de force” zeker niets in de weg kunnen leggen.

Berlijn ligt in het grensgebied tussen de Russische en de Amerikaanse invloedssferen. Een stad, die nog dichter bij die grens ligt, is Triëst. Die stad heeft op de Italianen dezelfde soort uitwerking als Berlijn op de Duitsers. Kan men grofweg zeggen: Wie Berlijn heeft, heeft de Duitsers, zo kan men ook zeggen: Wie Triëst aan de Italianen geeft, heeft de Italianen. En op het ogenblik is het zeer belangrijk om de Italianen te hebben. Wie de Italianen heeft, beschikt over de Middellandse Zee, zoals de geallieerden in de jaren 1940 tot 1943 tot hun schade gemerkt hebben.

Door voor te stellen, Triëst aan de Italianen terug te geven, hebben de Westelijken een handige zet gedaan, want daarmee hebben zij de kans, dat Italië in hun invloedssfeer blijft, aanzienlijk vergroot. Bovendien hebben zij Rusland op die plaats gekregen, dat het, wil het die kans voor het Westen niet nog meer vergroten, niet zich tegen dit voorstel kan keren.

De kans, dat Triëst dus inderdaad, volgens unaniem viermogendhedenbesluit, aan Italië komt, is dus niet gering. Maar is dat onverdeeld voordelig voor het Westen? Die vraag moet temidden van het algemene feestgeruis en leedvermaak, die het voorstel van de Westelijke mogendheden heeft verwekt, gesteld worden. Thans nog wordt het gebied van Triëst door Engelse en Amerikaanse troepen bezet. Zuidslavië zal niet gauw een „coup de force” tegen de stad ondernemen, want dan is meteen het lont in het buskruit. Wanneer echter straks Triëst aan Italië komt, zullen deze troepen teruggetrokken moeten worden. De grens tussen de Amerikaanse en de Russische invloedssferen zal dus ter plaatse beschermd moeten worden door Italiaanse troepen. Nu willen wij niets over hun kwalitatieve gevechtswaarde zeggen, maar een feit is het, dat het vredesverdrag van Parijs hun kwantitatieve gevechtswaarde ten zeerste verzwakt heeft.

Het voorstel van Amerika, Engeland en Frankrijk om Triëst aan Italië terug te geven moge uit politiek oogpunt een meesterlijke en zelfs hoognodige zet zijn geweest — in de militaire termen brengt het het gevaar met zich, dat de militaire bescherming van het Westen verzwakt wordt. Maar toch is de keus niet moeilijk, want het is belangrijker, dat geheel Italië voor het Westen bewaard blijft (of aan het Oosten onthouden) dan dat 10.000 Engelse en Amerikaanse soldaten van de grens weggetrokken worden. Het nadeel van het laatste kan voor een goed deel opgeheven worden door een uitdrukkelijke Amerikaanse garantie. En deze schijnt slechts nog te wachten op een nog wat uitdrukkelijker samengaan, politiek, economisch en militair, van de West-Europese landen.

over het

Communisme

Negatieve middelen

In aansluiting op dit betoog werden door de Commissie de „negatieve tegenmaatregelen” opgesomd, welke in het kort hieronder volgen:

1e. Wij moeten omtrent het communisme een helderder inzicht krijgen dan vroeger, en het resultaat van ons onderzoek moet in duidelijke bewoordingen, welke aan de democratische volkeren van de wereld iets zeggen, geopenbaard worden.

2e. Wij moeten de communisten geen tegemoetkoming tonen of hen in de gelegenheid stellen om hun tactiek van infiltratie toe te passen.

3e. In een aantal niet-communistische landen moeten bepaalde maatregelen in verband met de politieke verdediging worden genomen. De Verenigde Staten kunnen thans minstens een sympathieker en meer begrijpende houding aannemen ten opzichte van stappen welke worden genomen voor een krachtiger democratische regering, en een minder sympathieke houding tegenover de ultra-democratische tactiek welke door het communisme wordt toegepast.

4e. Het is nodig dat economische verdedigingsmaatregelen worden genomen door de Verenigde Staten en door alle andere niet-communistische landen..... De handel met de Russen moet op zodanige basis gebracht en gehouden worden, dat beide zijden er in dezelfde mate voordeel van hebben bij een wederzijdse eerbiediging van de aangelegene verplichtingen.... Het onderhouden van alle economische relaties met de landen onder een communistisch regime moet erop gericht zijn, dat de voordelen steeds gelijkmatig worden verdeeld, en dat het nooit kan voorkomen dat zij daardoor in een gunstiger positie worden gebracht.

5e. Wij moeten het de landen (onder een communistisch regime) duidelijk maken dat wij grotere vooruitgang hebben gemaakt dan zij, dat wij het revolutionaire tijdperk reeds ver achter ons hebben gelaten, dat wij vrede in het vooruitzicht stellen in plaats van oorlog, terwijl zij slechts oorlog en geen vrede kunnen beloven.

6e. Wij moeten er voor waken in een systeem van beschuldigingen en tegenbeschuldigingen te vervallen.

7e. Indien wij er in slagen om het ene plan dat tot positieve resultaten kan leiden uit te werken, zal als een van de begeleidende verschijnselen een nieuwe wending in de communistische politiek komen, welke zal overgaan van een radicaal offensief streven naar een gematigde verdedigingspolitiek.... Dan moet het een van

Door een sub-commissie van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden werd een uitgebreid rapport gepubliceerd over „De Strategie en Tactiek van het Wereld Communisme” waarin werd verklaard dat de bedoeling van dit rapport is om aan het grote publiek een beter begrip bij te brengen over een onderwerp, waarover reeds te lang verwarring en tegenstrijdige begrippen hebben bestaan in een mate welke niet alleen ongewenst doch ook gevaarlijk is. Het uit 60 pagina's bestaande rapport zet in de drie hoofdstukken uiteen: „Communisme in theorie en praktijk”, „De tactiek van het communisme” en „De beste wijze om het tegen, te gaan”.

In het rapport werden 10 conclusies gememoreerd welke de Commissie had getrokken op grond van haar onderzoekingen en waarnemingen. Verder werden bepaalde tegenmaatregelen genoemd welke naar de mening van de Commissie de Verenigde Staten zouden moeten nemen.

Deze conclusie, welke in de lange toelichting tot in bijzonderheden nader worden uitgewerkt, luiden als volgt:

1e. De Communisten hebben een groot doel — de wereld-revolutie;

2e. Zij nemen bij voorbaat aan dat de revolutie van gewelddadige aard zal zijn;

3e. Zij kunnen niet het begrip aanvaarden dat er thans een blijvende vrede kan bestaan en verwachten dat er nog een oorlog met catastrophale gevolgen moet plaats hebben;

4e. De Sowjet-Unie wordt beschouwd als de grootste drijfkracht van de revolutie;

5e. Zij is bevreesd dat er een coalitie tegen de Sowjet-Unie zal worden gevormd;

6e. Bijgevolg vreest zij de vorming van een federatie in de niet-Communistische wereld;

7e. Zij maakt gebruik van de modernste en doelmatigste middelen voor de „koude oorlog” ter versterking van haar eigen macht en ter verzwakking van alle andere;

8e. De Communistische partijen buiten de Sowjet-Unie zijn jongere deelgenoten of supplementaire organen;

9e. De toegepaste tactiek heeft een bepaalde theorie tot grondslag en de voornaamste stellingen van deze theorie zijn niet aan verandering onderhevig;

10e. De verdeling van Europa en Azië tussen de overwinnaars van de tweede wereldoorlog moet door middel van een machtspolitiek tot stand worden gebracht en niet door onderhandelen.

In een bespreking „van de Beste Methode voor de Bestrijding van het Communisme” wordt in het rapport opgemerkt:

„Teneinde afweermaatregelen te kunnen nemen, moeten wij een volkomen duidelijk beeld hebben van het deel der wereld, dat moet worden beschermd. Een definitief doel van economische stabilisatie, internationale samenwerking en vrede kan niet door elk land afzonderlijk worden nagestreefd. Alle zijn in grote mate afhankelijk van de ijzeren wetten der materiële behoeften. De moderne industrie en de moderne beschaving kunnen niet bestaan zonder de materialen welke niet alle uitsluitend in een enkel land worden gevonden. Door geen enkel land afzonderlijk kan, de uitbanning van de oorzaken van de oorlog in praktijk worden gebracht.

Bepaalde gebieden moeten gerekend worden als behorende tot de niet-communistische wereld, indien die wereld een poging wil wagen om te bewijzen, dat zij het stadium van wereldrevolutie reeds lang achter zich heeft gelaten. Sommige van die gebieden, zoals in het Nabije Oosten, moeten tot deze wereld worden gerekend omdat zij de nodige grondstoffen kunnen opleveren. De olie uit het Nabije Oosten is onmisbaar voor het voortbrengen van energie en het voortbestaan van de beschaving van de niet-communistische wereld. Weer andere moeten hiertoe worden gerekend, in verband met het feit dat hun menselijke bronnen, wat omvang en aanleg betreft, van zodanige aard zijn, dat, indien deze bronnen van deze naar gene zijde zouden worden overgeheveld, zulks de communistische macht om stabilisatie aan onze kant te verhinderen, in sterke mate zou doen toenemen, en ons weerstandsvermogen dienovereenkomstig zou doen afnemen. Landen zoals Frankrijk, Italië, Duitsland en China moeten daarom niet worden uitgesloten.

Onze noodmaatregelen worden om te voorkomen dat ooit weer de communisten in het offensief treden....”

Positieve actie

De commissie gaf de volgende samenvatting van de „positieve tegenmaatregelen”:

Het allereerste en meest noodzakelijke punt waarvoor wij moeten zorgen, is dat onze economie in de juiste richting blijft bewegen, en niet door een depressie in de knel wordt gebracht.

2e. Wij moeten onze doelstellingen zuiver bepalen. Een belangrijke factor in het zwakke moreel van de niet-communistische wereld en de krachtige moreel van de communistische wereld is, dat de communisten precies weten wat zij willen en wij daarentegen vol twijfel zijn. Dit wil niet zeggen, dat wij ons aan een vaste theorie moeten binden, zoals zij dat doen, doch dat de onze onnodigerwijs twijfelachtig is geweest in het verleden, is reeds op velerlei wijzen onomstotelijk bevest.

Om kort te gaan, ons doel is thans om te bewijzen dat Lenin het aan het verkeerde einde had. Hij was ervan overtuigd dat de fouten van het kapitalisme niet hersteld konden worden zonder een gewelddadige wereldrevolutie. Lenin had het zover bij het juiste einde, dat de tekortkomingen van de tegenwoordige wereld twee wereldoorlogen konden ontketenen. Doch het vraagstuk van heden is het vraagstuk van een derde oorlog. Er bestaan gegronde redenen om aan te nemen dat een derde oorlog niet als onvermijdelijk beschouwd behoort te worden en dat het menselijke verstand thans het punt heeft bereikt waarop de mensheid zich niet langer lijdelijk behoeft te onderwerpen aan de willekeurige loop der gebeurtenissen.

Aangezien de communisten aannemen dat de tijd te hunnen gunste zal werken, is voor hen het allereerste probleem om de oorlog uit te stellen. Ten tweede, aangezien de tweede wereldoorlog tot gevolg heeft gehad dat het aantal kapitalistische staten sterk is afgenomen, en in plaats van vijf landen zoals voorheen thans alleen Amerika en Engeland als zodanig beschouwd kunnen worden, is de mogelijkheid van een grote oorlog tussen kapitalistische landen verhoudingsgewijs veel kleiner geworden en de mogelijkheid van een verbond tegen de Sowjets naar verhouding veel groter. Dit maakt het voor Rusland nodig om een politiek te voeren, om zoveel mogelijk anti-Amerikaanse gevoelens op te wekken, teneinde de kansen op een oorlog tussen de kapitalistische staten te vergroten. Ten derde zou de Sowjet-Unie de voorkeur geven aan een militaire oorlog op één front. Zij speelden het klaar om tijdens de tweede wereldoorlog hun deelneming aan de strijd tot één front te beperken, een prestatie welke geen enkele andere regering haar heeft kunnen nadoen.

Vrij-heden

Over alles en nog wat

Het Nederlands Olympisch Comité heeft het nog zelden zo druk gehad als de laatste weken, want in de grote steden zijn voorstellen van burgemeester en wethouders aan de orde ten aanzien van de gemakkelijheidsbelasting en daarbij worden voor alle sportwedstrijden plaats van f 2 eu hoger met 35 % (de overige met 20 % bedreigd).

Nu, wij zijn uiteraard te bedeesd om de heren van het N.O.C. en derzelver adressen aan gemeenteraden tegen te spreken, maar als wij trachten om deze zaak rustig te bezien, dan moeten wij zeggen dat het geld uit de lengte of uit de breedte moet komen en dan willen wij daaraan toch ook gaarne toevoegen dat er talrijke (ook noodzakelijke) belastingen zijn met veel pijnlijker karakter, waaromtrent geen adressen worden geconcipteerd. En dan zouden wij, al schrijvende, ons bijna tot de vraag laten verleiden, waarom nu juist zo'n grote voetbalwedstrijd, voor welke duizenden en duizenden met plezier een tientje of meer neertellen, onder de huidige omstandigheden niet onder een bijzondere heffing mag vallen. Wij houden veel van voetbal en als wij bang waren dat de geanimeerde beoefening van dit spel door zo'n maatregel werd bedreigd, zouden wij er onze stem luidkeels tegen verheffen. Maar dat is niet het geval. In genen dele. En dus zwijgen wij, na, wellicht ten overvloede, te hebben vastgesteld dat het in het algemeen plezieriger zou wezen, als er helemaal geen belasting zou worden geheven, maar dat hiervan de eerste jaren nog wel geen sprake zal kunnen zijn.

Het heeft geruime tijd geduurd voordat onze taalkundige ontwikkeling het niveau had bereikt, waarop men het essentiële onderscheid gaat vatten tussen de woorden allereerst en eerst. Jarenlang — mogen wij wel zeggen — hebben wij in de naïeve overtuiging geleefd, dat het begrip „eerst” afdoende was en het voorvoegsel „aller” daarbij dus geheel overbodig, resp. dwaas. Hoe wij uiteindelijk van deze waan genezen zijn? Wij moesten er dezer dagen weer aan denken, want het kwam door het kievitsei. De ervaring heeft ons immers geleerd, om kort te gaan, dat er telken voorjare vele eerste kievitseieren zijn. Dat slaat nooit over, ook niet in 1948. Het bericht, dat op 18 Maart te Varsseveld het eerste gevonden was, had nauwelijks de lezers bereikt, of reeds vermeldden de bladen, dat reeds op 12 Maart te Lienden het eerste kievitsei was gevonden, en vervolgens vernamen wij geleidelijk, dat van het jaar te Tubbergen, te Giekerk en te Casticum het eerste kievitsei was gevonden. Op die manier is het altijd gegaan, en zo zal het blijven gaan, hoe het voor het overige ook moge lopen in de wereld. En bij zo'n constellatie van menige eerste komen wij vanzelf tot één allereerste, waar of niet?

In een van de Duitse kranten wordt het dagboek van Goebbels gepubliceerd. De redactie van die krant doet dat om er die propaganda-specialist mee in zijn hemmetje te zetten. Want een hoge dunk kan een gewoon mens van de auteur van dat dagboek niet krijgen. Toch ontving die krant eens een brief, anoniem natuurlijk, van iemand die schreef, dat hij en zijn vrienden genoten van de publicaties: zij werden in zijn kring voorgelezen, 's avonds bij kaarslicht en bij het portret van Hitler. Sommigen leren het nooit. Maar dat kaarslicht is goed gezien: wat in nationaal-socialistische kring gebeurde kon immers nooit het daglicht verdragen.

GEDACHTEN

OVER MIDDELBAAR ONDERWIJS

Als schrijver van het artikel in het nummer van 5 Maart, waaronder abusievelijk een M. was gesteld in plaats van P.W. (in een vorig nummer reeds gecorrigeerd. — Red.) las ik met veel belangstelling in het nummer van 12 Maart de op- en aanmerkingen van D. Molenaar.

Ik heb de inderdaad zeer belangrijke factor, welke de heer Molenaar noemt, niet over 't hoofd gezien, doch daarover in het artikel niet gerept. Gaarna wil ik echter deze leemte aanvullen.

Het is mijn vaste overtuiging, dat, voor welke betrekking of ambt ook, slechts een klein deel van de functionarissen de echte gave voor hun werkring hebben.... en kunnen hebben.

Van de ingenieurs, doctoren, leraren, officieren, advocaten enz. enz. beschikt slechts een klein percentage over de zo noodzakelijke aangeboren gaven van geest en hart, alsmede over de vele onmisbare eigenschappen voor hun beroep. Slechts dit kleine percentage bereikt grote resultaten; het andere grote percentage kan niet meer bereiken dan het middelmatige.

Dit zal n.m.m. nimmer kunnen veranderen, omdat zulks in strijd is met de aanleg van de gemiddelde mens, waartoe uiteraard het overgrote deel van het mensdom behoort. De geschiedenis der mensheid wijst zulks voldoende uit.

Als men bovendien zijn eigen opleidingsjaren overdenkt, komt men tot de overtuiging, dat slechts een enkele van de degenen van wie men onderricht kreeg werkelijk bedoelde gave had en daardoor bij de leerlingen in hoog aanzien stond.

Er kan in de richting, door de heer Molenaar aangegeven, ongetwijfeld verbeterd worden, doch het zal blijken

dat dat streven een beperkt resultaat oplevert.

Doch zelfs indien het mogelijk zou zijn, dat door het overgrote deel der leraren aan hoge paedagogische eisen wordt voldaan, ook dan ben ik overtuigd, dat, bij afwezigheid van aanleg bij een belangrijk deel van b.v. 25 tot 30 leerlingen in een klas, voor een leervak, ook de leeraar met volle gave van geest en hart het gewenste (voorgescreven) resultaat niet kan bereiken en dat des te minder waar het gaat om voorgeschreven resultaten in het grote aantal moeilijke leervakken van het M.O. Het spreekt echter wel vanzelf, dat onder die omstandigheden in het door mij voorgesteld leerplan de resultaten toch nog veel groter zullen zijn, dan bij het bestaande systeem.

De door mij voorgesteld reorganisatie zal er n.m.m. in de toekomst zeker komen, eenvoudig, omdat deze zoveel mogelijk rekening houdt met de menselijke aanleg, welke tot het uiterste kan en moet worden benut. Slechts daarin kan de leerling met volle overgave werkzaam zijn en de feitelijk onmisbare vreugde in het werk bereiken.

Indien het tenslotte mogelijk zou zijn in elk leervak voor elke jaar-klasse gelijktijdig les te geven in het max. en min. onderwijs, dan zou in de keuze der vakken de maximum vrijheid voor de leerlingen kunnen worden toegepast, rekening houdende met het aantal voorgeschreven vakken met max. onderwijs. De sterkte der (van enkele) klassen kan daarbij wel is waar groot zijn, doch dit lijkt me bij het gewijzigd systeem geen overwendig bezwaar.

P. WEEDA.

Een belangrijke gemeentelijke begrotingsrede

DE HEER BLIJDENSTEIN IN DE GEMEENTERAAD VAN ENSCHEDA

Bij de debatten over de begroting voor 1947 in de gemeenteraad van Enschede heeft onze partijgenoot A. J. Blijdenstein een rede gehouden, welke zeer de aandacht heeft getrokken. De afdeling Enschede en omstreken van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie zendt ons thans een uitvoerig verslag van deze rede toe, waaraan wij hier — al is zij inmiddels op sommige punten door de feiten achterhaald — gaarne plaats verlenen.

Het communisme

De heer Blijdenstein merkt op, dat de doorbraakpogingen in de landspolitiek van enige tijd geleden, niet veel resultaat hebben opgeleverd. Daaruit blijkt, dat de Nederlander individualistisch van aard is. Men kan het betrouwen of toelichten, in ieder geval geeft het blijk van een zekere karakter- en beginselvastheid, die in het Nederlandse volk leeft. Daarbij valt het meest op de stabiliteit, ook na deze oorlog, van de kerkelijke partijen.

De oude partijen, de S.D.A.P., de V.D.B. en de Liberale Staatspartij zijn verdwenen, om van de N.S.B. maar niet te spreken. Van de eerstgenoemde drie organisaties ging de doorbraakpolitiek uit. Het eerste resultaat is geweest de Partij van de Arbeid en de Partij van de Vrijheid. Over de verkiezingsuitslag zijn de beide partijen niet tevreden. De enige partij, die op markante wijze voortuit is gegaan, is de Communistische Partij. De eerste oorzaak, welke daartoe geleid heeft, is een bepaald soort propaganda, die spreker altijd sterk aan die van wijlen Göbbels en Hitler doet denken. De tweede is de succesrijke oorlogvoering door het onder alle omstandigheden hoog geprezen en vergode Sowjet-Rusland. Ook spreker heeft respect voor de wijze, waarop Rusland de oorlog heeft gevoerd. In de derde plaats is er de normale verschuiving naar links na een langdurige en zwaar te dragen oorlog. En in de vierde plaats het verlies, aan welvaart en het groot gebrek aan woonruimte en aan allerlei normale gebruiksartikelen voor alle lagen der bevolking, doch welke de laagst betaalden het zwaarste treft.

De communistische propaganda werkt met de slogan „hogere lonen en lagere prijzen”. Dat dit een economische absurditeit is, doet er niet toe. Jan met de Pet kan zo iets toch niet bevatten. Doch wat werkt op de eenvoudige van geest sterker dan wanneer hem voorgespiegeld wordt, dat hij toch zo'n bijzondere kraan is en veel meer gold behoort te verdienen? En dat er vele anderen zijn die meer of soms aanmerkelijk meer aan loon beuren dan hijzelf? Over het feit, dat die anderen dan ook vrijwel steeds over veel grotere capaciteiten, energie en kennis beschikken, wordt nooit gepraat. Het is het beproefde systeem van Göbbels: uitbundig prijzen van eigen woorden of daden en plannen, verguizen van de tegenstander bij alles wat deze zegt of doet en niet te vergeten het dood-zwijgen hiervan, wanneer men het goede ervan niet kan gebruiken kan ontkenen. Het dagblad De Waarheid munt bijzonder uit in verdraaiing of wegromfelen van de ware toedracht van zaken, wanneer zulks in de kraam te pas komt. Het is dan ook in de eerste plaats propaganda-organen en munt allerminst uit door een snelle en juiste, laat staan uitvoerige nieuwsverzorging. Op de duist lijkt dit spreker uitermate vervelend voor de lezer, die (telkenmale — ook alweer systeem Hitler en Göbbels — hetzelfde voorgekauwd krijgt en dan deze brallende spijze mag slikken. De gemiddelde Nederlander is nu eenmaal geen Duitser, die alles gedwee slikt. Indien het slechts voldoende vaak herhaald wordt. Het succes van de nazi-propagandamachine in Nederland voor en vooral tijdens de bezetting was ten slotte maar uiterst gering. Bij toenemende welvaart in Nederland krijgen de communisten hier geen kans. Het communisme moet in troebel water kunnen vissen. Het is een totalitair systeem, waarbij de vrijheid van denken en handelen van ieder individu, behalve van de weinigen die de lakens kunnen uitdelen, volkomen verloren gaat. En die vrijheid is juist het allerhoogste goed van de mens. Wanneer men dit nog niet had geweten, heeft het nazi-regime hier te lande het wel kunnen leren. Persoonlijk kan spreker geen wezenlijk verschil zien tussen nazi-isme en communisme.

Het communisme vindt zichzelf uitermate progressief. Wat is eigenlijk progressiviteit? Naar sprekers oordeel betekent progressiviteit: bevordering der algemene welvaart en het omhoog sterven der aanwezige culturele stromingen. Het communisme heeft echter niet het minste belang bij een grotere welvaart in het huidige Nederland. Dat zou slechts zijn ondergang in elk geval sterke achteruitgang betekenen. Daarom worden alle wilde stakingen, al zijn zij ook nog ongegrond, steeds met veel animo gesteund. Daarom moet Indië los van Nederland, onder het voorwendsel dat alle andere partijen slechts imperialisten zijn. Of als een gevolg daarvan een slordige paar miljoen Javanen en Madoe-rezen een ellendige hongerdood sterven, is volkomen bijzaak. Inmiddels heeft indertijd Rusland het kleine Finland de oorlog verklaard en het na de oorlog een flink stuk land afgenomen. De Baltische Landen werden eveneens zonder meer ingelijfd. Naar de mening van de bewoners wordt niet gevraagd. Rusland zou

gaarne de baas spelen over Turkije en Griekenland vanwege hun strategische positie. Het heeft het mandaat opgeëist over de voormalige Italiaanse koloniën. Het zwaait de scepter in Roemenië, Zuid-Slavie, een deel van Oostenrijk en thans ogenschijnlijk ook in Hongarije. Het zou gaarne de oliebronnen van Perzië beheersen. Dat alles is natuurlijk helemaal geen imperialisme. Het spruit voort uit pure goedheid des harten en de beste bedoelingen, als men De Waarheid er op naslaat. Ook ten aanzien van het mandaat over Eritrea en Tripolis. Maar wanneer Nederlanders niet geneigd zijn zo zonder meer al hun sedert ruim 300 jaren in Indië verworven voorrechten prijs te geven, dan zijn zij natuurlijk imperialisten van het laagste allooi. Spreker begrijpt daar de logica niet helemaal van.

En dan is het een schandalige verkwisting, wanneer er troepen naar Indië worden gezonden. Doch nog nimmer heeft spreker gehoord, dat het perfecte en zachtvaardige Rusland zijn enorme oorlogsleger reeds geheel of althans maar voor een aanzienlijk gedeelte sinds de beëindiging van de oorlog met Duitsland heeft afgedankt.

Een feit is dat Indië het voorlopig absoluut niet kan redden zonder de beproefde leiding der veel kundiger en ervaren Hollanders. De intellectuele bovenlaag bij de inheemse bevolking is vooralsnog veel te gering in aantal om behoorlijk leiding te kunnen geven. Ook spreker is van oordeel, dat het daar naar toe moet, maar het kan niet ineens. Toen de vorige burgemeester door ziekte zijn plaats voortijdig moest inruimen, ging men er ook niet toe over een leerling van de eerste klasse der lagere school als zijn opvolger uit te kiezen. Integendeel, men koos de directeur van een hogere burgerschool, een man weliswaar zonder burgemeesters-, doch met een behoorlijke dosis levenservaring. En zo liggen de zaken in Indië naar verhouding evenzeer.

Een van sprekers grootste bezwaren tegen de Nederlandse Communistische Partij is wel de slaafse gehoorzaamheid ten opzichte van Rusland. Dat geldt trouwens voor alle niet-Russische communistische partijen. Zij vormen Ruslands vijfde kolonne in het buitenland en zullen steeds tegen hun eigen landsbelang in handelen, wanneer de meester in het buitenland dat gewenst acht. Spreker is ervan overtuigd, dat wanneer Rusland ooit Duitslands voorbeeld van 1940 mocht volgen, de Russen hier te lande door de Nederlandse communisten met gejuich zouden worden binnengehaald, net zoals indertijd tijdens de Franse Revolutie de patriotten het deden met de Franse indringers en zoals de N.S.B. het kortelings nog heeft vertoond. Het is: Vadertje Stalin beveel, en wij volgen. Doch degenen die bij de laatste verkiezingen hun stem aan de C.P.N. hebben gegeven, mogen dit alles nog wel eens goed overdenken, wanneer zij opnieuw ter sterbens trekken.

De heer Van het Reve zou gaarne door het gemeentebestuur bevorderd zien, dat groepen Nederlanders naar Rusland gaan om daar eens en passant een machtige indruk op te doen van het doen en laten in die heilstaat. Spreker vindt dat een prachtig idee: Maar dan ook op de basis van wederkerige uitwisseling.

Laten toch vooral zoveel mogelijk Russische onderdanen in het Westen een kijkje komen nemen. Spreker zal hen gaarne de werkplaatsen en fabrieken, de ziekenhuizen en ziekenfondsen, de schouwburg- en concertzalen — dit laatste helaas nog niet in Enschede — de maatschappelijke instellingen, wandelparken, woningen, wegen en bruggen, verkeersmiddelen, voedselpakketten, radiotoestellen, scholen, couranten en tijdschriften enz. enz. in Nederland tonen.

Ook zijn eigen fabriek wil spreker gaarne voor hen openstellen en desgewenst mag ook de heer Van het Reve zich met genoegen bij zo'n gezelschap aansluiten. Spreker heeft zelfs echter zo'n idee dat het enthousiasme voor een dergelijke uitwisseling in de opperste leiding van Sowjet-Rusland wat minder groot zal zijn dan zulks thans klaarblijkelijk bij de heer Van het Reve het geval is. Spreker denkt, dat zij hun onschuldige mensen nog maar liever wat aan de andere kant van het befaamde ijzeren gordijn zullen vasthouden.

De Nederlandse communisten fulmineren steeds met grote heftigheid tegen de hier bestaande gedifferentieerde beloning naar prestatie. Doch het is een wel vaststaand feit, dat de verschillen in Rusland nog veel markanter zijn dan in West-Europa. Het is waar: persoonlijke kapitaalvorming is in Rusland op de duur nauwelijks mogelijk, daar bij overlijden, naar spreker meent, alle bezit aan de staat komt. In Nederland is die kapitaalvorming overigens ook zo eenvoudig niet meer. Daar draagt de fiscus wel zorg voor. Doch wat schuilt er voor misdadigs in, wanneer in Nederland iemand,

dank zij hard werken, veel energie en een scherp verstand, zijn positie kan verbeteren en in het gunstigste geval, dank zij de nodige zuinigheid, een deel van zijn inkomen op zij weet te leggen? Dan is hij door communistische bril gezien een kapitaalbezitter en dus een infame uitzuiger en parasiet. En wanneer men een soortgelijk proces nu maar voldoende tegenwerkt en beschimpet, dan verovert men daarmee automatisch het brevet van progressiviteit? Hoe eenvoudig eigenlijk! Maar men moet er maar op komen. Willen de communisten daarentegen in het geweer komen tegen hen, die op een onereuse wijze aan hun bezit zijn gekomen, dan zal men spreker aan hun zijde vinden. Doch in de communistische lectuur kan men nergens ontdekken, dat er een verschil bestaat tussen goede en kwade kapitalisten.

In Rusland was het vroeger onder het tsarisme ook zo leuk niet. Politieke tegenstanders die lastig werden, werden uitbesteed in het barre Siberië en de meesten zag men nooit terug. In feite een soort concentratiekampensysteem uit de negentiende eeuw.

Doch wat doen de huidige Russische machthebbers?

Precies hetzelfde. De communisten bazuinen overall rond, dat zij zulke voortreffelijke democraten zijn.

Doch wat is het eerste kenmerk der democratie?

Recht op vrije meningsuiting en als uitvloeiend daarvan partijvorming. Vindt men deze rechten in het huidige Rusland? Het lijkt er niet op. Het sovjet-systeem is een totalitair stelsel bij uitstek.

Een tegenpartij wordt niet geduld. Bij verkiezingen is slechts één lijst toegestaan: de communistische. De hoogste macht ligt bij de geheime staatspolitie. Is er enig verschil te zien met het nationaal-socialistische systeem?

De Communistische Partij trekt thans partij van het hier bestaande democratische verkiezingsstelsel en maakt, er desgewenst misbruik van, net als voorheen de N.S.B. Doch zodra de communisten hier eenmaal het heft in handen zouden hebben, zou het uit zijn met alle andersdenkende partijen. Zij zouden tot staatsgevaarlijk worden verklaard, haar bezittingen zouden door de heren communisten worden ingepikt en de knapste leiders zouden op de een of andere manier onschadelijk worden gemaakt. Het zou uit zijn met andersgezinde dag- en weekbladen en verenigingen en de religie zou ondergeschikt gemaakt worden aan de communistische machthebbers. Kortom, Nederland zou één grote gevangenis worden, alwaar het nog alleen maar mogelijk zou zijn door communistische neugaten vrij adem te halen en ook dat laatste zou nog niet eens zeker zijn. Tallozen zouden hierbij verstikken.

Het communisme is een uiterst verderfelijke leer en heeft in wezen met de geschilpunten tussen kapitalisme en socialisme maar weinig uit te staan. Andere punten van wrijving, met name ten aanzien van het meest kostbare bezit, de persoonlijke en geestelijke vrijheid, wegen veel zwaarder. De tegenstanders, momenteel altijd nog ca. 90% der Nederlandse bevolking, zullen deze pest moeten bestrijden met alle geoorloofde geestelijke en materiële wapenen, waarover zij kunnen beschikken.

De P. v. d. A.

Een socialisme van heel wat beter en eerlijker gehalte staat de Partij van de Arbeid voor. Ten aanzien van menig programmapunt dezer partij kan ook sprekers partij, evenals vele overige partijen, meegaan. Hierbij denkt spreker aan een aantal sociale voorzieningen, aan de sympathie voor de arbeidersverenigingen, die bona fide geacht kunnen worden en die voor haar houding tijdens de na-oorlogse periode, welke van grote wijsheid en gevoel voor verantwoordelijkheid getuigde, ook van sprekers zijde wel eens een woord van erkentelijkheid mogen horen. Het zal geen verbazing wekken, dat spreker de onder communistische leiding staande E.V.C. vooralsnog niet tot deze groep van organisaties vermag te rekenen. Zijn kijk op cultuur en onderwijs is vrijwel identiek met die van de Partij van de Arbeid. En zo zouden er nog wel meer punten van overeenkomst zijn aan te wijzen, die een goede samenwerking te allen tijde mogelijk maken. Het gros der aanhangers van de Partij van de Arbeid zijn ook zonder twijfel democraten in de werkelijke zin des woords. Met opzet zegt spreker hier het gros. Want vrij recentelijk is er iets voorgevallen, hetwelk spreker persoonlijk zeer heeft getroffen, om niet te zeggen: heeft, doen schrikken. Naar aanleiding van een passage in het jaarverslag van de Robaver, die zijn goedkeuring niet kon wegdragen, heeft het Kamerlid van de Partij van de Arbeid, de heer Hofstra, vragen gericht tot minister Lieftinck, waarin hij op grond van die passage vroeg nationalisatie van de grote banken. Lieftinck wees het beleefd, doch zeer duidelijk af. Gelukkig! Dit kan nooit een motief zijn voor nationalisatie. Doch wat is nu het zeer bedenkelijke van dit gehele geval? Een hoofdartikel in Het Vrije Volk ter verdediging van het standpunt van de heer Hofstra. Hierop is gekomen een waardig en goed gedocumenteerd tegenbetoog van de heer Oud. Verder heeft niemand der partijleden zijn stem er in het publiek tegen verheven. Althans, spreker is zo'n uiting niet tegengekomen. Dit alles betekent niets meer of minder dan aantasting van het recht van vrije

Partij van de Arbeid zwijgt in duizend talen. Opmerkelijk is voorts, dat de twee openbare protesten komen uit de hoek van die leden, die vroeger geen lid waren van de voormalige S.D.A.P.

Een ander punt, waarover de inzichten uiteen lopen, is de kwestie van de socialisatie van de bedrijven, of althans van sommige bedrijven van grote omvang. Naar sprekers overtuiging leidt zij tot vermindering van de productie en dus van de welvaart. Particulier initiatief, hoewel natuurlijk niet ongebreidelde en aan bepaalde normen onderworpen, zal steeds het meeste nut afwerpen. Het strookt nu eenmaal het meest met bepaalde algemeen-menselijke eigenschappen. In nauw verband hiermede staat de voorkeur voor het begrip „geleide economie”. Oppervlakkig gezien zit daar wel wat in. Het lijkt zo mooi om alles van bovenaf te regelen en zoveel mogelijk in één hand of in een paar gecentraliseerde handen te houden. Doch het grote bezwaar zal steeds blijken te zijn, dat die paar handen, hoe capabel ook, de enorme hoeveelheid stof die zij verwerken moeten, niet aankunnen. Dus moet men veel aan lagere instanties overlaten, terwijl men uiteindelijk toch zelf de eindbeslissing in eigen hand wil blijven houden. Dit heeft wederom een tweeledig gevolg: pogingen tot omkering van deze lagere en dus niet al te hoog betaalde ambtenaren door minder scrupuleuze bedrijfsleiders — en die zijn er helaas ook — en voorts een zeer omslachtige en langzame afdoening van zaken. Deze na-oorlogse periode levert daar dagelijks de bewijzen van. Dit alles in twee woorden uitgedrukt: corruptie en ambtenarij. Dat laatste — en trouwens eigenlijk ook het eerste — is niets voor Nederlanders. Het gevaar is, dat ook de bedrijfsleider een soort ambtenaar wordt tegen wil en dank, waardoor het karakter van ondernemer in de werkelijke zin des woords, dus van de man die snel weet te besluiten en te handelen en daarvoor ook alleen de soms zeer zware verantwoordelijkheid op zich heeft te nemen, verdwijnt. Ook bedrijfsleiders maken fouten op gezette tijden, geen hunner zal het mogen ontkennen, doch bij een van bovenaf gedrigende economie zullen evenzeer fouten gemaakt worden en zij zullen bovendien oneindig meer kwaad doen. Men vergeet trouwens, dat ook de machtigsten der aarde geen macht kunnen doen gelden over de weersgesteldheid — men denke slechts aan de afgelopen winter — misoogsten en natuurrampen, laat staan het hoofd van een staatsplannbureau. Het slotstuk der geleide economie is onherroepelijk de politiestaat.

De Indische politiek

Ook de Indische politiek van de Partij van de Arbeid heeft de bewondering van sprekers partij niet kunnen wegdragen, en dit geldt uiteraard eveneens voor die van de Katholieke Volkspartij. Persoonlijk twijfelt spreker geenszins aan de goede bedoelingen, die daarbij bij velen hunner leiders en leden hebben voorgezeten. Er is hier geen kwade trouw in het spel. Bovendien kan geradelijk worden toegegeven, dat een juiste visie op het Indische vraagstuk voor hen, die niet geheel insiders ten deze zijn, vaak uiterst moeilijk is geweest. Buitenlandse factoren, buiten de normale gezichtskring vallende, en onvoldoende voorlichting van „the man in the street” hebben zeker een rol gespeeld. Doch de Nederlandse onderhandelaars zijn zeker beneden de maat gebleven. Hun tegenstanders, Sjahrir c.s., hebben het er tot nog toe heel wat beter en handiger afgebracht. Bovendien was ten deze de Nederlandse propaganda in het buitenland steeds allerbedroevendst. Met idealistische motieven alleen komt men bij aangelegenheden als deze nu eenmaal niet heel ver, zeker niet bij gewiekste tegenstanders, die zo'n kwestie volkomen zakelijk bekijken en er uit trachten te halen wat er in zit. Voorts laat men een man als de communist Berend Blokzijl rustig naar de binnenlandse van Java vertrekken om hem daar tegen de leiders der Repoebliek te laten verklaren: „Rekken jullie de onderhandelingen maar zoveel mogelijk, want Nederland is bijna aan het einde van zijn krachten en kan binnenkort onmogelijk de strijd meer voortzetten”.

Een vaste lijn heeft bij de onderhandelingen vrijwel geheel ontbroken. Telkens moesten er weer concessies gedaan worden en achtereenvolgens verlieten de heren De Boer, Verzijl en Posthuma de commissie-generaal, inziende dat het zo niet langer meer kon. Men ziet op tegen de uiterste noodzaak, gewapend geweld en naar sprekers oordeel terecht, doch verkondigd dit zo luid van de daken, dat de tegenpartij, die dit alles evengoed hoort als iedereen, natuurlijk tot de conclusie komt: Ze durven het toch niet te doen”. Zelfs nu, terwijl commissie-generaal en regering eindelijk en voor het eerst een krachtig geluid hebben doen horen, hetgeen op de tegenpartij van merkbare invloed was, stuurt de Partij van de Arbeid een tweeslachtig manifest in de wereld, op welks bedenkelijke inhoud al wederom door partijgenoot Oud met klem wordt gewezen. Het zal spreker benieuwen, hoe lang de heer Oud zich nog in dit partijverband zal blijven thuis voelen.

De kerkelijke partijen zijn in feite zichzelf gebleven. Men kan dit betrouwen of toelichten, het feit ligt er nu eenmaal. De leden van de Partij van de Vrijheid, hoewel grotendeels zeker niet a-religieus, zijn echter van mening, dat politiek en religie gescheiden dienen te blijven. Hun samengaan geeft dikwijls aanleiding tot gewrongen verhoudingen.

De P. v. d. V.

De beginselen van de Partij van de Vrijheid kunnen het beste gekenschetst worden door de begrippen: Arbeid, Vrijheid en Verantwoordelijkheid. Vrijheid, doch aan ethische en praktische normen gebonden. Arbeid, doch geen slavernij.

(Zie voor vervolg blz. 5.)

Ver
mog
van
moe
hed
verv
beho
cont
nime
gest
trac
men
heid
draa
van
door
siev
gege
bij v
verb
te
cons
ker
wor
al g
laats
gesla
aante
doch
In z
ea m

De
land
lopig
schul
eerst
ting
ook
Wan
zou
feite
vroeg
zal
als S
mede
overd
nog
altha
Teg
bevol
rustb
Volk
chen,
wege
bewo
voldo
ruim
lijk v

Toc
blik,
punt
Nede
tig, b
zelfst
oorlo
vruch
doorg
den
den
voudi
onopi
hebb
hulde
Veel
veel
der, c
wede
verlo
buitel
neer
tegen
delijk
weer
in de
en he
loop
koms
waar
gulde
speler
de be
daarb
band
zijn,
en he
se pl
meest
den t
niet v
ten ir
Komt
ner z
hoofd
en zu
evene
utopie
al he
ander

De
Ensch
indust
weer
beil r
weefg
het b
dauw
beer v
perso
meisje
helfak
baar
de fa
let
thans
soort
gema
dwijn
aan e
leven
kan l
grond
huisc
aan e

lijke begrotingsrede

(Vervolg van blz. 4.)

Verantwoordelijkheid, d.w.z. zo weinig mogelijk leven van en door de steun van derden. Tegenstanders worden niet moe om bij alle voorkomende gelegenheden spreker en zijn politieke geestverwanten te doodverven als liberaal en behoudend. Op zichzelf is dit al een contradictie in terminis. Doch vrijwel nimmer wordt deze kwalificatie alsdan gesteund door enige bewijsvoering, en tracht men dit wel te doen, dan schroomt men doorgaans niet om de werkelijkheid naar eigen goedvinden te verdraaien. De Kamerfractie van de Partij van de Vrijheid heeft overigens geregeld door woord en daad van haar progressieve en opbouwende gezindheid blijke gegeven. Het streven dezer partij is er bij voortdurende op gericht het slechte te verbeteren of te elimineren en het goede te behouden. Wil men dit laatste ook conservatisme noemen, dan kan dit spreker koud laten. Niet alles wat nieuw wordt gepresenteerd, is daarom alleen al goed of beter, al zijn er ook na deze laatste oorlog weer talloze uit het lood geslagenen, die het tegendeel willen aantonen. Zij menen het wellicht goed, doch kunnen doorgaans slecht denken. In zijn diepste wezen verandert de mens en met hem de wereld niet zoveel.

Zorgelijke toestand

De economische toestand van Nederland is hoogst zorgelijk en zal dat voorlopig wel blijven ook. Dat is niet de schuld van Nederland zelf, maar allereerst een gevolg van de Duitse bezetting en plundering op grote schaal en ook van de gewijzigde situatie in Indië. Wanneer Indië geheel van Nederland zou worden losgescheurd, is het in feite ondenkbaar, dat ons land zijn vroegere welvaart ooit nog eens terug zal zien. De bewonderaars van lieden als Soekarno, Hatta, Sjahir en hun medestanders mogen dit nog wel eens overdenken. Minister Liefstuck heeft er nog pas blijk van gegeven, dat hij het althans wel beseft.

Tegen alle verdrinking in neemt de bevolking van Nederland op schier onrustbarende wijze toe; de Katholieke Volkspartij zal dit ongetwijfeld toejuichen, doch staan haar de middelen en wegen om alle huidige en toekomstige bewoners van het kleine Nederland aan voldoende voedsel, arbeid en woonruimte te helpen wel voldoende duidelijk voor ogen?

Lichtpunten

Toch, bij alle narigheid van het ogenblik, vallen er ook nog wel enige lichtpuntjes te ontdekken. Ten slotte zijn de Nederlanders een werkzaam, evenwichtig, behoorlijk ontwikkeld, intelligent en zelfstandig denkend volk. Er is na deze oorlog door tallozen intensief en met vrucht geploeterd en gewerkt onder doorgaans zeer moeilijke omstandigheden. Enerzijds door hen die leiding hadden te geven doch ook door vele eenvoudige lieden en arbeiders, die vaak onopgemerkt hun relatief zware taak hebben verricht. Een woord van warme hulde wil spreker hun hier brengen. Veel blijft er nog te wensen over en veel gaat in een te langzaam tempo verder, doch niettemin slaat Nederland qua wederopbouw van al het vernielde en verloren gegane in vergelijking tot het buitenland lang geen gek figuur. Wanneer de omstandigheden niet te veel tegenwerken, zal Nederland het uiteindelijk vermoedelijk ook ditmaal nog wel weer rooien. Een zeer belangrijk punt in dezen zal blijken te zijn de kosten van het levensonderhoud hier te lande en het daarbij onmiddellijk aansluitende loonpeil. Dit in verband met de toekomstige broodnodige export. Ook de waardevermindering van het ruilmiddel, de gulden, zal daarbij een voornamelijk spel spelen. Een zo spoedig mogelijk sluitende begroting en betalingsbalans moeten daarbij steeds voor ogen staan. In verband met dit laatste zou het gewenst zijn, dat voortaan diviezensmokkelarij en het maken van onnodige buitenlandse plezier- en vacantiereisjes op de meest krasse en medogenlose wijze worden tegengegaan. Spreker kan de indruk niet van zich afzetten, dat de autoriteiten in deze veel te slap zijn opgetreden. Komt dat soms doordat sommigen hunner zelf niet vrij zijn van boter op hun hoofd? En verder blijven hard werken en zuinig leven het parool. Sparen is eveneens uiterst gewenst, doch blijft een utopie, wanneer de overheid vrijwel al het gespaarde weer op de een of andere wijze wegbelast.

De textielindustrie

De belangrijkste bestaansbron van Enschede en Twente is wel de textielindustrie. Ook zij komt geleidelijk aan weer op gang, al werd het voor-oorlogse peil nog geenszins bereikt. Gebrek aan weefgarens, vroeger voor een deel uit het buitenland afkomstig en thans nog nauwelijks leverbaar, speelt daarbij een zeer voornamelijk rol. Gebrek aan geschoold personeel al evenzeer, voornamelijk meisjes en vrouwen. De leiding der textielindustrie zal er meer dan voorheen naar moeten streven, dat het werk in de fabriek aantrekkelijker wordt voor het arbeiderspersoneel, waardoor de thans nog aanwezige aversie tegen dit boort werk, een gevolg van vroeger gemaakte fouten, geleidelijk aan zal verdwijnen. Spreker denkt daarbij allereerst aan een behoorlijk loon, waarvan men leven kan en ook nog eens iets op zij kan leggen, aan het gebruik van goede grondstoffen, waarmede de tarieven ruimschoots gehaald kunnen worden, aan een vlot lopende organisatie binnen

sociale verzorging van die gezinnen die het nodig hebben. Een groter bedrijf zonder een speciale personeelsafdeling en maatschappelijke werkers ten behoeve van het personeel past niet meer in deze tijd en de leiding geeft daarmede blijke weinig of niets van haar taak te begrijpen. Voorts denkt spreker aan prettige werk- en schaftlokaliteiten, goede hygiënische voorzieningen, aan een strikt rechtvaardige behandeling van hoog en laag te allen tijde enz. enz. Een goede oude-dagsverzorging behoort tot de taak van iedere bedrijfsleiding. Het streven dient er op gericht te zijn in de toekomst werkloosheid, die afschuwelijke onzekerheidsfactor in het arbeidersleven, zo goed mogelijk tegen te gaan. De financiële stabiliteit dient mede in verband hiermede steeds te prevaleren boven het uit te keren dividend aan de aandeelhouder. Steeds kome het bedrijf nummer één, die er dagelijks in werken nummer twee en dan pas hij, die het geld heeft gefourneerd, dus de aandeelhouder.

De meeste textiel fabrieken hebben thans weer het stadium bereikt, dat er met winst gewerkt wordt, nadat sommige tijdens de oorlog vaak grote verliezen hebben geleden vanwege de veel te geringe productie. Doch veel geld zal er nodig zijn in de naaste toekomst om de bedrijven te vernieuwen of althans te moderniseren, willen zij ook later de concurrentie met het buitenland op afdoende wijze kunnen volhouden. Het is te hopen en ook wel grotendeels te verwachten, dat het merendeel der leiders van de gewestelijke en plaatselijke industrie dit alles zal beseffen en trachten uit te voeren.

Lof voor het gemeentebestuur

Op en voor het beleid van het huidige gemeentebestuur heeft spreker nauwelijks kritiek en veel lof. Het is niet de schuld van het college van burgemeester en wethouders, dat deze gemeentebegroting ook thans nog niet sluitend gemaakt kan worden. Gelukkig is het tekort verhoudingsgewijze nog niet al te verontwaardigend, mede dank zij een vroeger gevoerd zuinig beleid. De financiële verhouding tussen Rijk en gemeenten dient zo spoedig mogelijk ten gunste der gemeenten gewijzigd te worden, opdat de gemeentelijke autonomie als van ouds weer tot haar recht zal kunnen komen. Het grootste huidige lokale probleem is ongetwijfeld de woningnood. Spreker

VERSPREIDE COMMENTAAR

Puzzles der geleide economie

De wegen waarlangs onze schaarste-economie zich beweegt zijn even tarrijk als onoverzichtelijk. Ongetwijfeld moet het bestaan van een dergelijke schaarste-economie worden beschouwd als een na-oorlogs verschijnsel, dat wij helaas niet geheel en al kunnen uitbannen. Dit wil anderzijds echter gezins zeggen, dat de regering tot taak heeft dit stelsel slaafs te volgen, of erger nog, in de hand te werken.

Integendeel, een opruiming van een dergelijk funest stelsel moet zo veel mogelijk worden bevorderd. Helaas moet worden geconstateerd, dat van een streven in laatst bedoelde zin, niet veel is te bespeuren. Men krijgt veeleer de indruk, dat de schaarste-economie een dankbaar oefenmateriaal is teneinde het, voornamelijk door de Partij van de Arbeid, zo bewonderde stelsel der geleide economie in de toekomst beter te kunnen introduceren.

De tegenstrijdigheden bij het huidige stelsel zijn intussen niet van de lucht. Wij zullen er op het ogenblik niet dieper op ingaan, doch ons beperken tot het signaleren van de feiten.

Zo heeft de regering dezer dagen bekend gemaakt, dat de schoenen op de bon blijven. Zeer zeker geen prettige mededeling, doch men zou er vrede mee kunnen hebben indien men niet in de kringen van de vakgroepen en detailhandel van de schoenenindustrie een geheel tegenovergesteld oordeel zou kunnen vernemen. Thans staan hier twee partijen lijnrecht tegenover elkaar. Het publiek kijkt lijdzaam toe en begrijpt er niets van aangezien de regering in gebreke blijft haar standpunt toe te lichten en de argumenten van de vakmensen uit de schoenenbranche te ontzenuwen.

Een dergelijke gang van zaken doet zich voor bij de textieldistributie. Hier schijnt echter het verschil van opvatting te bestaan tussen de bedrijfsgroep enerzijds en de detailhandel anderzijds. De bedrijfsgroepen zegt verruiming van de textieldistributie door middel van z.g. „punten-injecties“ is onmogelijk. De detailhandel beweert dat zulks niet alleen mogelijk, doch zelfs noodzakelijk is.

En zo neemt het aantal puzzles met de dag toe. Nogmaals wij erkennen de bijzondere omstandigheden waarin wij thans leven en bij de beoordeling van al deze raadselen zijn ongetwijfeld enige soepelheid en veel begrip nodig.

Op 1 April a.s.

wordt de ADMINISTRATIE VAN HET PARTIJBLAD der V. V. D., voortaan genaamd

„Vrijheid en Democratie“

VERPLAATST

VAN UTRECHT

NAAR AMERSFOORT

Het nieuwe adres luidt dan:

ADMINISTRATIE WEEKBLAD

„Vrijheid en Democratie“

Postbus 43 - AMERSFOORT - Tel. 5289 (K. 3490)

heeft de indruk, dat het gemeentebestuur geen poging ongedaan laat en zal laten om in de ergste nood zo spoedig mogelijk te voorzien.

Een woord van kritiek moet spreker echter nog van hart. Bij de laatst gehouden wethoudersverkiezingen werd zijn fractie buiten het daarvoor plaats gehad hebbende overleg gehouden. Al is de fractie niet talrijk, zo heeft zij dit niettemin betreurd en ook niet als getuigende van een democratische gezindheid aangevoeld. Bovendien heeft zij het gevoel, dat zij deze miskenning ook niet verdiend heeft. Al heeft zij al sinds vele jaren geen aanspraken doen gelden op een wethouderszetel, zo meent zij toch steeds op opbouwende wijze aan de raadsvergaderingen en commissiebijeenkomsten te hebben deelgenomen en zich nimmer te hebben laten verleiden tot obstructie of onwaardige kritiek. Deze houding is ook voor de toekomst harezijds gewaarborgd. Spreker hoopt en verwacht, dat men daarmede voortaan wat meer rekening zal willen houden.

Vereniging van Staten- en Raadsleden der V.V.D.

De Vereniging van Staten- en Raadsleden der Volkspartij voor Vrijheid en Democratie houdt Zaterdag 3 April a.s. haar jaarlijkse vergadering in het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te Utrecht.

Na afdoening van huishoudelijke zaken zullen in de middagvergadering het woord voeren de heer J. J. Hornstra, architect B.N.A. en lid van de commissie voor kunstzaken van de V.V.D. over: „sanerings- en uitbreidingsplannen uit stedenbouwkundig oogpunt bezien“ en dr. J. C. van Zoelen, lid van de Amsterdamse gemeenteraad en stafchef van de Amsterdamse vrijwillige hulppolitie over: „De praktijk van de (reeds bestaande) Amsterdamse vrijwillige hulppolitie.“

economische politierechter te Zwolle verantwoord voor het feit, dat zij niet aan het stopteken van de C.C.D. hadden voldaan en waren doorgereden. De officier van justitie achtte de verdachten inderdaad strafbaar en eiste een flinke boete. De economische politierechter mr. J. C. van Hasselt was echter een geheel andere gedachte toegedaan. Hij achtte het rode lichtje niet voldoende. „Wanneer ik zelf s'avonds in een auto zou zitten en er stond iemand op de weg met een rood licht te zwaaien dan dacht ik er niet aan te stoppen. Dit zou veel te riskant zijn. Wie weet welk kwaadwillig individu zich van het rode licht zou bedienen om mij te kunnen beroven“, aldus de politierechter. Hij gaf de automobilisten gelijk en sprak hen vrij. De officier van justitie voorzag een ernstige ondermijning van het prestige van de C.C.D. wanneer deze uitspraken in ruime kring bekend zouden worden.

Enige tijd later kwamen weer dergelijke gevallen voor een andere politierechter die er evenwel anders over dacht en de overtreeders veroordeelde tot f 200 boete.

Het laatst kwam een soortgelijk geval voor de politierechter te Schiedam. Ook in dit geval had de chauffeur doorgereden. De politierechter was van mening, dat de chauffeur wel degelijk had moeten stoppen, doch hij voelde iets voor het verweer van de verdachte die vertelde, dat hij het niet gedurfd had. De man werd schuldig verklaard zonder oplegging van straf. In dit geval was de officier van oordeel dat helaas de toestand op de Nederlandse wegen onveilig moet worden geacht en dat de ambtenaren van de C.C.D. zich onmiddellijk en eigener beweging moeten legitimeren.

Met dit al moet hier worden gesproken van een hoogst ongewenste toestand. Immers, blijkens een uitspraak te Zwolle gedaan, staat het geenszins vast, dat een automobilist bij niet stoppen niet tot boete zal worden veroordeeld.

De schuld ligt o.i. dan ook bij de regering die er of voor zal moeten zorgen, dat de ambtenaren des avonds door politieagenten worden bijgestaan of maatregelen zal moeten nemen dat de C.C.D. ambtenaren de uniform en de bevoegdheden van een politieagent krijgen.

De toestand, zoals die op het ogenblik is, moet volkomen onhoudbaar worden geacht. Immers, elk redelijk denkend mens zal de automobilist die des avonds weigert voor een willekeurig lichtgezwaaie te stoppen, geen ongelukkig kunnen geven. Doch anderzijds hebben de ambtenaren van de C.C.D. tot taak hun plicht naar behoren te vervullen. Daarom zijn afdoende maatregelen met betrekking tot dit probleem dringend gewenst.

Dit neemt niet weg, dat al deze raadselen afschrikkende voorbeelden vormen die ons allerminst geschikt voorkomen als een aanmoediging en stelsel der geleide economie op vrijwillige grondslag.

Tempo, tempo!

Het blad „De Industrie“ maakt o.m. melding van het volgende:

In Februari 1947 wendde een Braziliaans importeur zich tot ons gezantschap voor de invoer van een zeer groot aantal stuks van een bepaald artikel uit Nederland.

Het Departement van Economische Zaken weigerde echter deze uitvoer op grond van onvoldoende binnenlandse voorziening van bedoeld artikel (de betrokken industrieur stelt, dat deze uitvoer zuiver additioneel had kunnen geschieden).

In September 1947 veranderde het Departement van inzicht en een secretaris van genoemde ambassade, die op dat moment hier te lande vertoefde, wakte de betrokken fabrikanten op (met succes) om aan deze exporttransactie deel te nemen. Genoemde secretaris wist echter niet, of de Braziliaanse importeur nog steeds „in de markt“ was.

In October 1947 verzocht de desbetreffende vakgroep per airmail aan de ambassadeur na te gaan, of deze importeur zijn vraag nog steeds handhaafde.

In December 1947 had de vakgroep nog steeds geen antwoord en herhaalde zij haar vraag (per airmail). En nog is er geen antwoord. De zuivere diviezenwinst van deze ene transactie zou ook slechts f 800.000 hebben bedragen.

Verdere commentaar overbodig!

Stoppen of niet?

Het komt nog wel eens voor, dat ambtenaren van de C.C.D. des avonds door middel van het zwaaien met een rood licht automobilisten uitnodigen onmiddellijk te stoppen. Moet de bestuurder van een auto aan dit verzoek gevolg geven ja dan nee?

Ziedaar een actuele vraag, waarvan de beantwoording nog lang niet schijnt vast te staan.

In het begin van dit jaar moesten enige automobilisten zich voor de

Het begrotingsdebat in de Haagse raad

Rede van de heer D. W. Dettmeijer

De heer D. W. Dettmeijer, voorzitter van de Haagse raadsfractie van de Volkspartij voor vrijheid en democratie, heeft bij de algemene beschouwingen over de gemeentebegroting van 's-Gravenhage voor 1948 een uitvoerige rede gehouden.

Het lijkt mij juist, zo begon hij, om bij de aanvang van de algemene beschouwingen over de begroting voor 1948 een ogenblik stil te staan bij de belangrijke gebeurtenissen welke onze stad dit jaar te wachten staan. Ik doel hier op de jubilea, welke dit jaar voor 's-Gravenhage tot een wel zeer speciaal jaar maken. Daar is allereerst het 50-jarige regeringsjubileum van de Koningin, dat het stempel van jubileumjaar wel zeer in het bijzonder op de Residentie legt. Ik wil hierbij tevens aan onze verheugenis uitdrukking geven, dat 's-Gravenhage thans inderdaad weer Residentie is, doordat zij het voorrecht heeft Hare Majesteit onder haar inwoners te tellen niet alleen, maar ook bij talrijke gelegenheden in de laatste weken de belangstelling en het medeleven van de Koningin met gebeurtenissen op zeer uitlopend gebied in onze stad heeft mogen ervaren. Ik spreek hierbij tevens de hoop uit, dat de rust, welke thans opnieuw van medische zijde aan de Koningin is voorgeschreven haar de gelegenheid moge verschaffen om die rust in onze stad te vinden. Ik ben welbewust begonnen met de vermelding van het 50-jarig regeringsjubileum van de Koningin, omdat het naar onze mening een voorrecht is, dat het Nederlandse volk in deze woelige tijden een Staatshoofd heeft uit het Oranjehuis, dat voor het Nederlandse volk in zijn overgrote meerderheid, van hoe verschillend inzicht op religieus en economisch terrein ook, de waarborg van rechtszekerheid en democratische vrijheden heeft gesymboliseerd, kostbare goederen, welke in landen waar deze saambindende factor niet aanwezig is, niet slechts door overweldiging naar buiten, maar ook door omwentelingen van binnen uit teloor zijn gegaan. En ik heb de zekerheid, dat zo lang er een lid van ons Vorstelijk huis aan het hoofd van de Nederlandse Staat is gesteld, het doen verdwijnen van deze kostbare goederen van binnen uit tot de onmogelijkheden zal blijven behoren.

Het tweede jubileum, waaraan stellig eveneens aandacht behoort te worden geschonken, is het 700-jarig bestaan van 's-Gravenhage, dat evenzeer gevierd mag en moet worden. Ik spreek de verwachting uit, dat in de nauwe samenwerking van het gemeentebestuur en het Haagse jubileumcomité men er in zal slagen een zodanige inhoud te geven aan dit jubileumjaar, waartoe stellig ook het feit, dat de zo belangrijke tentoonstelling De Nederlandse Vrouw 1898-1948 in onze stad gehouden wordt, het hare toe zal bijdragen, dat voor de gehele Haagse burgerij voor duizenden en tienduizenden daarbuiten die hierheen komen om de herdenking en de viering mede te maken, deze jubilea een blijvende indruk achter zullen laten.

Beleid en samenstelling van het college

Na deze opmerkingen van algemene aard komende tot de gemeentebegroting gaf de heer Dettmeijer te kennen, dat B. en W. z.i. te weinig een grote lijn trekken bij tal van belangrijke zaken als b.v. de bouwplannen, de aanleg van een luchthaven, de verzorging van een ruim sportterrein met mogelijkheden voor een stadion. Als men ziet wat op het gebied van het trekken van belangrijke congressen en tentoonstellingen, van instellingen van blijvende aard door andere gemeentebesturen wordt gedaan, dan kan men zich niet aan de indruk onttrekken aldus spr. dat bij het college niet voldoende de gedachte leeft om naar buiten uit te dragen in woord en schrift het feit, dat Den Haag als residentie, als diplomatiek en cultureel centrum, als plaats waar de regering van ons land gevestigd is, een zeer bijzondere plaats inneemt. Te veel wordt nog het plaatshebben van dergelijke gebeurtenissen overgelaten aan de toevallig opkomende wens van organisatoren om een ander in Den Haag te doen plaatshebben. Als men ziet wat op dit gebied gepresteerd wordt door het Amsterdams gemeentelijk bureau voor handelsinlichtingen en de dienst voor het vreemdelingenverkeer onder leiding van mr. Mijksenaar in Amsterdam, dan valt daaruit voor Den Haag, dat juist als een van de belangrijkste inkomsten voor de gehele burgerij, en in het bijzonder voor de middenstand en de arbeidersklasse een buitengewoon groot belang heeft bij het vreemdelingenverkeer, nog wel het een en ander te leren. Waakzaamheid ten deze is geboden, mede gezien het feit, dat in het bijzonder de hoofdstad van ons land wel zeer sterk de neiging heeft om alle culturele gebeurtenissen naar die stad te trekken. Het particulier initiatief, dat er voor zorg, dat Den Haag en Scheveningen toch nog niet geheel achter liggen bij Amsterdam, verdient naar onze mening, naast eventuele financiële, bovenal de morele steun van het college van B. en W.

Gezien hetgeen er thans in de wereld gebeurd is en de wijze, waarop de Partij van de Arbeid thans op deze gebeurtenissen gereageerd heeft, zal men stellig van die zijde achteraf wel dank-

baar zijn, dat onze fractie, in samenwerking en overleg met andere fracties, als de A.R., C.H. en de K.V.P. in 1946 principieel geweigerd heeft te stemmen op een communistische wethouder, die bij de toenmalige verdeling van de werkzaamheden zo goed als zeker wethouder van onderwijs en kunstzaken zou zijn geworden. Gezien het feit, dat de C.P.N. thans ook in ons land is overgegaan tot het instellen van actie-comités die naar mijn opvatting juist betiteld zouden kunnen worden met sloop-ploegen, meen ik, dat de toestand thans duidelijk onder ogen kan worden gezien. Wij vinden het niet meer juist, dat als vertegenwoordigers van het gemeentebestuur in verschillende besturen en instellingen in onze stad nog communistiche vertegenwoordigers worden afgevaardigd, als het ware in sleutelposities. Ik doel hier b.v. op een geval als het bestuur van de Ambachtsschool, waar namens de gemeente de voorzitter van de communistiche fractie als raadslid in het bestuur zitting heeft. De vraag lijkt mij gewettigd, of de communistiche vertegenwoordigers in deze besturen hun zetels ter beschikking zullen moeten stellen, omdat zij niet meer beschikken over het vertrouwen, waarmede zij indertijd voor deze functies zijn afgevaardigd.

Een ander punt, dat over het beleid van het college van B. en W. moet worden opgemerkt, is dat de voorlichting en de toelichting bij de belangrijkste stukken aan de leden van de gemeenteraad veelal onvoldoende is geweest. Gelukkig blijkt dit inzicht thans ook doorgedrongen te zijn tot B. en W. zelf, zodat in het vervolg bij belangrijke zaken eerst een afdelingsonderzoek is te verwachten, waardoor een degelijke en betere voorbereiding en behandeling in de openbare zitting gewaarborgd is, mits dit niet betekent, dat eigenlijk binnenskamers de zaken al geheel doorgesproken zouden zijn, waardoor het debat, dat in het openbaar behoort plaats te vinden, op een tweede plaats gedrongen zou worden.

Over het afdelingsonderzoek en het algemeen verslag en de memorie van antwoord gaf spr. de wens te kennen, dat zal worden afgestapt van gelijktijdige publicatie van verslag en memorie, welke het oordeel van de raad automatisch naar de achtergrond dringt.

De wijkgedachte

Bij de bepaling van de plaats, welke 's-Gravenhage inneemt, dient naar onze mening steeds meer aandacht geschonken te worden aan de belangen van de inwoners in verschillende delen van deze stad. Door de uitgestrektheid van Den Haag, een gevolg mede van de lage bebouwing, komt het steeds meer voor, dat er eigen wijken met enigszins eigen sferen ontstaan. Het minst is dat wellicht het geval met het badplaatsgedeelte van Scheveningen, waarheen als het ware de gehele burgerij in de zomer gaat. Maar wel zijn er wijken aan te wijzen, ik denk b.v. aan het bomen- en bloemenkwartier, het Bezuidenhout, het Benoordenhout, Marlot, Duinoord, waar specifieke wijkbelangen naar voren komen, om van gedeelten als Loosduinen en Kijkduin nog maar te zwijgen. In dit verband lijkt het gewent thans op korte termijn nader te bezien wat tot bevordering en uitbreiding van de wijkgedachte kan worden gedaan. In andere plaatsen, als b.v. Rotterdam is men daar reeds geruime tijd mee bezig en het is wat teleurstellend om te vernemen, dat B. en W. op 25 Maart 1946 een commissie hebben ingesteld, welke zich met dit probleem heeft bezig gehouden.

Dit rapport, aldus B. en W. in de memorie van antwoord, vormt thans een punt van studie bij de vele gemeentelijke instanties, welke bij deze aangelegenheid zijn betrokken. Als er één ding is, dat men ten deze de commissie zeker niet verwijten kan, is het overijling. Ik zou graag de toezegging van B. en W. ontvangen, dat thans binnen enkele maanden, om de gedachten te bepalen drie maanden, de publicatie van dit rapport tegemoet kan worden gezien. De zelfwerkzaamheid van de burgerij in kleinere gemeenschappen acht de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie een der meest doeltreffende vormen van opvoeding tot burgerzin. Wij beseffen, dat in elke machtsconcentratie, op welk gebied ook, gevaren besloten liggen voor de vrijheid. Daarom streeft onze partij op het terrein van staatkundige en maatschappelijke werkzaamheid naar decentralisatie. Wij zijn diep doordrongen van de levenwekkende kracht, die uitgaat van gewestelijke en plaatselijke zelfstandigheid. Daarom wordt in ons beginselprogramma ook met nadruk naar voren gebracht, dat gebroken dient te worden met het systeem, dat alle belastinggebied voor het Rijk opeist en geen ruimte laat zelfstandige belastingheffing van provincie en gemeente, opdat aan de onmisbare voorwaarde voor gewestelijke en plaatselijke autonomie, dat ook het gewestelijk en plaatselijk beleid zich afspiegelt in de belastingdruk, opnieuw zal kunnen worden voldaan.

Bij de algemene beschouwingen is tevens aan de orde gesteld het rapport over

de huisvesting, dat wij dezer dagen mochten ontvangen. Het betreft de werkwijze en organisatie van het gemeentelijk bureau voor de huisvesting. Het lijkt mij in eerste aanleg niet zo noodzakelijk ons bezig te houden met het tweede gedeelte van het rapport, dat gaat over de personeelorganisatie. In het algemeen kan men zeggen, dat er reden is om waardering te hebben voor het veelal zeer ondankbare werk, dat de ambtenaren, aan dit bureau verbonden, doen, maar dat anderzijds in de uitvoering van het werk en de wijze, waarop een en ander onder de aandacht van het publiek komt, toch nog steeds niet die gerustheid bij de burgerij teweeggebracht hebben, dat daarover tevredenheid zou heersen. Het feit, dat in Januari in onze stad slechts twee nieuwe woningen zijn gebouwd, werpt nog eens een schril licht op de grote huisvestingsproblemen, welke er bestaan. De gerepatrieerden uit Indië komen nog steeds bij voorkeur naar Den Haag, het aantal kantoren, dat in Den Haag gevestigd is, blijft nog steeds zeer groot en zo wordt eigenlijk gezocht naar het vinden van de kwadratuur van de cirkel, als men zoekt naar de oplossing van het huisvestingsprobleem. Uit het rapport, dat B. en W. over deze materie het licht hebben doen zien, blijkt hoe weinig resultaat het onderzoek naar nog beschikbare woonruimte oplevert. Als men b.v. ziet, dat in de Archipelbuurt op 535 aanschrijvingen inzake woonruimte 400 bezwaarschriften binnenkwamen, dan kan men zich niet geheel aan de indruk onttrekken, dat enerzijds niet voldoende gelet is op de bijzondere omstandigheden van een ieder, anderzijds de burgerij nog niet voldoende voor ogen staat met welke problemen op huisvestingsgebied het gemeentebestuur te maken heeft. Hier zal de burgemeester m.i. een andere weg moeten inslaan, een weg die ik gaarne wil aangeven, al zal deze wellicht niet aanstonds en niet op zo grote schaal het effect hebben als nodig zou zijn.

De burgemeester dient m.i. samen te roepen vertegenwoordigers van kerkelijke gezindten, vakverenigingen, algemene verenigingen, om al deze personen uit te nodigen een persoonlijk en moreel appél tot hun organisaties te houden. De hoofdredacteuren van de kranten en weekbladen, de voorlichters op elk gebied moeten door hem op zeer korte termijn ingelicht worden en getracht moet worden op vrijwillige wijze ruimte, vrij te krijgen.

Daarnaast moet nogmaals aan de hand van de cijfers een dringend beroep op het Rijk worden gedaan — en dit beroep moet herhaald en herhaald worden — om inperking van de woonruimte die het Rijk in beslag neemt.

Scheveningen

Bij de beschouwingen in het voorlopig verslag wordt o.m. opgemerkt, dat B. en W. te weinig, thans bijna drie jaren na de bevrijding van ons land, hebben medegedeeld over de grote lijnen, waarin de ontwikkeling van onze stad zal gaan.

B. en W. antwoorden hierop, dat het uitzicht belemmerd wordt door de nevelen, waarin de economische toekomst is gehuld. Schone woorden, waarvan een ieder van ons de juistheid zal moeten erkennen, maar als die nevelen zijn opgetrokken en de existentie, zoals we er dan aan toe zijn, ook voor een dagelijks bestuur van de gemeente 's-Gravenhage duidelijk wordt, dan is het noodzakelijk dat die toekomstplannen gereed zijn. Over de plannen, welke de heer Dudok heeft gemaakt, zal te zijner tijd, zoals B. en W. mededelen, uitvoerig gesproken kunnen worden, maar het lijkt mij juist en goed om hier nog een enkele gedachte naar voren te brengen ten opzichte van 's-Gravenhage en wel in het bijzonder van Scheveningen met het oog op de toekomst. 's-Gravenhage heeft door haar bijzondere ligging als grote badplaats wel zeer bijzondere problemen en het lijkt mij noodzakelijk, dat een gemeentebestuur, ook al wandelt het thans nog rond in de mist, toch reeds die bakens plaatst, waarop het in de toekomst kan koersen. Wij moeten ons zeer welbewust zijn, dat de toeneming van het bezoek aan de Noordzeebadplaatsen in sterk stijgende lijn zal gaan en dat het thans reeds noodzakelijk is de plannen te be-ramen en de maatregelen te overwegen, welke nodig zijn om dit bezoek op te

vangen. Reeds in 1940 schatte prof. B. J. Houwer, dat van de ongeveer 450.000 personen, welke het strand op topdagen bezoeken, er ongeveer 350.000 naar Hoek van Holland, Scheveningen en Zandvoort gingen. En men kan zeker aannemen, dat de trek naar zee sindsdien, mede doordat men in de oorlogsjaren van Duitse zijde de zee niet aan de Nederlanders wilde laten zien, nog zeer sterk gestegen is. Tussen deze brandpunten van het dagbezoek was het strand praktisch leeg, men verplaatst zich over het algemeen zelden verder dan 1½ km van het punt van aankomst over het strand. De bezetting van het strand was op genoemde punten dus groter dan 5.000 personen per km strandlengte, volgens de nota over de vacantierecreatie de maximale bezettingsdichtheid, waarbij het strandbezoek nog zijn volle recreatieve waarde heeft. Dit brengt met zich mede, dat omstreeks 1970 volgens de daartoe beschikbare cijfers bij minimale bevolkingsontwikkeling om nog een recreatieve waarde te laten aan het strandbezoek het strand tussen Scheveningen en Wassenaarse Slag ontsloten moet worden. Over de wijze, waarop zulks zou moeten gebeuren, wil ik op dit ogenblik niet spreken, ik volsta met de problemen aan te duiden. Naast het z.g. dagbezoek moet ook gerekend worden op een belangrijke toeneming van het aantal overnachtingen. Bedroeg in 1939 het aantal badgasten in onze Noordzeebadplaatsen ten minste 200.000 met ten minste 2.225.000 overnachtingen, de schattingen voor 1955 zijn tenminste 400.000 met 4.000.000 overnachtingen. Dat een en ander van grote invloed moet zijn op de maatregelen en plannen, welke de overheid heeft te nemen, spreekt, dunkt mij, vanzelf en ook het Haagse gemeentebestuur kan zich, als het zich zijn verantwoordelijkheid bewust is, niet aan deze problemen onttrekken. Volgens de Bedrijfshoreca zal naast bepaalde grote hotels in het algemeen het kleinbedrijf, het z.g. familiebedrijf ook in de toekomst regel zijn. Men zal goedkope logiesgelegenheden moeten scheppen, daarbij tevens rekening houdende, dat in lengte van jaren het geweldige woningtekort nog niet opgeheven kan zijn. De goedkope logiesgelegenheden zal, volgens de schattingen van de Rijksdienst voor het Nationale Plan aan het einde van de wederopbouwperiode ruim 40.000 bedden langs de Noordzeekust moeten omvatten, dat is 10.000 bedden meer dan de vooroorlogse bekende badcapaciteit van kamer-verhuurbedrijven en zomerhuizen, waarbij het gewerist moet worden geacht, dat 1/3 van de nieuwe goedkope logiesgelegenheden uit vacantiehuizen zal bestaan. Men schat, dat het aantal overnachtingen dat in 1939 460.000 in Scheveningen bedroeg, indien de mogelijkheid daartoe bestaat in 1955 met 60 pct. zal zijn toegenomen. Als men ziet, dat het aantal kampeersders te Oostvoorne gestegen is in 1947 tot ongeveer 20.000, dan blijkt, dat ook dit een zaak is, waaraan op korte termijn door een voortuitzend gemeentebestuur de grootst mogelijke aandacht moet worden geschonken. De badplaatsarchitectuur, de kwestie van de permanente strandbebouwing, de verspreide bebouwing en zomerhuisjes, de situatie der kampeerterrijnen zijn mede aangelegenheden, welke bezien moeten worden. Als men rekent, dat voor 's-Gravenhage en omstreken bij een bevolking van 564.000 in 1940, 20 pct. strandbezoekers onder de bevolking waren, hetgeen mogelijk maakte, dat het aantal tegelijk aanwezige strandbezoekers in Scheveningen 15 km nodig hadden en als men dan aanneemt bij minimale bevolkingstoename, dat in 1970 de bevolking van 's-Gravenhage en omstreken 717.000 zou zijn, waarvan 20 pct. oftewel 95.600 bezoekers tegelijk aan het strand willen zijn, dan heeft men reeds 19 km strandlengte nodig, terwijl bij een maximale bevolkingstoename in datzelfde jaar 1970 de bevolking van 's-Gravenhage en omstreken op 851.000 getaxeerd wordt, zodat er dan reeds 113.400 bezoekers tegelijk aan het strand willen zijn en het aantal benodigde strandkilometers 22,7 zal bedragen. Er is geen plaats en geen streek in ons land, waar dit probleem zich zo zal voordoen als in Den Haag en omstreken.

Ik heb slechts een enkel punt uit deze problemen naar voren gebracht, omdat het mij wenselijk lijkt, dat aan dit probleem op korte termijn uitvoerig aandacht zal worden geschonken. Indien dit gebeurt en indien ook op ander terrein het gemeentebestuur waakt voor de vrijheid, zich zijn verantwoordelijkheid bewust is en streeft naar sociale gerechtigheid, begrippen, welke mij en mijn fractiegenoten in het bijzonder dierbaar zijn, dan zal ondanks de onrust der tijden toch voor 's-Gravenhage de mogelijkheid aanwezig zijn om na een juiste viering van de jubilea in dit jaar, vol vertrouwen de toekomst tegemoet te gaan. Onze fractie wil gaarne het hare er toe bijdragen, dat de burgerij van 's-Gravenhage inderdaad de kans krijgt op die hopelijk goede toekomst.

Volkspartij voor Vrijheid en Democratie

OPENBARE BIJEENKOMST VOOR

GOUDA EN OMSTREKEN

op ZATERDAG 3 APRIL 1948, des middags te
3 uur, in de zaal „Kunstin“, Boelekade, Gouda

Spreekers: Mr. P. J. OUD, burgemeester van Rotterdam.

Onderwerp: „Sluit de geleerden“

Drs. H. A. KORTHALS, lid van de Tweede Kamer.

Onderwerp: „De krachten gebundeld“.

Streeft minister Mansholt naar geruisloze nationalisatie?

Bij de behandeling van de begroting van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening in de Eerste Kamer heeft de heer Zegering Hadders de volgende rede gehouden:

Velen zullen met instemming hebben gelezen in de Memorie van Antwoord, dat de minister overtuigd is van de noodzakelijkheid, de productiekosten in de landbouwbedrijven zo laag mogelijk te houden, met inachtneming van een redelijke beloning voor producenten en arbeiders. Gaarne had ik gezien, dat de minister hieraan had toegevoegd „en een redelijke huur voor de pachters der gronden”.

Ik moge eerst de aandacht van Zijne Excellentie vragen voor de laatste groep. Terwijl nu alle gepensioneerden een toelage hebben ontvangen, omdat de regering er van overtuigd is, dat dit nodig was, daar zij anders in grote nood zouden geraken, een stelling, die mijn politieke vrienden en ik gaarne onderschrijven, verkeert de kleine verpachter nog steeds in die grote nood. De huren zijn hooger-naam niet verhoogd sinds 1940, terwijl de onderhoudskosten enorm zijn gestegen (ik moge als voorbeeld noemen het schilderen van een boerderij, dat vóór de oorlog f 180 kostte en nu een bedrag van f 650 vraagt), terwijl de meeste waterschappen of polders hun belastingen hebben verhoogd en ook de vermogensbelasting hoger wordt.

Ik geloof toch niet, dat het te veel gevraagd is de minister te verzoeken aan deze onhoudbare toestand een einde te maken. Deze verpachters hebben heel dikwijls hun hele leven hard gewerkt, zijn vaak met schulden begonnen en hebben het klaargespeeld hun boerderij schuldvrij te krijgen. Oud geworden is het hun onmogelijk, van hun huur te leven.

Men kan nu wel zeggen: „nu ja, dan moeten deze mensen maar weer een hypotheek op hun boerderij nemen”, maar dit is toch geen redenering, die past in de tegenwoordige tijd. En, laat ons dan ook nog bedenken, dat heel dikwijls reeds een hypotheek genomen moest worden, omdat de zoon-huurder anders geen voldoende bedrijfskapitaal heeft voor de tegenwoordige exploitatie.

In dit verband zou ik nog gaarne van Zijne Excellentie willen vernemen hoe ver de ingestelde commissie voor het pachtvraagstuk met haar werkzaamheden is gevorderd.

Ook de minister spreekt van een redelijke beloning voor producent en arbeider, maar, zo zou ik de minister willen vragen, wat verstaat hij onder een „redelijke beloning”? Wordt hiermee bedoeld een bestaanszekerheid niet alleen voor het gezin, maar ook voor het bedrijf? Het komt mij voor, dat, zo dit het geval is, de tegenwoordige financiële resultaten totaal onvoldoende zijn bij de op dit moment geldende belastingen. Het mag niet uit het oog worden verloren, dat het risico voor de boeren tegenwoordig veel groter is dan vóór de oorlog, toen een bedrijfskapitaal van f 400 per ha in b.v. het veenkoloniaal boerenbedrijf voldoende was, terwijl tegenwoordig meer dan f 1000 per ha nodig is. De verhoging van het risico bij een misoogst springt hierdoor duidelijk in het oog. Hieruit valt m.i. te verklaren, dat, hoewel de prijzen der producten, vergeleken bij vóór de oorlog, ook zeer zijn verhoogd, er toch een zekere onrust te bespeuren is, ook onder die boeren, die een economisch verantwoord bedrijf exploiteren. De minister zegt wel in de Memorie van Antwoord, dat de vermogenspositie beter is dan vóór de oorlog, en wijst ook op een aanwas van het vermogen tussen de jaren 1933—1940, maar, dit gaat m.i. niet geheel op.

Immers, in de eerste plaats waren de jaren omstreeks 1933 wel zeer slecht en begon het boerenbedrijf weer op gang te komen in 1936—1937. Het is dus geen wonder, dat er inderdaad een vermogensstijging waar te nemen is. Maar in de tweede plaats zou ik willen opmerken, dat het mij nuttig voorkomt een vergelijking te maken tussen 1940 en de tijd, waarop de vermogensaanwasbelasting en vermogensheffing ineens zijn betaald. Het komt mij voor, dat er geen sprake meer kan zijn van een goede vooruitgang.

De nood der boeren

Ik ben overtuigd, dat door deze belasting vele boeren in grote moeilijkheden komen, daar zij niet in staat zijn de gelden vrij te maken of op te nemen, die hiervoor nodig zijn, omdat het onderpand reeds bezwaard werd voor het grotere bedrijfskapitaal, mede in verband met het streven tot verlagening der productiekosten door mechanisatie. In dit verband zou ik de minister willen vragen of Zijne Excel-

lentie bereid is ook deze gevallen, ik bedoel dus die boeren, die in nood komen door de te betalen belastingen, in aanmerking te laten komen voor een crediet bij de Herstelbank, waarbij de Staat in zekere zin de garantie meedraagt. Zo dit niet gebeurt, vrees ik, dat vele boeren gedwongen zullen worden hun boerderijen te verlaten. Gaarne zou ik ook vernemen welke bepaalde categorie landbouwbedrijven met medewerking van de Herstelbank credieten verstrekt worden onder uiteindelijke garantie van de Staat.

Terwijl de lonen, die vóór de oorlog uitgeven werden op een bedrijf van pl.m. 60 ha, f 5000 bedroegen, bedragen zij, hoewel dit bedrijf zeer goed is gemechaniseerd — de waarde van de aanwezige landbouwwerktuigen bedraagt een halve ton —, thans nog

neergelegd in de Landarbeiderswet 1918, ten sterkste bevordert. Door deze wet zijn in het verleden vele plattelonders eigenaar geworden van huis en grond en dit noem ik een gezonde bezitsspreiding.

Wat de consument betreft, zie ik met belangstelling uit naar de resultaten van de interdepartementale commissie voor loon- en prijspolitiek betreffende de studie over het Belgische systeem in zake de subsidiëring op het levensmiddelenpakket.

Ik sprak tot nu toe uitsluitend over het grotere bedrijf. Ik moge nu iets zeggen over het kleine boerenbedrijf.

Steeds moet naar mijn vaste overtuiging niet in de eerste plaats gelet worden op de economische resultaten van de kleine-boerenstand. Integen-

bepaald wordt, dat, indien de eigenaar van een kleinbedrijf geen opvolgers in de rechte lijn heeft, hij verplicht kan worden, alsmede de erfgenamen, het land te verhuuren aan een andere kleine grondgebruiker, opdat dit bedrijf economisch beter verantwoord is. Op die wijze zou op den duur het aantal kleinere bedrijven kunnen worden verkleind, het aantal niet-economische bedrijven minder worden. Dat zou dan niet gaan langs de weg van het gedwongen verlaten van een bedrijf. Integendeel.

Ik moge hieraan nog, om ieder misverstand te voorkomen, toevoegen, dat wij ons te allen tijde, zoals wij dat ook in het verleden gedaan hebben, ten sterkste zullen verzetten tegen het gedwongen verlaten van een bedrijf. Wanneer er echter geen opvolgers in de rechte lijn aanwezig zijn, dan komt het ons voor, dat in de toekomst in die richting een oplossing ligt om inderdaad het aantal kleinbedrijven te doen verminderen.

Tot nog toe sprak ik uitsluitend over de zonen van kleinere boeren, maar ik geloof, dat er in verhouding meer zonen van grotere boeren reeds jaren naar een bedrijf uitzien, omdat in heel veel streken van ons land de kinderen van de kleinere boeren reeds jaar en dag een ander ambt of beroep kiezen. Ondanks dat, zijn er toch nog duizenden jongelui, die hunkerend uitzien naar de lag, waarop zij in de gelegenheid worden gesteld een stukje Nederlandse bodem te mogen bewerken. Wanneer ik nu in dit verband bedenken, dat er in deze tijd nog landbouwers zijn, die niet het juiste verantwoordelijkheidsbesef tegenover de gemeenschap en onze samenleving bezitten, en dat het nog voorkomt, dat, terwijl het land beter te bewerken is, landbouwers toch niet datgene uit de grond halen, wat er uit te halen is, lees ik met instemming, dat ook Zijne Excellentie er van overtuigd is, dat tegen de zulken maatregelen moeten worden genomen. Ook las ik in dit verband met instemming, dat Zijne Excellentie op het standpunt staat, dat bij dit moeilijke vraagstuk het georganiseerde bedrijfsleven moet worden ingeschakeld.

Gaarne zullen wij zien, dat de Minister de emigratie zeer krachtig bevordert.

Dat de Minister op het standpunt staat, dat het samenvoegen van meerdere kleinere coöperaties tot één grotere uit economische overwegingen dikwijls heel belangrijk is, maar de oplossing van dit vraagstuk veel tact vereist, daar ook andere dan economische motieven een rol spelen en de Overheid daarom hier slechts een stimulerende taak heeft en de uitvoering door de bedrijfsgegoten zelf dient te geschieden, las ik met instemming, maar ik zou toch Zijne Excellentie willen vragen de boeren in dezen vooral op het grote belang van hun eigen belang te wijzen. Ik geloof, dat hier het economisch belang van de bedrijfsgegoten toch wel het hoofdmotief moet zijn tot samensmelting.

Met instemming las ik, dat ook de Minister het beter oordeelt, dat de middelbare landbouwscholen te Groningen en Dordrecht Rijksscholen blijven.

De landbouwscholen

Het spreekt vanzelf, dat, hoewel zelf voorstander van het openbaar onderwijs, ik gaarne erken de rechten van de voorstanders van het bijzonder onderwijs en zo kan ik bilijken, dat er een aantal R.K. en Christelijke lagere landbouwscholen worden gesticht. Maar dat neemt niet weg, dat ik het ten zeerste blijf betreuen, dat er bijzondere scholen gesticht worden in plaatsen, waar de geestelijke instelling van de bevolking absoluut niet overeenkomt met de beginselen van de gestichte bijzondere school. B.v. in Coevorden. Ik zou de Minister dan ook nogmaals willen verzoeken, dit te voorkomen.

Voor de opmerking in het Voorlopig Verslag, dat sommige leden zich verzetten tegen de aanleg van een militair oefenterrein op welke plaats ook, ben ik niet verantwoordelijk, maar toch wil ik het hier nog eens uitspreken, dat ik het zeer zou betreuen, indien het z.g. oefenterrein Havelte zou worden aangelegd, omdat daar, afgezien van de vele andere belangen, die geschaad worden, vele boeren hun bedrijf geheel of gedeeltelijk zouden verliezen. Er kan naar mijn mening toch nog wel een ander terrein gevonden worden, waarbij minder schade wordt aangericht dan te Havelte. Het is juist, omdat er zoveel boeren mee gedupeerd worden, dat ik

(Zie voor vervolg pag. 8)

Critisch betoog van de heer

Zegering Hadders

f 15.000. Bovendien is de kunstmest ongeveer tweemaal zo duur als vroeger.

Heel veel boeren zijn door deze factoren gedwongen geworden hun bedrijfskapitaal door middel van een hypotheek te verhogen, maar hierbij stuiten velen op de moeilijkheid, dat, terwijl de productiekosten ongeveer driemaal zoveel bedragen, de grondprijzen bijna dezelfde zijn gebleven. Het gevolg hiervan is, dat velen in grote kaverkeren. Ik moge de Minister vragen toch wel maatregelen te willen treffen, dat dit alles geen catastrophale gevolgen heeft voor de grondgebruikers van inderdaad economisch verantwoorde bedrijven.

Natuurlijk is ook een belangrijke factor in dit verband het samen aankopen van bepaalde machines. Mij kwam ter ore, dat het Departement de gedwongen samenwerking niet meer voorstaat en thans het standpunt inneemt, dat dit alleen maar op vrijwillige basis moet geschieden. Mag ik van de Minister vernemen of dit inderdaad juist is; zo ja, dan zal onze fractie zich hierover zeer verheugen.

Het spijt mij het te moeten zeggen, maar naar mijn mening is er straks geen mogelijkheid meer tot verdere mechanisatie, hoeveel de boeren daar dan ook voor voelen, omdat er geen geld voor beschikbaar is. En ik geloof, dat de laatste gepubliceerde cijfers van het Landbouw Economisch Instituut deze stelling bevestigen. Wanneer ik lees, dat het netto-overschot per ha cultuurgrond in de veenkolonie f 135, in het Drentse zandgebied f 13 en in het kleigebied van N.-W. Brabant f 76 bedraagt, terwijl in het Overijsselse zandgebied zelfs f 116 en in het veeteeltgebied op de grens van Drenthe en Overijssel f 188 verlies is geconstateerd, kan toch niemand beweren, dat deze uitkomsten voldoende zijn om de bedrijfszekerheid te waarborgen. Ik spreek nu nog niet eens over de gezinsinkomsten van de bedrijven, die naar mijn mening ook in vele gevallen ver beneden het redelijke liggen.

Ik sprak over onrust onder de boerenbevolking en al waren er nu geen financiële moeilijkheden, dan nog kan ik mij voorstellen, dat er onrust heerst.

Geruisloze nationalisatie

Wanneer wij lezen, dat op een congres van de Partij van de Arbeid, gehouden te Utrecht 7 Februari j.l., gezegd is, dat „de Partij van de Arbeid trots kan zijn op de geruisloze socialisatie van het beschikkingsrecht van de grond”, zal dit er zeker toe bijdragen de landbouwende bevolking een onbehaaglijk gevoel te geven. In dit verband zou ik de Minister de vraag willen stellen of Zijne Excellentie een geruisloze socialisatie voorstaat en, zo ja: waaraan kunnen wij, Kamerleden, deze blijkbaar voor het grote publiek niet waarneembare socialisatie onderkennen? Ik kom hierop terug, ondanks dat mijn partijgenoot prof. Molenaar deze vraag ook gesteld heeft bij de algemene beschouwingen, maar hij heeft er toen geen antwoord op gekregen. Het komt mij voor, dat dergelijke uitslatingen een zeer funeste invloed hebben op het verantwoordelijkheidsgevoel van de grondgebruikers en dat, zo de Minister inderdaad naar socialisatie der gronden streeft, dit rampzalige gevolg zal hebben niet alleen voor de boerenstand, maar voor ons gehele volk.

Voor de landarbeiders zou ik gaarne zien, dat de Minister het streven,

deel, wij moeten uitgaan van de gedachte, dat voorop moet staan, dat het bezit van een krachtiger kleine-boerenstand een weldaad betekent voor Staat en maatschappij en dat deze stand niet mag verdwijnen.

Gaarne onderschrijf ik ook wat dan verder volgt in het Voorlopig Verslag:

„Het noodzakelijk afvoeren van een teveel aan arbeidskrachten, door vertrek naar andere landbouwgebieden in het eigen land, zal echter steeds van ondergeschikte betekenis blijven, ook de emigratie naar andere landen zal niet de gewenste gevolgen hebben.”

Stimulering van het ambacht

Het enige afdoende middel is ook m.i., dat de kinderen van de kleine boeren, die zich niet op het bedrijf verdienen kunnen maken, een ambacht leren of een ambt kiezen. Nu moet ik er dadelijk aan toevoegen, dat dit ook reeds in vele gevallen gebeurt, maar toch heeft de Regering hier nog een grote taak, daar er, gelijk de vorige spreker reeds heeft opgemerkt, nog te weinig ambachtsscholen op het platteland zijn. Wanneer de Regering daarnaast nu nog werktuigcoöperaties stimuleert en de ruilverkaveling krachtig voortgang doet vinden, terwijl naar mijn mening van grote betekenis is hetgeen de Minister over de subsidies voor de aankopen van de kleine bedrijven en over het karakter van het kleinbedrijf heeft gezegd, dan geloof ik, dat wij toch wel op de goede weg zijn, al gaat het misschien langzaam.

Naar mijn inzicht moet het kleinbedrijf niet een weerspiegeling zijn van het grote, maar moet het kleinbedrijf zich toeleggen op bijzondere teelten, die arbeidsintensief zijn. Dat ook hiervoor bedragen zijn uitgetrokken, stemt mij tot voldoening. Ook de voorbeeldbedrijven kunnen een zeer goede bijdrage leveren in de meer intensieve bewerking van de gronden van het kleinbedrijf.

Ik moge hier even terugkomen op de ruilverkaveling. Deze kan zeer goed medewerken om het probleem van de kleine boeren tot een oplossing te brengen. Ik moet hier wel constateren, dat ik het op dit punt helemaal niet eens ben met de geachte afgevaardigde de heer Verhey. De geachte afgevaardigde heeft gezegd, dat bij ruilverkaveling pachtwang noodzakelijk is. Dat moge zo zijn in de streek, waar hij woont en waar hij werkt, maar wil ik hier zeggen, dat dit in de streek, waar ik woon, in de provincie Drenthe, absoluut niet nodig is. Hier komen heel veel ruilverkavelingen tot stand.

Ik heb nooit gehoord, althans hoegenaamd niet, dat er zich moeilijkheden voordeden met de verhuur van de inmiddels op andere plaats gelegen gronden. Integendeel. Ik ben vooralsnog tegenstander van de invoering van die pachtwang bij ruilverkaveling.

Ik kan volkomen begrijpen, dat de Minister zegt: Ja, en toch zijn al die maatregelen, die wij hier uitspreken en voorstaan bij het vraagstuk van de kleine boerenbedrijven, niet voldoende om op snelle wijze dit moeilijke probleem op te lossen. Dat is ook zo, maar ik sta op dit standpunt, dat dit probleem absoluut niet zeer snel op te lossen is. Ik meen echter, dat er misschien wel wegen gevonden kunnen worden, die in de toekomst, zij het zeer langzaam, tot betere resultaten kunnen leiden. In dit verband zou ik de Minister willen vragen eens na te gaan, of het de moeite loont een regeling tot stand te brengen, waarbij

GOUDA. Alhier wordt 3 April, 'middags om drie uur een openbare bijeenkomst voor Gouda en omstreken gehouden in de zaal „Kunstmin“, Boelekade. Sprekers zullen zijn mr. P. J. Oud, burgemeester van Rotterdam, en drs. H. A. Korthals, lid van de Tweede Kamer.

Streeft minister Mansholt naar geruisloze nationalisatie?

(Vervolg van pag. 7)

de Minister nog eens met klem zou willen verzoeken alles in het werk te stellen om deze ramp voor Havelte te voorkomen.

Over de boerenobjecten zal ik weinig zeggen; echter zou ik gaarne zien, dat de Minister wil bevorderen, dat het Rijksarbidsbureau ook hier meer wordt ingeschakeld, opdat het niet voorkomt, dat er een tekort is aan arbeiders voor het werk op de boerderij, terwijl in dezelfde streek en terzelfder tijd arbeiders werken op, z.g. boerenobjecten. Het komt mij voor, dat dit toch geenszins de bedoeling kan zijn.

Bureau Oogstvoorziening

Het spijt mij, dat ik over het bureau Oogstvoorziening niet erg enthousiast kan zijn. Hopelijk wordt de samenwerking dit jaar tussen deze dienst en het Rijksarbidsbureau beter. Verleden jaar mankeerde er nog veel aan. Zo gaven de directeuren-generaal van de landbouw en de Rijksarbidsbureau's verschillende uitvoeringsbesluiten van een bepaalde overeengekomen regeling. Zelfs kwam mij ter ore, dat een provinciaal inspecteur van het bureau Oogstvoorziening verkondigde, dat men blij kon zijn niets met de arbidsbureau's te maken te hebben, daar deze bureau's zo een slechte naam hadden. Dit is toch geen manier om een goede samenwerking te bevorderen. En toch is deze samenwerking absoluut nodig, wil men niet geraken tot grote geldsmijterij. Zo is mij bekend, dat verleden jaar arbeiders uit Emmen door het bureau Oogstvoorziening per autobus vervoerd werden naar Nieuw-Buinen, een afstand van 30 km, terwijl er arbeiders in Bonger, een afstand van 5 km van Nieuw-Buinen, in de cultuur-technische werken werkten. Als het zo gaat lijkt het mij beter, dat dit bureau zo, spoedig mogelijk verdwijnt en ook hier de uitvoering uitsluitend geregeld wordt door de Rijksarbidsbureau's, hetgeen naar mijn mening een grote bezuiniging met zich zou brengen.

Met grote instemming las ik, dat voortdurend gestreefd wordt naar algemene aansluiting der veehouders bij de gezondheidsdienst voor vee. Moge Zijne Excellentie steeds krachtig dit streven blijven bevorderen.

Naar aanleiding van het antwoord van de Minister betreffende het melk-distributiebedrijf Wassenaar, zou ik de Minister willen vragen of Zijne Excellentie bereid is het kartelbesluit voor de Zuivel of wellicht voor alle landbouwproducten nu maar buiten werking te stellen.

Ook zou ik nog gaarne vernemen, wat er gebeurt, indien een bedrijfsschap met de belanghebbenden, waaronder toch ook de consumenten behoren, niet tot overeenstemming komt.

Met belangstelling zie ook ik naar de resultaten van de commissie, die zich belast heeft met het ontwerpen van een nieuwe jachtwet. Het verheugt mij, waar ik hierop ook reeds het vorige jaar aandrong, dat de Minister bereid is de commissie te verzoeken met haar werkzaamheden spoed te betrachten.

Eveneens vernam ik met grote voldoening, dat er naar gestreefd wordt het maatschappelijk werk ten plattelande uit te laten voeren door organen, die met de toestand op het platteland het best op de hoogte zijn. Dit zal het initiatief van de bevolking ook zeer zeker aanmoedigen en verder ontwikkelen.

Het spreekt wel vanzelf, dat ik, die gelijk zoveel andere leden van deze Kamer dikwijls in een restaurant mijn maaltijd moet gebruiken, met grote instemming heb gelezen in de Memorie van Antwoord, dat wij niet weer geplaatst worden met de bonnenmisère. Maar niet alleen voor ons is dit belangrijk, maar voor allen, en dat zijn er toch duizenden, die in dezelfde omstandigheden verkeren, en met hen verheugt ik mij over het besluit van de Minister in dezen:

Ik moge eindigen met de vraag of de Minister met mij van oordeel is, dat de Rijksdomeinen gebracht moeten worden onder het Departement van Landbouw.

Constructieve propagande OP BREDE BASIS

Aan de vooravond van onze verkiezingspropaganda, nu reeds velen in den lande een deel van hun tijd opofferen, om hiervoor gelden te verzamelen, is het misschien dienstig, ons op deze plaats een ogenblik te bezinnen over doel en middelen van deze propaganda, teneinde te bevorderen, dat de geofferde gelden en de beschikbaar gestelde tijd het grootst mogelijke nut afwerpen. Ook hier dient het economisch motief te werken: Met de minst mogelijke opoffering het grootst mogelijke resultaat bereiken.

Op twee aspecten van deze propaganda zou ik hier in het bijzonder de nadruk willen leggen, te weten: zij moet constructief zijn en zij moet op brede basis gefundeerd zijn.

Dat propaganda constructief moet zijn, is welhaast vanzelfsprekend en dat men alvorens op te bouwen moet afbreken is onvermijdelijk. Echter: politieke propaganda in het bijzonder bergt het gevaar in zich vooral afbrekend te zijn en onvoldoende aandacht te besteden aan de opbouw. M.a.w.: in geen enkele propaganda-actie ontbreekt het element van de afbrekende kritiek, terwijl oobouwende kritiek en constructieve, ook te verwezenlijken plannen weleens ontbreken. Onderkenning van dit grote gevaar van onproductief negativisme is één van de grondslagen voor een doeltreffende propaganda.

Dit blijkt des te meer als men zich steeds weer het primaire doel van de propaganda realiseert: Het winnen van aanhangers voor de partij. Tot wie moet men zich daartoe echter richten? Niet tot de groep mensen, die reeds aanhangers zijn en evenmin in de eerste plaats tot de groep van de zeer overtuigde aanhangers van andere partijen, maar tot de groep zoekende en nog twijfelende burgers, tot de politiek daklozen en tot degenen, die er nog niet zeker van zijn, bij andere partijen of bij onze partij wel op hun plaats te zijn. Dit moet men dus met de propaganda bereiken en daartoe is het een eerste vereiste opbouwend te zijn, met constructieve en ook te verwezenlijken plannen te komen.

„En ook te verwezenlijken“ werd reeds eerder met nadruk gezegd. Dit houdt in, dat we wars moeten zijn van de bekende schone beloften. Niet de voorstelling geven, dat wij de toestand op vele gebieden snel en grondig kunnen verbeteren, omdat het uitblijven van herstel hoofdzakelijk aan onze politieke tegenstanders was te wijten. Hier wint men geen nadenkende mens mee. We moeten van werkelijkheidszin getuigen en eerlijke voorstellingen van zaken geven, de ernst van de toestand duidelijk schilderen en in plaats van beloften doen liever tot uiterste krachtsinspanning, soberheid en zelfbeheersing aansporen.

In aansluiting hierop mag misschien naast het gevaar van negativisme het gevaar van demagogie even worden aangestipt. Er is geloof ik weinig politieke propaganda, waarin de duivel der demagogie zijn invloed niet in meerdere of mindere mate doet gelden. Het is ook erg verleidelijk, aan te kloppen bij het gevoel van de te bewerken groep in plaats van bij het verstand, erop speculerende, dat bij de meesten het gevoel toch wel voor

het verstand zal gaan. Op korte termijn gezien heeft een beroep op het gevoel wel eens succes, en indien het gevoel sterk op de voorgrond treedt, zoals bij brede lagen der bevolking, kan dit succes wel van langere duur zijn. Maar uiteindelijk zal toch het bedrieglijke van zulk een beroep blijken. Hierom en omdat bedrieglijke influencering in strijd is met de goede zeden, zullen we in onze propaganda met zakelijke argumenten moeten werken.

Bijvoorbeeld: Geen afschaffing van overheidsbemoeiing, om „de tot wanhoop gedreven ondernemer van knelende kluiters te bevrijden“ (helemaal niet zo'n gezocht voorbeeld), maar: inperking van overheidsbemoeiing om „krachten vrij te maken voor meer productieve arbeid, om het begrotingstekort te verminderen en om de ondernemer, als het kan, wat meer armslag te geven“.

Nog enkele demonstraties van de gevaren van negativisme en demagogie: Niet de leden van onze regering collectief uitmaken voor fantasten, maar wijzen op fouten en tevens met plannen komen.

Een treffend voorbeeld zag ik laatst in Het Vrije Volk, dat nog altijd meent, op één pagina doorbraken van politieke grenzen te kunnen forceren en aan de ommezijde ervan klassehaat te kunnen zaaien: Het was een prentje, — ja, wel bespottelijk, hoewel niet eens als spottentlijk bedoeld —, waarop „moeder Lief tinck“ eerlijk de pap verdeelde onder enkele, de maatschappelijke geleidingen vertegenwoordigende, figuurtjes. De arbeider zat er heel gedwee te wachten met o zo'n lief, zacht, opgewekt, sympathiek aandoend gezichtje en een heel bescheiden kommetje voor zich. Aan de andere kant zat de effectenbezitter met een heel lelijk, bars, aanmatigend gezicht, waarin ogen en neus achter vetplooiën schuil gingen en met een ongegeneerd grote kom voor zich. Over een beroep op het gevoel gesproken!

De genoemde gevaren moeten niet alleen bij de georganiseerde propaganda in acht worden genomen, maar evenzeer bij de talrijke propagandagesprekken in kennissen- en familiekring.

Tot zover het „constructief zijn“. Thans iets over de „brede basis“ van onze propaganda-actie.

Als het primaire doel van de propaganda noemden wij het winnen van aanhangers voor de partij. Is er dan nog een tweede doel? zal men vragen. Dit behoeft niet en zal, meen ik, ook niet vaak het geval zijn of geweest zijn, maar men kan zich nog wel een secundair doel stellen, n.l. het bewust en direct bevorderen van het nationaal belang. Dit is dan de „brede basis“.

Natuurlijk moet iedere propaganda ook indirect het nationaal belang dienen, omdat immers iedere partij voor geeft dit algemeen belang na te streven. Maar hier wordt bedoeld een nationale propaganda, die zich direct richt tot alle burgers, als staatsburger zonder meer, met het doel het nationaal belang te dienen, los van alle politiek. Men zou kunnen zeggen, dat dan het secundaire doel op de voorgrond

treedt en dat het resultaat voor de partij, waar die actie vanuit gaat, indirect verkregen wordt. Het zou echter wel eens kunnen, dat zulk een indirect resultaat groter is dan het directe resultaat van een actie volgens de traditionele propagandamethoden.

Zulk een propaganda-actie, die de bevolking op suggestieve wijze onze min of meer hachelijke economische positie onder het oog brengt en op eventuele verdere wonden plekken, b.v. het gebrek aan eensgezindheid, de vinger legt en verder aanspoort tot harder werken, schouder aan schouder, tot grotere soberheid enz. enz., had reeds lang de zorg moeten zijn van een speciaal comité, uit alle lagen der bevolking samengesteld. Nu zulks tot nu toe uitgebleven is, kunnen wij het tot onderdeel van onze propaganda maken, al moet worden toegegeven, dat een neutraal comité hier beter op zijn plaats geweest zou zijn dan een partijcommissie. Indien deze laatste echter de indruk van oprechtheid bij zulk een actie weet te vestigen, zal resultaat zeker mogelijk zijn en zal de weerslag op de V.V.D. zeker gunstig zijn.

Degenen, die sceptisch staan tegenover het resultaat van een nationale propaganda-actie in het algemeen, worden verwezen naar wat de Duitsers hiermede voor en tijdens de laatste oorlog hebben bereikt. Zij zijn erin geslaagd met hun propaganda het denken en het doen van een geheel volk te manipuleren. Natuurlijk was die propaganda wel heel breed opgezet; en enig effect, nationaal gezien, te bereiken, moet onze actie dan ook een grootscheepse zijn. Bezien we echter het effect alleen van partijpolitiek standpunt, dan meen ik, dat een gegeven propaganda-inspanning, op de aangegeven brede basis gefundeerd, meer resultaat voor de partij zal opleveren dan indien volgens de traditionele methoden gevoerd. Vooral — en dit is van het grootste belang, en hier moet een dringend beroep op alle leden worden gedaan — indien aansporingen tot harder werken, soberder leven, eendrachtig de moeilijkheden overwinnen, gepaard gaan met het goede voorbeeld hiertoe van alle leden en aanhangers van de V.V.D.

In het bovenstaande is dit propaganda-systeem misschien te veel voorgesteld als iets principieel verschillends van de gebruikelijke methoden. Er zijn ook wel twee principieel verschillende uitersten, maar toch bevatte ook de gebruikelijke propaganda meestal wel elementen van nationale propaganda, zodat het hier verdedigde meer neer komt op een verlegging van het accent van partijpolitieke propaganda naar nationale propaganda.

In de practijk zou dit alles betekenen, dat onze aanplakbiljetten in woord en beeld, onze advertenties, het gebruik van de ons toe te wijzen zendtijd, de inhoud van onze pamfletten en brochures en — ... wil de actie tot nationale inspanning niet tot een aanfluiting gemaakt worden — ons voorbeeld bij het dagelijks handelen van deze geest doortrokken moeten worden.

Om de leden tot meewerken aan te sporen zouden er misschien prijsvragen uitgeschreven kunnen worden ter verkrijging van pakkende slagzinnen en affiches. In ieder geval lijkt het de voorkeur te verdienen, dat ook bij de technische uitwerking zoveel mogelijk onze eigen aanhangers worden ingeschakeld, om te bevorderen dat het één en ander ook met beziening gebeurt. S. VAN DIJK.

N.V. LIJM- EN GELATINEFABRIEK „DELFT“
Fabrieksmerk: TWEE TORENS.
TEL. 106-363 DELFT.

N.V. BOELE'S
Scheepswerven
en
Machinefabriek
BOLNES
*
Nieuwbouw en reparatie

GEBR. VAN HEEK
ENSCHUDE
SPINNERIJ
WEVERIJ
VERVERIJ
DRUKKERIJ

RAMEN
IN TRILBETON
N.V. BETON- & PLATENFABRIEK
1/4 GEBR. MYNLIFF
TELEFOON: 20539 - SLOETSTR. 6 - NYMEGEN

Fa. B. Cuperus Az. Laat dit blad lezen aan uw vrienden
HESSENWEG 2 — DE BILT
Bijkantoor:
Laurillardlaan 1 — Biltoven.
Drukkerij en Uitgevers
van Handelsdrukkerij
en Vakkbrochures

ADVERTEERT IN DIT BLAD